

KALLELSE

Kommunstyrelsen kallas till sammanträde

Dag	Måndagen den 15 juni 2015
Tid	Kl. 15.00
Plats	Nacka stadshus, sammanträdesrummet Orminge
Ordförande	Mats Gerdau
Nämndsekreterare	Liselotte Lexén
Gruppmöten	Kl. 14.00 Orminge M, FP, C, KD Kl. 14.00 Kummelberget S, MP, V Kl. 14.00 Hasseludden NL

Föredragningslista

Nr	Ärende	Noteringar
1.	Val av justeringsman	
2.	Anmälningar	
3.	Delegationsbeslut, anmälan	
	Förslag till kommunfullmäktige	
4.	Passivhus - en energisnålare bebyggelse i Nacka för ett bättre globalt klimat <i>Motion den 8 oktober 2012 av Sidney Holm (MP)</i> KFKS 2012/569-231, KSAU § 101, MSN § 91	
5.	Förebyggande arbete och tidiga insatser för unga <i>Motion den 24 november 2014 av Bosse Ståldal (NL)</i> KFKS 2014/1005-808, KSAU § 100, FRN § 41, SOCN § 58	
	Egna beslutsärenden	
6.	Aktualitetsprövning av översiktsplanen "Hållbar framtid i Nacka" KFKS 2015/362-219, KSSU § 102	
7.	Inriktningsbeslut för fortsatt planering av tunnelbana till Nacka avseende placering av entréer, arbetstunnlar och etableringsytor KFKS 2014/1027-214, KSSU § 104	

Nr	Ärende	Noteringar
8.	Utvecklad strukturplan för Nacka stad KFKS 2013/231-219, KSSU § 105	
9.	Överenskommelse med Nacka Energi AB om samordnad entreprenad för markförläggning av elledningar i Norra Skuru (projekt 9104) KFKS 2005/913-251, KSSU § 111	
10.	Upphandling för arbetsmetod strategisk partnering KFKS 2015/392-050, KSSU § 114	
11.	Överenskommelse om läns gemensam funktion för en trygg, säker och störningsfri region Direkt till kommunstyrelsen, omedelbar justering KFKS 2015/198-019	
12.	Mål och budget 2016-2018 – ramärendet KFKS 2015/396-041, KSAU § 89	
13.	Näringslivsstrategi KFKS 2014/785-140, KSAU § 90	
14.	Nytt internationellt universitet i Nacka, förstudierapport KFKS 2014/309-639, KSAU § 91	
15.	SOU 2013:52; moderniserad studiehjälp <i>Yttrande till regeringen</i> KFKS 2015/277-610, KSAU § 93	
16.	SOU 2015:12; överprövning av upphandlingsmål mm <i>Yttrande till regeringen, socialdepartementet</i> Omedelbar justering KFKS 2015/352-050, KSAU § 94	
17.	Förslag om att ta bort fritidspeng ur bestämmelse om särskilt ekonomiskt stöd i socialtjänstlagen <i>Yttrande till regeringen</i> KFKS 2015/378-716, KSAU § 95	
18.	Utredning kring matchningsanställningar (A 2014:D) <i>Yttrande till regeringen, arbetsmarknadsdepartementet</i> KFKS 2015/230-109, KSAU § 96, AFN § 34	

Nr	Ärende	Noteringar
19.	Samverkan kring Sfi-bas-utbildning för kortutbildade och analfabeter – förslag till överenskommelse från Kommunförbundet Stockholms län Omedelbar justering KFKS 2015/195-616, KSAU § 97, AFN § 31	
20.	Omvärlds- och framtidsspaning <i>Rapport</i> KFKS 2015/390-799, KSAU § 98	
21.	Nacka i Eurocities våren 2015, statusrapport KFKS 2015/387-105, KSAU § 99	
22.	Kommunstyrelsens delegationsordning <i>Politikerinitiativ den 2 juni 2014 av Sidney Holm (MP)</i> KFKS 2014/435-002, KSAU § 102	
23.	Förordnande av personuppgiftsombud KFKS 2015/400-001	
24.	Övriga frågor	

Anmälningar KSAU 2015-06-02

Ärende	Åtgärd/ansvar
Skrivelser	
Brev från STF – När blir naturreservaten klara?	
Svar till STF	Finn Cederberg, naturvårdsintendent, park- och naturenheten
Rapporter	
Rapport från inspektion hos Överförmyndarnämnden i Nacka kommun	
Övrigt	
Remiss Kommunallag för framtiden SOU-2015:24, KFKS 2015/398-100	Svar senast 2015-10-30 Helena Meier Anneli Sagnerius, juridik- och kanslienheten
Dom i överprövning av upphandling av juristtjänster	
AB Vårlyjus, protokoll 2 2015	
Föreningsrådet i Älta, protokoll 2015-05-12	
Käppalaförbundet, protokoll 2014-12-18	

Delegationsbeslut, anmälningar KSSU 2015-05-26

Ärende	Beslutsfattare
Domstolsärende – obetald gatukostnadsersättning – Publiceras inte	Stadsdirektör Lena Dahlstedt
Tjänsteskrivelse ang mål om obetald gatukostnadsersättning – Publiceras inte	Exploateringschef Ulf Crichton
Delegationsbeslut exploatering, sep lista	
Delegationsbeslut start-pm Norra Nacka Strand, detaljplan 3	Exploateringschef Ulf Crichton Tf Planchef Angela Jonasson
Delegationsbeslut start-pm Södra Nacka Strand, detaljplan 4	Exploateringschef Ulf Crichton Tf Planchef Angela Jonasson

Delegationsbeslut, anmälningar KSAU 2015-06-02

Ärende	Beslutsfattare
Delegationsbeslut ansvar 20101 - 20130 fastighet	Tf fastighetsdirektör Lars Nylund
Delegationsbeslut ansvar 20030 redovisningsenheten	Ekonomidirektör Eva Olin

2 juni 2015

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL
Kommunstyrelsens arbetsutskott

§ 101

KFKS 2012/569-231

Passivhus - en energisnålare bebyggelse i Nacka för ett bättre globalt klimat

Motion den 8 oktober 2012 av Sidney Holm (MP)

Beslut

Kommunstyrelsen arbetsutskott föreslår kommunstyrelsen fatta följande beslut.

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige att fatta följande beslut.

1. Kommunfullmäktige avslår de förslag i motionen som handlar om att under en treårsperiod efterskänka bygglovstaxan för passiv- och minienergihus.
2. Kommunfullmäktige avslår det förslag som rör anpassning av byggregler till passivhusens behov av tjockare väggar och luftsluss. Eftersom plan- och bygglagen medger liten avvikelse från bestämmelser i detaljplanen finns möjlighet att anpassa bygglovgivning efter passivhusens behov av större byggnadsyta.
3. Kommunfullmäktige noterar att det pågår arbete med aktiviteter och åtgärder som behövs för att ha möjlighet att nå de ambitioner som kommunen har inom miljö- och klimatarbetet.
4. Motionen är med detta färdigbehandlad.

Ärende

Sidney Holm (MP) har lämnat in en motion om att stötta byggandet av passivhus och minienergihus i kommun. Motionären yrkar att bygglovstaxan ska slopas i efterhand för dem som klarar kraven för passiv- eller minienergihus samt att byggreglerna ska anpassas efter passivhusens tjockare väggar och behov av luftsluss.

Miljö- och stadsbyggnadsnämnden anser att det är angeläget att det energieffektiva byggandet i kommunen ökar, men avslår motionärernas förslag då de strider mot lag.

I dagsläget pågår i kommunen ett aktivt arbete inom miljö- och klimatområdet. En konkret handlingsplan för vilka åtgärder som kommunen ska arbeta med för att bidra till att minska miljö- och klimatpåverkan är på väg tas fram.

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

2 juni 2015

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL
Kommunstyrelsens arbetsutskott

Handlingar i ärendet

Stadsledningskontorets tjänsteskrivelse den 20 maj 2015

Sammanträdesprotokoll MSN den 22 april 2015, § 91

Sammanträdesprotokoll KF den 14 oktober 2013 § 230

Motion Passivhus – en energisnålare bebyggelse i Nacka för ett bättre globalt klimat

Yrkanden

Sidney Holm (MP) yrkade, med instämmande av Khashayar Farmanbar (S), bifall till motionens förslag.

Beslutsgång

Med avslag på Sidney Holms yrkande beslutade arbetsutskottet i enlighet med stadsledningskontorets förslag.

Reservationer

Sidney Holm (MP) reserverade sig mot beslutet.

Protokollsanteckningar

Khashayar Farmanbar (S) lät, för Socialdemokraternas arbetsutskottsgrupp, anteckna följande.

”Vi socialdemokrater vill att Nacka ska ta steget att utvecklas och bygga det nya gröna folkhemmet. För det krävs kloka politiska beslut. Ett sätt att öka byggnationen av passivhus är det förslag som motionären tar upp. Exempel från andra städer exempelvis Östersund visar på att förslaget ger minimala ekonomiska konsekvenser. Några tydliga ekonomiska konsekvenser kunde inte heller uppvisas i svaret på motionen. Därför vill vi gärna bifalla motionen, vilket innebär att vi testar den gröna avgiftsväxlingen under en kort och begränsad period.”

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

Kommunstyrelsen

Passivhus - en energisnålare bebyggelse i Nacka för ett bättre globalt klimat

Motion den 8 oktober 2012 av Sidney Holm (MP)

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige att fatta följande beslut.

1. Kommunfullmäktige avslår de förslag i motionen som handlar om att under en treårsperiod efterskänka bygglovstaxan för passiv-och minienergihus.
2. Kommunfullmäktige avslår det förslag som rör anpassning av byggregler till passivhusens behov av tjockare väggar och luftsluss. Eftersom plan- och bygglagen medger liten avvikelse från bestämmelser i detaljplanen finns möjlighet att anpassa bygglovgivning efter passivhusens behov av större byggnadsyta.
3. Kommunfullmäktige noterar att det pågår arbete med aktiviteter och åtgärder som behövs för att ha möjlighet att nå de ambitioner som kommunen har inom miljö- och klimatarbetet.
4. Motionen är med detta färdigbehandlad.

Sammanfattning

Sidney Holm (MP) har lämnat in en motion om att stötta byggandet av passivhus och minienergihus i kommun. Motionären yrkar att bygglovstaxan ska slopas i efterhand för dem som klarar kraven för passiv- eller minienergihus samt att byggreglerna ska anpassas efter passivhusens tjockare väggar och behov av luftsluss.

Miljö- och stadsbyggnadsnämnden anser att det är angeläget att det energieffektiva byggandet i kommunen ökar, men avslår motionärernas förslag då de strider mot lag.

I dagsläget pågår i kommunen ett aktivt arbete inom miljö- och klimatområdet.

En konkret handlingsplan för vilka åtgärder som kommunen ska arbeta med för att bidra till att minska miljö- och klimatpåverkan är på väg tas fram.

Förslagen i motionen

Motionären menar att politiska initiativ behövs för att sätta fart på miljövänligt byggande för att nå FN:s så kallade tvågradersmål och kunna möta EU:s lagstiftning om näronnenergibygnader. Motionären pekar på hinder för energieffektivt byggande. En anledning som framförs är att många väljer bort att bygga passivhus då de med sina tjocka väggar och luftslussar begränsar totala boytan. Vidare menar motionären att passivhus kräver större noggrannhet och kvalitet genom hela byggprocessen. Det innebär en ökad kompetens i sakfrågan vilket gör att byggherrar undviker att bygga passivhus.

Mot bakgrund av ovanstående yrkar motionären följande:

- Kommunen efterskänker bygglovavgifterna för nybyggnation av passiv- och minienergihus som uppfyller kraven enligt FEBY (Forum för energieffektiva byggnader)
- Beslutet ska gälla under tre år och därefter görs en omprövning av beslutet.
- Kommunen anpassar bygglovreglerna efter passivhusens tjockare väggar och behov av extra luftsluss och tillåter en 6 % större total byggyta för passivhus.

Utredning och bedömning

Av underlaget för miljö- och stadsbyggnadsnämndens beredning framgår huvudsakligen följande.

Bakgrund

Miljö- och stadsbyggnadsnämnden tillstyrkte den 13 februari 2013 § 48 miljöenhetens och bygglovenhetens förslag att avslå förslagen i motionen. Kommunstyrelsen beslutade att föreslå kommunfullmäktige att avslå förslagen i motionen den 22 april 2013 § 99. I kommunfullmäktige 17 juni 2013 bordlades ärendet (KFKS 2012/7569-231, § 136). Kommunfullmäktige beslutade 14 oktober 2013 § 230 att återremittera ärendet till miljö- och stadsbyggnadsnämnden med uppdrag att utreda ärendet i enlighet med förslagen i motionen baserat på tillgänglig fakta. Återremiss skedde med stöd av reglerna för minoritetsskydd 5 kap. 36§ kommunallagen.

Motiveringen till kommunstyrelsens beslut var bland annat att regelverket kring bygglovtaxan endast tillåter att taxan motsvarar den faktiska handläggningskostnaden. Det var även stora oklarheter kring hur uppföljning av kraven och hur således återbetalning ska kunna utföras. Vad gäller anpassning av passivhusens behov av större byggnadsyta kan det lösas genom att kommunen i aktuella ärenden tar beslut om lov med en liten avvikelse från planen.

Bygglovhantering och taxor

Ansvar för myndighetsutövning avseende att besluta om bygglov och vilka avgifter som ska tas ut ligger hos miljö- och stadsbyggnadsnämnden. Myndighetsutövning innebär att beslut fattas om rättigheter och skyldigheter för enskilda och är av den anledningen strikt reglerad. En myndighets utrymme att agera bestäms av de ramar för bedömningen av myndighetsärenden som anges i lagstiftning och det är inte möjligt för en myndighet att gå utöver dessa ramar.

Enligt plan- och bygglagen får avgifter tas ut för den faktiska kostnaden för det arbete som avser hanteringen av bygglovsärenden. När avgifter ska fastställas måste kommunen också ta hänsyn till den så kallade likställighetsprincipen som anges i kommunallagen och innebär att avgifter ska fördelas efter objektiva grunder, för lika fall ska samma avgift betalas. Arbetsinsatsen för att handlägga ett lov för ett passivhus skiljer sig inte från arbetsinsatsen för att handlägga ett lov för andra hustyper. Det finns därmed ingen grund för att ta ut olika avgifter. Om en avgift för bygglov skulle sänkas för att lovet avser ett så kallat passivhus skulle inte avgiften motsvara kostnaden för att hantera ärendet. Att ha lägre, eller ingen taxa för passivhusen öppnar för att andra som påförs avgift, i framtiden överklagar sina avgiftsbeslut. Att kommunfullmäktiges beslut om taxan har vunnit laga kraft, hindrar inte att nämndens beslut att ta ut avgift enligt taxan i det enskilda fallet kan överklagas. En sådan överklagan prövas i en annan instansordning än den som prövar ett eventuellt överklagande av beslutet om själva taxan. Konsekvensen av att en domstol skulle underkänna en taxekonstruktion vid ett överklagande av en avgift efter flera års tillämpningar kan få stora konsekvenser och bör om möjligt undvikas.

Miljö- och stadsbyggnadsnämnden anser att det överhuvudtaget är olämpligt för en myndighet att i sin myndighetsutövning blanda in åtgärder som inte regleras i lag. Bygglovstaxan utgår från de åtgärder som regleras i plan- och bygglagen. Passivhus omnämns inte i plan- och bygglagen. Det bör därmed inte vara möjligt att anpassa taxan utifrån passivhus.

Som ovan angivits är en myndighet skyldig att följa lagbestämmelser och kan inte upprätta egna bestämmelser varför det heller inte är möjligt för kommunen att anpassa bygglovsreglerna efter passivhusen. Det finns emellertid möjlighet att, enligt plan- och bygglagen, medge ”liten avvikelse” från bestämmelser i detaljplan. Enligt gällande rättspraxis går det att inom ramen för begreppet ”liten avvikelse” i 9 kap 30 § 1b plan- och bygglagen ge ett lov med en ”överyta” på 6% jämfört med detaljplanen. Det finns därmed redan idag möjlighet att anpassa bygglovgivningen efter passivhusens behov av större byggnadsyta.

Bedömning från Sveriges Kommuner och Landsting

Enligt jurister och sektionsansvarig på Sveriges kommuner och Landsting, SKL¹, får avgiften inte överstiga kommunens genomsnittliga kostnad för den typ av handläggning som sker. Likställighetsprincipen ska beaktas. För att göra undantag från den krävs sakliga skäl. SKL menar att åtgärden att bygga passivhus inte utgör ett sådant sakligt skäl. Bygglövtaxa är inte avsedd att utgöra instrument som styr till dessa incitament utan ska fungera som ersättning för kostnad av utförd tjänst. Däremot finns det inte någon avgörande dom i dessa fall som kan fälla ett avgörande.

Vad gäller förslag om passivhusens ska få större byggnadsyta kvarstår faktum att kommunen i aktuella ärenden kan ta beslut om lov med en liten avvikelse från planen. Varken plan- och bygglagen eller rättspraxis medger att åtskillnad görs mellan olika typer av byggnader. Detta ställer sig också SKL bakom.

Exempel från andra kommuner

Det finns ett antal exempel på kommuner som slopat bygglovstaxan för byggnation av passivhus. Östersunds kommun har gjort detta och dessutom vunnit en prövning i länsrätten i Jämtlands län som gjorde en laglighetsprövning enligt kommunallagen. Länsrätten angav i sin dom från 2009 (målnummer 9-09) att kommunen klarat likställighetskravet genom att erbjuda alla kommuninvånare möjligheten att få slopat bygglovsavgift (förutsatt att man bygger ett passivhus). Domstolen konstaterar att möjligheten att söka bygglov för passivhus har varit öppen för alla, och därför bedöms kommunen ha handlat riktigt. Domen har emellertid inte prövats i högre instans och det finns därmed inte något prejudikatvärde i domen, varför några slutsatser om lagligheten generellt sett inte kan dras. Dessutom kan påpekas, som ovan nämnts, att beslut att påföra avgift enligt taxa kan överklagas särskilt enligt plan- och bygglagen till länsstyrelsen och sedan vidare till mark- och miljödomstolen, vilket är en annan instansordning än den som gör laglighetsprövning enligt kommunallagen.

Kommunens miljö- och klimatarbete

I dagsläget pågår i kommunen ett aktivt arbete inom miljö- och klimatområdet. Utifrån de nationella miljömålen har kommunfullmäktige antagit 6 lokala miljömål. Ett utav målen utgörs av begränsad klimatpåverkan.

Som underlag för klimatmålet finns en klimatanalys. Den visar att Nacka har störst möjlighet att bidra till minskad klimatpåverkan genom att stärka sitt arbete inom följande tre strategiska områden: minskat koldioxidutsläpp från resor och transporter, effektiv energianvändning och omställning till förnybart samt klimatmedveten konsumtion. Kommunen arbetar nu med en motsvarande miljöanalys för de övriga målen samt att miljöprogram ska tas fram. I miljöprogrammet ska det ingå en konkret handlingsplan för

---

¹ Jurist inom fastighet- och hyresrätt samt miljörett och sektionschef inom plan- och byggfrågor.

vilka åtgärder som kommunen ska arbeta med för att bidra till att minska miljö- och klimatpåverkan.

Kommunfullmäktige har också i samband med den nya mandatperioden tillsatt en miljömålskommitté inom kommunstyrelsens ansvarsområde. Tanken med kommittén är att strategiskt kunna driva arbetet framåt med miljö- och klimatfrågorna.

Idag arbetar Nacka kommun med energi- och klimatrådgivning, som innebär kontinuerlig information och dialog om hur kommuninvånarna kan minska sin energianvändning och klimatpåverkan. Rådgivningen stöttar även privatpersoner som är intresserade av passivhus, med bland annat aktuell information, exempel på passivhus i regionen samt listor på företag som arbetar med passivhus.

Stadsledningskontoret sammanfattande bedömning

Stadsledningskontoret delar miljö- och stadsbyggnadsnämndens bedömning att det strider mot både kommunallagen och plan- och bygglagen att i efterhand efterskänka bygglovavgiften för de som bygger så kallade passivhus och att anpassa bygglovsreglerna för att underlätta sådana husbyggen. Det är tveksamt om en myndighet ska väga in förhållanden i sin myndighetsutövning som inte regleras i den lag myndigheten har att tillämpa. Vad gäller en anpassning efter passivhusens behov av större byggnadsyta, instämmer stadsledningskontoret i att detta bör kunna hanteras inom befintligt regelverk med liten avvikelse från detaljplan.

Inom ramen för kommunens miljö- och klimatarbete ska en konkret handlingsplan med åtgärder tas fram. Den bör utgöra grunden för vilka åtgärder som kommunen ska prioritera för att nå de mål som finns inom miljö- och klimatarbetet.

Bilagor

1. Sammanträdesprotokoll MSN den 22 april 2015, § 91
2. Sammanträdesprotokoll KF den 14 oktober 2013 § 230
3. Motion Passivhus – en energisnålare bebyggelse i Nacka för ett bättre globalt klimat

Lena Dahlstedt
Stadsdirektör
Stadsledningskontoret

Gunilla Glantz
Stadsbyggnadsdirektör

22 april 2015

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL
Miljö- och stadsbyggnadsnämnden

§ 91

MSN 2012/157-231

Bygglovsavgifter för passivhus och minienergihus

Motion den 8 oktober 2012 av Sidney Holm (MP)

Beslut

Miljö- och stadsbyggnadsnämnden föreslår kommunfullmäktige att besluta följande:

1. Avslå de förslag i motionen som handlar om att kommunen under en treårsperiod ska efterskänka bygglovstaxan för passiv- och minienergihus.
2. Avslå förslag som rör anpassning av byggregler till passivhusens behov av tjockare väggar och luftsluss.
3. Kommunfullmäktige noterar att det pågår arbete med aktiviteter och åtgärder som behövs för att ha möjlighet att nå de ambitioner som kommunen har inom miljö- och klimatarbetet.

Därmed anses motionen vara färdigbehandlad.

Ärendet

Miljöpartiet har lämnat in en motion om behovet av att stötta byggandet av passivhus och minienergihus i kommun. Motionären yrkar att bygglovstaxan ska slopas i efterhand för de byggherrar som klarar kraven för passiv- eller minienergihus samt att byggreglerna ska anpassas efter passivhusens tjockare väggar och behov av luftsluss.

Bygglovenheten har i samråd med miljöenheten utrett förslagen. Enheterna anser att det är angeläget att det energieffektiva byggandet i kommunen ökar, men avslår miljöpartiets yrkande utifrån flera skäl. När det gäller förslaget om att efterskänka bygglovsavgiften, är bygglovsenhetens bedömning att förslaget inte är förenligt med regelverket kring taxans uppbyggnad i plan- och bygglagen och inte heller kommunallagen. Denna standpunkt delas av Sveriges Kommuner och Landsting (SKL). I dagsläget finns det inga domar från högre instanser i frågan och därför finns det ingen vägledande rättspraxis.

När det gäller förslaget om att anpassa byggreglerna efter passivhusens behov är det inte möjligt för en myndighet att göra egna anpassningar av gällande lagbestämmelser. Bedömningen är emellertid att passivhusens behov av större yta redan idag kan lösas genom att kommunen i aktuella ärenden tar beslut om lov med en liten avvikelse från planen. Möjligheten att bygga något större hus än detaljplanen medger genom lov med liten avvikelse, gäller för alla byggherrar oavsett hustyp. Varken plan- och bygglagen eller rättspraxis medger att åtskillnad görs mellan olika typer av byggnader, som t.ex. passivhus.

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

22 april 2015

 SAMMANTRÄDESPROTOKOLL
 Miljö- och stadsbyggnadsnämnden

I dagsläget pågår i kommunen ett aktivt arbete inom miljö- och klimatområdet. En konkret handlingsplan för vilka åtgärder som kommunen ska arbeta med för att bidra till att minska miljö- och klimatpåverkan ska tas fram.

Handlingar i ärendet

Bygglovsenhetens och miljöenhetens tjänsteskrivelse 2015-03-30

Bilagor:

Bilaga 1 Motion Passivhus – en energisnålare bebyggelse i Nacka för ett bättre globalt klimat

Bilaga 2 Tjänsteskrivelse KS, KF/KS 2012/569-231, 27 februari 2013

Bilaga 3 Sammanträdesprotokoll KF, KF/KS 2012/569-231, § 230

Yrkanden

Roger Bydler (MP) yrkade, med instämmande av Sigrid Eklöf (V), att nämnden skulle avslå förslag till beslut och istället bifalla motionen.

Cathrin Bergensträhle (M) yrkade, med instämmande av Filip Wiljander (M), att nämnden skulle besluta i enlighet med förslag till beslut.

Beslutsgång

Ordföranden ställde de båda yrkandena mot varandra och fann att nämnden beslutat i enlighet med Cathrin Bergensträhles (M) bifallsyrkande.

Reservationer

Roger Bydler (MP) reserverade sig mot beslutet med följande motivering:

”Bygglov- och miljöenheten anser enligt tjänsteskrivelsen att det är angeläget att det energieffektiva byggandet i kommunen ökar. Miljöpartiet delar den aspekten och det är också utgångspunkten för motionen. Nacka har inget eget fastighetsbolag, varför incitament krävs för att privata byggherrar ska bygga passivhus. Vilken form sådana incitament lämpligen ska ha kan diskuteras, men vi kan nog konstatera att vi inte kommer att få en önskvärd utveckling om kommunen passivt låter byggherrarna avgöra om passivhus ska byggas eller inte. Med den kortsiktighet som präglar fastighetsmarknaden ser merparten av byggherrarna inga vinster med att bygga passivhus eller lagenergihus. I motionen förs fram att kommunen ska efterskänka bygglovstaxan, vilket skulle vara ett incitament för byggherrarna att bygga passivhus. Östersunds kommun har gjort just detta och även vunnit en dom i länsrätten som gjorde en laglighetsprövning enligt kommunallagen. Någon prövning i högre instans har ej gjorts.”

Sigrid Eklöf (V) reserverade sig mot beslutet med följande motivering:

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

22 april 2015

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL
Miljö- och stadsbyggnadsnämnden

”Jag reserverade mig mot beslutet då jag ställer mig positiv till Miljöpartiets motion angående passivhus.”

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

14 oktober 2013

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL
Kommunfullmäktige

§ 230

Dnr KFKS 2012/569-231

Bygglövsavgifter för passivhus och minienergihus

Motion den 8 oktober 2012 av Sidney Holm (MP)

Beslut

Med stöd av reglerna om minoritetsskydd i 5 kap. 36 § kommunallagen återremitteras ärendet till miljö- och stadsbyggnadsnämnden med uppdrag att utreda ärendet i enlighet med förslagen i motionen baserat på tillgängliga fakta.

Ärendet

Miljöpartiet har lämnat in en motion om behovet av att stötta byggandet av passivhus och minienergihus i kommun. Motionären yrkar att bygglovstaxan ska slopas i efterhand för de byggherrar som klarar kraven för passiv- eller minienergihus samt att byggreglerna ska anpassas efter passivhusens tjockare väggar och behov av luftsluss.

Handlingar i ärendet

Kommunstyrelsen den 22 april 2013 § 99

Stadsledningskontorets tjänsteskrivelse den 27 mars 2013

Miljö- och stadsbyggnadsnämnden den 14 februari 2013 § 48

Motion

Ärendets tidigare behandling

Beslut i kommunfullmäktige den 23 september 2013 § 188

Ärendet bordlades.

Beslut i kommunfullmäktige den 17 juni 2013 § 136

Ärendet bordlades.

Beslut i kommunstyrelsen den 22 april 2013 § 99

Kommunstyrelsen föreslog kommunfullmäktige fatta följande beslut.

1. Kommunfullmäktige avslår förslagen om att kommunen under en treårsperiod ska efterskänka bygglovstaxan för passiv- och minienergihus.
2. Kommunfullmäktige avslår förslaget om att byggreglerna ska tillåta en sex procent större byggarea för passivhus, som anpassning efter passivhusens behov av tjockare väggar och luftsluss.

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande

14 oktober 2013

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL
Kommunfullmäktige**Beslut i miljö- och stadsbyggnadsnämnden den 14 februari 2013 § 48**

Miljö- och stadsbyggnadsnämnden föreslog kommunfullmäktige att besluta följande:

- **Att avslå den del av motionen som handlar om att kommunen ska efterskänka bygglovstaxan för passiv- och minienergihus, samt att en omprövning av beslutet ska ske efter tre år (punk 1 och 2 i yrkandet).** Det är viktigt att stötta och öka det energieffektiva byggandet i kommunen. Däremot är det tveksamt om det är rättvist och i enlighet med regelverket för bygglovstaxan att låta skattekollektivet bekosta några individers bygglovskostnad. Det finns även svårigheter för kommunen att följa upp verifieringen av energikraven. Kommunen kan däremot i markanvisningar, genom civilrättsliga avtal, använda ekonomiska incitament få fart på det energieffektiva byggandet (se exempel från Västerås på sidan 3)

Att avslå den del av motionen som rör anpassning av byggreglerna till passivhusens behov av tjockare väggar och luftsluss. Anpassningen till passivhusens behov av större byggnadsyta kan lösas genom att kommunen i aktuella ärenden tar beslut om lov med en liten avvikelse från planen. Varken plan- och bygglagen eller rättspraxis medger att åtskillnad görs mellan olika typer av byggnader, som t.ex. passivhus.

Yrkanden

Cathrin Bergenstråhle yrkade med instämmande av Leif Holmberg och Mats Gerdau bifall till kommunstyrelsens förslag.

Sidney Holm yrkade med instämmande av Agneta Johansson, Kerstin Nöre Söderbaum, Carl-Magnus Grenninger, Johan Kjellman, Mikael Carlsson, Per Chrisander och Christina Ståldal att ärendet ska återremitteras för att utreda ärendet i enlighet med förslagen i motionen baserat på tillgänglig fakta.

Mats Gerdau yrkade avslag på Sidney Holms yrkande om återremiss.

Beslutsgång

Ordföranden ställde proposition på Mats Gerdaus yrkande mot Sidney Holms yrkande och fann att Mats Gerdaus yrkande hade bifallits. Votering begärdes och verkställdes. Vid voteringen avgavs 40 röster för Mats Gerdaus yrkande och 21 röster för Sidney Holms yrkande. Med stöd av reglerna om minoritetsskydd i 5 kap. 36 § kommunallagen hade således kommunfullmäktige beslutat att återremittera ärendet.

Vid voteringen avgavs röster enligt följande.

Voteringslista.

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande

14 oktober 2013

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL
Kommunfullmäktige

Protokollsanteckning

Sidney Holm lät anteckna följande för Miljöparitets fullmäktige-grupp.

”För att nå de av FN uppställda klimatmålen och för att kunna möta EU:s lagstiftning om näranollbyggnader år 2020 krävs att vi agerar NU. Utan lokala politiska initiativ runtom i världen går vi mot en säker kollaps av de globala ekosystemen.

Det resonemang Alliansen använder sig av om att vi bör vänta på att ”någon annan” kommer med lösningar, eller att ”något annat” förslag vore bättre, visar på att man inte förstått omfattningen av de utmaningar vi står inför. I Nacka har vi fler passiva allianspolitiker än passivhus och det är hög tid att ändra på detta.”

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

Voteringslista nr. 2

Nacka kommunfullmäktiges sammanträde den 14 oktober 2013 klockan 21:43:01.

26. Bygglövsavgifter för passivhus och minienergihus Motion den 8 oktober 2012 av Sidney Holm (MP) återremiss

Ja = bifall Mats Gerdaus yrkande

Nej = Sidney Holms yrkande

Ledamöter	Parti	Kret	Ersättare	Ja	Nej	Avst	Frånv
Eva Öhnbom Ekdahl	(M)	Alla		X			
Mats Gerdau	(M)	Alla		X			
Cathrin Bergensträhle	(M)	Alla		X			
Linda Norberg	(M)	Alla	Björn Sandström	X			
Ingegerd Thorngren	(M)	Alla		X			
Tobias Nässén	(M)	Alla		X			
Ylva Sandström	(M)	Alla		X			
Mikael Sandström	(M)	Alla		X			
Lotta Riedel	(M)	Alla	Anders Bruhn	X			
Annika Jung	(M)	Alla		X			
Magnus Bergman	(M)	Alla	Christer Lydig	X			
Eva Närvä Eickenrodt	(M)	Alla		X			
Lars Berglund	(M)	Alla		X			
Peter Zethraeus	(M)	Alla		X			
Magnus Wakander	(M)	Alla	Henrik Barck	X			
Nicole Bistoletti	(M)	Alla	Magnus Plathin	X			
Vilma Mori Aguilar	(M)	Alla	Johan Hiller	X			
Lars Stenholm	(M)	Alla		X			
Gunilla Elmberg	(M)	Alla		X			
Börje Wessman	(M)	Alla		X			
Ann Hafström	(M)	Alla		X			
Eric Lindahl	(M)	Alla	Anders Markow	X			
Anna Trygg	(M)	Alla		X			
Richard Wendt	(M)	Alla		X			
Susann Markow	(M)	Alla		X			
Pernilla Hsu	(M)	Alla	Linda Ohlson	X			
Mikael Östlund	(M)	Alla		X			
Lennart Bergh	(M)	Alla		X			
Margareta Hjelmstad	(M)	Alla		X			
Stefan Saläng	(FP)	Alla		X			
Gunilla Grudevall-Steen	(FP)	Alla		X			
Monica Brohede Tellström	(FP)	Alla		X			
Anne Skoogh	(FP)	Alla		X			
Mats Granath	(FP)	Alla		X			
Kurt Björkholm	(FP)	Alla	Gertrud Lindgren	X			
Anna-Karin Boréus	(FP)	Alla		X			
Leif Holmberg	(C)	Alla		X			
Hans Peters	(C)	Alla		X			
Jan-Eric Jansson	(KD)	Alla		X			
Anders Tiger	(KD)	Alla		X			
Gunnel Nyman Gräff	(S)	Alla			X		
Joseph Tekle	(S)	Alla	Lena Rönnerstam		X		
Anders Selin	(S)	Alla	Carl-Magnus Grenninger		X		
Zakia Mirza	(S)	Alla			X		
Mattias Qvarsell	(S)	Alla			X		
Ingela Birgersson	(S)	Alla			X		
Kaj Nyman	(S)	Alla			X		
Pyret Due Hedlund	(S)	Alla			X		
Emil Claesson	(S)	Alla			X		
Tuija Meisaari-Polsa	(S)	Alla			X		
Transport:				40	10	0	

				Transport:			
				39	10	0	1
Ledamöter	Parti	Kret	Ersättare	Ja	Nej	Avst	Frånv
Frida Nordström	(S)	Alla	Birgitta Norström		X		
Sidney Holm	(MP)	Alla			X		
Brita Ström	(MP)	Alla	Magnus Söderström		X		
Gudrun Hubendick	(MP)	Alla			X		
Per Chrisander	(MP)	Alla			X		
Kerstin Nöre Söderbaum	(MP)	Alla			X		
Christina Ståldal	(NL)	Alla			X		
Mikael Carlsson	(NL)	Alla			X		
Johan Kjellman	(NL)	Alla			X		
Rolf Wasteson	(V)	Alla	Camilla Carlberg		X		
Agneta Johansson	(V)	Alla			X		
SUMMA:				40	21	0	

miljöpartiet de gröna

Passivhus - En energisnålare bebyggelse i Nacka för ett bättre globalt klimat

Motion till Nacka kommunfullmäktige 2012-10-08

Sidney Holm

Miljöpartiet de gröna

Alla måste vi hjälpas åt för att nå de globala klimatmålen.

För att sänka energiförbrukningen och de globala utsläppen till en nivå år 2050 där vi klarar det av FN uppsatta tvågradersmålet, krävs att vi agerar redan nu. I Nacka står bostäder och lokaler för drygt en tredjedel av kommunens energiförbrukning och den måste ner.

Enligt ett EU direktiv [2010/31/EU](#) om byggnaders energiprestanda måste alla nya bostäder vara näranollenergi byggnader eller passivhus om åtta år. För kommunens egna lokaler är tidsfristen satt till sex år. När det stora flertalet av Nackas bostäder och lokaler byggdes stod inte energi- och klimatfrågor högst upp på dagordningen och idag saknar många aktörer den kompetens som krävs för att bygga passivhus.

Detta kräver att vi politiker agerar redan idag för att få fart på ett miljövänligare byggande. Byggföretagen som verkar i Nacka måste redan nu få bekanta sig med de byggmetoder som krävs för att bygga näranollenergi byggnader och passivhus. Med de kunskaper som idag finns inom området behöver det inte kosta mer att bygga ett passivhus än ett "normalt" hus. Dessutom gör de stora besparingarna i energiförbrukning att det blir en plusaffär både för miljön och plånboken.

Vi måste uppmuntra till miljövänligt byggande i Nacka

En av anledningarna till att många väljer bort passivhus är att de med sina tjocka väggar gör att största möjliga boyta blir mindre än för ett hus byggt enligt "vanlig" byggstandard. Detta skulle man kunna komma tillrätta med om byggare av passivhus kompenseras genom att tillåtas en större utvändigt byggarea.

Ett annat hinder mot energisnålt byggande är att den extra utomhusluftsluss som vore optimalt ur energisparsynpunkt räknas med i den totala byggytan. Om alla tilläts bygga en extra luftsluss i anslutning till entrén skulle vi spara än mer energi.

Många byggherrar undviker passivhus för att det ställer högre krav på noggrannhet under själva byggfasen. Det behöver inte kosta mer att bygga men alla måste veta vad de gör, vilket kräver en viss kunskapsinhämtning/fortbildning. Om vi i kommunen lyckas öka efterfrågan på energisnåla byggnader kommer de byggföretag i Nacka som tidigt lär sig tekniken, få en konkurrensfördel jämfört med andra "traditionella" husbyggare i Stockholmsregionen.

Slopa bygglovsavgiften för passiv- och minienergihus för att främja ett hållbart byggande.

För att få fart på och stimulera ett hållbart byggande i kommunen föreslår Miljöpartiet att bygglovsavgiften för hus som uppfyller FEBYs (forum för energieffektiva byggnader) kravspecifikation för [passiv-](#) och [minienergihus](#) framtagen av energimyndigheten helt efterskänks.

Ordinarie bygglovsavgift betalas först som vanligt men efter verifiering att

kraven är uppfyllda vid slutsamrådet återbetalas avgiften i samband med utfärdande av slutbesked.

Miljöpartiet de gröna i Nacka har också ett medskick till regeringen om att ge passivhus ett antal extra års skattebefrielse. Åtgärden blir ingen ekonomisk belastning i statsbudgeten om den självfinansieras genom en grön skatteväxling inom nuvarande system för fastighetsbeskattning.

Miljöpartiet de gröna yrkar på att

1. Kommunen efterskänker bygglovsavgifterna för nybyggnation av passiv- och minienergihus som uppfyller kraven enligt FEBY.
2. Beslutet skall gälla under tre år och därefter görs en omprövning av beslutet.
3. Kommunen anpassar bygglovsreglerna efter passivhusens tjockare väggar och behov av extra luftsluss och tillåter en 6 % större total byggyta för passivhus.

”Vi har ansvar inte bara för vad vi gör, utan också för vad vi undlåter att göra” R. Whitley

.....

Sidney Holm (mp)

2 juni 2015

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL
Kommunstyrelsens arbetsutskott

§ 100

KFKS 2014/I005-808

Förebyggande arbete och tidiga insatser för unga

Motion den 24 november 2014 av Bosse Ståldal (NL)

Beslut

Kommunstyrelsen arbetsutskott föreslår kommunstyrelsen fatta följande beslut.

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige fatta följande beslut.

1. Kommunfullmäktige avslår förslagen i motionen.
2. Kommunfullmäktige uppdrar åt socialnämnden och fritidsnämnden att redovisa hur befintliga strategier, samverkansavtal och överenskommelser följs upp och utvärderas. Uppdraget ska redovisas senast december 2015.

Ärende

Motionären yrkar kortfattat följande förslag:

- Utred behov av tidiga insatser och vinster med förebyggande arbete
- Bygg upp en social investeringsfond
- Upprätta en strategi och handlingsplan
- Inför ett styrsystem som belönar långsiktig effektivitet

Socialnämnden och fritidsnämndens bedömning är att det finns kunskap om behov av tidiga insatser för barn och unga och de ekonomiska vinsterna. Den samlade bedömningen från nämnderna är att motionen delvis ska avslås.

Stadsledningskontoret delar nämndernas uppfattning om att Nacka kommun redan idag arbetar förebyggande genom tidiga insatser på olika nivåer. Stadsledningskontoret anser inte att en social investeringsfond ska inrättas. Införandet av en sådan fond bör föregås av en fördjupad diskussion om hur ett sådant arbetssätt förhåller sig till och påverkar nuvarande arbetsformer och styrprinciper.

Stadsledningskontoret föreslår därför att kommunfullmäktige avslår motionen men uppdrar åt nämnderna att redovisa hur befintliga strategier, samverkansavtal och överenskommelser följs upp och utvärderas.

Handlingar i ärendet

Förnyelseenhetens tjänsteskrivelse den 5 maj 2015

Protokollsutdrag fritidsnämnden § 58

Protokollsutdrag socialnämnden § 41

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

2 juni 2015

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL
Kommunstyrelsens arbetsutskott

Motion

Yrkanden

Khashayar Farmanbar (S) yrkade bifall till motionens första, tredje och fjärde att-satser.

Mats Gerdau (M) yrkade bifall till förnyelseenhetens förslag.

Beslutsgång

Med avslag på Khashayar Farmanbars yrkande beslutade arbetsutskottet i enlighet med Mats Gerdaus yrkande.

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

Kommunstyrelsen

Förebyggande arbete och tidiga insatser för unga

Motion den 24 november 2014 av Bosse Ståldal (NL)

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige fatta följande beslut.

1. Kommunfullmäktige avslår förslagen i motionen.
2. Kommunfullmäktige uppdrar åt socialnämnden och fritidsnämnden att redovisa hur befintliga strategier, samverkansavtal och överenskommelser följs upp och utvärderas. Uppdraget ska redovisas senast december 2015.

Sammanfattning

Motionären yrkar kortfattat följande förslag:

- Utred behov av tidiga insatser och vinster med förebyggande arbete
- Bygg upp en social investeringsfond
- Upprätta en strategi och handlingsplan
- Inför ett styrsystem som belönar långsiktig effektivitet

Socialnämnden och fritidsnämndens bedömning är att det finns kunskap om behov av tidiga insatser för barn och unga och de ekonomiska vinsterna. Den samlade bedömningen från nämnderna är att motionen delvis ska avslås.

Stadsledningskontoret delar nämndernas uppfattning om att Nacka kommun redan idag arbetar förebyggande genom tidiga insatser på olika nivåer. Stadsledningskontoret anser inte att en social investeringsfond ska inrättas. Införandet av en sådan fond bör föregås av en fördjupad diskussion om hur ett sådant arbetssätt förhåller sig till och påverkar nuvarande arbetsformer och styrprinciper.

Stadsledningskontoret föreslår därför att kommunfullmäktige avslår motionen men uppdrar åt nämnderna att redovisa hur befintliga strategier, samverkansavtal och överenskommelser följs upp och utvärderas.

Förslagen i motionen

Bosse Ståldal (NL) lämnade vid kommunfullmäktiges sammanträde den 24 november 2014 en motion med förslag om att arbeta förebyggande med tidiga insatser hos unga genom att kommunen

- utreder behoven av tidiga insatser för utsatta barn och ungdomar och möjliga vinster med ett förebyggande arbete
- bygger upp en pool av investerare, en social investeringsfond, i samarbete med de övriga som "tjänar på" ett sådant arbete, till exempel landsting, arbetsförmedling, försäkringsbolag där kommunen ska stå som huvuddel av kostnaderna
- upprättar en långsiktig strategi och handlingsplan för det förebyggande arbetet i samarbete med lokala aktörer
- inför ett styrsystem som belönar långsiktig effektivitet, bryter med stuprörstänkande och inför en organisatorisk helhetssyn där alla bidrar med ansvar och kostnader. Lokalt handlar det om nära samverkan mellan till exempel socialsekreterare, poliser, pedagoger, fritids- och föreningsledare och inte minst föräldrar och barn

Nämndernas utredning och bedömning

Nämnderna har utrett förslagen i motionen utifrån nämndernas ansvarsområden.

Socialnämnden anser att behoven av tidiga insatser för utsatta barn och ungdomar utreds/har utretts i flera sammanhang.

Inom ramen för projektet Tidiga insatser som initierades av kommunfullmäktige 2010 samlades kunskap både lokalt, regionalt, och nationellt kring såväl behov av tidiga insatser som möjliga vinster. Socialnämnden följer kontinuerligt utvecklingen av barn och ungas hälsa, livsvillkor och alkohol-, tobaks- och narkotikavanor genom olika undersökningar som till exempel Stockholmsenkäten, Ung röst och folkhälsorapportering. Under hösten kommer kommunen att genomföra en kultur- och fritidsvaneundersökning där frågor om ungas livsstil ingår. Nämndernas bedömning är att det finns kunskap om behov av tidiga insatser för barn och unga och de ekonomiska vinsterna.

När det gäller förslagen kring social investeringsfond och styrsystem som ska belönas med långsiktig effektivitet är nämndernas gemensamma bedömning att de inte kan ta ställning till frågorna då frågorna är av en övergripande karaktär och därför behöver utredas och beslutas av kommunstyrelsen.

Nämnderna bedömer att det är rimligt att kommunen arbetar fram en strategi för förebyggande och främjande arbete för ungas hälsa och välbefinnande, på samma vis som kommunens arbete med alkohol-, narkotika-, dopning- och tobaksstrategin (ANDT-strategin) och den kommande fritidsstrategin. Enligt de undersökningar som finns mår barn och unga i Nacka generellt sett bra. Dock finns det grupper som mår sämre i Nacka. Psykisk ohälsa hos flickor är ett problem. Nämnderna ser också generellt ökade skillnader i hälsa och välbefinnande i socioekonomiskt svaga grupper. Nämndernas förslag till ny

strategi bör gå i samklang med den befintliga ANDT-strategin och kommande fritidsstrategi.

Enligt nämnderna är det redan idag möjligt för olika aktörer så som socialsekreterare, poliser, pedagoger, fritids- och föreningsledare samt föräldrar och barn att samverka och att detta också sker i olika former.

Nämndernas gemensamma bedömning är att motionen delvis ska avslås, med hänvisning till det som framförts ovan.

Socialnämnden och fritidsnämnden föreslår att kommunstyrelsen ger i uppdrag till de två nämnderna att ta fram ett förslag till en gemensam strategi för förebyggande och främjande arbete för barn och ungas hälsa och välbefinnande.

Stadsledningskontorets bedömning och förslag

Nacka kommun är väl medveten om vikten av tidiga insatser. I kommunen finns redan olika former av samverkansavtal, överenskommelser och handlingsplaner om det förebyggande arbetet för barn och unga. Några samverkansparter är landsting, polis och socialtjänst. Även elevhälsan ska bidra till att skapa miljöer som främjar elevernas lärande, utveckling och hälsa.

Flera aktörer, såsom kommuner, landsting och regioner, har infört sociala investeringsfonder och planer på att starta fonder finns i ett stort antal kommuner. Detta arbetssätt har stor potential, men har också tydligt visat på grundläggande kunskaps- och kompetensbrister på grund av mycket liten erfarenhet av effektutvärderingar. Det framgår av två nya studier från Studieförbundet Näringsliv och Samhälle (SNS).

Stadsledningskontoret anser att rutiner för kontroll och uppföljning av samverkansavtal och överenskommelser kan utvecklas i Nacka kommun. Istället för att ta fram en ny strategi bör redan befintliga strategier, samverkansavtal och överenskommelser kontinuerligt följas upp och utvärderas. Detta för att säkerhetsställa att det finns tydliga avtal kring ansvarsfördelning mellan huvudmännen och att det finns rutiner för samarbete och samverkan både internt och externt.

Stadsledningskontoret delar nämndernas uppfattning om att Nacka kommun redan idag arbetar förebyggande genom tidiga insatser på olika nivåer. Stadsledningskontoret anser inte att en social investeringsfond ska inrättas. Införandet av en sådan fond bör föregås av en fördjupad diskussion om hur ett sådant arbetssätt förhåller sig till och påverkar nuvarande arbetsformer och styrprinciper. En eventuell social investeringsfond skulle om den inrättas behöva utgöra en del av mål och budget.

Stadsledningskontoret föreslår därför att kommunfullmäktige avslår motionen och uppdrar åt nämnderna att redovisa hur befintliga strategier, samverkansavtal och överenskommelser följs upp och utvärderas.

Förslagets ekonomiska konsekvenser

Stadsledningskontorets förslag till beslut innebär inga direkta kostnader för kommunen.

Konsekvenser för barn

Bedömningen är att barns bästa har beaktats i beredningen av ärendet. Genom att arbetet följs upp och utvärderas ökar möjligheterna att barnens perspektiv genomsyrar det förebyggande arbetet, vilket medverkar till en högre kvalitet i arbetet som berör barn och unga. Även barns och ungdomars rätt till god hälsa har beaktats i beredningen av ärendet. Däremot har inga särskild hänsyn tagits till kön, funktionsnedsättning, sexuell läggning, etniskt ursprung eller tro i detta ärende.

Bilaga

Protokollsutdrag fritidsnämnden § 58

Protokollsutdrag socialnämnden § 41

Motion

Kersti Hedqvist
Enhetschef
Förnyelseenheten

16 april 2015

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL
Fritidsnämnden

§ 41

Dnr FRN 2015/32-440

Förebyggande arbete och tidiga insatser för unga

Motion den 21 november 2014 av Bosse Ståldal (NL)

Beslut

1. Fritidsnämnden föreslår kommunfullmäktige att avslå motionen.
2. Fritidsnämnden föreslår kommunfullmäktige att besluta att kommunen ska arbeta fram och anta en strategi för förebyggande och främjande arbete för ungas hälsa och välbefinnande.

Ärendet

Kommunstyrelsens arbetsutskott har överlämnat en motion om förebyggande arbete och tidiga insatser för barn och unga till socialnämnden och fritidsnämnden för utredning och förslag till beslut. Utredningen har genomförts i samarbete med sociala kvalitetsenheten.

Motionen har lämnats av Bosse Ståldal (NL) och innehåller kortfattat följande förslag:

- Utred behov av tidiga insatser och vinster med ett förebyggande arbete
- Bygg upp en social investeringsfond i samarbete med andra aktörer
- Upprätta en strategi och handlingsplan
- Inför ett styrsystem som belönar långsiktig effektivitet

Enhetens bedömning är att det finns kunskap om behov av tidiga insatser för barn och unga och de ekonomiska vinsterna. Enheten bedömer tillsammans med kultur- och fritidsenheten att de inte kan ta ställning till frågorna kring social investeringsfond och styrsystem. Frågorna är av en övergripande karaktär och behöver därför utredas och beslutas på kommunstyrelsenivå. Vidare är enheternas gemensamma bedömning att det är rimligt att kommunen arbetar fram en strategi för förebyggande och främjande arbete för ungas hälsa och välbefinnande

Den samlade gemensamma bedömningen från sociala kvalitetsenheten och kultur- och fritidsenheten är att motionen ska avslås.

Enheterna föreslår att kommunstyrelsen ger i uppdrag till fritidsnämnden och socialnämnden att gemensamt ta fram ett förslag till en strategi för förebyggande och främjande arbete för barn och ungas hälsa och välbefinnande.

Ur ett barnperspektiv är det positivt med en strategi för det förebyggande och främjande arbetet eftersom det blir vägledande för hur kommunen ska arbeta för att gynna alla barn och ungdomar.

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

16 april 2015

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL
Fritidsnämnden

§ 41 forts

Handlingar i ärendet

Kultur- och fritidsenhetens tjänsteskrivelse den 30 mars 2015

Bilaga 1. Motion Förebyggande arbete och tidiga insatser för unga, Bosse Ståldal (NL)

Bilaga 2. Protokollsutdrag, kommunstyrelsens arbetsutskott

Beslutsgång

Fritidsnämnden beslutade i enlighet med förslag till beslut.

Protokollsanteckningar

Ordförande Richard Wendt (M) och Louise Granath (FP) lät anteckna följande till protokollet.

”Vi är oroade över ungdomars ökade användning av droger. Vi är också oroade över den psykiska ohälsa som ökar, framför allt hos tjejer. En strategi för att förebygga och främja arbete för ungas hälsa och välbefinnande behövs därför.”

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

21 april 2015

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL
Socialnämnden

§ 58

SOCN 2015/281-753

Förebyggande arbete och tidiga insatser för unga

Motion den 21 november 2014 av Bosse Ståldal (NL)

Beslut

Socialnämnden föreslår kommunfullmäktige att besluta att kommunen ska arbeta fram och anta en strategi för förebyggande och främjade arbete för ungas hälsa och välbefinnande.

Sammanfattning

Kommunstyrelsens arbetsutskott har överlämnat en motion om förebyggande arbete och tidiga insatser för barn och unga till socialnämnden och fritidsnämnden för utredning och förslag till beslut. Utredningen har genomförts i samarbete med kultur- och fritidsenheten.

Motionen har lämnats av Bosse Ståldal (NL) och innehåller kortfattat följande förslag:

- Utred behov av tidiga insatser och vinster med ett förebyggande arbete
- Bygg upp en social investeringsfond i samarbete med andra aktörer
- Upprätta en strategi och handlingsplan
- Inför ett styrsystem som belönar långsiktig effektivitet

Enhetens bedömning är att det finns kunskap om behov av tidiga insatser för barn och unga och de ekonomiska vinsterna. Enheten bedömer tillsammans med kultur- och fritidsenheten att de inte kan ta ställning till frågorna kring social investeringsfond och styrsystem. Frågorna är av en övergripande karaktär och behöver därför utredas och beslutas på kommunstyrelsenivå. Vidare är enheternas gemensamma bedömning att det är rimligt att kommunen arbetar fram en strategi för förebyggande och främjande arbete för ungas hälsa och välbefinnande.

Sociala kvalitetsenheten och kultur- och fritidsenheten föreslår att kommunstyrelsen ger i uppdrag till fritidsnämnden och socialnämnden att gemensamt ta fram ett förslag till en strategi för förebyggande och främjande arbete för barn och ungas hälsa och välbefinnande.

Ur ett barnperspektiv är det positivt med en strategi för det förebyggande och främjande arbetet eftersom det blir vägledande för hur kommunen ska arbeta för att gynna alla barn och ungdomar.

Handlingar i ärendet

1. Tjänsteskrivelse från sociala kvalitetsenheten, 2015-03-17
2. Motion förebyggande arbete och tidiga insatser för unga, Bosse Ståldal (NL), 2014-11-21
3. Protokollsutdrag, kommunstyrelsens arbetsutskott, 2015-02-17

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

21 april 2015

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL
Socialnämnden

Yrkanden

Helene Skantze (M), yrkade med instämmande av Christine Lorne (C), Anna-Karin Boréus (FP) och Johan Lund (KD) att socialnämnden, med ändring av stadsledningskontorets förslag till beslut, ska föreslå kommunfullmäktige att besluta att kommunen ska arbeta fram och anta en strategi för förebyggande och främjade arbete för ungas hälsa och välbefinnande.

Andreas Falk (S), Agneta Johansson (V), Lisskulla Zayane (MP) och Shahin Malak (NL) yrkade att socialnämnden ska föreslå kommunfullmäktige att bifalla motionen i sin helhet.

Beslutsgång

Med avslag på Andreas Falks (S), Agneta Johanssons (V), Lisskulla Zayanes (MP) och Shahin Malaks (NL) yrkande beslutade socialnämnden i enlighet med Helene Skantzes yrkande.

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

Motion om förebyggande arbete och tidiga insatser för unga

Under mina 40 år i Nacka har jag jobbat på barn- och ungdomshem, som fritids- och föreningsledare, kontaktman och övervakare. Jag har sett stora förluster när unga gått under men jag har också lärt mig hur samhället kan agera för att förebygga utanförskap. Framgångsstrategin är att som samhällsentreprenören använda befintliga resurser på ett innovativt sätt för att öka vinsten för medborgarna.

Att arbeta preventivt och förebyggande är bra för människorna och enligt nationalekonomen Ingvar Nilsson dessutom oerhört lönsamt. Ett exempel. Idag har Nacka 26 000 barn och ungdomar upp till 19 år. Av dem har ca 500 en form av funktionsnedsättning. I värsta fall kan det kosta flera miljarder på sikt om vi inget gör för att förebygga deras ohälsa. Genom att ta en kostnad för förebyggande arbete och tidiga insatser kan vi spara mänskliga förluster och stora och långsiktiga kostnader för samhället.

Nacka växer kraftigt och planeras bli en av mest befolkningstäta kommunerna i landet. Problemen växer idag vad gäller t.ex. drogproblem och religiös fundamentalism bland ungdomar. Kostnaderna för missbruk, kriminalitet, psykisk ohälsa och utanförskap ökar.

Kommunen behöver satsa rejält på förebyggande arbete. Jag föreslår:

- Att kommunen utreder behoven av tidiga insatser för utsatta barn och ungdomar och möjliga vinster med ett förebyggande arbete
- Att kommunen bygger upp en pool av investerare, en social investeringsfond, i samarbete med de övriga som "tjänar på" det sådant arbete t.ex. landsting, arbetsförmedling, försäkringsbolag och fastighetsbolag. Kommunen måste självklart stå för en huvuddel av kostnaderna.
- Att kommunen upprättar en långsiktig strategi och handlingsplan för det förebyggande arbetet i samarbete med lokala aktörer
- Att kommunen inför ett styrsystem som belönar långsiktig effektivitet, bryter med stuprörstänkande och inför en organisatorisk helhetssyn där alla bidrar med ansvar och kostnader. Lokalt handlar det om nära samverkan mellan t.ex. socialsekreterare, poliser, pedagoger, fritids- och föreningsledare, diakoner och inte minst föräldrar och deras barn

2014-11-21

Bosse Ståldal, Nackalistan.

Kommunstyrelsen

Aktualitetsprövning av översiktsplanen ”Hållbar framtid i Nacka”

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar om att påbörja aktualitetsprövning av översiktsplanen. I aktualitetsprövningen ska också hänsyn tas till de sex miljömål med strategiska mål som kommunfullmäktige fastställt;

1. Begränsad klimatpåverkan
2. Frisk luft
3. Giftfri miljö
4. Levande sjöar, vattendrag och hav i balans
5. God bebyggd miljö
6. Ett rikt växt- och djurliv

Sammanfattning

Den 11 juni 2012 antogs översiktsplanen *Hållbar framtid i Nacka*. Enligt plan- och bygglagen ska alla kommuner ha en aktuell översiktsplan (ÖP). ÖP ska ange inriktningen för den långsiktiga utvecklingen av den fysiska miljön i hela kommunen. ÖP är inte bindande, men den ska ge vägledning om hur mark- och vattenområden ska användas. Den ska även ge vägledning om hur den byggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras. Det innebär att översiktsplanen har stor betydelse vid detaljplanering av olika områden och vid andra strategiska beslut som rör stadsbyggandet. En gång per mandatperiod ska översiktsplanens aktualitet prövas, dvs. uppdatera dess innehåll utifrån vad som har förändrats sedan den antogs.

Ärendet

I den gällande översiktsplanen har följande utmaningar och målområden identifierats:

- Ett effektivt och klimatanpassat transportsystem.
- En attraktiv och hållbar byggd miljö.
- Värna natur och vatten för rekreation och biologisk mångfald.
- Mångfald och trygghet i livets alla skeden.

- Starkt näringsliv, bra handelsutbud och gott om mötesplatser i hela Nacka.
- Ett regionalt tänkande i planeringen.

De stadsbyggnadsstrategier som möter utmaningarna och ger oss möjlighet att uppnå ett stort antal av målen, är fortsatt aktuella:

- Skapa en tätare och mer blandad stad på västra Sicklaön.
- Kompletta transportsystem med tunnelbana till Nacka.
- Utveckla Nackas lokala centra och deras omgivning.
- Planera, förvalta och utveckla den gröna och blå strukturen.

Åtgärder behöver dock i vissa fall preciseras och kompletteras med hänsyn till den påbörjad planering och genomförande.

Inom arbetet med aktualitetsprövning avser kommunen att uppdatera översiktsplanen med följande ändringar:

- Tunnelbaneavtalet (2014) som innebär att Nacka ansluts till tunnelbanans blå linje med stationerna Sickla, Järla och Nacka C. För tunnelbanan planeras byggstart 2018 och ska vara klar för trafik 2025. Nacka kommun förbinder sig till att planera för byggande av 13 500 lägenheter på västra Sicklaön. Det innebär en högre utbyggnadstakt jämfört med ÖP 2012.
- Nacka kommun planerar även för 10 000 arbetsplatser på västra Sicklaön.
- Program för centrala Nacka.
- Strukturplan för västra Sicklaön binder samman all stadsutveckling på västra Sicklaön.
- Påbörjad planering för blandad stadsbebyggelse i Bergs Gård (f.d. Bergs oljehamn)
- Riktlinjer för bostadsförsörjning – ökad utbyggnadstakt jämfört med ÖP 2012
- Klimatanpassning t.ex. m.h.t. höjda havsvattennivåer, översvämning och ökad temperatur.
- Utveckling av lokala centra såsom Orminge, Saltsjöbaden och Älta.
- Uppdatering avseende planerade åtgärder för väginfrastruktur.
- Upprustning av Saltsjöbanan 2015-2017.
- Förlängning av Tvärbanan till Sickla köp kvarter (2017).
- Upphöjning av Saltsjöbanan vid Sickla köp kvarter.

Ekonomiska konsekvenser

Aktualitetsprövningen av översiktsplanen föreslås göras med anslaget för översiktlig planering.

Tidplan

Arbetet med aktualitetsprövningen påbörjas i september 2015 och planeras avslutas under första kvartalet 2016.

Planenheten

Angela Jonasson
Tillförordnad planchef

Henrik Svensson
Översiktsplanerare

26 maj 2015

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL
Kommunstyrelsens stadsutvecklingsutskott

§ 102

KFKS 2015/362-219

Aktualitetsprövning av översiktsplanen ”Hållbar framtid i Nacka”

Beslut

Kommunstyrelsens stadsutvecklingsutskott föreslår kommunstyrelsen fatta följande beslut.

Kommunstyrelsen beslutar om att påbörja aktualitetsprövning av översiktsplanen. I aktualitetsprövningen ska också hänsyn tas till de sex miljömål med strategiska mål som kommunfullmäktige fastställt;

1. Begränsad klimatpåverkan
2. Frisk luft
3. Giffri miljö
4. Levande sjöar, vattendrag och hav i balans
5. God bebyggd miljö
6. Ett rikt växt- och djurliv”

Ärendet

Den 11 juni 2012 antogs översiktsplanen *Hållbar framtid i Nacka*. Enligt plan- och bygglagen ska alla kommuner ha en aktuell översiktsplan (ÖP). ÖP ska ange inriktningen för den långsiktiga utvecklingen av den fysiska miljön i hela kommunen. ÖP är inte bindande, men den ska ge vägledning om hur mark- och vattenområden ska användas. Den ska även ge vägledning om hur den byggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras. Det innebär att översiktsplanen har stor betydelse vid detaljplanering av olika områden och vid andra strategiska beslut som rör stadsbyggandet. En gång per mandatperiod ska översiktsplanens aktualitet prövas, dvs. uppdatera dess innehåll utifrån vad som har förändrats sedan den antogs.

Handlingar i ärendet

Planenhetens tjänsteskrivelse den 13 maj 2015

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

26 maj 2015

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL

Kommunstyrelsens stadsutvecklingsutskott

Yrkanden

Hans Peters (C) yrkade, med instämmande av Monica Brohede Tellström (FP), Jan-Eric Jansson (KD), Khashayar Farmanbar (S), Mats Gerdau (M) och Sidney Holm (MP), enligt följande.

”Kommunstyrelsens stadsutvecklingsutskott beslutar i enlighet med föreliggande tjänsteskrivelse med tillägget att i aktualitetsprövningen ska också hänsyn tas till de sex miljömål med strategiska mål som kommunfullmäktige fastställt;

1. Begränsad klimatpåverkan
2. Frisk luft
3. Giftfri miljö
4. Levande sjöar, vattendrag och hav i balans
5. God bebyggd miljö
6. Ett rikt växt- och djurliv”

Beslutsgång

Stadsutvecklingsutskottet beslutade i enlighet Hans Peters yrkande.

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

26 maj 2015

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL
Kommunstyrelsens stadsutvecklingsutskott

§ 104

KFKS 2014/I027-214

Inriktningsbeslut för fortsatt planering av tunnelbana till Nacka avseende placering av entréer, arbetstunnlar och etableringsytor

Beslut

Kommunstyrelsens stadsutvecklingsutskott föreslår kommunstyrelsen fatta följande beslut.

Kommunstyrelsen beslutar att de förslag till tunnelbanans stationsentréer, arbetstunnlar och etableringsytor i Nacka kommun som beskrivs i stadsledningskontorets tjänsteskrivelse den 12 maj 2015 ska utgöra kommunens inriktning i den fortsatta planeringen av tunnelbanan till Nacka.

Kommunstyrelsen uttalar därvid till Stockholms läns landsting att kommunen förutsätter att tunnelbanan till Nacka kommer att byggas inom avtalad budget. Om kommunen ska kunna fortsätta sin planering, måste landstinget dock presentera detaljerade kostnadskalkyler för varje planerad tunnelbanestation, som underlag för dialog. Beroende på kostnadskalkylerna kan kommunens planeringsinriktning komma att ändras.

Ärendet

Tunnelbanans Blå linje ska förlängas från Kungsträdgården till Nacka. Arbetet med att ta fram järnvägsplanen görs av landstingets Förvaltning för utbyggd tunnelbana (FUT). Den 12 februari – 9 mars 2015 hölls ett samråd om stationsuppgångarnas lägen.

Kommunstyrelsen yttrade sig under samrådet.

FUT sammanställer inkomna yttranden och synpunkter och fortsätter i samverkan med kommunen utredningen om stationsentréernas placeringar. Parallellt utreds förslag på lägen för de arbetstunnlar och etableringsytor som behövs under byggnationen av tunnelbanan. Det förslag som tagits fram i denna process samt information om byggskedet kommer att presenteras för allmänheten i höst.

Handlingar i ärendet

Stadsledningskontorets tjänsteskrivelse den 12 maj 2015

Bilder lokaliseringstudning tunnelbancentréer i Nacka kommun.

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

26 maj 2015

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL
Kommunstyrelsens stadsutvecklingsutskott

Övergripande tidplan för tunnelbanans utbyggnad
Bilder lokaliseringsutredning arbetstunnlar och etableringsytor i Nacka kommun

Beslutsgång

Stadsutvecklingsutskottet beslutade i enlighet med stadsledningskontorets förslag.

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

2015-05-12

TJÄNSTESKRIVELSE
KFKS 2014/1027-214
Projekt 9222

Kommunstyrelsen

Inriktningsbeslut för fortsatt planering av tunnelbana till Nacka avseende placering av entréer, arbetstunnlar och etableringsytor

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar att de förslag till tunnelbanans stationsentréer, arbetstunnlar och etableringsytor i Nacka kommun som beskrivs i stadsledningskontorets tjänsteskrivelse den 12 maj 2015 ska utgöra kommunens inriktning i den fortsatta planeringen av tunnelbanan till Nacka.

Kommunstyrelsen uttalar därvid till Stockholms läns landsting att kommunen förutsätter att tunnelbanan till Nacka kommer att byggas inom avtalad budget. Om kommunen ska kunna fortsätta sin planering, måste landstinget dock presentera detaljerade kostnadskalkyler för varje planerad tunnelbanestation, som underlag för dialog. Beroende på kostnadskalkylerna kan kommunens planeringsinriktning komma att ändras.

Sammanfattning

Tunnelbanans Blå linje ska förlängas från Kungsträdgården till Nacka. Arbetet med att ta fram järnvägsplanen görs av landstingets Förvaltning för utbyggd tunnelbana (FUT). Den 12 februari – 9 mars 2015 hölls ett samråd om stationsuppgångarnas lägen.

Kommunstyrelsen yttrade sig under samrådet.

FUT sammanställer inkomna yttranden och synpunkter och fortsätter i samverkan med kommunen utredningen om stationsentréernas placeringar. Parallellt utreds förslag på lägen för de arbetstunnlar och etableringsytor som behövs under byggnationen av tunnelbanan. Det förslag som tagits fram i denna process samt information om byggskedet kommer att presenteras för allmänheten i höst.

Ärendet

Bakgrund

Miljö- och stadsbyggnadsnämnden beslutade 2015-01-28 § 10 att tillstyrka startpromemorian för stadsbyggnadsprojektet Tunnelbana till Nacka. Kommunstyrelsens

stadsutvecklingsutskott antog startpromemorian till stadsbyggnadsprojektet Tunnelbana till Nacka 2015-02-10 § 15.

Kommunstyrelsens stadsutvecklingsutskott beslutade 2015-02-10 § 16 att föreslå Kommunstyrelsen att anta Yttrande till Stockholms läns landsting under samråd inför järnvägsplan för tunnelbana till Nacka. Kommunstyrelsen antog yttrandet 2015-03-02 § 69.

Förslag till placering av tunnelbanans entréer

Kommunens arbete med att hitta lämpliga lägen för tunnelbanans entréer utgår från planerna för Nacka stad och de planprogram och detaljplaner som finns. Arbetet har gjorts inom ramen för kommunens stadsbyggnadsprojekt Tunnelbana till Nacka (nedan kallat Projektet) och har genomförts integrerat med övrig planering för respektive stationsområde samt i nära samverkan med FUT.

Utgångspunkten är att det från varje plattformände ska finnas en uppgång till en biljetthall med minst en entré. Det är ännu inte beslutat om entréerna ska ligga i egna byggnader, i en byggnads bottenplan eller vara helt integrerade i en byggnads övriga verksamhet, exempelvis en galleria. Kommunen fortsätter att i samverkan med FUT och synkroniserat med pågående stadsutveckling utreda vad som passar bäst för varje entré.

Sickla tunnelbanestation

Sickla tunnelbanestation blir en viktig bytespunkt mellan tunnelbanan, Saltsjöbanan, Tvärbanan och bussar. Det blir den närmaste tunnelbanestationen för boende i Alphyddan, Sickla, Nysätra och delar av Finntorp och Hammarby Sjöstad samt för planerad bebyggelse på Nobelberget och längs Uddvägen. Den nya stationen gör det också lättare att nå handel, service och arbetsplatser i Sickla köp kvarter.

Kommunstyrelsen ger Projektet i uppdrag att arbeta för att följande entrélägen finns med i den fortsatta planeringen av tunnelbanan till Nacka:

- **SIN1 (se bilaga 1, sid 1)**
I det stationshus som finns med i detaljplanen för Tvärbanans förlängning till Sickla och som kommer att fungera som knutpunkt för Tvärbanan, Saltsjöbanan samt bussar, ska även entré till tunnelbanan integreras.
- **SIN2 (se bilaga 1, sid 1)**
Det är kommuns inriktning att tunnelbanans resenärer inte ska behöva gå omvägar runt barriärer såsom Saltsjöbanan. Det är därför angeläget med en entré även på norra sidan av Värmdövägen. Om en entré norr om Värmdövägen i stationens västra ände inte kan genomföras kommer kommunen att fortsätta diskussionen med FUT om att säkerställa gångmöjligheterna från Alphyddan till tunnelbanans övriga entréer.

- **SIS1A alternativt SIS1B (se bilaga 1, sid 1)**
Placeringen av entrén ska i detta läge samplaneras med en eventuell upphöjning av Saltsjöbanan vid Nacka station.
- **SIS2 (se bilaga 1, sid 1)**
Placeringen av denna entré ska utgå från det underlag som finns i planprogrammet Plania och kommande detaljplanearbete, samt utifrån Värmdövägens framtida sektion.

Järsla tunnelbanestation

Järsla tunnelbanestation planeras i anslutning till Saltsjöbanans station Saltsjö-Järsla. Stationen blir bytespunkt mellan Saltsjöbana, tunnelbana och buss. För boende i de östra delarna av Finntorp, Birkaområdet, Järsla sjö, Lillängen och Ekudden blir det också den tunnelbanestation som är närmast. Det stora skol- och idrottsområdet nås från denna station.

Kommunstyrelsen ger Projektet i uppdrag att arbeta för att följande entréer finns med i den fortsatta planeringen av tunnelbanan till Nacka:

- **JÄS1H och JÄS1A (se bilaga 1, sid 2)**
För tunnelbanans funktion är det viktigt att områdena söder om Saltsjöbanan får en god tillgänglighet till tunnelbanan, liksom de kvarter som planeras mellan Saltsjöbanan och Värmdövägen i planprogrammet för Centrala Nacka. Samtidigt ska tunnelbanans entréer i detta läge säkerställa en effektiv omstigning mellan tunnelbana, Saltsjöbana och bussar. Det är också viktigt att åstadkomma en allmän tillgänglig och trygg gång- och cykelpassage under Saltsjöbanan, och placeringen av tunnelbanans entréer ska samplaneras med en sådan passage. Entréerna JÄS1H och JÄS1A ska även samplaneras med Saltsjöbanans upprustningsprojekt och med det stadsutvecklingsarbete som kommunen bedriver kring Järsla stationsområde.
- **JÄS1G (se bilaga 1, sid 2)**
Denna entré bör förläggas på den kommunala fastigheten Sicklaön 40:11 och utformningen ska samplaneras med det stadsutvecklingsarbete som kommunen bedriver kring Järsla stationsområde. Vid preciseringen av entréns läge ska barnperspektivet särskilt beaktas eftersom entrén blir närmaste tunnelbaneentré för stora delar av skol- och idrottsområdet.
- **JÄN2 alternativt JÄN3 (se bilaga 1, sid 2)**
Kommunen är medveten om att det finns vissa svårigheter att finna ett lämpligt entréläge i stationens västra ända. Det skulle sannolikt medföra långa gångar, och det är inte heller säkerställt att en sådan entré skulle medföra en kortare sammanlagd gångsträcka till tunnelbanans plattform än att gå i markplan. Av säkerhetsskäl kan det dock krävas att det finns möjlighet att utrymma stationen åt två håll. FUT undersöker därför även möjligheten att i stationens västra ände enbart ha en nödutgång. Om det av olika skäl inte bedöms rimligt med en uppgång i stationens västra ände, vare sig mot Finntorp (JÄN2) eller Ekudden (JÄN3) kommer

kommunen att verka för att byggnationen av tunnelbanan inte omöjliggör att en sådan entré kan byggas i framtiden. Entré JÄS1H ska också utformas på ett sådant sätt att den utgör ett fullgott alternativ för boende i Ekudden.

Nacka C tunnelbanestation

Stationen blir en viktig bytespunkt mellan tunnelbana och buss. En ny bussterminal planeras i anslutning till tunnelbanan. Hela området runt Nacka C blir en viktig knutpunkt för handel och service. Stationen blir den närmaste tunnelbanestationen för de som bor och arbetar i Jarlaberg, Nacka Strand, Forumområdet, Storängen och Stadshusområdet. Även de stora skol- och idrottsområdena ligger nära Nacka C.

Kommunstyrelsen ger Projektet i uppdrag att beakta följande i den fortsatta planeringen av biljetthallar och stationsentréer:

- Det av kommunen antagna planprogrammet för Centrala Nacka inkluderar en möjlig överdäckning av Värmdöleden. Beroende på överdäckningens läge och utformning kan det vara lämpligt med en tunnelbaneentré på överdäckningen. Den fortsatta planeringen av biljetthallar och stationsentréer ska samordnas med pågående förstudie om överdäckning.
- Nacka kommun och Trafikförvaltningen utreder lokalisering av den nya bussterminalen vid Nacka C. Placeringen och utformningen av bussterminalen är en oerhört viktig parameter för tunnelbanans funktion, och samordningen inom landstinget är därför mycket angelägen. Innan beslut om placering av bussterminal fattas ska planeringen av tunnelbanans biljetthallar och entréer fortgå med beaktande av att justeringar av entrélägen och biljetthallar kan komma att krävas för att säkerställa en effektiv omstigning mellan tunnelbana och buss.
- Tillsammans med Trafikverket och Trafikförvaltningen genomför kommunen en åtgärdsvalsstudie som syftar till att studera områdets trafikförsörjning och framtida kopplingar till Värmdöleden. Den fortsatta planeringen av biljetthallar och stationsentréer ska ta hänsyn till åtgärdsvalsstudien.

Kommunstyrelsen ger Projektet i uppdrag att arbeta för att följande entrélägen finns med i den fortsatta planeringen av tunnelbanan till Nacka:

- **NAN1B SCEN 1 (se bilaga 1, sid 3)**
Entrén kommer att fungera som närmaste tunnelbaneentré för stora delar av skol- och idrottsområdet, och i det fortsatta arbetet med att precisera placeringen av denna entré ska barnperspektivet särskilt beaktas.
- **NAN1 SCEN 2 (se bilaga 1, sid 3)**
Om placeringen av den nya bussterminalen blir sådan att denna entré utgör kopplingen mellan bussterminalen och tunnelbanan så ska utformningen och den exakta lokaliseringen av entrén möjliggöra effektiva byten mellan busstrafiken och tunnelbanan i detta läge.

- **NAS1 SCEN1/SCEN2 (se bilaga 1, sid 3)**

Om placeringen av den nya bussterminalen blir sådan att denna entré utgör kopplingen mellan bussterminalen och tunnelbanan så ska utformningen och den exakta lokaliseringen av entrén möjliggöra effektiva byten mellan busstrafiken och tunnelbanan i detta läge. I det fortsatta arbetet med att precisera placeringen av denna entré ska områdets stora höjdskillnader särskilt beaktas eftersom det är önskvärt att entrén får tydliga kopplingar mot Nacka Strand och Jarlaberg.

Det ingår inte i det kommunala uppdraget att tunnelbanan i Nacka C får en direktentré till köpcentret Nacka Forum. Det kan dock vara lämpligt med en entré inom köpcentrets fastighet, och en sådan funktion bör därför inte omöjliggöras i den kommande planeringen.

Förslag för arbetstunnlar och etableringsytor

Tunnelbana till Nacka kommer att byggas år 2018-2025 av Landstingets Förvaltning för utbyggd tunnelbana. För byggnationen planeras en arbetstunnel per tunnelbanestation för att snabbt komma ner till stationen och därifrån driva spår-/servicetunnlar och själva stationen parallellt. Vid varje arbetstunnels mynning ovan jord krävs ytor för etablering av exempelvis bodar, ventilationsfläktar, elkraft, verkstads- och servicetält, rening av uppumpat inläckande vatten och spolvatten, och omlastning av byggmaterial. Etableringsområdets ytbehov styrs av verksamheten men kan även anpassas till förutsättningar i omgivningen.

Etableringsytornas storlek vid arbetstunnlarnas mynning sträcker sig normalt från ca 2000 kvm uppemot 6000 kvm. Till etableringsytorna krävs mediaförsörjning i form av el, vatten och avlopp. Effektbehovet uppgår till ca 1200 kVA per arbetstunnel.

De temporära arbetstunnlarna kommer behövas under hela byggtiden som sträcker sig i princip från halvårsskiftet 2018 till och med år 2024. Vissa förberedande arbeten kan påbörjas tidigare. Under år 2025 avslutas installationsarbetena och hela anläggningen driftsätts. Under de inledande ca 3 åren av byggskedet bedrivs i huvudsak bergarbeten med uttransport av bergmassor och intranport av betong och stål bult för förstärkning. Efter det att bergarbeten avslutats påbörjas arbetena med stomme, stomkompletteringar och installationer i stationerna. Under denna period består transportererna i huvudsak av intranporter av byggmaterial i form av exempelvis betong, stål, utrustning och installationsmaterial. Transporterna förutsätter god kommunikation, närhet till större transportleder och möjligheter att skapa konfliktfria anslutningsmöjligheter mellan etableringsområdet och vägnätet är av stor vikt.

Nedan anges exempel på parametrar som värderas och studeras vid val av placering av en arbetstunnel.

- Bergtäckning.
- Befintliga anläggningar (ledning, bergrum, tunnlar). Korsningar med befintliga bergtunnlar ska vidare studeras.
- Arbetstunnelns längd.

- Tunnelns lutning.
- Yta för etablering av arbetsplatsområde.
- Tunnelmynning placering i förhållande till anslutande vägar.
- Tunnelmynningens placering i förhållande till närområdet (skolor, sjukhus, bostäder, verksamheter mm).
- Mervärde om arbetstunneln kan användas efter färdigställande av tunnelbanan t.ex. för evakuering.

Etableringsytor krävs även kring ytorna där uppgångar, entréer och biljetthallar ska uppföras. Storleken på dessa ytor är direkt avhängigt utformningen av uppgången. Byggtiden för arbetena ovan jord beror även det på utformningen av uppgången.

Utmed hela sträckan byggs en parallell servicetunnel för drift, underhåll, utrymning och räddning. Som tillfartstunnlar används utvalda arbetstunnlar med för detta ändamål anpassad storlek och lutning. Inom Nacka kommun bedöms arbetstunneln till Nacka C station vara lämpligast att permanenta. Närheten till större vägar och en dygnet runt bemannad brandstation är viktiga faktorer vid denna bedömning.

Kommunen kommer att tillsammans FUT säkerställa att störningar för boende och miljö minimeras under byggskedet. I detta ingår att utreda effekterna på framkomlighet, trafiksäkerhet och barns säkra skolvägar, och genomföra åtgärder så att eventuell negativ inverkan minimeras.

Under byggskedet kommer flera andra byggnadsprojekt att pågå inom tunnelbaneutbyggnadens influensområde. Kommunen och FUT ska verka för en samordning mellan de olika projekten avseende bl.a. framkomlighet.

För varje station har flera möjliga lokaliseringar av arbetstunnlar och etableringsytor utretts i en stegvis utvärderingsprocess. Nedanstående förslag bedöms vara de som orsakar minst störning av de förslag som bedömts möjliga. Förslagen kommer att fortsätta utredas i en fördjupad analys där även de etableringsytor som behövs för byggnation av uppgångar, entréer och biljetthallar utreds.

Sickla tunnelbanestation

Kommunstyrelsen ger Projektet i uppdrag att i samverkan med FUT fortsätta att utreda vilket av följande alternativ som bör användas vid tunnelbanestation Sickla:

- **Sickla 1 (se bilaga 3, sid 1)**
Alternativet innebär etablering norr om Värmdöleden och tunnelpåslag till arbetstunnel söder om Värmdöleden. Vid etablering i detta läge ska gång- och cykelvägen under Värmdöleden mellan Sickla och Henriksdal ska bibehållas under hela byggtiden, liksom övriga befintliga gång- och cykelvägar som kan komma att påverkas av etableringen och dess transporter.

- **Sickla 2 (se bilaga 3, sid 1)**

Alternativet innebär etablering inne i berget, dock måste vissa funktioner ha tillgång till dagsljus och därmed lokaliseras utanför bergrummet. Vid etablering i detta läge ska byggtrafik ledas ut direkt på Värmdövägen och inte via Svindersviksvägen.

Det är av stor vikt att en eventuell upphöjning av Saltsjöbanan samordnas med planeringen för utbyggnaden av tunnelbanan, både med avseende på den slutliga utformningen och utifrån byggskedet. En tidsmässig och logistisk samordning av dessa projekt är därför viktig.

Järla tunnelbanestation

Kommunstyrelsen ger Projektet i uppdrag att i samverkan med FUT fortsätta att utreda vilket av följande alternativ som bör användas vid tunnelbanestation Järla:

- **Järla 1 (se bilaga 3, sid 2)**

Alternativet innebär etablering på brandstationens område och är enbart aktuellt under förutsättning att Räddningstjänsten ger sitt godkännande. Vid etablering i detta läge ska brandstationens funktion inte påverkas. Alternativet kräver viss omdisponering av brandstationens mark, men stationens byggnader ska stå kvar och utfarten till Värmdövägen för utryckningsfordon ska bibehållas. Närheten till skolområdet ska särskilt beaktas, och de gång- och cykelvägar som finns i området ska fungera under hela byggtiden.

- **Järla 5 (se bilaga 3, sid 2)**

Alternativet innebär etablering i den kommunala fastigheten Sicklaön 40:11. Eftersom fastigheten ingår i ett område som planeras för bostäder och planeras få en tunnelbaneentré, bedömer kommunen att detta alternativ är sämre än Järla 1.

Tillsammans med kommunen utreder FUT möjligheten att nyttja ytan söder om Värmdövägen (under nuvarande rampanslutning mellan Värmdövägen och Järlaleden) för etablering. Av tekniska skäl kan en arbetstunnel inte utgå från detta läge, men ytan kan likväl behövas för etablering, både som komplement till Järla 1/Järla 5, dels för byggnation av biljetthall. Under förutsättning att erforderliga ombyggnadsåtgärder på vägnätet kan utföras i tid, och bekostas av FUT, är denna yta väl lämpad för etablering.

Nacka C tunnelbanestation

Kommunstyrelsen ger Projektet i uppdrag att i samverkan med FUT fortsätta att utreda vilket av följande alternativ som bör användas vid tunnelbanestation Nacka C:

- **Nacka C 1 (se bilaga 3, sid 3)**

Alternativet innebär etablering norr om Värmdöleden, i direkt anslutning till Kvarnholmsförbindelsen. Etablering i detta läge är enbart aktuellt under förutsättning att trafikplats Kvarnholmen är färdigställd senast vid tunnelbanans byggstart, alternativt att en tillfällig anslutning till väg 222 möjliggör att transporter kan ledas direkt ut på Värmdöleden.

- **Nacka C 2b (se bilaga 3, sid 3)**

Alternativet innebär etablering på den yta dit brandstationen kan komma att lokaliseras i enlighet med planprogrammet för Centrala Nacka. Etablering i detta läge är endast aktuell under förutsättning att det inte omöjliggör att en ny brandstation kan byggas och tas i bruk redan under tunnelbanans byggtid. Etableringen får heller inte negativt påverka eventuella förändringar av Skvaltans trafikplats som studeras inom ramen för Åtgärdsvalsstudien som kommunen genomför tillsammans med Trafikverket och Trafikförvaltningen, och som syftar till att studera områdets trafikförsörjning och framtida kopplingar till Värmdöleden.

Ekonomiska konsekvenser

Arbetet med detaljplanen för tunnelbana till Nacka finansieras via stadsbyggnadsprojektet 9222 Tunnelbana till Nacka, vilket finansieras av Landstingets förvaltning för utbyggd tunnelbana i enlighet med det planavtal som upprättats mellan parterna.

Genomförandavtal kommer att tecknas mellan landstinget och Nacka kommun. Avtalet är under framtagande och kommer att innehålla ansvars- och kostnadsfördelningar samt bland annat permanenta och tillfälliga mark- och rättighetsupplåtelse.

Nästa steg

I höst hålls ett samråd som fokuserar på byggskedet. Arbetet med att precisera stationsentréer, arbetstunnlar och etableringsytor fortsätter, och i början av 2016 hålls samråd för järnvägsplanen. Det helt färdiga förslaget ställs ut för granskning under sista kvartalet 2016. Järnvägsplanen fastställs av Trafikverket.

Parallellt pågår kommunens arbete med att ta fram en detaljplan för tunnelbanans sträckning i Nacka kommun. Detaljplanen och järnvägsplanen tas fram med samordnat planförfarande. Eftersom detaljplaneförslaget enbart omfattar åtgärder som prövas genom järnvägsplan kan det samråd som görs för järnvägsplanen i början av 2016 tillgodoräknas i detaljplanen, som sålunda inte behöver samrådats separat. Detaljplanen kommer dock att ställas ut för granskning och det är Nacka kommun som antar detaljplanen.

Den övergripande tidplanen för tunnelbana till Nacka finns i bilaga 2.

Bilagor

- 1 Bilder lokaliseringsutredning tunnelbaneentréer i Nacka kommun.
- 2 Övergripande tidplan för tunnelbanans utbyggnad
- 3 Bilder lokaliseringsutredning arbetstunnlar och etableringsytor i Nacka kommun

Gunilla Glantz
Stadsbyggnadsdirektör
Stadsledningskontoret

Frida Foley
Projektledare

LOKALISERING
STATIONSUPPGÅNGAR

ARBETSDOKUMENT
150512

FÖRKLARINGAR

- FÖRESLAGEN UPPGÅNG
- ALTERNATIV UPPGÅNG
SIS1A vid höjning av Saltsjöbanan
SIS1B vid bibehållet läge Saltsjöbanan
- ⊙ AVFÄRDAD UPPGÅNG

LOKALISERING
STATIONSUPPGÅNGAR

ARBETSDOKUMENT
150512

Föreslagen linje

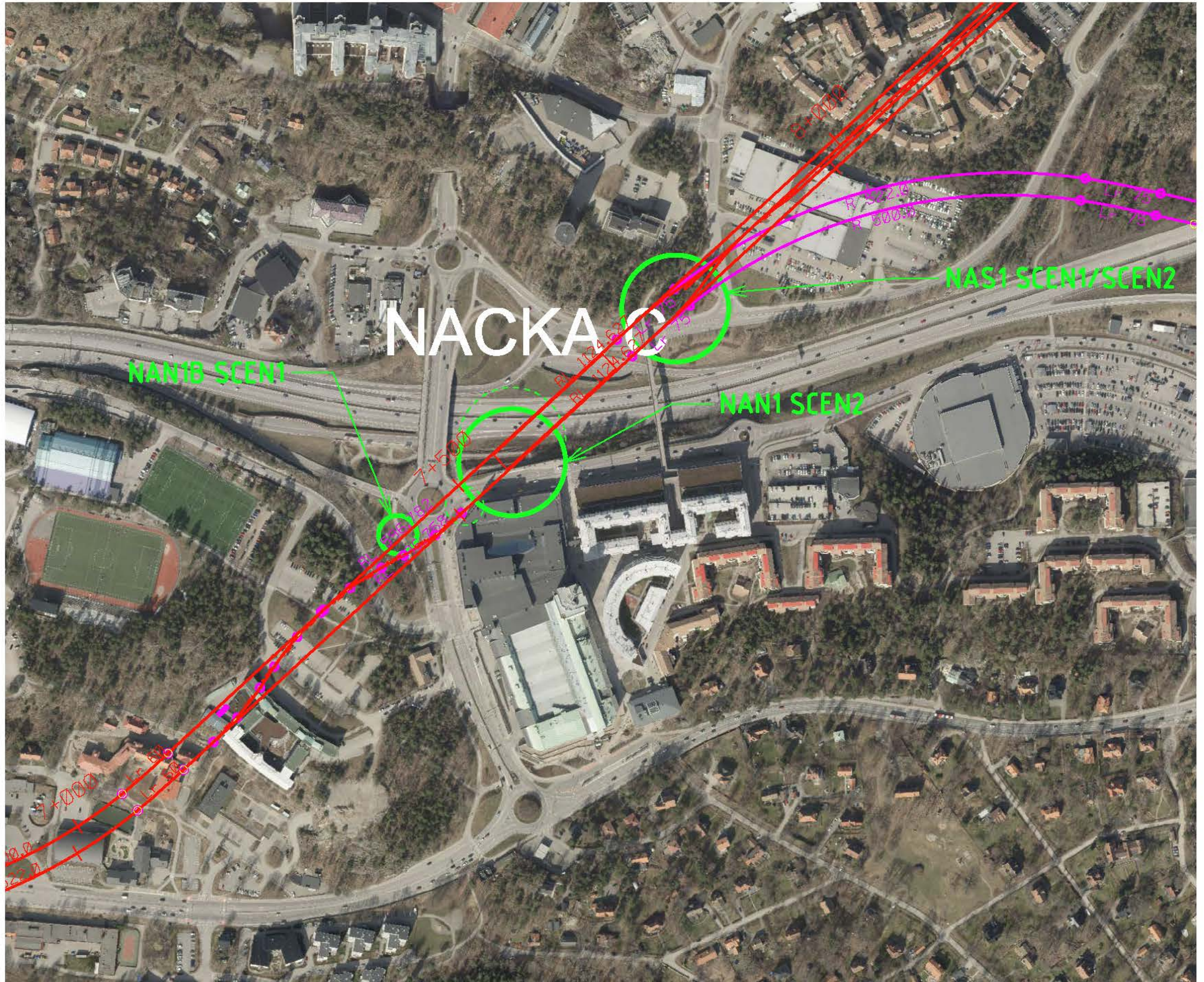
FÖRKLARINGAR

- FÖRESLAGEN UPPGÅNG
- ALTERNATIV UPPGÅNG
- AVFÄRDAD UPPGÅNG

LOKALISERING
STATIONSUPPGÅNGAR

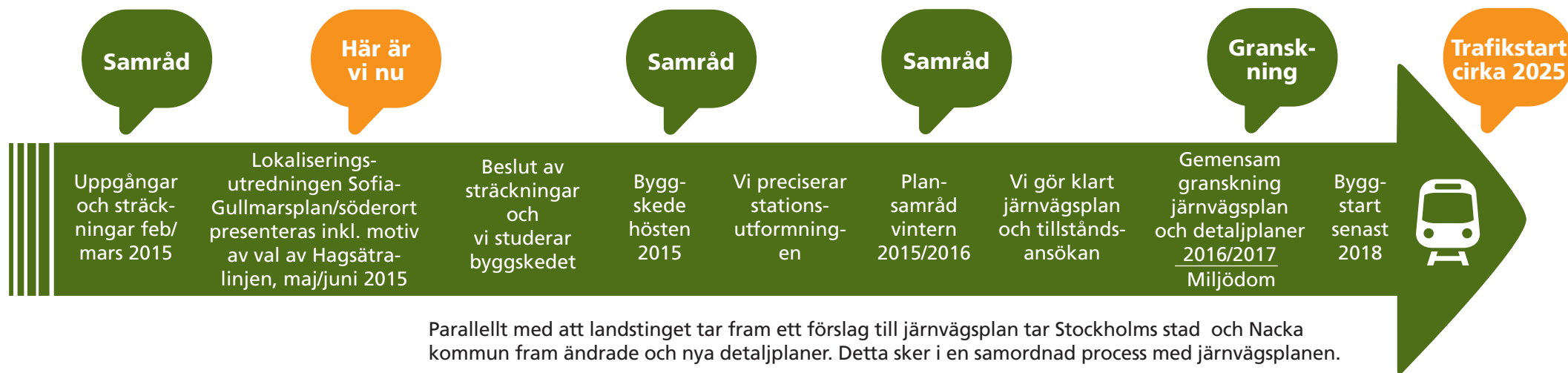
ARBETSDOKUMENT
150512

FÖRKLARINGAR

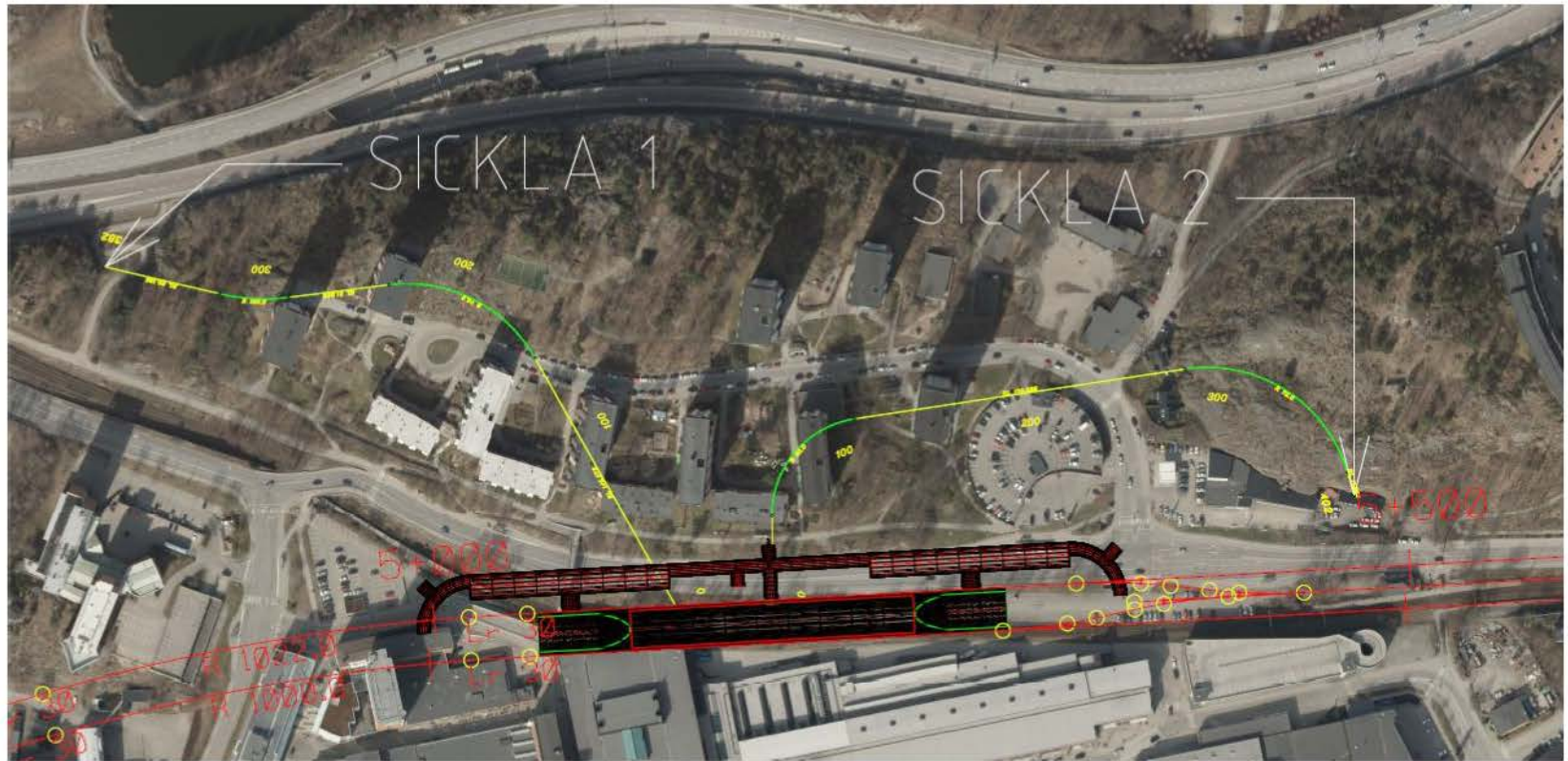
- FÖRESLAGEN UPPGÅNG
- ALTERNATIV UPPGÅNG
- AVFÄRDAD UPPGÅNG

Arbetstunnlar Nacka Sickla

Arbetstunnlar Nacka Nacka C

26 maj 2015

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL

Kommunstyrelsens stadsutvecklingsutskott

§ 105

KFKS 2013/231-219

Utvecklad strukturplan för Nacka stad

Beslut

Kommunstyrelsens stadsutvecklingsutskott föreslår kommunstyrelsen fatta följande beslut.

Kommunstyrelsen beslutar att den utvecklade strukturplanen ska vara en utgångspunkt för den fortsatta planeringen av Nacka stad med tillägget att kommunstyrelsen inte tar ställning till den nya bebyggelsen som finns skisserad, som till exempel bebyggelsen i Jarlaberg.

Kommunstyrelsens stadsutvecklingsutskott beslutar för egen del att texten i strukturplanen ändras på

sidan 17 i strukturplanen under rubriken Kultur, Centrala Nacka. Texten justeras till följande .....stora synergieffekter. *Det planerade kulturhuset/upplevelsecentrat kan uppföras i kombination med större....*

sidan 30 i strukturplanen. Texten justeras där det i andra stycket under rubriken Infrastruktur står "Kvarnholmsförbindelsen stod klar våren 2015" i stället står "Kvarnholmsförbindelsen står klar våren 2016".

Ärendet

Den utvecklade strukturplanen utgår från översiktsplanens strategi "En tätare och mer blandad stad på västra Sicklaön" och från visionen "Nära och nyskapande". Den innehåller ny bebyggelse i en omfattning som möjliggör en levande stad. Nacka avser att bygga cirka 14 000 bostäder och 10 000 arbetsplatser till 2030, men strukturplanen innehåller mer bebyggelse eftersom utbyggnaden av Nacka stad inte kommer att upphöra 2030. Planeringen på västra Sicklaön ska vara en levande process där underlag och kartor hela tiden uppdateras och kompletteras. Den utvecklade strukturplanen för Nacka stad är därför ingen färdig plan, utan en utgångspunkt för den fortsatta stadsutvecklingen. Begreppet strukturplan har valts för att markera skillnaden gentemot de formella planer som styrs av plan- och bygglagen.

Handlingar i ärendet

Stadsledningskontorets tjänsteskrivelse den 12 maj 2015

Utvecklad strukturplan för Nacka stad

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

26 maj 2015

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL
Kommunstyrelsens stadsutvecklingsutskott

Underlag och utredningar framtagna i strukturplanearbetet

Yrkanden

Hans Peters (C) yrkade enligt följande.

”Kommunstyrelsens stadsutvecklingsutskott beslutar

- att de delar som avser möjlig tillkommande bebyggelse i Jarlaberg vid Skönviksvägen, Diligensvägen och Jarlabergsvägen tills vidare utgår ur strukturplanen,
- att på sidan 17 i strukturplanen under rubriken Kultur, Centrala Nacka justera texten till följande .....stora synergieffekter. *Det planerade kulturhuset/ upplevelsecentrat kan* uppföras i kombination med större....
- att på sidan 30 i strukturplanen justera texten där det i andra stycket under rubriken Infrastruktur står ”Kvarnholmsförbindelsen stod klar våren 2015” Bör väl stå 2016 i stället.”

Mats Gerdau (M) instämde i Hans Peters yrkande vad avser att-sats 2 och 3.

Mats Gerdau (M) yrkade, med instämmande av Monica Brohede Tellström (FP), Hans Peters (C), Jan-Eric Jansson (KD) och Khashayar Farmanbar (S) bifall till stadsledningskontorets förslag med tillägget att kommunstyrelsen inte tar ställning till den nya bebyggelsen som finns skisserad, som till exempel bebyggelsen i Jarlaberg.

Beslutsgång

Stadsutvecklingsutskottet beslutade i enlighet med Mats Gerdaus yrkande.

Stadsutvecklingsutskottet avtog första att-satsen i Hans Peters yrkande.

Stadsutvecklingsutskottet biföll att-sats två och tre i Hans Peters yrkande.

Protokollsanteckningar

Rolf Wasteson (V) lät anteckna följande.

”Vänsterpartiet bifaller i stort den framtagna strukturplanen. Nacka behöver nya bostäder och Nacka behöver en förnyelse av byggnadsstrukturen. Vi har under många år varit kritiska till den exploatering och byggnation som skett som ”öar” i Nacka-landskapet. Nu finns möjligheten att bygga ihop Nacka, i varje fall Västra Sicklaön, till en mer sammanhängande kommunedel.

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

26 maj 2015

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL

Kommunstyrelsens stadsutvecklingsutskott

Vi tar inte ställning till varje detalj och varje område som i planen anges ska bebyggas. Dock vill vi starkt markera att vi inte vill att det byggs något i Ryssbergen. Vi vill också trycka på att det är synnerligen viktigt att uppnå social hållbarhet i det som nu byggs och i hela Nacka. Nacka är idag en av landets mer segregerade kommuner och det är något som vi måste ha som mål att ändra på. Då är den kanske viktigaste aspekten att erbjuda goda bostäder med hyresrätt med rimliga hyror. En stor andel av bostäderna som byggs ska vara hyresrätter, 1/3 som anges av majoriteten (och då ofta dessutom bara på kommunal mark) är ett alldeles för lågt satt mål när andelen, och antalet, hyresrätter stadigt minskat i Nacka under flera decennier. Blandad bebyggelse är då viktig - inte bostadsrätter på de attraktiva ställena och hyresrätter på de mindre attraktiva. ”

Khashayar Farmanbar (S) lät, för Socialdemokraternas stadsutvecklingsutskottsgrupp, anteckna följande.

”Strukturplanen är ett övergripande dokument och utgångspunkt för den fortsatta planeringen. Som sådan är det ett välarbetat dokument. I dagsläget ser vi socialdemokrater övergripande positivt på strukturplanen och har naturligtvis inte tagit ställning till varenda nybyggnation.”

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

2015-05-12

TJÄNSTESKRIVELSE
KFKS 2013/231-219

Kommunstyrelsen

Utvecklad strukturplan för Nacka stad

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar att den utvecklade strukturplanen ska vara en utgångspunkt för den fortsatta planeringen av Nacka stad.

Sammanfattning

Den utvecklade strukturplanen utgår från översiktsplanens strategi ”En tätare och mer blandad stad på västra Sicklaön” och från visionen ”Nära och nyskapande”. Den innehåller ny bebyggelse i en omfattning som möjliggör en levande stad. Nacka avser att bygga cirka 14 000 bostäder och 10 000 arbetsplatser till 2030, men strukturplanen innehåller mer bebyggelse eftersom utbyggnaden av Nacka stad inte kommer att upphöra 2030. Planeringen på västra Sicklaön ska vara en levande process där underlag och kartor hela tiden uppdateras och kompletteras. Den utvecklade strukturplanen för Nacka stad är därför ingen färdig plan, utan en utgångspunkt för den fortsatta stadsutvecklingen. Begreppet strukturplan har valts för att markera skillnaden gentemot de formella planer som styrs av plan- och bygglagen.

Ärendet

Bakgrund

Den täta staden erbjuder lösningar på flera av de utmaningar som Nacka, regionen och världen står inför. Här skapas förutsättningar för god kollektivtrafik och för att fler resor sker till fots eller med cykel. Det finns stora möjligheter att skapa en attraktiv och hållbar byggd miljö med resurssnålt byggande och en blandning av funktioner. Genom att förtäta redan bebyggd miljö kan vi också spara orörda grönområden i andra delar av kommunen samtidigt som Nacka växer.

Under 2013 genomförde Nacka kommun en omfattande dialog där ca 5000 nackabor involverades genom kommunens ”visionsverkstad”. Ur alla de förslag som inkommit formades sedan en vision för byggandet av hela Nacka stad – Nära och Nyskapande. I januari 2014 träffades ett avtal om utbyggnad av tunnelbanan mellan staten, Stockholms läns landsting och kommunerna Järfälla, Nacka, Solna och Stockholm. En övergripande

strukturplan för västra Sicklaön behandlades 2014-01-13 av kommunstyrelsen, som samtidigt gav uppdrag om en utveckling av strukturplanen.

Utvecklad strukturplan

Den utvecklade strukturplanen utgår från översiktsplanens strategi ”En tätare och mer blandad stad på västra Sicklaön”. En betydelsefull princip är att förtäta och låta bebyggelseöarna växa ihop. På så sätt kan västra Sicklaön bli den sammanhängande stad som beskrivs i den övergripande strukturplanen och visionen för Nacka stad. Den utvecklade strukturplanen innehåller nybebyggelse i en omfattning som möjliggör en levande stad. Nacka avser att bygga cirka 14 000 bostäder och 10 000 arbetsplatser till 2030. Strukturplanen innehåller dock betydligt mer bebyggelse eftersom utbyggnaden av Nacka stad inte kommer att upphöra 2030. Utbyggnaden av tunnelbanan till Nacka är grundläggande för utvecklingen av Nacka stad och de tre stationerna, Sickla, Järla och Nacka centrum är betydelsefulla noder i stadsstrukturen.

Arbetet med den utvecklade strukturplanen har bedrivits av en projektgrupp bestående av olika kompetenser inom kommunen. Underlag och utredningar har tagits fram inom ramen för arbetet i syfte att lyfta fram behov och önskemål inom olika sakområden. Detta material har sedan sammanvägts i dokumentet ”Utvecklad strukturplan” och redovisas i detta dokumentets kartor och texter. I den utvecklade strukturplanen finns kartor för den grundläggande stadsstrukturen, olika bebyggelsetyper, grönstruktur och stadsrum, övergripande trafiksystem samt en grov etappindelning av genomförandet. Behovet av välfärdsfastigheter och principer för olika typer av tekniska system redovisas i texten.

Planeringen på västra Sicklaön är en levande process där underlag och kartor hela tiden uppdateras och kompletteras. Genomförandeplaneringen omfattade alla nödvändiga detaljplaner behöver ständigt revideras utifrån nya förutsättningar. Dessa uppdateringar kommer att vara en följd av beslut i olika stadsbyggnadsprojekt och kan därför göras utan att hela strukturplanen behöver tas upp för nytt beslut. Den utvecklade strukturplanen för Nacka stad ska därför inte ses som en färdig plan, utan som en utgångspunkt för den fortsatta stadsutvecklingen.

Ekonomiska konsekvenser

Arbetet med att ta fram den utvecklade strukturplanen har finansieras via stadsbyggnadsprojektet 9230 Nacka stad. De ekonomiska konsekvenserna för genomförandet av strukturplanen behöver utredas ytterligare och ständigt uppdateras allteftersom de olika projekten på västra Sicklaön realiserar. I detta skede bedöms emellertid investeringar i infrastruktur och andra allmänna anläggningar kunna finansieras genom markförsäljning.

Bilagor

Utvecklad strukturplan för Nacka stad
Underlag och utredningar framtagna i strukturplanearbetet

Gunilla Glantz
Stadsbyggnadsdirektör

Sven Andersson
Översiktsplanerare

UTVECKLAD STRUKTURPLAN FÖR NACKA STAD

MAJ 2015

NACKA BYGGER STAD

Under de senaste 20 åren har Stockholm och Nacka vuxit mer och mer samman. Många bostäder och arbetsplatser har kommit till och områden börjar växa ihop.

År 2030 är vi 40 000 fler nackabor och västra Sicklaön är en del av innerstaden. För att möta den ökande befolkningen planerar vi att bygga cirka 14 000 nya bostäder på västra Sicklaön den närmaste 15-årsperioden. En förutsättning för bostadsbyggandet är att tunnelbanan byggs ut till Nacka.

Många projekt pågår samtidigt - från omvandlingen av Kvarnholmen med tusentals nya bostäder och arbetsplatser till förtätning med enstaka hus. På några platser pågår byggandet för fullt, i andra områden kan du vara med att påverka hur ny bebyggelse, grönområden och trafiklösningar ska se ut.

Vi vill att västra Sicklaön ska utvecklas till en tät och levande stadsdel där det är attraktivt att leva, vistas och verka. Självklart vill vi att du som bor, arbetar och investerar i Nacka ska vara aktiv och delaktig i det arbetet.

Vi hoppas att du ska känna stolthet och engagemang när vi bygger stad tillsammans.

Kommunstyrelsens ordförande
Mats Gerdau

INNEHÅLL

SAMMANFATTNING.....	4
INLEDNING.....	6
UTGÅNGSPUNKTER.....	8
VISION FÖR NACKA STAD.....	9
FUNDAMENTA OCH HÅLLBARHETSINRIKTNING.....	10
STRUKTURPLAN.....	12
ANVÄNDNING OCH OLIKA TYPER AV BEBYGGELSE.....	14
VÄLFÄRDSFASTIGHETER.....	16
STADSRUM OCH GRÖNSTRUKTUR.....	18
TRAFIK.....	22
STADSGATOR.....	24
MILJÖ, RISKFAKTORER OCH AVFALL.....	26
VATTEN OCH AVLOPP OCH DAGVATTEN.....	28
ETAPPINDELNING OCH GENOMFÖRANDE.....	30
UNDERLAG OCH UTREDNINGAR.....	32

SAMMANFATTNING

Den utvecklade strukturplanen utgår från översiktsplanens strategi ”En tätare och mer blandad stad på västra Sicklaön” och från visionen för Nacka stad. Visionen togs fram under 2013 då Nacka kommun genomförde en omfattande dialog där ca 5000 nackabor involverades i kommunens ”visionsverkstad”. Ur alla de förslag som inkommit formades sedan en vision för byggandet av hela Nacka stad: Nära och nyskapande.

Den täta staden erbjuder lösningar på flera av de utmaningar som Nacka, regionen och världen står inför. Här skapas förutsättningar för god kollektivtrafik och för att fler resor sker till fots eller med cykel. Det finns stora möjligheter att skapa en attraktiv och hållbar byggd miljö med resurssnålt byggande och en blandning av funktioner. Genom att förtäta redan bebyggd miljö kan vi också spara orörda grönområden i andra delar av kommunen samtidigt som vi växer. En betydelsefull princip är att förtäta och låta bebyggelseöarna växa ihop. På så sätt kan västra Sicklaön bli den sammanhängande stadsbygd som beskrivs i den övergripande strukturplanen och visionen för Nacka stad.

Den utvecklade strukturplanen innehåller nybebyggelse i en omfattning som möjliggör en levande stad. Nacka avser att bygga cirka 14 000 bostäder och 10 000 arbetsplatser till 2030. Strukturplanen innehåller dock betydligt mer bebyggelse eftersom utbyggnaden av Nacka stad inte kommer att upphöra 2030 på västra Sicklaön. I januari 2014 träffades ett avtal om utbyggnad av tunnelbanan mellan staten, Stockholms läns landsting och kommunerna Järfälla, Nacka, Solna och Stockholm. Utbyggnaden av tunnelbanan till Nacka är grundläggande för utvecklingen av Nacka stad och de tre stationerna, Sickla, Järfa och Nacka centrum är betydelsefulla noder i stadsstrukturen.

Nacka ska bygga en stad som är hållbar för alla. I begreppet hållbar stad ingår tre dimensioner som alla hänger ihop med varandra; det ska vara en ekonomiskt hållbar stad där ekonomisk utveckling inte sker på bekostnad av framtida resurser och möjligheter, en socialt hållbar stad där alla som vill har möjlighet att bo, trivas och verka och förutsättningen för detta är att det också är en miljömässigt hållbar stad, där villkoren för liv och god hälsa är så bra som möjligt.

Mångfalden är viktig för den sociala hållbarheten. Nacka stad ska ha ett levande stadsliv såväl dagtid som kvällstid. Detta förutsätter en blandning av bostäder, arbetsplatser, handel, kultur, skolor, förskolor, nöjen och möjligheter till rekreation. Möjligheter till samutnyttjande i byggnader bör undersökas och eftersträvas. Särskilt viktig är blandningen av funktioner längs huvudstråk, knutpunkter för kollektivtrafiken och de allmänna platserna. En av de allra viktigaste aspekterna är att komplettera med funktioner, boendeformer och service som idag saknas för att öka integrationen och berika stadslivet.

Grundläggande för stadsliv och social hållbarhet är att det finns möjligheter för människor att mötas. I det offentliga rummet eller stadsrummet, såväl inomhus som utomhus, har allmänheten enkelt tillträde, alla på samma villkor. Gator, torg, parker och grönområden är formella eller informella mötesplatser. De offentliga rummen i staden har lika stor betydelse för stadslivet, upplevelser och vardagliga möten som demokrati, integration och samhällsutveckling.

Intressanta attraktiva besöksmål, aktiviteter och arrangemang lockar besökare till området. Staden blir än mer levande då fler har anledning att besöka och vistas där, även de som inte bor där. Kultur, idrott, fritid och olika arrangemang bidrar till att levandegöra stråk som blir attraktiva promenadvägar då kultur- och fritidsanläggningar kombineras med kommersiell verksamhet som butiker, caféer, restauranger, service, vård, omsorg mm. I kommersiell miljö, som bland annat tilltalar ungdomar och barnfamiljer, är det viktigt med platser där man kan vistas utan krav på inträde, konsumtion eller prestation.

Genomförandeplaneringen har haft som utgångspunkt att tillräcklig mängd bostäder ska färdigställas innan 2030, för att leva upp till Nacka kommuns åtagande i avtalet om utbyggnad av tunnelbanan. Bostadsbyggandet styrs följaktligen av avtalet, men det är även mycket viktigt att säkerställa tillgången på väl fungerade kommunal service i tillräcklig omfattning. Planeringen har också strävat efter en reaktivt jämn bebyggelseakt på västra Sicklaön under hela perioden, samt att i möjligaste mån minimera de störningar som blir ofrånkomliga när en stor utbyggnad sker under en begränsad tid.

Stor vikt har också lagts på att förstärka och bygga ut de kopplingar till vatten och grönska som finns i Nacka stad men idag kan vara svåra att nå. Att skapa en bra stad även under byggtiden har varit prioriterat under arbetet med Nacka stad. Strukturplaneringen på västra Sicklaön ska vara en levande process där underlag och planer hela tiden uppdateras och kompletteras utifrån hur arbetet med detaljplaneprogram, detaljplaner och andra studier och genomförande fortskrider. Detta dokument ska därför inte ses som en slutgiltig plan utan som en redovisning av läget för den övergripande planeringen och som en utgångspunkt för den fortsatta stadsutvecklingen på västra Sicklaön.

Vid utskrift av detta dokument rekommenderas en utskrift i liggande A3-format för bästa läsbarhet av kartmaterialet.

INLEDNING

Stockholmsregionen växer och alla tecken tyder på att denna utveckling kommer att fortsätta. Fler människor vill komma till regionen och ta del av det stora utbudet av arbete, nöjen samt spännande och vackra miljöer. Närhet till Stockholm city, vatten, kommunikationer och service är faktorer som är efterfrågade. Nacka stad (västra Sicklaön) kommer att kunna erbjuda allt detta och mycket mer.

Att genom stadsutveckling stärka regionens kapacitet och attraktivitet i konkurrens med andra regioner är idag en mycket viktig fråga. I den regionala utvecklingsplanen RUFSS 2010 är västra Sicklaön en del av den centrala regionkärnan och ingår i ett utvecklingsområde av regional betydelse.

Översiktsplan

Kommunfullmäktige antog i juni 2012 en ny översiktsplan "Hållbar framtid i Nacka". Att skapa en tät och blandad stad på västra Sicklaön är en av översiktsplanens viktiga strategier. Nacka har trots sina drygt 96 500 invånare idag ingen riktig kärna med den blandning av funktioner och det urbana liv som kännetecknar en stad.

Avtal om tunnelbana

I januari 2014 träffades ett avtal om utbyggnad av tunnelbanan mellan staten, Stockholms läns landsting och kommunerna Järfälla, Nacka, Solna och Stockholm. För Nackas del innebär avtalet att tunnelbanans blå linje förlängs från Kungsträdgården till centrala Nacka. Avtalet innebär även ett åtagande för kommunen att bygga 13 500 bostäder inom västra Sicklaön till år 2030. Tre av den nya tunnelbanelinjens stationer, Sickla, Järla och Nacka centrum ligger i Nacka stad. Utöver detta tillkommer kommunens eget mål om 10 000 arbetsplatser på västra Sicklaön.

Tät och blandad stad

Den täta staden erbjuder lösningar på flera av de utmaningar som Nacka, regionen och världen står inför. Här skapas förutsättningar för god kollektivtrafik och för att fler resor sker till fots eller med cykel. Det finns stora möjligheter att skapa en attraktiv och hållbar byggd miljö med resurssnålt byggande och en blandning av funktioner. Genom att förtäta redan bebyggd miljö kan vi också spara orörda grönområden i andra delar av kommunen samtidigt som vi växer.

Strukturplan för helhetssyn

Parallellt med strukturplanarbetet har fyra detaljplaneprogram tagits fram inom västra Sicklaön;

- Nacka strand, antaget juni 2014
- Centrala Nacka, antaget april 2015
- Planiaområdet, samråd nov-dec 2013
- Henriksdal, samråd planerat 2015.

Dessa fyra program har arbetats samman med den pågående planeringen och utbyggnaden av Kvarnholmen, samt med skisser på ny bebyggelse som tagits fram för Sickla, Skvaltalen och vissa andra områden. Bergs gård är föremål för en internationell tävling för unga arkitekter, European 13. Förslagen ska vara inlämnade i juni 2015 och beslut tas i slutet av året.

I arbetet med de olika delarna och i varje enskilt projekt väcks frågor som berör västra Sicklaön i sin helhet och som därmed inte kan behandlas i varje enskilt projekt. Gång på gång, inte minst i samband med den politiska hanteringen av de pågående projekten, tydliggörs behovet av en helhetsbild över västra Sicklaön. Helhetsbilden påbörjades i och med arbetet med den övergripande strukturplanen som beslutades den 13 januari 2014 och har sedan fortsatt genom framtagandet av den här utvecklade strukturplanen. Den ska ligga till grund för fortsatt planeringsarbete och stödja kommunen och andra aktörer till helhetssyn i framtida avväganden.

Ett första steg i den övergripande strukturplanen var att definiera vad vi menar med en tät och blandad stad, för att sedan kunna diskutera hur vi ska gå till väga för att genomföra strategin. När vi bygger en tät och blandad stad kommer givetvis mycket att förändras och stadsbilden kommer inte att vara densamma. Det är därför viktigt att också identifiera de kvalitéer som finns på västra Sicklaön, för att dessa ska kunna tas tillvara i den framtida planeringen. Begreppet "ta till vara" innebär inte bara att bevara det som finns idag, utan framförallt att utveckla kvalitéerna för den framtida tätare stadens behov.

Ett levande dokument

Målgruppen för detta dokument är politiker, tjänstemän och medborgare i Nacka kommun, områdets markägare samt myndigheter med inriktning mot planering. Strukturplaneringen på västra Sicklaön ska vara en levande process där underlag och planer hela tiden uppdateras och kompletteras utifrån hur arbetet med detaljplaneprogram, detaljplaner och andra studier och genomförande fortskrider. Detta dokument ska därför inte ses som en slutgiltig plan utan som en redovisning av läget för den övergripande planeringen och som en utgångspunkt för den fortsatta stadsutvecklingen på västra Sicklaön.

Arbetet med den utvecklade strukturplanen har bedrivits av exploaterings- och planheterna tillsammans med en projektgrupp bestående av olika kompetenser inom kommunen. Se förteckning sidan 33. Vid utskrift av detta dokument rekommenderas en utskrift i liggande A3-format för bästa läsbarhet av kartmaterialet.

Karta över Nacka stad och de pågående planeringsprojekten.

UTGÅNGSPUNKTER

Hur skapar vi en tät och blandad stad med de förutsättningar som finns på västra Sicklaön? De strategier och åtgärder som beskrivs här ger ingen heltäckande bild av den kommande planeringen, men redovisar några viktiga byggstenar i det framtida stadsbygandet.

Vad menar vi med tät och blandad stad?

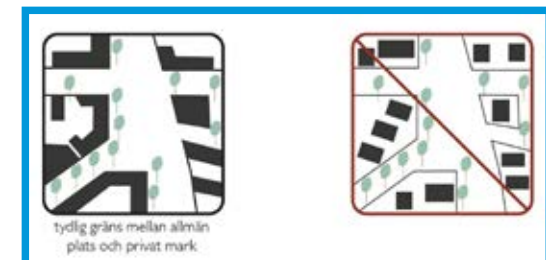
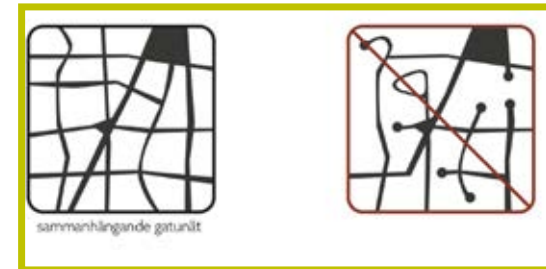
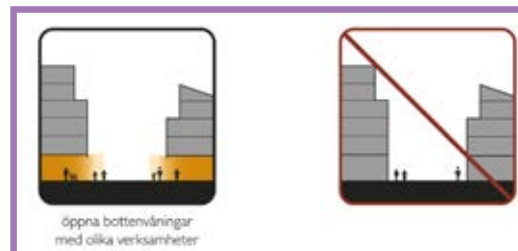
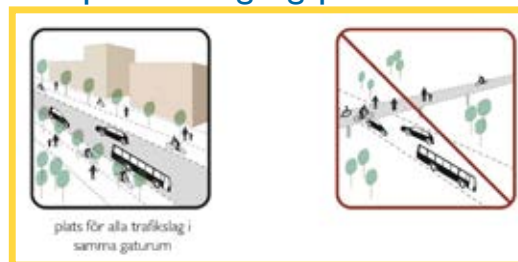
Kvaliteter att ta tillvara på västra Sicklaön

- Vattenrummen
- Kvaliteter i grönstrukturen
- Sicklaöns kulturhistoria
- Närheten till den befintliga staden
- Terrängens potential för en spännande stad

Hur ska vi skapa en tät och blandad stad?

För att västra Sicklaön ska kunna utvecklas till en tät och blandad stad krävs en långsiktig utveckling där stadsutvecklingen skapar kopplingar mellan olika områden och förstärka sambanden mellan stadsdelarna. Genom att förtäta och låta befintliga "bebyggelseöar" växa samman kan vi skapa en sammanhängande stadsstruktur med attraktiva platser, stråk och boendemiljöer. Att gestalta staden utifrån det offentliga rummet är en av utgångspunkterna för att åstadkomma en attraktiv stadsmiljö. Bebyggelsens utformning ska vara varierad och gärna indelad i mindre bebyggelseenheter. Samtidigt som stadsutvecklingen har sin gång behöver vi kommunicera kvaliteterna, samhällsnyttan och den personliga nyttan med utvecklingen. Det är en stor utmaning att alltid värna om helheten i utvecklingen och få till en blandning av funktioner inom de nya kvarteren, hållbara transporter och yteffektiva lösningar.

Strukturplanens utgångspunkter

VISION FÖR NACKA STAD

Ytterligare ett steg i arbetet med Nacka stad togs under 2013 då Nacka kommun genomförde en omfattande dialog där ca 5000 nackabor involverades i kommunens "visionsverkstad". Ur alla de förslag som inkommit formades sedan en vision för byggandet av hela Nacka stad - Nära och nyskapande.

NÄRA OCH NYSKAPANDE

Här är det nära till allt – mötesplatser, natur och kultur – stadens puls, lugna platser och varandra.

Här är det enkelt att leva och arbeta – att gå, cykla och åka kollektivt.

Här får du möta det oväntade – en mångfald av arkitektur, uttryck och människor – med ett aktivt liv mellan husen.

Här skapar vi en levande och hållbar stad för alla – där det kuperade landskapet, vattnet och platsens historia ger staden karaktär.

Här utvecklar vi staden i samspel med andra – tänker nytt, långsiktigt och innovativt.

FUNDAMENTA

- GRUNDEN FÖR STADSBYGGANDE I NACKA STAD

I kommunstyrelsens beslut om den övergripande strukturplanen ingick uppdraget för planenheten att tillsammans med stadsarkitekten ta fram en stadsbyggnadsidé för Nacka stad. Idén skulle bygga på visionen för Nacka stad – nära och nyskapande - och resulterade i en strategi för stadsbyggnade i Nacka stad: **Fundamenta**.

Fundamenta ska styra och vägleda utvecklingen av Nacka stad och arbetet med att skapa fysiska förutsättningar för ett stadsliv som präglas av tillgänglighet, goda kommunikationer och möten mellan bofasta, verksamma och besökare. Grundläggande är att staden ska ses som en helhet där befintliga kulturmiljöer och nya kvarter och platser tillsammans ger stadens karaktär.

Stadsbyggnadsstrategin utgörs av sju principer. De sju principerna har valts ut eftersom de påverkar möjligheterna att skapa en levande stad, stadens flöden och det offentliga rummet i stor utsträckning. De ska användas som ett verktyg för analys och vägledning i planering, gestaltning och byggande av Nacka stad. Varje Fundamenta utgörs av en grundläggande och kortfattad text. Till varje Fundamenta hör en illustration som kan stärka och väcka tankar och diskussion om textens innehåll. Varje Fundamenta följs av ett antal frågor som ska besvaras av alla inblandade aktörer. Dokumentet ska följas med varje markanvisning och användas i samtliga projekt på västra Sicklaön.

Sju Fundamenta

- Sammanhang
- Stadsrum
- Stadsgator
- Stadsgrönska
- Kvartersformer
- Stadens objekt
- Karaktärsdrag

Ur Fundamenta:

Fundamenta är grunden för vår syn på den växande staden. Med Fundamenta har vi fastställt begreppet som ska vara grundläggande för stadsbyggnade i Nacka stad. Vi vill skapa fysiska förutsättningar för stadsliv. Fundamenta skall alltid styra och vägleda vår utveckling av staden. Typiskt för en stad är det offentliga rummet där alla har rätt att vistas. Typiskt för en stad är ett ständigt flöde av människor. Tillgänglighet och kommunikation är grundläggande för stadens flöden. Stadsliv är mötet mellan bofasta, verksamma och besökare. Möten som är avgörande för stadens utveckling. Det är utifrån vår historia och vår kulturmiljö som människan får ett sammanhang. Staden är en helhet. Nacka stad har sju Fundamenta. De är grundläggande, nyskapande och kortfattade. Hela vår stad skall utgå från Fundamenta och anpassas till dess synsätt.

Kommunstyrelsen antog Fundamenta som en stadsbyggnadsstrategi för skapandet av Nacka stad på västra Sicklaön den 2 mars 2015.

Sammanhang

Stadsrum

Stadsgator

Stadsgrönska

Kvartersformer

Stadens objekt

Karaktärsdrag

HÅLLBARHETSINRIKTNING FÖR NACKA STAD

Begreppet hållbar utveckling innefattar ekonomisk, ekologisk och social hållbarhet. Nackas översiktsplan som antogs av kommunfullmäktige 2012, syftar till att Nacka ska utvecklas till en attraktiv och långsiktigt hållbar kommun som bidrar till en positiv utveckling i Stockholmsregionen. Översiktsplanen beskriver hållbarhetsbegreppets tre delar på nedanstående sätt. I det fortsatta arbetet med Nacka stad kan det bli nödvändigt att utveckla hållbarhetsbegreppet utifrån den täta stadens speciella förutsättningar, som stöd i arbetet med detaljplaner och markanvisningar.

Ekologisk hållbarhet

Ekologisk hållbarhet innebär en strävan efter balans mellan förbrukning av och tillgång på naturresurser. Ekosystemens produktionsförmåga ska behållas och påverkan på naturen och människors hälsa ska begränsas. Den långsiktiga målsättningen är ett kretsloppsanpassat samhälle där inga nya resurser behöver tas i anspråk. För Nacka innebär detta att bebyggelsen ska vara tillräckligt tät för att ge underlag för gemensam infrastruktur och för att inte ta i anspråk onödigt mycket mark. För att den biologiska mångfalden ska säkerställas är det viktigt med en balans mellan grönska och bebyggelse samt att vattenkvaliteten är god i både sjöar och kustvatten.

Klimatförändringarna är en global fråga och ett av vår tids mest angelägna miljöproblem. Vi påverkar alla klimatet genom att produkter och tjänster vi använder leder till utsläpp av så kallade växthusgaser, främst koldioxid och metan. Ett ändrat klimat kommer att innebära ökad nederbörd, kraftigare svängningar i vädret och ökade temperaturer. Nacka måste därför ta sin del av ansvaret för att minska utsläppen av växthusgaser och begränsa klimatpåverkan och dess effekter.

Social hållbarhet

Social hållbarhet innebär ett långsiktigt stabilt och dynamiskt samhälle där grundläggande mänskliga behov uppfylls. Nacka ska ha en god livsmiljö och gott om mötesplatser för boende, arbetande, studerande och besökare. Nacka är certifierat som en säker och trygg kommun enligt WHO:s kriterier. Målet är att kommunen ska bli säker och trygg att leva och verka i, samt att olycksfall i alla åldrar ska minimeras. För att en social hållbarhet ska uppnås måste planeringen ta hänsyn till olika gruppers livssituation. Vardagslivet ser ofta olika ut beroende på kön, ålder, ekonomi, kulturell bakgrund och funktionsnedsättning. Det ställer olika krav på samhällsplaneringen vad gäller service, infrastruktur med mera. Alla ska ha samma rättigheter och möjligheter att röra sig fritt och verka i samhället. För att detta ska fungera måste alla grupper komma till tals i planeringsprocessen. En konstruktiv dialog med medborgarna förbättrar kunskapsunderlaget inför beslut, och gör det möjligt att skapa ett långsiktigt hållbart samhälle, bland annat sett utifrån ett folkhälsoperspektiv.

Ekonomisk hållbarhet

Ekonomisk hållbarhet handlar om att hushålla med mänskliga och materiella resurser på lång sikt. Det förutsätter att Nacka är attraktivt för nya invånare, näringsidkare och besökare. Vi måste skapa vackra och stimulerande offentliga miljöer, attraktivt boende och goda utvecklingsmöjligheter för nya och befintliga företag. Vi måste också erbjuda bra service i form av skolor och omsorg, kultur- och fritidsaktiviteter, samt ett brett butiksutbud. Stadsbyggandet ska hushålla med samhällets resurser. Befintlig infrastruktur ska utnyttjas i första hand, och positiva värden i samhället och miljön ska bevaras och utvecklas. En ekonomisk hållbarhet underlättas också av en flexibel struktur som kan anpassas till marknad och konjunktur. God ekonomi innebär bland annat effektiv markanvändning och möjlighet att förnya och utveckla den byggda miljön. Strukturen bör därför vara så generell att den kan fungera för behov som skiftar över tiden.

STRUKTURPLAN FÖR NACKA STAD

Den utvecklade strukturplanen utgår från översiktsplanens strategi ”En tätare och mer blandad stad på västra Sicklaön”. En betydelsefull princip är att förtäta och låta bebyggelseöarna växa ihop. På så sätt kan västra Sicklaön bli den sammanhängande stad som beskrivs i den övergripande strukturplanen och visionen för Nacka stad. Den utvecklade strukturplanen innehåller nybebyggelse i en omfattning som möjliggör en levande stad. Nacka avser att bygga cirka 14 000 bostäder och 10 000 arbetsplatser till 2030. Strukturplanen innehåller dock betydligt mer bebyggelse eftersom utbyggnaden av Nacka stad inte kommer att upphöra 2030. Utbyggnaden av tunnelbanan till Nacka är grundläggande för utvecklingen av Nacka stad och de tre stationerna, Sickla, Järla och Nacka centrum är betydelsefulla noder i stadsstrukturen.

Den utvecklade strukturplanen är en sammanvägning av olika intressen; utbyggnad av bostäder och verksamheter för att uppnå ”en tät och blandad stad”; utbyggnad av välfärdsfastigheter som skolor, förskolor, idrottsanläggningar och kulturlokaler för att täcka behovet i en stad med ökad befolkning; bevarande och utveckling av betydelsefulla naturområden och parker; samt tillräcklig teknisk infrastruktur för att motsvara framtidens behov i en tät stadsmiljö. Arbetsgruppen för Nacka stad har bestått av representanter för alla berörda enheter i kommunen och den föreslagna strukturen är ett resultat av olika avvägningar och kompromisser.

Samtliga kartor i dokumentet redovisar det sammanvägda resultatet. Temakartorna beskriver inte olika särintressen. De är endast ett sätt att redovisa fler detaljer än vad som vore möjligt i en enda karta.

För att tydliggöra visionen om en tät och blandad stad redovisas all ny bebyggelse som kvarter med illustrerade byggnader. Maneret är detsamma oavsett om det rör sig om färdiga detaljplaner på delar av Kvarnholmen, antagna detaljplaneprogram i Nacka strand och centrala Nacka eller skisser på ett mycket tidigt stadium som i Skvaltån. Genom detta sätt att redovisa skapas en bild av den

framtida stadsstrukturen i Nacka stad efter 2030. På kartan för stadsstruktur är det uppenbart att nyexploateringen i huvudsak är koncentrerad till tre större områden, Henriksdal-Kvarnholmen, Sickla-Plania och centrala Nacka-Nacka strand-Bergs gård. Utanför dessa områden redovisas en del förtätningsprojekt i befintlig bebyggelse. Det kommer även vara aktuellt med ytterligare förtätningsprojekt inom hela Nacka stad, då det idag inte går att överblicka alla framtida möjligheter.

Strukturplanens olika kartor

STADSSTRUKTUR - redovisar den grundläggande strukturen med kvarter, gator, torg och parker/natur.

BEBYGGELSE - redovisar en uppdelning i bostäder, verksamheter och olika typer av välfärdsfastigheter.

STADSRUM OCH GRÖNSTRUKTUR – redovisar olika typer av parker och natur, platsbildningar/torg, länkar och stråk samt möjliga Konsten att skapa stad-projekt.

TRAFIK – redovisar olika gatutyper, huvudcykelstråk och kollektivtrafik.

ETAPPINDELNING OCH GENOMFÖRANDE – redovisar utbyggnadsetapper och en möjlig indelning i olika detaljplaner.

Sammanfattande principer för ny bebyggelse

Hämtade ur de antagna planprogrammen för centrala Nacka och Nacka strand.

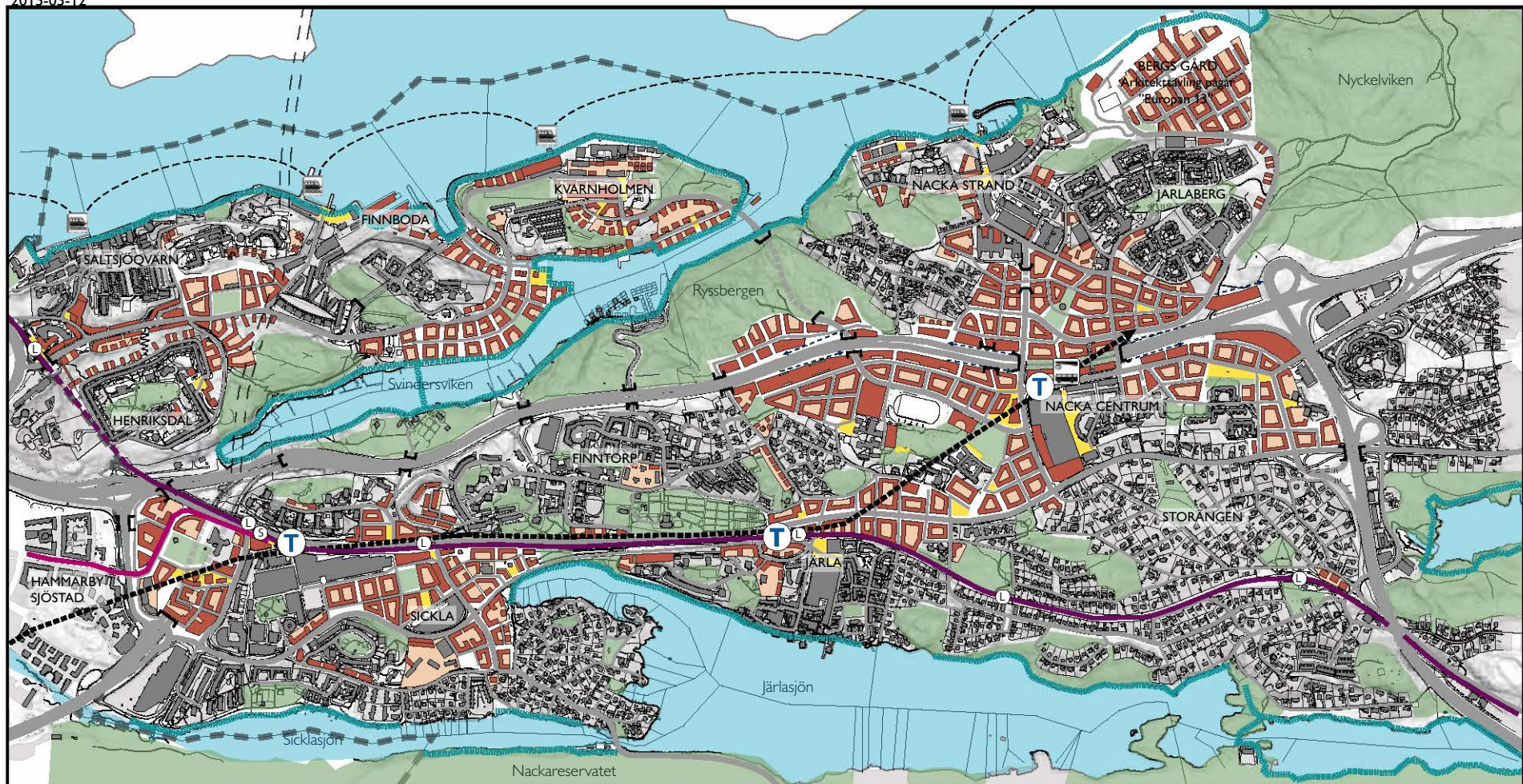
- Bygg tätt för en levande stad.
- Fasadlängderna och kvarteren bör brytas upp och hålla en varierad och måttlig skala.
- Gestaltningen av byggnader ska vara varierad i arkitektur, färgsättning och form.
- Bostadsbebyggelse ska huvudsakligen vara 5-6 våningar. Men det ska finnas inslag av bebyggelse där hushöjderna varierar betydligt mer, t.ex. vid Värmdöleden.
- Nya byggnader ska främst placeras i gatulinjen och inte friliggande. Mötet med gatulinjen bör varieras i form med burspråk och indragningar. Om sockeln avslutas i rätt höjd skapas informella sittplatser.
- Bottenvåningar mot gator och platser bör ges en rumshöjd så att det är möjligt att inreda verksamheter i lokalen.
- Byggnader och gator ska placeras med utgångspunkt i områdets terräng. Där det krävs ska markens höjder tas upp av suterrängvåningar.
- På en gata där befintligt och nytt möts ska utformning ske så att de samspelar, utan att de för den delen behöver likna varandra.
- För att skapa rörelser och liv i gatumiljön ska entréer i huvudsak vändas ut mot gatan.
- Nya byggnader ska bidra till att rama in och levandegöra stadsrummet genom sockelvåningar med bland annat lokaler i ett eller två plan. Lokaltypen kan variera beroende på gatans utformning och hierarki.
- Större markparkeringar ska undvikas.

UTVECKLAD STRUKTURPLAN

Stadsstruktur

2015-05-12

	Tunnelbanan		Kommungräns		Befintlig bebyggelse
	Tvärbanan		Bilväg		Planerad bebyggelse
	Saltsjöbanan		Tunnel/viadukt		Platsbildning/torg
	Bussterminal		Ramp		Grönytor av betydelse
	Sjövägen		Östlig förbindelse		Strandpromenad

0 200 400 600

ANVÄNDNING OCH OLIKA TYPER AV NY BEBYGGELSE

Mångfalden är viktig för den sociala hållbarheten. Nacka stad ska ha ett levande stadsliv såväl dagtid som kvällstid. Detta förutsätter en blandning av bostäder, arbetsplatser, handel, kultur, skolor, förskolor, nöjen och möjligheter till rekreation. Möjligheter till samutnyttjande i byggnader bör undersökas och eftersträvas. Särskilt viktig är blandningen av funktioner längs huvudstråk, knutpunkter för kollektivtrafiken och de allmänna platserna. En av de allra viktigaste aspekterna är att komplettera med funktioner, boendeformer och service som idag är underrepresenterade för att öka integrationen och berika stadslivet.

Ett varierat utbud av bostadstyper, storlekar på lägenheter och upplåtelseformer ökar mångfalden och den enskildes valmöjligheter och kan även underlätta för hushåll att bo kvar i området och behålla sitt sociala nätverk trots ändrade boendeförutsättningar. Det är viktigt att få till stånd särskilda boenden för äldre, student- och ungdomsboenden, grupp- och servicebostäder samt ett betydande antal hyresrätter. Tillgänglighet är viktigt att säkerställa, särskilt för äldre och funktionsnedsatta. Det är också betydelsefullt med ett fokus på barnperspektivet i all vidare planering.

Kultur, skolor och idrott integreras i staden

En levande stad förutsätter en blandning av bostäder, arbetsplatser, handel, kultur, skolor, förskolor, nöjen och möjligheter till rekreation. Lokaler direkt mot gatan, torg och stadsparker kan fyllas med möjligheter till verksamheter, mötesplatser, kreativt skapande och fysisk aktivitet som olika grupper från olika delar av kommunen väljer att besöka. Ett utbud av både idrottsaktiviteter och annan fritidsverksamhet samt anläggningar är en naturlig del av den attraktiva levande staden, såväl i egna lokaler som i t.ex skolor. Flera verksamheter kan med fördel finnas i direkt anslutning till stadsgator och då ha en öppenhet mot en gata, där verksamheten "spiller ut på gatan" och därmed bidrar till att göra gatumiljön händelserik, attraktiv och samtidigt trygg eftersom det rör sig människor i närheten. Kultur, skolor och idrottsverksamhet har en självklar roll

i Nacka stad. De ska vara integrerade i staden och lätta att nå för alla kommuninvånare. Skolor och förskolor samt annan allmän service är funktioner som kräver särskilt god planering för att en god standard och anpassning ska kunna garanteras i den täta staden.

Variation och flexibilitet

Den stenstad som växte fram under 1800-talet hade relativt små exploateringsenheter, vilket skapade en naturlig variation av arkitekturen och innehållet i byggnaderna. Idag är ofta exploateringsenheterna ett eller flera kvarter. Det är därför viktigt att sträva efter varierande exploateringsenheter så att mångfald i utseende, men också i upplåtelseformer, får forma Nacka stad. I en varierad fastighetsstruktur finns en större möjlighet att utveckla en stark lokal ekonomi. Denna variation kan skapa en mångfald av byggföretag i olika storlekar och konkurrensen på byggmarknaden ökar. Den nya stadsstrukturen ska även vara så generell att den kan passa olika behov över tiden. Det ska vara möjligt att ändra användning allt eftersom nya behov uppkommer. Förnyelsen ska kunna genomföras successivt.

Bebyggelsetyper och funktioner i Nacka stad

Kartan med bebyggelse redovisar olika bebyggelsetyper utifrån befintliga förhållanden, framtida möjligheter och behov samt marknadsmässiga förutsättningar. Målsättningen för västra Sicklaön är en tät och blandad stad, men även i en blandad stad är olika lägen bättre lämpade för vissa funktioner än för andra. Kartan redovisar följande kategorier:

- **Ny bebyggelse, i huvudsak bostäder**, avser bostadshus, men bottenvåningarna utgörs även här till stor del av lokaler för verksamheter, särskilt mot huvudgatorna. Bostadskvarteren kan även innehålla nya eller utvecklade förskolor som särskilt markerats. Den redovisade bebyggelsen är placerad på mark som bedömts lämplig för bostäder.
- **Ny bebyggelse, i huvudsak verksamheter** utgörs dels av bebyggelse i goda kommunikationslägen (t ex tunnelbanestationer), där en marknad för kontor bör finnas, dels lägen vid trafikleder, som inte lämpar sig för bostäder.

- **Ny bebyggelse, blandat bostäder och verksamheter**, utgörs av bebyggelse i lägen som lämpar sig för verksamheter, men som även är bra bostadslägen. Dessa byggnader kan vara en blandning mellan bostäder och verksamheter.
- **Välfärdsfastigheter** innebär skolor, förskolor, idrottsanläggningar, lokaler för kultur och ny brandstation. För att kartan ska vara mer lärtläst har symboler för olika funktioner använts. Det är viktigt att redovisa det framtida behovet av förskolor i strukturplanen, men i detaljplaneskedet kan det i vissa fall visa sig att andra kvarter är mer lämpliga för förskolor än de som pekats ut här.

Näringsliv

Över 70% av alla företag i regionen tillhör den ständigt växande tjänstesektorn. Det är också här som det bildas flest nya företag. Kännetecknade för tjänstesektorns lokaliseringmönster är att den attraheras av stadsmiljöer av hög urban kvalitet. Det innebär att klassisk blandad stad inte bara blir en eftertraktad livsmiljö för boende utan i lika hög grad för tjänste- och serviceföretag. En dynamisk stadsmiljö är således en mycket logisk förutsättning för ett växande näringsliv och ekonomisk tillväxt. Ambitionen för Nacka stad är 10 000 nya arbetsplatser. Detta tillsammans med en utbyggd robust infrastruktur gör att det skapas mycket goda etableringsförutsättningar för företag i Nacka. För att lyckas med detta arbetar kommunen med en mängd olika planeringsinsatser för framgång. Några nyckelfaktorer har redan identifierats i arbetet:

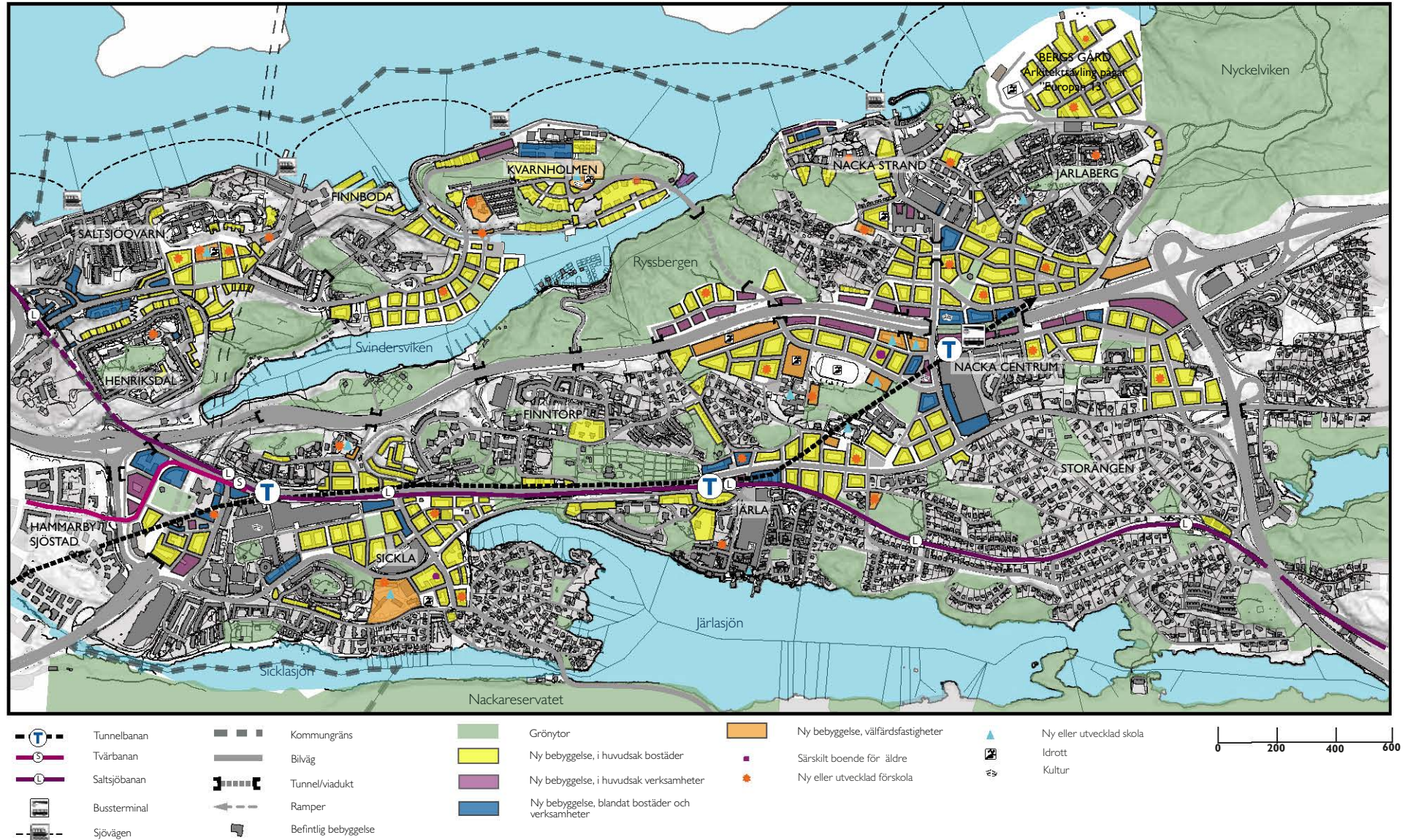
- Håll ut och behåll fokus på inslagen riktning gällande arbetsplatserna.
- Fokusera på stråk, sammanhang och "hot spots", sprid inte ut.
- Våga behålla kontorsreservat på attraktiv plats.
- Rätt kompetens hos exploatörer och kommun.
- Utveckla kommunikation och positionering tillsammans med aktörerna.
- Beskriv de unika lokaliseringförutsättningarna, utgå från det som redan finns.
- Hitta incitamentsmodeller och fördela risker.
- Etablera högskola eller universitet.
- Arbeta med "mixed use" i byggnad, i kvarter och del av gata.
- Satsa på Nacka Ten - det krävs 10 aktiviteter för att få en levande plats.
- Flexibel access; entréer mot gata och kantstensparkering.

UTVECKLAD STRUKTURPLAN

Bebyggelse

2015-05-12

VÄLFÄRDSFASTIGHETER

Grundläggande för stadsliv är att det finns möjligheter för människor att mötas. En genomtänkt infrastruktur för kultur och fritid samt skola och förskola kan bidra till förutsättningslösa möten mellan människor som annars kanske inte hade fått kontakt med varandra. Intressanta attraktiva besöksmål, aktiviteter och arrangemang lockar besökare till området. Staden blir än mer levande då fler har anledning att besöka och vistas där, även de som inte bor där.

Kultur, idrott, fritid och olika arrangemang bidrar till att levandegöra stråk som blir attraktiva promenadvägar då kultur- och fritidsanläggningar kombineras med kommersiell verksamhet som butiker, caféer, restauranger, service, vård, omsorg mm. I kommersiell miljö, som bland annat tilltalar ungdomar och barnfamiljer, är det viktigt med platser där man kan vistas utan krav på inträde, konsumtion eller prestation och där det är tillåtet att vistas utan föranmälan eller deltagande i organiserad verksamhet. Anläggningar, lokaler och verksamheter inom idrott, kultur och fritid bidrar till en mångfald, inte bara av människor utan också av olika fysiska rum och händelser.

Samtidigt som ett utbud av aktiviteter och mötesplatser berikar staden bidrar det även till en ökad integration och ett ökat antal utbyten mellan människor med olika bakgrund, som i sin tur bidrar till den sociala hållbarheten. Ett brett och varierat utbud av anläggningar och ytor där man tillbringar sin fria tid kan bidra till goda livsvanor och god folkhälsa. Ett levande stadsliv såväl dagtid som kvällstid bidrar till trygghet inte minst för barn, ungdomar och äldre.

Skola och förskola

Behovet av förskoleplatser för hela Nacka stad har beräknats utifrån 20 förskoleplatser per 100 nya lägenheter, med antagandet att lägenhetsstorleken på de planerade bostäderna är varierade. Skolbehovet har beräknats utifrån nuvarande kapacitet och antal barn i den framtagna befolkningsprognosen som baseras på tillskottet i antalet bostäder de kommande 15 åren. Hur stor gård som behövs för utomhuslek beror på förskolans eller skolans läge och kan variera beroende på om det finns t.ex. en park i direkt närhet. Utomhusytor kan

också samnyttjas med andra verksamheter så som skolor/förskolor, äldreboende och fritidsverksamheter för ett effektivare marknyttjande. En del av en utomhusmiljö kan även placeras på ett tak. Både skolor och förskolor kan byggas i flera våningar och i bottenvåningar på flerbostadshus.

Utbildningslokaler går även utmärkt att kombinera med andra verksamheter såsom aktiviteter på eftermiddag- och kvällstid för exempelvis fritid- och kulturändamål. Kombinationer med äldreboenden och liknande är också möjliga. Det går även att med fördel kombinera utbildning med näringslivsverksamheter.

Centrala Nacka och Skvaltån

För centrala Nacka beräknas det framtida behovet av skola vara ca 800 nya skolplatser. Detta innebär att en helt ny grundskola behöver byggas. Förskolebehovet beräknas till ca 920 platser. Nuvarande Kristallens förskola behöver få nya lokaler, ca 145 platser. I Skvaltån beräknas behovet av förskoleplatser till ca 80 st.

Nacka strand och Bergs gård

För områdena Nacka strands och Bergs gård skolbehov kan Jarlabergs skola eventuellt byggas ut. Ca 100 befintliga skolplatser i Nacka strand behöver nya lokaler. Förskolebehovet är beräknat till totalt ca 700 nya platser.

Sicklaområdet (Plania, Alphyddan, Finntorp)

För Sicklaområdet krävs en utbyggnad av Sickla skola eller någon av de andra befintliga skolorna. Totalt behövs ca 900 nya skolplatser och 360 förskoleplatser för Planiaområdets utbyggnad. Flera befintliga förskolor i Planiaområdet behöver också ersättas med nya lokaler, ca 200 förskoleplatser. Utbyggnaden på Nobelberget och Klinten kommer att generera behov av ca 160 platser. En förtätning i Finntorp genererar också behov av ca 60 nya förskoleplatser. Resterade delar av Sickla har inte beräknats.

Obs! Siffrorna anger nuläget i planeringen i mars 2015. Samtliga siffror kan komma att ändras under planprocessens gång och då fler projekt med bostäder avancerar framåt.

Henriksdal, Finnboda, Kvarnholmen

För Kvarnholmen beräknas behovet skolplatser till 700. Henriksdal och Finnboda beräknas kunna tillgodoses genom en utbyggnad av Vilans skola med ca 500 platser. Antalet förskoleplatser för de båda områdena uppgår till ca 1050 platser. Ca 155 platser på Vilans skola behöver även ersättas.

Särskilda boenden

Behovet av särskilt boende för äldre i Nacka stad är ca 145 lägenheter á 30-35 kvm. Den största andelen lägenheter kommer att kunna byggas i centrala Nacka och i Planiaområdet, men även andra områden kan vara aktuella. När det gäller boende med särskild service enligt Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) finns behov av ca 50 lägenheter i Nacka stad. En gruppboendestad består av sex lägenheter och en servicebostad av ca 12 bostäder med tillhörande personal- och gemensamhetsutrymmen och bostäderna är fördelade över hela Nacka stad. Enligt LSS är kommunen också skyldig att tillhandahålla handikappanpassade bostäder, eller annan särskilt anpassad bostad. Boendena ska främja jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhället för de personer som lagen omfattar. Samtliga av dessa bostäder kan med fördel placeras i anslutning till park, grönområden eller promenadstråk och får gärna kombineras med förskola, studentbostäder eller kultur- och fritidsverksamheter.

Idrott och fritid

Det finns idag inga allmänt accepterade och vedertagna nyckeltal som anger vad ett område bör ha för utbud av möjligheter till att utöva olika aktiviteter på fritiden. De förslag som förs fram innebär att en del nya anläggningar kommer behövas för dagens behov och att en del befintliga anläggningar kommer behöva omlokaliseras. Därutöver kommer det behövas en resursförstärkning med helt nya anläggningar för att möta befolkningsökningen. Till grund för beräkningarna ligger, förutom befolkningsutvecklingen, föreningslivets efterfrågan av anläggningar för sin verksamhet, vad allmänheten har för förväntningar på ett utbud, inkomna synpunkter och förslag, jämförelser med andra kommuner, resultat i nationella och kommunala studier om ungas fritidsvanor,

bedömningar av vad som kan vara lämpligt och möjligt, utifrån antalet invånare och vad som brukar anses rimligt. De större, mer yrkrävande idrotts- och fritidsanläggningarna finns utplacerade på strukturplanekartan. De lite mindre aktivitetsytor som kan rymmas i en park eller som kan samlokaliseras med andra välfärdsfastigheter finns inte utpekade i kartan, inte heller de befintliga anläggningar som ligger kvar i samma läge.

Centrala Nacka

I centrala Nacka planeras för ett idrottskluster med fem stycken nya idrottshallar av varierande storlek, två ishallar och två fullstora fotbollsplaner. I centrala Nacka ska det även finnas plats för en näridrottsplats med utegym etc. Simhallen kommer att omlokaliseras till ett läge närmare Värmdöleden. Järta bollhall omlokaliseras i Järta skolas närhet och en mindre fotbollsplan kan anläggas intill denna. På fritidssidan planeras för omlokalisering av fritidsgården och en ny plats för ungdomar som med fördel kan samlokaliseras med kulturlokaler. Samtliga befintliga anläggningar i centrala Nacka kommer att omlokaliseras.

Nacka strand och Bergs gård

I Nacka strand finns planer för en ny idrottshall och en ny fotbollsplan. Idrotts-hallen kommer att ligga i Nacka strand och fotbollsplanen i Bergs gård.

Sicklaområdet (Plania, Alphyddan, Finntorp)

I Sicklaområdet finns önskemål om ytterligare en idrottshall utöver den gymnastikhall som redan finns men denna är inte utplacerad på karta. Utöver den fotbollsplan som finns och som behöver omlokaliseras, finns enligt behovsanalysen även önskemål om ytterligare en fotbollsplan. Näridrottsplats, utegym mm kan utökas längs Sickla strand bland annat.

Henriksdal, Finnboda, Kvarnholmen

På Kvarnholmen planeras för en ny idrottshall med fotbollsplan på taket och i Henriksdal finns planer för en ny idrottshall i området och en mindre fotbollsplan intill Vilans skola. I Henriksdal tillkommer även en fritidsgård. Behovsanalysen anger önskemål om ytterligare en fotbollsplan i området.

Kultur

Kultur- och fritidsverksamhet är fundamentalt för att skapa attraktiva mötesplatser, integration, hälsa, engagemang, delaktighet, lust, glädje och ökad trygghet. Detta är viktiga förutsättningar i en socialt hållbar samhällsutveckling. Utgångspunkten för planeringen av konst- och kulturverksamhet är följande; antal invånare inom olika åldersgrupper, behov och efterfrågan samt effektivt resursutnyttjande, tillgänglighet och attraktivitet vid utformning och placering av anläggningar och lokaler. Det finns idag inga allmänt accepterade nyckeltal som styr vad en kommun bör ha för utbud av aktiviteter på fritiden. Utbudet av anläggningar styrs av lokala behov och politiska beslut.

Centrala Nacka

Flera typer av publika anläggningar för kulturverksamhet och aktiviteter behövs i centrala Nacka för att stadsdelen ska bli attraktiv, levande och full av innehåll. Genom att samla olika verksamheter finns stora synergieffekter. Det planerade kulturhuset/upplevelsecentrat kan uppföras i kombination med större scener för stor publik, bibliotek, universitet, biografier, lokaler för

spontan aktivitet, konsthall, restaurang mm och t.ex. samordnas med en ny plats för ungdomar samt saluhall. Behovet av musik- och kulturskolelokaler för bland annat nycirkus, dans, drama, bild och form behöver också tillgodoses, exempelvis genom att utveckla Nacka aula.

Sicklaområdet (Plania, Alphyddan, Finntorp)

I Sickla finns redan idag ett stort kulturutbud i bland annat Dieselverkstaden och förhoppningar om att kulturverksamheterna där ska fortsätta att utveckla. Utvecklingspotentialen och behoven ska utredas genom en fördjupad analys. Nobelberget är en plats där kultur och nöjesverksamheter är möjligt.

Henriksdal, Finnboda, Kvarnholmen

Utöver de verksamheter som redan finns i området planeras för ett nytt bibliotek på Kvarnholmen. Vid skolorna tillkommer lokaler för skapande verksamheter.

Visionsbild från centrala Nacka av idrott och fritid i Nacka stad. En idrottsplats kombineras med sporthallar som är nedsänkta i marken med en fotbollsplan på taket. Bild White arkitekter.

STADSRUM OCH GRÖNSTRUKTUR

Det offentliga rummet eller stadsrummet är ett begrepp för platser dit allmänheten enkelt har tillträde, alla på lika villkor. Det som främst avses är gator, torg, parker och grönområden och deras funktion som formella eller informella mötesplatser. De offentliga rummen i staden har lika stor betydelse för stadslivet, upplevelser och vardagliga möten som demokrati, integration och samhällsutveckling.

De offentliga rummen definieras tillsammans med stadslandskapet och byggnadernas arkitektur en stads karaktär. De ska vara attraktiva mötesplatser för alla där möjlighet till att se och höra andra, möta andra och interagera med varandra ska kunna ges. Den fysiska utformningen av det offentliga rummet påverkar livet i det på flera sätt; hur många människor och verksamheter som finns där, hur länge de är där och vilka typer av aktiviteter som är möjliga. Utgångspunkten är att gestalta Nacka stad utifrån det offentliga rummet. Gator, torg och parker ska utgöra stommen och inte vara överblivna ytor. Inom Nacka stad finns förutsättningar för en mångfald av offentliga platser där mötet mellan det gamla och det nya som tillsammans skapar stadsdelen kan ge en extra dimension. Kvaliteter i det offentliga rummet är en förutsättning för ett bra stadsliv. Staden blir på detta sätt allas egendom, även om byggnaderna är privatägda.

I strukturplanen finns ett antal platsbildningar och torg utpekade som är extra viktiga att utforma och gestalta som mötesplatser i stadsrummet och som knutpunkter i strukturen. Platsbildningarna och torgen är markerade med gult i kartan och finns över hela Nacka stad. Varje stadsdel har minst en viktig plats och kommer att få flera mindre platsbildningar. I kartan finns även strandpromenader, naturreservat, närnatur och parker som också är viktiga stadsrum för en mångfald av aktiviteter för alla målgrupper.

Närhet till grönska och vatten

Det ska vara lätt att gå, cykla och röra sig i gröna, trivsamma miljöer på Nacka stad, från norr till söder och från öst till väst. Genom parker, utmed stränder, över berg, allt sammanbundet med gröna länkar. Gröna länkar utgörs av trygga

park- eller naturstråk samt mer urbana trädplanterade gator och torg där gång- och cykeltrafikanter ges stort utrymme. Det ska också vara nära till vatten, park och natur i Nacka stad. Ingen bör ha mer än 300 m till en park eller 500 m till en stadsdelspark/stadspark. De flesta parker ska innehålla både natur och anlagd park. Alla parker har trivsamma platser för lek, samvaro, bollspel och kanske odling men karaktär och tema kan variera.

Mindre ytor – högre krav

På grund av den stora befolkningsökningen och förtätningen kommer andelen grönyta att minska per invånare i det framtida Nacka stad. Trots en kraftfull utbyggnad till år 2030 visar temakartan för grönstruktur, att en god parktillgång med hög tillgänglighet och en fungerande ekologisk infrastruktur är möjlig med medveten planering och hög kvalitet. I direkt anslutning till Nacka stad ligger även Nyckelviken och Nackareservatet som är stora gröna tillgångar.

Stadspark

Strukturplanen innehåller en modern stadspark i anslutning till Nacka stadshus. Den ska vara en målpunkt och mötesplats för hela Nacka stad men även för boende i övriga Nacka. Parken ska kunna erbjuda fest- och evenemangsplats, idrottsytor, caféer och restauranger, lek med parklek, aktivitetsplatser för alla åldrar men också lugna rofyllda och vackra platser där stressade storstadsbor kan ta det lugnt. Den ska vara trygg och tillgänglig för alla. Här ska även rymmas flexibla platser t.ex. för tillfällig stadsodling, konstutställning och evenemang. Parken är tillräckligt stor för att tillgodose mångas behov. Man bjuds in till parken via öppna, spännande och tydliga entréer. Parken ligger nära kollektivtrafik och nås via ett utvecklat system av gång- och cykelstråk.

Parker och närnatur

Parker erbjuder lek- och bollytor men även plats för samvaro och platser för lugn och ro. På grund av Nackas topografi består parkerna ofta av flera mindre delar, exempelvis en plan yta för bollspel och en naturkulle med lekplats. Små bitar av natur är av stort värde för mindre barns lek. De mindre grönområden som uteslutande består av naturmark är i strukturplanen betecknade som närna-

tur. Strukturplanens utgångspunkt är att det ska finnas tillgång till naturområden för olika målgrupper, att närnatur och parker bör finnas inom 300 meter från bostaden och att parken bör vara minst 1 hektar.

Större naturområden och naturreservat

Inom strukturplancområdet finns naturområdet Ryssbergen som planeras bli naturreservat. Detta ska bli en naturlig målpunkt för utflykter och rekreation när Nacka stad växer fram. Ryssbergen ska erbjuda såväl lugna som varierande naturupplevelser. Området ska vara spännande och lockande för alla åldrar året om och det ska planeras så att besökare kan välkomnas utan att dess naturvärden minskas. I Ryssbergen finns möjlighet att betona och uttrycka stadens närhet till naturen, samt att låta staden med ett modernt anslag möta naturen. I direkt anslutning till Nacka stad finns också de befintliga naturområdena Nyckelviken och Långsjön samt Nackareservatet söder om Järlasjön. Dessa är redan naturreservat.

Gröna länkar

De gröna länkarna med befintlig värdefull vegetation och nya planteringar knyter samman värdefulla områden och blir naturliga rörelsestråk i staden. De kan bilda slingor för promenader och motion. Gröna länkar är även viktiga för växters och djurs biologiska spridningsmöjligheter. Växtlighet längs de gröna länkarna kan skapas både på allmän mark och på kvartersmark. De gröna inslagen kan bestå av gröna väggar, tak och balkonger på byggnader, regnträdgårdar, blomsterstråk för fjärilar och andra pollinatörer osv. Strövområden och vild natur återfinns på Ryssbergen, Svindersvik, Henriksdalsberget, Nackareservatet och i Nyckelviken. Här kan den biologiska mångfalden fortfarande vara hög genom att spridningskorridorer för ek- respektive barrskogsarter säkerställs på olika sätt. Gångpassager och tunnlar, t.ex. under Värmdöleden är infogade i olika spännande konstnärliga sammanhang som utvecklas i dialog med nackaborna och utgör naturliga och betydelsefulla delar i dessa länkar. Stråket från Sickla till Svindersviken och Birkavägen är exempel på viktiga spridningskorridorer för ek och eklevande arter. Sambandet mellan centrala Nacka och Nyckelviken är en annan betydelsefull grön länk som särskilt bör uppmärksammas i det fortsatta arbetet.

UTVECKLAD STRUKTURPLAN

Grönstruktur och stadsrum

2015-05-12

Strand- och vattenområden

Västra Sicklaön är omgiven av vatten. De långa stränderna utgör en fantastisk tillgång med mycket stor utvecklingspotential i den framtida staden. Strukturplanen redovisar en utveckling av strandpromenader längs sjöar och kust. Det är även ett stort värde ur ett folkhälsoperspektiv att tillgängliggöra och tillvarata vattenrummen på ett bra sätt. När Nacka stad växer fram är det viktigt med en god tillgång till badplatser, möjlighet till paddling och fiske och en utveckling av antalet båtplatser i Saltsjön. Det är också viktigt att vintertid nå naturis och skidspår. Vägarna till grön-, strand- och vattenområdena ska i möjligaste mån utformas trafiksäkra och trygga, så att barn själva kan ta sig dit.

Grönytefaktor

Nacka kommun avser att under år 2015 ta fram en grönytefaktor för Nacka stad. En grönytefaktor är ett verktyg som hjälper staden att nyttja naturens urbana ekosystemtjänster. Det kan vara sociala- och rekreativa värden, biologisk mångfald, dagvattenhantering och reglering av lokalklimat. Grönytefaktorn premierar grönska som fyller flera av dessa funktioner. Den ska i ett första skede tillämpas på kvartersmark, både på privat och kommunägd fastighetsmark. Grönytefaktorn blir tillsammans med förslaget i den tematiska grönkartan ett viktigt verktyg för att nå en hållbar stad som ger förutsättningar för att långsiktigt skapa samband, tillgång och attraktivitet.

Illustrationsbild för stadsparken i centrala Nacka. Bild White.

Sammanfattande principer för stadsrum och grönstruktur

Hämtade ur de antagna planprogrammen för centrala Nacka och Nacka strand.

- Nacka stads delar ska sammanlänkas genom sammanbindande stråk och siktlinjer, både långa och korta.
- Omsorg och hög kvalitet ska känneteckna utformningen av stadsrummen.
- Tillgänglighet – det offentliga rummet ska vara till för alla.
- Flexibilitet, valfrihet, mångfald och variationsrikedom ska bidra till dynamiska och attraktiva platser.
- Trygghet skapas t.ex. genom ökad medvetenhet, god överblickbarhet och genomtänkt belysning.
- Torg- och gaturum ska utformas på de gåendes villkor och god orienterbarhet ska eftersträvas.
- Gator och platsers utblickar är viktiga att ta tillvara.
- Vatten och grönska ska utgöra en positiv resurs samt integreras i gestaltningen av gatumiljöer och de offentliga rummen.
- Lokalt värdefull natur och grova träd ska identifieras och beaktas.
- Utformningen av det offentliga rummet ska underlätta för resande och byte mellan kollektiva färdmedel.
- Kulturvärdena och de olika historiska skikten i den fysiska miljön ska utvecklas och förvaltas.
- Medskapande och dialog ska prägla utvecklingen genom

Konstnärlig gestaltning

Offentlig konst och utformning av det stadsrummet har stor betydelse för platsens attraktivitet och människors välbefinnande. Dagens konst är morgondagens kulturarv. Den ska berätta något om oss och den tid vi lever i för kommande generationer. Detta förutsätter att planeringen för den konstnärliga gestaltningen utgår, inte bara från den aktuella platsen, utan från hela det offentliga rummet så att konsten blir en del av helheten. Offentlig konst ska komma in så tidigt som möjligt i stadsbyggnadsprocessen. Den offentliga konsten kan vara fast eller tillfällig och utförd i en mångfald tekniker som exempelvis video, skulptur, textil, ljud, ljus eller måleri. Konsten kan också med fördel vara funktionell och möjlig att interagera med. Öppna konsten är en process och strategi som togs fram i kommunen år 2008. Visionen är att Öppna konsten ska bjuda in, beröra och berika människor och mötesplatser. Den handlar bland annat om att Nacka ska vara som ett konstverk i sig och verka för möten mellan människor. Behov av konstnärliga gestaltningar på mötesplatser betonas och att konsten bör finnas där människor vistas. Prioriterade platser för konst är i nämnd ordning; torg, kollektivtrafik, äldreboenden, skolgårdar, parker, förskolegårdar, lekplatser, gator, busshållplatser, vandringsstråk och promenadvägar.

Konsten att skapa stad

Nacka stad ska vara nära och nyskapande. För att kunna vara nyskapande behöver vi utmana våra sätt att tänka och göra när vi bygger stad. Nacka kommun driver därför projekt Konsten att skapa stad där vi arbetar aktivt och medvetet med konst, kultur och konstnärlig kompetens som verktyg och resurser i stadsutvecklingens olika faser. Medvetenheten om de mervärden konsten, kulturen och kreativ kompetens kan skapa i stadsutveckling ökar. Modern forskning visar att kreativ kompetens i samhällsstrukturer och företagsverksamheter ökar innovationstakten och tillväxten stärks. Konsten att skapa stad vilar på fyra grundpelare:

- *Tillsammans i samspel* – För att kunna åstadkomma en fantastisk stad behöver vi samspele och hålla en öppen, transparent och generös dialog med alla våra exploatörer, entreprenörer och medborgare.

Bild från ett Konstnärskonstprojekt, KOLIBRI på Kvarnholmen med fokus på medskapande där boende skapat en egen park. Planerad byggstart höst 2015. Bild StudioRAM.

- *Mod, kreativitet och innovation* – Vi uppskattar modet att utmana etablerade arbetssätt och etablerade antaganden och skapar sammanhang där olika perspektiv kan brytas mot varandra. Det ökar kreativiteten och ger förutsättningar för nya innovationer.
- *Ansvarsfullt och hållbart* - Vi ska ta hänsyn till och ha kontroll på att alla hållbarhetsaspekter i de insatser vi genomför, inte bara för stunden utan även för en framtid. Vi utvecklar staden främst för kommande generationer, ett ansvar som sträcker sig långt utanför individen.
- *Välkommande under tiden* – Vi tror på att skapa en bra miljö redan under byggtiden. Människor ska inte behöva vänta tills allt redan är färdigbyggt och klart för att känna sig inkluderade och välkomnade. Ett tillfälligt café, ett event eller en pop-up-park kan tillföra en magisk energi mitt i byggkaos och flytta uppmärksamheten till något positivt.

Aktiviteter och insatser inom ramen för projektet är indelade i tre kategorier:

- I. *Tillfälliga och korta insatser* såsom festivaler och evenemang av olika slag
- II. *Tillfälliga och lite längre insatser och aktiviteter* såsom aktivering av tomma lokaler, pop-up-parker och andra installationer som kan fungera som inspiration eller "oaser i byggkaos"
- III. *Insatser som leder till en permanent installation* av bestående karaktär såsom attraktiva målpunkter med konstnärlig höjd eller utveckling av offentliga platser genom aktivt medskapande av medborgare.

Exploaterare och entreprenörer ska anamma Nackas ambition att levandegöra Nacka stad på ett nyskapande sätt, och driva en utvecklingsprocess som inkluderar medborgare, konst, kultur och konstnärlig kompetens från början av utvecklingen av varje område. Se vidare www.nacka.se/konstnarskapastad Utveckling och implementering av förnyade arbetssätt är kopplat till den fortsatta genomförandeplaneringen av stadsbyggnadsprojekten i Nacka stad. Ett arbete pågår internt med att systematisera arbetet där ett förtydligande av finansieringsmodeller ingår.

Medskapande i fokus

Vi vill att stolthet och engagemang ska prägla processen när vi bygger Nacka stad. Vi har därför utvecklat ett par förnyade metoder som syftar till att involvera nutida och framtida medborgare i Nacka. Ett exempel är KOLIBRI,

kollaborativ gestaltning, som innebär att boende i ett område bjuds in och är medskapare till utvecklingen av en offentlig plats i sitt eget närområde.

Platsutveckling

Flera områden i Nacka stad har potential att utvecklas till unika besöksmål. Ett exempel är Henriksdal där utmaningen är att vända platsens varumärke från "dasslock" till en plats som bättre kan möta människors drömmar och attrahera ett flöde av nyfikna besökare. Genom att ta tillvara på de karaktärsdrag som redan finns och utveckla nya vill vi fylla staden med starka destinationer med tydlig identitet för en sammanhållen helhetsupplevelse. På Kvarnholmen, i Nacka strand och på Nobelberget har redan ett flertal aktiviteter börjat mejsla ut en form. I strukturplanen är några områden särskilt utpekade:

Tematiska stråk nord-syd

Värmdövägen och Värmdöleden skapar ett snabbt flöde rakt genom staden i väst/östlig riktning. För att motverka känslan av genomfartsled och stärka den egna identiteten i Nacka stad avser vi arbeta med tydlig tematisk och konstnärlig gestaltning av utpekade nord/sydliga stråk. Detta ska ske i samspel med medborgare, exploaterare och andra intressenter i medskapande processer. Ett exempel är Sickla allé – Sickla industriväg. Avståndet mellan Svindersvikens gröna oas och Nackareservatet är endast 700 meter - ett överkomligt avstånd för en promenad för nästan alla. Stråket kommer i framtiden fungera som en sluss in till Markusplatsen och till Sickla kvarter och vara en viktig länk från Kvarnholmen till Sickla kvarter.

Svindersviken - Kyrkviken

Att ta tillvara på platsens kvaliteter genom att skapa en stark biologisk koppling och grönstruktur mellan Svindersviken och Kyrkviken i den kommande urbana miljön samtidigt som parktytor, upplevelser, gångstråk och mötesplatser skapas tillsammans i samspel med och för en växande befolkning.

Entréer till staden

För att markera övergångarna till Nacka stad avser vi att arbeta med en gestaltning som lyfter fram typiska stadskvaliteter på ett positivt sätt på utvalda platser där karaktären mellan områden skiftar form.

Nackaporten

Tankar finns på en sammanlänkning mellan Henriksdal och Alphyddan genom en gestaltad bro över väg 222. Överbryggningen skulle också kunna fungera som en välkommande portal in till Nacka.

Stadsparken

Fokus på medskapande och tematiskt sammanhållen gestaltning i Nackas nya stadspark. Tillvaratagande av befintliga och framtida önskvärda kvaliteter och inkludering av en mångfald av perspektiv och målgrupper. Stadsparken ska både vara en oas under byggtiden och framöver verka sammanlänkande mellan Järsla sjö och Nacka centrum samt innehålla målpunkter av hög konstnärlig och arkitektonisk kvalitet.

Utsiktsplats Ryssberget

Att skapa symbolvärde för Nacka stad i det offentliga rummet genom att tillgängliggöra en unik och suverän utblick över Stockholms inlopp. Detta ska göras på ett sätt som ger plats för både människor, djur och natur – ett sätt att uppmantra människor att röra sig så naturen inte belastas felaktigt. Ambitionen är hög arkitektonisk och konstnärlig kvalitet genom tävling i samband med bildandet och utvecklingen av naturreservatet på Ryssberget.

Tunnlar och passager under Värmdöleden

Visionen kan också innebära att vi behöver värna och vårda tillgängligheten till naturområden och känslan av närhet mellan stadsdelar på ett nyskapande sätt. Vi avser därför arbeta med taktill urbanism och medskapande i kopplingarna och tunnlar under väg 222 för att skapa tydlighet, skönhet och upplevelser i anslutningarna mellan de olika områden som kan delas eller sammanbindas av tunnlar under motorvägen.

TRAFIK

Den utvecklade strukturplanen redovisar ett gatunät som har tagits fram för att skapa ett väl fungerande trafiksystem i Nacka stad med huvudgator, lokalgator, regionala och lokala cykelstråk. Målsättningen är att ge invånarna goda förutsättningar för att använda andra transportsätt än egen bil. Det ska i första hand vara enkelt att gå, cykla och åka kollektivt, vilket kommer att kräva infrastrukturopsattningsåtgärder för dessa trafikslag. Gatunätet ska fungera väl i den täta och blandade staden. Det ska ha hög trafiksäkerhet, tillgänglighet och framkomlighet samt vara attraktiva och estetiskt tilltalande offentliga rum.

Trafiken ska fungera inom Nacka stad, mellan olika kommunalgränser och över kommungränser. Det kommer att behövas ett sammanhållet och finmaskigt gatunät med flera kopplingar mellan huvudgatorna. På så sätt kan gatorna avlastas varandra. I en allt tätare stad med fler invånare ökar belastningen på gatunätet och framkomligheten i högt trafik kommer att minska. Kollektivtrafikandelen och andelen som går och cyklar behöver därför öka för att bibehålla möjligheterna att förflytta sig och samtidigt ha en acceptabel framkomlighet i gatunätet.

Gatunätets struktur

Gatunätets struktur är viktig för att binda samman Nacka stad. Strukturen ska även skapa förutsättningar för att koppla ihop Nacka stad med övriga kommunen och regionen. Den nya Kvarnholmsförbindelsen och överdäckningen vid Nacka centrum tillsammans med huvudgatunätet skapar goda kopplingar i Nacka stad. För att skapa ökad regional tillgänglighet behövs en östlig förbindelse.

Gatunätet är indelat i huvudgator och lokalgator. Huvudgatorna kan variera i storlek och antal körfält beroende på exempelvis trafikmängder, husens höjd och verksamheter i husens bottenvåningar. En huvudgata kan också ändra karaktär på olika sträckor beroende på gaturummets förutsättningar. Befintliga huvudgator skapar ofta barriäreffekter som i kommande planering ska arbetas bort så att gatorna blir mer stadsmässiga. Samtidigt är det viktigt att ha god framkomlighet längs huvudgatorna inte minst för gång, cykel, kollektivtrafik

och leveranstrafik. För att fler ska välja att gå, cykla och åka kollektivt ska infrastrukturåtgärder genomföras för dessa trafikslag. Stor vikt ligger på att ge plats för kollektivtrafikkörfält längs huvudgator med höga busstrafikflöden för att prioritera framkomligheten och göra det mer effektivt att åka buss. Längs huvudgatorna ska det även finnas god plats för huvudcykelstråken och för gående.

Den viktigaste huvudgatan i Nacka stad kommer även fortsatt att vara Värmdövägen. Längs gatan ska busstrafik prioriteras och det regionala cykelstråket ska ha god standard för att uppmuntra cykelpendling. Genom att Saltsjöbanan höjs upp på en sträcka av cirka 300 meter skapas en koppling mellan Planiavägen och Värmdövägen. Järlaleden kan därmed utformas mer stadsmässigt. Genom att fördela trafiken i ett sammanhängande gatunät ökar framkomligheten medan sårbarheten minskar.

Även med den föreslagna kopplingen mellan Planiavägen och Värmdövägen kommer Järlaleden att ha en viktig roll i det framtida trafiksystemet. Järlaleden bör dock byggas om och utformas som en stadsgata.

Kollektivtrafik

Många projekt framöver kommer att bidra till ett utvecklat kollektivtrafiknät i Nacka stad. Det handlar framför allt om den kommande tunnelbanan med stationer i Sickla, Järla och Nacka Centrum. Utöver det rustas Saltsjöbanan upp vilket skapar möjlighet till högre turtäthet. Tvärbanan förlängs till Sickla och skapar förutsättningar för en bättre tvärkoppling. Busstrafiken utvecklas med trafik både till Slussen och till en ny bussterminal som placeras i anslutning till tunnelbanestationen i Nacka centrum. Genom de nya kopplingarna i kollektivtrafiken skapas nya resmönster över kommungränserna. Lokal busstrafik kommer även fortsatt att ha stor betydelse för resor inom kommunen. Utöver dessa kollektivtrafikslag finns även Sjövägen som kopplar samman Nacka med Stockholm och Lidingö.

Parkering

Parkering är ytkrävande och kan vara svår att få plats med i en stadsmiljö, där marken är värdefull. När det gäller markanvändning kan man effektivisera genom att skapa gemensamma lösningar, så kallade parkeringsköp. Detta gäller särskilt inom områden där det finns en blandning av bostäder, butiker och kontor. Nacka har antagna parkeringstal som ska tillämpas vid detaljplanläggning. Parkeringstalen är riktvärden för minsta antal erforderliga parkeringsplatser vid ny- och ombyggnad. Det finns parkeringstal framtaget för bostäder, arbetsplatser, handel, undervisning, övriga verksamheter och cykel. Om lägre parkeringstal än det rekommenderade önskas, ska det motiveras i en särskild parkeringsutredning. I den ska alternativa åtgärder beskrivas.

Överdäckning av Värmdöleden

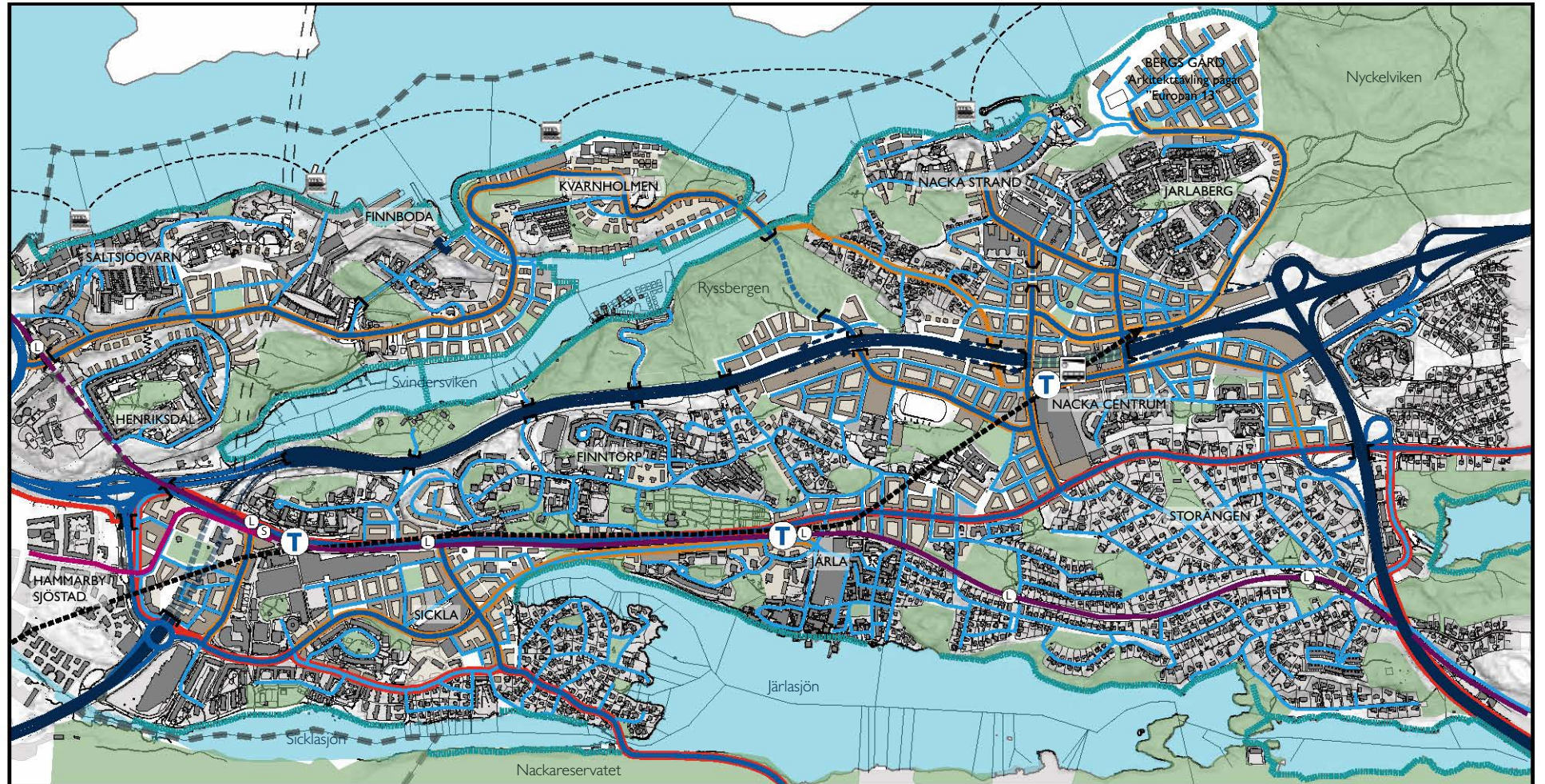
I strukturplanen redovisas en överdäckning av Värmdöleden, som länkar samman centrala Nacka med Nacka Strand, Jarlaberg och Nyckelviken. Överdäckningen skulle kunna bli en viktig offentlig plats med mycket stadsgrönnska. Överdäckningen av Värmdöleden samordnas med tunnelbanestationen Nacka centrum och med den nya bussterminalen.

Utöver överdäckningen finns det ett förslag att förlägga Värmdöleden i tunnel. Detta skulle kunna ge en bättre miljö i området och skapa större möjligheter till exploatering. För att ta ställning till denna fråga krävs omfattande ekonomiska och trafiktekniska utredningar, men i dagsläget är det viktigt att planeringen inte förhindrar en framtida tunnelloösning.

Huvudcykelstråk
 UTVECKLAD STRUKTURPLAN (blandtrafik)
 Trafik Koppling för cykel

2015-05-12

	Tunnelbanan		Kommungräns		Motorväg		Ramp
	Tvärbanan		Tunnel/viadukt		Huvudgata		Strandpromenad
	Saltsjöbanan		Östlig förbindelse		Lokalgata		Grönytor av betydelse
	Bussterminal		Befintlig bebyggelse		Regionalt cykelstråk		
	Sjövägen		Planerad bebyggelse		Huvudcykelstråk		

STADSGATOR

Utvecklingen av Nacka stad innebär inte enbart en stor förvandling i form av ny bebyggelse för bostäder och verksamheter, utan i lika hög grad för ytorna där emellan - gator, platser och stråk där vi förflyttar oss mellan stadens olika delar, där invånare och funktioner knyts samman och där trafiken till och från andra delar av regionen leds in och ut. Gatornas och gatunätets utformning präglar både områdets struktur och karaktär och utgör grunden för den infrastruktur som gör stadslivet möjligt.

I Nacka stad är det av största vikt att lämna idén om vägen och gatan som en yta enbart för trafik. I den täta staden är det offentliga rummet stadens viktigaste rum och i det utgör gatorna den största delen. Gaturummet är invånarnas gemensamma, en del av staden som alla måste förhålla sig till. Gatan är entrén till våra bostäder och arbetsplatser, den är del av vår utsikt, ofta det första vi ser när vi kliver ut på morgonen och kanske det sista vi ser av vår omgivning när vi drar ner gardinen. Gestaltningen ska därför ske med stor omsorg. Längs trottoarerna möter vi både bekanta och främlingar, vi utträttat ärenden, besöker serveringar, tar promenader osv. I den täta staden är det begränsat med utrymme, på stadsgatorna får funktioner och trafikslag samsas om de gemensamma ytorna. Förhoppningsvis leder det till ömsesidig uppmärksamhet, respekt och trivsel i ett kvalitativt gaturum.

Gatustandard i Nacka stad - att planera med moduler

I arbetet med strukturplanen uppmärksammades behovet av samsyn kring gatustandard i den kommande stadsmiljön. Genom enighet och förståelse om gatusektionerna kan stadsbyggnadsprocessen effektiviseras och stadsgatornas driftbarhet säkerställas. I detta syfte har planeringsunderlaget *Gatustandard i Nacka stad* tagits fram. Gatutyperna är uppbyggda med ett modultänk och har som målsättning att ge förutsättning för ett stadsmässigt uttryck och fungerande underhåll. Huvudgator kan variera i storlek och antal körfält. Siktlinjer och rumsbildningar ska beaktas.

Tanken är att gaturummet går att bryta ner i planeringsmoduler för respektive funktion, som byggs ihop på olika sätt för att få önskad karaktär på gaturummet. Modulerna är måttatta efter aspekter som trafiksäkerhet, tillgänglighet och krav på drift och underhåll, exempelvis snöröjning. När gaturummet inte räcker till bör man istället för att minska ner måtten på modulerna, värdera respektive moduls funktion och lyfta bort den funktion som har minst värde utifrån gatans helhet. Fördelen med detta är att funktion och drift inte riskerar att försämrans. Det är exempelvis bättre att helt ta bort parkering längs en sida till fördel för en fullgod möbleringszon för träd mm, än att minska samtliga mått till en gräns där träden inte får rätt förutsättningar att växa, där parkeringarna blir för tränga och gatudriften försämrans.

I utvecklingen av Nacka stads gator ska modulmåtten efterföljas i största möjliga utsträckning. Många av framtidens gator finns dock redan idag. En del förutsättningar går att justera och modifiera medan andra är mer begränsande och svåra att ändra på. Avsteg blir då nödvändiga, men ska motiveras.

Utöver modulsystemet tar rapporten upp andra funktioner i gaturummet som inte går att tillämpa med moduler. Dessa är gångfartsområde, busshållplatser, gatubelysning, dagvatten samt infrastruktur under mark. Gatustandard i Nacka stad är ett levande dokument som kan och ska förändras efter behov.

4.7 Parkeringsfickor/lastplats med klackar

Parkeringsfickor med klackar lämpar sig bra där man stövar efter ett intimer gatum. Genom att använda sig av parkeringsfickor kan möbleringszonen och parkering kombineras ihop. På de utstående klackarna kan man ställa träd eller möbler som ger karaktär åt gaturummet.

Parkeringsfickans minsta bredd är 2 meter. Där lastplats finns ska bredden vara 2,5 meter. Klackarna ska vara lika breda som fickorna men längden på klackarna kan variera. Klackarna ska vara utformade så att bilisten leds in i parkeringsfickan med hjälp av kantstenen, se bild. Fyrkantiga klackar ska inte användas då de försvårar både parkering och snöröjning.

Avståndet mellan bil som ska få plats mellan klackarna kan variera. Ur driftsynpunkt är minst tre bilar ett förutsatt men om träd ska planteras i klackarna är två bilar högsta antalet. Trädet får annars en för given placering vilket leder till fördelad effekt av gestaltning och den gröna kopplingen försvämmas.

4.4 Möbleringszon

Möbleringszonen utsträcks till höger om bild, planteringar, dagvattenhantering, bänkar, soptönnar, och belysningsstolpar. Även cykelparkering kan vara skjutit dit sätt förutsättningarna finns. Minniamåttet är 2 meter men kan höjdas beroende på den lokala förutsättning som skiljer samt trädens storlek. Större träd kräver mer plats för att växa och möbleringszonen ska därför breddas till 2,5-3 meter.

Placeringen av gaturummet möbler ska vara smidig och inte hindra framkomligheten. Möbleringen kan med fördel följa ett konsekvent system då man på så sätt vinner sig vid att lätt hitta till exempel en popperskoop. Geometri och bra placering gör också ett oordligt skifta och malteknik kan användas. Träd i möbleringszonen ska vara av en art som går att trimma typ.

Exempel på gatumoduler

Idéskiss över Värmdövägen som stadsgata vid Saltsjöbanans upphöjning, White Arkitekter.

Nacka stads huvudgator

Det planerade trafiknätet med huvudgator och lokalgator består både av befintliga gator som ska byggas om och gator som ska byggas ut. Planeringen av gaturummet ska ske utifrån Fundamenta, Gatustandard i Nacka stad samt kommande bebyggelseplanering. Värmdövägen, Järlaleden och Kvarnholmsvägen, som alla är befintliga huvudgator med stadsdelsövergripande betydelse för trafiken på västra Sicklaön, har studeras översiktligt. För att skapa ett robust nät bör även övriga huvudgator på västra Sicklaön studeras. Syftet är inte att bestämma en enhetlig utformning av huvudgatornas hela sträckning genom Nacka stad. Långa gator kan med fördel omfatta sekvenser av olika karaktärer då variation berikar upplevelsen av gaturummet och staden på många sätt. Huvudgatans övergripande och sammanlänkande funktion får dock inte förbises, utan ska istället tydliggöras. Det offentliga rummet är stadens viktigaste och bör vara lika genomtänkt som stadens övriga delar. Genom medveten gestaltning, anpassning till parken och den planerade bebyggelsen kan användningen av gatan ändras.

Värmdövägen

Utbyggnaden av Nacka stad kommer förvandla västra Sicklaön, men Värmdövägen kommer att finnas kvar och behålla sin centrala funktion. Ambitionen är dock att förändra dagens barriärskapande trafikled, med bitvis överdimensionerade ytor för biltrafik, till en sammanhållande stadsgata där gång- och cykeltrafiken prioriteras. Värmdövägen sträcker sig igenom Nacka stads alla delar, från Henriksdal och Sickla i väster till Saltsjöbadsleden i öster. På delar av sträckan kommer gatan anpassas till en total omvandling, förtätning och ny bebyggelse längs dess båda sidor, på andra sträckor där topografin och Saltsjöbanan sätter sina gränser blir förändringarna mindre. I och med sammankopplingen med Planiavägen öppnas Värmdövägen upp mot söder, vid Järta skapas en mer yteffektiv och stadsmässig trafikplats och på ett antal punkter kommer Värmdövägen anslutas av nya tvärgator. Värmdövägen kommer att integreras med sin omgivning och präglas av täthet, både sett till aktiviteter, upplevelser och det faktiska gaturummet; ingredienser som särskiljer en stadsgata från en trafikled, vars syfte i huvudsak är snabb och hindersfri förflyttning mellan glest liggande målpunkter.

Kvarnholmsvägen

Kvarnholmsvägen kommer fortsättningsvis utgöra ett centralt stråk genom den framväxande stadsbebyggelsen från Henriksdal till Kvarnholmen. Samma förhållningssätt som för Värmdövägen ska därför tillämpas.

Järlaleden

Genom den föreslagna kopplingen mellan Planiavägen och Värmdövägen kan Järlaleden avlastas. Betydelsen av Järlaleden öster om Planiavägen minskar visserligen med den föreslagna kopplingen mellan Planiavägen och Värmdövägen. Genom att fördela trafiken i ett sammanhängande gatunät ökar framkomligheten medan sårbarheten minskar. Järlaleden ska därför vara öppen för trafik också i framtiden. Den ska däremot inte fortsätta användas som genomfartsled, utan omvandlas till stadsgata, i huvudsak för boende och bussar. Gator blir generellt mindre attraktiva som genomfart om hastigheten sänks och gång- och cykeltrafikanter får en tydligare plats.

Idéskiss över Värmdövägen som stadsgata i centrala Nacka, White Arkitekter.

Idéskiss över Kvarnholmsvägen som stadsgata, 2BK Arkitekter.

MILJÖ, RISKFAKTORER OCH AVFALL

Luftkvalitet

Nacka stad planeras i första hand för gång-, cykel- och kollektivtrafik. Ett minskat bilberoende är en förutsättning för att luftkvaliteten i staden ska vara god. Bedömningar av halter av partiklar och kväveoxider ska göras i alla planprogram och detaljplaner för att säkerställa att miljö kvalitetsnormerna för luft inte överskrids. Om bedömningen visar att miljö kvalitetsnormerna riskerar att överskridas ska detaljerade beräkningar göras och planen anpassas därefter.

Förorenad mark

Som underlag till denna strukturplan finns en karta som pekar ut områden där det finns risk för markföroreningar. Det kan till exempel vara områden där det legat en kemtvätt, bensinmack, handelsträdgård eller bilverkstad. Det finns dock alltid en risk att mark kan innehålla föroreningar som vi inte känner till. Därför är det viktigt att i ett tidigt skede undersöka mark som ska exploateras så att risken för spridning och exponering minimeras. Sanering ska helst ske innan bebyggelse uppförs runtomkring.

Buller

Nacka stad tillhör Stockholmsregionens centrala regionkärna. Tunnelbaneutbyggnaden kommer att stärka områdets kollektivtrafiksystem väsentligt. Trafikprognoser pekar ändå mot att trafikmängderna kommer att öka. Ljudnivån i stora delar av området har en ljudnivå över 55 dBA ekvivalent ljudnivå, vilket förordningen för trafikbuller benämner som ett riktvärde där buller måste beaktas. Med de bullerkällor som alstras i och kring området måste placering och utformning av bostäder ske varsamt för att skapa attraktiva kvarter/områden med goda ljudmiljöer. Det är också viktigt att säkerställa en god ljudmiljö i skolor, på skolgårdar och lekplatser samt i områdets parker.

Farligt gods

Värmdöleden är en primär transportled för farligt gods och fungerar även som omledningsväg för Essingeleden. Det innebär att en överdäckning och alternativ tunneldragning blir en fråga av mellankommunalt intresse. En överdäckning eller tunneldragning förutsätter ett samarbete med berörda kommuner, Trafikverket, Länsstyrelsen och eventuellt andra myndigheter. Behov av omledningsvägar ska uppmärksammas. Överdäckningen och annan bebyggelse i området ska dimensioneras och utformas på ett sådant sätt att de inte påverkas av en olycka med farligt gods på Värmdöleden. Områdena vid tunnelmynningarna ska utformas så att de inte uppmuntrar människor att vistas där längre än nödvändigt.

Länsstyrelsen redovisar rekommenderade skyddsavstånd för ny bebyggelse vid led för farligt gods. När västra Sicklaön förvandlas till en tät och blandad stad är det dock varken möjligt eller önskvärt att hålla de skyddsavstånd som Länsstyrelsen rekommenderar. Kommunen avser därför att ha en dialog med Länsstyrelsen och Trafikverket kring alternativa skyddsåtgärder i de områden där de rekommenderade skyddsavstånden blir omöjliga att hålla.

Avfall

För att nå en hög utsorterings- och återvinningsgrad krävs brukarvänlighet, bekvämlighet och ett lättbegripligt system. Även äldre och personer med funktionshinder ska kunna lämna merparten av sorterat dagligt avfall, helst vid porten eller i dess närhet. Det ska läggas stor vikt vid att underlätta hämtningspersonalens arbetsmiljö.

Mat- och restavfall från flerbostadshus

System för insamling av mat- och restavfall ska utformas så att det blir enkelt att sortera rätt och att tillgängligheten blir god. Avstånd till avlämningsplats från entrén för mat- och restavfall ska enligt Boverkets regler maximalt uppgå till 50 meter. Nacka kommun strävar efter kortare avstånd för att öka tillgängligheten. Mängden transporter ska minimeras, både av miljö- och trivselskäl. Systemen ska dimensioneras så att hämtning maximalt behöver göras en gång i veckan

per fraktion. Det ska läggas stor vikt vid utformning av avfallssystemet så att en estetisk hög standard/stadsmässig karaktär uppnås.

I Nacka kommun ska maskinella system, exempelvis bottentömmande behållare eller stationär sopsug, prioriteras framför manuella system som soprumslösningar med kärthantering. Nacka kommun förordar bottentömmande behållare som första alternativ. Matavfallskvarn till separat tank är ett bra alternativ för insamling av matavfall, men är idag ett kostsamt system. Detta system kan komma att bli ett alternativ i framtiden.

Bottentömmande behållare är behållare som töms med hjälp av kranbil och kan vara delvis nedsänkt i marken eller placeras helt ovan mark. Bottentömmande behållare ska placeras så att det vid tömning inte medför lyft över cykelbana eller parkerade bilar. I trafikintensiv miljö accepteras inte lyft över gångbana. Bottentömmande behållare ska placeras på fastighetsmark invid en angöringsyta eller i gaturummet beroende på vad som är lämpligast i det enskilda fallet. I de undantagsfall där varken bottentömmande behållare eller andra maskinella system är möjliga att använda, kan soprum medges. I dessa fall ska stor vikt läggas vid placering och utformning av soprum för att uppnå en god arbetsmiljö för hämtpersonalen.

Grov-, el- och farligt avfall samt återbruksmaterial från flerbostadshus

Nacka kommun har inlett ett arbete med att etablera återvinningscentraler i miniformat så kallade mini-ÅVC, där boende kan lämna grov-, el- och farligt avfall samt återbruk (exempelvis kläder, leksaker, husgeråd, sportartiklar). Mini-ÅVC ska öka materialåtervinningen och återbruket. För att uppnå en god tillgänglighet och service bedöms behovet vara cirka 15 mini-ÅVC i Nacka stad. Mini-ÅVC ska vara lättillgängliga för främst fotgängare och cyklister med möjlighet till parkering av enstaka fordon och till tömning med lastbil.

Förpackningar och tidningar från flerbostadshus

Insamling av förpackningar och tidningar sker idag genom återvinningsstationer och fastighetsnära insamling. En återvinningstation är en publik insamlingsplats för förpackningar av plast, metall, papper, färgat/ofärgat glas, tidningar och batterier.

Här kommer det fortsatt att behövas återvinningsstationer om behovet inte går att lösa på annat sätt t.ex. genom en mini-ÅVC.

- Sickla, Planlavägen
- Nacka Forum (vid gamla Statoil)
- Kvarnholmsvägen
- Henrikdalsberget

I Nacka strand, Ekudden och Alphyddan saknas idag återvinningsstationer och det behöver därför kompletteras med möjligheter för insamling av förpackningar, tidningar och batterier. Det kan ske genom återvinningsstationer alternativt att de integreras med kommande mini-ÅVC. I centrala Nacka, Nobelberget och Bergs gård, som idag i princip saknar befintlig bebyggelse, behöver det planeras för återvinningsstationer, fastighetsnära insamling alternativt att dessa funktioner integreras med mini-ÅVC. Det ska läggas stor vikt vid utformningen av återvinningsstationerna, så att en estetisk hög standard och stadsmässig karaktär uppnås.

Avfall från verksamheter

I varje fastighet som inrymmer verksamheter ska det finnas utrymme och system för att hantera verksamheternas avfall. Avfallens mängd och sammansättning beror på verksamheternas karaktär. Verksamheter med en liknande typ av avfall som bostäderna bör integreras i bostädernas system. Verksamheter ska ges möjlighet att sortera ut mat- och restavfall, samt förpackningar och övriga fraktioner efter behov. För förskolor och skolor eller restauranger med större mängder matavfall bör en avfallskvarn till slutentank installeras. Avfallsrum ska dimensioneras utefter verksamheternas behov.

I följande områden i Nacka Stad bedöms det finnas ett behov av mini-ÅVCer.

- Bergs gård, inkl. Jarlaberg
- Nacka strand
- Skvaltån
- Centrala Nacka
- Ekudden
- Finntorp, vid Värmdövägen
- Alphyddan, vid Värmdövägen
- Sickla
- Nobelberget
- Kvarnholmen
- Ryssbergen
- Henriksdal

Bilden exemplifierar funktion och utformning av mini-ÅVC i stadsmiljö.

Karta över mini-ÅVC ungefärliga placering.

VATTEN OCH AVLOPP OCH DAGVATTEN

Vatten och avlopp

Hela Sicklaön ligger inom fastställt verksamhetsområde för vatten och spillvattenavlopp. Vad gäller dagvatten ligger större delen av Sicklaön inom verksamhetsområde för denna vattentjänst. Den samlade planerade exploateringen i Nacka stad kommer att ställa stora krav på befintliga vatten- och avloppsanläggningar på Sicklaön. För att hantera de kommande kraven på VA- anläggningarna, som exploateringarna innebär, genomförde VA- och avfallsenheten under 2014 en strukturutredning med syfte att

- ta reda på vad exploateringarna kan innebära kapacitetsmässigt för befintliga system
- utreda behovet av eventuella förstärkningsåtgärder på befintligt ledningsnät för vatten, spillvatten och dagvatten
- föreslå översiktliga åtgärder som behövs för att kunna hantera framtida vattenförsörjning och avloppshantering på Sicklaön.

Utredningen visar att exploateringen inte medför behov av ny sammanhängande övergripande struktur för ledningsnäten. Emellertid kommer exploateringarna med mycket stor sannolikhet att medföra behov av omfattande kompletteringar och förstärkningar av de befintliga ledningsnäten. Kompletteringarna kommer att innebära stora behov av investeringar.

Vatten

Nacka förses med vatten från Stockholm Vattens ledningsnät via pumpstationerna vid Stensö och Lugnet. Via Stensö försörjs normalt Ålta, Fisksätra/Saltsjöbaden, och Boo. Via Lugnet försörjs normalt Sicklaön. Mellan de båda systemen finns en förbindelseledning mellan Östervik och Sicklaön som säkerhet mot vissa driftstörningar. Sedan tidigare finns en utredning av kommunens framtida vattenförsörjning fram till år 2033. Utredningen visade på ett antal åtgärder som behöver göras för att säkerställa vattendistributionen i hela kommunen samt mot Värmdö. Den tidigare genomförda utredningen ligger till grund då man nu studerat behovet av eventuella förstärkningsarbeten för vattendistributionen med hänsyn till kommande expansion på västra Sicklaön. Sedan tidigare rekommenderade åtgärder vidtagits, erfordras inga ytterligare större åtgärder för att trygga Sicklaöns vattenförsörjning fram till år 2030/2040.

Spillvatten

En inventering av kommunens avloppspumpstationer utfördes år 2013 med syfte att upprätta en långsiktig plan för renoveringsåtgärder. Utredningen omfattade 57 avloppspumpstationer i hela kommunen varav nio ligger inom området för projektet Nacka stad. I samband med strukturutredningen för VA 2014 genomfördes en hydraulisk modellering av spillvattenledningsnätet på Sicklaön med syfte att ta fram en översiktlig bild av ledningsnätets kapacitet. Kommande exploateringar belastar befintligt spillvattensystem vilket kommer att medföra att ledningsnätet på vissa sträckor behöver dimensioneras upp. Kapaciteten behöver byggas ut i vissa pumpstationer. Dessutom har en flaskhals vid anslutningen av Nackas centrala spillvattentunnel till Stockholms nät identifierats. Åtgärder för detta krävs dock först mot slutet av genomförandeperioden för Nacka stad.

Dagvatten

Dagvattenhanteringen är en mycket stor och svår fråga för exploateringen av västra Sicklaön. Enligt EU:s vattendirektiv måste vi förbättra vattenkvaliteten i omgivande sjöar och hav samtidigt som belastningen ökar när naturmark bebyggs och hårdgörs. Dagvattenhanteringen är därför prioriterad i alla planprogram och detaljplaner. Lokalt omhändertagande så nära föroreningskällan som möjligt ska alltid eftersträvas, men det kommer inte att räcka bara med det. Ny teknik och innovativa lösningar som tidigare inte använts i Nacka kommun kommer att behöva komplettera traditionella lösningar och ekosystemtjänster.

Strukturutredningen från 2014 är översiktlig och visar på kapacitetsbrist i vissa delar av nätet, i synnerhet i scenariot för åren 2030-2040 efter att planerade exploateringar är genomförda. Fyra ledningssträckor identifierades särskilt: Planiaområdet, Finntorp, Järla samt Storängen. Förslag på åtgärd för dessa områden och även övriga områden är

- Fördröja stora flöden t.ex. genom magasinering eller lösningar med lokalt omhändertagande av dagvatten
- Förstärka ledningsnätet ner till recipient
- Omläggning och nyanläggning av ledningar med syfte att avlasta befintligt dagvattennät.

För att kunna säkerställa kapaciteten i dagvattensystemet ska en dagvattenutredning tas fram för varje område som ska exploateras. Utredningen ska bland annat

- belysa hur belastningen på ledningsnätet förändras i och med exploatering
- redogöra för beräknade föroreningshalter och föroreningsmängder
- belysa hur exploateringen påverkar grundvattnet
- redovisa principlösningar.

Principlösningarna ska ta hänsyn till hela dagvattenhanteringen på Sicklaön för att säkerställa att inte negativa effekter uppstår i upp- och nedströms liggande områden. De ska även säkra sekundära flödesvägar vid exempelvis ett 100-årsregn då ledningsnätet för dagvatten redan är fullt. Det är viktigt att kunskap om hydrogeologiska förhållande inom varje delområde finns vid val av lösningar.

Nacka kommuns dagvattenstrategi och dagvattenpolicy med tillhörande anvisningar finns på kommunens web: http://www.nacka.se/WEB/BO_BYGGA/VA/DAGVATTEN/STRATEGI/Sidor/default.aspx

Inom kvartersmark

Inom kvartersmark ska lokalt omhändertagande av dagvatten, LOD, tillämpas så långt som möjligt i syfte att minska flöden och föroreningshalter så nära källan som möjligt. Dagvattenlösningar ska vara fördröjande för att inte överbelasta det allmänna dagvattenledningsnätet. Exempel på dagvattenhantering inom kvartersmark är stuprörsutkastare och rännदार, växtbäddar, gröna tak, genomsläppliga beläggningar, lokala fördröjning- och reningsdammar samt multifunktionella ytor.

Inom gatumarksområde

Inom gatumarksområde bör principerna vara att dagvattnet leds in ytligt till växtbäddar. Växtbäddarna bör ha en bräddmöjlighet som innebär att vattnet kan rinna ytledes till nästa inlopp eller gallerförsedd dagvattenbrunn. Överskottsvatten från gårdar bör vara möjligt att avleda ytledes till växtbäddar. Andra exempel på dagvattenhantering inom gatuumrymmet är trädrader och

fördröjningsmagasin. Det kan också krävas att gator dimensioneras för bortledande av vatten på ytan vid t.ex. extrema skyfall för att undvika omfattande källaröversvämningar.

Inom övrig allmän platsmark

När åtgärder på kvarters- eller gatumark inte ger tillräcklig kapacitet kan större anläggningar behövas på allmän plats. Då är det viktigt att större dammar, översvämningssytor, skärmbassänger, svackdiken och multifunktionella ytor som lek- och idrottsytor m.m. integreras i kvarters- eller gatuummet.

Skyfallsanalys

Konsekvenser av extrema regn, med analyser av huvudsakliga flödesvägar och maximala översvämningdjup på markytan vid extrema regnsituationer, när dagvattenledningarnas kapacitet överskrider, har utretts inom projektet. Två skyfall med olika intensitet och varaktighet har studerats:

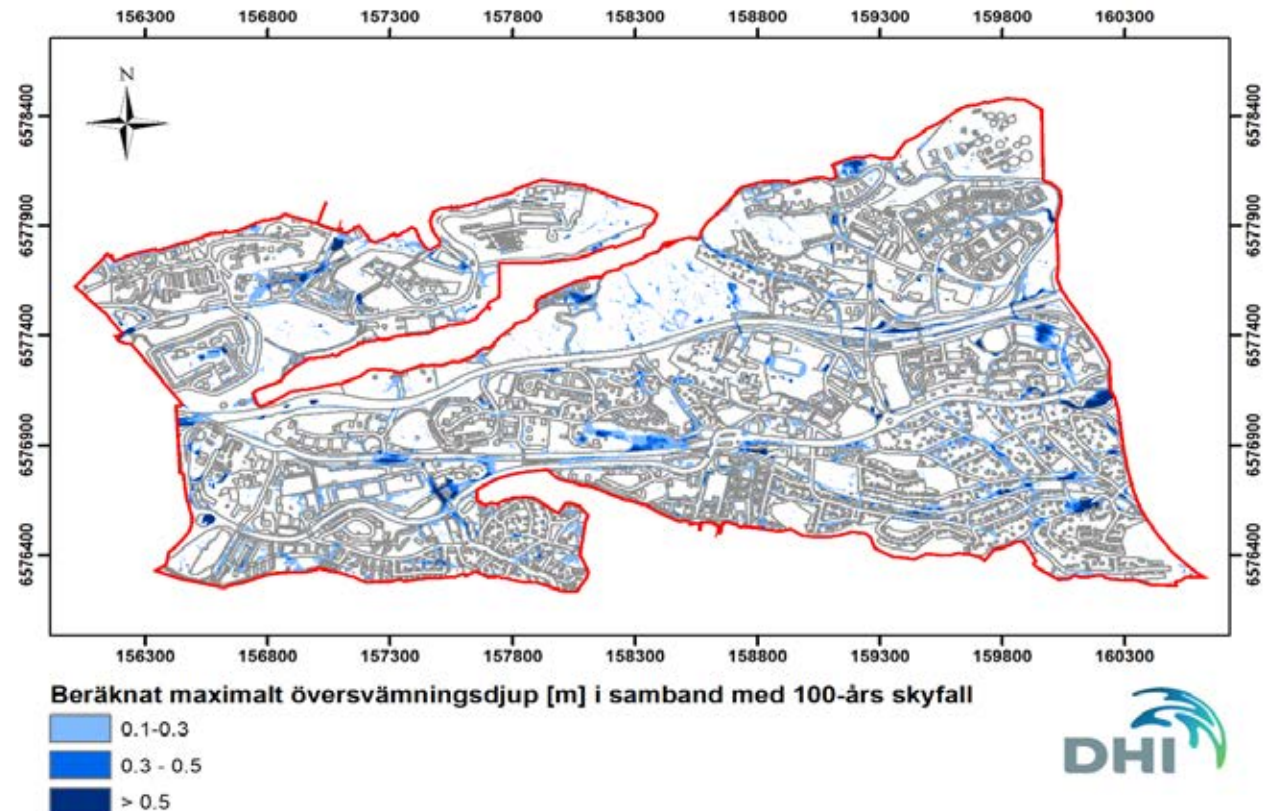
1. Dimensionerande 100-årsregn.
2. Dimensionerande 100-årsregn med en klimatkraftfaktor på 1.2.

Resultatet kan användas som underlag för planeringen av åtgärder i dagvatten-nätet och övrig dagvattenhantering, inklusive analys av kostnader och nytta.

Utredningen visar att de allra kraftigaste översvämningarna är relativt begränsade i areal utbredning. Två av de större översvämningssområdena ligger i närhet till Sickla köpcenter och Ica Maxi. Stora översvämningdjup observerades också vid knutpunkter i trafiken, t.ex. Nacka station och Järla station. Översvämningar som sker vid denna typ av infrastruktur kan orsaka stora konsekvenser för tillgängligheten för hjälpinsatser/utrymningsvägar etc vilket måste beaktas vid lokaliseringen av tunnelbanans uppgångar. Detaljstudier bör genomföras i områden som är kraftigt drabbade av marköversvämningar samt i områden där det planeras för större förändringar genom den framtida exploateringen. I en detaljerad analys bör även en ledningsnätmodell upprättas och anslutas till terrängmodellen. Genom att inkludera ledningsnätet ges en möjlighet att på ett dynamiskt sätt beskriva översvämningförloppet, såväl på marken som i systemet där under. En ytterligare förtätning av Sicklaön innebär sannolikt en ökad grad hårdgjord yta, något som i sin tur medför en större avrinning. Mer vatten

att hanteras på ytan riskerar större översvämningar. Kan man redan i tidigt skede ta hänsyn till dagvattenhantering i samband med skyfall, t.ex. genom en förändrad höjdsättning eller planering av översvämningssytor, kan konsekvenserna av en förtätning minska. Terrängen på Västra Sicklaön erbjuder kraftiga höjdskillnader. Höjdskillnaderna kan utnyttjas för avledning av vatten, men de kan också orsaka att stora mängder vatten rinner till instängda lågpunkter. Detta bör tas i beaktande vid en framtida exploatering. Det är viktigt att påpeka att den typ av skyfall som studerats i denna utredning ej enbart kommer att

kunna hanteras med hjälp av ett ledningssystem. En fungerande hantering av skyfall kräver lösningar på markytan, så att volymerna kan kontrolleras och dirigeras till önskad plats.

ETAPPINDELNING OCH GENOMFÖRANDE

Genomförandeplaneringen har haft som utgångspunkt att tillräcklig mängd bostäder ska färdigställas innan 2030 för att leva upp till Nacka kommuns åtagande i avtalet kring utbyggnad av tunnelbanan till Nacka. Genomförandeplaneringen styrs i huvudsak av förutsättningarna i avtalet och av att säkerställa att utbyggnationen av välfärdsfastigheter sker på ett sådant sätt att den kommunala servicen fungerar tillfredställande. Planeringen försöker även beakta fördelarna med en jämn bebyggelsetakt samtidigt, en målsättning att färdigställa områden i rimligt tempo samt att minimera störningar för omgivningen. Att skapa en bra boendemiljö under byggtiden är prioriterat under hela arbetet med Nacka stad.

Genomförandeplaneringen baseras på följande huvudaspekter:

- Planindelning – en lämplig indelning av detaljplaner på västra Sicklaön
- Etappindelning – lämpliga utbyggnadsetapper
- Ekonomi – en översyn av exploateringsrelaterade intäkter och kostnader där långsiktiga kommunala investeringar beaktas
- Likviditet – ekonomiska flöden som påverkar den kommunala ekonomin
- Arbete med framtida välfärdsfastigheter i Nacka stad och lokala centrum
- Näringslivsstrategi – Ett pågående arbete för att skapa och bibehålla ett levande näringsliv på västra Sicklaön
- Logistik/framkomlighet – både under och efter byggtid med fokus på gång, cykel, kollektiv- och biltrafik samt byggtrafik under genomförandetiden.

Genomförandeplaneringen kommer att ligga till grund för den övergripande resursplaneringen i stadsbyggnadsprojektet. Underlagsdokument, behovsanalyser och utredningar har tagits fram av ansvariga delar inom kommunen och beaktas i planeringen.

Under utbyggnadstiden

Den 15-åriga byggtiden kommer att kräva god samordning mellan olika projekt för att minimera störningar. Det finns även ett stort behov av ett regionalt samarbete. Trafiksystemet i stockholmsregionen är känsligt och störningar i någon del av systemet sprider sig snabbt. Bygg- och infrastrukturprojekt med påverkan

på viktiga trafiksystem bör koordineras med övriga parter för att uppnå bästa möjliga regionala framkomlighet.

Etappindelning

Genomförandekartan visar en mycket preliminär etappindelning för ny bebyggelse inom Nacka stad. Den redovisar preliminär tid för antagande av detaljplaner eftersom det är detta kommunen råder över själv. Etapp 1 redovisar detaljplaner som bör kunna antas före 2020. Etapp 2 redovisar detaljplaner som bör kunna antas mellan 2020 och 2025 och etapp 3 redovisar detaljplaner som troligtvis kommer att antas efter 2025. Etappindelningen kommer hela tiden att förändras, då vissa projekt kommer att försenas och andra kommer att tidigareläggas. Kartan kommer därför kontinuerligt att uppdateras. Etapperna ett och två innehåller de 14 000 bostäder som är Nacka kommuns mål till 2030 och den största delen av dessa detaljplaner bör också vara antagna till 2025. Flertalet bostäder i etapp 3 kommer troligtvis inte att vara byggda till 2030.

Antal bostäder

Etapp 1	ca 7 500 st
Etapp 2	ca 6 500 st
Etapp 3	ca 4 000 st

Infrastrukturprojekt

En avgörande förutsättning för byggandet av Nacka stad är tunnelbanan till Nacka. En förstudie har genomförts och avtal om utbyggnad har träffats mellan staten, landstinget och berörda kommuner. Förvaltningen för utbyggd tunnelbana tar fram en järnvägsplan för den valda sträckningen där linjesträckning, stationslägen och uppgångar fastställs. Det är av stor vikt att kommunens stadsutveckling kan genomföras utan att byggandet av tunnelbanan försenas. Nacka kommun ska bland annat att ta fram en detaljplan (samordnat med järnvägsplan) för tunnelbanans utbyggnad och att förhandla fram ett genomförandeavtal med landstinget. En överenskommelse har även skrivits mellan Nacka kommun, Trafikverket och Trafikförvaltningen om att gemensamt genomföra en åtgärdsvalsstudie med namnet "Samordnad trafikplanering i Nacka C". Syftet med åtgärdsvalsstudien är att med förutsättningar från den planerade

bebyggelseutvecklingen i centrala Nacka analysera hur trafiksystemen i anslutning till väg 222 ska fungera, med en överdäckning och med en bussterminal som ansluter till det kommande tunnelbanesystemet. En utredning av läget för bussterminal vid Nacka centrum i anslutning till den framtida tunnelbanestationen har genomförts under 2014. Utredningen rekommenderar att studera vidare två alternativa lägen eftersom de har olika styrkor och svagheter, möjligheter och risker. Det ena alternativet är under Skvaltans väg och det andra i en överdäckning. Fortsatt utredning ska också samordnas med planerna för tunnelbanestationen Nacka C, så att den framtida bytespunkten kan bli så effektiv och attraktiv som möjligt.

Upprustning och tillgänglighetsanpassning av Saltsjöbanan kommer att pågå de närmsta åren och beräknas vara klart 2018, med målsättning att det ska bli 12-minuterstrafik. Detta innebär främst avstängningar under sommarmånaderna samt ombyggnadsarbeten vid stationerna. Tvärbanan kommer att förlängas till Sickla station. Arbetet beräknas att vara klart hösten 2017. Projektet att förlänga tvärbanan från Sickla udde till Sickla station i Nacka samt Kvarnholmsförbindelsen, som binder samman den nya bebyggelsen på Kvarnholmen med centrala Nacka, är två viktiga delar i den tidiga planeringen av utbyggnaden av infrastrukturen till området. Projektet beräknas ha en positiv påverkan på västra Sicklaön under genomförandeperioden och till dess tunnelbanan beräknas vara utbyggd till 2025.

Det är i dagsläget oklart när fortsatt arbete med Östlig förbindelse kommer igång. En åtgärdsvalsstudie togs fram år 2013. Att genomföra en östlig förbindelse var en av åtgärdsvalsstudiens förslag på åtgärder. Kvarnholmsförbindelsen står klar under våren 2016. Just nu genomförs även en vägplan för en ny trafikplats på Värmdöleden i anslutning till förbindelsen.

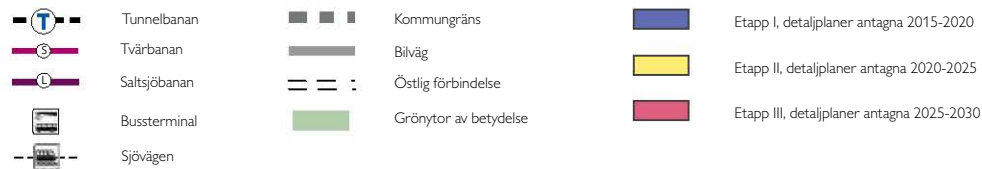
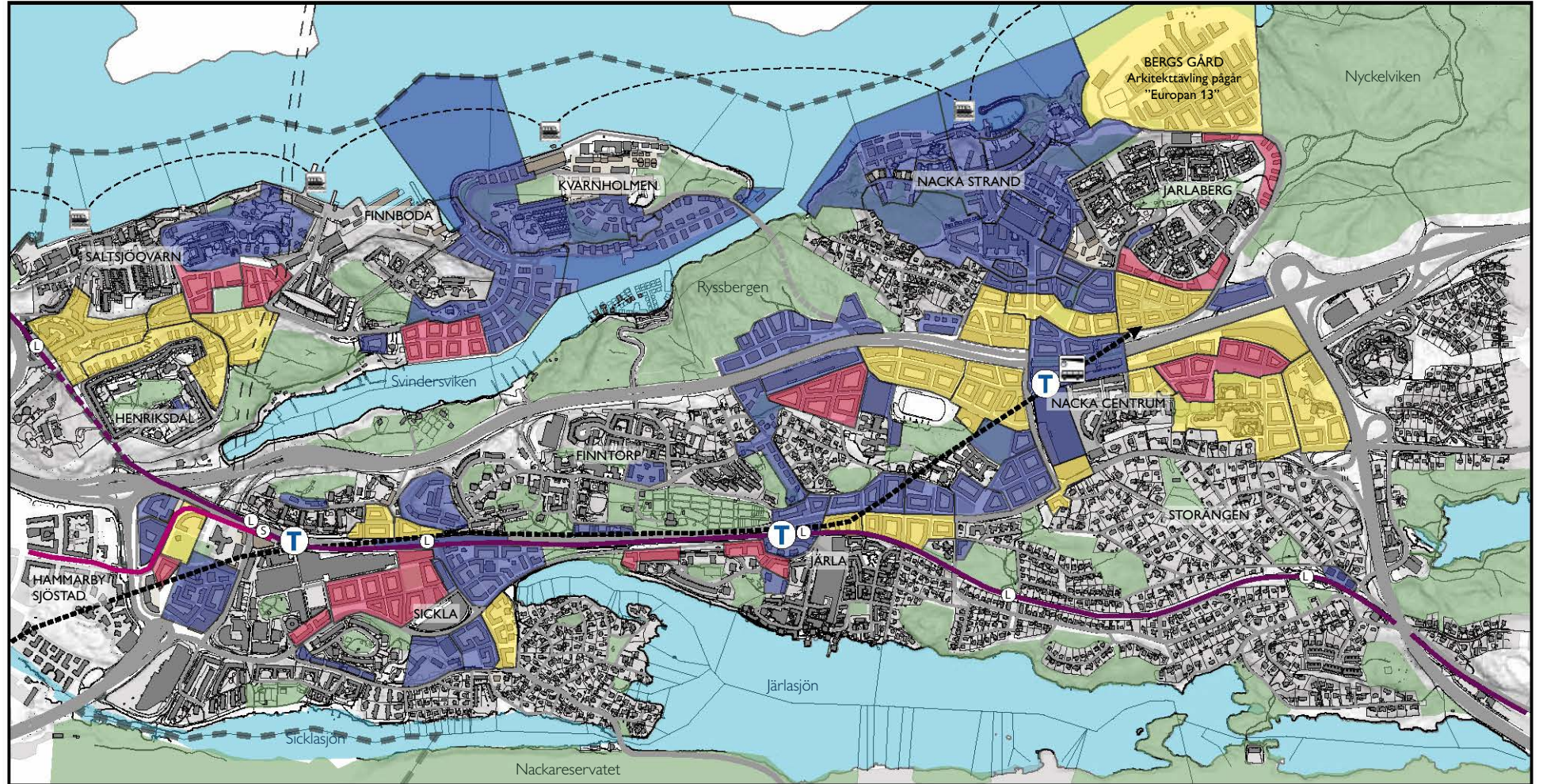
Det finns även flera andra trafikinfrastrukturåtgärder som också kommer att behöva genomföras i arbetet med Nacka stad, inte minst ombyggnaden av kommunens huvudgator. I detta arbete kommer många av de nödvändiga åtgärderna för att förbättra för gång, cykel och kollektivtrafik att ingå. Ett exempel är regionala cykelstråk längs med Värmdövägen.

UTVECKLAD STRUKTURPLAN

Genomförande

2015-05-12

UNDERLAG OCH UTREDNINGAR

Nedanstående underlag och utredningar har tagits fram inom ramen för arbetet med utvecklad strukturplan. Syftet med underlagen är att lyfta fram behov och önskemål inom olika sakområden. Underlagsrapporterna fokuserar dock endast sitt eget specifika tema och är inte sammanvägda med andra intressen. Sammanvägningen har gjorts i dokumentet "Utvecklad strukturplan" och redovisas i detta dokumentets kartor och texter.

- **Behovsbedömning Fritid och idrott,**
Kultur och fritidsenheten

- **Behovsbedömning Förskole- och skolplatser samt särskilt boende**
Utbildningsenheten och enheten för fastighetsutveckling

- **Behovsbedömning Kultur**
Kultur och fritidsenheten

- **Gatustandard i Nacka stad**
Vägenheten

- **Markföreningar på västra Sicklaön**
Miljöenheten

- **Parkeringsutredning Nacka stad**
Trafikenheten

- **VA och Dagvattenhantering inom Nacka stad**
VA- och avfallsenheten

- **Skyfallsanalys för västra Sicklaön**
VA- och avfallsenheten

- **Avfallshantering Nacka stad**
VA- och avfallsenheten

- **Grönstruktur i Nacka stad**
Park- och naturenheten

Medverkande

Andersson Sven, översiktsplanerare och projektledare
 Dehlin Kent, tekniker lantmäterienheten
 Eriksson Liselott, natur- och friluftstrateg
 Forsberg Hamilton Marilou, gruppchef VA-enheten
 Färje Jones Emma, planarkitekt
 Heuman Kristina, controller utbildningsenheten
 Hörnsten Anna, expert kultur- och fritidsenheten
 Leckström Per, lokalförsörjningsstrateg
 Lindberg Emilie, trafikplanerare
 Löfgren Tove, kvalificerad utredare, förmyelseenheten
 Mårdskog Maria, avfallsingenjör
 Möller Marianne, trafikstrateg
 Nilsson Sabina, hållbarhetsstrateg
 Rosberg Therese, exploateringsingenjör
 Rydberg Christian, planarkitekt
 Svensson Marie, entreprenadingenjör
 Söderström Kerstin, kommunikatör
 Thuresson Rudenschöld Sofia, planarkitekt
 Vesterlin Tomas, markchef
 Wiberg Erik, verksamhetscontroller
 Vreede Bastian, exploateringsingenjör och projektledare
 Sass Thomas, utvecklingsledare kultur- och fritid

Illustrationsmaterial har tagits fram av

Rydberg Christian, Färje Jones Emma och Allvar Jerk, planenheten.
 Kommunikationsenheten, Nacka kommun. White arkitekter; 2BK
 Arkitekter och Studio RAM.

Kartmaterial har tagits fram av

Thuresson Rudenschöld Sofia, planenheten
 Helleday Miriam, karttekniker planenheten
 Färje Jones Emma, planenheten
 Dehlin Kent, tekniker lantmäterienheten

Produktion

Nacka kommun, planenheten

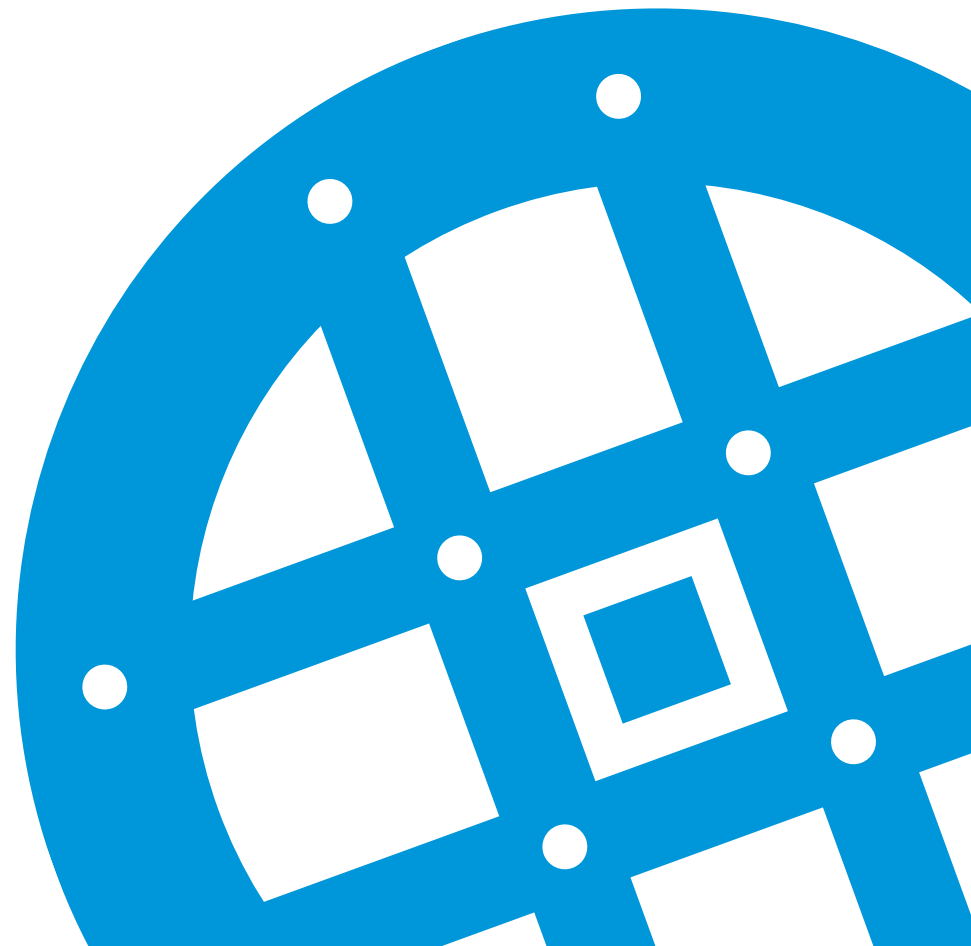
Utvecklad strukturplan för Nacka stad

Nacka kommun

Miljö och Stadbyggnad

KFKS 2013/231-219

Projekt 9230

Denna utredning är ett underlag till den utvecklade strukturplanen för Nacka stad. Det sammanvägda resultatet kan läsas i dokumentet "Utvecklad strukturplan för Nacka stad".

AVFALLSHANTERING I NACKA STAD

2015-03-12

Innehållsförteckning

1	Mål för avfallshanteringen.....	3
2	Generella förutsättningar.....	3
3	Avfall från flerbostadshus.....	3
3.1	Insamlingssystem för mat- och restavfall.....	3
3.2	Insamlingssystem för förpackningar och tidningar	5
3.3	Insamlingssystem för grov-, el- och farligt avfall samt återbruksmaterial	6
4	Avfall från verksamheter.....	7

I Mål för avfallshanteringen

I avfallsplanen 2020 har kommunfullmäktige beslutat om bl a nedanstående mål och aktiviteter:

- Avfallshantering är en naturlig del av den fysiska planeringen. En god arbetsmiljö och en fungerande avfallshantering med hög servicegrad för boende ska säkerställas vid planeringen.
- Ökad återanvändning. Bland annat ska mängden insamlade kläder/textilier för återanvändning ökas. Återanvändning ska finnas med som en funktion i kommande återvinningscentraler i miniformat (mini-ÅVCer).
- Öka andelen avfall till biologisk behandling. Matavfall ska behandlas så att biogas framställs och att näringsämnen återförs till kretsloppet. Detta innebär separat utsortering av matavfall och inte matavfallskvavn till avloppsledningsnätet.
- Öka andelen avfall till materialåtervinning. Bland annat ska ytterligare mini-ÅVCer etableras samt öka antalet återvinningsstationer.
- Öka insamlingen av farligt avfall bland annat genom insamling via mini-ÅVCer.

2 Generella förutsättningar

För att nå en hög utsorterings- och återvinningsgrad krävs brukarvänlighet, bekvämlighet och ett lättbegripligt system. Även äldre och personer med funktionshinder ska kunna lämna merparten av sorterat dagligt avfall, helst vid porten eller i dess närhet.

Det ska läggas stor vikt vid att underlätta hämtningspersonalen arbetsmiljö. Avfallsutrymmen, hämtvägar, vändplaner etc ska utformas enligt Avfall Sveriges ”Handbok för avfallsutrymmen”.

3 Avfall från flerbostadshus

3.1 Insamlingssystem för mat- och restavfall

Avfallssystemet ska åtminstone planeras för fraktionerna mat- och restavfall. System för insamling av mat- och restavfall ska utformas så att det blir enkelt att sortera rätt och att tillgängligheten blir god. Avstånd till avlämningsplats från entrén för mat- och restavfall ska enligt Boverkets regler maximalt uppgå till 50 m. Nacka kommun strävar efter kortare avstånd för att öka tillgängligheten.

Mängden transporter ska minimeras, både av miljö- och trivselskäl. Systemen ska dimensioneras så att hämtning maximalt behöver göras en gång i veckan per fraktion.

Det ska läggas stor vikt vid utformning av avfallssystemet såsom behållare, inkast och övrig utrustning. Detta så att en estetisk hög standard/stadsmässig karaktär uppnås.

I Nacka kommun ska maskinella system, exempelvis bottentömmande behållare eller stationär sopsug, prioriteras framför manuella system som soprumslösningar med kärthantering. Nacka kommun förordar bottentömmande behållare som första alternativ. I de fall där detta system inte kan användas och där det går att lösa med stationär sopsug ska detta system övervägas. I vissa fall kan även andra maskinella system bli aktuella. Matavfallskvarn till separat tank är ett bra alternativ för insamling av matavfall, men är idag ett kostsamt system. Detta system kan komma att bli ett alternativ i framtiden.

Bottentömmande behållare är behållare som töms med hjälp av kranbil och kan vara delvis nedsänkt i marken eller placeras helt ovan mark. Vanligtvis är volymen 3-5 m³ per behållare för restavfall och ca 1 m³ för matavfall.

Bottentömmande behållare ska placeras så att det vid tömning inte medför lyft över cykelbana eller parkerade bilar. I trafikintensiv miljö accepteras inte lyft över gångbana. Bottentömmande behållare ska i första hand placeras på fastighetsmark invid en angöringsyta. Där detta inte är möjligt kan en placering i gaturummet bli aktuell.

I de undantagsfall där varken bottentömmande behållare eller andra maskinella system är möjlig att använda, kan undantag medges för soprum. I dessa fall ska stor vikt läggas vid placering och utformning av soprum för att uppnå en god arbetsmiljö för hämtpersonalen.

3.2 Insamlingssystem för förpackningar och tidningar

Insamling av förpackningar och tidningar sker idag genom återvinningsstationer och fastighetsnära insamling.

En återvinningsstation är en publik insamlingsplats för förpackningar av plast, metall, papper, färgat/ofärgat glas, tidningar och batterier. Dessa avfallsslag ska alltid finnas med. Vissa av återvinningsstationerna behöver finnas kvar för att betjäna befintlig bebyggelse. Fastighetsnära insamling är normalt sett inte publik varför sådana lösningar inte lämpar sig när komplettering av återvinningsstationer ska ske i befintlig bebyggelse.

Följande befintliga återvinningsstationer bedöms behövas på befintlig plats eller i dess närhet och ska permanentas via detaljplaner:

- Sickla, Planiavägen
- Nacka Forum (vid gamla Statoil)
- Kvarnholmsvägen
- Henrikdalsberget

I nedanstående områden med befintlig bebyggelse saknas idag återvinningsstationer och det behöver därför kompletteras med möjligheter för insamling av förpackningar, tidningar och batterier. Det kan ske genom återvinningsstationer alternativt att de integreras med kommande mini-ÅVCer.

- Nacka Strand
- Ekudden/T-banan
- Alphyddan

I följande områden, som idag i princip saknar befintlig bebyggelse, behöver det planeras för återvinningsstationer, fastighetsnära insamling alternativt att dessa funktioner integreras med mini-ÅVCerna:

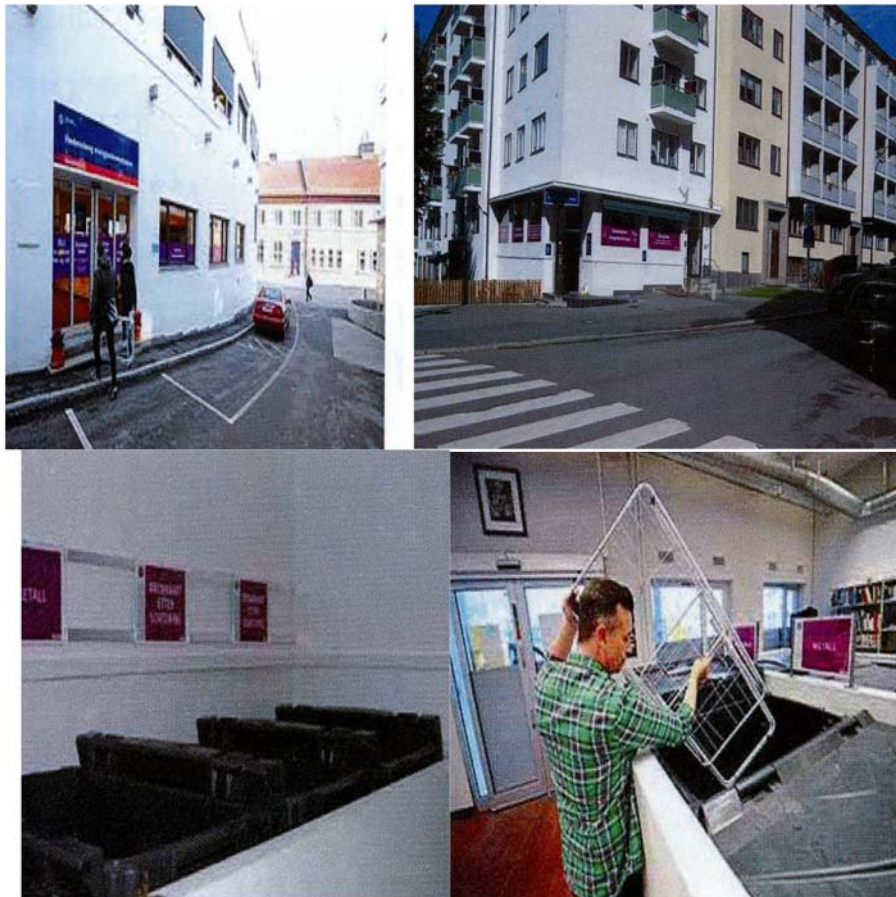
- Centrala Nacka
- Nobelberget
- Bergs oljehamn

Det ska läggas stor vikt vid utformningen av återvinningsstationerna. Detta så att en estetisk hög standard/stadsmässig karaktär uppnås.

3.3 Insamlingsystem för grov-, el- och farligt avfall samt återbruksmaterial

Nacka kommun har inlett ett arbete med att etablera återvinningscentraler i miniformat så kallade mini-ÅVCer, där boende kan lämna grov-, el- och farligt avfall samt återbruk (exempelvis kläder, leksaker, husgeråd, sportartiklar). Mini-ÅVCerna är tänkt att vara en viktig kontaktyta mellan kommunen och de boende i arbetet med att minska avfallsmängderna samt att öka materialåtervinningen och återbruket.

Följande fraktioner ska minst gå att lämna: ljuskällor, lysrör, batterier, småelektronik (exempelvis mobiltelefoner, mikrovågsugn, bildskärmar), metall, brännbart, plast, wellpapp, farligt avfall, textil och återbruk (exempelvis kläder, leksaker, husgeråd, sportartiklar).

Ovanstående bilder exemplifierar funktion och utformning av mini-ÅVCerna.

För att uppnå en god tillgänglighet och service bedöms behovet vara cirka 13 mini-ÅVCer om cirka 200 m² vardera, i Nacka stad.

Utformning ska ske i samråd med Nacka kommun. Lokalen placeras väl synliga och lättillgängliga för boende i området på markplan med möjlighet till parkering av enstaka fordon och till tömning med lastbil. Vid placering och utformning ska stort fokus läggas på att det ska vara enkelt att gå/cykla till dessa.

Lokalen ska vara isolerad och uppvärmd till normal inomhustemperatur. Lokalen ska utföras med brandskydd, brandisolering och ventilation för den tänkta användningen. Det ska finnas personalutrymme med wc med dusch, kökspentry, anpassat för personer med funktionshinder samt övriga krav som ställs på en verksamhetslokal.

Avståndet för de boende till närmaste mini-ÅVC ska vara mindre än 500 meter.

Lokalen upplåtes till Nacka kommun som ombesörjer inredning och drift av mini-ÅVCerna.

I följande områden i Nacka Stad bedöms det finnas ett behov av mini-ÅVCer behövas:

- Bergs oljehamn som även täcker behovet från befintliga Jarlaberg
- Nacka strand
- Centrala nacka, 2 st, en vid den planerade tunnelbanestationen och en vid Nya gatan
- Ekudden, vid den planerade tunnelbanestationen på södra sidan om Järlaleden
- Finntorp, vid Värmdövägen
- Alphyddan, vid Värmdövägen
- Sickla, 2 stycken
- Nobelberget
- Kvarnholmen, 2 stycken
- Ryssberget

4 Avfall från verksamheter

I varje fastighet som inrymmer verksamheter ska det finnas utrymme och system för att hantera verksamheternas avfall. Avfallets mängd och sammansättning beror på verksamheternas karaktär. Verksamheter med en liknande typ av avfall som bostäderna bör integreras i bostädernas system.

Enligt förordningen (2006:1273) om producentansvar för förpackningar är alla som genererar förpackningar skyldig att sortera ut dessa, så även verksamheter. Verksamheter ska ges möjlighet att sortera ut mat- och restavfall, samt förpackningar i den mån det uppkommer, samt övriga fraktioner utefter behov.

Avfallsrum ska dimensioneras utefter verksamheternas behov.

Fastighetsägare som planerar att hyra ut lokaler, insprängda i bostadskvarteren, till verksamheter som småbutiker, caféer, kontor, frisörer etc bör beakta och integrera avfallshanteringen för dessa i planeringen.

Behållare, inkast eller utrymmen ska utformas så att städning, snöröjning och halkbekämpning underlättas.

För förskolor/skolor eller restauranger med större mängder matavfall bör en avfallskvarn till sluten tank installeras.

Öppenhet och mångfald

*Vi har förtroende och respekt för människors kunskap
och egna förmåga - samt för deras vilja att ta ansvar*

Denna utredning är ett underlag till den utvecklade strukturplanen för Nacka stad. Det sammanvägda resultatet kan läsas i dokumentet "Utvecklad strukturplan för Nacka stad".

RAPPORT

Vatten och avlopp samt dagvattenhantering inom projektet Nacka stad

2015-01-23

Marilou Hamilton

Innehållsförteckning

1	Bakgrund och förutsättningar.....	4
2	Vatten och avlopp	4
2.1	Vatten	4
2.2	Spillvatten.....	5
2.3	Dagvatten.....	5
3	Dagvattenhantering inom Nacka kommun.....	6
3.1	Dagvattenstrategi och dagvattenpolicy med tillhörande anvisningar. 6	6
3.1.1	Dagvattenstrategi	6
3.1.2	Dagvattenpolicy	6
3.1.3	Anvisningar för dagvattenhantering	6
3.2	Dagvattenhantering inom projektet Nacka stad.....	7
3.2.1	Generell	7
3.2.2	Inom kvartersmark	7
3.2.3	Inom gatumarksområde.....	7
3.2.4	Inom övrig allmän platsmark	8
4	Skyfallsanalys	8

I Bakgrund och förutsättningar

Att skapa en tät och blandad stad på västra Sicklaön är en av översiktsplanens viktigaste strategier. Enligt de senaste prognoserna skulle ca 13 500 nya bostäder och drygt 16 000 nya arbetsplatser kunna tillkomma i området fram till år 2030.

För att ge grunden till stadens varierade serviceutbud krävs att det vistas många människor på en relativt liten yta. Den nödvändiga tätheten skapas genom en hög exploatering. Innovativa lösningar krävs för att få plats med allt i staden. En flexibel och yteffektiv användning av marken är därför ett måste.

Projektet Nacka bygger stad avgränsas i öster av Saltsjöbadsleden, i norr av Saltsjön, i väster av kommungränsen mot Stockholm och i söder av Järlasjön.

Västra Sicklaön är omgiven av vatten. I norr finns det stora vattenrum som utgör farleden in till Stockholm och Svindersviken som skär in i området. I söder ligger Sicklasjön och Järlasjön. Terrängen på västra Sicklaön är starkt kuperad med många branta bergssidor, vilket har lett till en utspridd bebyggelsestruktur. Västra Sicklaön har en lång industriell historia som resulterat i ett rikt utbud av gamla karaktärsskapande industribyggnader. Många av dessa har bevarats och fått ny användning.

2 Vatten och avlopp

Hela Sicklaön ligger inom fastställt verksamhetsområde för vatten och spillvattenavlopp. Vad gäller dagvatten ligger större delen av Sicklaön inom verksamhetsområde för denna vattentjänst.

Den samlade planerade exploateringen i ”Nacka bygger stad” kommer att ställa stora krav på befintliga vatten- och avloppsanläggningar¹ på Sicklaön. För att hantera de kommande kraven på VA-anläggningarna, som exploateringarna innebär, genomförde VA- och avfallsenheten under 2014 en strukturutredning med syfte att

- ta reda på vad exploateringarna kan innebära kapacitetsmässigt för befintliga system
- utreda behovet av eventuella förstärkningsåtgärder på befintligt ledningsnät för vatten, spillvatten och dagvatten.
- föreslå översiktliga åtgärder som behövs för att kunna hantera framtida vattenförsörjning och avloppshantering på Sicklaön.

Utredningen visar att exploateringen inte medför behov av ny sammanhängande övergripande struktur för ledningsnäten. Emellertid kommer exploateringarna med mycket stor sannolikhet att medföra behov av omfattande kompletteringar och förstärkningar av de befintliga ledningsnäten. Kompletteringarna kommer att innebära stora behov av investeringar.

2.1 Vatten

Nacka förses med vatten från Stockholm Vattens ledningsnät via pumpstationerna vid Stensö och Lugnet.

Via Stensö försörjs normalt Älta, Fisksätra/Saltsjöbaden, Boo och Värmdö med pumpstationer i Östervik och Lännersta samt vattentorn/högreservoarer i Ältaberg, Fisksätra och Orminge.

Via Lugnet försörjs normalt Sicklaön inklusive Henriksdal/Kvarnholmen med vattentorn i Henriksdal, Jarlaberg och Ektorps.

---

¹ Med avlopp här menas både spillvattenavlopp och dagvatten.

Mellan de båda systemen finns en förbindelseledning, nedan kallad Österviksledningen, mellan Östervik och Sicklaön som säkerhet mot vissa driftstörningar.

Sedan tidigare finns en utredning av kommunens framtida vattenförsörjning där man studerat denna fram till år 2033. Utredningen visade på ett antal åtgärder som behöver göras för att säkerställa vattendistributionen i hela kommunen samt mot Värmdö. Några av de föreslagna åtgärderna är redan genomförda, t.e.x. ombyggnader av tryckstegringsstationerna Stensö, Östervik och Lännersta.

Den tidigare genomförda utredningen ligger till grund då man nu studerat behovet av eventuella förstärkningsarbeten för vattendistributionen med hänsyn till kommande expansion på västra Sicklaön.

Sedan redan genomförda och tidigare rekommenderade, men ännu ej genomförda, åtgärder vidtagits, erfordras inga ytterligare större åtgärder för att trygga Sicklaöns vattenförsörjning fram till år 2030/2040.

2.2 Spillvatten

En inventering av kommunens avloppspumpstationer utfördes år 2013 med syfte att upprätta en långsiktig plan för renoveringsåtgärder. Utredningen omfattade 57 avloppspumpstationer i hela kommunen varav 9 st. ligger inom området för projektet "Nacka bygger stad".

I samband med strukturutredningen för VA 2014 genomfördes en hydraulisk modellering av spillvattenledningsnätet på Sicklaön med syfte att ta fram en översiktlig bild av ledningsnätets kapacitet.

Kommande exploateringar belastar befintligt spillvattensystem vilket kommer att medföra att ledningsnätet på vissa sträckor behöver dimensioneras upp. Kapaciteten behöver byggas ut i vissa pumpstationer. Dessutom har en flaskhals vid anslutningen av Nackas centrala spillvattentunnel till Stockholms nät identifierats. Åtgärder för detta krävs dock först mot slutet av genomförandeperioden för "Nacka bygger stad".

2.3 Dagvatten

Strukturutredningen från 2014 är översiktlig och visar på kapacitetsbrist i vissa delar av nätet, i synnerhet i scenariot som representerar åren 2030-2040 efter att planerade exploateringar är genomförda. Fyra ledningssträckor identifierades särskilt: Planiaområdet, Finntorp, Järla samt Storängen.

Förslag på åtgärd för dessa områden och även övriga områden är:

- Fördroja stora flöden t.ex. genom magasinering eller LOD²-lösningar.
- Förstärka ledningsnätet ner till recipient.
- Omläggning och nyanläggning av ledningar med syfte att avlasta befintligt dagvattennät

---

² Lokalt omhändertagande av dagvatten

För att kunna säkerställa kapaciteten i dagvattensystemet i samband med exploatering rekommenderas följande:

- Då nya detaljplaner tas fram måste olika aktörer med dagvattenintressen vara representerade tidigt i processen.
- För varje exploateringsområde bör dagvattenmodellen kopplas samman med en ytavrinningsmodell som underlag för att säkra sekundära flödesvägar vid exempelvis ett 100-årsregn då ledningsnätet för dagvatten redan är fullt.
- I samband med modellberäkningar i detaljutredningarna bör beräkningsresultat för hela västra Sicklaön betraktas, för att säkerställa att inte negativa effekter uppstår i upp- och nedströms liggande områden.

3 Dagvattenhantering inom Nacka kommun

Syftet med detta avsnitt är att vara till stöd för berörda aktörer i det vidare planeringsarbetet.

3.1 Dagvattenstrategi och dagvattenpolicy med tillhörande anvisningar

3.1.1 Dagvattenstrategi

Dagvattenstrategin ligger till grund för kommunens dagvattenpolicy vilken utgör sammanfattning av de viktigaste delarna i strategin.

Dagvattenstrategin innehåller rekommendationer inför arbetet med dagvattenfrågor. Målet med dagvattenstrategin är att ”dagvattnet ska avledas på ett säkert, miljöanpassat och kostnadseffektivt sätt, så att säkerhet, hälsa och ekonomiska intressen inte hotas”.

3.1.2 Dagvattenpolicy

Dagvattenpolicyn har kommunens dagvattenstrategi som grund.

Policyn anger att dagvattnet ska avledas på ett säkert, miljöanpassat och kostnadseffektivt sätt.

3.1.3 Anvisningar för dagvattenhantering

Anvisningarna för dagvattenhantering i Nacka kommun utgår från dagvattenstrategi och dagvattenpolicy. Principerna är att:

- Dagvatten bör så tidigt som möjligt återföras till sitt naturliga kretslopp. Flöden från området inte ska öka efter en exploatering jämfört med situationen innan.
- Reningskraven för dagvattnet ska utgå från recipientens känslighet.
- En dagvattenutredning ska göras i samband med exploatering av nya områden och/eller förtätning av befintliga bebyggelseområden. Utredningen ska bland annat beskriva områdets förutsättningar (hydrogeologi), hur avrinningen ska säkras och vilka lösningar som kan vara lämpliga.
- Föroreningar ska så långt som möjligt begränsas vid källan, t.ex. genom att byggnadsmaterial som kan förorena dagvattnet inte används.

- Parkeringsplatser för mer än 20 bilar ska anslutas till dagvattennät via slam- och oljeavskiljare som uppfyller krav från SS-EN 858-2. Garage som är lika med eller större än 50 m² ska alltid ha oljeavskiljare kopplade till spillvattennätet.
- Dagvattenledningar ska anordnas och skötas så att de mest utsatta fastigheterna statistiskt sett inte löper risk att drabbas av översvämning via avloppsservis mer än en gång under 10 år.
- Höjdsättning av nya områden måste ske på ett sätt som underlättar omhändertagandet av dagvatten.
- Dagvatten bör fördröjas genom estetiskt tilltalande gestaltning och kan på så sätt utgöra ett positivt tillskott på allmän platsmark.
- Lågpunkter bör nyttjas för dagvattenanläggningar.

3.2 Dagvattenhantering inom projektet Nacka stad

Detta avsnitt anger kortfattat lämpliga/möjliga principer för hantering av dagvatten inom projektet Nacka bygger stad.

3.2.1 Generellt

Dagvattenutredning ska tas fram för varje område som ska exploateras. Utredningen ska bland annat

- belysa hur belastningen på ledningsnätet förändras i och med exploatering
- redogöra för beräknade föroreningshalter och föroreningsmängder
- redovisa principlösningar

Principlösningarna ska ta hänsyn till hela dagvattenhanteringen på Sicklaön. Det är viktigt att kunskap om hydrogeologiska förhållande inom varje delområde finns vid val av lösningar.

3.2.2 Inom kvartersmark

Inom kvartersmark ska lokalt omhändertagande av dagvatten, LOD, tillämpas så långt som möjligt i syfte att minska flöden och föroreningshalter så nära källan som möjligt. Dagvattenlösningar ska vara fördröjande för att inte överbelasta det allmänna dagvattenledningsnätet.

Exempel på dagvattenhantering inom kvartersmark är stuprörsutkastare och rännalar, växtbäddar, gröna tak, genomsläppliga beläggningar, lokala fördröjning- och reningsdammar samt multifunktionella ytor.

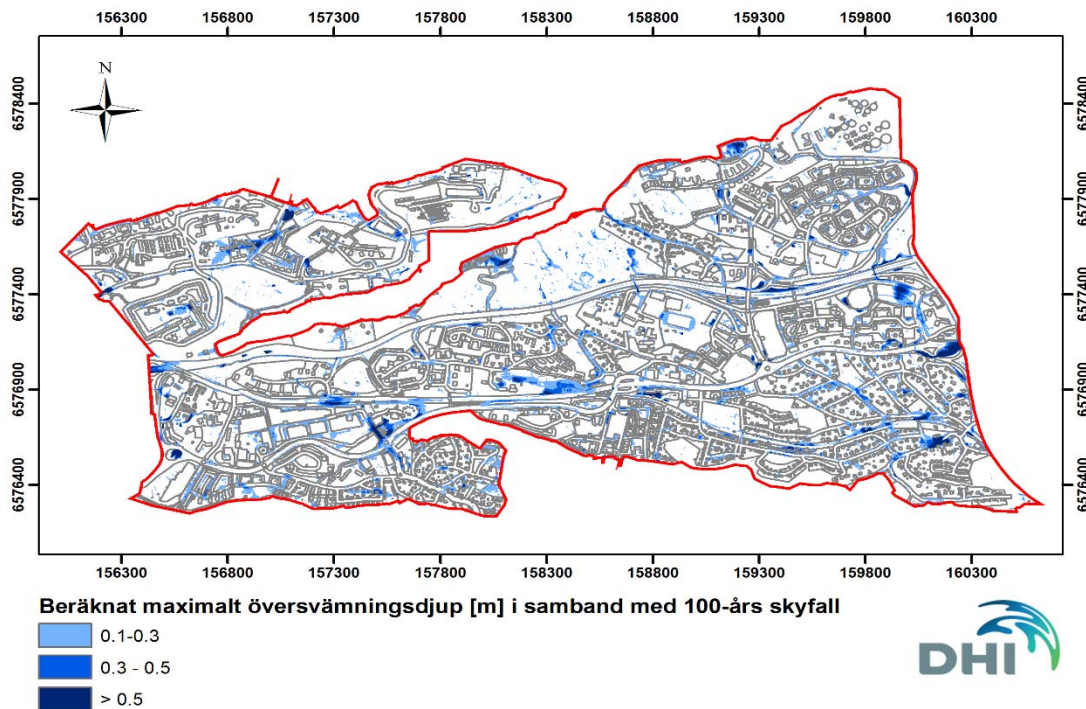
3.2.3 Inom gatumarksområde

Inom gatumarksområde bör principerna vara att dagvattnet leds in ytligt till växtbäddar. Växtbäddarna bör ha en bräddmöjlighet som innebär att vattnet kan rinna ytledes till nästa inlopp eller gallerförsedd dagvattenbrunn. Överskottsvatten från gårdar bör vara möjligt att avleda ytledes till växtbäddar. Andra exempel på dagvattenhantering inom gatuutrymmet är trädrader och fördröjningsmagasin. Det kan också krävas att gator dimensioneras för bortledning av vatten på ytan vid t.ex. extrema skyfall för att undvika omfattande källaröversvämningar.

3.2.4 Inom övrig allmän platsmark

När åtgärder på kvarters- eller gatuumråde inte ger tillräcklig kapacitet kan större anläggningar behövas på allmän plats. Det är då viktigt att i planeringen reservera mark för sådana ändamål. Exempel på anläggningar som knappast kan integreras i kvarters- eller gaturummet är större dammar, översvämningssytor, skärmbassänger, svackdiken och multifunktionella ytor som lek- och idrottsytor m.m.

4 Skyfallsanalys

En studie som syftar till att utreda konsekvenser av extrema regn genom att analysera huvudsakliga flödesvägar och maximala översvämningdjup på markytan vid extrema regnsituationer när dagvattenledningarnas kapacitet överskrids genomfördes inom ramen för projektet Nacka bygger stad.

Två skyfall med olika intensitet och varaktighet har studerats:

1. Dimensionerande 100-årsregn.
2. Dimensionerande 100-årsregn med en klimatfaktor på 1.2.

Resultatet kan användas som underlag bland annat för

- vid framtagning av fördjupad strukturplan för Västra Sicklaön
- planering av åtgärder i dagvattennätet
- dagvattenhantering
- kostnad-/nyttoanalys

Utredningen visar att de allra kraftigaste översvämningarna är relativt begränsade i areal utbredning. Två av de större översvämningssområdena ligger i närhet till Sickla köpcenter och Ica Maxi. Stora översvämningdjup observerades också vid knutpunkter i trafiken, t.ex. Nacka station och Järla station. Översvämningar som sker vid denna typ av infrastruktur kan orsaka stora konsekvenser för tillgängligheten för hjälpinsatser/utrymningsvägar etc vilket måste beaktas vid lokaliseringen av tunnelbanans uppgångar.

Detaljstudier bör genomföras i områden som är kraftigt drabbade av marköversvämningar samt i områden där det planeras för större förändringar genom den framtida exploateringen. I en detaljerad analys bör även en ledningsnätsmodell upprättas och anslutas till terrängmodellen. Genom att inkludera ledningsnätet ges en möjlighet att på ett dynamiskt sätt beskriva översvämningförloppet, såväl på marken som i systemet där under.

En ytterligare förtätning av Sicklaön innebär sannolikt en ökad grad hårdgjord yta, något som i sin tur medför en större avrinning. Mer vatten att hantera på ytan riskerar större översvämningar. Kan man redan i tidigt skede ta hänsyn till dagvattenhantering i samband med skyfall, t.ex. genom en förändrad höjdsättning eller planering av översvämningssytor, kan konsekvenserna av en förtätning minskas. Terrängen på Västra Sicklaön erbjuder kraftiga höjdskillnader. Höjdskillnaderna kan utnyttjas för avledning av vatten, men de kan också orsaka att stora mängder vatten rinner till instängda lågpunkter. Detta bör tas i beaktande vid en framtida exploatering.

Det är viktigt att påpeka att den typ av skyfall som studerats i denna utredning ej enbart kommer att kunna hanteras med hjälp av ett ledningssystem. En fungerande hantering av skyfall kräver lösningar på markytan, så att volymerna kan kontrolleras och dirigeras till önskad plats.

Öppenhet och mångfald

*Vi har förtroende och respekt för människors kunskap
och egna förmåga - samt för deras vilja att ta ansvar*

Denna utredning är ett underlag till den utvecklade strukturplanen för Nacka stad. Det sammanvägda resultatet kan läsas i dokumentet "Utvecklad strukturplan för Nacka stad".

Behov av anläggningar och ytor för idrott och fritid på Västra Sicklaön

Sammanfattning

I detta dokument beskrivs de behov av anläggningar och ytor för idrottsverksamhet, rekreation och andra fritidsaktiviteter som finns när det ska byggas tät stad på västra Sicklaön. I dokument beskrivs också de utgångspunkter och antaganden som ligger till grund för denna bedömning. Fritidsnämnden har under 2013 och 2014 genomfört en kapacitetsutredning kring förutsättningar att utöva idrott, motion och friluftsliv i kommunen. Denna utredning visar att det redan idag saknas idrottsanläggningar för att möta upp de behov som föreningslivet har.

Det finns idag inga allmänt accepterade och vedertagna nyckeltal som anger vad ett område bör ha för utbud av möjligheter till att utöva olika aktiviteter på fritiden. Kultur- och fritidsenheten har trots detta arbetat fram en beräkningsmodell som kan fungera som ett första arbetsmaterial när behov av anläggningar ska räknas fram. Vilket utbud och vilka anläggningar som finns styrs av politiska beslut. Ett varierat utbud av möjligheter till att vara aktiv på fritiden bidrar till den levande och attraktiva staden. Såväl allmänheten som det organiserade föreningslivet förväntar sig att det finns ett visst utbud av anläggningar.

De förslag som förs fram innebär att en del nya anläggningar kommer behövas i närtid för dagens behov och en del befintliga anläggningar kommer behöva omlokaliseras. Därutöver kommer det behövas en resursförstärkning med helt nya anläggningar för att möta befolkningsökningen. Vid framarbetandet av förslaget har hänsyn tagits till såväl social hållbarhet som olika gruppers möjligheter att ta del av ett fritidsutbud.

När hela Nacka stad är utbyggt 2030 är bedömningen att det kommer att behövas följande anläggningar på Västra Sicklaön.

Anläggningstyp	Totalt behov inklusive befintliga 2030
Idrottshallar, exklusive den gymnastikanpassade hallen i Sickla	8
Gymnastikanpassad idrottshall (befintlig i Sickla)	1
Ishallar	2
Fotbollsplaner, konstgräs	6
Näridrottsplats, utomhusytor för fysisk aktivitet	3
Simhall, antal simbanor 25 m	12
Utegyms	2
Fritidsgård, aktivitetslokaler för öppen verksamhet,	2
Ungdomens hus 16+,	1
Betongspark, skate/BMX/kickbike utomhus	1
Skate/BMX/kickbike inomhus	1

Syfte med dokumentet

Detta enhetsdokument syftar till att ta fram underlag som ska underlätta i processen kring arbetet med planeringen av Nacka Stad med perspektiv från idrotts- och fritidsområdet. Med detta dokument vill kultur- och fritidsenheten tydliggöra de behov av anläggningar som bedöms behövas för de frågor som fritidsnämnden ansvarar för. Under den fortsatta processen kommer det att behövas ytterligare dialoger, flexibilitet och kompromisser med andra enheter för att uppnå synergier, effektivt resursutnyttjande och inte minst utrymme för de anläggningar som efterfrågas och bedöms vara rimliga att erbjuda invånarna.

Dokumentationen kommer att finnas tillgänglig som underlagsmaterial till arbetet med planeringen av Nacka Stad så att framtida planering kan ha en så god förståelse som möjligt för de tankar som presenteras i detta dokument.

Kultur- och fritidsenheten vill med detta dokument främst peka ut behov av ytor och skäl till placeringar av olika anläggningar, som enheten bedömer kommer att behövas.

Beskrivning av behov inom fritidsnämndens ansvarsområde

Fritidsnämnden har i uppgift att bland annat bevaka att medborgarnas behov av motion, rörelse, rekreation, fritidsaktiviteter och mötesplatser tillgodoses. Nämnden ska också bevaka att föreningarnas behov av anläggningar för deras verksamheter tillgodoses och beaktas i samhällsplaneringen. Fritidsnämndens tjänstemän har i uppdrag att bedöma vilka behov allmänheten och föreningar har av olika anläggningar och ytor för olika fritidssysselsättningar.

Denna beskrivning av behov och förslag till placeringar utgår från bland annat:

- Fritidsnämndens tidigare genomförda kapacitetsutredning som redovisats för nämnden under 2013 och 2014.
- Fritidsnämndens beslut i ärendet behov av ökad kapacitet av anläggningar och ytor för fritid, idrott och rekreation, från den 25 september 2014.
- Fritidsnämndens tidigare beslut om yttranden över detaljplaner under 2013 och 2014.
- Fritidsnämndens beslut om prioriterade områden i samband med beslut om internbudget för 2015, från 9 december 2014.
- Inkomna synpunkter från föreningar och allmänheten under 2013 och 2014
- Kultur- och fritidsenhetens bedömning av efterfrågan och behov, bland annat utifrån jämförelser med andra kommuner.

I detta dokument beskrivs de utgångspunkter och antaganden som ligger till grund för bedömningen av vilka behov inom fritidsnämndens ansvarsområde som finns på Västra Sicklaön när 13 500 bostäder kommer vara byggda. I dokumentet beskrivs vilka större anläggningar som bedöms behövas, förslag på vilka funktioner dessa bör innehålla och vilka skäl som finns för anläggningarnas placeringar. Då investeringen i idrotts- och fritidsanläggningar till större delen finansieras med skattemedel är frågan om vilket utbud som ska erbjudas och i vilken omfattning en fråga för politiska ställningstaganden.

Utgångspunkter och antaganden

Vilka och hur många idrotts- och fritidsanläggningar behöver ett område förses med

Det finns idag inga allmänt accepterade och vedertagna nyckeltal som anger vad ett område bör ha för utbud av möjligheter till att utöva olika aktiviteter på fritiden. Vilket utbud och vilka anläggningar som finns styrs av politiska beslut. För att politiken ska kunna fatta beslut får de stöd av tjänstemän som är experter på olika områden, som gör bedömningar av vad som kan vara rimligt.

Ett beslutsunderlag kan innehålla uppgifter om och bedömningar av om:

- föreningslivets efterfrågan av anläggningar för sin verksamhet,
- vad allmänheten har för förväntningar på ett utbud, inkomna synpunkter och förslag,
- jämförelser med andra kommuner,
- resultat i nationella som kommunala studier om ungas fritidsvanor,
- bedömningar på vad som kan vara lämpligt och möjligt, utifrån antalet invånare och vad som brukar anses rimligt.

Antal barn och ungdomar

I Nacka kommun bor det ca 15 800 barn och ungdomar i åldern 8-20 år. Av dem bor idag ca 2 200 barn och ungdomar på Västra Sicklaön.

I detta arbete har kultur- och fritidsenheten utgått från att den nya bebyggelsen kommer innebära en inflyttning med ca 31 000 invånare. Av dessa beräknas ca 17 procent att vara i åldern 8-20 år, det betyder att ytterligare cirka 5 000 ungdomar kommer att bo i kommundelen. Det innebär att det kan komma att finns totalt cirka 7 200 barn och ungdomar på Västra Sicklaön när området är helt utbyggt år 2030.

Då västra Sicklaön även är den centrala delen av kommunen måste vissa centrala kommungemensamma funktioner, som har hela kommunen som upptagningsområde, placeras i detta område.

Hur många barn och ungdomar använder olika idrotts- och fritidsanläggningar och hur ofta

Det finns idag inga exakta uppgifter på hur många unika individer som tar del av de anläggningar som ingår i kommunens idrotts- och fritidsutbud eller hur ofta olika individer besöker de olika anläggningarna. I flera föreningar finns det också medlemmar som inte bor i Nacka.

Flera nationella och regionala studier om fritidsvanor visar att ca 70 procent av alla barn och ungdomar i någon mån nyttjar kommunala idrottsanläggningar. Egna beräkningar i Nacka visar på att 10-20 procent av ungdomarna besöker fritidsgårdar och annan öppen verksamhet. Antalet personer som besöker olika utomhusanläggningar öppna för allmänheten för egenorganiserade mer spontana aktiviteter är än svårare att bedöma.

Flexibla funktioner i anläggningar

De olika anläggningar som föreslås, föreslås vara flexibla och ska därmed kunna användas till en mängd olika funktioner och aktiviteter. Om en idrottshall byggs bör det även finnas mindre lokaler för olika mindre aktiviteter i samma byggnad. Det kan finnas flera fördelar om det går att mötas över traditionella aktivitetsgränser och också att en och samma person kan kombinera olika fritidsaktiviteter i en och samma byggnad. Traditionella idrottsaktiviteter och mer kulturella aktiviteter borde kunna utövas i samma anläggningar.

De olika fritidslokaler och idrottsanläggningar som kommer ingå i ett utbud av möjligheter till fritidsverksamhet ska på dagtid kunna användas för till exempel skolverksamhet, verksamhet för pensionärer, arbetssökande, nyanlända och andra daglediga.

Idrott och annan fritid bidrar till den levande attraktiva staden

Grundläggande för stadsliv är att det finns möjligheter för människor att mötas. Därför kan en genomtänkt infrastruktur för kultur och fritid bidra till att det finns möjligheter för förutsättningslösa möten mellan människor som annars kanske inte hade fått kontakt med varandra.

Ett utbud av både idrottsaktiviteter och annan fritidsverksamhet efterfrågas av medborgare och anläggningar för detta är en naturlig del av den attraktiva levande staden. Flera verksamheter kan med fördel finnas i direkt anslutning till stadsgator och då ha en öppenhet

mot en gata, där verksamheten spiller ut på gatan och därmed bidrar till att göra gatumiljön händelserik, livlig, kreativ, attraktiv och samtidigt trygg eftersom det rör sig människor vid anläggningen.

Verksamheter kan även spilla ut i grönområden och aktivitetsområden utomhus, därmed kan olika verksamheter korsbefrukta varandra. En inomhusverksamhet kan bidra till och underlätta för fysisk aktivitet utomhus och till levande idrottsplatser. I flera fall har det efterfrågats lekplatser och utegym i anslutning till fotbollsplaner för att sysselsätta medföljande syskon och föräldrar. Flera gånger har det efterfrågats näridrottsplatser för egenorganiserad fysisk aktivitet samt trevliga sittmiljöer utomhus såväl i anslutning till fritidsgård, skolgård och idrottsmiljöer som främst används för föreningsidrott.

Intressanta attraktiva besöksmål, aktiviteter och arrangemang bidrar med besökare till området. Staden blir levande då fler har anledning att besöka och vistas i staden, även de som inte bor där. Kultur, idrott, fritid och olika arrangemang bidrar till att levandegöra stråk som blir attraktiva promenadvägar då kultur- och fritidsanläggningar kombineras med kommersiell verksamhet som butiker, caféer, restauranger, service, vård, omsorg mm. I kommersiell miljö, som bland annat tilltalar ungdomar och barnfamiljer, är det viktigt med platser där man kan vara utan krav på inträde, konsumtion eller prestation, där det är tillåtet att vistas utan föranmälan eller deltagande i organiserad verksamhet.

Anläggningar, lokaler och verksamheter inom idrott, kultur och fritid bidrar till en mångfald, inte bara av människor utan också av olika fysiska rum och händelser.

Den urbana staden ska inte enbart bestå av bostäder. De möjligheter till idrott, fritid och kultur som anläggs ska inte enbart ha dem som bor i närområdet som primär målgrupp. En stad är också något man åker till och besöker, som erbjuder centrala funktioner som är intressanta att besöka även om man inte bor i staden. Där kan ett utbud av sådant som man kan se, besöka, göra och uppleva något på fritiden vara särskilt viktigt.

Idrott och annan fritid bidrar till social hållbarhet och god folkhälsa

Ett utbud av aktiviteter och mötesplatser på fritiden berikar staden och bidrar samtidigt till en ökad integration och ett ökat antal utbyten mellan människor med olika bakgrund, som i sin tur bidrar till den sociala hållbarheten. En levande stad förutsätter en blandning av bostäder, arbetsplatser, handel, kultur, skolor, förskolor, nöjen och möjligheter till rekreation. Lokaler direkt mot gatan, torg och stadsparker kan fyllas med möjligheter till verksamheter, mötesplatser, kreativt skapande och fysisk aktivitet som olika grupper från olika delar av kommunen väljer att besöka.

Ett brett och varierat utbud av anläggningar och ytor där man tillbringar sin fria tid bidrar till goda livvanor och god folkhälsa. Ett levande stadsliv såväl dagtid som kvällstid bidrar till trygghet inte minst för barn och ungdomar.

Tillgänglighet och närhetsprincip

Tillgänglighet handlar bland annat om att de ska vara enkelt att hitta till olika idrotts- och fritidsanläggningar, att de är öppna när allmänheten vill besöka dem, att det ska vara lätt att ta sig dit med allmänna kommunikationer och att man ska uppleva att man är välkommen till anläggningen eller verksamheten när man besöker den. Därför är det viktigt var olika anläggningar placeras och hur entréer utformas och placeras.

I politiska beslut kan man utläsa att för yngre barns fritidsaktiviteter ska närhetsprincip tillämpas. Närhetsprincipen nämns i flera politiskt beslutade dokument, till exempel kommunens principer för fördelning av tider mellan olika aktiviteter och grupper i idrottsanläggningar. Det finns dock inget beslutat eller allmänt accepterat vad denna princip ska innebära.

Enhetens bedömning är att en rimlig närhetsprincip kan utgå från följande:

- För barn upp till 11 år ska fritidsaktiviteten finnas att tillgå i största möjliga mån max 2 kilometer från bostaden, i anslutning till skola eller närområde/bostaden. När föräldrar kan svara för resan, vilket ofta sker i denna ålder, så kan aktiviteten äga rum längre bort från bostad eller skola, samma gäller för aktiviteter med en begränsad deltagargrupp.
- För åldersgruppen 12-14 år ska det vara möjligt att ta sig på egen hand till fritidsaktiviteter med kollektivtrafik utan byten, med en resa om maximalt 20 minuter.
- Från 15 år är det möjligt att resa längre och även byta färdmedel, dock är det önskvärt att resan till aktivitetsplatsen inte tar längre tid än 45 minuter.

Bedömningen är att unga med smalare intressen som lockar färre deltagare är mer benägna att resa till sina anläggningar. Eftersom dessa kan ha ett större upptagningsområde är det önskvärt med mer centralt placerade anläggningar för dessa intressen. Bedömningen är vidare att socioekonomiskt svaga grupper har mindre möjligheter att resa till sina aktiviteter,

Fritid för funktionsnedsatta

En utgångspunkt i bedömningen av behov är att planera för anläggningar är att det ska finnas tillräckligt med utrymmen även för grupper med olika former av funktionsnedsättning. Grupper med olika former av neuropsykiatriska funktionsnedsättningar kan behöva ha egen verksamhet på egna tider i fullstora idrottshallar eller lokaler för mindre grupper. Flera olika grupper behöver olika former av anpassade lokaler.

Jämställdhet

En utgångspunkt i bedömningen av behov är att planera för anläggningar och utomhusytor som tilltalar olika grupper, även dem som av olika skäl inte deltar i det utbud som finns idag i samma utsträckning som flertalet. En annan utgångspunkt har varit att se att flickors och pojkars behov och intressen ska tillvaratas i lika stor utsträckning. Verksamheter som

simning, handboll, gymnastik, cirkus och dans är exempel på idrottsaktiviteter som idag tilltalar flickor i stor utsträckning.

Ett fåtal nationella och regionala studier visar också på vad som kan bidra till att flera flickor använder de offentliga ytor som finns. Antalet flickor och kvinnor på näridrottsplatser och utegym kan till exempel öka om det finns en bemanning som kan bidra till ordning, trygghet och med instruktioner under vissa tider. Även belysning, tydlig skyltning, tillgång till offentliga toaletter och sittmöbler i direkt anslutning till utegym eller näridrottsplatser har visat sig öka antalet kvinnliga besökare på denna typ av anläggningar utomhus.

Hur stora ytor behövs

En fullstor fotbollsplan (11-man) är ca 7 700 kvadratmeter. Denna kan delas i två 7-manna, fyra 5-mannaplaner. Om möjligt bör enbart större planer att anläggas då de kan användas mer flexibelt än de mindre planerna. Om möjligt kan även träningsytor med konstgräs anläggas i anslutning till fotbollsplaner som extra yta, där det finns ytor över för detta.

En **sjumannaplan är ca 3 500 kvm** och en femmaplan är ca 600 kvadratmeter.

En idrottshall – cirka 1 400 kvadratmeter, inklusive omklädningsrum och biytor

I anslutning till idrottsanläggningar finns behov av korttidsparkering för hämtning och lämning. Inom närområdet kommer det även att efterfrågas viss besöksparkering, som med fördel kan samordnas med andra parkeringsbehov.

Bedömning av hur många anläggningar som behövs

Redan idag framför föreningslivet att det är en brist på idrottsanläggningar i kommunen. Den tidigare genomföra kapacitetsutredningen visar på samma sak. Därför menar kultur- och fritidsenheten att tillgången på anläggningar per individ ska vara minst lika god när Nacka stad är utbyggd 2030 som idag och helst bättre, för att tillfredsställa behoven. När anläggningar ska omlokaliseras till nya platser måste de nya anläggningarna vara klara innan de befintliga anläggningarna kan rivas.

Beräkning av behov av idrottshallar

Attraktiv tid på vardagar för fritidsaktiviteter för barn och ungdomar är klockan 16.30 - 20.30, helger 10.00 - 19.00, detta motsvarar 38 timmar i veckan. Då det i Nacka för närvarande finns 13 fullstora idrottshallar finns det 494 timmar per vecka att fördela till barn- och ungdomsverksamhet. Därtill kommer ett antal mindre gymnastiksalor som också i viss mån används för föreningslivets verksamhet. En fullstor idrottshall är möjlig att dela i två eller tre mindre salor för verksamhet för yngre barn. Vid nyinvesteringar byggs inga ytterligare mindre gymnastiksalor då det är mindre flexibla. Efterfrågan på de mindre salarna är också begränsat.

En normal ungdomsgrupp i fullstor idrottshall består av ca 20 - 40 personer. Det högre antalet personer avser grupper med yngre barn som enbart ges tid i delad hall, så att två

grupper kan dela på en hall och använda varsin halv hall samtidigt. Yngre barn ges idag framför allt tid i halv fullstor idrottshall när mindre gymnastiksal saknas. Om antalet gymnastiksalarna framöver minskar och ersätts med fullstora idrottshallar så kommer antalet grupper som kan erbjudas halv sporthall att öka. Om man utgår från dessa tal blir det ca 12 350 unika individtimmar med de idrottshallar som finns idag. Då är inte de mindre gymnastiksalarna medräknade.

Detta innebär att det idag är ungefär 52 procent av alla barn och ungdomar som kan ges möjlighet att ha aktiviteter i idrottshall med minst en 1,5 timme per vecka i grupper om i genomsnitt 25 deltagare per timme och idrottshall. Utöver den tiden finns tider idag även i mindre gymnastiksalarna. Beroende på ålder och idrott tränar barn och ungdomar betydligt oftare än en gång i veckan och aktiviteterna kan även pågå under längre tid än 1,5 timme. Om man utgår från att ca 80 procent av alla barn och ungdomar ska ges möjlighet till idrottsaktivitet inomhus med minst 1,5 timme per tillfälle behövs det ytterligare tre till fyra fullstora sporthallar i Nacka redan idag.

Om man tränar regelbundet kan ca 600 aktiva barn och ungdomar dela på en fullstor sporthall. Beroende på hur stora träningsgrupper det är kan det ges tillfälle att träna inomhus 1-2 gånger per vecka i fullstor idrottshall. I fortsatta beräkningar utgår vi från att ett område med ca 900 barn och ungdomar behöver förses med en sporthall, och att det då är ca 200 barn och ungdomar som inte efterfrågar möjligheten att vara fysiskt aktiva inomhus på fritiden.

Utifrån detta kommer det att behövas totalt cirka åtta fullstora sporthallar på Västra Sicklaön, utöver den gymnastikanpassade hallen som finns vid Sickla skola. Det innebär en ökning med fem hallar.

På dagtid används idrottshallar för skolverksamhet, efter klockan 20:30 används hallarna till verksamhet för äldre ungdom och vuxna.

Beräkning av behov av fotbollsplaner

Attraktiv tid på vardagar för fritidsaktiviteter för barn och ungdomar är 16.30–20.30, vilket motsvarar ca 20 timmar per träningsstund per vecka och fotbollsplan. På helger används planerna framför allt för matcher kl. 9:00 – 18:00, 18 timmar per helg och plan. Det innebär att det finns utrymme för aktiviteter under ca 38 timmar per vecka. Då pågående planprojekt är genomförda 2015 kommer det att finnas konstgräs och naturgräs som en yta som motsvarar 14 fullstora planer. Detta innebär att 532 timmar per vecka inklusive matchtider och en yta motsvarande en fullstor fotbollsplan finns att fördela till barn- och ungdomsverksamhet. I denna jämförelse har vi räknat om befintlig yta konstgräs/naturgräs till fullstora fotbollsplaner tillgängliga för bokad föreningsidrott, där en fullstor plan motsvarar fyra femmaplaner eller två sjuannaplaner.

Normalt kan 50 - 75 personer träna på en fullstor fotbollsplan samtidigt, vilket ger för samtliga befintliga fotbollsplaner i kommunen cirka 16 800 unika individtimmar i veckan exklusive matchtider.

Idag är det ca 5 000 unga som spelar fotboll, det innebär att ca 32 procent av barn och ungdomar spelar fotboll i föreningsregi. Med ovanstående modell kan dessa ungdomar träna ungefär 3,5 timmar per vecka och person. Ca 360 aktiva barn och ungdomar delar då på en fullstor plan.

Om ca 40 procent av alla i åldern 8-20 år ska ges möjlighet att träna i genomsnitt 3,5 timmar per vecka på en fotbollsplan under attraktiv tid behövs det idag ca 22 120 individtimmar per vecka, vilket motsvarar redan idag ytterligare cirka fem fotbollsplaner till. Då skulle varje plan delas av ca 330 aktiva barn och ungdomar. Till det kommer de vuxna personer som ges möjlighet att använda fotbollsplanerna efter klockan 20.30.

Fotbollsföreningar har uppvaktat Nacka kommun och framfört att det saknas fotbollsplaner redan idag. Svenska Fotbollförbundet har satt upp rekommendationer om hur fotbollsverksamheten ska bedrivas ute i föreningarna. Även de har kommit fram till ytterligare **fem fotbollsplaner i kommunen idag**.

Anläggningstyp	Nuläge antal invånare i målgruppsålder per anläggning	Önskvärt läge antal invånare i målgruppsålder per anläggning	Totalt behov på Västra Sicklaön 2030
Idrottshallar, för fysisk aktivitet inomhus Beräknat på åldersgruppen 8 – 20 år, där ca 75 % kommer vara aktiv 2 timmar per vecka	1 300	1 000	8
Ishallar Beräknat på åldersgruppen 8 – 20 år, där ca 20 % kommer vara aktiv 3,5 timmar per vecka	3 200	3 000	2
Fotbollsplaner, konstgräs Beräknat på åldersgruppen 8 – 20 år, där ca 40 % kommer vara aktiv i idrottshall 3,5 timmar per vecka	1 700	1 300	6
Näridrottsplats, utomhusytor för fysisk aktivitet Beräknat på åldersgruppen 8 – 20 år, där ca 25 % kommer vara aktiv i 2 timmar per vecka	Uppgift saknas	2 000	3

Anläggningstyp	Nuläge antal invånare i målgruppsålder per anläggning	Önskvärt läge antal invånare i målgruppsålder per anläggning	Totalt behov på Västra Sicklaön 2030
Simhall , per 25 meters bana Beräknat på alla invånare, där ca 40 % kommer vara aktiv i ca 2 timmar per månad	8 400	5 400	12
Utegyms Beräknat på alla invånare, där ca 25 % kommer vara aktiva i ca 2 timmar per månad		10 000	1 - 3
Fritidsgård, aktivitetslokaler för öppen verksamhet, 500 – 700 kvm Beräknat på åldersgruppen 13 - 17 år, där ca 15 % kommer vara aktiv i genomsnitt 6 timmar per vecka	1 042	1 000	2
Ungdomens hus 16+, ca 300 kvm Som kan samlokaliseras med centralt placerat kulturhus Beräknat på åldersgruppen 16 – 25 år, där ca 15 % kommer vara aktiv i genomsnitt 4 timmar per vecka	Saknas anläggning idag		1
Betongspark, skate/BMX/kickbike utomhus	8 000	4 000	1
Skate/BMX/kickbike inomhus	Saknas anläggning idag	Bör finnas minst en anläggning	1

Definitioner av begrepp

Näridrottsplats – spontanidrottsplats – multisportanläggning - utomhusytor för fysisk aktivitet – för 8 – 20 år 400 kvm – 1 500 kvm

En näridrottsplats är en liten, flexibel och slitstark idrottsanläggning som är öppen för egenorganiserade spontana aktiviteter och vänder sig i regel till åldersgruppen 8-20 år. En näridrottsplats går inte att boka av föreningslivet för organiserade aktiviteter.

En näridrottsplats innehåller ofta en mindre konstgräsplan med mål för olika idrotter, basketkorgar, pingisbord, mark för innebandy, löparbana, hoppgröp, betongpark för skateboard, BMX och kickbike, klättervägg, parkourhinder, grillplats, sittmöbler och närhet till tillgängliga toaletter. En näridrottsplats ska stimulera till spontan lek och idrott för barn- och ungdomar i alla åldrar. På näridrottsplatser brukar det finnas möjligheter till att hålla på

med en massa olika idrotter och fysiska aktiviteter samt möjlighet att möta och umgås med andra.

Om det under vissa i förväg angivna attraktiva tider finns bemanning av värdar, instruktörer och fritidsledare ökar intresset för att besöka näridrottsplatser i vissa grupper, till exempel flickor.

Näridrottsplatserna ska ses som ett komplement till de mer traditionella idrottsplatserna och föreningarnas ordinarie verksamhet. Här ska framför allt ungdomar som vill kunna pröva på olika idrotter och vara tillsammans med kompisar trivas. En tanke är att ungdomar själva eller med hjälp av fritidsgårdar och föreningar ska ordna egna aktiviteter på fritiden.

Med bra och innehållsrika näridrottsplatser där det finns möjligheter till olika aktiviteter vill kommuner väcka lusten hos fler ungdomar att bli mer fysiskt aktiva.

Sveriges första spontanidrottsplats ligger i Jönköping. På en liten yta fick man in en konstgräsplan, en plan med gummiasfalt för innebandy och basket, en bmx-bana, en pool för skateboard, löparbana, längdhoppsgrop, klättervägg och en läktare med sittplatser.

Dessutom finns utegym. Parken ligger ihop med idrottsplats, sporthall, simhall och fritidsgård

Parklek – för 2-15 år – bemannad större lekplats

700 kvm – 2000 kvm

En parklek är en bemannad öppen fritidsverksamhet med fritidsledare. Tonvikten är lagd på utomhusaktiviteter, till exempel lekar, spel, odling, natur och miljö, djurhållning, idrott på lek, skapande verksamhet, grillning, umgänge och fest, plaskdamm, större lekredskap och tillgång till en näridrottsplats. När parken är bemannad finns det i regel möjlighet att låna vissa lekredskap och idrottsutrustning. Parklekar har i regel även en mindre inomhuslokal och offentliga toaletter. Toaletter är ofta tillgängliga även när parken inte är bemannad. En parklek läggs med fördel i anslutning till fritidsgård för att uppnå synergier och driftsfördelar, till exempel genom delad personal och delade lokaler i någon omfattning.

Flest parklekar finns i Stockholms stad.

Utegym, från 15 år och äldre

300 – 800 kvm

Utegym är ytor för fysisk aktivitet och egenorganiserade aktiviteter, för främst ungdomar från 15 år och vuxna. Utegym placeras gärna vid idrottsplatser, i parker, vid badplats, vid motionsspår, i skogsområden, på torg eller vid stråk med händelser och rörelse, utanför idrottshallar. Det är önskvärt med offentliga toaletter i anslutning till utegymmen.

Utegymmen ska vara allsidiga, erbjuda möjlighet till att träna olika muskelgrupper på samma plats och vara utformade så att de passar olika människor med olika fysisk förmåga.

Möjligheter till fritidsaktiviteter för vuxna utomhus

Vuxna brukar även framföra önskemål om boulebanor, ytor för kubbspel, sittmöbler mm

Anläggningstyp	Befintligt antal, varav vissa kan omlokaliseras	Antal som behöver tillkomma med nuv. befolkning för befintliga behov	Antal som behöver tillkomma (resursökning) för beräknad inflyttad befolkning	Summa nya anläggningar (resursökning plus omlokalisering)	Totalt antal anläggning 2030
Järlahöjden – Nacka centrum					
Idrottshallar	3 (+ 2 mindre salar)	1	1	5	5
Ishallar	2			2	2
Fotbollsplaner	2 (+ 1 mindre grus)			1	2
Näridrottsplats, parklek, utegym	0		1	1	1
Simhall	1 (6 banor a 25 m)		Ökning av antal simbanor	1	1 (12 banor a 25 m)
Fritidsgård, 13 – 17 år	1		Ryms inom bef verksamhet	1	1
Ungdomens hus 16 – 25 år, samlokaliseras med Kulturhus	0			1	1
Nacka strand – Jarlaberg - Bergs Oljehamn					
Idrottshall	0	1		1	1
Fotbollsplaner	(en mindre)		1	1	1 (+ en mindre)
Finntorp – Alphyddan – Sickla – Planiaområdet					
Idrottshallar	(+ en kommun-gemensam anpassad för gymnastik)		1	1	1 (+ en kommun-gemensam anpassad för gymnastik)
Fotbollsplaner	(en mindre)		1	1 + en mindre	1 + en mindre
Näridrottsplats, parklek, utegym	delvis		1	1	1

Anläggningstyp	Befintligt antal, varav vissa kan omlokaliseras	Antal som behöver tillkomma med nuv. befolkning för befintliga behov	Antal som behöver tillkomma (resursökning) för beräknad inflyttad befolkning	Summa nya anläggningar (resursökning plus omlokalisering)	Totalt antal anläggning 2030
Lokal för öppen verksamhet Kan samlokaliseras med annan anläggning	0		1	1	1
Henriksdal – Finnboda – Kvarnholmen					
Idrottshallar	0		1	1	1
Fotbollsplaner	0		2	2	2
Näridrottsplats, parklek, utegym	0		1	1	1
Fritidsgård, 13 – 17 år	1		Ryms inom bef. verksamhet	1	1

Fotbollsplaner avser endast planer där bokningsbar organiserad föreningsidrott är tillåten
 Ny idrottshall i Sickla kan ersättas med ny idrottshall vid Vilans skola.

Summa hela Västra Sicklaön

Anläggningstyp	Befintligt antal, varav vissa kan omlokaliseras	Antal som behöver tillkomma med nuv. befolkning för befintliga behov	Antal som behöver tillkomma (resursökning) för beräknad inflyttad befolkning	Summa nya anläggningar (resursökning plus omlokalisering)	Totalt antal anläggning 2030
Idrottshallar	3 (plus en kommun-gemensam anpassad för gymnastik)	2	3	8	8
Ishallar	2			2	2
Fotbollsplaner	2 (+ en mindre grus och en		4	5	6

Anläggningstyp	Befintligt antal, varav vissa kan omlokaliseras	Antal som behöver tillkomma med nuv befolkning för befintliga behov	Antal som behöver tillkomma (resursökning) för beräknad inflyttad befolkning	Summa nya anläggningar (resursökning plus omlokalisering)	Totalt antal anläggning 2030
	mindre konstgräs)				
Näridrottsplats, parklek, utegym	Finns delvis		3	3	3
Simhall	1				1
Fritidsgård, 13 – 17 år	2			2	2
Ungdomens hus 16 – 25 år, samlokaliseras med Kulturhus		1		1	1

A. Järlahöjden – Nacka centrum – Jarlaberg – Nacka strand – Bergs Oljehamn - Skvaltån

<p>Centrala Nacka (Järlahöjden)</p>	<p>1. Nytt inomhussportcentrum (A)- vid Griffelvägen mot Värmdöleden</p> <p>Förslag till innehåll och funktioner</p> <ul style="list-style-type: none"> • Två ishallar • En simhall, 25 x 50 m bassäng, undervisningsbassäng, äventyrsdel • Café • Eventuellt parkeringshus • En sporthall (bollhall) • grupprum, samlingssalar, aktivitetsrum, arbetsrum för föreningar • Skyttehall, lägre takhöjd • Hall för skateboard/bmx/kickbike • Lokaler för pingis, fysträning mm, lägre takhöjd • Lokaler för kampsport • Ytor för mindre näridrott/spontanidrott inomhus för ickebokade aktiviteter för unga, inte organiserat av förening, typ mindre gymnastikhall, lägre takhöjd, viss gymutrustning <p>Motivering av läge</p> <p>Ett centralt besöksmål, synergieffekter genom flera inomhusaktiviteter på samma plats, gemensam reception, möjligheter för infodisk med centralt föreningsstöd, nyckelutlämning etc</p> <p>Bidrar med liv och rörelse till staden, kan ha större skyltfönster som lyser upp</p> <p>Ingår som centralt nav och utgångspunkt för ett idrottstråk</p> <p>Man kan bygga på höjden, anläggningen fungera som bullerskydd för att få tystare i kvarter bakom byggnaden. Anläggningen ger ett bra skyltläge mot motorvägen</p>	<p>Ingår som byggnad i programförslag</p>
	<p>2. Tre nya sporthallar</p> <p>Ersätter befintliga hallar i Nacka sportcentrum (2 större och 2 mindre)</p> <p>Kan fylla funktionen av större evenemangsarena med publikkapacitet</p>	<p>Ingår som byggnad i programförslag</p>

A. Järlahöjden – Nacka centrum – Jarlaberg – Nacka strand – Bergs Oljehamn - Skvaltán

	<p>3. Två elvamanna fotbollsplaner Befintlig fotbollsplan (Nacka IP) + en ny på taket på de tre nya sporthallarna Friidrottsytor, uppvärmningsytor Ursprungliga Nacka IP kombineras med ytor för spontanidrott/näridrottsplats/betongpark i anslutning till näraliggande fritidsgård och skogsområde Lekturstrukturer för medföljande syskon och utegymredskap för vuxna placeras nära fotbollsplan att få en levande idrottsplats för hela familjen</p> <p>Motivering av läge Ett centralt besöksmål, synergieffekter med närhet och samordning mellan idrottsanläggningar, gör idrottsplatsen med attraktiv och levande Bidrar med liv och rörelse till staden Ingår som en del av ett idrottstråk De nya sporthallarna kan ha stora skyltfönster mot upplyst entréhall</p>	Ingår i programförslag
Centrala Nacka (Järlahöjden)	<p>4. Aktivitetspark, näridrottsplats, parklek, utegym, ytor för utomhusaktiviteter i anslutning till idrottsplats och fritidsgård, skogsområdet bakom idrottsplatsen</p> <p>Förslag på innehåll för multifunktion Befintlig betongpark skateboard, bmx, kickbike Grönnyta med anläggningar för fysisk aktivitet, lek och umgänge – bidrar till levande staden Mindre näridrottsplats, mindre konstgräsplan för fotboll, streetbasket, bandy, handboll etc Pingisbord, Parkourbana Utegym Lekturstrukturer för olika åldrar och fysisk aktivitet – ev bemannad parklek Boule Utemöbler, grillplats (Referensplats, se Jönköpings kommun)</p> <p>Motivering av läge Blir en del av ett centralt stråk för fritidsaktiviteter och umgänge, bidrar till social hållbarhet, är möjlig att bemanna med fritidsledare från fritidsgård, lättillgänglig, tillgång för förskola. Skola, idrottsföreningar, besökare på andra idrottsanläggningar,</p>	Finns inte definierat i programförslag

A. Järlahöjden – Nacka centrum – Jarlaberg – Nacka strand – Bergs Oljehamn - Skvaltån

	<p>5. Ny fritidsgård – ersättning för 2;an – i anslutning till fotbollsplan, ny grundskola, utomhusaktivitetsparken</p> <p>Förslag på innehåll för multifunktion Utrymmen för spontanidrott och andra aktivitetslokaler, musik, skapande mm, möjlig att använda för ungas egenorganiserade aktiviteter Lokaler för uthyrning för föreningslivet Offentliga toaletter för besökare i utomhusaktivitetsparken, skateboard, fotboll Ev lokaler för musikskoleverksamhet</p> <p>Motivering av läge Kan bidra med skyltning och spilla ut liv i gatumiljön åt ena hållet, upplysta skyltfönster, och åt en gårdsmiljö/aktivitetsmiljö utomhus på baksidan</p>	Finns inte definierat i programförslag
	<p>6. Ungdomens hus 16 – 25, kan samlokaliseras med kulturhus, placeras i centralt läge i anslutning till tunnelbanetorget</p> <p>Föreslag på innehåll Föreningslokaler, lokaler för fritidsverksamhet, skapande, gym, träning, dans, skapande, lokaler för möten mm Ungdomscafé, med rådgivning om studier, arbetsmarknad, demokrati, hälsa, livsstil, föreningsstöd</p> <p>Motivering av läge Skyltläge, butikslokal med utökade utrymmen, kan bidra med liv i gatumiljö, en del av utbudet i den centrala staden som blir ett besöksmål för hela kommunens äldre unga/unga vuxna, nära tunnelbana, nära tog och stadspark, kan ligga i anslutning till föreslaget kulturhus/bibliotek och nära gymnasium (Referens Brunnen, Jönköping)</p>	Finns inte definierat i programförslag
Centrala Nacka Järla skola	<p>7. Bollhall + näridrottsplats (mindre fotbollsplan mm) vid Järla skola Motsvarar befintlig anläggning, främst bollhall + näridrottsplats</p>	Ingår som byggnad i programförslag

A. Järlahöjden – Nacka centrum – Jarlaberg – Nacka strand – Bergs Oljehamn - Skvaltån

<p>Nacka strand - Bergs oljehamn</p>	<p>8. Bollhall Nacka strand, Tändkuleområdet Behov finns för ytterligare en bollhall i utkanten av den centrala delen av Nacka</p>	<p>Ingår som byggnad i programförslag</p>
<p>Nacka strand - Bergs oljehamn</p>	<p>9. På sikt kommer det finnas behov av ytterligare fotbollsplaner Både föreningsliv och allmänhet kommer behöva fotbollsplaner för såväl föreningsidrott som spontana egenorganiserade aktiviteter. Det bör vara möjligt att undersöka om mark kan avsättas till i Bergs Oljehamn eller Skvaltånområdet</p>	<p>Finns inte definierat i plan</p>

B. Sickla – Finntorp – Alphyddan

Idag finns en mindre bollplan i Alphyddan för egenorganiserad spontan verksamhet

<p>Sickla Plania</p>	<p>I. Fotbollsplan och gymnastikhall Befintliga anläggningar, utveckla området kring Sickla skola som kluster för idrott, fritid, föreningsverksamhet</p>	<p>Delvis i beförslag</p>
---------------------------------	--	---------------------------

B. Sickla – Finntorp – Alphyddan		
Sickla	2. Utegym – lekplats – aktivitetsytor för fysisk aktivitet Tillgänglig plats, utveckla parkmiljö vid Sickla strand	Finns inte definierat i plan
Sickla	3. Behov av ytterligare sporthall med ev lokaler för öppen fritidsverksamhet för ungdomar <i>Behovsbedömning</i> Utifrån befolkningsökning kommer det finnas behov av ytterligare en sporthall, inriktning på bollsporter i området. Idé, att bygga in sporthall i kommersiell miljö eller till exempel under bostadsgård i kvartersbebyggelse, alternativt i kvartersbebyggelse med ensidiga ungdomslägenheter Använda lokal i idrottsanläggning mot gata för ev öppen tillkommande fritidsverksamhet, mindre fritidsgårdslänkande träffpunkt	Finns inte definierat i plan
Sickla	4. Behov av ytterligare fotbollsplan <i>Behovsbedömning</i> Utifrån befolkningsökning kommer det finnas behov av ytterligare en bollplan	Finns inte definierat i plan
Sickla	5. Idé till plats för Vattensport – bryggbad – kallbadhus – parkmiljö med fritidsaktiviteter utomhus vid Kyrkviken, kanotcenter	Finns inte definierat i plan

C. Kvarnholmen – Finnboda – Henriksdal		
Idag finns två mindre bollplaner som enbart får användas för egenorganiserad spontan verksamhet, det finns plan för föreningsverksamhet idag		
Kvarnholmen	I. Sporthall – med fotbollsplan på taket på Kvarnholmen	Finns i förslag

C. Kvarnholmen – Finnboda – Henriksdal		
Henriksdal	<p>2. Fritidsgård,– med näridrottsplats för fysisk aktivitet utomhus – Kvarnholmsvägen/Henriksdalsbacken – nära nuv Vilans skola</p> <p><i>Föreslag på innehåll</i></p> <p>Fritidsgård med utrymmen för spontanidrott och andra aktivitetslokaler, musik, skapande mm inomhus</p> <p>Lokaler för uthyrning för föreningslivet</p> <p>Eventuell lokaler för musikskoleverksamhet</p> <p>Utomhusmiljö bakom byggnaden för spontanidrott, mindre konstgräsplan och plats för annan uteverksamhet, eventuell betongyta, eventuell boule, utegym, grillplats</p> <p><i>Motivering av läge</i></p> <p>Nuvarande fritidsgård på Henriksdalsberget ersätts med ny fritidsgård i mer centralt läge för hela kommundelen, som blir mer tillgänglig, som bidrar till stadsliv och rörelse</p> <p>Byggnaden med tillhörande utemiljö placeras i centralt läge, gärna i anslutning till annan service, gärna i stadsmiljö med skyltläge, t ex nära korsningen Kvarnholmsvägen/Henriksdalsbacken</p> <p>Denna byggnad med utomhusmiljö kan bidra med skyltning och spilla ut liv i gatumiljön åt ena hållet och åt en gårdsmiljö/aktivitetsmiljö utomhus på baksidan</p> <p>Kan kombineras med bibliotek och kulturhus, kulturlokaler</p>	Finns inte definierat i plan
Henriksdal	<p>3. Behov av ytterligare sporthall i anslutning till Vilans skola</p> <p>Förslag på ytterligare placering av ytterligare sporthall och fotbollsplan vid Vilans skola. För att få en levande idrottsplats, gärna lekutrustning i anslutning till fotbollsplan. Kan eventuellt ersätta förslagen idrottshall i Sicklaområdet. Om hallen kommer att behövas beror på hur stor skola som kan komma i området och för vilka åldersgrupper.</p>	Finns inte definierat i plan
Kvarnholmen, Finnboda, Henriksdal	<p>4. Behov av ytterligare en fotbollsplan i anslutning i området, till exempel i anslutning till Vilans skola</p> <p>Förslag på ytterligare placering av ytterligare fotbollsplan vid Vilans skola. För att få en levande idrottsplats, gärna lekutrustning och gymutrustning i anslutning till fotbollsplan,</p> <p>Positivt att placera i anslutning till idrottshall, synergieffekter för effektiv drift, gemensamma omklädningsrum, offentliga toaletter etc.</p>	Finns inte definierat i plan

C. Kvarnholmen – Finnboda – Henriksdal

Kvarnholmen, Finnboda, Henriksdal	5. Utegy Förslag att utegym förläggs i kommundelen, någonstans i området, på plats som upplevs som tillgänglig plats	Finns inte definierat i plan
--	--	------------------------------

Befolkningsprognoser

Invånare	Nacka C/ Järlahöjden (Jarlaberg/ Nacka strand)		Sickla - Alphyddan		Hdal / Finnboda /Kvarn-holmen	
	Befintligt	Prognos totalt	Befintligt	Prognos totalt	Befintligt	Prognos Totalt
8 – 20 år						
Hela befolkningen						

Finansieringar av infrastruktur för idrott och fritid

Idrotts- och fritidsanläggningar finansieras i regel med skattemedel. Det har visat sig svårt att få sponsring av kommunala anläggningar och i storstadsområden är det inte alltid lämpligt med föreningsägda anläggningar, då anläggningarna måste kunna användas flexibelt för flera föreningar och aktiviteter.

Därmed styrs investeringarna av dels bedömningar av behov och politiska beslut. Traditionellt sett anses anläggningar och ytor för idrott, fritid och rekreationer som en del av kommunens utbud av välfärd för sina medborgare. Endast en del av finansieringen är de taxor och avgifter som de som besöker och nyttjar en anläggning. Föreningar betalar idag cirka 10 procent av den faktiska kostnaden med taxor och avgifter.

Investeringsutgifter

Uppskattade utgifter	
Sporthall, mindre enklare bollhall	30 mkr
Ishall	70 mkr
Konstgräsplan (11-man) konvertera befintlig yta	10 mkr
Näridrottsplats, aktivetsyta utomhus för fysisk aktivitet, beroende innehåll, mindre konstgräs plus betongyta med redskap	4 mkr
Utegy, enklare form, cirka 500 kvm	1 mkr
Fritidsgårdsbyggnad med inventarier, aktivitetslokaler för fritidsverksamhet ej idrott, cirka 500 kvm	20 mkr
Ridanläggning	70 mkr

Exempel på hur idrottsanläggningar, fritidsgårdar mm kan byggas in i stadsmiljön

- Idrottshall i markplan i kvartersbebyggelse under överbyggd gårdsmiljö
- Idrottshallar på höjden, idéer

kultur- och fritidsenheten

Thomas Sass
Utvecklingsledare för fritidsområdet

Denna utredning är ett underlag till den utvecklade strukturplanen för Nacka stad. Det sammanvägda resultatet kan läsas i dokumentet "Utvecklad strukturplan för Nacka stad".

Behov av förskole- och skolplatser Nacka stad

Behoven av förskoleplatser har beräknats utifrån 20 platser per 100 lägenheter. Då är antagandet att lägenhetsstorleken på de planerade bostäderna är blandad. Skolbehovet har beräknats utifrån nuvarande kapacitet och antal barn i befolkningsprognosen. Till grund för befolkningsprognosen ligger byggprognosen.

Kostnad för en förskoleplats är 300 000 kronor per plats. Yta per barn beräknas till 8-10 kvm per barn inomhus. Kostnad per kvm är 30 000 kronor enligt schablon. Uteyta per barn bör vara 25 kvm vid schablonberäkning. Ytan kan variera beroende på läge om t.e. x. parkmark finns i närområdet. Uteytor kan samutnyttjas med andra verksamheter såsom skolor, äldreboende och fritidsverksamheter. Del av uteyta kan även placeras på tak.

Kostnad för en skolplats är 400 000 kronor per elev. Yta per elev beräknas till 10-12 kvm exkl gymnastik/sporthall. Kostnad per kvm 27 000 kronor enligt schablon. Uteyta bör vara 20 kvm per elev. Uteytor kan samutnyttjas med andra verksamheter såsom skolor, äldreboende och fritidsverksamheter. Del av uteyta kan även placeras på tak.

Det är möjligt att bygga förskolor och skolor i flera våningsplan.

Utbildningslokaler går utmärkt att kombinera med andra verksamheter såsom aktiviteter på eftermiddag- och kvällstid för exempelvis fritid- och kulturändamål. Kombinationer med äldreboenden och liknande är också möjliga. Det går även att kombinera utbildning med näringsverksamheter. Det är en av Ungt inflytandes tankar om den framtida skolan.

Lokalerna ska även vara flexibla så att olika verksamheter kan bedrivas över tid utifrån aktuellt behov.

Enligt skollagen ska ett barn erbjudas plats vid en förskola så nära barnets hem som möjligt och hänsyn ska tas till vårdnadshavares önskemål. När det gäller placering av grundskola ska hänsyn tas till vad som är ändamålsenligt utifrån kommunikationssynpunkt för eleven.

I programförslaget för centrala Nacka föreslås en flytt av Nacka gymnasium. Kostnaden för ett nytt gymnasium beräknas till cirka 1 mdkr. Även här finns möjligheter till att kombinera verksamheter och olika finansiella lösningar.

Behov av förskole- och skolplatser - Nacka stad						
Område	Antal bostäder	Förskoleplatser	Antal avd	Skolplatser	Placering	Kommentar
Kvarnholmen	2 865	600	30	700	Friliggande/ integrering	
Henriksdal/Norr om Svindersvik/Finnboda, nya platser	2 225	450	23		Skola friliggande/ förskola integrerad	Vilans skola rymmer idag 500 platser idag och antalet platser måste finnas kvar. För närvarande har Vilan cirka 150 förskoleplatser.
Henriksdal/Norr om Svindersvik/Finnboda, platser som ska ersättas.		155	8		Integrerad	Platserna finns på Vilans skola idag
Nobelberget		130	7		osäkert	
Planiaoområdet, nya platser	1 800	360	18	900	Friliggande/ integrering	Sickla skola 350 platser och ytterligare 550 behövs
Planiaoområdet, platser som ska ersättas		190			Friliggande/ integrering	Växthuset, Kyrkviken, Leklabbet
Finntorp	300	60	3			
Centrala Nacka, nya platser	4 600	920	46	800	Skola friliggande/ förskola integrerad	
Centrala Nacka, platser som ska ersättas		145	8		Friliggande	Kristallen
Nacka strand, nya platser	1 500	300	15			Ev utbyggnad Jarlabergs skola
Nacka strand, platser som ska ersättas				100		Fristående anordnare som hyr egna lokaler
Skvaltån	400	80	4		Integrerad	
Bergs oljehamn	2 000	400	20		Friliggande/ integrering	Ev utbyggnad Jarlabergs skola
Summa varav nya platser	15 690	3 790	182	2 500		
		3 300	166	2 400		

Utbildningsenheten

Denna utredning är ett underlag till den utvecklade strukturplanen för Nacka stad. Det sammanvägda resultatet kan läsas i dokumentet "Utvecklad strukturplan för Nacka stad".

2015-01-25

Enhetsdokument
Kultur- och fritidsenheten

Kulturverksamhetens behov på Västra Sicklaön

Sammanfattning

I detta dokument beskrivs behov av kulturanläggningar, lokaler och offentlig konst i samband med att det ska byggas stad på västra Sicklaön. I dokumentet beskrivs även de utgångspunkter och antaganden som ligger till grund för denna bedömning. Det råder redan i dag brist på lokaler och scener som är anpassade för kulturnämndens verksamheter. För att få en heltäckande bild av behov och möjligheter, har kulturnämnden fattat beslut om att genomföra en fördjupad behovs- och kapacitetsutredning under 2015.

Kultur- och fritidsenheten har bland annat utgått från dagens deltagarnivåer, utvärderingar inom verksamheterna och nyttjandegraden i aktuella anläggningar, vid beräkningen av framtida behov. En viktig utgångspunkt har även varit att peka på utvecklingsmöjligheter som kan bidra till en attraktiv stad för alla, som är nära och nyskapande. Ett varierat utbud av kultur- och fritidsverksamheter bidrar till det långsiktigt hållbara samhället. En väl fungerande infrastruktur av lokaler och anläggningar, skapar även förutsättningar för en mångfald kulturaktörer att verka i kommunen på lika villkor. Kulturella och kreativa näringar är viktiga i utvecklingen av Nacka, vilket också har vägts in i denna behovsbeskrivning.

De förslag som förs fram innebär att en del nya anläggningar kommer att behövas i närtid för att täcka dagens behov, och en del befintliga anläggningar kommer att behöva renoveras, byggas till eller få en effektivare användning, (exempelvis grundskolelokalerna som kan nyttjas mer på fritiden). Därutöver kommer det behövas en resursförstärkning med helt nya anläggningar för att möta befolkningsökningen. Vid framarbetandet av förslaget har hänsyn tagits till såväl social hållbarhet som tillgänglighet.

När hela Nacka stad är utbyggt 2030 är bedömningen att det kommer att behövas följande anläggningar/lokaler på Västra Sicklaön; en cirkushall, ett upplevelsecentrum/kulturhus, två scener, varav en med publikkapacitet 800-1200 personer, ca 23 rum/lokaler för musikundervisning, ca 6 lokaler för kulturskoleundervisning inom dans, bild/form, teater, media m.m., en konsthall, ett bibliotek, en dansbana och en skulpturpark. Flera av dessa anläggningar och lokaler kan kombineras/samlokaliseras på många olika sätt vilket beskrivs närmare nedan.

Utgångspunkter

Utgångspunkten för planeringen av kulturnämndens lokalförsörjning för konst- och kulturverksamhet är följande; antal invånare inom olika åldersgrupper, behov och efterfrågan samt effektivt resursutnyttjande, tillgänglighet och attraktivitet vid utformning och placering av anläggningar och lokaler. Denna beskrivning av behov och förslag till placeringar utgår från tidigare politiska beslut, genomförd förhandsanalys 2014¹ inför kommande kapacitetsutredning 2015, bedömd efterfrågan idag² samt bedömda behov utifrån beräknad inflyttning, jämförelser med andra kommuner och bedömda nyckeltal.

I kommunens majoritetsprogram anges bland annat att;

”Nacka har visat sig vara en intressant besöks- och turistkommun. Vi vill hitta nya vägar för att underlätta besök, både när det gäller att ta del av vår natur och våra kulturella skatter. Kultur har en viktig sammanhållande kraft i samhället och skapar livskvalitet för många. Människor i Nacka har olika kulturell bakgrund, vilket vi ser som berikande. Det är bra att olika kulturer och traditioner kan mötas och komma till uttryck i Nackasamhället.”

”Kultur-, fritids- och natur- och trafiknämnderna har viktiga roller när Nacka växer. Behoven av mötesplatser och lokaler för kultur, idrott, spontanidrott, motion och lek måste klargöras tidigt i planeringsprocessen så att de blir naturliga inslag i områdena. Vi ser gärna att en ny biblioteksfilial kan starta på Kvarnholmen och att en ny större lekplats för barn planeras in på Sicklaön. Kulturutbudet ska följa utvecklingen när Nacka får fler invånare.”

Följande strategiska mål har antagits av kommunfullmäktige för kulturnämndens verksamhet och ligger till grund för denna behovsanalys:

- Medborgarna har tillgång till ett varierat och lokalt kulturutbud av hög kvalitet
- Barn och unga erbjuds en mångfald av skapande kulturaktiviteter
- Nacka kommuns kulturhistoria är tillgänglig
- Nackas offentliga konst är tillgänglig
- Medborgarna involveras i att påverka kulturutbudet
- Biblioteken i Nacka bidrar till läslust hos Nackas medborgare
- Kulturaktiviteterna är välbesökta och efterfrågade av medborgarna

Ytterligare styrdokument som ligger till grund för verksamheten och utvecklingsbehoven är kommunens kulturpolitiska program, strategi för folkbibliotek i Nacka samt vision och

---

¹ Utveckling och kapacitetshöjning av lokaler och anläggningar för konst och kultur fram till år 2030 (KUN 2014/132-040)

² Lägesbeskrivningar från flertalet kulturanordnare inom nämndens verksamhet

strategi för processen Öppna konsten. För övrigt baseras behoven på synpunkter och omdömen som inhämtas årligen genom kundundersökningar och observationer inom kulturskoleverksamheten,³ liksom återkommande dialog med föreningslivet och kulturanordnarna i kommunen. Den regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen ligger också till grund för en del av de ställningstaganden som görs i denna behovsanalys.

För att kunna ge politiken ytterligare beslutsunderlag gällande vilka lokaler och anläggningar som kan behövas, i ett kortare och längre perspektiv, har kulturnämnden fattat beslut om att genomföra en fördjupad kapacitetsutredning under 2015.

Befolkningsunderlag

I Nacka kommun bor det i dagsläget ca 15 800 barn och ungdomar i åldrarna 8 – 20 år, av dessa bor ca 2 200 på Västra Sicklaön. Kultur- och fritidsenheten har utgått från att den nya bebyggelsen på Västra Sicklaön kommer att innebära en inflyttning med omkring 31 000 invånare. Av dessa beräknas ca 17 % vara i åldern 8 – 20 år, vilket innebär att ca 7 200 barn och ungdomar inom det åldersspannet kan komma att bo i kommundelen när området är helt utbyggt.

Tillgänglighet och närhetsprincip

Tillgänglighet är en viktig utgångspunkt för kultur- och fritidsverksamhet och är enligt enhetens tolkning en viktig del i visionen ”Nära och nyskapande”. Det innebär bland annat att det ska vara lätt att hitta till utbudet, att alla ska känna sig välkomna oavsett kön, utbildning, funktionsnedsättning, ålder eller kulturell bakgrund. Lokaler och anläggningar ska vara centralt placerade utifrån respektive målgrupp för aktuell verksamhet.

Då Västra Sicklaön även ska utgöra Nacka stad, är det möjligt att vissa centrala kommungemensamma funktioner, som har hela kommunen som upptagningsområde, ska placeras i detta område. Nacka stad beräknas även vara en attraktion för besökare från övriga länet och för turister, vilket har tagits med som en parameter i behovsunderlaget. I tidigare politiska beslut kan man bland annat utläsa att en närhetsprincip är särskilt prioriterat i planeringen för yngre barns aktiviteter.

Kultur- och fritidsenheten gör nedan definition av vad som är närhetsprincip gällande barn och ungdomsverksamhet:

- Barn upp till 11 år, max 2 km från bostaden, i anslutning till skola eller närområde/bostaden, för att undvika föräldrars resande med barnen.
- Barn 12 – 14 år, max 20 min med kollektivtrafik, utan byten.
- Ungdomar från 15 år, möjligt att resa längre, dock inte längre än 45 min resväg.
- Om det gäller smala fritidsintressen är man mer benägen att resa till centrala anläggningar som erbjuder aktuell aktivitet.

³ http://www.nacka.se/web/kultur/Mal_och_kvalitet/Sidor/default.aspx

Musikskoleanordnare uppger att föräldrar helst ser att barn från 7 – 12 år erbjuds musikundervisning på, eller i direkt anslutning till, den grundskola där barnet går. Socioekonomiskt svaga grupper är mindre benägna att resa.

Nuläge, nyckeltal och antaganden

Det finns idag inga allmänt accepterade nyckeltal som styr vad en kommun bör ha för utbud av aktiviteter på fritiden. Utbudet av anläggningar styrs av lokala behov och politiska beslut. I Nackas majoritetsprogram står följande;

”Nacka ska ha ett rikt och brett utbud av kultur och fritidsaktiviteter för alla åldrar och av hög kvalitet. Kultur, idrott och motion bidrar till livskvalitet och främjar hälsan.

Kommunen har ett särskilt ansvar för att alla barn och unga, oavsett familjeförhållanden, får möjlighet att uppleva och utöva kulturverksamhet, därför prioriterar vi barn och ungdomar och deras möjligheter till aktiviteter. Biblioteken, musikskolorna och kulturkurserna utgör viktiga inslag i kulturutbudet. Inför 2016 ska vi pröva möjligheten att införa en check för kulturkurser inom dans, teater, cirkus och bild för att öka utbudet och mångfalden av aktörer som kan erbjuda Nackas barn och unga spännande kulturupplevelser.”

Enligt två kultur- och fritidsvaneundersökningar⁴ bland barn och ungdomar 10-25 år, är bildområdet det som har störst andel utövare i alla åldersgrupper, följt av musik. I den undersökning som genomförts av Myndigheten för Kulturanalys, framgår att barn och unga från 10-15 år ägnar sig lika mycket, eller mer, åt eget kulturskapande än idrott. I gruppen 16-25 år är andelen som ägnar sig åt kulturutövande större än andelen som idrottar i samma åldersgrupp. Det regelbundna egna skapandet eller kulturutövandet tycks minska med ålder. Enligt undersökningen finns det ingenting som tyder på att det ena utesluter det andra. Myndigheten för Kulturanalys planerar att genomföra en nationell kulturvaneundersökning under 2015, vilken kommer att vägas in i den fortsatta planeringen av kulturnämndens verksamhet.

Musikskoleverksamhet

Nacka kommun är en av tre kommuner i landet som har infört kundval för barn och ungdomar inom musikskoleverksamheten på fritiden. Det innebär att alla barn och ungdomar från 7 - 19 år som är folkbokförda i Nacka, har rätt till maximalt två musikskolecheckar att användas vid någon av kommunens auktoriserade musikskolor. För att bli auktoriserad måste musikskoleanordnaren erbjuda minst 30 undervisningstillfällen per elev/år fördelat under vår- och hösttermin. Anordnarna erbjuder individuell undervisning och undervisning i grupp och ensemble. Vilket gör att antalet deltagare/lektion varierar från 1 – ca 30.

I dagsläget finns det nio auktoriserade musikskolor i Nacka, av dessa är det framför allt fyra skolor som bedriver verksamhet i olika grundskolelokaler runt om i kommunen. På Västra

⁴Barns, och ungas kulturvanor, Myndigheten för kulturanalys 2013, och När, var, hur om ungas kultur. Ungdomsstyrelsen 2011.

Sicklaön bedriver sex musikskolor verksamhet för barn och ungdomar i egna lokaler, en del av dessa anordnare bedriver även verksamhet i grundskolelokaler på Västra Sicklaön såväl som i andra delar av kommunen.

I december 2014 var totalt 3 599 elever inskrivna, fördelade på totalt 4 671 elevplatser, varav totalt 3 690 var individuell undervisning, d.v.s. max 1 - 4 elever i samma ämne, exempelvis gitarr. Det innebär att ca 22 % av kommunens barn- och ungdomar 7 – 19 år deltar i musikskoleverksamheten.

Kulturkursverksamhet

I dagsläget har kulturnämnden avtal med nio kulturkursanordnare. Dessa bedriver kulturkursundervisning och öppen skapande verksamhet för barn upp till 19 år, inom bland annat följande områden; cirkus, dans, teater, bild, form, media och slöjd. På Västra Sicklaön bedrivs verksamheten huvudsakligen i kulturhuset Dieselverkstaden, Le Fou cirkuslokal vid Marcusplatsen, Energihuset, Nacka aula och konferenscentrum, Järlahuset och lokaler i Alphyddan och Finntorp..

År 2014/15 omfattar kulturkursverksamheten ca 3 000 elevplatser och ca 4 200 barn och ungdomar upp till 19 år. Anordnaren ska erbjuda 24 undervisningstillfällen per elev/år jämt fördelat under vår- och hösttermin, flera anordnare erbjuder dessutom lovkurser och helgworkshops. Verksamheten bedrivs i grupper från ca 10 – 30 deltagare beroende på ämne och deltagarnas ålder. Lektionerna/passen varierar från ca 45 min – 1,5 timme, bortsett från lovkurserna då en elevplats oftast bedrivs som heldagsverksamhet/dagläger. Det innebär att 27 % av kommunens barn och ungdomar deltar i kulturkursverksamheten.

Kulturnämnden har fattat beslut om att utreda möjligheten att införa kundval inom kulturkursverksamheten år 2016. Efterfrågan på ändamålsenliga och tillgängliga lokaler för musikundervisning har ökat sedan år 2007 då musikvalet infördes.

Kultur- och fritidsenheten gör bedömningen att ett införande av kundval och kulturcheck sannolikt kommer att öka mångfalden av anordnare och utbudet av kulturkursaktiviteter för barn och ungdomar. Detta genererar ett ökat antal elevplatser och behov av fler ändamålsenliga lokaler inom dessa ämnen. Kulturkursundervisningen ställer högre krav på anpassade lokaler än musikundervisningen.

Framtida lokalbehov för musik- och kulturskoleverksamhet

Baserat på dagens deltagande i musikskolverksamheten gör kultur- och fritidsenheten bedömningen att det kommer att behövas lokaler för ytterligare ca 1 150 elever fördelat på ca 1 500 elevplatser kopplat till Västra Sickla öns befolkningsökning. Varje elev beräknas generera 1,3 elevplatser, vilket är genomsnittet för hela kommunen i dag.

Baserat på dagens deltagande i kulturkursverksamheten inom områdena; dans, teater, cirkus, bild och form m.m., bedömer enheten att det kommer att behövas anpassade lokaler för ytterligare ca 1 300 elever fördelat på ca 900 elevplatser. Varje elev beräknas generera 0,7 elevplatser, vilket är genomsnittet för hela kommunen i dag.

Den attraktiva tiden för undervisning inom musik- och kulturkursverksamheten är omkring kl. 14 -19 på vardagar och 10-19 på helgerna, vilket ger totalt 43 timmar/vecka. Kultur- och fritidsenheten räknar med att det för musikundervisningen går 1,5 elevplatser per undervisningsrum och timme. Det ger ca 65 elevplatser per undervisningsrum och vecka, vilket leder till ett behov av ytterligare ca 23 rum/lokaler för musikundervisning, vilket är beräknat på 100 % beläggning och därmed ett minimum. Beräknat på 66 % beläggning av lokalerna, vilket är mer realistiskt, kommer det att behövas ca 35 rum/lokaler för musikundervisning på Västra Sicklaön.

Enheten räknar med att det för kulturkursundervisningen kommer att finnas efterfrågan på undervisning för ytterligare omkring 130 grupper med i snitt 10 deltagare/grupp med genomsnittlig undervisningstid på 1,33 timmar. Vid 100 % lokalbeläggning ger det ett minimibehov av ytterligare ca 4 lokaler. Beräknat på 66 % beläggning av lokalerna, vilket är mer realistiskt, kommer det att behövas ca 6 lokaler. Det är dock inte beräknat utifrån verksamhetsspecifika behov (d.v.s. utifrån respektive ämne), vilket kan innebära en ökning av lokalbehoven vid en djupare analys. Dagens kulturkursanordnare har redan i dagsläget behov av danslokaler på Västra Sicklaön samt en cirkusträningslokal.

Musikundervisningen är även i behov av ljudisolerade replokaler och inspelningsstudios. För målgruppen ungdomar 13 – 19 år behövs attraktiva lokaler med rätt atmosfär, teknik och standard för att de ska bibehålla och utveckla musikintresset.

Det framtida lokalbehovet kan bland annat lösas genom att;

- De musikskolor som i dag har egna lokaler inom området, tar emot fler elever än i dag. Vilket bör utredas i en kommande kapacitetsutredning.
- Nya grundskolor planeras med lättillgängliga, ändamålsenliga lokaler för musik- och kulturskoleundervisning på fritiden, framförallt för målgruppen barn 7 – 12 år. Dessa lokaler skulle även göras tillgängliga för det civila samhället.
- Samlokalisera kulturskoleundervisning i ”kulturlokalskluster/upplevelsecentrum” som kan hyras av skolor och förskolor per timme under dagtid för slöjd, bild, musik och andra uttryck inom ramen för läroplaner. Dessa lokaler kan även hyras av övrig omsorgsverksamhet, ex för äldre på dagtid. På fritidstiden kan lokalerna nyttjas av kulturskoleanordnare och det civila samhället.

- Samlokalisera kulturskolelokaler med fritidsgård, Ungdomens hus, bibliotek, gymnasiet och/eller i en ny typ av upplevelsecentrum/kulturhus/upplevelsegalleria.
- I ett nytt inomhussportcentrum kan cirkushall och danssalar integreras.
- Utveckla Nacka aula med angränsande lokaler till Sveriges första "Kulturskolegalleria" med plats för flera kulturskoleanordnare.

Vid kvalitativa undersökningar, som genomförs genom observationer inom metoden Våga Visa kultur, framgår att undermåliga lokaler för kulturskoleundervisningen orsakar brister i kvaliteten. Bristen på ändamålsenliga lokaler leder till svårigheter att bedriva verksamheten långsiktigt och resurseffektivt. Det blir tuffare för anordnarna att behålla kompetenta pedagoger när lokalerna är på för låg nivå, och verksamheten splittras i för små enheter över stora geografiska områden.

För att underlätta konkurrensen genom att många aktörer erbjuder kulturskoleundervisning behövs en god lokalstruktur som ger plats åt flera anordnare på samma grundskola, eller i samma kommunalsentrum. Kultur- och fritidsenheten gör bedömningen att det kan behövas fler kluster/gallerior med kulturlokaler för musik- och kulturskoleverksamhet på Västra Sicklaön, nära kommunikationer som T-bana. Inte minst för att attrahera barn och ungdomar som inte har tillgång till kulturskoleundervisning på den egna grundskolan.

Stockholms kulturskola lät genomföra en kartläggning med hjälp av SWECO i december 2013, vilken visade att kulturskoleverksamheten i grundskolorna inte når ut till barn i ett större upptagningsområde på samma sätt som när kulturskolan bedriver verksamheten i egna lokaler.

För musik- och kulturskoleverksamheten är det viktigt att det finns tillgång till scener för att kunna genomföra konserter, föreställningar och utställningar inför publik, både i större och mindre arrangemang. På Sicklaön finns idag främst Dieselvekstaden, Nacka aula, Järlahuset och biblioteket i Forum. Utöver detta finns skolornas aulor varav inte alla är ändamålsenligt utrustade för en föreställning med ljus- och ljudutrustning.

Följande utgångspunkter bör vara vägledande i den fortsatta planeringen:

- Attraktiva lokaler som är anpassade för verksamheten och där flera kulturämnen kan mötas och korsbefruktas.
- Tillgänglighet med utgångspunkt i närhetsprincipen som beskrivs ovan, nära kommunikationer.
- Lokalerna skall fungera som mötesplatser med utrymme för spontana möten och barns och ungdomars egna initiativ.
- Lokaler skall vara flexibla och kunna användas till flera ämnen, gärna kluster.

Samverkan med andra verksamheter och aktörer om lokaler för resurseffektivitet och gränsöverskridande samarbeten.

Behovet av verksamhetsspecifika kulturskolelokaler ska utredas i den fördjupade behovsanalysen under 2015.

Kultur i förskola och skola

Kulturnämnden avsätter varje år en särskild kulturpeng per barn från 3 års ålder till och med skolår 9. Kulturpengen ska bidra till att varje enskilt barn från tre år får en möjlighet att utveckla sin kompetens och sina färdigheter inom konst- och kulturområdet.

Kommunfullmäktige har fattat beslut om särskilda kriterier för kulturpengens användning. Kulturen ska spela en viktig roll i barnets utveckling. Förskolan eller skolan ska bidra till att barnen får:

- Tillgång till ett professionellt kulturutbud.
- Ett positivt förhållningssätt till konst och kulturuttryck av alla slag.
- Utveckla sin nyfikenhet, kreativitet och ansvarskänsla.
- Grundläggande kunskaper i flera konstnärliga uttryck.
- Professionell kulturpedagogisk verksamhet.
- Kännedom om vårt kulturarv.

Skolor, förskolor och pedagogisk omsorgsverksamhet planerar och väljer själva vilka kulturaktiviteter de vill delta i, eller genomföra, utifrån gällande kriterier för kulturpengens användning. Det innebär att det finns behov av ett lättillgängligt utbud av professionell kultur i kommunen, inte minst för de yngsta barnen. Detta förutsätter en utbyggd infrastruktur av bland annat scener och verkstäder för eget skapande. Utöver det finns även behov av konsthallar, museer och andra institutioner som levandegör kommunens historia och konst.

I Nacka kulturcentrums verksamhet på Dieselverkstaden, uppgick det totala publik- och deltagarantalet till ca 35 000 barn- och ungdomar från förskolor, grundskolor och gymnasier under år 2014. I takt med stigande antal barn- och ungdomar på Västra Sicklaön behöver kommunen skapa fler scenrum och verkstäder för eget skapande. Denna typ av verksamhet kräver ofta större ytor då den är riktad till äldre barn och ungdomar.

Allmänskultur

Begreppet allmänskultur innefattar kulturverksamhet som riktas till en allmänhet, i motsats till barn och ungdomskultur som är riktad till en specifik målgrupp. Inom allmänskultur ingår exempelvis kulturstöd, föreningsbidrag, kulturhus, bibliotek, konst i det offentliga rummet, konstsamling för utlåning, museer, arkiv m.m. Om kommunen vill skapa förutsättningar för etablering av fler fria aktörer inom professionell konst och kultur i Nacka stad, behövs bland annat scener, ateljéer samt repetitionslokaler för musik, dans och teater. Det ger förutsättningar för ett varierat kulturutbud av god kvalitet för såväl medborgare som besökare. Detta arbete bör bedrivas i samarbete med grannkommuner utifrån ett regionalt perspektiv för att gemensamt skapa en infrastruktur för kulturaktörer. Detta är även kopplat till kultur som tillväxtmotor och visionen "Nära och nyskapande".

Kulturhus

Kulturhuset Dieselverkstaden invigdes 2002 och under 2014 hade huset drygt 1 miljon besökare. I huset ligger 2 scener, bibliotek, kulturlokaler för kurser inom drama, dans, bild och form, media samt keramik. I huset finns också Friskis och Svettis, Klätterverket, Dieselverkstadens Bar o matsal, som också driver caféet, samt Stockholms länsmuseum. Länsmuseet öppnade nyligen en lokal för slöjdverksamhet i huset. Huset används även av kulturella och kreativa näringar för föreställningar, event, inspelningar, produktioner, m.m.

I kundundersökningen 2014, som riktades enbart till besökare inom kulturnämndens verksamhet i huset, uppgav 50 % av besökarna att de besöker Dieselverkstaden någon, eller några gånger/vecka, 7 % uppgav av man gjorde ett besök varje dag. Av besökarna var 8 % 15 – 24 år, och 59 % var 25 – 44 år. Totalt 47 % uppgav att de kom från Sicklaön.

Med en befolkningsökning om 40 % ökar trycket på husets verksamhetslokaler som redan idag är underdimensionerade. År 2030 kan besöksantalet uppgå till ca 1,5 miljon med tanke på utbyggnad även i Hammarby sjöstad med flera platser. Efterfrågan på Dieselverkstadens scener och övriga lokaler är stor då många aktörer är intresserade av den kvalitet som huset kan erbjuda. Den totala nyttjandegraden av Nacka kulturcentrums ytor i Dieselverkstaden var 72 % under år 2014.

Sammanställt behov av konst- och kulturanläggningar Nacka stad

Kultur- och fritidsverksamhet är fundamentalt för att skapa attraktiva mötesplatser, integration, hälsa, engagemang, delaktighet, lust, glädje och ökad trygghet. Detta är viktiga förutsättningar i en socialt hållbar samhällsutveckling. Goda förutsättningar för kulturella och kreativa näringar, som är den snabbast växande näringen inom EU, skapar dessutom fler arbetstillfällen. Genom att satsa på bland annat barns och ungdomars eget skapande med både spets- och breddverksamhet, bidrar vi till fortsatt utveckling på lång sikt. I den regionala utvecklingsplanen för Stockholm pekar bland annat ut att; Stockholmsregionen behöver bättre ekonomiska och organisatoriska förutsättningar för kulturlivet. Det behövs former för att ta tillvara kultursektorns potential som regional utvecklingsfaktor. Ett levande och aktivt kulturliv är ett av de främsta kännetecknen för en dynamisk region, och är på många sätt en grundbult i det öppna, demokratiska samhället. En regions kulturliv är också en viktig attraktionsfaktor.”

Vid planeringen av lokaler och anläggningar för kultur- och fritidsverksamhet, ser enheten att nedan punkter bör vara vägledande;

- Öppenhet mot gatuplan, så att verksamhet kan spilla ut på gatan och göra park/torg/gatumiljön mer livlig och attraktiv, samtidigt som nya deltagare/besökare lockas in i aktuell verksamhet.
- Hitta synergier med andra verksamheter för resurseffektiv drift, bemanning, tillgänglighet för enskildas spontana utövande, civila samhället och anordnare.

- Utomhusscener, dansbana, stadsodling, infrastruktur för utställningar utomhus i anslutning till torg, parker, parklek, fritidsgårdsytor, universitet, offentlig konst integrerad i miljön.
- Perspektiv besöksmål i staden, att ha anledning att vistas i staden även om man inte bor där (stad istället för förort). Skapa förutsättningar för liv på kvällar och helger.
- Låt kultur- och fritidsverksamhet skapa stråk som blir attraktiva promenadvägar i kombination med kommersiell verksamhet och övrig service.(butiker, restauranger, service, vård, omsorg osv)
- Spontanutövande inom kultur och fritid ska uppmuntras och beredas möjlighet i angränsning till mer planerade ytor.

I tabellen nedan presenteras behov av olika anläggningar och lokaler var för sig, men de kan med fördel slås samman i en eller flera enheter beroende på planeringen i övrigt. Det går i dagsläget inte att precisera den geografiska placeringen av musik- och kulturskolelokaler i en tabell. Placeringen är beroende av utgångspunkter som presenterats i texten ovan. Dessa lokaler kommer dock att behövas i alla stadsdelar nedan.

Anläggningstyp	Centrala Nacka	Sickla - Alphyddan	Henriksdal/ Finnboda/ Kvarnholmen	Innehåll/ samlokalisering
Upplevelsecentrum/ Kulturhus	1	0	0	konsthall, scener, bio, verkstäder för eget skapande/galleria för kulturskoleanordnare, Forum biblioteket, universitet, gymnasium, Ungdomens hus café, restaurang, saluhall, turistinformation, Lokalhistoriska arkivet, konstsamling, (flytt från Dieselverkstaden).
Scen	2	0	0	varav 1 med kapacitet 800-1200 publik, 1 black box, utrustning Nacka aula.
Konsthall	1			2 utställningshallar m verkstadslokaler o verkstad samt förråd i anslutning. Förråd för kommunens konstsamling för utlåning/service.
Musikskolelokaler Beror på typ av lokal ex. Musikstudio: 6x5 m	X antal	X antal	X antal	Enskild undervisning, ensemble och gruppundervisning, ljudisolerade replokaler, inspelningsstudio. Samlokalisering kluster Nacka aula, skolor, fritidsgårdsverksamhet,
Kulturskolelokaler: nycirkus hall min 17x7 m, helst större, takhöjd min 6-9 m	1	0	0	Samlokalisering sporthall, Kräver takhöjd och fästanordningar m säkerhetsklass, kulturskola och träning för semiprofessionella och professionella nycirkusartister.
Kulturskolelokaler: dans yta: min 20x10 m, min 3 m takhöjd	X antal	X antal	X antal	Samlokalisering sporthall, kluster Nacka aula, Upplevelsecentrum/ kulturhus, för organisera och spontan dans.
Kulturskolelokaler: drama, bild och form, media m.m. Yta: 8x10 m	X antal	X antal	X antal	Brännugn, gipsavskiljare, samlokalisering skola, kluster Nacka aula, fritidsgårdsverksamhet, upplevelsecentrum/kulturhus.
Bibliotek	1	0	1	Ev. flytt av biblioteket i Forum till upplevelsecentrum/kulturhus i central läge vid handel, T-bana och torg, stadspark. 1 nyetablering(Kvarnholmen)
Utställningsytor, dansbana	1			Skulpturpark i stadsparken, anslutning konsthall/upplevelsecentrum/kulturhus. Dansbana i park, parklek för organiserad och spontan dans.

Upplivelsecentrum/Kulturhus centrala Nacka

I det nya majoritetsprogrammet utpekas kultur- och fritidsverksamhet som en viktig faktor i den framväxande stadsmiljön. Utbudet av kultur- och fritidsverksamhet ska följa utbyggnaden av staden. Det är en viktig del i den långsiktigt hållbara tillväxten, bidrar till nytänkande och innovationer, trygga uppväxtvillkor och livskvalitet. Konst och kultur som utförs/produceras av professionella konstnärer och producenter, lockar en publik såväl inom kommunen som långväga besökare. I anslutning till tunnelbanestationen Forum Nacka kan man med fördel placera scener och konsthall i en gemensam byggnad, ett upplivelsecentrum/kulturhus med bland annat bibliotek, ungdomens hus, universitet och biograf som möjliga samlokaliseringar. I Umeå har det nya kulturhuset bland annat samlokaliseras med saluhall och hotell.

Dieselverkstaden har i dag en väntetid för bokning av stora scenen på ca 1 år gällande attraktiv tid. Huset nyttjas av det civila samhället, näringslivets aktörer, utbildningsverksamheter m.fl. Det är brist på scener i Stockholm som kan ta emot en publik på 800-1200 personer. Stockholms stad har sonderat utbudet av scener i samband med planeringen för den nya scenen i Gasklockan. Dieselverkstaden får säga nej till många produktioner/akter som kräver fler än 600 i publik. När centrala Nacka får en ökad inflyttning och ca 10 000 arbetsplatser fram till år 2030, ökar trycket på Dieselverkstaden vars upptagningsområde även sträcker sig över kommungränserna. Flera av anordnarna i Dieselverkstaden behöver dessutom utöka sina ytor successivt i takt med befolkningsökningen, bland annat biblioteksverksamheten.

Kulturella och kreativa näringar i samverkan med universitet

Nacka stad kommer att ingå i den regionala stadskärnan och ska bidra till ett kulturliv i världsklass. Regionen vill växa på alla sätt och locka till sig än mer turister än i dag. Genom ett upplivelsecentrum/kulturhus med en scen som kan ta emot 800 personer med skalbarhet upp till 1200, kan flera lokala, nationella och internationella evenemang, akter och gästspel komma till Nacka. Det förutsätter en central placering vid torg, tunnelbana, stadspark. Många arrangörer skulle ha intresse av en sådan scen i centralt läge. Ett samlat hus för kultur, nöje, fritid, eget skapande och utbildning ger fördelar – gemensam marknadsföring, nya publikgrupper hittar till verksamhet som de passerar, samarbeten underlättas. Centret kan med fördel även knytas samman/integreras med universitet för synergieffekter, exempelvis föreläsningar och studentevent. En profil på den högre utbildningen skulle kunna vara kulturella och kreativa näringar, småföretagande/entreprenörskap, innovation.

Scenstorleken och salongens möjliga antal åhörare är avgörande för uthyrningar till professionella konsertarrangörer. Minst 800 åhörare är ett minimum för detta ändamål.

Frågan om antal scener och utformning bör analyseras där behovet hos kommunens professionella teater-, dans- och musikgrupper ska ingå. För den mindre scenen kan formatet för en black box⁵ fungera. Hög flexibilitet gällande användningsområden med bibehållen kvalitet bör vara vägledande.

Referensobjekt Kulturhuset i Luleå, 14 000 m², ritat av Tirsén & Aili Arkitekter inrymmer stadsbibliotek, konsthall, stor och liten konsertsal, multifunktionella foajéer i tre plan samt café och restaurang. I husets översta plan inryms även Norrbottensmusiken. Kostnad 170 mkr, byggt 2007.

Kulturens hus, Luleå exteriör, foto: byggfolio.se

Plassen, kulturhuset i Molde, Norge färdigställt 2012, spiller ut på torget med verksamhet, ritat av danska firman 3XN och byggt till en kostnad av 200 mk. I huset: Moldejazz, Teatret Vårt, Molde Bibliotek, Konstnärscentret Møre og Romsdal och Bjørnsonfestivalen. Intressanta lösningar för att ta torg och omkringliggande platser i bruk.

---

⁵ Flexibelt scenrum utformad som en svart låda interiört

Exteriör Plassen, Molde kulturhus Foto: Lars Eivind Bones / Dagbladet

Kulturhuset Väven i Umeå som invigdes i november 2014 har hotell, saluhall och restaurang i byggnaden som kombination till stadsbibliotek i 3 plan, Kvinnohistoriskt museum, filmsalar, skaparverkstad, konstlokaler och konferensytor om totalt 25 000 m². Byggekostnad 700 mkr. Kommunen hyr 15 000 m² för kultur i huset. Intressant med kombinationen saluhall, hotell, restaurang och konferens. Samarbetsprojekt mellan offentlig och privat sektor, Umeå kommun och Baltic gruppen. Storskaligheten är inte aktuell för centrala Nacka.

Nacka aula

Aulan som ritades av Backström och Reinius byggdes 1959 och har en mycket eftersökt akustik för inspelningar och konserter. Aulan bör rustas upp och intilliggande lokaler och byggnader skulle kunna byggas om för att tillsammans utgöra ett musikkluster, eller en ny typ av Kulturskolegalleria, för kommunens kulturskoleanordnare med repetitionslokaler, lokaler för undervisning, danssalar, verkstäder för eget skapande och inspelningsstudio. Det kan bli en del i ett campus som sträcker sig från Forum Nackas tunnelbanestation, med Nacka gymnasium och eventuellt universitet, ett upplevelsecentrum/kulturhus intill stadsparken/torget och vidare fram till de sportanläggningar som kommer att ligga som en buffert utmed Värmdöleden med ishall, simhall och bollplaner mm. Kopplingen till Nacka musikkluster på Järla skola och Eklidens skola är också viktig att ta fasta på i planeringen av aulan. I dagsläget bedriver bland andra Nacka musikskola verksamhet i aulan och konferenscentret. Under år 2014 hade hela anläggningen en nyttjandegrad på ca 80 %.

Konsthall

Nacka konsthall är sedan 2002 belägen i Dieselverkstaden. På uppdrag av kulturnämnden visas samtida konst genom en bred utställningsverksamhet inom en mångfald av konstnärliga uttryck. År 2014 hade konsthallen totalt ca 62 000 besökare.

Konsthallen är 100 m² vilket är en något mindre konsthall i jämförelse med exempelvis Botkyrka, Umeå (130m² + konstpedagogisk yta och ateljérum för residens om 25m²), Sundbybergs konsthall i Marabouparken (500 kvm²), Sollentuna (Edsvikskonsthall, Sveriges näst största).

När Nacka bygger stad och befolkningen ökar, kan en ny konsthall bli ett nav för nyskapande och en mötesplats för nackabor, besökare, turister, konferenser, debatt, möten och barns och ungas eget skapande. En större konsthall ger möjlighet att erbjuda fler utställningar samtidigt, då den skulle kunna avskärmas för parallella visningar. Att ha en bildverkstad knuten till konsthallen är också att föredra då man kan ha fler öppna verkstäder för barn- och ungdomar i samband med visningar. Konsthallen kan med fördel ligga i anslutning till en stadspark så att utställningsverksamhet kan integreras i parken med både permanent, (skulpturpark), och tillfällig konst. En utomhusscen för event och installationer kan anläggas i anslutning till konsthallen. Konsthallen kan även integreras i ett nytt "upplevelsecentrum"/kulturhus med scener, bibliotek, ungdomens hus, biograf, restaurang m.m.

Bibliotek

Antal biblioteksbesök per invånare i Nacka är 16,0/år (2013). Befintliga bibliotek på Sicklaön hade år 2013 totalt 789 304 besök, varav biblioteket i Dieselvekstaden hade 309 744 besök och Forumbiblioteket 479 560 besök. Med 40 % ökning av befolkningen på västra Sicklaön skulle detta ge ett tillskott om ca 375 000 besök år 2030. Dieselvekstadens bibliotek och Forumbiblioteket har redan idag ett stort besöksstryck. Placeringen i, eller vid centrum, med stort upptagningsområde ger ökat tryck både vad gäller besök, utlån, service och deltagande i aktiviteter. Ett antal skolor i närområdet har idag avtal med Dieselvekstadens bibliotek om skolbibliotekstjänster vilket enheten bedömer är något som fler skolor kommer att nyttja framöver.

För Forumbiblioteket kan en omlokalisering ge fördelar med större rådighet över öppettider och entréer med möjlighet att spilla ut i gatumiljön, på torg eller stadspark. Enligt kommunens strategi för folkbibliotek är det viktigt att biblioteken ligger i kommersiella centrum och en central placering där människor har sina stråk till och från hemmet, skolan, jobbet, fritidsaktiviteter. I framtiden blir Forumbibliotekets nuvarande placering mindre attraktiv då kommunikationerna buss och tunnelbana kommer att placeras på andra sidan om Forum. En central placering av biblioteket vid tunnelbana är, utöver ökad tillgänglighet, också en signal om en mötesplats utan kommersiella förtecken vilket är något som kommunens unga har signalerat genom bland annat Ungt Inflytandes rapporter.

Vidare skulle en ny placering kunna utgöra en del av det campus som eventuellt etableras med Nacka gymnasium och ett eventuellt tillkommande universitet. En samlokalisering i ett upplevelsecentrum/kulturhus/ungdomens hus m.m. ger ett effektivt resursutnyttjande och bidrar till ett levande stadsliv både för boende men också för besökande.

Kvarnholmens bibliotek är ett nytillskott men med tanke på placering kommer det att få karaktären av ett lokalt bibliotek för närområdet och kan tänkas ha ca 260 000 besök i motsvarighet med t ex Saltsjöbadens bibliotek och Älta bibliotek som har samma karaktär

Evenemangs- och utställningsytor i stadsmiljön

Torg och parker bör ges förutsättningar för publik verksamhet och eget skapande, ex i anslutning till parklek. Dansbana och utomhusscener för konserter, föreställningar, event, utomhusbio och stadsodling bidrar till levande stads- och parkmiljöer.

Offentlig konst

Konstnärlig gestaltning och utformning av det offentliga rummet har stor betydelse för platsens attraktivitet och människors välbefinnande. Dagens konst är morgondagens kulturarv. Den ska berätta något om oss och den tid vi lever i för kommande generationer. I den bästa av världar bör det offentliga rummet tilltala alla våra fem sinnen. Enligt professor Gehl⁶ vistas fler människor utomhus och fler aktiviteter äger rum om utemiljöerna är rika. I sina undersökningar har Gehl visat att rum och stråk används mycket mer om de innehåller kvaliteter som människor uppskattar, exempelvis tillfällen till avbrott, verksamheter och utsmyckningar. Även andra undersökningar har kommit fram till att utsmyckningar i det offentliga rummet är viktiga. Vid val av plats för rekreation värderas skönhetsupplevelsen högst⁷.

Det är viktigt att arbetet med konsten i det offentliga rummet är välplanerad. Detta förutsätter att planeringen för den konstnärliga gestaltningen utgår, inte bara från den aktuella platsen, utan från hela det offentliga rummet så att konsten blir en del av helheten. Det är också viktigt att konsten är välkött och fungerar utifrån den konstnärliga idén. Ytterligare en viktig aspekt är tillgängligheten. Dialogprocessen inom Öppna konsten lyfte fram att satsningar på kvalitativ konstnärlig gestaltning i Nacka bland annat ska bidra till att;

- förstärka Nackas image som en modern, nytänkande kommun som värderar öppenhet och mångfald högt
- berika medborgarnas och besökarnas upplevelse av Nacka
- öka kommunens attraktivitet liksom medborgarnas stolthet över att bo i kommunen
- förstärka medborgarnas känsla av trygghet, hemkänsla och därmed förebygga brottslighet
- skapa debatt och engagemang bland medborgarna i aktuella samhällsfrågor
- stärka sociala nätverk

Offentlig konst ska komma in så tidigt som möjligt i stadsbyggnadsprocessen. Ett tidigt samarbete mellan arkitekter och konstnärer är en framgångsfaktor. I vissa projekt är det

⁶ Gehl 1996 (dansk arkitekt och professor i urban design, initiativtagare till Ströget)

⁷ Berglund & Jergeby 1998

redan i arkitekttävlingen ett krav att arkitektkontor och konstnär måste komma med ett gemensamt förslag. Ett bra exempel på detta är stortorget i Kalmar som gestaltades av konstnären Eva Löfdahl och arkitekten Adam Caruso/Caruso St John Architects. Torget har blivit väldigt uppmärksammat för sina höga kvaliteter vad gäller den konstnärliga utformningen i kombination med att de kulturhistoriska värdena har kunnat bevaras. Under torget har ett antal vattenkamrar anlagts, i vilka vatten pumpas runt. Ur fem brunnar, försedda med gallerförsedda betonglock, hörs vattenflödet porla och plaska med en association till den tidigare stadsbrunnen. Ansvariga arkitekter och konstnärer tilldelades Sienapriset. Ytterligare ett bra exempel är den norska tursitvägssatsningen.

Gestaltningen Field of stones/Ett stengolv. Del av stortorget i Kalmar.

Gatukontoret i Malmö anställde en ljus tekniker med kompetens från scenkonsten för att arbeta med ljuset i stadsrummet. Detta har resulterat i många spektakulära och intressanta ljussättningar av staden, inte minst många resurseffektiva och kreativa lösningar kring ljussättning. Staden testar konstnärlig belysning i full skala i stadsmiljön bl.a. genom ljusfestivalen Malmö Light.⁸ Det som fungerar tekniskt och uppskattas av medborgarna kan permanentas. Detta leder till att medborgarna engageras i utformningen av staden.

---

⁸ <http://malmo.se/Stadsplanering--trafik/Stadsplanering--visioner/Malmos-stadsmiljo/Ljus-i-Malmo/by-Light-2012/Stadens-Ljus/Nattljus.html>

Tillfällig utställningsplats i Stapelbäddsparken i Malmö. Verk av konstnären Fernando Elvira i samarbete med ungdomarna i skateboardföreningen. Verken byts ut årligen.

Inom dialogen Öppna konsten kom fram till att konst i det offentliga rummet ska;

- äga konstnärlig höjd, vilket innebär att den äger kvalitet både i utförande såväl som i konstnärlig idé.
- komma till i dialog med medborgare och stadsplanerare, genom arbetsprocesser som präglas av kommunens övergripande värdering om öppenhet och mångfald.
- spegla sin samtid
- bidra till helhetsgestaltningen i rummet utomhus såväl som inomhus
- sträva efter att bidra till en hållbar utveckling i vistelsemiljön
- sträva efter skönhet, frihet och sanning
- utgå ifrån att konst definieras av konstnären

Utöver detta kan den offentliga konsten vara fast eller tillfällig och utförd i en mångfald tekniker som exempelvis video, skulptur, textil, ljud, ljus eller måleri. Den kan vara utförd i material som är befintliga delar av, eller samspelar med, befintliga element i stadsplaneringen såväl som i naturen, men med konstnärens blick på platsen. Konsten kan också med fördel vara funktionell och vara möjlig att interagera med. Deltagarna inom öppna konstens dialog har gjorde följande prioritering som börjar med den högst värderade platsen för konst.

- Torg
- Tunnelbana/pendeltåg
- Äldreboenden
- Skolgårdar
- Parker
- Förskolegårdar
- Lekplatser
- Gator
- Busshållplatser
- Vandringsstråk/ promenadvägar

Utöver dessa platser betonades bostadsområden och vikten av att konsten finns där människor vistas i sin vardag. En övergripande plan för konstnärlig gestaltning för Nacka stad bör tas fram enligt beslutad process inom Öppna konsten. Kulturnämnden har avtal med Nacka kulturcentrum för bland annat övergripande processamordning och upphandling av konstkonsulter.

Hänvisningar

Översiktsplan för Nacka kommun, Västra Sicklaön
Vision och strategidokument: Öppna konsten, Kulturpolitiskt program för Nacka kommun
Övergripande strukturplan
Föreläsning Karin Book, Vårldsfästigheter
SKL Positionspapper Kultur i det hållbara samhället, 2009.
Regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen, RUFSS 2010, Regionplanenämnden, Stockholms Läns Landsting, samt Länsstyrelsen i Stockholms län, 2010.
Workshop 141117 Kultur- och fritidsenheten
Kulturchefsmöte 141105 med workshop kulturstrategi för Nacka, Nacka stad dialog, synpunkter från kulturaktörerna som består av kommunens musikskoleaktörer och kulturkursanordnare.
Kundundersökning kulturhus, bibliotek och musik- och kulturskoleverksamhet 2013
Befolkningsprognos
Projektrapport Öppna konsten
Stockholms kulturförvaltning

Anna Hörnsten
Utvecklingsledare
Kultur- och fritidsenheten

Denna utredning är ett underlag till den utvecklade strukturplanen för Nacka stad. Det sammanvägda resultatet kan läsas i dokumentet "Utvecklad strukturplan för Nacka stad".

Gatustandard i Nacka stad

- att bygga med moduler

Bilaga till fördjupad strukturplan för Nacka stad

2015-03-02

1 Innehåll

2	Sammanfattning.....	3
3	Inledning.....	4
3.1	Syfte.....	4
3.2	Förutsättningar	4
3.3	Avgränsning.....	5
4	Moduler	6
4.1	Trottoar	6
4.2	Enkelriktad cykelbana.....	7
4.3	Dubbelriktad cykelbana	8
4.4	Möbleringszon	8
4.5	Skyddszon	9
4.6	Parkering/lastplats.....	10
4.7	Parkeringsfickor/lastplats med klackar.....	10
4.8	Körfält huvudgata.....	11
4.9	Körbana lokalgata	11
4.10	Busskörfält.....	12
5	Gaturummets övriga funktioner	13
5.1	Busshållplats	13
5.2	Gatubelysning.....	14
5.3	Dagvattenhantering.....	14
5.4	Funktioner under mark.....	15
6	Exempel på gatusektioner.....	16
6.1	Huvudgata.....	16
6.2	Lokalgata	18
6.3	Enkelriktad gata	23
6.4	Gångfartsområde.....	24
7	Referens.....	26

2 Sammanfattning

I samband med arbetet med utvecklad strukturplan för Nacka stad uppmärksammades ett behov av att ha en samsyn kring gatustandard i den kommande stadsmiljön. Under vintern 2014-2015 arbetades därför ”Gatustandard i Nacka stad – att bygga med moduler” fram av vägenheten, trafikenheten, VA- och avfallsenheten, park- och naturenheten, planenheten och exploateringsenheten. Målet med dokumentet är att få en samsyn kring gatustandarden i stadsbyggnadsprocessen, att arbetet effektiviseras och att stadsgatornas driftbarhet säkerställs. Dokumentet är tänkt att användas i byggandet av Nacka stad men kan även tillämpas i lokala centrum med stadsmässig miljö.

Gatorna i Nackas stad är indelade i huvudgator och lokalgator som återspeglas i utformningen av dem. Karaktären på gaturummet sätts samman med hjälp av moduler som har en specifik funktion med ett angivet mått. Om utrymmet i gaturummet inte räcker till bör man istället för att minska ner måtten på modulerna, värdera respektive moduls funktion och lyfta bort den funktion som har minst värde utifrån gatans helhet. Tanken med detta är att skapa stadsgator som oavsett hur modulerna sätt ihop uppfyller krav på tillgänglighet och driftbarhet. Exempel på gatusektioner uppbyggda enligt modulsystemet finns beskrivet i dokumentet.

Utöver modulsystemet tar dokumentet upp andra funktioner i gaturummet som inte går att tillämpa med moduler. Dessa är gångfartsområde, busshållplatser, gatubelysning, dagvatten samt funktioner under mark.

”Gatustandard i Nackas stad – att bygga med moduler” är ett levande dokument som kan och ska förändras efter behov.

Nacka stad arbetsgrupp väg, trafik, avfall:

Marie Svensson, vägenheten
Emilie Lindberg, trafikenheten
Maria Mårdskog, VA- och avfallsenheten
Sofia Thuresson Rudenschöld, planenheten
Bastian Vreede, exploateringsenheten

Övriga medverkande:

Niclas Olofsson, vägenheten
Henrik Asp, vägenheten
Christer Söderberg, tekniska drift- och underhållsenheten
Marilou Forsberg Hamilton, VA- och avfallsenheten
Lennart Bohman, park- och naturenheten
Mats Grönvik, park- och naturenheten

3 Inledning

Under hösten 2014 i samband med arbetet med ”Utvecklad strukturplan för Nacka stad” uppmärksammades ett behov av att ha en samsyn kring gatustandard i den kommande stadsmiljön. Vintern 2014-2015 arbetades därför ”Gatustandard i Nacka stad – att bygga med moduler” fram av vägenheten, trafikenheten, VA- och avfallsenheten, park- och naturenheten, planenheten och exploateringsenheten. ”Gatustandard i Nacka stad – att bygga med moduler” utgår från tidigare arbete med gatustandard, ”Riktlinjer för gatustandard i Nacka kommun”. Syftet med ”Gatustandard i Nacka stad – att bygga med moduler” är dock inte att ersätta ”Riktlinjer för gatustandard i Nacka kommun” utan dessa hanterar olika delar av Nacka kommun.

”Gatustandard i Nacka stad – att bygga med moduler” bygger på ett gatunät av huvudgator och lokalgator på allmän plats som sätts samman med moduler. Gatorna varierar i karaktär och funktion beroende på dess utformning och storlek. En gemensam nämnare för alla gator är dock att de ska upplevas stadsmässiga samt vara driftsäkra. Även gångfartsområden på allmän plats finns beskrivet.

Dokumentet tar vidare upp hur belysning, busshållplatser, ledningar under mark samt dagvattenhantering övergripande samspelar med modulerna. Mer detaljerad utformning anges inte, utan ska tas fram i arbetet med detaljplaneprogram och detaljplaner, exempelvis hur dagvattenhanteringen ska lösas i det specifika området. Detta gäller även val av beläggning, tekniska lösningar och utformning, där Nacka kommuns teknisk handbok ska användas.

Framtida gator på västra Sicklaön kommer både vara befintliga gator som byggs om samt helt nya gator. Idén om gatans sammansättning med hjälp av moduler är tänkt att underlätta detaljplane- och projekteringsarbetet.

3.1 Syfte

Syftet med ”Gatustandard i Nacka stad– att bygga med moduler” är att:

- Skapa enighet och förståelse om gatusektioners utformning inom Teknik och Miljö- och stadsbyggnad samt ligga till grund det fortsatta planarbetet
- Få en ökad förståelse för gatusektioners utformning och modulernas funktionsmått för att effektivisera arbetet i projekt som berör gatuutformning med stadsmässig karaktär
- Gatustandarden ska kunna användas i hela Nacka stad samt även vara en utgångspunkt för standard i lokala centrum med stadsmässig miljö
- Detta ska vara ett levande dokument som förändras vid behov

3.2 Förutsättningar

I januari 2014 träffades ett avtal mellan staten, Stockholms läns landsting och kommunerna Järfälla, Nacka, Solna och Stockholm om utbyggnad av tunnelbanan. För Nackas del innebär det en förlängning av blå linjen från Kungsträdgården till Nacka Centrum och utbyggnaden beräknas vara klar år 2025. Avtalet innebär även ett åtagande för kommunen att bygga 13 500 bostäder inom västra Sicklaön fram till år 2030.

För att bygga bostäder i den takt som förväntas måste planeringsprocessen effektiviseras. Syftet med Gatustandard för Nacka stad – att bygga med moduler är att ge förutsättningar för en snabbare planeringsprocess genom att ge tydliga ramar för uppbyggnad av gaturummet.

En tät stadsmiljö ger ett större slitage på allmänna anläggningar vilket ställer högre krav på drift och underhåll. De nya förutsättningarna i gaturummet kräver att bortforsling av snö tillämpas i stor utsträckning. Med modultänket riskerar dock inte funktion och drift att försämrans då måtten som anges på modulerna är styrda utifrån driftbarhet. Det betyder att oavsett hur modulerna sätts ihop kan det exempelvis snöröjas utan att kräva lösningar som specialanpassade driftfordon eller handskottning. Det gör det även lättare att förutse framtida driftskostnader på tillkommande gator i Nacka stad.

3.3 Avgränsning

På grund av den snäva tidsramen för framtagandet av detta dokument har den avgränsats till att främst fokusera på gaturum som ska skapas i Nacka stad. Gatusektionerna som visas i dokumentet ska ses som exempel på hur framtida gator kan utformas i Nacka stad. Ingen hänsyn har tagits till faktorer som dimensionering och hastighet. Det ska däremot göras i program- och detaljplanarbetet. För detaljer och tekniska lösningar ska Nacka kommuns teknisk handbok användas. Detta gäller även för de konstruktioner som finns i stadsmiljö, exempelvis broar, trappor och murar samt utformning av torg, cirkulationsplats, korsningar, refuger, esplanader, och gränder eftersom varje plats är unik. Dessa platser och funktioner utformas i respektive detaljplan.

Dokumentet tar inte heller upp LCC för modulerna eller för de gatusektioner som byggs upp med modulsystemet. Detta dels för att tiden varit knapp och dels för att det är svårt att få en allmängiltig LCC då lokala förutsättningar skiljer sig.

”Gatustandard i Nacka stad– att bygga med moduler” är tänkt att vara ett levande dokument vilket gör att det kan revideras och kompletteras efter nya förutsättningar och behov. Det gör även att avgränsningen i framtiden kan förändras.

4 Moduler

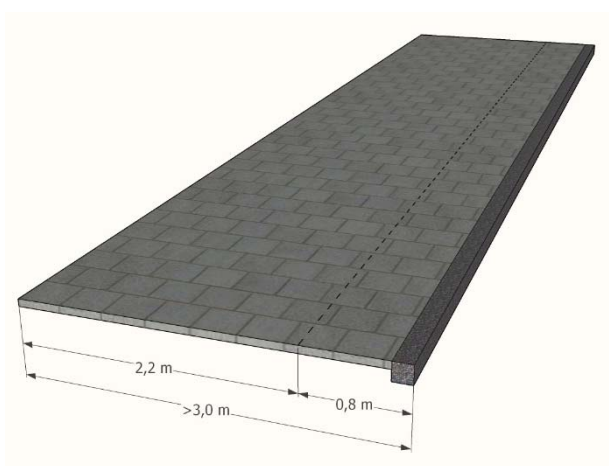
I detaljplanarbeten uppstår ofta diskussioner kring gaturummens storlek och funktion. Genom ”Gatustandard i Nacka stad – att bygga med moduler” är tanken är att gaturummet byggs upp med moduler där varje modul har en specifik funktion. Respektive modul har ett angivet minsta mått för sin funktion. Måtten är satta efter aspekter som trafiksäkerhet, tillgänglighet och krav på drift och underhåll, exempelvis snöröjning. Måtten på modulerna gäller för en rak gata, vid korsningar och kurvor kan måtten behöva justeras efter platsens förutsättning.

Moduler kan sättas ihop på olika sätt för att gaturummet ska få varierad karaktär. Fördelen med modultänket är att funktion och drift inte riskerar att försämrars. Om utrymmet i gaturummet inte räcker till bör man istället för att minska ner måtten på modulerna, värdera respektive moduls funktion och lyfta bort den funktion som har minst värde utifrån gatans helhet. Ett exempel är att ta bort parkering längs ena sidan av gatan för att ge plats för en möbleringszon med träd som stärker det gröna sambandet eller områdets karaktär. Fördelen med detta framför att minska alla mått är att träden får rätt förutsättningar att växa samtidigt som gatudriften inte försämrars. Detta måste givetvis ske genom dialog samt med hänsyn till angränsande projekt och infrastrukturens övergripande sammansättning.

4.1 Trottoar

Måttet för modul trottoar är 3 meter. I detta mått ingår det fria funktionsmättet 2,2 meter där hinder inte får förekomma. Resterande 0,8 meter används till exempelvis belysningsstolpar och stolpar för vägmärken. Dessa ska placeras 0,5 meter från parkering, körbana eller från fasad. Alla fasta hinder ska dock sitta på ena sidan av trottoaren.

Måttet 2,2 meter krävs både för att fotgängare ska kunna mötas på trottoaren samt för att snöröjningen ska fungera. För att snöröjningsfordon ska kunna komma fram behövs en bredd på 2,5 meter utan fasta hinder på vardera sidan. Det uppnås då totala bredden för trottoar är 3 meter och stolpar placeras 0,5 meter in från kant.

Om det finns verksamheter i bottenvåningen kan trottoaren behöva breddas för att ge plats åt uteserveringar och annat som placeras utanför entréerna. Denna yta kan variera mellan 1-6 meter utöver trottoarens bredd beroende på verksamhetens behov.

Beläggningen på trottoaren kan med fördel vara av annan typ än cykelbana och körbana, exempelvis betongplattor. Kantstenen ska vara av granit då granit är mer hållbart än betong och därför kräver mindre underhåll.

I de fall trottoaren sätts ihop med cykelbana ska en skiljeremsa målas ut. Skiljeremsan målas i dessa fall på trottoaren.

Under vissa förutsättningar kan trottoaren minskas ner till minimum 2,2 meter på ena sidan om gatan. Att trottoaren inte kan minskas på båda sidor om gatan beror på att det krävs en yta för exempelvis belysning. Förutsättningarna utöver att det endast får ske på ena sidan om gatan är att:

- Gatan har en bakgatekaraktär. Det kan exempelvis vara en gata som inte används som genomfartsgata av varken bilar eller fotgängare eller cyklister
- Gatan har ingen parkering mot trottoar
- Gatan har inga verksamheter i bottenvåningar
- Avfallshämtning får inte ske från denna sida av gatan
- Inga fasta hinder (belysningsstolpar, trafikmärken) finns placerade på trottoaren
- Portarna är indragna eller öppnas inåt. Detta är dock inget som kan styras i detaljplan vilket kan leda till att trottoarens funktion blir kraftigt försämrad

4.2 Enkelriktad cykelbana

Enkelriktad cykelbana anläggs tillsammans med modulen trottoar på huvudgator och ska ligga skild från körbanan. Cykelbana kan även anläggas på lokalgator som fungerar som viktiga sammanlänkande cykelstråk med höga cykeltrafikflöden. På lokalgator ska annars cykel föras fram i blandtrafik. Om enkelriktad cykelbana anläggas ska modulen finnas på båda sidor om gatan.

Cykelbanan ska vara 1,6-2 meter bred längs huvudcykelstråken. Det bredare måttet ska alltid tillämpas när cykelbanan anläggs längs branta eller kurviga gator för att ge plats för vingelmån. Det samma gäller längs sträckor med höga cykeltrafikflöden och på platser där olika trafikslag riskerar att hamna i konflikt med varandra.

Cykelbanan ska i första hand placeras mellan trottoaren och skyddszon eller möbleringszon. Denna placering är trafiksäker, uppfattas logisk och är mest yteffektiv. Placeras cykelbanan istället mellan exempelvis möbleringszon och parkering eller körbana måste en skyddszon finnas för belysningsstolpar och stolpar med trafikmärken. Skyddszonen förhindrar olyckor mellan cyklister och bildörrar som slås upp.

Cykelbana ska beläggas med asfalt för att undvika ojämnheter i form av skarvar som ger en sämre komfort för cyklister. Båda sidor om cykelbanan ska förses med skiljelinjer. Cykelbanan kan med fördel målas med cykelsymbol för att förtydliga dess funktion.

4.3 Dubbelriktad cykelbana

Dubbelriktad cykelbana kan motiveras om man vill öka vistelsekvaliteten på gatans motsatta sida. Det kan exempelvis vara att den motsatta sidan är solsidan som kan utnyttjas till uteserveringar eller andra aktiviteter.

Den dubbelriktade cykelbanan längs huvudcykelstråket ska vara 2,25-2,5 meter bred och ligga skild från körbanan, se avsnitt 4.2 *Enkelriktad cykelbana* för tillämpning av det större respektive mindre måttet. Den dubbelriktade cykelbanan ska i första hand placeras mellan trottoaren och möbleringszon eller skyddszon. Om modulen placeras mellan möbleringszon och körbana eller parkering ska en skyddszon användas. Dubbelriktad cykelbana ska separeras med en målad linje som visar färdriktning. Angränsning mot andra funktioner ska också markeras med exempelvis en skiljelinje. Målade cykelsymboler kan med fördel användas för att förtydliga funktion och riktning.

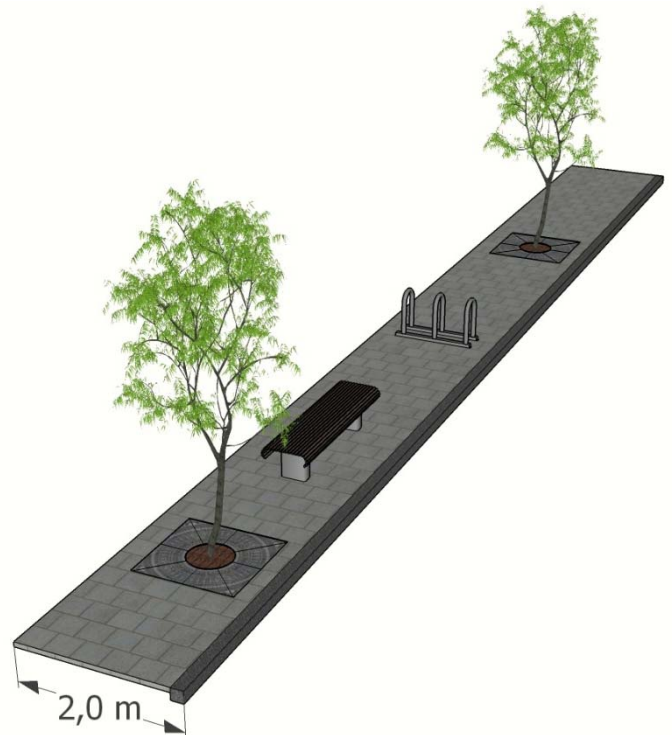

Beläggningen på den dubbelriktade cykelbanan ska vara asfalt för att undvika ojämnheter i form av skarvar som ger en sämre komfort för cyklister.

4.4 Möbleringszon

Möbleringszonen används till bland annat träd, planteringar, dagvattenhantering, bänkar, sopkorgar, och belysningsstolpar. Även cykelparkering kan vara aktuellt där rätt förutsättningar finns. Minimimåttet är 2 meter men kan breddas beroende på den lokala förutsättning som råder samt trädens storlek. Större träd kräver mer plats för att växa och möbleringszonen ska därför breddas till 2,5-3 meter.

Placeringen av gaturummets möbler ska vara samordnad och inte hindra framkomligheten. Möbleringen kan med fördel följa ett konsekvent system då man på så sätt vänjer sig vid att lätt hitta till exempel en papperskorg. Genomtänkta och bra placeringar gör också att onödiga skyltar och markeringar kan undvikas. Träd i möbleringszonen ska vara av en art som går att stamma upp.

Möbleringszonen bör ha samma beläggning som trottoaren. Om cykelbana finns ska skiljelinje målas i möbleringszonen. Vintertid ska möbleringszonen kunna användas som temporär plats för snöupplag. Om träd, växtbäddar eller planteringar finns i möbleringszonen bör man undvika att lägga snöupplaget vid dem.

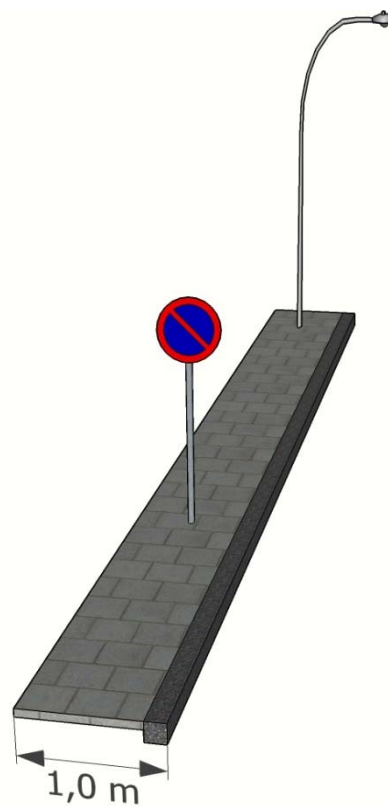
Möbleringszonen ska även kunna användas till ”möbler” som inte tillhör gaturummets standardutrustning. Detta kan exempelvis vara elskåp, mobila kiosker, informationsskyltar, parkeringsautomater, och blomsterurnor.

4.5 Skyddszon

Skyddszonen är till för att öka säkerheten för både bilister och cyklister. Den förhindrar att bildörrar slås upp mot stolpar samtidigt som den minskar risken att cyklister kör in i eller fastnar med styret i stolparna. Vintertid kan skyddszonen användas som temporär plats för snöupplag.

Bredden på skyddszonen är 1 meter och stolparna ska placeras centrerat från kanten. Skyddszonen ska användas på de gator där cykelbanan angränsar mot parkering eller körbana. På gator utan cykelbana kan stolpar istället placeras på trottoar. Detta förutsätter dock att trottoaren är minst 3 meter bred.

Beläggningen bör vara av samma typ som trottoaren, exempelvis betongplattor. Kantsten i granit ska användas. Skiljelinje mot cykelbana ska målas i skyddszonen.

4.6 Parkering/lastplats

Minsta bredd på längsgående parkering är 2 meter. För längsgående lastplats krävs en bredd på 2,5 meter.

Parkeringsfältets beläggning kan med fördel vara av samma typ som körbanan vilket vanligtvis är asfalt. Mot trottoar, skyddszon eller möbleringszon ska parkeringen ha en kantsten i granit. Kanten mot körbanan bör markeras med en målad linje alternativt med en nollad kantsten för att underlätta för bilister att inte parkera för långt ut mot körbanan.

Lastplatser ska med fördel reserveras i direkt anslutning till aktuell verksamhet redan i detaljplan.

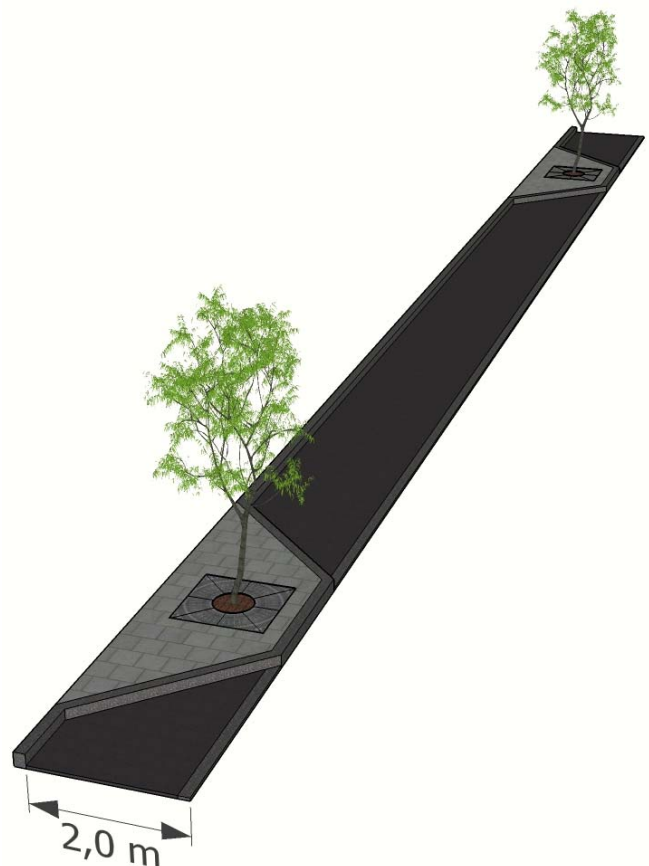

4.7 Parkeringsfickor/lastplats med klackar

Parkeringsfickor med klackar lämpar sig bra där man strävar efter ett intimare gaturum. Genom att använda sig av parkeringsfickor kan möbleringszonen och parkering kombineras ihop. På de utstående klackarna kan man ställa träd eller möbler som ger karaktär åt gaturummet.

Parkeringsfickans minsta bredd är 2 meter. Där lastplatser finns ska bredden vara 2,5 meter. Klackarna ska vara lika breda som fickorna men längden på klackarna kan variera. Klackarna ska vara utformade så att bilister leds in i parkeringsfickan med hjälp av kantstenen, se bild. Fyrkantiga klackar ska inte användas då de försvårar både parkering och snöröjning.

Antalet bilar som ska få plats mellan klackarna kan variera. Ur driftsynpunkt är minst tre bilar att föredra men om träd ska planteras i klackarna är två bilar högsta antal. Träden får annars en för gles placering vilket leder till förlorad effekt av gestaltning och den gröna kopplingen försämras.

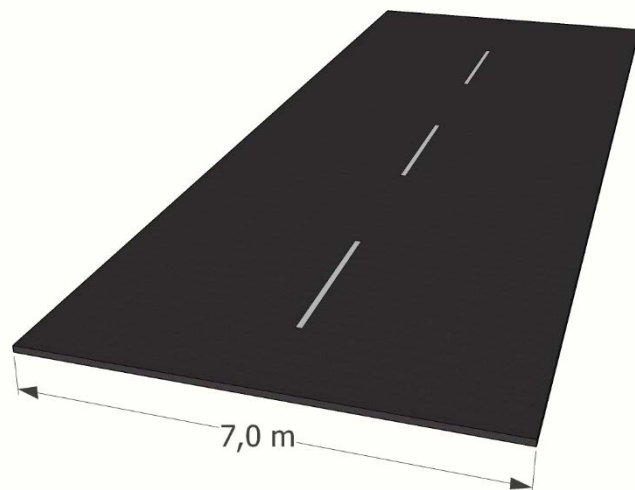
Parkeringsfickans beläggning kan med fördel vara av samma typ som körbanan vilket vanligtvis är asfalt. Mot klack, trottoar, skyddszon eller möbleringszon ska parkeringen ha en kantsten i granit. Kanten mot körbanan bör markeras med en målad linje alternativt en nollad kantsten för att underlätta för bilister att inte parkera för långt ut mot körbanan. Klackarnas beläggning kan variera utifrån de lokala förutsättningar som råder. Vintertid kan klackarna kunna användas som temporär plats för snöupplag. Om träd, växtbäddar eller planteringar finns på klackarna bör man undvika att lägga snöupplaget vid dem.

Parkeringsfickor och lastplatser med klack är dyrare att drifva, särskilt ur snöröjningssynpunkt eftersom det innebär att snöröjningsfordonen måste ta bort snön från fler vinklar. Detta är tidskrävande och kan innebära att andra typer av driftfordon behöver användas. Den ökade kostnaden bör tas i beaktning vid användning av parkeringsfickor i gaturummet.

4.8 Körfält huvudgata

Körfältens bredd på huvudgator varierar mellan 3,25-3,5 meter. Finns bara ett körfält i vardera riktning ska dock körfälten ha måtten 3,5 meter. Om fler körfält finns i samma riktning ska det yttersta körfältet (mot parkering eller kantsten) ha måttet 3,5 meter. Körfälten närmast mitten kan med fördel ha måtten 3,25 meter.

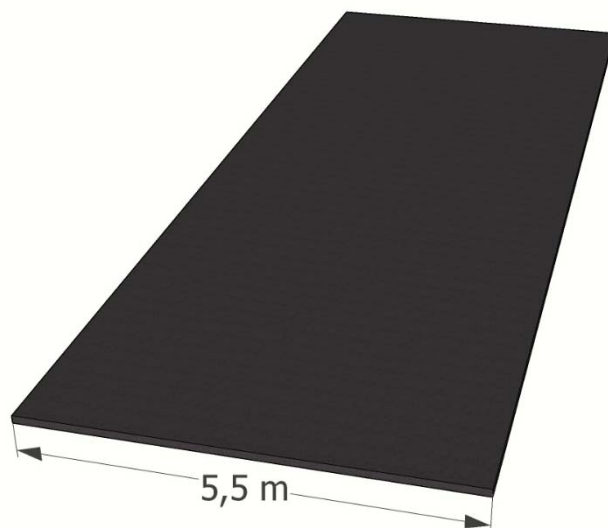
Beläggningen på huvudgator är asfalt och körfälten ska markeras med målade linjer.

4.9 Körbana lokalgata

Måttet på körbanan på lokalgata är 5,5 meter vilket behövs för att personbil och tungt fordon, till exempel sopbil, ska kunna mötas. Beläggningen ska vara asfalt och linjemålning är inte nödvändigt.

Om gaturummet är trångt och de lokala förutsättningarna motiverar det, kan man minska körbanan till 4,5 meter. Exempel på lokal förutsättning för att kunna minska ner måttet på körbanan är att det inte finns några verksamheter i bottenvåningar som

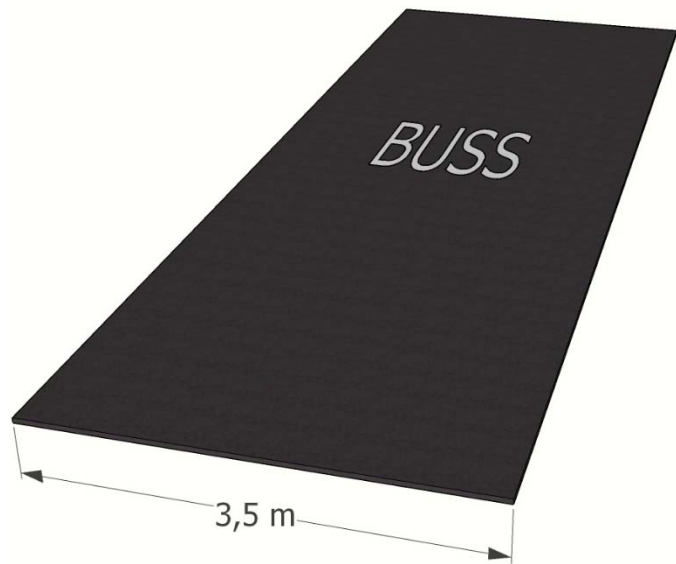
kräver leveranser från tunga fordon. Det ska heller inte förekomma någon sophämtning längs gatan.

4.10 Busskörfält

Busskörfältets bredd är 3,5 meter och används på huvudgator som exempelvis Värmdövägen.

Busskörfält kan med fördel användas där det finns bristande framkomlighet längs ett viktigt kollektivtrafikstråk.

Beläggningen ska vara asfalt och körfältet ska markeras med målad symbol.

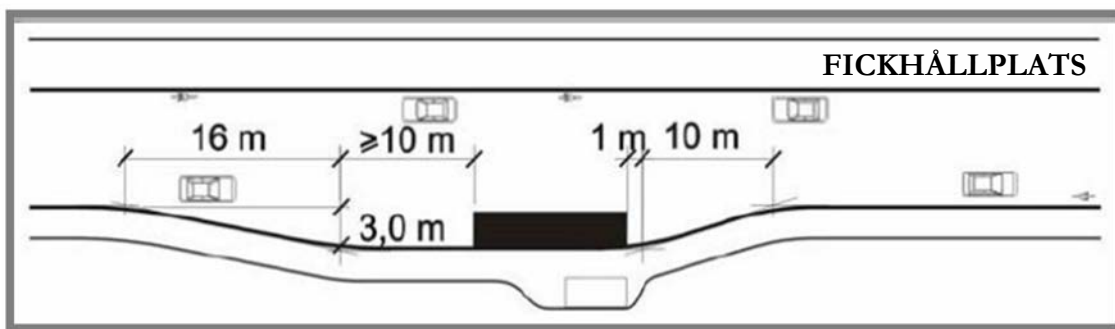
5 Gaturummets övriga funktioner

Utöver moduler finns andra funktioner som ska få plats i gaturummet. Däribland busshållplatser, gatubelysning och dagvattenhantering.

5.1 Busshållplats

En busshållplats ska placeras optimalt i relation till sitt upptagningsområde och i första hand efter gatukorsning och övergångsställe men före cirkulationsplatser. Busshållplatser ska inte anläggas närmare än 10 meter före ett övergångsställe eller närmare än 5 meter efter ett övergångsställe. För att undvika påkörningsrisk mellan cyklister och avstigande/väntande passagerare ska cykelbanan ledas bakom busshållplatsens väderskydd. Längden på busshållplats bestäms utifrån antalet bussar som angör hållplatsen.

Längs gator som har mer än 5000 fordon/dygn ska fickhållplatser eller glugghållplatser anläggas. Dessa busshållplatser är mer ytkrävande vilket innebär att gatusektionerna är bredare. Detta kan innebära att färre kanstensparkeringsplatser och träd får plats vid busshållplatserna samt att fastighetsgränserna kan behöva justeras. För att anlägga väderskydd är breda trottoarer och cykelbanor som kan smalnats av vid busshållplatserna att föredra.

Bild: RiBuss

På gator med färre än 5000 fordon/dygn är det möjligt att anlägga stopphållplatser alternativt timglashållplatser. Dessa busshållplatser tar mindre plats i gaturummet. För mer information om utformning av busshållplatser ska senaste versionen av RiBuss användas (*Riktlinjer Utformning av infrastruktur med hänsyn till busstrafik* RiBuss. Trafikförvaltningen Stockholm läns landsting 2014-05-05).

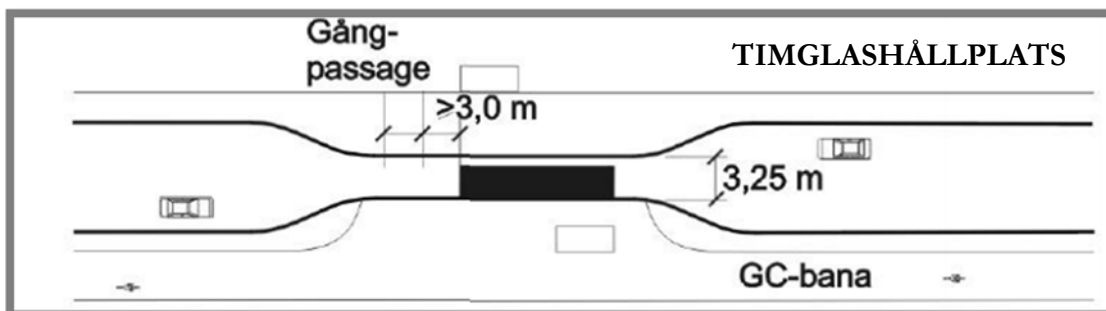

Bild: RiBuss

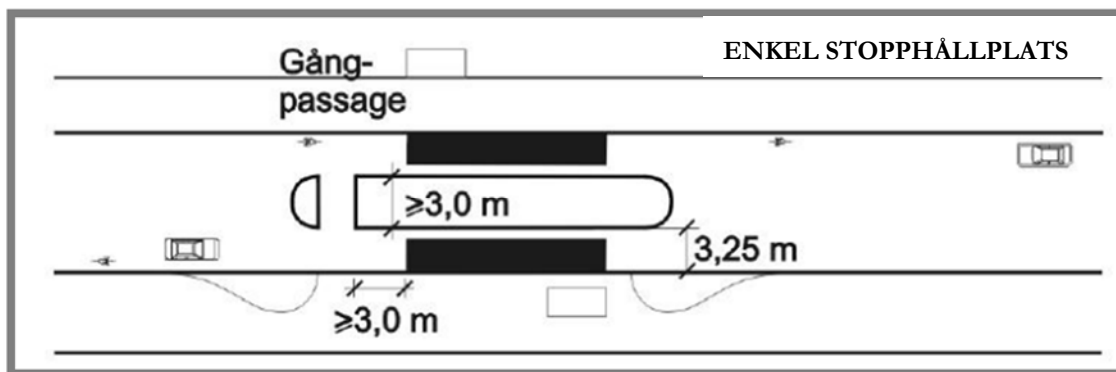

Bild: RiBuss

5.2 Gatubelysning

Gatubelysningen styrs av gatubredd respektive funktion. Hela gaturummet ska belysas med fokus på trottoaren. Även körbanan ska belysas men behöver inte vara dominerande. Gestaltande belysning ska vara väl genomtänkt och placeras där det kan vara motiverat. Detta kan vara på öppna allmänna ytor och på huvudgator i centrumläge.

Armaturer som fästs på fastigheter liksom armaturer på linspänn mellan fastigheter ska undvikas så långt det går. Allmän belysning som är fäst på en privat fastighet kan komplicera ansvarsfrågan vilket bör undvikas.

Belysningsstolpar placeras i skyddszonen, möbleringszonen eller på trottoaren. I skyddszonen placeras stolpen centrerat. I möbleringszonen och på trottoaren placeras stolpen 0,5 meter från kantsten.

I övrigt ska de riktlinjer som anges i *Belysningsprogram, Nacka kommuns* samt *Vägar och gators utformning* (VGU, Trafikverket) följas.

5.3 Dagvattenhantering

Idag finns flera olika sätt att ta hand om dagvatten i gaturummet. Vanligast är den traditionella metoden med brunnar och sammanbindande ledningssystem eller att dagvattnet leds via öppna rännalar. I Nacka stad ska det ges förutsättningar att hantera och eventuellt rena dagvattnet på olika sätt. Bland dessa kan nämnas magasin eller olika form av lokalt omhändertagande, fördröjning och växtbäddar.

Dagvatten från gaturummet skall tas omhand och ledas bort för rening, innan utsläpp till recipient. Där förutsättningar finns bör fördröjning skapas i/under möbleringszonen. En viss del av dagvattnet kan infiltreras, om man har planteringar och träd. Om de finns plats i anslutning till öppna platser till exempel torg, kan man använda dagvattenfördröjning för olika konstnärligt utformade anordningar. Viktigt är att man tar hänsyn till drift och underhåll och gör en

livscykelkostnadsanalys på föreslagna lösningar. Konstruktion, dimensionering, kapacitetsberäkning, gestaltning samt drift- och skötsel aspekter för anläggningar med dagvattenhantering är mycket viktiga så att systemet fungerar till fullo. Det är därför viktigt att detta utreds i detaljplaneskedet. Hänsyn ska även tas till säkerhets- och tillgänglighetsperspektiv. För mer information om dagvattenhantering se Nacka kommuns *Dagvattenpolicy* samt *Dagvattenstrategi*.

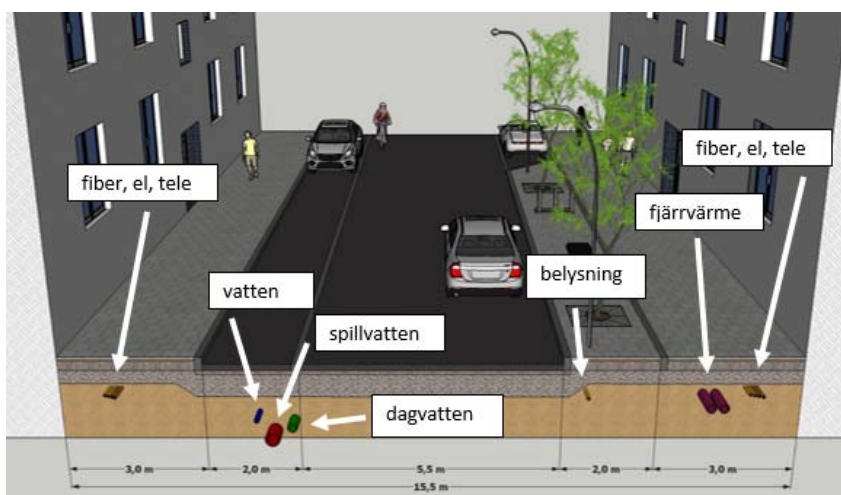
Bilder: Exempel på dagvattenhantering i gatumiljö. "Dagvattenutredning för planprogram Sicklaön" 2013-06-05; REV 2014-02-24 Sweco Environment AB

5.4 Funktioner under mark

Hur infrastrukturen ser ut under en gata är beroende på hur ledningsstråken är placerade under intilliggande gator. Ibland är möjligheterna begränsade att placera ledningarna optimalt med hänsyn till tillgänglighet och framkomlighet för fotgängare, cyklister och bilister samt de som ska utföra ledningsarbete.

Generellt kan sägas att avstånd mellan träd och VA-ledningar bör vara minst 3 meter. Detta mått kan dock minskas om man exempelvis använder sig av rotskydd eller placerar träd i betonglådor. Växtbäddsvolymen ska vara 20 m³, för utförligare beskrivning se Nacka kommuns teknisk handbok.

För att optimera framkomlighet, begränsa storlek på schakt och ge förutsättningar på bra arbetsmiljö för de som utför ledningsarbeten kan ledningar placeras i gatan enligt illustrationen:

6 Exempel på gatusektioner

Nacka stads gatutyper är huvudgator och lokalgator. Huvudgator kan variera i storlek och antal körfält. Detta eftersom huvudgator i Nacka stad främst är ombyggda befintliga gator som till viss del redan har ett begränsat utrymme. En huvudgata kan även ändra karaktär på olika sträckor beroende på gaturummets förutsättningar. Exempel på huvudgator på västra Sicklaön är Värmdövägen, Järlaleden, Griffelvägen, Skvaltans väg, Per Hallströms väg, Kvarnholmsvägen och Skönviksvägen.

De lokalgator som kommer att finnas i Nacka stad är både befintliga gator och nybyggda gator men befintliga ombyggda gator ska sträva efter att kunna anpassas till de mått som modulerna anger.

Nedan följer exempel på gatusektioner. Exempelen är sektioner från ”Detaljplaneprogram för centrala Nacka. Samrådshandling november 2014” samt sektioner uppbyggda enligt modulsystemet.

6.1 Huvudgata

Exempel på nya huvudgator i Nacka stad kan vara Griffelvägen, Skvaltans väg, Per Hallströms väg och Skönviksvägen. Dessa gator finns redan idag men då de i framtiden kommer få en helt annan karaktär än sin nuvarande så kan dessa ses som nya huvudgator.

Gatubredderna på huvudgator kan variera bland annat beroende på husens höjd, trafikmängder och verksamheter i husens bottenvåningar. Antalet körfält ska anpassas efter trafikmängder vilket utreds i respektive detaljplaneprogram och detaljplan. Längs huvudgator ska framkomligheten vara god för samtliga trafikanter. Det är längs dessa gator kollektivtrafik och annan tung trafik i första hand ska gå. Framkomligheten ska prioriteras för samtliga trafikanter. För kollektivtrafiken kan detta lösas med separata körfält för bussar.

Fotgängare ska både få plats att röra och uppehålla sig längs huvudgatorna samt att framkomligheten för cyklister ska vara god. I gatusektionen finns möjlighet att använda en möbleringszon. Om behov finns används en belysningsstolpe med två armar för att förstärka belysningen över trottoar och cykelbana.

Längs samtliga gator ska den fria höjden, 3,5 meter att tillgodoses. Detta gäller både träd och balkonger.

På huvudgator ska dagvatten hanteras. Exempel på dagvattenhantering som lämpar sig för huvudgata är trädrader, växtbäddar, stuprör med tillhörande rännal, platsbyggda fördröjningsmagasin.

Bild: Exempel på ny huvudgata, Griffelvägen i höjd med Nacka IP. Bild från "Detaljplaneprogram för centrala Nacka. Samrådshandling november 2014". White Arkitekter

På västra Sicklaön är Värmdövägen ett exempel på gata som redan idag fungerar som en huvudgata. Dock kommer Värmdövägen att få en annan utformning med fasader direkt mot gatan med verksamheter i bottenvåningarna, busskörfält samt en högre standard på det regionala cykelstråket. I anslutning till Värmdövägen kommer även två nya tunnelbanestationer att byggas.

Bredden på gaturummet kommer att variera längs Värmdövägen. Det beror dels på bebyggelsens varierande karaktär längs gatan dels på att de fysiska förutsättningarna varierar.

Bild: exempel på ombyggd huvudgata, Värmdövägen. Bild från "Detaljplaneprogram för centrala Nacka. Samrådshandling november 2014". White Arkitekter

Bild: Huvudgata uppbyggd med moduler, total bredd på gatusektionen är 32 meter

Bild: Huvudgata uppbyggd med moduler, total bredd på gatusektionen är 32 meter

6.2 Lokalgata

Övervägande delar av gatunätet i Nacka stad består av lokalgator. Dessa kan variera i bredd och utformning beroende på höjden på husen samt om det finns verksamheter i bottenvåningarna.

På lokalgatorna kan man med fördel använda parkeringsfickor med klack för att effektivisera gaturummet. Då finns möjlighet att både få gatuparkering och grönska. Fickor kan även användas till lastplatser.

Längs samtliga gator ska den fria höjden, 3,5 meter att tillgodoses. Detta gäller både träd och balkonger.

På lokalgator ska dagvatten hanteras. Exempel på dagvattenhantering som lämpar sig för lokalgata är trädrader med skelettjord, stuprör, rännal, platsbyggda fördröjningsmagasin.

Bild: Lokalgata exempel I uppbyggd med moduler, total bredd på gatusektionen är 15,5 meter.

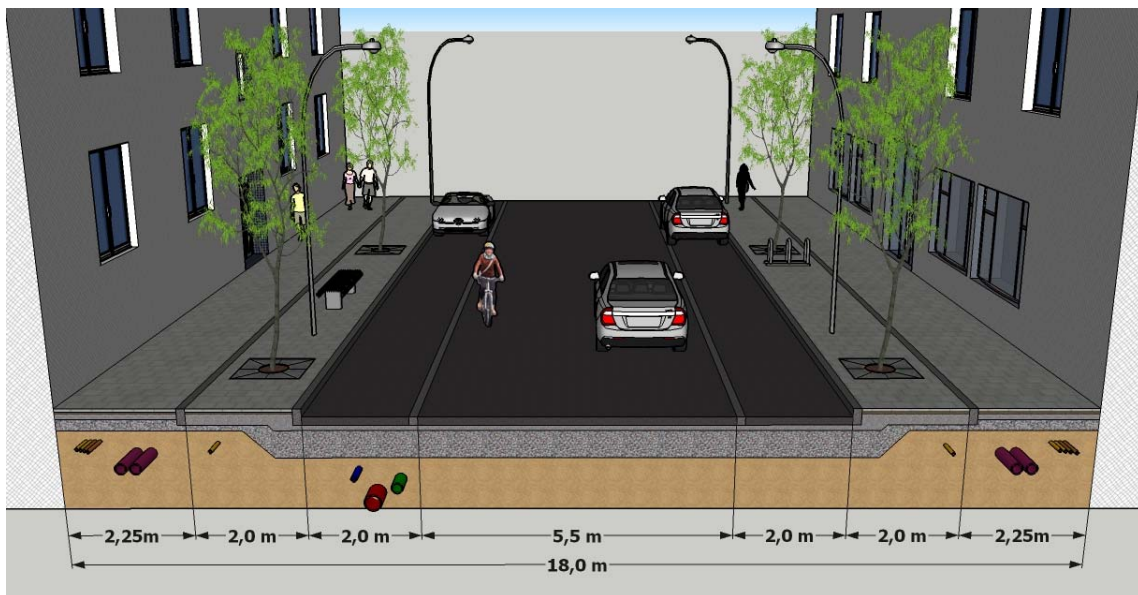
Bild: Lokalgata exempel 1 uppbyggd med moduler, total bredd på gatusektionen är 15,5 meter.

Bild: Lokalgata exempel 2 uppbyggd med moduler, total bredd på gatusektionen är 15,5 meter. Parkeringsfickor med träd på båda sidor av gatan.

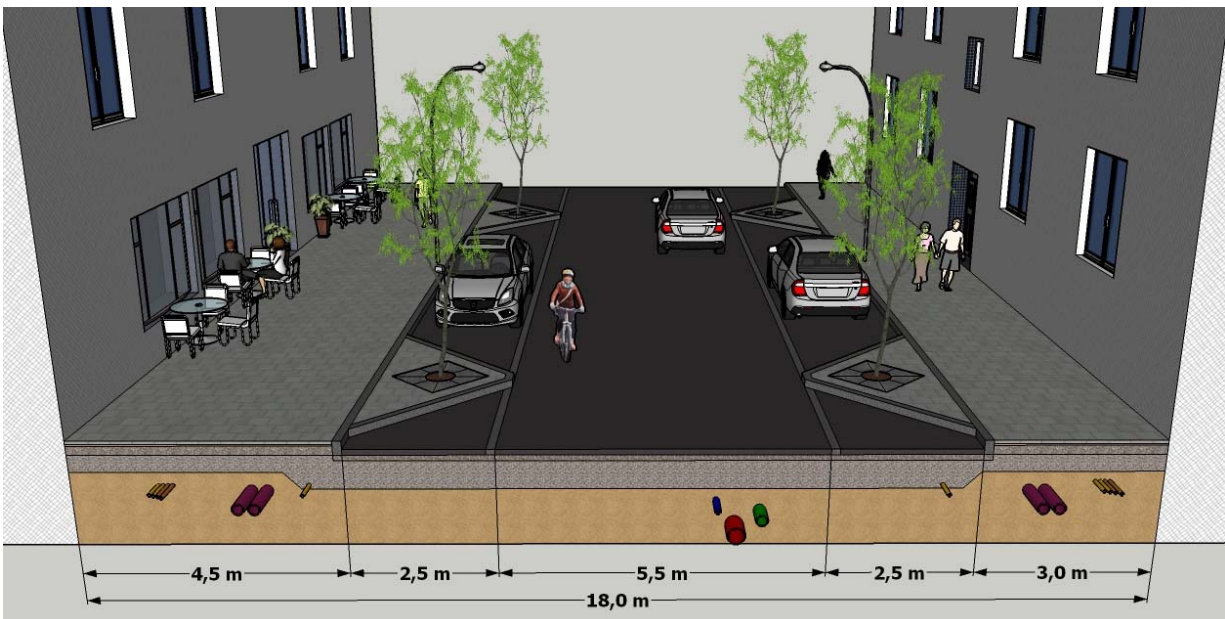
Bild: Lokalgata exempel 2 uppbyggd med moduler, total bredd på gatusektionen är 15,5 meter. Parkeringsfickor med träd på båda sidor av gatan.

Bild: Lokalgata exempel 3. Bredd 18 meter med ett smalare mått på trottoar men med möbleringszon som ansluter till trottoar. Parkering på båda sidor och cykel i blandtrafik.

Bild: Lokalgata exempel 3. Bredd 18 meter med ett smalare mått på trottoar men med möbleringszon som ansluter till trottoar. Parkering på båda sidor och cykel i blandtrafik.

Bild: Lokalgata exempel 4. Gatusektionens totala bredd 18 meter. Bredare trottoar med plats för uteservering på ena sidan. 2,5 meter parkering med klackar som även används till lastplats. Cykel i blandtrafik.

Bild: Lokalgata exempel 4. Gatusektionens totala bredd 18 meter. Bredare trottoar med plats för uteservering på ena sidan. 2,5 meter parkering med klackar som även används till lastplats. Cykel i blandtrafik

6.3 Enkelriktad gata

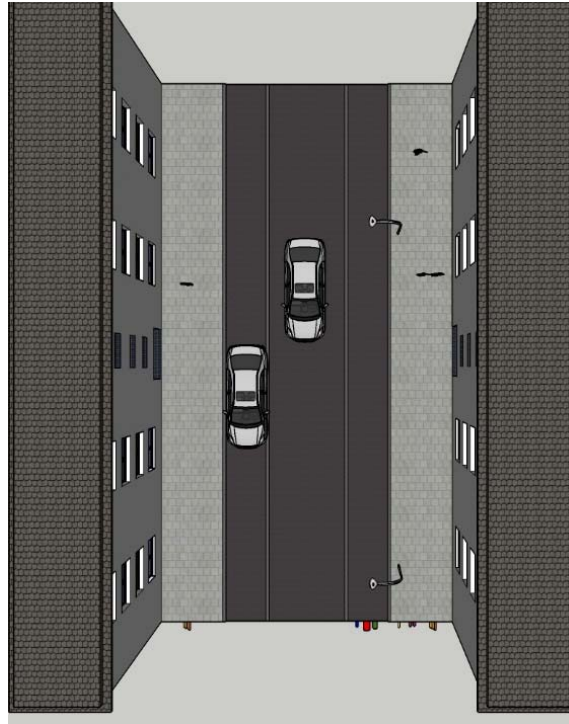
En lokalgata som är för smal för att det ska vara möjligt att få plats med allt som önskas kan genom lokal trafikföreskrift enkelriktas. Detta kan exempelvis möjliggöra parkering på båda sidor om gatan. Nackdelen med enkelriktade gator är att de riskerar att medföra långa omvägar. Därför krävs ett finmaskigt gatusystem som underlättar vändmöjligheter och ökar möjligheten att köra runt kvarteren. Enkelriktade gator kan också försvåra för sophämtning och snöröjning.

På enkelriktade gator ska dagvatten hanteras. Exempel på dagvattenhantering som lämpar sig för enkelriktad gata är stuprör, rännal och platsbyggda fördröjningsmagasin.

Bild: enkelriktad gata med parkering på båda sidor. Total bredd på gatusektionen är 14 meter.

Bild: enkelriktad gata med parkering på båda sidor. Total bredd på gatusektionen är 14 meter.

6.4 Gångfartsområde

Gångfartsområde är lämpligt där ett begränsat antal fordon måste framföras på platser där många människor är i rörelse. Exempel på gångfartsområde kan vara torg.

Gångfartsområde är ofta stor öppna ytor som med fördel kan vara multifunktionella där exempelvis dagvattenhantering kan kombineras med sittplatser, utsmyckning och annan gestaltning.

Inom ett gångfartsområde är utformningen av stor vikt och det är inte möjligt att applicera modulerna på denna yta. Gaturummet ska inte vara indelat i köryta respektive gångyta utan ska löpa som ett golv från fasad till fasad. Möblering och beläggning ska tydliggöra den gemensamma platsen. Inom denna lokala trafikföreskrift regleras hastigheten gångfart, samt att parkering endast får ske på särskilt anvisade platser, inga in- och utfarter bör finnas längs gatan. Standardbestämmelser är inte applicerbara på gångfartsområden med hänsyn till de stora möjligheterna till variation i utformningen.

Bild: Exempel på gångfartsområde från "Gestaltningprogram, detaljplan för del av Kvarnolmen etapp 4, Södra Kvarnholmen, Nacka kommun, utställningshandling". Eréus Arkitekter

7 Referens

Dagvattenutredning för planprogram Sicklaön. Sweco Environment AB för Nacka kommun. Rapport 2013-06-05; REV 2014-02-24

Detaljplaneprogram för centrala Nacka. Samrådshandling november 2014. Nacka kommun, miljö- och stadsbyggnad KFKS 2002/269 212

Gestaltningssprogram, detaljplan för del av Kvarnolmen etapp 4, Södra Kvarnholmen. Nacka kommun, utställningshandling, februari 2012. KFKS 2010/405 210, projekt 9156

Riktlinjer Utformning av infrastruktur med hänsyn till busstrafik RiBuss. Trafikförvaltningen Stockholm läns landsting 2014-05-05

Teknisk handbok, Nacka kommun

http://www.nacka.se/underwebbar/teknisk_handbok/Sidor/default.aspx

Bilaga G, Belysningsprogram, Nacka kommun teknisk handbok

http://www.nacka.se/underwebbar/teknisk_handbok/bel/Sidor/BilagaGBelysningsprogram.aspx

Bilaga K, Dagvattenstrategi, Nacka kommun, teknisk handbok

http://www.nacka.se/underwebbar/teknisk_handbok/VA/Sidor/Dagvattenstrategi.aspx

Bilaga V Riktlinjer för gatustandard, Nacka kommun, teknisk handbok

http://www.nacka.se/underwebbar/teknisk_handbok/GB/Sidor/BilagaV.aspx

Dagvattenpolicy, Nacka kommun, antagen av kommunstyrelsen 2010-05-03, §94

http://www.nacka.se/web/politik_organisation/sa_styrs_nacka/sa_styrs/regelverk/Documents/policy_program/dagvattenpolicy.pdf

Övergripande krav för vägar och gators utformning (VGU) Trafikverket, 2012

<http://www.trafikverket.se/vgu/>

Öppenhet och mångfald

*Vi har förtroende och respekt för människors kunskap
och egna förmåga - samt för deras vilja att ta ansvar*

Denna utredning är ett underlag till den utvecklade strukturplanen för Nacka stad. Det sammanvägda resultatet kan läsas i dokumentet "Utvecklad strukturplan för Nacka stad".

GRÖNSTRUKTUR NACKA STAD

Underlag till Strukturplan för Nacka stad 2015-03-18

Konsultgrupp WSP

Uppdragsansvarig:

Marie Åslund

Medverkande:

Maria Lindgren

Innehållsförteckning

Sammanfattning	3
Förutsättningar och avgränsning	7
Syfte	8
Underlag	8
Gröna begrepp i Nacka stad	9
Stadsparker	
Grannskapsparker	
Prydnadsparker/Kulturparker	
Närskog/Närnatur	
Strövområden	
Gröna länkar	
Strandpromenader	
Principer för utformning av stadspark m.m.	12
Stadsparken i Nacka stad	
Grannskapsparkerna i Nacka stad	
Gröna länkar	
Parklek	
Entréfunktioner och gc-tunnlar	
Referenser	23
Bilagor	

Grön- och blåstruktur i Nacka stad 2030 - en vision

”Det är lätt att gå, cykla och röra sig i gröna, trivsamma miljöer på västra Sicklaön, från norr till söder och från öst till väst. Genom parker, utmed stränder, över berg, allt sammanbundet med gröna länkar. Gröna länkar utgörs av trygga park- eller naturstråk samt mer urbana trädplanterade gator och torg där gång- och cykeltrafikanter ges stort utrymme.

Det är nära till park och natur i Nacka stad. Ingen har mer än 300 m till en grannskapspark eller en stadsdelspark/ stadspark. Många parker innehåller både natur och anlagd park och de flesta är större än 1 ha. Alla parker har trivsamma platser för lek, samvaro, bollspel och kanske odling men karaktär och tema kan variera.

Nackaborna är stolta över sin moderna stadspark. Den är en målpunkt och mötesplats för hela Nacka stad men även för boende i övriga Nacka. Parken erbjuder fest- och evenemangspplatser, idrottsytor, caféer och restauranger, lek med parklek, aktivitetsplatser för alla åldrar men också lugna rofyllda och vackra platser där stressade storstadsbor kan ta det lugnt. Den är trygg och tillgänglig för alla. Här ryms även flexibla platser t.ex. för tillfällig stadsodling, konstutställning, happenings. Parken är tillräckligt stor för att tillgodose mångas behov. Man bjuds in till parken via öppna, spännande och tydliga entréer. Parken ligger nära kollektivtrafik och nås via ett utvecklat system av gång- och cykelstråk.

Växtlighet längs de gröna länkarna skapas både på allmän mark och kvartersmark. De gröna inslagen kan bestå av gröna väggar, tak och balkonger på byggnader, regnträdgårdar, blomsterstråk för fjärrilar och andra pollinatörer osv. Strövområden återfinns på Ryssbergen utmed Svindersviken. Här är biodiversiteten fortfarande hög genom att spridningskorridorer för ek- respektive barrskogsarter genom stadsdelen ordnats på olika sätt. Gångpassager/ tunnlar, t.ex. under Värmdöleden är infogade i olika spännande konstnärliga sammanhang och utgör naturliga och betydelsefulla delar i dessa länkar.”

Mindre grönytor – ska nyttjas av fler

Det blir stora förändringar i mängden grönyta per invånare i den framtida staden. Från dagens 63 m² grönyta per invånare på dagens Västra Sicklaön minskar grönytan till 29 m² per invånare år 2030, om området bebyggs enligt förslaget till strukturplan (30 m² per invånare om föreslagna stadsparkar etableras). Detta kan jämföras med ytor i Stockholms stad, där Sofia - Katarina har 24 m² per invånare, Kungsholmen har 42 m² per invånare och Enskede - Årsta har 167 m² per invånare. Räkneexemplet följer gränsdragningen för den utvecklade strukturplanen. Strövområdet Ryssberget som ligger inom

området är då inkluderat. Strövområden som ligger på längre avstånd ger inte möjlighet till daglig utevistelse för framtida Nacka Stads medborgarna. Detta kan jämföras med Sofia- Katarina där Vitabergsparken är inkluderat i beräkningen.

Trots en kraftfull utbyggnad till år 2030 visar temakartan för grön- och blåstruktur, att det är möjligt att upprätthålla och skapa förutsättningar för goda boendemiljöer, främja folkhälsa samt säkerställa biologiska funktioner och värden. Två viktiga förutsättningar är hög kvalitet på kommande anläggningar samt mycket medveten planering av gröna och blå strukturer.

Rekommendationer för framtidens grön- och blåstruktur

För att säkerställa Nacka stadsbornas tillgång till parker, naturområden, gröna stråk, vattenkontakt m.m. samt att förhindra att betydelsefulla ekologiska samband bryts, har ett antal rekommendationer ställts samman som stöd för den fortsatta planeringen. Rekommendationerna är en sammanvägning av underlag från Grönprogrammet, olika planeringsunderlag på Västra Sicklaön och dialogprocesser. Underlag och mer information återfinns i Bilaga 1.

En grön stad är en hälsosam stad. I den täta staden behövs parker, natur, träd och grönskande gårdar där människor kan mötas, leka, få avkoppling och skönhetsupplevelser, motionera, promenera, rasta hunden och mycket annat. Människor ska känna sig säkra och trygga i staden och under alla tider på dygnet. Genom en god ekologisk planering skapas många sociala och rekreativa värden de s.k. kulturella ekosystemtjänsterna.

Parker och naturområden

- Utveckla dessa i dialog med medborgarna.
- Bevara, förstärk och komplettera upplevelsevärden i grönstrukturen. Parker med många olika upplevelser är särskilt uppskattade.
- Ett rikt- växt och djurliv, upplevelse av ostördhet och ro är betydelsefullt för avkoppling och återhämtning i vardagen. Bevara och öka tillgängligheten till värdefulla naturområden men planera stigar, information m.m. så att upplevelse av det vilda kvarstår och slitage på värdefulla delar begränsas.
- Skapa möjlighet till lek och aktivitet för alla åldrar.

- Stadsparken kan inrymma olika typer av evenemang och aktivitetsplatser men även lugna rofyllda platser. Utveckla park- och naturområden med god ljudkvalitet. Eftersträva max 40 dBA.
- Säkerställ att det finns tillgång till naturområden för olika målgrupper och att närnatur finns inom 300 meter från bostaden och större naturområden (strövområden) högst inom en kilometer från bostaden. Säkerställ att det finns tillgång till grannskapsparker inom 300 m och stadspark inom 500 m.

Gröna länkar

- Skapa tydliga, attraktiva och lättorienterade stråk för rekreation och kommunikation (gång eller gång och cykel) samt bevara alternativt utveckla nya stråk för biologisk spridning av växter och djur. Länkarna binder samman grönområden och ska vara lätta att känna igen.
- Utveckla länkarna i dialog med nackborna och integrera arbetet med till exempel konst och arkitektur.
- Skapa trygga och trivsamma gångpassager under Värmdöleden och över gator.
- Skapa ekodukter, etablera träd och annan växtlighet och skylta för att underlätta orienteringen.
- Planera så att gröna länkar bildar slingor och utveckla konceptet lugna promenader för god tillgänglighet i det kuperade Nacka.

Strand- och vattenområden

- Öka tillgängligheten till strand- och vattenområden.
- Säkra god vattenkvalitet i Järlasjön och en god tillgång till badplatser såsom badbryggor och strandbad.
- Utveckla båtklubbar (i Saltsjön), möjlighet till paddling och fiske för olika målgrupper.
- Etablera anläggningar så att det går lätt att nå naturisar och skidspår.
- Utveckla strandpromenader längs sjöar och kust.

Barnperspektivet

- Ta fram barnkonsekvensbeskrivningar för att öka förståelsen för barns behov och önskemål.
- Uppmärksamma värdet av natur för mindre barns lek.
- Planera så att vägarna till grön-, strand- och vattenområdena är trafiksäkra och trygga i tillräcklig grad, så att barn själva kan ta sig dit.
- Skriv in i detaljplanernas syfte de grönområden som ska avsättas och utvecklas för förskolor och skolors nyttjande för lek och för naturpedagogik.
- Satsa på en bemannad parklek för upplevelser, pedagogik, kreativitet och integration såväl åldersmässigt som geografiskt.

Ekologisk infrastruktur

- För att på lång sikt upprätthålla ekologiska värden i parker och grönstruktur behöver stor hänsyn tas till befintliga ekologiska värden och strukturer och nya tillskapas vid utveckling av stadsdelen.
- Särskild hänsyn bör tas till områden utpekade som värdekärnor och av central betydelse i det ekologiska nätverket. Värdekärnor bör i möjligaste mån bevaras samt stärkas/utvecklas.
- Lokalt värdefull natur bör identifieras i fortsatt planläggning, som ett komplement till tidigare identifierade naturvärden i kommunala planer och andra underlag.
- Värdefulla grova träd i områden som berörs av bebyggelseplaner bör mätas in.
- I detaljplaner där värdefull natur avses sparas, kan detta gärna skrivas in under ”planens syfte”.

Viktiga platser att utveckla

Huvudentrén till Svindersviken via Svindersvikens gård bör utvecklas till en grön och rofylld oas. Ett framtida huvudstråk i nord-sydlig riktning behöver utvecklas till en grön länk. Särskilt passagen längs Svindersviksvägen och under Värmdöleden kräver en gestaltning som utvecklar stråkets och passagens potential. En huvudentré till en av stadsdelens främsta besöksmål måste lyftas

både arkitektoniskt och konstnärligt. I framtidens Nacka stad är det kollektivtrafik, gång och cykel som gäller - inte biltrafik.

Birkavägen är en mycket viktig spridningskorridor för ek och eklevande arter. Spridningskorridoren bör säkerställas och helst utvecklas för att trygga de nord-sydliga ek- och ädellövskogssambanden.

Sambandet mellan Centrala Nacka och intilliggande strömvården/naturreservat Nyckelviken och Nackareservatet bör utvecklas med nya parkytor och lättillgängliga gång- och cykelstråk samt inbjudande passager över eller under Värmdöleden. Nyckelviken är en stor tillgång för boende på Sicklaön men även för andra Nackabor och besökare. Det är inte lämpligt att uppmuntra bilåkande till denna skyddade och rofyllda miljö. Möjligheter till att utnyttja/förbättra kollektivtrafik samt gång- och cykelstråk bör studeras vidare.

Kvartersmark

- Skapa samverkan mellan aktörer, fastighetsägare och nackaborna så att de tillsammans kan utveckla mötesplatser som syftar till att öka kvaliteten för alla parter.
- Ha som målsättning att utveckla samverkan med t.ex. Sickla Köpkvarter och Svindersviks herrgård.
- Använd grönytefaktorn som planeringsverktyg.

Grönytefaktor

Nacka kommun avser att under år 2015 ta fram en grönytefaktor för Nacka Stad. En grönytefaktor är ett verktyg som hjälper staden att nyttja naturens urbana ekosystemtjänster. Det kan vara sociala- och rekreativa värden, biologisk mångfald, dagvattenhantering och reglering av lokalklimat. Grönytefaktorn premierar grönska som fyller flera av dessa funktioner. Grönytefaktorn ska i ett första skede tillämpas på kvartersmark, både på privat och kommunägd fastighetsmark. Grönytefaktorn blir tillsammans med förslaget i den tematiska grönkartan ett viktigt verktyg för att upprätthålla och skapa förutsättningar för goda boendemiljöer, främja folkhälsa samt säkerställa biologiska funktioner och värden.

Bild: Nacka Kommun

Förutsättningar och avgränsning

År 2030 beräknas befolkningen i Nacka ha vuxit med 40-45 000 invånare och västra Sicklaön är en del av innerstaden. Här planeras cirka 14 000 nya bostäder under den närmaste 20-årsperioden. Nacka stad är benämningen på det nya, täta och blandade området som skapas på västra Sicklaön. Nacka stad ska vara en nära och nyskapande del av Stockholm. Här är det attraktivt att leva, vistas och verka.

Planeringsprojektet Nacka Stad har som syfte en övergripande planering för västra Sicklaön och att ta fram en plankarta där olika intressen sammanvägts. Park- och naturenheten har inom ramen för projektet fått i uppdrag att ta fram underlag för framtida grönstruktur inom

västra Sicklaön. Underlaget har tagits fram i dialog med tjänstemän och olika intressenter. Grönstrukturen redovisas på en grönkarta som utgör ett av de tematiska underlagen till plankartan.

Denna rapport och grönkartan har samma avgränsning som Strukturplan för Nacka stad. Det innebär att Nyckelvikens, Långsjöns och Nacka reservatet, tre naturreservat i anslutning till Nacka stad inte ingår i rapporten. Däremot hanteras ekologiska och rekreativa samband och kopplingar mellan Nacka stad och dessa värdefulla grönområden.

	-grannskapspark/bostadsnära park		-potentiell stadsdelspark
	-grannskapspark kvarter (privat mark)		-torg
	-grön länk, förbindelse gröna områden		-strandpromenad
	-GC-stråk		-kajpromenad
	-närratur		-gröna kajer
	-strövområde		-entré till grönområde
	-kulturpark		

Förslag till grönstruktur

Park- och naturenhetens tematiska grönkarta visar grönstrukturen utifrån prognostiserad befolkningsutveckling fram till 2030 i framtida Nacka Stad. Grönstrukturen har en viktig funktion för en stark, grön och långsiktigt hållbar tillväxt i Nacka.

Syfte och innehåll

Syftet med denna rapport är att beskriva hur en framtida grönstruktur utformas för att kunna upprätthålla och skapa förutsättningar för goda boendemiljöer, främja folkhälsa samt säkerställa biologiska funktioner och värden. I rapporten beskrivs olika typer av grönområden och deras funktion samt vilka kvaliteter som eftersträvas. Denna rapport innehåller även rekommendationer inför det kommande planarbetet. Vidare ges en fördjupad beskrivning av principer för utformning av stadspark, grannskapspark och entréfunktioner m.m. Dessa kan fungera som vägledning vid utformning av grönstrukturen i Nacka stad.

Underlag

Kommunstyrelsen antog år 2011 Nackas grönstrukturkust och kulturmiljöprogram. Dessa program är vägledande till kommunens översiktsplan. Inventeringar som tagits fram i samband med grönstrukturprogrammet har också utgjort underlag för denna rapport.

Tre inventeringar har genomförts inom ramen för grönstrukturprogrammet. Dessa är:

1. Områdets miljöer med höga upplevelsevärden såsom utblickar, trolska miljöer, variationsrikedom och naturpedagogik
2. Förskolors- och skolors användning av grönområden i området
3. Nyckelbiotoper (livsmiljöer för hotade arter) i området.

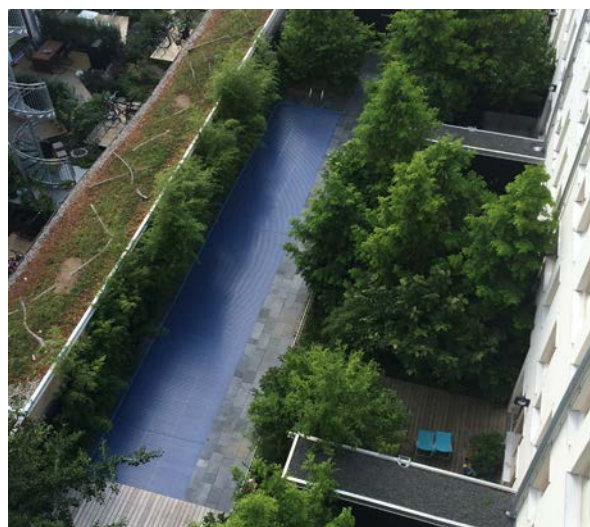
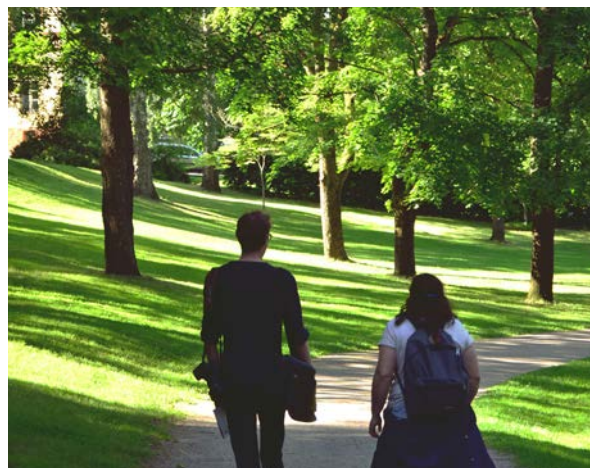

Tre andra underlag som ligger till grund för temakartan har tagits fram inom ramen för Nacka stad projektet.

Dessa är:

4. En spridningsanalys som visar de viktigaste områdena för spridning mellan barrskogs- och ekskogsmiljöer samt var de mest betydelsefulla spridningsvägarna finns i området.
5. En analys som genomförts i samspel och dialog med intressenter och som även syftat till förankring av den förändring som sker när Nacka bygger stad. Boende och verksamma i området såsom föreningar, fritidsgårdar, skolor och föräldrakooperativ, idrottsklubbar, byggherrar, kyrkan samt kommunens tjänstemän och politiker har skapat visuella kartor utifrån ett ekosystemtjänstperspektiv.
6. Förslag på grönstruktur utifrån park- och naturenhets samlade kunskaper och erfarenheter.

Underlag med rekommendationer redovisas i Bilaga 1.

Gröna begrepp i Nacka stad

Vi använder grönområden på olika sätt och för olika ändamål: Den bostadsnära skogen för den dagliga motionsrundan, cykelturerna, hundrastningen och barnens lek. Grannskapsparken eller den lokala parken för grannskapets gemensamma aktiviteter, fester och lek. Naturområden eller parker inom någon kilometer från hemmet används för helgbesök, sportaktiviteter och familjeutflykter, medan mer avlägsna naturområden eller sevärigheter används för speciella utflykter. Närheten är viktig. Många studier visar att park och natur bör ligga högst 300 m från bostaden för att de ska användas dagligen/ofte. Beroende på parkens storlek och användning kan innehållet variera. Alla parker ska dock upplevas grönskande och inbjuda till vistelse. De ska innehålla delar som kan upplevas som en ”grön oas”, det vill säga en attraktiv plats för samvaro med träd, blommande växter och sittplats.

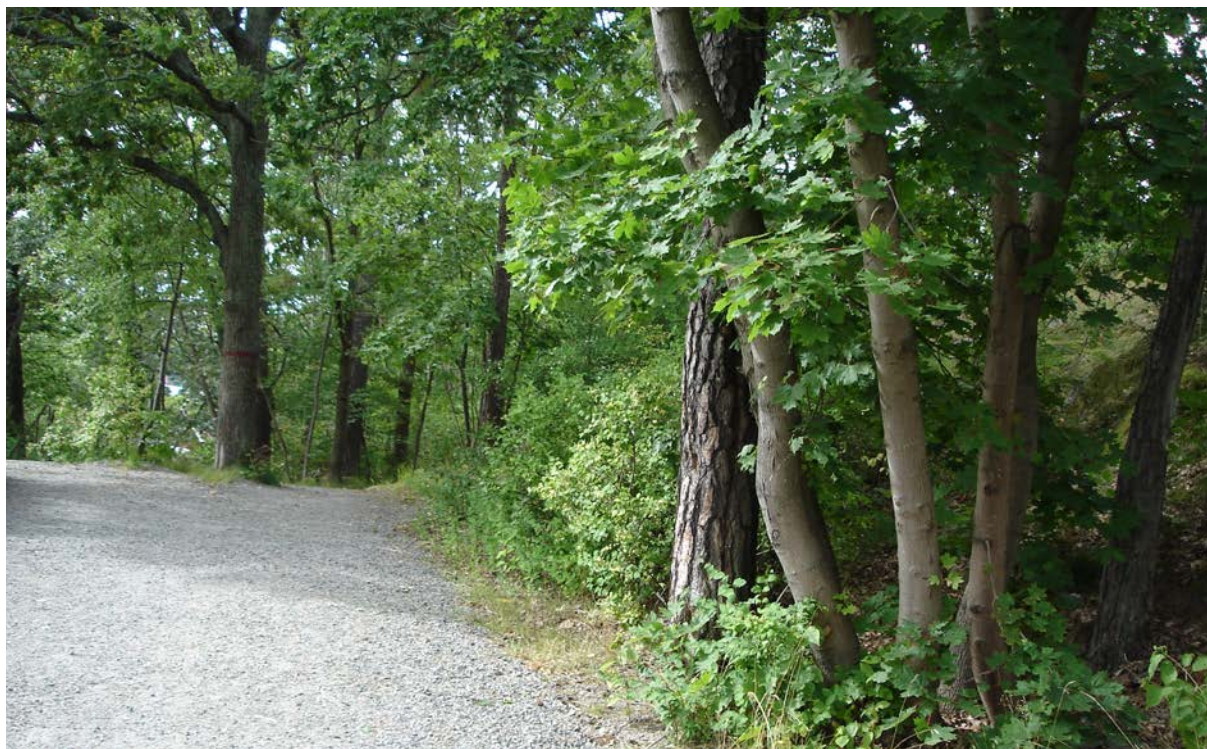
Parkerna är viktiga platser för sociala möten. Ibland möts man vid sandlådan men i större parker bör det också finnas attraktiva träffpunkter som lockar många. Platser där man kan utöva olika aktiviteter eller där det upplevs naturligt att bara sitta och titta på andra parkbesökare. Parker och grönområden kan indelas i olika kategorier beroende på storlek, avstånd till bostaden samt innehåll. Texterna nedan är hämtade från kommunens

grönstrukturprogram men anpassade till Nacka stad och kompletterade med exempel från Västra Sicklaön.

Stadsparker

Stadsparker och större stadsdelsparker innehåller attraktioner som har speciell lockelse för invånarna i hela kommundelen. De uppfyller den enskildes behov men även organiserade grupper. Här kan finnas större lekplats, gräsytor för vistelse och bollspel, natur, vatten, grön oas och mötesplatser med mera. Stadsparken bör vara minst 7 hektar och ligga inom 500 meter från bostaden.

Stadsparker är större parker i staden som innehåller många olika värden och kvaliteter. En stadspark bör ha särskilda attraktioner och uppfylla många funktioner som gör att det blir intressant som besöksmål för många. Här finns plats för fest och evenemang, kanske en utomhusscen. Det kan vara exempelvis en temalekplats, prydnadspark med blomning och vattenattraktioner och stora ytor för spontan lek och idrott vilket lockar olika ålder och olika behov. Stadsparken bör helst vara 7 hektar och ligga inom räckhåll för många, inom 500 meter från bostaden. Ett ökat avstånd gör att besöken blir färre och motverkar parkens funktion i staden.

Nackas natur utgör en grundstomme i många parker

Grannskapsparker

Grannskapsparken kompletterar kvartersmark och bostadsgårdar och har en viktig social funktion för vistelse, lek och aktivitet. Det är också en rofylld plats för en stunds avkoppling. Grannskapsparkerna i Nacka stad kan ha olika karaktär och de ska helst innehålla både park och natur. Grannskapsparken bör vara minst 1-3 hektar och ligga inom 300 meter från bostaden. Lek för alla åldrar är en viktig kvalitet. Parker vid Stadshuset, Alphydevägen och Musikvägen är exempel på grannskapsparker, även om de två senare är små. Inne i Henriksdalsringen finns också en grannskapspark.

Parkerna ska ha hög tillgänglighet och upplevas trygga. De flesta grannskapsparker i Nacka förvaltas av kommunen. I Storängen, Nacka strand och Järsla stad finns parker med denna funktion som förvaltas av samfälligheter.

Prydnadsparker/kulturparker

Prydnadsparken/kulturparken är ofta mer stadsmässig till sin prägel och finns framförallt som vackra platser för vuxna i Nackas centrala delar. De kan också utgöras av kulturparker som vårdas med särskild hänsyn till skönhetsvärden, till exempel Zettervallsparken, Svindersviks herrgård (förvaltas av Nordiska museet) och Nacka norra kyrkogård.

Närskog/närnatur

Närskog och närnatur är mycket värdefull, inte minst för barnens lek och upplevelse. Naturen är en variationsrik lekmiljö för barn, som inspirerar till en friare lek. Naturen erbjuder andra upplevelser än den anlagda parken och är ett värdefullt komplement till parkerna i den täta staden. De små skogsdungarna är livsmiljö för olika arter som i sin tur ökar de kulturella ekosystemtjänsterna.

Inne bland bebyggelsen i Nacka finns många mindre skogshöjder. Det kan även vara kantzoner med natur insprängda bland bebyggelse som fyller denna funktion. Stråk med natur kan fungera som motions- och promenadvägar. Ett natur- eller skogsområde bör vara större än 200x200 meter för att kunna ge upplevelsekvaliteten skogskänsla (Nacka Grönstrukturprogram). Upplevelsen av att vara inne i en ”egen värld är en viktig del av skogsupplevelsen. Ofta krävs ca 100 m åt vardera hållet för denna upplevelse.

Närnaturen i Nacka är välanvänd och genomkorsas av många stigar. Vid ytterligare exploatering finns det risk för ökat slitage som kan innebära att naturvärden går

förlorade. Känsliga naturområden bör därför skyddas, särskilt mot exploatering och stråk genom dessa bör vara styrda för att minska slitage. Närnatur med skogskänsla finns bland annat på höjderna ovanför Nacka strand, Henriksdalsberget, bergknallar i Lillängen vid Fjällstigen och Moränvägen samt utmed Viksdalsvägen. Mycket stora naturvärden och upplevelser av natur finns på Ryssberget och sluttningarna mot Svindersviken, likaså vid branterna norr om Svindersviken.

Strövområden

Strövområde är större sammanhängande friluftsområde där man kan vandra i natur- och kulturlandskap i flera timmar. Det ska finnas utrymme för fritt strövande men också för markerade leder och serviceanläggningar för rekreation. Inom strövområdet ska finnas tysta delar. Strövområden bör vara större än 100 hektar men helst större än 500 hektar. Boende i Nacka stad har nära till två stora strövområden. Nyckelviken 134 ha och Nacka-reservatet, 830 ha, är fina strövområden i Nacka stads närhet. Långsjön är ett mindre strövområde och snarare i likhet med Ryssberget och Svindersvikens stränder, att betrakta som närnatur. Boende i Nacka stad har nära till olika strövområden men de är avskurna med trafikleder eller vatten. Tillgängligheten via tydliga gröna länkar till alla större natur- och strövområden behöver förbättras.

Gröna länkar

”Gröna länkar” knyter samman olika grönområden. Ibland är de breda naturstråk men ofta smala stråk med bostadsnära natur eller park. Många grönstråk innehåller gång- och cykelvägar eller stigar. Längs stråken finns möjlighet att uppleva årstidväxlingar, fågelsång och vindsus på promenaden eller cykelturen till jobbet, till affären. Kultur/naturstråk knyter samman olika grönområden och målpunkter. De gröna länkarna är centrala stråk i det framtida stadsrummet.

Strandpromenader

Strandpromenader och strandparker utgör en särskild typ av grönstråk längs vattnen. Strandpromenaderna kan ha olika karaktär; natur, park eller lugn villagata. Tillgängligheten till stränderna är mycket viktig. Nästan sammanhängande strandpromenader finns utmed Svindersviken och även längs Järsla sjö. Tillgänglighet och skyltning behöver förbättras.

Principer för utformning av stadsparken m.m.

Grönområden används på olika sätt; från den bostadsnära parken som nyttjas dagligen till strövområden för längre utflykter. Stadens grönområden erbjuder olika miljöer för olika behov och olika upplevelser. Alla parker ska upplevas grönskande och inbjuda till vistelse. De bör innehålla delar som kan upplevas som en ”grön oas” med träd, blommande växter och sittplats. Möjlighet till ro och återhämtning samt god ljudkvalitet är viktiga funktioner hos stadens gröna rum. Parkerna är viktiga mötesplatser med möjlighet till lek, spel och mycket annat. Natur uppskattas av många liksom större parker med många olika slags attraktioner, en stadspark. Nacka stad kan tillskapa grannskapsparker på många ställen men de är splittrade och behovet av bra sammankopplingar är stort. Det behövs trygga, grönskande, och trivsamma promenader och cykelstråk genom Nacka stad för rörelse mellan olika parker och mellan de två attraktiva vattenrummen. Behovet är särskilt stort vid gångportar och passager under Värmdöleden, utmed stränderna men även på flera andra platser runt om Västra Sicklaön. Tillgänglighet till stadens parker och attraktioner ska vara hög. Den kuperade terrängen innebär en utmaning. Där tillgänglighet inte kan ordnas behövs alternativa gångvägar, parkmiljöer m.m. anvisas. Artrikedom av växter och djur, riklig blomning, frukt och bär uppskattas av många,

kan förstärk återhämtning och parkupplevelse och har stora pedagogiska kvaliteter.

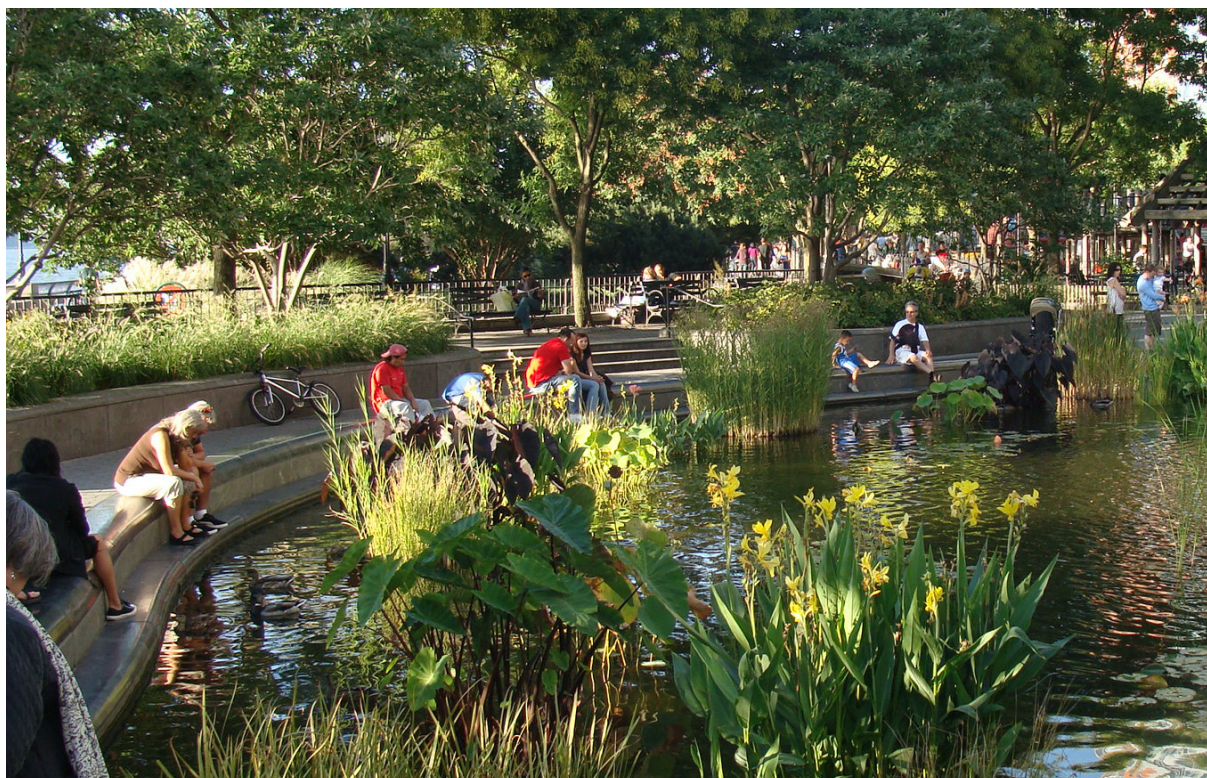
Grönstrukturen i Nacka stad ska hålla hög kvalitet. Det ska inte vara mer än 300 m till en park eller natur. I Nacka stad finns en samlande attraktiv stadspark och många grannskapsparker.

Nedan anges principer med innehåll och funktioner stadsparken, grannskapsparkerna, parklek, entréer och gröna länkar. Principerna utgör en vägledning för fortsatt planering av grönstrukturen i Nacka stad.

Stadsparken i Nacka stad

Stadsparken utformas som en attraktion för hela Nacka stad med utrymme för folkliv, uteservering, picknick, solbad, evenemang. Det finns även rofylld miljö för lugnare aktiviteter. En varierande blomsterprakt bidrar till positiva lukt- och synintryck. Här finns också en större lekpark, en bemannad parklek med pedagogisk inriktning.

Stadsparken utformas med hänsyn till tre olika karaktärer; en anlagd modern finpark framför stadshuset, Järlabergets natur och branta sydsluttning samt idrottsområdet för olika sport- och idrottsaktiviteter. I den nya

stadsparken tillvaratas befintliga värden (berg, tallar, utsikter m.m.), infogas i ny moderna landskapsarkitektur och gestaltas till en sammanhållen helhet. Vackra tallar i området har en betydelsefull biologisk funktion och bidrar till stadsparkens "Nackakaraktär". Naturområdet är även av stor betydelse för närliggande skolor och förskolor. Stadsparken ska främst planeras och formges för intensiv användning och som komplement till idrottsområdet.

Stadsparken är tillgänglig för besökare dygnet runt under hela året. Här finns aktiviteter och attraktioner för alla årstider, vacker och trygg ljussättning och hög tillgänglighet för funktionshindrade. Stadsparken ska vara lätt att hitta och upplevas offentlig. Vägen hit ska vara säker och trygg. Informationstavlor i och till stadsparken ökar orienterbarheten. Det ska även finnas tydlig vägvisning till närliggande natur- och strövområden på Ryssbergen.

Sociala kvaliteter

Rofyllda rum med ett långsammare tempo hjälper till att återhämta sig från stress. Närhet till visuellt och gärna hörbart vatten har också visat hjälpa till med återhämtning, inom en stadsdelspark bör det finnas minst en plats med rörligt vatten. Där naturlig vattenmiljö saknas kan det ordnas med en fontän, konstgjord damm eller porlande bäck. Blomsterprakt ger ett välkomnande och inbjudande intryck och bör finnas vid parkens huvudentréer och andra centrala platser i parken.

Lekmiljöer skall finnas för ett brett åldersspann t.ex. en parklek eller en större temalekplats med funktioner för barnets alla åldrar och behov. För att skapa ett attraktivt utflyktsmål för hela familjen ordnas med sittplatser för picknick och samvaro i anslutning till större lekplatser.

En tillgänglig park är en dynamisk park. Det innebär att samma yta kan ha flera olika funktioner beroende på vilket behov som finns. En vattenspegel som är trevlig att sitta vid och ger svalka sommartid ger en skridskoyta vintertid, och de gröna rumskapande kullarna kan bli roliga pulkabacka vintertid.

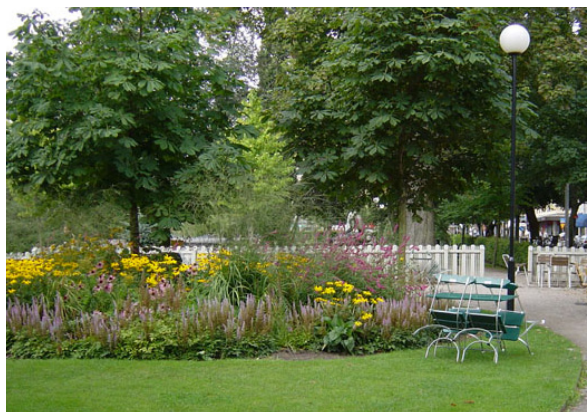
På en central plats i parken bör det finnas en yta för olika typer av evenemang, det behöver inte vara en statisk scen eller liknande utan gärna en flexibel yta som kan som kan anpassas efter olika behov. En stadspark bör trots sina olika kvaliteter och funktioner ha ett genomgående koncept för att skapa en helhet.

Tillgänglighet

Stadsparken ska vara tillgänglig för besökare dygnet runt, året runt. Det gäller samtliga besökare varför det är viktigt att stråk, parkmöbler och utrustning anpas-

En rofylld plats för återhämtning och avkoppling.

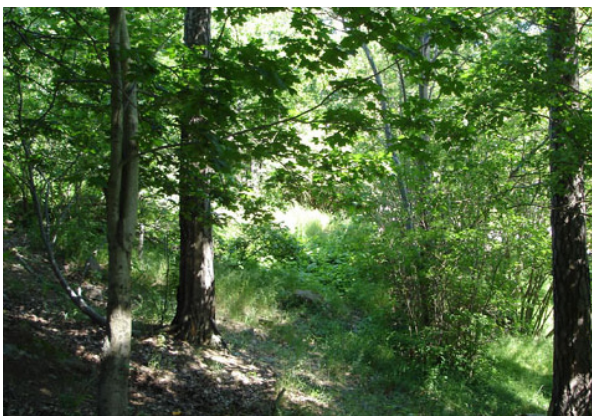
Trevliga mötesplatser kan finnas utmed och i anslutning till stadsparken.

Sociala kvaliteter som bör finnas i stadsparken:

- Gröna oaser- rofyllda platser för avkoppling
- Olika aktivitetsytor bollspel m.m.
- Evenemangsplats
- Många platser för "häng", sitta och titta på folk och prata
- Blomsterprakt
- Promenader
- Utsikter
- Både anlagda delar och mer naturliga områden
- Lek i form av parklek, större lekplats och naturlek
- Service, café,
- Picknickyta
- God ljudkvalitet
- Trygg och stämningsskapande ljussättning

I stadsparken ryms även flexibla platser t.ex. för tillfällig konst.

Järlaböjdens lummighet är ett trevligt strövområde och lekmiljö för barn.

Öppna gräsytor för fri lek och umgänge.

sas för funktionshindrade. Det ska finnas lekutrustning anpassat för barnets alla åldrar och för de barn som har funktionshinder. Huvudstråk ska vara lättframkomliga, med jämn markbeläggning och förses med lekstråk m.m. Informationstavlor i parken ökar orienterbarheten.

Hela parken ska uppfattas som tillgänglig och offentlig. Gång- och cykelstråk till parken utformas på ett tryggt och säkert sätt, det är lätt att hitta parken och här finns tydliga, välkomnande entréer.

Trygghet

Väl ljussatta utemiljöer uppmuntrar till fysisk rörelse och aktivitet staden på kvällar och nätter. Fler väljer att cykla eller att ta sig fram till fots. När många rör sig utomhus och vistas i parken även kvällstid ökar känslan av trygghet och parkens attraktionskraft vilket ytterligare uppmuntrar till utomhusvistelse.

På mer frekvent använda stråk ska belysningen vara särskilt bearbetad med belysta sittplatser och vistelsezoner. Längs huvudstråk undviks höga buskage som begränsar synfältet då de i mörker kan upplevas otrygga. Istället används träd och perenner som tillåter genomsikt. Mindre gångvägar som inte har lika tydliga målpunkter samt naturområden kan ha en lägre belysningsgrad och gärna effektbelysning. Här kan även lummighet i form av buskage och snår användas mer frekvent både som rumskapande element och livsmiljö för parkens fåglar och andra djur.

Alla ska på ett tryggt och igenkännbart sätt kunna röra sig genom parken. Det uppnås genom tydlig struktur, skyltning, ledstråk för funktionshindrade m.m. Konfliktpunkter mellan gång- och cykeltrafikanter ska undvikas. En hög skötselnivå är också viktig för att stadsparken ska upplevas trygg.

Mikroklimat

Bra lokalklimat eftersträvas. Vindskydd ordnas vid behov. I parken ska finnas platser både i sol och skugga. Skydd mot starkt solljus behövs framförallt på lekytor och vid sittplatser. Träden ger lövskugga och pergolor med växtlighet ger både lövskugga och skapar rumslighet. Naturmark inbjuder till fri lek och ger utrymme för barnets fantasi. Parkerna bör planeras så att mer naturliga och kuperade delar finns för lek. Även pedagogiska värden bör tillvaratas och/eller tillskapas.

Ljudkvalité

Stadsparken utformas och planeras med hänsyn till buller och störningar. Det kan handla både om trafikbuller och störningar från olika aktiviteter i park och på idrotts-

plats. Ljudkvaliten kan förbättras genom avskärmning och mjuka mark –och vegetationsytor som absorbera ljud och kanske genom att maskera oönskat brus med naturljud som porlande vatten, lövsus o.dyl.

Växtlighet

Befintlig natur och stora träd infogas i stadsparkens nya gestaltning och kompletteras med både likartade och kompletterande arter för att ge årstidsvariation, blomning, höstfärg och upplevelser under hela året. Vårens blomning och höstens färgprakt berikar parkupplevelsen och ger förutsättning skapa särskilda attraktioner. Jämför med körsbärsblomningen i Kungsträdgården, Magnolian i Vitabergs parken. Det är också viktigt att vegetationen är attraktiv och upplevs intressant vintertid med vintergröna blad, fröställningar, vacker bark eller karaktärsfullt grenverk. Sommarblommor kan ge variation från år till år, medan perenna planteringar ger en variation över hela året.

Träd och annan växtlighet ska ha hög kvalitet. Träd ska ha stamomfång minst 20-25 och växtbäddar minst 1 m djupa. Detta gäller även på bjälklag.

Allergiframkallande eller giftiga växter används inte vid lekplatser.

Stadsparken ska kompletteras med arter som stärker lokala ekosystem och gynnar pollinering exempelvis ek, tall, tidigblommande viden som sälg, rönn, körsbär, hagtorn, och många andra blommande träd och buskar samt perenner.

Livsmiljöer, habitat

I parken ordnas på lämpligt sätt med skyddande snår och buskage. Fågelholkar, fladdermusholkar, faunadepåer (gammal död ved), damm eller mindre fågelbad o.dyl är exempel på olika habitatstödjande åtgärder.

Dagvattenhantering

Stadsparkens möjlighet att fördröja och rena dagvattnet ska tas tillvara och anläggningar integreras i parkgestaltningen. Dammar, regnträdgårdar, lågpunkter som tillfälligt kan översvämmas, skelettjordsmagasin och rännalar är några exempel.

Skötsel

Stadsparken ska ha en genomgående hög skötselnivå anpassad till karaktär och funktion. Med högt besöksstryck på relativt små ytor krävs mycket skötsel och resurser för att hålla en hög kvalitet. Det gäller framförallt inom

Berikande naturliga miljöer.

Blomsterprakt bidrar med doft och färg.

I en regnträdgård kombineras dagvattenhantering med planteringar prydnadsdelarna med blomsterrabatter och vattenanläggningar men även i lek- och de mer naturliga delarna kommer att krävas en relativt hög skötselfrekvens för att stadsparken ska upplevas attraktiv och trygg.

Grannskapsparkerna i Nacka stad

Grannskapsparken kompletterar bostadsgårdar och har en viktig social funktion som mötesplats och för vistelse, lek och aktiviteter. Grannskapsparker besöks ofta av boende i närområdet. Det bör inte vara längre än 300 m från bostaden eller förskolan till en grannskapspark. Lek för olika åldersgrupper, gärna både anlagd lekplats och naturlek likaså vistelsezoner och rofyllda platser, ”gröna oaser” ska rymmas i parken. Här kan man gå en kortare promenad och rasta hunden. Vatten kan med fördel tillföras parken. Öppen dagvattenhantering med damm, bäck eller kanske plaskdamm för små barn.

Beroende på landskap och topografi kommer grannskapsparkerna i Nacka stad ha olika karaktär. De kan utgöras av en naturmarkskulle och/eller en anlagd park. I tätare stadskvarter ges naturmarken mer karaktär av bergspark. En park med anlagda delar men där den

största delen består av berghällar, branter och skog. Utmed vatten är karaktären kanske strandpark med öppna gräsytor för solbad och spontana aktiviteter.

Sociala kvaliteter

Grannskapsparkerna innehåller många kvaliteter och möjlighet till aktivitet och delaktighet. I grannskapsparken bör finnas lek för barn upp till 12 år. Sandlek, rörelselek, fantasilek m.m. för de små och lite mer spännande redskap och bollplaner för äldre. Platsens naturliga vegetation, berg och vatten utnyttjas i nya lekmiljöer för fantasi- och rörelselek. I grannskapsparken hittar man trivsamma platser för samvaro och vila; intill lekplatsen, invid en utsikt, vackra planteringar, en damm eller annan attraktion. Lekplatser och vistelsezoner ska ha tillgång till både sol och skugga. Då utrymme medges och intresse finns kan ordnas med odling i olika former. Pallkragar för odling kan placeras ut där intresse finns.

Grannskapsparken har en viktig social funktion som mötesplats, vistelse, lek och aktiviteter som komplement till bostadsgården.

Lekmiljö integrerad i naturen.

Trygghet

Grannskapsparken är en trygg miljö där behov av öppenhet och överblickbarhet på ett bra sätt kombineras med växtlighet och behov av variation och biologiska värden. Parkerna ska vara ljussatta på ett tryggt och stämningsskapande sätt. I naturområden kan det finnas få mörkare delar där ingen behöver röra sig nattetid. Barnperspektivet är viktigt. Barn i 6 års åldern ska helst kunna nå parken på ett trafiksäkert sätt.

Tillgänglighet

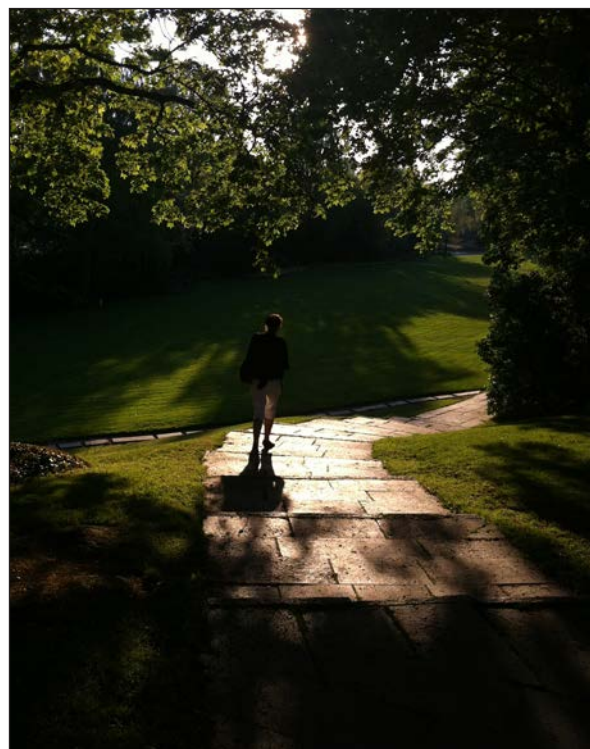
Den fysiska miljön ska vara tillgänglig för alla. Det ska finnas gott om tillgänglighetsanpassade parksoffor i både skuggiga och soliga lägen. Även om parkerna är relativt små uppskattas promenadslingor. Barn med funktionshinder ska kunna leka på platsen. Nackas topografi innebär att tillgänglighetskrav inte alltid kan klaras och alternativa lösningar för lek och vistelse får sökas.

God ljudmiljö eftersträvas. Bullernivån ska helst inte överstiga 45 dBA. Avskärmningar med murar o.dyl. kan bli aktuellt. Murar förses med grönska. Lövsus och porlande vatten kan användas för att maskera ljud.

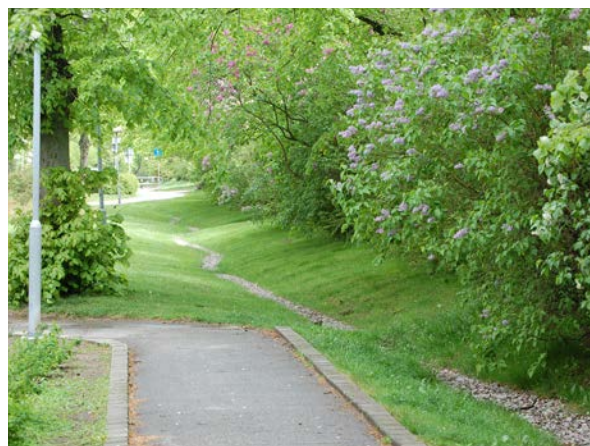
Utformning av nya parker och tillägg i befintliga ska hålla hög arkitektonisk kvalitet. Material ska vara vackra, anpassade till platsen karaktär och till sin funktion och uppfylla miljökrav.

Sociala kvaliteter som bör finnas i grannskapsparken:

- Gröna oaser- rofyllda platser för avkoppling och vila
- Yta för spontana aktiviteter, bollspel m.m.
- Upplevelse av natur, årstidsväxlingar, blomsterprakt
- Lekplats för mindre barn och/eller naturlek
- God ljudkvalitet
- Trygg och stämningsskapande ljussättning
- Möjlighet till kortare promenad
- Hög tillgänglighet för alla
- Utsikt
- Odling (där intresse finns)

En trygg miljö kan skapas med öppenhet och överblickbarhet.

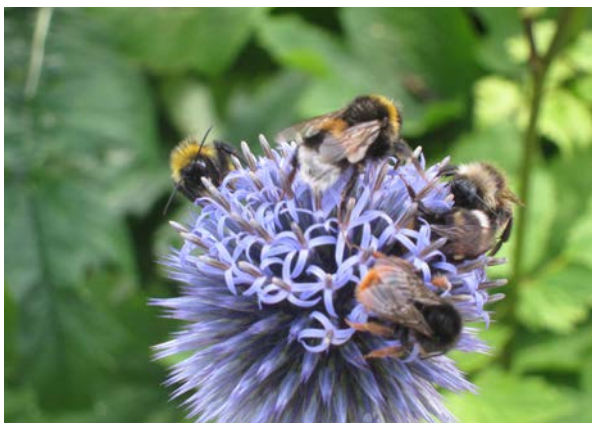
Med rätt markmaterial och utrustning blir parken tillgänglig för alla. Daggvattenstråk kan göras diskreta och enkla.

Träd och planteringar – gröna oaser och ekosystemtjänster

Grannskapsparkerna är Nacka stads gröna oaser. Här ska planteras träd, blommande och bärande växter som gynnar ekosystemen på platsen. Växter med ätliga bär och frukter kan med fördel planteras på lämpliga ställen. Naturmark vårdas så att värden ökar och nya parker anläggs utifrån ett ekosystemperspektiv som gynnar både människor och djur i staden. Perenner, lökväxter och klätterväxter t.ex. på pergolor, murar och spaljer kan bidra till variation och mångfald. Växter som gynnar bin, fjärilar och andra pollinatörer bidrar till ekosystemtjänsterna i staden. Vertikal grönska på konstruktioner skapar också rumslighet, avskärmning och viss bullerdämpning.

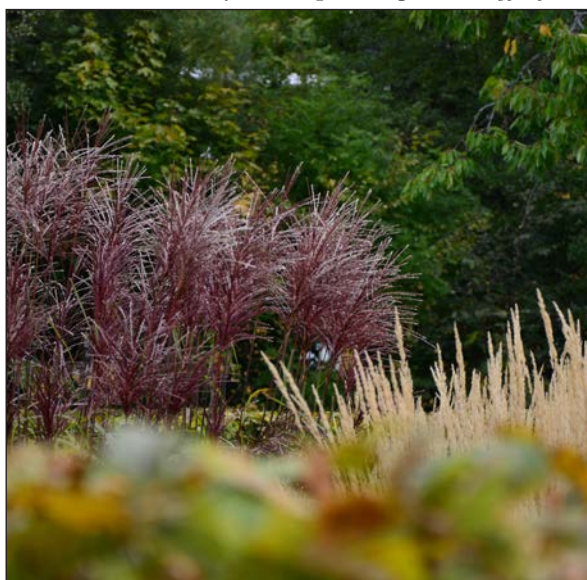
Naturen bidrar med många ekosystemtjänster

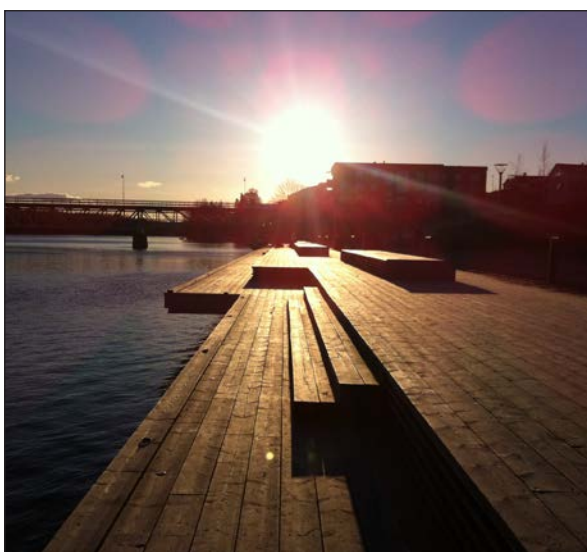
Habitat för insekter och djur.

I Nacka finns många utsiktsplatser att lyfta fram

Växtligheten ska väcka intresse hela

Sköna platser utmed vattnet

Gröna länkar

”Gröna länkar” knyter samman olika grönområden inom Nacka stad. Ibland är de breda naturstråk, ibland smala stråk med bostadsnära natur/ park och ibland ”gröna gator”.

Dessa gröna länkar kan ha flera funktioner och kan utformas på olika sätt. De prioriterade funktionerna är att skapa tydliga, attraktiva och lättorienterade stråk för rekreation och kommunikation (gång eller gång och cykel) samt bevara alternativt utveckla nya stråk för biologisk spridning av växter och djur.

De gröna länkarna är centrala stråk i det framtida stadsrummet. De är tydliga, trygga och innehåller någon form av grönska. Längs ”gröna länkar” utmed gator är gång- och cykeltrafiken prioriterad, både i gaturummet och vid gatukorsningar.

De gröna länkarna utvecklas till attraktiva rörelsestråk genom Nacka stad. Längs stråken eftersträvas en variation av upplevelser och de ska upplevas trygga, säkra och tillgängliga. Här finns möjlighet att uppleva årstidväxlingar, fågelsång och vindsus på promenaden eller cykelturen till jobbet, till affären, men också kulturupplevelser, konst och spännande bebyggelse.

De gröna länkarna ges någon form av identitetsskapande gestaltning med grönska, möblering och skyltning. Dagvatten kan gärna integreras i länkarna.

I de fall de gröna länkarna planeras för att underlätta spridning av växter och djur, ska utformningen utgå från de biologiska livsmiljöer som ska sammanlänkas. Är det t.ex. ett samband mellan barrskogsmiljöer och/ eller ädellövskogsmiljöer som eftersträvas? Val av växter och uppbyggnad av växtbäddar, komplement i form av olika holkar etc. måste göras utifrån länkens biologiska funktion.

De prioriterade funktionerna för gröna länkar är att de ska skapa tydliga, attraktiva och lättorienterade stråk för rekreation och kommunikation.

De gröna länkarna ges någon form av identitetsskapande gestaltning med grönska, möblering och skyltning.

Parklek

En parklek kan bli aktuell i stadsparken invid Stadshuset. Parklekar är bemannade större lekplatser där det finns pedagogiskt utbildad personal.

Leken står i centrum för verksamheten på parklekarna och det finns plats för spel och sport, både för små och stora. Lekplatser i parker och natur är mycket attraktiva.

Parklek fungerar ofta som en öppen fritidsverksamhet med tonvikten lagd på utomhusaktiviteter, till exempel lekar, spel, odling, natur och miljö, djurhållning, idrott på lek, skapande verksamhet, grillning, umgänge och fest. Parkleken ska vara en både spännande och trygg samlingsplats för barn och unga i alla åldrar och deras föräldrar.

Vissa parklekar är anpassade för barn med olika typer av funktionsnedsättning så att alla barn kan vara med i leken. Det är inte ovanligt att det finns djur vid parkle-

kar. Det är gratis att komma till en parklek och här kan barnen låna lekmaterial och spel. På dagarna finns personal på parkleken som gör att vuxna och barnen kan känna sig trygga och det finns alltid någon att prata med. I många parklekar bedrivs öppen förskola. Parklekar kan ha många fasta anläggningar som skatepooler, klätternät, gungor m.m. men också tillgång på lösa lekredskap som stylvor, pulkor, bandyklubbor och hinkar mm för små barn.

Vissa parklekar har verksamhet även på kvällar och helger. Exempelvis som ungdomsgård. Eftersom lekplatsen är bemannad ökar förutsättningarna för varierad och mångsidig lek väsentligt. Parklekarna är ofta en uppskattad samlingsplats för större barn. Ett ställe där de kan träffas, fika och prata med vuxna. Oftast erbjuds också inomhusaktiviteter med biljardbord, pingisbord och brädspel att låna. Skapande verkstad, mulleskola, odling, korvgrillning m.m. Självservering med kaffe, te, saft och kakor är vanligt.

Parklek är bemannade större lekplatser med pedagogiskt utbildad personal.

Parkleken kan gärna utmärka sig och vara karaktärsgivande med ett eget tema.

5.5 Entréfunktioner

I dagens läge finns få tydliga entréer som underlättar orientering och vägvisning till Nackas grönområden. Det är generellt svårt att orientera sig för de som inte bor på platsen. Det finns inga eller få tydligt karaktärsskapande element att ta fast på.

Tydliga och ombjudande entréer till Nacka stads parker och naturområden är viktiga. Det ska vara lätt att hitta och kännas välkomnande att komma in i parken eller i naturområdet.

Entréerna ska bidra till att stärka respektive områdes identitet. Varje plats bör ha en sammanhängande och välutformat formspråk som gör att man lätt identifierar dem som just entréer. De blir också orienteringspunkter längs de gröna länkarna genom Nacka stad och underlättar för boende att hitta sin väg genom stadsrummet. Gröna länkar och gröna entréer skapar en sammanhängande grönstruktur genom Nacka stad.

En välutformad entré ger besökaren positiva upplevelser och ska skapa en känsla av säkerhet och trygghet. När man kliver in genom en entré ska det ske en förändring både visuellt och hörbart och känslan av att kliva in i ett annat rum vara märkbar. Entréernas utformning anpassas till platsens förutsättningar och områdets karaktär.

Under Värmdöleden går flertalet gångtunnlar och passager under vägbroar där människor rör sig från bostadsområden söder om den hårt trafikerade vägen ut till naturområde, vatten eller kulturpark. Med hjälp av god belysning kan passager under broar och genom tunnlar bli en säker och trygg miljö att röra sig genom. Effektbelysning och konst (exempelvis väggmålningar) hjälper till att skapa karaktär och identitet och kan göra dessa platser till attraktiva entréer. Den största och idag mest nyttjade entrén är den mot Svindersviks herrgård. Promenad- och cykelstråken genom Nacka stad och kopplingarna mellan de två vattenrummen har stor potential men just

Alléer är ett landskapselement som kan hjälpa till att påvisa rörelseriktning och leda fram mot en entré. En välfungerande entré hjälper besökaren att hitta och blir utgångspunkten för besöket. Informationstavlor och cykelparkering bör finnas vid alla större parkentréer.

Entrén ska vara välkomnande och inbjudande. Växter kan användas för att markera detta

Vägtunnlar och passager under broar kan utformas med färgsättning, ljus och växtlighet. Här Trafikverkets förslag till utformning intill Skurubron. Illustration WSP

Referenser:

Grönprogram Nacka kommun 2010 samt

underlagsrapporter ekologi, Ekologigruppen och underlagsrapport rekreation WSP

Kustplanen Nacka kommun 2010

Mångfunktionella ytor, Boverket

Hela staden argument för en grönblå stadsbyggnad 2013
Stad och land nr 183

C/O City resultat från Vinnovafinansierat projekt kring
Urbana ekosystemtjänster

Artiklar och vetenskapliga rapporter

Chiesura, A. (2004). The role of urban parks for the sustainable city. *Landscape and Urban Planning* 68(1), 129-138.

Boldeman, C., Blennow, M., Dal, H., Mårtensson, F., Raustorp, A., Yuen, K. & Wester, U. (2006). Impact of preschool environment upon children's physical activity and sun exposure. *Preventive Medicine* 42, 301-308.

Delshammar, T. & Fors, H. (2010). Gröna och blå strukturer för en hållbar stadsutveckling. *Landskap Trädgård Jordbruk rapportserie. Rapport 2010:16. Alnarp.*

Alexandri, E. & Jones, P. (2008). Temperature decreases in an urban canyon due to green walls and green roofs in diverse climates. *Building and Environment* 43(4), 480-493.

Barton, J. & Pretty, J. (2010). What is the best dose of nature and green exercise for improving mental health? A multi-study analysis. *Environmental Science and Technology* 44(10), 3947-3955.

Berman, M.G., Jonides, J. & Kaplan, S. (2008). The cognitive benefits of interacting with nature. *Psychological Science* 19(12), 1207-1212.

Björk, J., Albin, M., Grahn, P., Jacobsson, H., Ardö, J., Wadbro, J., Östergren, P-O. & Skärbäck, E. (2008). Recreational values of the natural environment in relation

to neighbourhood satisfaction, physical activity, obesity and wellbeing. *Journal of Epidemiology and Community Health* 62(4).

de Vries, S., Verheij, R.A., Groenewegen, P.P. & Spreeuwenberg, P. (2003). Natural environments – healthy environments? An explanatory analysis of the relationship between greenspace and health. *Environment and Planning A* 35(10), 1717-1731.

Erickson, K.I., Raji, C.A., Lopez, O.L., Becker, J.T., Rissano, C., Newman, A.B., Gach, H.M., Thompson, P.M., Ho, A.J. & Kuller, L.H. (2010). Physical activity predicts gray matter volume in late adulthood. *Neurology* 75(16) 1415-1422.

Fuller, R.A., Irvine, K.N., Devine-Wright, P., Warren, P.H. & Gaston, K.J. (2007). Psychological benefits of greenspace increase with biodiversity. *Biology Letters* 3, 390-394.

Giles-Corti, B., Broomhall, M.H., Knuiaman, M., Collins, C., Douglas, K, Ng, K, Lange, A. & Donovan, R.J. (2005). Increasing walking: how important is distance to, attractiveness, and size of public open space? *American Journal of Preventive Medicine* 28(2), 169-176.

Grahn, P. & Stigsdotter, U. (2003). Landscape planning and stress. *Urban Forestry & Urban Greening* 2, 1-18.

Grahn, P. & Stigsdotter, U. (2010). The relation between perceived sensory dimensions of urban green space and stress restoration. *Landscape and Urban Planning* 94(3-4), 264-275.

Hillsdon, M., Panter, J., Foster, C. & Jones, A. (2006). The relationship between access and quality of urban green space with population physical activity. *Public Health* 120, 1127-1132.

Jackson, L.E. (2003). The relationship of urban design to human health and condition. *Landscape and Urban Planning* 64, 191-200.

Kaplan, S. (1995). The restorative benefits of nature: toward an integrated framework. *Journal of Environmental Psychology* 15(3), 169-182.

Öppenhet och mångfald

*Vi har förtroende och respekt för människors kunskap
och egna förmåga - samt för deras vilja att ta ansvar*

Denna utredning är ett underlag till den utvecklade strukturplanen för Nacka stad. Det sammanvägda resultatet kan läsas i dokumentet "Utvecklad strukturplan för Nacka stad".

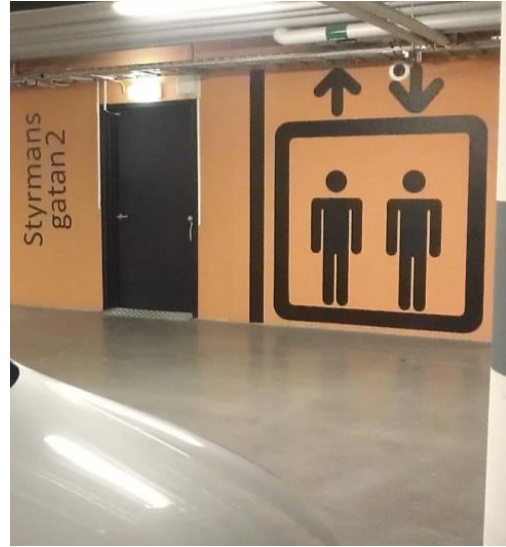
Markföroreningar, Västra Sickla

- ✕✕ Buffermarginal, 50 m
- Misstänkt/konstaterad förorening
- Åtgärdad förorening, för nuvarande markanvändning

Denna utredning är ett underlag till den utvecklade strukturplanen för Nacka stad. Det sammanvägda resultatet kan läsas i dokumentet "Utvecklad strukturplan för Nacka stad".

Nacka kommun

Parkering vid ny exploatering

Exempel, erfarenheter, process

Stockholm 2015-03-12

Parkering vid ny exploatering

Exempel, erfarenheter, process

Datum 2015-03-12
Uppdragsnummer 1320010314

Anna Le Moine
Uppdragsledare

Andreas Samuelsson/Jessica Jaremo
Handläggare

Jens Svensson
Granskare

Ramboll Sverige AB
Krukmakargatan 21
118 51 Stockholm

Telefon 010-615 60 00
Fax 010-615 20 00
www.ramboll.se

Unr 1320010314 Organisationsnummer 556133-0506

Sammanfattning

I samband med utbyggnad av tunnelbana planerar Nacka kommun att bygga en tät och blandad stad på västra Sicklaön. Fram till 2030 planeras 14 000 bostäder och 10 000 nya arbetsplatser på västra sicklaön. Fler bostäder och arbetsplatser innebär också fler resor i ett område med få vägar som stundtals är hårt belastat av biltrafik. Det är därför viktigt att skapa goda förutsättningar för människor att inte nödvändigtvis färdas med bil. Parkeringsförutsättningar är styrande över hur människor väljer att resa och där har kommunen ett stort ansvar. Byggherrar har en skyldighet att anordna utrymme för parkering vid ny exploatering antingen på den egna fastigheten eller genom en annan lösning i närheten. Byggherren kan även, där så är möjligt, köpa sig fri från skyldigheten att anordna parkering.

Denna PM redovisar exempel och erfarenheter kring parkeringsfrågor gällande val av parkeringshus eller garage, parkeringsköp, medlemskap i bilpool, avtal m.m. i anslutning till utveckling och utbyggnad av större exploateringsområden. Redovisade exempel är i huvudsak hämtade från Malmö stad som arbetat aktivt med dessa frågor sedan 2009. Ytterligare områden som utreds är ekonomi för parkeringshus samt skillnader mellan privat och kommunalt parkeringsbolag.

I ett större utbyggnadsområde är det viktigt med en långsiktig strategi för utvecklingen som även kan ta hänsyn till och anpassas efter hand. Det är bra med tuffa mål, men framtiden är alltid osäker. Det kan vara bra att ha en strategi för hur man hanterat olika framtidsscenario, om bilplatsbehovet blir större än beräknat.

Acceptansen för ett lägre bilinnehav och ett minskat bilresande kan vara svår i tidiga skeden av utvecklingen men ökar ofta efterhand som de nya stadsdelarna blir en mer integrerad del av de befintliga delarna av området.

I detaljplan kan man på olika sätt ställa krav på olika typer av parkeringslösningar. Principer för parkeringslösningar kan regleras i exploateringsavtal. Genomförandet av dessa åtgärder styrs sedan i bygglovet. Frågor som inte kan styras av avtal, bygglov eller detaljplan är svåra att hantera och kräver en viss insats från kommunen. Detta gäller till exempel krav på mobility management-åtgärder, krav på fastighetsägarna om årlig uppföljning och redovisning av t.ex. bilinnehav och bilpool.

Det är svårt att ta betalt för parkering i parkeringshus eller garage så att det blir lönsamt. Ett alternativ är att flera fastighetsägare har en parkeringsanläggning med andelar i, s k parkeringsköp.

Parkeringshus kan, om det inte längre behövs, byggas om till annat ändamål. Då måste från början tillräcklig takhöjd finnas, möjligt att installera rörsystem och liknande.

Innehållsförteckning

1.	Inledning	3
2.	Strategi - parkeringshus i varje storkvarter - exempel.....	4
2.1	Varför så stort fokus på parkeringshus?	5
3.	Strategi - låga parkeringsnormer vid arbetsplats	8
4.	Exempel exploateringsområden - Fullriggaren	9
4.1	Byggherredialog och avtal	10
4.2	Parkeringshus	10
4.3	Bil innehav och utvärdering	11
5.	Exempel exploateringsområde - Hyllie	12
6.	Flexibla parkeringsnormer	14
6.1	Exempel Malmö - flerbostadshus	14
6.2	Exempel Eskilstuna - kontor och bostäder	14
7.	Sänkta parkeringsnormer med medlemskap i bilpool.....	14
8.	Exempel bilfritt boende	15
8.1	Lunds kommun	15
8.2	Göteborgs stad	16
9.	Gröna parkeringsköp i Umeå	16
10.	Friköp i Skövde kommun	17
11.	Planering av parkeringshus.....	17
11.1	Utformning och lokalisering av parkeringshus	19
11.2	Parkeringshus och ekonomi	20
12.	Privat eller kommunalt parkeringsbolag	21
13.	Genomförande och process	22
13.1	Parkeringsstrategi/Parkeringsplan	22
13.2	Exploateringsavtal och bygglov	22
13.3	Detaljplan	23
13.4	Miljöcertifiering av stadsdel eller byggnad	24
14.	Källor	25
14.1	Länkar	25
14.2	Intervjuer och mailkontakter	25

1. Inledning

Detta PM har till syfte att redovisa på exempel och erfarenheter kring parkeringsfrågor gällande parkeringshus eller garage, parkeringsköp, medlemskap i bilpool, avtal m.m. i anslutning till utveckling och utbyggnad av större exploateringsområden. Redovisade exempel är i huvudsak hämtade från Malmö stad som arbetat aktivt med dessa frågor sedan 2009.

Nacka gränsar till Stockholms stad och kommer i samband med planerad tunnelbaneutbyggnad kunna öka möjligheten till tät stadsbyggnad. Detta rör i huvudsak västra Sicklaön. Fler arbetsplatser och fler boenden innebär också fler resor i ett område med få vägar som stundtals är hårt belastat av biltrafik. Det är därför viktigt att goda förutsättningar skapas för människor att inte nödvändigtvis färdas med bil som norm. Stora markparkeringar ringar illa med en tät stadsbebyggelse vilket gör att alternativ till detta behöver studeras. Ett sätt är att försöka minimera transportbehovet och då är det en blandad stad där människor i stor utsträckning kan bo, arbeta och uträtta ärenden i närområdet utan att resa som kan ge stor påverkan. Ett annat sätt handlar om att göra resor effektiva för både individen och miljön. Detta innebär ofta kollektivt resande, cykling eller promenader. I de fall bilar fortfarande måste användas bör samåkning och gemensam tillgång till bil uppmuntras före resor med egen bil. Oavsett möjligheter att färdas med bil så behöver denna bil parkeras någonstans och då bör den parkeras nära bostaden på ett effektivt sätt, gärna i parkeringshus. Nackas topografi är varierande med mycket berg på västra Sicklaön. Det innebär i sin tur att parkeringshus och parkering under mark ofta kan bli kostsamt.

Övergripande strukturplan KS feb 2014

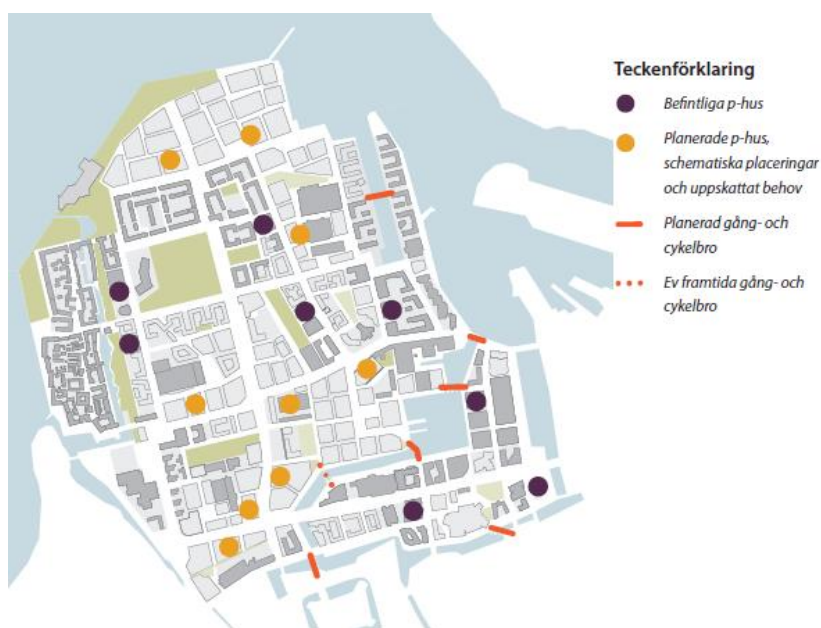

2. Strategi - parkeringshus i varje storkvarter - exempel

I Malmö byggs området "Västra hamnen", ny exploatering på förhållandevis plan mark. Ett mål för Västra Hamnen 2031 är att "Till Västra Hamnen reser man hållbart". Målet är kvantifierat genom att gång-, cykel- och kollektivtrafik ska stå för minst 75 % av de boendes samtliga resor och 70 % av resorna till arbetsplatserna. Till detta mål är det kopplat ett antal strategier för olika trafikantslag och **en strategi gäller "Effektiv bilparkering"** vilket innebär att parkeringsbehov och parkeringslösning ska redovisas för storkvarter i ett tidigt skede i planeringen. Parkeringslösning med parkeringshus ska finnas utbredd i Västra Hamnen och som utgångspunkt ska det finnas i varje storkvarter*¹.

Parkeringsanläggningarna ska:

- möjliggöra samnyttjande av parkeringsplatser mellan bostäder och olika verksamheter samt vara flexibla över tid
- användas för bilpoolsbilar och cykelpool
- ha en publik verksamhet i bottenvåningen
- placeras i anslutning till infarten till storkvarteret/området

Figur 1 Illustration ur Västra Hamnen 2031 - ett hållbart och gott liv för alla.

¹ Ett storkvarter kan vara ett antal mindre kvarter som omges av en övergripande gatustruktur. Storlek och omfattning beror på storkvarterets innehåll, täthet, gångavstånd till parkeringshus m.m.

Figur 2 Struktur storkvarter i Västra Hamnen.

Strategin med parkeringshus i varje storkvarter tillämpas även inom det stora utbyggnadsområdet Hyllie kring Citytunnelstationen i de södra delarna av Malmö samt inom utbyggnadsområdet Sorgenfri i de centrala delarna av Malmö. Se vidare kapitel 4 och 5, Exempel exploateringsområden.

2.1 Varför så stort fokus på parkeringshus?

Med parkeringshus skapar man möjlighet att samnyttja bilplatserna mellan olika verksamheter. Samnyttjandet kan minska det totala bilplatsbehovet med upp till 30 %. Detta ger en god koppling till långsiktig hållbarhet och effektiv markanvändning när det totalt sett blir ett färre antal bilplatser i staden.

Andra fördelar med parkeringshus:

- skapar förutsättningar för fastighetsägare att hantera bilplatsbehovet för fastigheterna genom parkeringsköp istället för i eget källargarage
- billigare att anlägga parkeringshus än parkeringsgarage under mark, påverkar byggkostnaderna positivt och kan ge billigare bostäder
- bilen blir inte lika lätt tillgänglig vilket ökar konkurrenssituationen för cykeln och kollektivtrafiken
- skapar bättre förutsättningar att anlägga gröna bostadsgårdar när hela gården inte är underbyggd med källargarage
- alstrar fotgängare som rör sig i gaturummen (trygghet och social hållbarhet) istället för att ta hissen direkt ner till bilen i källargaraget
- ett parkeringshus är inte lika bestående som ett källargarage, ett parkeringshus kan med tiden byggas om, få en annan funktion alternativt rivas och ersättas med annan byggnad vilket inte är möjligt med ett källargarage som är svårt att använda för annat ändamål.

Nackdelar med parkeringshus:

- Mindre exploateringsbar yta för bostäder och verksamheter?
- Stadsbyggnad/arkitektur/stadsbild?

Initialt har det funnits viss kritik kring det stora antal parkeringshus som finns eller planeras. Detta har dock till stor del försvunnit då man i detaljplaneskedet ökat kraven på dessa anläggningar genom att kräva offentliga verksamheter i markplan som ett tillskott till gaturummets liv och rörelser. I de flesta fall har man även ställt krav i detaljplan att integrera byggnadsvolymen med andra verksamheter såsom kontor eller bostäder mot minst en sida.

Figur 3 Exempel parkeringshuset Turning Torso; bostäder åt väster samt livsmedelsbutik och restaurang i markplan.

Figur 4 Exempel parkeringshuset Fullriggaren; krav på centrumfunktioner (livsmedelsbutik) i bottenplan samt kontor, vård eller centrumfunktion mot väster.

Figur 5 Parkeringshus i Hyllie

Parkeringshuset Hyllie, intill Citytunnelstationen, har funnits i ett par år och nu är byggnation av kontorslokaler på gång mot västra fasaden (norra och östra fasaden synbar i bild ovan). Parkeringshuset innehåller biluthyrningsfirma samt en biltvätt i bottenplan. Dessutom finns här ett cykelparkeringsgarage (Park n´ Ride) i två plan med utrymme för 1 000 cyklar. På fler och fler ställen görs försök att få parkeringshus att smälta in i stadsbilden. Några exempel på sådana försök kan ses i figur 6.

Figur 6 Några exempel på parkeringshus utanför Sveriges gränser med fokus på att få parkeringar att smälta in i stadsbilden.

3. Strategi - låga parkeringsnormer vid arbetsplats

Det finns trender som visar att bilresandet minskar i de större städerna medan bilinnehavet fortsätter att öka. En viktig strategi som man arbetat med i Malmö stad är att man i första hand vill påverka och minska behovet av bilresor och i andra hand, på längre sikt, även önskar att minska bilinnehavet.

Resvaneundersökningen från 2008 visar att bland de inpendlare som har fri tillgång till parkering på sin arbetsplats i Malmö så är det 80 % som väljer att ta bilen. Bland de som inte har fri tillgång till arbetsplatsparkering så är det bara cirka 45 % som kör bil till jobbet.

Kopplat till parkering och parkeringsnormer så arbetar parkeringsstrategier med en restriktiv och mycket låg parkeringsnorm för arbetsplatser/verksamheter och en något mer generös norm för bostäder för att minska antalet bilresor. Detta hänger ihop med att det inte är en lika stark trend gällande minskat bilinnehav. Det är av stor vikt att boende ges möjligheten att lämna bilen hemma dagtid. En eventuell brist på bilplatser vid bostad tvingar de boende att använda bilen i större utsträckning än nödvändigt, för exempelvis transporter till och från arbetsplatsen vilket utgör en relativt stor andel av de resor som görs i staden.

Malmö stad har i dagsläget följande normer för arbetsplatsparkering:

- 0,15 bilplatser per anställd inom 500 meter från de tre stora kollektivtrafikknutpunkterna/stationslägena i Malmö
- 0,2 bilplatser per anställd inom centrumområdet (större delen av tätorten)
- 0,3 bilplatser per anställd i ytterområdena

Detta innebär att 80-85 % av andelen anställda vid nya etableringar inom tätorten måste nyttja annat färdmedel än bil för att ta sig till och från sin arbetsplats.

Byggherrar i Västra Hamnen har efterfrågat en reduktion av parkeringsnorm vid införandet av bilpool för kontor. Malmö stad har för avsikt att genomföra ett pilotprojekt där man i samråd med byggherren tar fram ett förslag på lämpliga mobilitetsåtgärder som kan passa för det aktuella objektet för att sänka parkeringsnormen ytterligare. **Även försök med "bilfri arbetsplats" kan bli aktuellt.** Pilotprojektet har ännu inte startat.

Exempel på mobilitetsåtgärder som skulle kunna ingå i ett pilotprojekt för att sänka parkeringsnormen för kontor/verksamheter är:

- Subventionerat kollektivtrafikkort till anställda (för resor till och från arbetsplatsen)
- Tjänste-jojo-kort (kollektivtrafikkort för resor inom tjänsten)
- Bilpool för företagsbilar som även kan nyttjas privat
- Cykelpool för tjänstecyklar, även med alternativa cykelmodeller såsom elcyklar och lastcyklar
- Företagsplatser vid Malmö stads cykelparkeringsanläggning vid centralstationen
- Resepolicy
- Säker och tillgängliga cykelparkeringsplatser med service såsom pump, väderskydd, dusch på arbetsplats, korta gångavstånd m.m.

4. Exempel exploateringsområden - Fullriggaren

Fullriggaren är ett nytt område i Västra Hamnen som tidigare utgjorde kommunal mark bestående av 19 fastigheter som fördelades via markanvisning till 13 olika byggherrar. Genomförandet av exploateringsområdet drevs med en byggherredialog där representanter från alla byggherrar samt från olika förvaltningar inom Malmö stad närvarade med syfte att samordna och koordinera processen från detaljplan via bygglov till färdigt område. Området innehåller drygt 600 lägenheter (75 % hyresrätter) samt cirka 13 000 kvm verksamheter tillsammans med en förskola, ett LSS-boende, en park och ett parkeringshus.

Figur 7 Kvarteret Fullriggaren i Västra Hamnen

Vid uppstarten av utbyggnadsområdet, var då gällande parkeringsnormer för Västra Hamnen relativt hög, då området tidigare inte betraktats som ett innerstadsområde. Både Malmö stad och fastighetsägarna hade som mål att minska det totala bilplatsbehovet för hela området, minska kostnaderna för bostäderna samt främja ett hållbart resande samt stötta den utveckling av en hållbar stadsutveckling som började med bomässan Bo01 flera år tidigare.

Figur 8 Kvarteret Fullriggaren i Västra Hamnen

4.1 Byggherredialog och avtal

Inom ramen för byggherredialogen skrevs ett avtal mellan Malmö stad och alla fastighetsägarna gällande en parkeringslösning för området. Fastighetsägarna fick en sänkt parkeringsnorm med 30 % för lägenheter och kontor samt en låg generell parkeringsnorm för små lokaler i bottenvåningarna. Mot detta så förband sig fastighetsägarna att bekosta den fasta medlemsavgiften i en bilpool för alla lägenheter under minst 5 år. Fastighetsägarna förband sig dessutom att genomföra parkeringsköp om minst 170 bilplatser á 100 000 kronor per plats i det då planerade parkeringshuset inom området. Med denna "garanti" åtog sig stadens kommunala parkeringsbolag P-Malmö att bygga och förvalta parkeringsanläggningen.

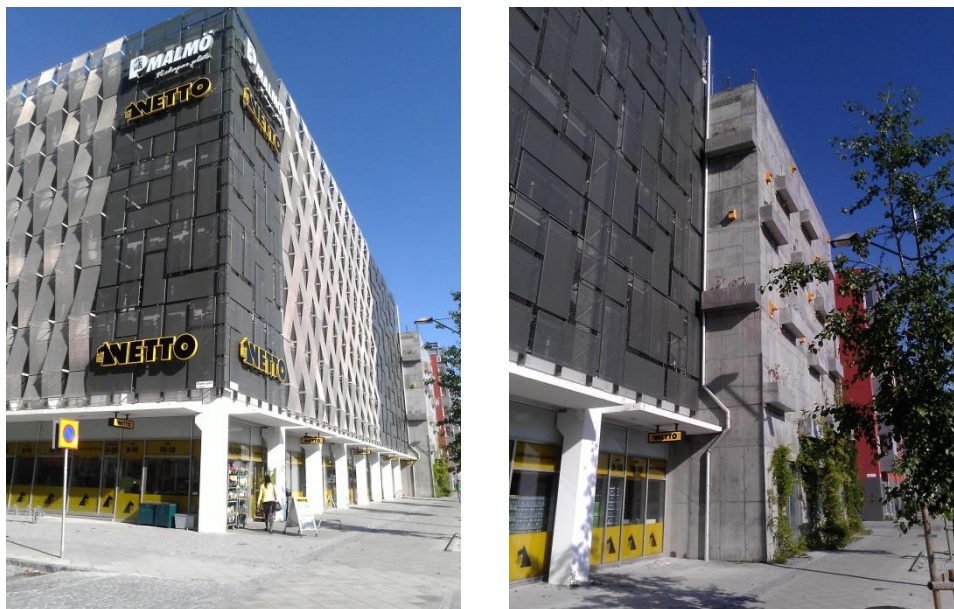
I avtalet åtog sig även fastighetsägarna att ordna bra cykelparkering samt verka för att en cykelpool etablerades med olika typer av cyklar, de förband sig även att genomföra informationsinsatser om hållbart resande, om bilpool, om minskat bilinnehav m.m. med målsättningen att bilinnehavet skulle vara i genomsnitt högst 0,7 bilar per hushåll. Fastighetsägarna ska dessutom årligen rapportera bilinnehavet i respektive fastighet till Malmö stad som sedan sammanställer informationen.

4.2 Parkeringshus

Parkeringshuset inom Fullriggaren är ett miljövänligt parkeringshus som nu är i fullt bruk. Parkeringshuset har förberetts för lokal energiproduktion med två vertikala vindkraftverk på taket och solceller har integrerats i den södra fasaden vilket bidrar till att minska byggnadens elbehov. Byggnaden har en livsmedelsbutik i markplan samt har i detaljplan en möjlig tillbyggnad med kontor,

vård eller centrumfunktioner mot fasaden åt väster. En växtklädd fasad med fågelholkar annonserar parkeringshusets miljöambition samtidigt som växtligheten bidrar till att ta upp partiklar och neutraliserar bilarnas koldioxidutsläpp.

Figur 9 Parkeringshuset i kvarteret Fullriggaren, Västra Hamnen i Malmö.

4.3 Bilinnehav och utvärdering

Utifrån intervjuer och undersökningar (2008-2012) gällande bilinnehavet i olika skeden av utbyggnaden av Västra hamnen gjordes mätningar av bilinnehavet. Bilinnehavet är som störst i de delar som utvecklades först i ett skede då området inte var lika väl sammankopplat med övriga Malmö. Dessutom var utbudet av service och handel lågt samtidigt som man hade en högre parkeringsnorm på 1,1 bilplatser per lägenhet inklusive besöksparkering. Områdena Bo01, Dockan och Turning Torso är utbyggda under perioden 2001-2007 har ett bilinnehav i dagsläget på 0,9-1,1 bilar per hushåll medan de nyare områdena Flagghusen (2008) och Fullriggaren (2012) har ett bilinnehav på 0,8 respektive 0,6 bilar per hushåll. För Fullriggaren angavs en norm på 0,8 bilplatser per lägenhet inklusive besöksparkering.

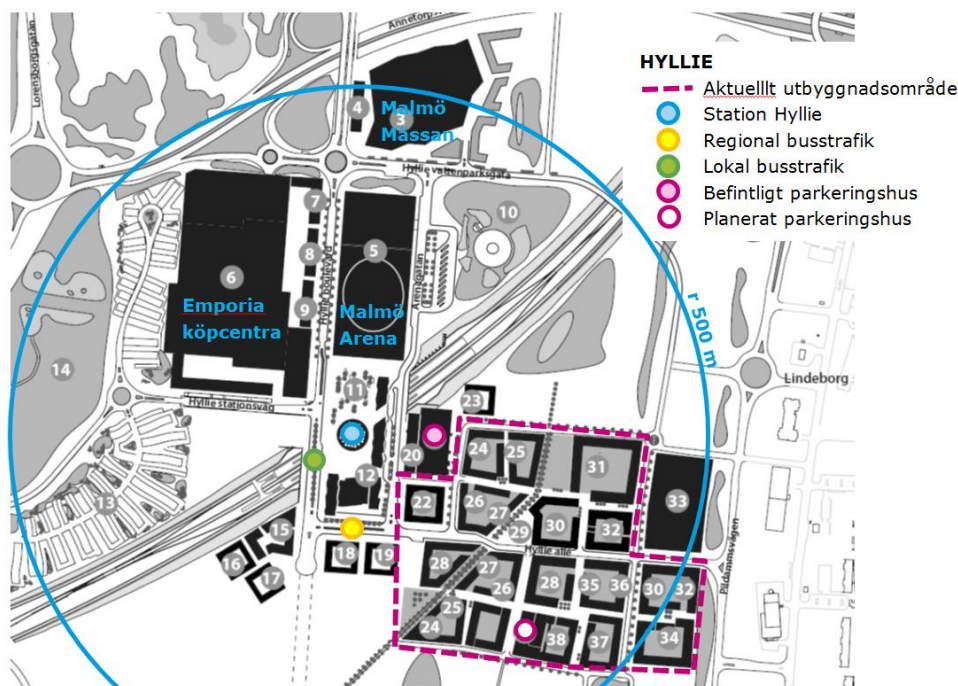
5. Exempel exploateringsområde - Hyllie

I ett område kring Citytunnelstationen i Hyllie har ett annat pilotprojekt avseende parkering startats med låga parkeringsnormer för bil samt lösning där endast 50 % av bilplatsbehovet tillgodoses (all parkerings planeras på tomtmark). Ett särskilt avtal har tagits fram som är godkänt av stadsbyggnadsnämnden och underskrivet av alla fastighetsägarna.

Utbyggnadsområdet har i grund varit kommunal mark och avtalet har därmed kunnat biläggas köpeavtalen för fastigheterna och fullföljandet bevakas i bygglovskedet. Syftet med avtalet är att öka incitament för ett minskat bilinnehav samtidigt som möjlighet ges till lägre byggkostnad. Andra fördelar som kan uppnås är ett effektivare markutnyttjande och ett ökat samnyttjande av bilplatserna, att kunna bygga tätare, billigare och grönare på bekostnad av utrymme för bilar.

Avtalet är kopplat till det geografiska område som omfattas av detaljplan 5051, Öst- Västliga gatan i Hyllie, ett område som kommer att inrymma cirka 1 700 bostäder, olika centrumfunktioner, en förskola, ett lokalt torg samt ett parkeringshus i de södra delarna. Alla lägenheter och verksamheter ligger mindre än 500 meter från Citytunnelstationen i Hyllie, en tågstation som trafikeras av regionala tåg samt tåg mot Danmark och vid torget i anslutning till stationen finns hållplatser för ett antal både lokala och regionala busslinjer. Inom området finns det dessutom ett mycket stort utbud av handel och service.

Fördelningen av den kommunala marken är gjord med markanvisningsavtal till sammanlagt 16 olika byggherrar. Inom områdets nordvästra del finns ett befintligt parkeringshus som ägs och förvaltas av det kommunala parkeringsbolaget P-Malmö. I detaljplanen för området finns det möjlighet att bygga ytterligare en parkeringsanläggning i de södra delarna. Även detta kommer att byggas ut och ägas av det kommunala parkeringsbolaget.

Figur 10 Avståndskarta station Hyllie

Avtalet innebär att Malmö stad för Hyllie förbinder sig att godkänna en "anpassning" av "Parkeringspolicy och Parkeringsnorm för bil, mc och cykel i Malmö" från september 2010 med bl.a. följande parkeringsnormer för bil:

- 0,65 bilplatser per lägenhet inklusive besöksparkering med avtal om bilpool
- 0,6 bilplatser per lägenhet inklusive besöksparkering med avtal om bilpool och där andelen små lägenheter (1-2 rok) är mer än 50 %.
- 0,9 bilplatser per lägenhet inklusive besöksparkering utan avtal om bilpool
- 0,8 bilplatser per lägenhet inklusive besöksparkering utan avtal om bilpool och där andelen små lägenheter (1-2 rok) är mer än 50 %.
- 6,75 bilplatser per 1 000 kvm BTA för kontor inklusive besöksparkering
- 13,5 bilplatser per 1 000 kvm BTA för handel inklusive besöksparkering

Byggherrarna förbinder sig samtidigt att totalt för detaljplaneområdet lösa 50 % av bilplatsbehovet på tomtmark och resterande 50 % i gemensamhetsanläggningar genom egen försorg eller genom parkeringsköp. De förbinder sig också till att införa bilpool med krav om inkluderat medlemskap för alla lägenheter under minst 5 år, att bilpoolsbilarna ska stå i öppna parkeringsanläggningar på kvartermark, att bilpoolslösningarna ska marknadsföras och att årlig uppföljning och utvärdering ska utföras. Detta för att lämpliga justeringar ska kunna göras kostnadseffektivt. Dessutom ska särskild omsorg ägnas åt cykelparkeringarnas tillgänglighet och utformning. Området är under utbyggnad, endast ett par av bostadshusen står i dagsläget klara.

6. Flexibla parkeringsnormer

6.1 Exempel Malmö - flerbostadshus

Parkeringsbehovet för flerbostadshus är beroende av flera faktorer såsom bostadens läge i staden, tillgången till service i närområdet, närhet samt utbud av kollektivtrafik, lägenhetsstorlek och sammansättning m.m. Med de då nya parkeringsnormerna från 2010 avskaffade Malmö stad de zoner som tidigare kopplats till en särskild parkeringsnorm för flerbostadshus. Istället införde man en flexibel parkeringsnorm som i normalfallet ska ligga i spannet 0,7-1,0 bilplatser per lägenhet exklusive besöksparkering. Om bostäderna ansluts till bilpool eller om extra ordinärt goda förutsättningar föreligger eller skapas, så kan spannet sträcka sig ner till 0,5 bilplatser per lägenhet.

6.2 Exempel Eskilstuna - kontor och bostäder

Eskilstuna kommun har en tydlig målbild om att öka antalet hållbara resor och skapa en attraktivare stad. Detta har påverkat Eskilstunas parkeringsstrategi och parkeringsnormer där fastighetsägarna som satsar på hållbara transportlösningar kan reducera parkeringsnormen och därmed också kostnaderna. Exempel på åtgärder är medlemskap i bilpool, gemensamhetsanläggningar för parkering, cykelpool, gröna resplaner vid arbetsplatser m.m. Nya parkeringsnormer för centrum har redan antagits och en ny parkeringsstrategi är under framtagande (klar hösten 2014).

Parkeringsnormen för bil till bostäder och kontor inom centrumområdet är flexibel. Det finns en utgångspunkt för hur många bilparkeringar som krävs, men siffran kan höjas eller sänkas beroende på läge, restidskvoter samt vilka åtgärder byggherren kan tänkas genomföra. Kommunen uppmuntrar till gemensamma parkeringslösningar för effektivt utnyttjande av den centralt värdefulla marken och kommunen hjälper till att hitta olika sätt att lösa bilparkeringsbehovet utanför ett aktuellt planområde.

Bostäder 0-6 bpl/1 000 kvm BTA

Kontor 0-8 bpl/1 000 kvm BTA

7. Sänkta parkeringsnormer med medlemskap i bilpool

Malmö stad arbetar med bilpooler för att reducera behovet av parkeringsplatser för bostäder, förslag finns nu även på att använda bilpool för företagsbilar i Västra Hamnen. Syftet med införandet av bilpool är att på sikt minska bilinnehavet och därmed också andelen resor med bil i staden. En viktig förutsättning är dock att det finns nära och god tillgång till kollektivtrafik, samhällsservice och annan service.

I Västra Hamnen har tidigare gjorts en generell reduktion på 20 % på parkeringsnormen för flerbostadshus. För att uppnå denna reduktion av parkeringsnormen krävs ett avtal om bilpoolsinförande i kombination med ytterligare åtgärder såsom:

- Att mindre än hälften av bilplatsbehovet uppförs på den egna fastigheten
- Att parkeringsköp/avlösen sker för flertalet bilplatser i en gemensam parkeringsanläggning för ökat samnyttjande
- Att medlemskap i bilpool garanteras i minst fem år och att kostnaderna för medlemskapet ingår i hyran
- Speciell omsorg ska läggas på tillgången till och utformningen av cykelparkeringsplatser
- Att en årlig uppföljning och utvärdering görs av bilinnehav

Nästa steg i detta arbete är att genomföra ett antal pilotprojekt där Malmö stad i samråd med byggherren tar fram ett förslag på lämpliga mobilitetsåtgärder som kan passa det aktuella objektet för att sänka parkeringsnormen för bostäder med upp till 30 %. I skrivandets stund har dock inget pilotprojekt dragit igång. Exempel på mobilitetsåtgärder kan utöver ovanstående vara:

- Helt eller delvis subventionerat kollektivtrafikkort
- Cykelpool med olika typer av cyklar såsom elcykel, lådcykel och cykelkärror
- Medlemskap i bilpool i 10 år
- Attraktiv cykelparkering med pump, platser för lådcyklar, väderskydd etc.

Malmö stad planerar dessutom att genomföra pilotprojekt avseende reduktion av parkeringsnorm för kontor/verksamheter vilket inte tidigare gjorts. Exempel på åtgärder som kan sänka parkeringsbehovet är:

- Månadskort för kollektivtrafik
- Bilpool för tjänstebilar
- Cykelpool för tjänstecyklar

8. Exempel bilfritt boende

8.1 Lunds kommun

Ett så kallat bilfritt boende kommer att testas som pilotprojekt som ska utvärderas efterhand. För en reducering av bilplatsbehovet med 90-95 % så måste det bilfria boendet säkerställas genom att fastighetsägaren via avtal med alla boende om att inte äga bil så länge man bor i fastigheten. Dessutom ska medlemskap i bilpool garanteras för varje hushåll och kostnaden för medlemskapet ska ingå i hyran, parkering för besök och bilpool ska företrädesvis ordas i gemensamma parkeringsläggnings utanför den egna fastigheten, särskild omsorg ska läggas på tillgång och utformning av cykelparkeringen, kraftfull marknadsföring av bilpoolslösningen samt årlig uppföljning och utvärdering ska utföras.

8.2 Göteborgs stad

Ett pilotprojekt på Kronhusgatan i centrala Göteborg där en befintlig kontorsfastighet omvandlas till bostäder utan krav på parkering. De boende får heller inte rätt till boendeparkering på gatumark. De boende planerades att få medlemskap i bilpool och skulle de behöva en bilplats så är de boende hänvisade till den öppna marknaden i form av Östra Nordstans parkeringsplatser. Avståndet till Göteborgs centralstation är mindre än 500 meter. Pilotprojektet har formaliserats genom att Trafikkontoret har fastställt ett antal villkor som exploatören ska uppfylla genom en skriftlig överenskommelse i samband med bygglovsprövning. I skrivandets stund har en del av fastigheterna haft inflyttning och en del är under byggnation. Bilpool har ännu inte införts p.g.a. bristande intresse hos de boende.

9. Gröna parkeringsköp i Umeå

Grönt parkeringsköp är ett nytt verktyg där Umeå kommun, fastighetsägaren samt det kommunala parkeringsbolaget Upab ingår ett avtal med åtaganden som innebär att fastighetsägaren kan få en reducering av parkeringsnormen för anställda i utbyte mot ökat ansvarstagande hos fastighetsägaren i att åstadkomma ett förändrat resebeteende. Syftet är att ge incitament till och sporra fastighetsägare i centrum att omvandla förfulade parkeringsytor till positiva inslag i stadsmiljön. Med ett avtal ges fastighetsägaren möjlighet att ta ansvar för anställdas transporter till och från fastigheten genom andra åtgärder än erbjudande av bilparkering.

Normtalen är miniminormer och anger det lägsta antal parkeringsplatser som ska tillföras fastigheten. Det finns möjlighet till avsteg från miniminormen om fastighetsägaren tar ansvar för trafiksituationen med alternativa metoder såsom gröna parkeringsköp och samnyttjande.

Umeå har en parkeringsstrategi med inriktningsmål att minska onödig trafik i centrum och på så sätt förbättra miljön och luftkvalitén bl.a. genom att successivt flytta arbetsplatsparkering ut från centrum.

10. Friköp i Skövde kommun

I Skövde finns förslag om att tillämpa så kallat friköp (en form av parkeringsköp) inom stadskärnan. Detta innebär att kommunen kan teckna avtal om friköp med en byggherre. Det är emellertid ingen rättighet för fastighetsägaren utan denna begäran avgörs av kommunen. Friköp sker genom att teckna ett avlösen, genom vilket en annan part än den som har skyldigheter enligt PBL övertar ansvaret i dennes ställe fullgör den i PBL föreskrivna skyldigheten att anordna bilplatser. Avsikten är att utnyttja marken bättre. Friköpsbelopp om 4 basbelopp per bilplats (basbelopp = 44 400 kr 2014).

11. Planering av parkeringshus

Ett gemensamt mål för både fastighetsägare och kommuner är att undvika att bygga ett överflöd av parkeringar då dessa varken genererar någon intäkt eller bidrar till ett effektivt markutnyttjande. Det är dock inte heller önskvärt att parkeringar är belagda till 100 % då tillgängligheten drabbas. Detta kapitel beskriver hur parkeringshus byggs och planeras så att parkeringsplatserna utnyttjas så effektivt som möjligt över hela dygnet. Beroende på utformning av parkering så brukar beläggningsgraden 90-95 % upplevas som en full parkering och är den tidpunkten/situationen då människor upplever att det är svårt att hitta en plats. För att en parkeringsplats ska vara väl utnyttjad över hela dygnet finns ett antal kriterier.

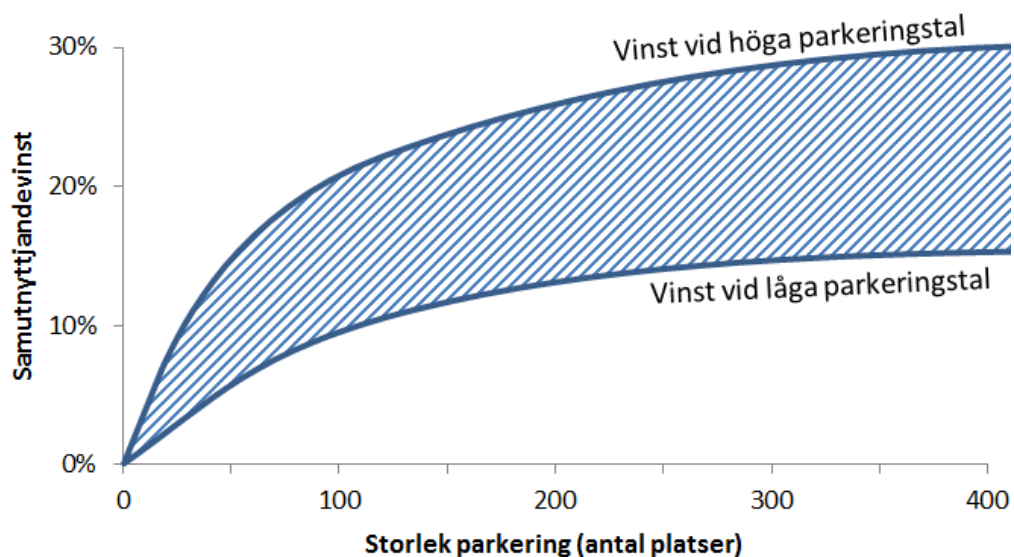
1. Parkeringshuset ska vara omgivet av blandad bebyggelse där handel får utgöra max 10-15 % av arean.
2. Parkeringshuset ska ha realtidsskyltar som visar hur många lediga platser det finns och på vilket plan.
3. Parkeringshuset bör ha minst 100 platser för att variationer hos enskilda ärendetyper inte ska påverka samutnyttjandevinsten i för stor utsträckning
4. Avståndet från parkeringshuset till handel bör inte överstiga 200 m². För arbetsplatser och boende bör avståndet inte överstiga 300-400 m.
5. Alla parkeringsplatser i parkeringshuset ska vara gemensamma.
6. Kantstensparkeringar i kringliggande kvarter bör vara dyrare att parkera på än parkeringshuset samt bör vara begränsade till korttidsparkering.

Det är svårt att på ett vetenskapligt sätt beräkna ut vinster av samutnyttjande då alla områden har sina egna förutsättningar, men givet att ovanstående kriterier är uppfyllda så är en uppskattning av samutnyttjandevinsten (i antal parkeringsplatser) enligt graf i figur 11. En ytterligare faktor som höjer samutnyttjandevinsten är en hög parkeringsnorm. En hög parkeringsnorm i sig är

---

² Dessa avstånd varierar något mellan kommuner

dock något som ska undvikas. Högre parkeringsnorm hittas ofta i stadsdelar där möjligheten till kollektiva transporter är få och det är vanligt att bilen används mellan arbete och bostad. Detta gör indirekt att det är lättare att samutnyttja parkeringar där. I stadsdelar med låg parkeringsnorm tenderar bilar att användas mindre till arbetspendling och mer till kvälls och helgaktiviteter vilket gör att de inte kan samutnyttjas med bilparkering för arbetande i samma utsträckning. Grafen visar att vid ett parkeringshus på exempelvis 100 parkeringsplatser kan samutnyttjandevinsten bli mellan 10 - 20 %. Det kan alltså byggas så många färre parkeringsplatser än vad det finns efterfrågan på just för att boende, arbetande och kunder efterfrågar dessa parkeringsplatser vid olika tillfällen. Byggs istället ett parkeringshus med 400 platser hamnar samutnyttjandevinsten på mellan 15 - 30 % som brukar anses vara en sorts maximal samutnyttjandevinst.

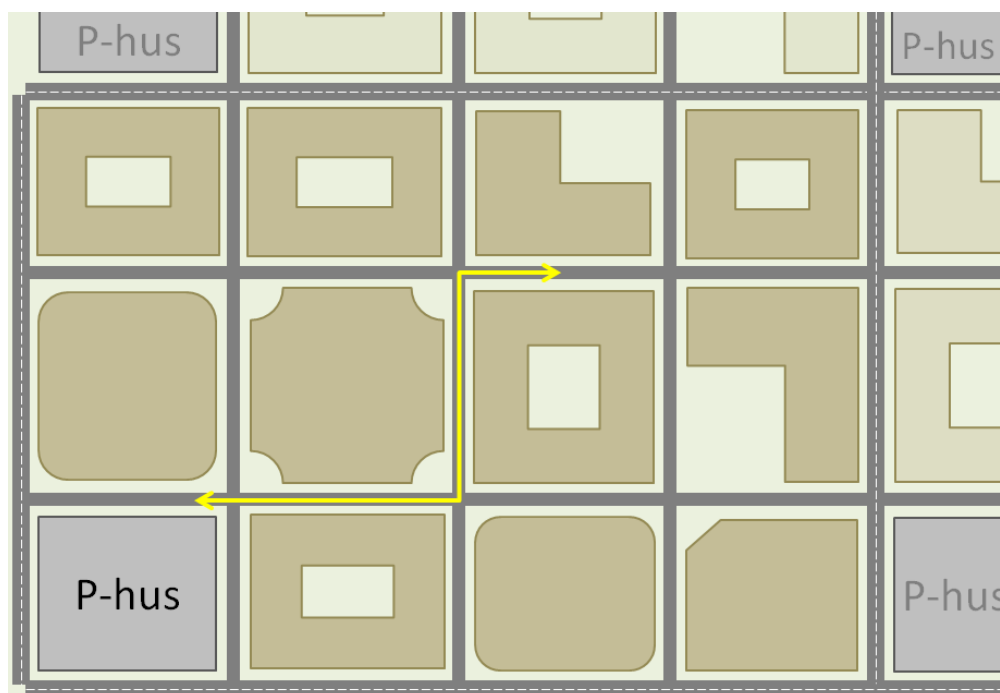

Figur 11 Ungefärliga vinster (i antal parkeringsplatser) av samutnyttjande beroende på storlek på parkeringshus

11.1 Utformning och lokalisering av parkeringshus

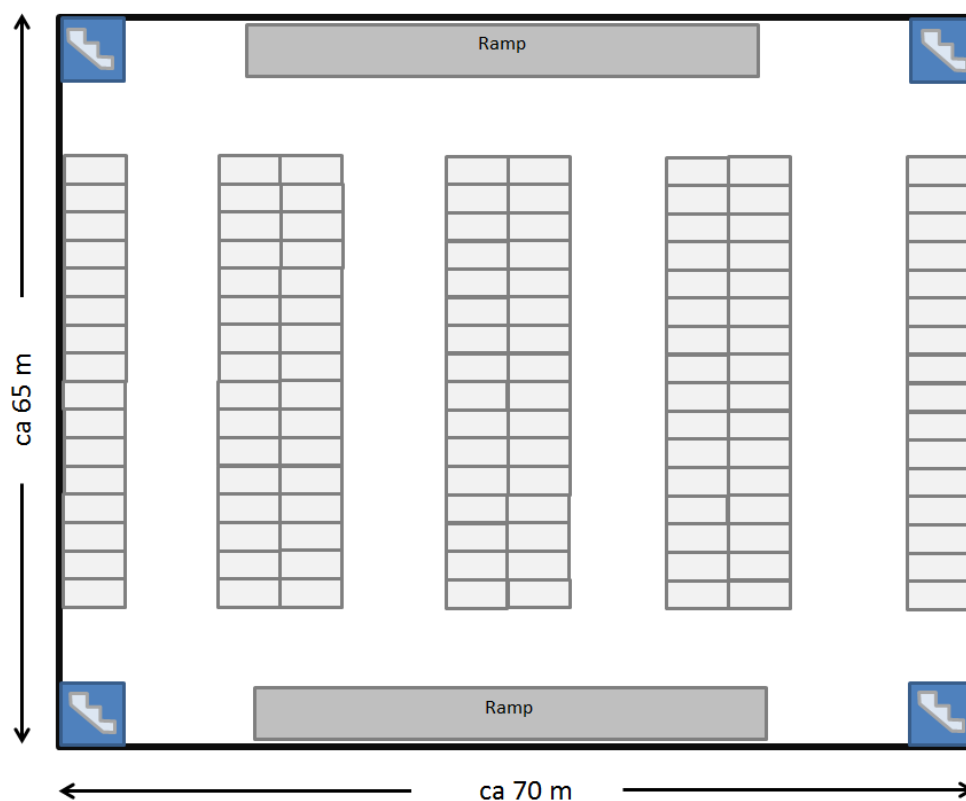
Ett exempel på hur ett parkeringshus kan placeras i ett storkvarter kan ses i figur 12. Den gula pilen visar det längsta gångavstånd som behövs för att nå någon fastighet. Parkeringshusen behöver sannolikt kompletteras med gatuparkering men i liten omfattning och endast med korttidsparkering.

Figur 12 Exempel på storkvarter med parkeringshus

Ett parkeringshus kan utformas på många sätt men bör inte vara smalare än ca 35 m för att rymma 2 hela parkeringsskepp. Ett exempel på lay out för ett parkeringshus som rymmer 128 bilplatser per plan kan ses i figur 13.

Parkeringshuset kan med fördel "byggas in" så att en eller flera fasader består av bostäder eller kontor. Trappor och hiss bör om möjligt finnas i varje hörn för att minimera gångavstånd. Ett vanligt pelaravstånd för parkeringshus är 17 X 4,8 m vid vinkelräta parkeringar alternativt 14,5 x 4,8 m vid snedställda parkeringar.

Figur 13 Exempel på en utformning av ett enkelt parkeringshus anpassat för ett normalstort kvarter

Det händer att fastigheter byggs om från ett ändamål till ett annat, vilket också är också fallet med parkeringshus. Tyvärr har man då ofta byggt en för låg takhöjd för att parkeringshuset ska kunna omvandlas till exempelvis studentbostäder och ombyggnaden blir kostsam. Om parkeringshuset ska planeras med en sådan flexibilitet redan från början så bör takhöjden öka från vanliga 2,15 m till 2,5 m. Ytterligare hänsyn som bör tas är möjlighet till rörsystem i golv samt att bullernivåer inte överstiger de som krävs för studentboende. Det får heller inte vara mer än 45 m till närmsta utrymningsväg.

11.2 Parkeringshus och ekonomi

Väldigt ofta planeras parkeringshus som en service till intilliggande målpunkter. Trots parkeringsbrist i en stadsdel så finns sällan något intresse från privata aktörer att bygga parkeringshus med mål att få dessa lönsamma i sig. Detta syns kanske tydligast på att privata aktörer nästan aldrig söker bygglov för endast ett parkeringshus och inget annat. Anledningen till detta är att det är mycket svårt att ta betalt för parkering så att det blir lönsamt. Åtminstone blir det inte lika lönsamt som motsvarande bostadsfastighet eller kontorsfastighet hade varit. Anledningen till detta är att det i princip inte finns någon marknadsanpassad parkering i dagsläget. Kommunerna använder parkeringsavgifter som styrmedel och tenderar att ta såpass låga parkeringsavgifter att det är omöjligt för privata aktörer att

konkurrera. Ofta är en klar majoritet av veckans alla timmar dessutom avgiftsfria. Ibland finns uppfattningen hos allmänhet att en kommun tjänar mycket pengar på kommunal gatuparkering. Väger man in den alternativa användningen av denna yta kan det (rent teoretiskt) ofta vara betydligt mer lönsamt att sälja marken till restaurangägare, göra om parkeringen till cykel- eller kollektivtrafikkörfält eller annan verksamhet. På Södermalm i Stockholm finns över 50 underjordiska parkeringsgarage som gjorts om till alternativa verksamheter av den enkla anledningen att det lönar sig betydligt bättre. Debatten kring marknadsanpassade parkeringsavgifter växer sig starkare och starkare och några kommuner har detta som ett mål och har redan infört avgift under veckans alla timmar.

12. Privat eller kommunalt parkeringsbolag

Den absolut viktigaste fördelen med ett kommunalt parkeringsbolag alternativt kommunala parkeringsanläggningar jämfört med en privat aktör är den kontroll och möjlighet det ger kommunen att skapa en strategi och långsiktig planering avseende parkering inom ett utbyggnadsområde eller stadsdel, med möjligheten att använda parkeringsanläggningarna som styrmedel i parkeringspolitiken då parkering har en avgörande koppling till kommunens trafikstrategi och mål. Aktuella exempel är Helsingborg, Västerås och Uddevalla som har haft kommunala parkeringsbolag och/eller större kommunala parkeringsanläggningar i centrala lägen som nu funderar på att återinföra detta med hänsyn till ovanstående anledning.

Om kommunen har rådighet över anläggningen/anläggningarna så har man också makten och kontrollen över parkeringsköp, reglering, prissättning samt möjligheten att erbjuda parkeringsköp. Nackdelar kan vara att skapa en anläggning eller bolag med god ekonomi. Något exempel på kommun utan kommunalt parkeringsbolag där parkeringsköp fungerar på ett bra sätt har inte hittats.

13. Genomförande och process

Att aktivt arbeta med att minska bilresande och minimera efterfrågan av parkering handlar mycket om att påverka människors beteende och vanor. Det går inte alltid att förutspå hur framtiden kommer att se ut och i utbyggnadsområden är det en kontinuerlig process där stadens utveckling tillsammans med utbud och tillgång på kollektivtrafik, gång- och cykelvägnät m.m. är tätt kopplade till parkeringsbehov och efterfrågan.

Det finns många olika skeden i planeringsprocessen som kan hantera och styra frågor gällande parkering:

- Parkeringsstrategi (tätort, område eller stadsdel)
- Parkeringsavgift
- Markanvisning, krav
- Detaljplan
- Exploateringsavtal
- Bygglov
- Parkeringsköp/Parkeringsavtal
- Miljöcertifiering av stadsdel eller byggnad

13.1 Parkeringsstrategi/Parkeringsplan

I ett större utbyggnadsområde är det viktigt med en långsiktig strategi för utvecklingen som även kan ta hänsyn till och anpassas efter hand. Acceptansen för ett lägre bilinnehav och ett minskat bilresande kan vara svår i tidiga skeden av utvecklingen men ökar ofta efterhand som de nya stadsdelarna blir en mer integrerad del av de befintliga delarna av staden.

Det är bra med tuffa mål, men framtiden är alltid osäker. Det kan vara bra att ha en strategi för hur man hanterat olika framtidsscenario, om bilplatsbehovet blir större än beräknat. En möjlighet kan vara att reservera kommunal mark för eventuell framtida ytterligare parkeringsanläggning eller att i detaljplan skapa förutsättningar för parkeringsanläggningar som kan utökas/byggas på vid eventuellt ökat behov i framtiden.

13.2 Exploateringsavtal och bygglov

Principer för parkeringslösningar kan regleras i exploateringsavtal. Genomförandet av dessa åtgärder styrs sedan i bygglovet där exploatören måste redovisa bilplatsbehov och hur detta har för avsikt att lösas. Stadsbyggnadskontoret godkänner att bygglovet överensstämmer med avtalet.

Frågor som inte kan styras av avtal, bygglov eller detaljplan är svåra att hantera och kräver en viss insats från kommunen. Detta gäller till exempel krav på mobility managementåtgärder, krav på fastighetsägarna om årlig uppföljning och redovisning av t.ex. bilinnehav och bilpool. I Malmö stad arbetar man aktivt med dessa frågor och man gör kontinuerligt uppföljning, telefonundersökningar, enkäter m.m. för att följa utvecklingen.

I Fullriggaren Västra Hamnen har man detaljplanen ställt krav på parkeringshuset (Dp 4971) där plankartan anger bestämmelsen PE1K1D1C1 för användning av kvartersmark – "Parkering på högst 70 % av fastighetsytan. Teknisk anläggning, vård utan risk för smittspridning. Centrumfunktioner skall anordnas i bottenvåning mot Östra Varvsgatan".

13.4 Miljöcertifiering av stadsdel eller byggnad

Både enskilda byggnader och hela stadsdelar går att certifiera enligt BREEAM. En tidig dialog kring detta skapar en samsyn mellan kommun, exploatörer och fastighetsägare. Det betyder i sin tur att parkeringsköp och gröna parkeringsköp underlättas då samtliga parter har en gemensam målbild. Exempel på BREEAM-certifierade stadsdelar är Masthusen och Varvsstaden i Malmö och kvarteren Kabeln och Eken i Sundbyberg.

Figur 16 Kvarteret Kabeln Sundbyberg

14. Källor

Parkeringspolicy och Parkeringsnorm för bil, mc och cykel i Malmö

Malmö stadsbyggnadskontor, Pr 3087, antagen september 2010.

Parkering i Fullriggaren

Enkätundersökning december 2012, Malmö Stadsbyggnadskontoret 2013-04-11.

Västra Hamnen 2031 ett hållbart och gott liv för alla

Uppdatering av vision, mål och strategier, Malmö stad 2013.

Parkeringsnormer för ett Eskilstuna i förändring

Stadsbyggnadsförvaltningen, Eskilstuna kommun

Hållbart resande i Västra Hamnen

Stadsbyggnadsnämnden Malmö stad 2014-05-16

Parkering för hållbar stadsutveckling

SKL 2013, ISBN: 978-91-7164-920-1

14.1 Länkar

<https://www.pmalmo.se/Tjanster/Parkeringsalternativ/Vastra-hamnen/Fullriggaren/>

14.2 Intervjuer och mailkontakter

Stina Räftegård, Exploateringsingenjör

Projektenheten Malmö stad

Pernilla Andersson, Projektledare/Exploateringsingenjör

Fastighetskontoret, Malmö stad

Anna Stjärnkvist, Trafikplanerare

Stadsbyggnadskontoret Malmö stad

Tomas Strandberg, VD

Parkering Malmö

Hans Magnusson, Seniorkonsult

Trafikkontoret Göteborg

Denna utredning är ett underlag till den utvecklade strukturplanen för Nacka stad. Det sammanvägda resultatet kan läsas i dokumentet "Utvecklad strukturplan för Nacka stad".

SLUTRAPPORT

Skyfallsanalys för Västra Sicklaön

2014-11-17

Sammanfattning

Nacka kommun har för avsikt att expandera kraftigt fram till år 2030. Ca 13 500 nya bostäder skulle kunna tillkomma på Västra Sicklaön. Som en del i framtagandet av en fördjupad strukturplan för området önskar kommunen genomföra en skyfallsanalys för Västra Sicklaön.

DHI Sverige AB har fått i uppdrag att genomföra en skyfallsanalys där målet är att resultaten skall kunna användas som ett underlag:

- för framtagning av fördjupad strukturplan för Västra Sicklaön
- för planering av åtgärder i dagvattennätet
- för kostnad-/nyttoanalys

Utifrån kommunens laserskannade höjddata har en tvådimensionell hydraulisk modell etablerats i programvaran MIKE 21. Modellområdet omfattar planstrukturområdet för Västra Sicklaön. Avrinnings- och översvänningsberäkningar har genomförts för två olika extrema regnhändelser, dels ett 100-årsregn utifrån dagens förhållanden och dels ett 100-årsregn med en klimatkfaktor på 1.2. Utifrån resultaten har översvänningsutbredning, vattendjup och flödesvägar kartlagts.

Utredningen visar att de allra kraftigaste översvämningarna är relativt begränsade i areal utbredning. Två av de större översvänningsområdena ligger i närhet till Sickla köpcenter och Ica Maxi. Utöver dessa områden observeras stora översvänningsdjup vid knutpunkter i trafiken, t.ex. Nacka station och Järla station. Översvämningar som sker vid denna typ av infrastruktur kan orsaka stora konsekvenser för tillgängligheten för hjälpinsatser/utrymningsvägar etc. Dessa områden bör prioriteras för åtgärder.

Detaljstudier bör genomföras i områden som är kraftigt drabbade av marköversvämningar samt i områden där det planeras för större förändringar genom den framtida exploateringen. Sådana detaljstudier bör genomföras med en ökad upplösning på höjddata. I en detaljerad analys bör även en ledningsnätmodell upprättas och anslutas till terrängmodellen. Genom att inkludera ledningsnätet ges en möjlighet att på ett dynamiskt sätt beskriva översvänningsförloppet, såväl på marken som i systemet där under.

Fredrik Bergh
DHI 2014-11-17

Henny Samuelsson

Innehållsförteckning

1	Bakgrund	4
1.1	Utredningens syfte.....	4
2	Metodik	5
2.1	Beräkningsförutsättningar	5
2.1.1	Dagvattensystemets kapacitet.....	6
2.1.2	Markens infiltrationsförmåga.....	6
2.1.3	Regnbelastning.....	7
3	Resultat	8
3.1	Resultat 100-årsregn.....	9
3.2	Resultat 100-årsregn med klimatfaktor 1.2	16
4	Kommentarer till resultaten	21
4.1	Vatten intill husliv	21
4.2	Osäkerheter i antaganden	21
5	Slutsatser och rekommendationer	22

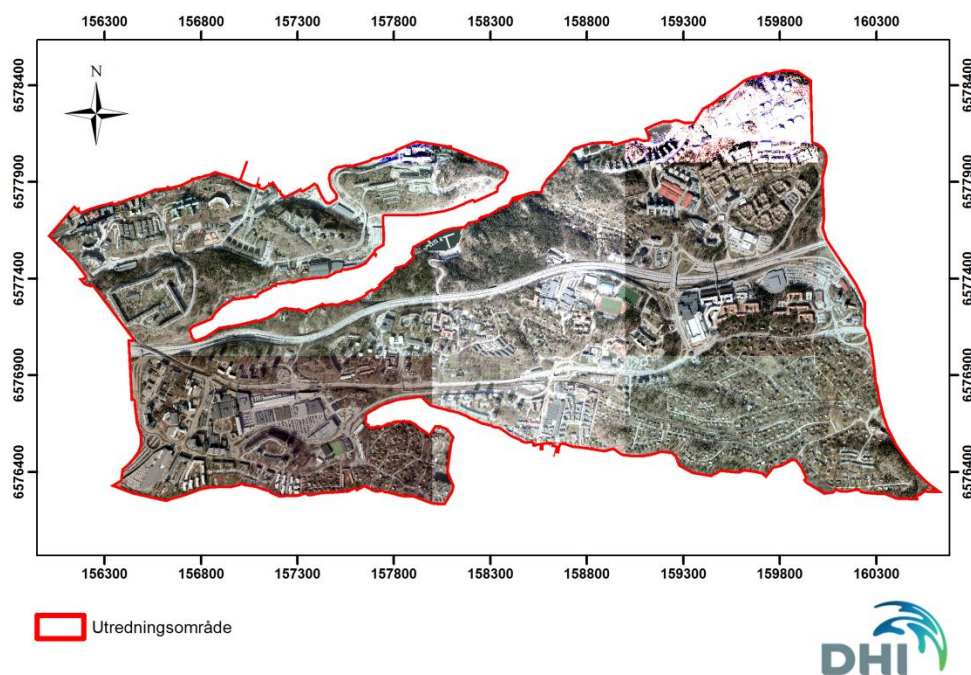
I Bakgrund

Nacka kommun har för avsikt att expandera kraftigt fram till år 2030. Ca 13 500 nya bostäder skulle kunna tillkomma på Västra Sicklaön. Som en del i framtagandet av en fördjupad strukturplan för området önskar kommunen genomföra en skyfallsanalys för Västra Sicklaön. Översvämningsanalysen har beställts av DHI Sverige AB.

I.1 Utredningens syfte

Uppdraget syftar till att utreda konsekvenser av extrema regn över Västra Sicklaön inom Nacka kommun, genom att analysera huvudsakliga flödesvägar och maximala översvämningsdjup på markytan vid extrema regnsituationer när dagvattenledningarnas kapacitet överskrids.

Utredningen omfattar området inom upprättad strukturplan för Västra Sicklaön (Figur 1).

Figur 1 Utredningsområde

Resultaten från översvämningskarteringen skall kunna användas som ett underlag:

- för framtagning av fördjupad strukturplan för Västra Sicklaön
- för planering av åtgärder i dagvattennätet
- för kostnad-/nyttoanalys

2 Metodik

Avrinnings- och översvämningsberäkningar har genomförts för två olika extrema regnhändelser med hjälp av en hydraulisk modell. Utifrån resultaten har översvämningens utbredning, vattendjup och flödesvägar kartlagts.

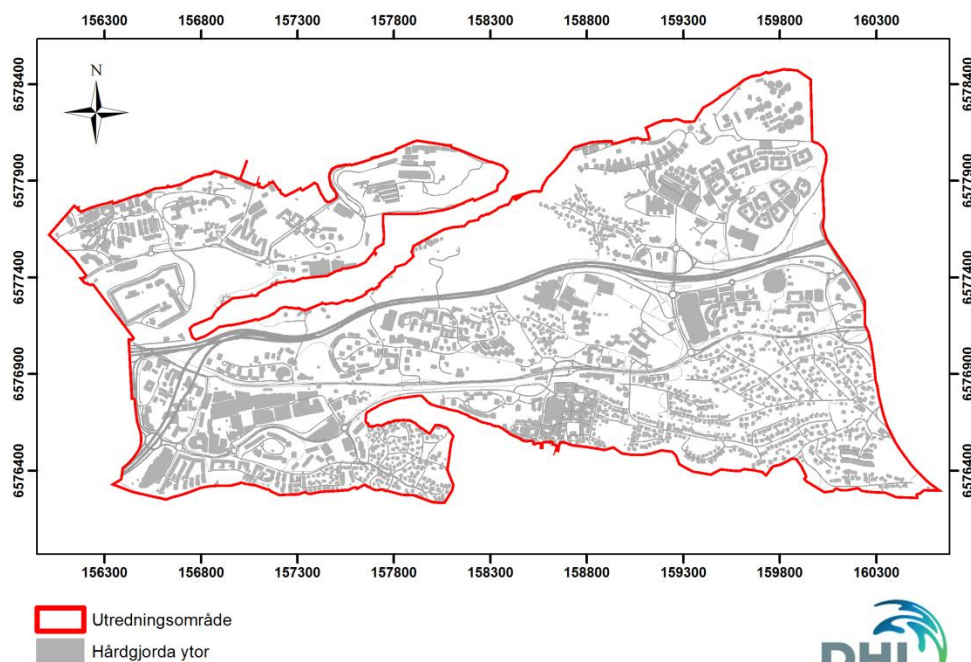
Beräkningsresultaten utgör ett underlag för bl.a. identifikation av riskområden med avseende på översvämningar, alternativa avledningsvägar på markytan och lämpliga platser för fördröjande och kvalitetsförbättrande dagvattenanläggningar. Metodiken som använts följer den metod som utvecklats i det av MSB-finansierade projektet ”Kartläggning av skyfalls påverkan på samhällsviktig verksamhet – framtagande av metodik för utredning på kommunal nivå” (Mårtensson och Gustafsson, 2014).

2.1 Beräkningsförutsättningar

Utifrån kommunens laserskannade höjddata har en tvådimensionell hydraulisk modell etablerats i programvaran MIKE 21. Modellområdet omfattar planstrukturområdet för Västra Sicklaön. Utredningsområdet täcker med marginal in avrinningsområdena för planstrukturområdet. Den horisontella upplösningen på modellen har satts till 4 m. Valet av upplösning har gjorts med hänsyn till att på ett tillräckligt detaljerat sätt kunna beskriva urbana strukturer och samtidigt få rimliga beräkningstider.

Terrängmodellen har modifierats för att möjliggöra transport av vatten runt husen genom att nivån för alla hus och byggnader höjts upp jämfört med omkringliggande områden. Nivåer i viadukter har sänkts för att representera nivån i viadukten och inte nivån på vägen över.

Ytans råhet, vilken styr vattnets hastighet på markytan och således påverkar översvämningens förlopp, har differentierats mellan hårdgjorda ytor och övriga permeabla ytor. Hårdgjorda har ansatts med en lägre råhet (mindre motstånd) och övriga ytor med en högre råhet (större motstånd). I Figur 2 visas alla ytor som i modellen antagits vara hårdgjorda. Dessa utgörs av hustak och vägar. Vägytor har buffrats utifrån väglinjer baserat på inmätt vägbredd. Där information om vägbredd saknats (framförallt för mindre vägar och cykelvägar) har linjerna buffrats till total bredd 6 m för vägar och 2 m för cykelvägar.

Figur 2. Hårdgjorda ytor inom utredningsområdet.

2.1.1 Dagvattensystemets kapacitet

Enligt Svenskt Vatten P90 ska våra VA-system grovt sett vara dimensionerade för att klara ett regn med 10-års återkomsttid. I verkligheten varierar kapaciteten i systemet och kan vara både högre och lägre, dock oftast lägre. Vid skyfall, dvs. regn med hög återkomsttid, är ledningssystemets kapacitet begränsad i förhållande till regnvolymen.

Enligt uppgifter från Nacka kommun har huvuddelen av ledningsnätet inom planområdet en kapacitet på mellan 2-5 år. Hänsyn till ledningssystemets kapacitet har därför schablonmässigt tagits genom att reducera volymen av det belastande regnet med intensiteten och volymen motsvarande ett 2-årsregn, i detta fall ca 70 l/s/ha (25 mm/h). Detta avdrag har gjorts för alla hårdgjorda ytor (Figur 2), vilka kan antas ledas till befintligt ledningssystem. Se vidare under avsnitt 2.1.3 rörande nederbördbelastning.

2.1.2 Markens infiltrationsförmåga

Till terrängmodellen har kopplats en infiltrationsmodul som låter delar av vattnet infiltrera istället för att rinna av på ytan. För alla ytor som inte antas vara hårdgjorda har infiltrationsmodulen aktiverats.

Baserat på en från kommunen levererad jordartskarta har infiltrationskapaciteten ansatts för olika jordlager, med en högre ansatt kapacitet i genomsläppliga jordar som grus och sand och en lägre kapacitet i mindre genomsläppliga jordar som lera. En stor andel av ytan inom modellområdet består av berg i dagen. För dessa ytor har infiltrationen satts till noll.

Infiltrationslagrets mäktighet har satts till 0,3 m och den tillgängliga porositeten till 0,2 (dvs. skillnaden mellan vattenmättnadshalt och aktuell markvattenhalt vid regnets start). Skyfall inträffar vanligtvis under sommarmånaderna juni – augusti då markvattenhalten normalt är låg till följd av hög avdunstning. Vid beräkningarna har det därför antagits att studerade regn inträffar sommartid och har föregåtts av ca en veckas torrperiod. Detta innebär att det översta jordlagrets markvattenhalt hunnit reduceras av avdunstning till en halt som ligger ca 0,2 under jordens vattenmättnad.

Gjorda antaganden enligt ovan innebär en total magasinskapacitet i marken på 60 mm (0,2 x 0,3 m). Dock spelar tidsförloppet in, så även om 60 mm nederbörd faller på en yta med denna magasineringsförmåga, beror infiltrerad volym på hur länge vattnet ligger kvar i detta område. Vid större lutning i terrängen hinner ofta inte vattnet infiltrera innan det runnit vidare, medan det vid lågpunkter kan ansamlas stora volymer där infiltrationen successivt pågår tills markmagasinet fyllts.

Infiltrationsmodulen inkluderar även beskrivning av ett möjligt läckage från det övre markmagasinet till en tänkt grundvattenyta. I praktiken har dock denna process mycket liten inverkan vid denna typ av beräkning då läckaget generellt är väsentligt lägre än infiltrationen.

2.1.3 Regnbelastning

En förutsättning för att det skall vara rimligt att förenkla ledningssystemets inverkan till ett schablonmässigt avdrag från regnet, enligt avsnitt 2.1.1, och arbeta med en markavrinningsmodell utan koppling till en modell för ledningsnätet, är att regnbelastningen är så stor att den med god marginal överstiger ledningssystemets kapacitet. Ju närmare det valda regnet ligger i förhållande till ledningssystemets kapacitet, ju större blir osäkerheten i denna förenkling. Syftet med denna utredning har varit att bedöma konsekvenserna vid extrema regn, dvs. skyfall med intensitet och volym som vida överstiger ledningssystemets kapacitet.

Två skyfall med olika intensitet och varaktighet har studerats:

1. Dimensionerande 100-årsregn.
2. Dimensionerande 100-årsregn med en klimatfaktor på 1.2.

Det valda 100-årsregnet har en total varaktighet på sex timmar där den mest intensiva 30-minutersperioden har studerats. Under dessa 30 minuter faller totalt ca 44 mm regn. Motsvarande volym för ett dimensionerande 2-årsregn är ca 12

mm. Således har samtliga hårdgjorda ytor belastats med volymskillnaden, dvs. totalt ca 32 mm under 30 minuter. Övriga ytor belastas med hela regnvolympen, dvs. ca 44 mm.

För det klimatanpassade regnet har volymerna ökats med en faktor 1.2 motsvarande ca 39 mm regn på hårgjorda ytor samt 53 mm på övriga ytor.

3 Resultat

I följande avsnitt redovisas översvämningskartor som visar maximala vattendjup under översvämningsförloppet. Kartorna visar alltså inte förhållandena vid en särskild tidpunkt under beräkningen, eftersom maximalt vattendjup kommer erhållas vid olika tidpunkter i olika delar av området.

Redovisade maximala vattendjup baseras på en simuleringsperiod om 4 timmar från regnets start (dvs. från starten av de mest intensiva 30 minuterna av regnet). Simuleringsperioden valdes så att den huvudsakliga vattentransporten skall ha hunnit avstanna i alla delar av avrinningsområdena, dvs. allt vatten skall ha hunnit fram till modellens lågpunkter.

I takt med att vatten avbördas från ledningssystemet kommer det i praktiken efter hand finnas möjlighet för vatten att rinna ner i detsamma. Beräknat vattendjup i svackor dit vatten rinner från stora områden under längre tid, och där svackorna samtidigt har fysisk koppling till ledningsnätet via rännstensbrunnar, kan därför bli överskattade med denna förenklade beräkningsmetodik där ledningsnätet inte inkluderats fysiskt. Å andra sidan kan det omvända gälla om dessa lågt liggande delar samtidigt sammanfaller med lokalt sämre kapacitet i ledningsnätet, något som inte är helt ovanligt. Fler faktorer som påverkar osäkerheten i beräknade resultat redovisas i avsnitt 0.

Översvämningskartorna visar områden där vatten riskerar att bli stående och orsaka en översvämnning på ytan i samband med ett skyfall. För att få en uppfattning om olägenheten/skadorna som regnet orsakar kan följande djupintervall användas som riktvärden då översvämningskartorna studeras:

- 0,1 – 0,3 m, besvärande framkomlighet
- 0,3 – 0,5 m, ej möjligt att ta sig fram med motorfordon, risk för stor skada
- >0,5 m, stora materiella skador, risk för hälsa och liv

Viktigt är att samtidigt ha i åtanke att översvämnningar, dvs. ansamlingar av vatten på markytan, inte nödvändigtvis utgör ett problem. Problem uppstår när vattnet orsakar en värdeförlust, påverkar kommunikation/transport, eller vid risk för hälsa och liv. Exempelvis uppstår sällan en värdeförlust då grönytor översvämmas medan stora värden kan gå förlorade då t.ex. ett villaområde eller en större trafikled drabbas.

3.1 Resultat 100-årsregn

Figur 3 - Figur 6 nedan illustrerar översvämningsdjupen vid ett 100-årsregn för dagens förhållanden.

I de bägge detaljerade figurerna, Figur 4 och Figur 5, kan ses att både Nacka och Järla station har stora översvämningsdjup i närheten av vägar såväl som i anslutning till spåren för Saltsjöbanan. Undergångar står under vatten. Även uppgångar från Saltsjöbanan står under vatten. Dessa områden är viktiga knutpunkter för trafiksituationen på Västra Sicklaön och därigenom finns en risk för svåra konsekvenser i samband med kraftiga skyfall.

Strax öster om Sickla köp kvarter (Figur 4) är framkomligheten på Planiavägen kraftigt begränsad. Detsamma gäller för rondellen Planiavägen/Järlaleden.

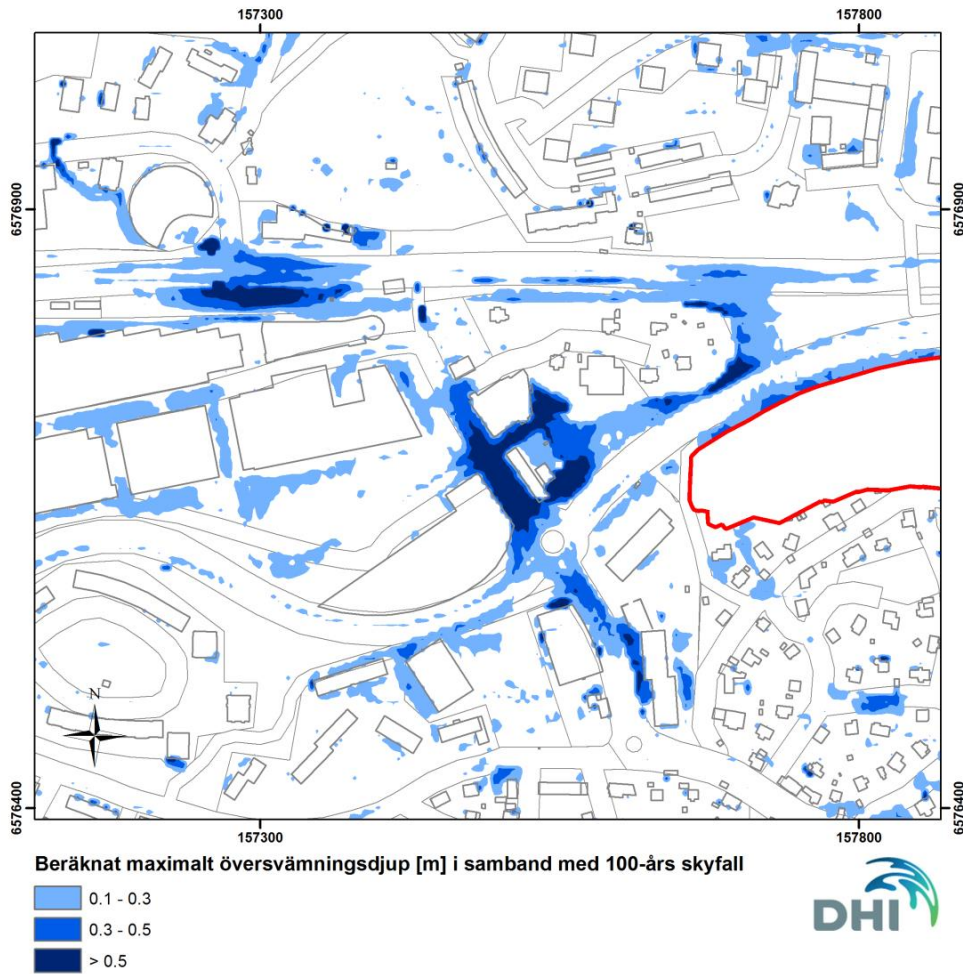
Stora översvämningsdjup uppstår vid parkeringen till Ica Maxi (Figur 6). Det är inte endast lokalt vatten som ansamlas här, utan vatten rinner till även norrifrån, via undergången vid Värmdöleden (Figur 9). Även Värmdövägen, vid trafikplatsen där den korsas av Saltsjöbadsleden, är påverkad av översvämningsdjup.

I övrigt observeras i resultaten en större vattenvolym som på grund av modelltekniska skäl fastnar vid Södra länkens infart i Nackatunneln. Denna volym kommer i verkligheten att rinna in i tunneln. I tunneln ska översvämningsituationen avhjälpas med hjälp av Vägverkets pumpar.

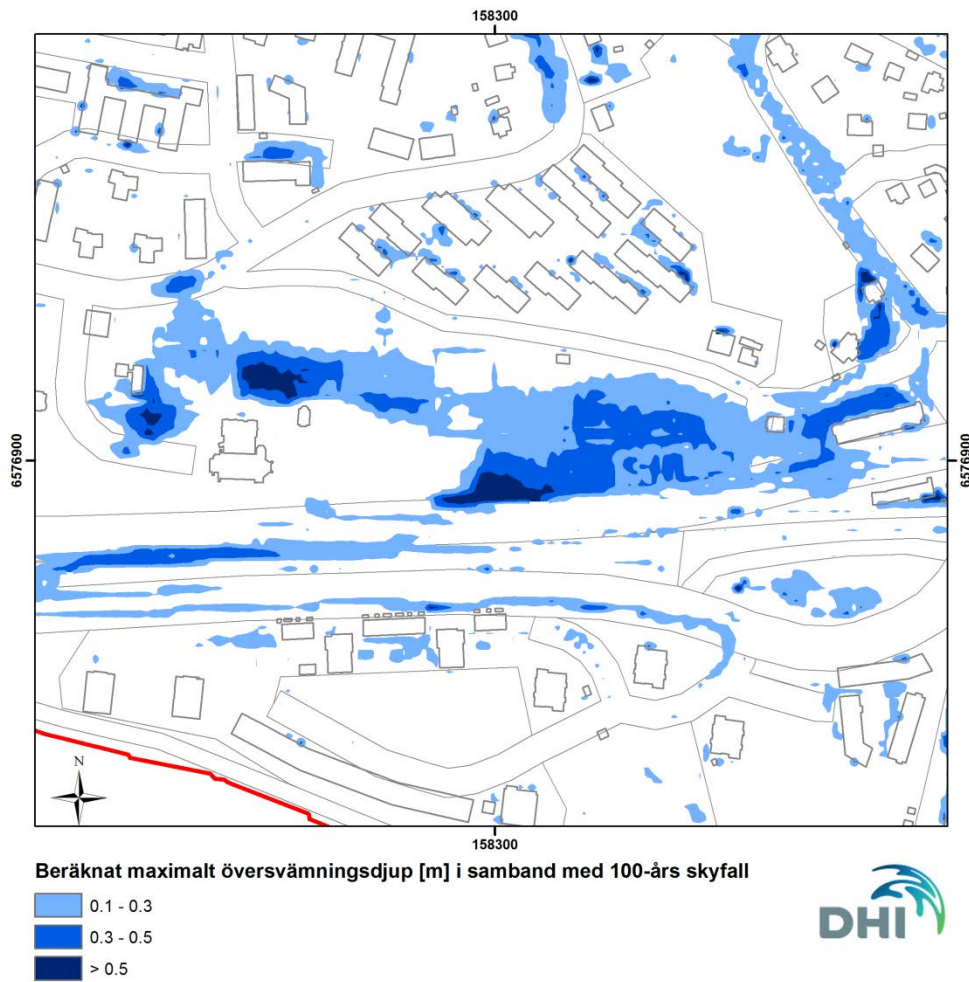
Värmdöleden svämvas över i området där Värmdövägen och Sicklavägen ansluter. Denna översvämningsdjup kan orsaka problem på båda sidor om kommungränsen.

Nacka trafikplats har stora översvämningsdjup nära vägbanan. Vattendjup i närheten av hus och bebyggelser observeras bland annat i Lillängsvägen och Storängens strandväg. Även området kring Finnboda varvsväg uppvisar stora översvämningsdjup.

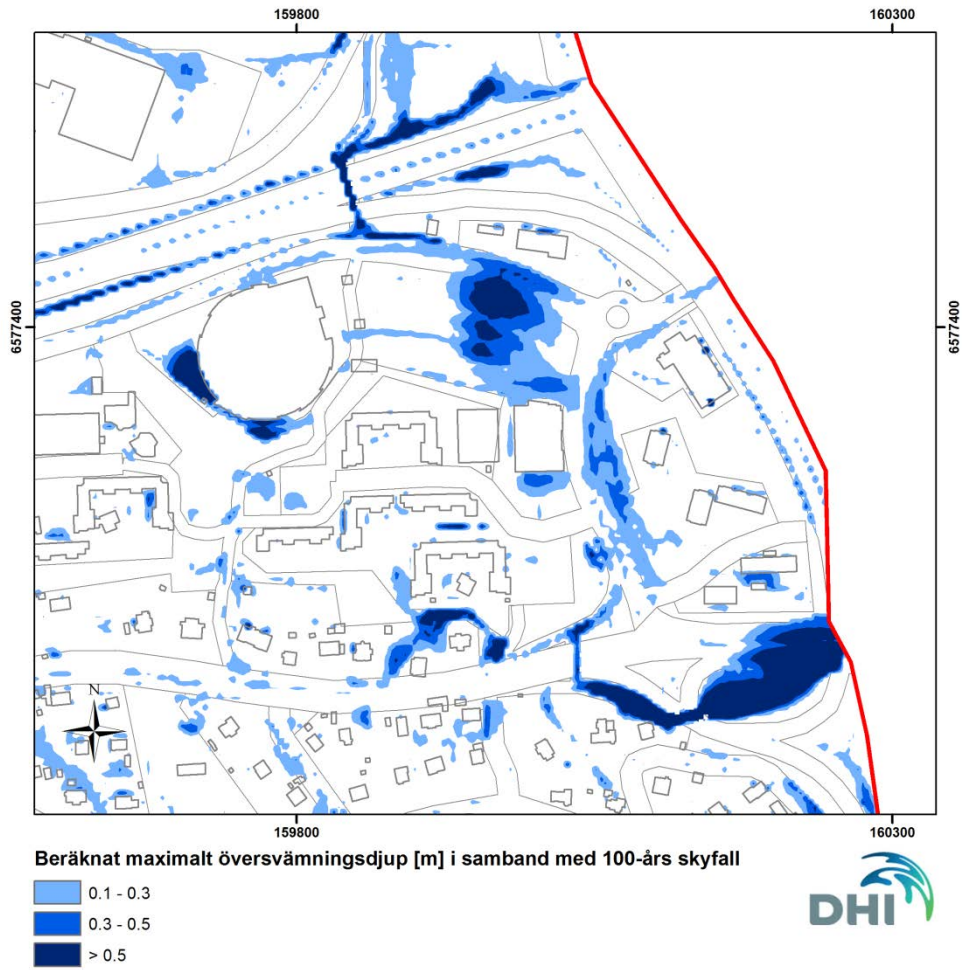

Figur 4 Beräknat maximalt översvämningsdjup vid 100-årsregn. Detalj över Sickla köp kvarter.

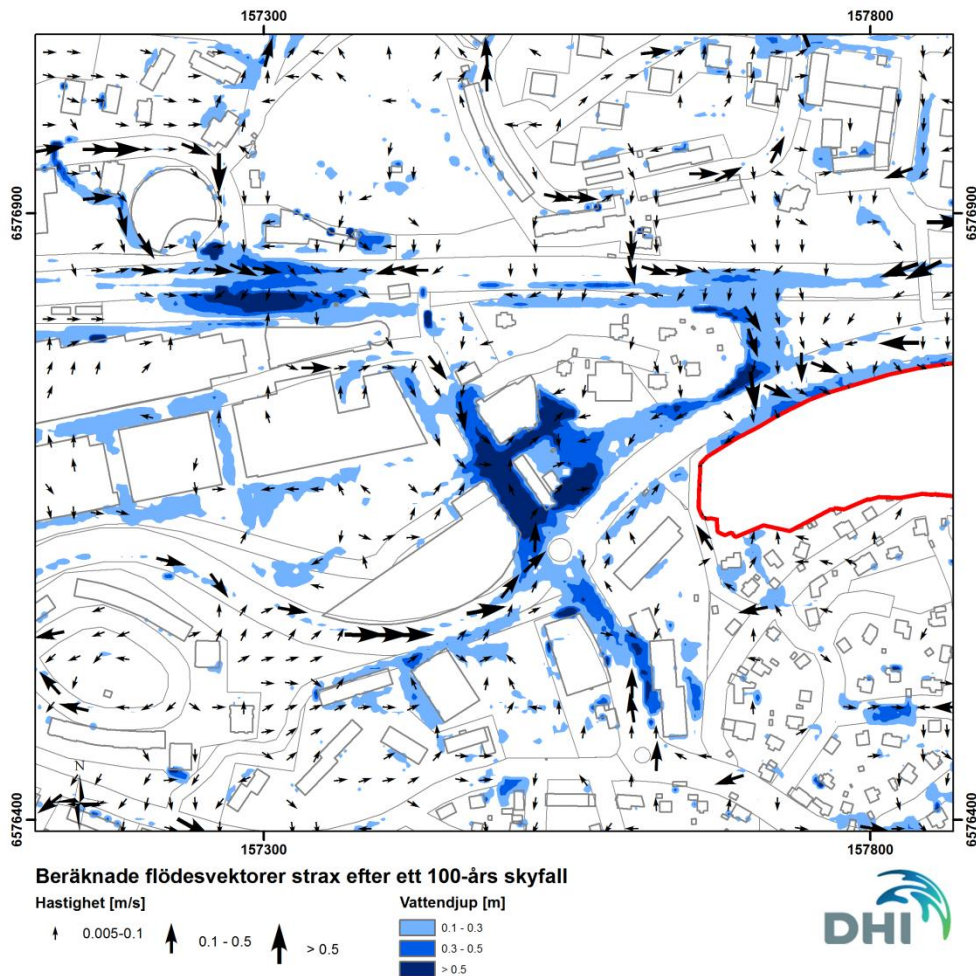
Figur 5 Beräknat maximalt översvämningsdjup vid 100-årsregn. Detalj över Järla station.

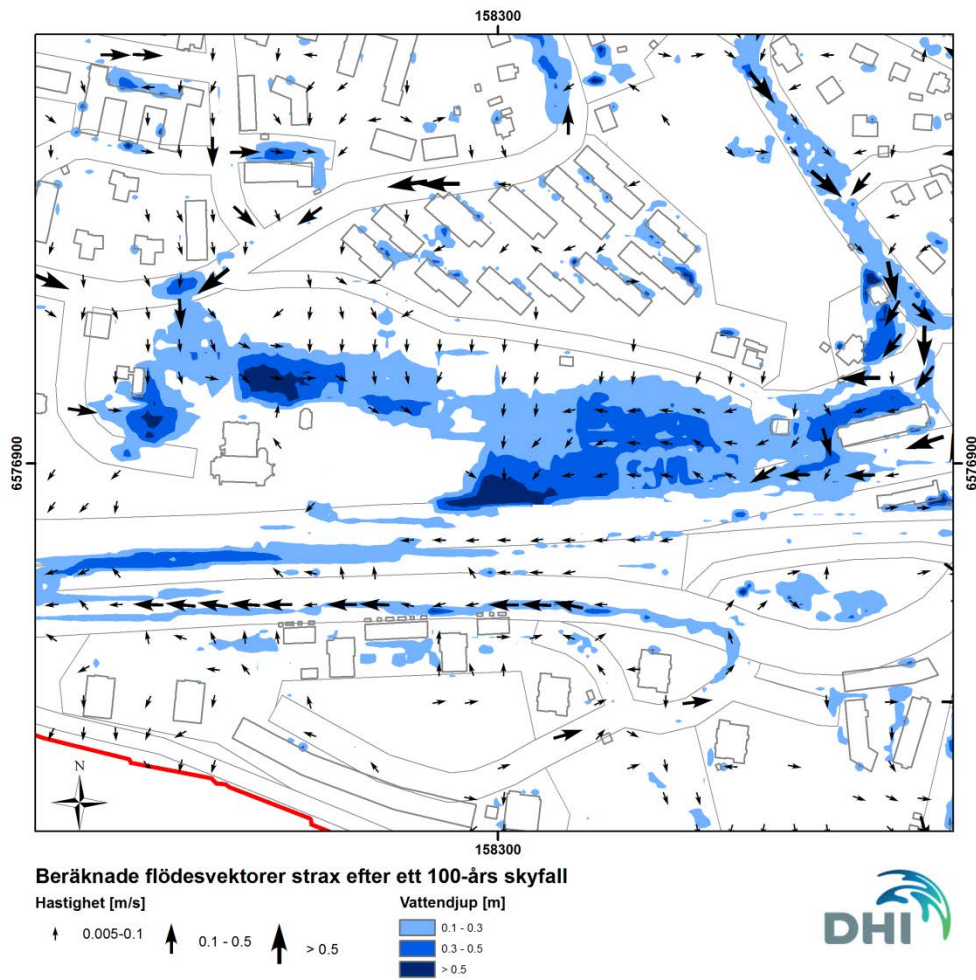

Figur 6 Beräknat maximalt översvämningsdjup vid 100-årsregn. Detalj över Ica Maxi.

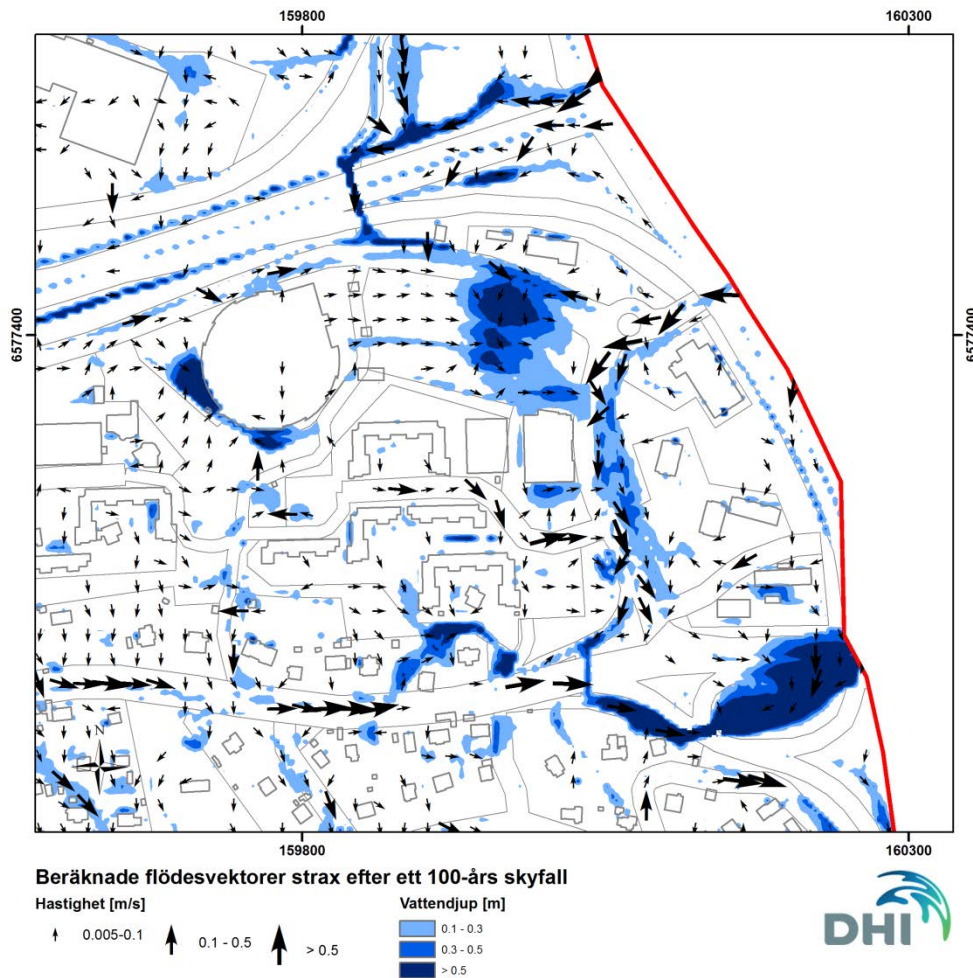
Figur 7 Beräknade flödesvektorer strax efter ett 100-årsregn. Detalj över Sickla köpkvarter.- Figur 9 redovisar beräknade flödesvektorer över Sickla köpkvarter, Järla station och Ica Maxi. I bilderna visas flödesriktningar och flödeshastigheter strax efter att regntoppen har passerat. Dessa illustrationer ger en bild av hur vattnet rinner och vilka områden som bidrar till översvämningdjupen.

Figur 7 Beräknade flödesvektorer strax efter ett 100-årsregn. Detalj över Sickla köpkvarter.

Figur 8 Beräknade flödesvektorer strax efter ett 100-årsregn. Detalj över Järsla station.

Figur 9 Beräknade flödesvektorer strax efter ett 100-årsregn. Detalj över Ica Maxi.

3.2 Resultat 100-årsregn med klimatfaktor 1.2

Figur 10 - Figur 13 nedan illustrerar översvämningsdjupen vid ett 100-årsregn med klimatfaktor 1.2.

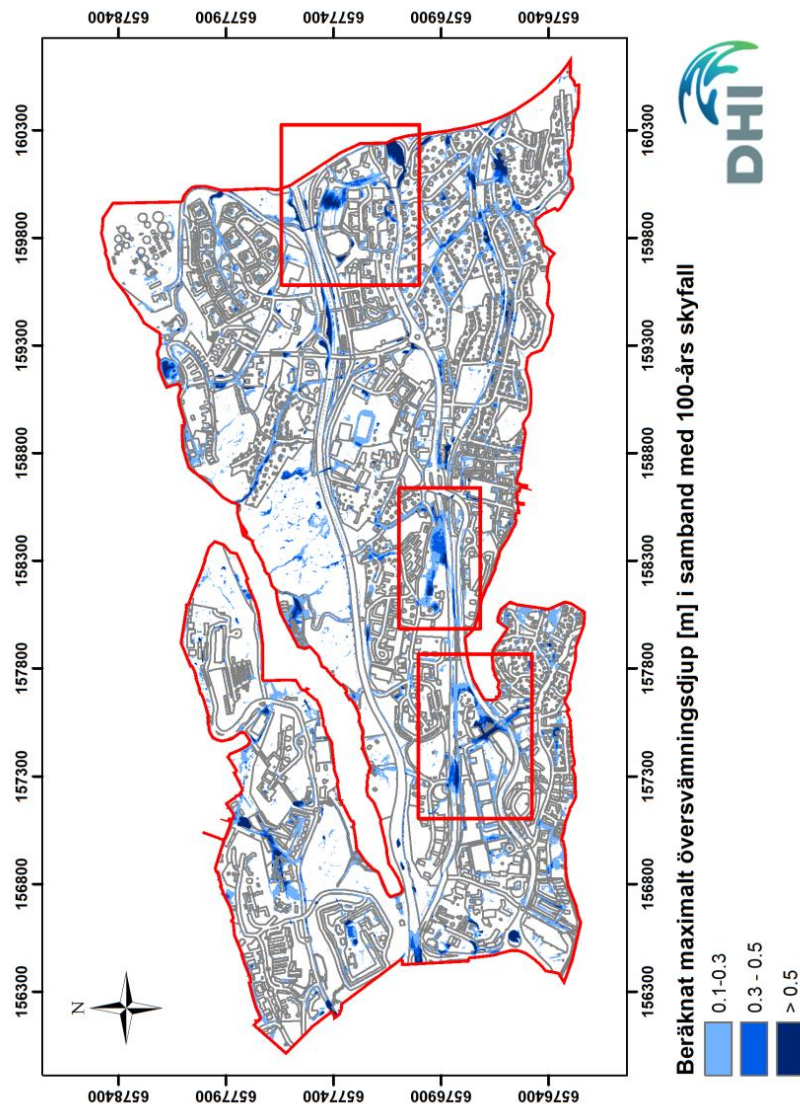
Överlag inträffar de kraftigaste översvämnarna vid ett 100-årsregn med klimatfaktor i samma områden som för 100-årsregnet vid dagens förhållanden. Inga större nya översvämningsområden uppstår. Däremot ökar översvämningsdjupen och i vissa fall även -utbredningen i översvämningsdrabbade områden. I Tabell 1 nedan görs en jämförelse av förändringen i översvämningsutbredning och -djup mellan de bägge beräkningsfallen. Totalt sett ökar översvämningsytorna med ett djup över 0.1 m med 20 % då hänsyn tas till klimatfaktor. Samma jämförelse för djup över 0.3 m och över 0.5 m visar en ökning med 33 % resp. 36 % vid beräkning med klimatfaktor.

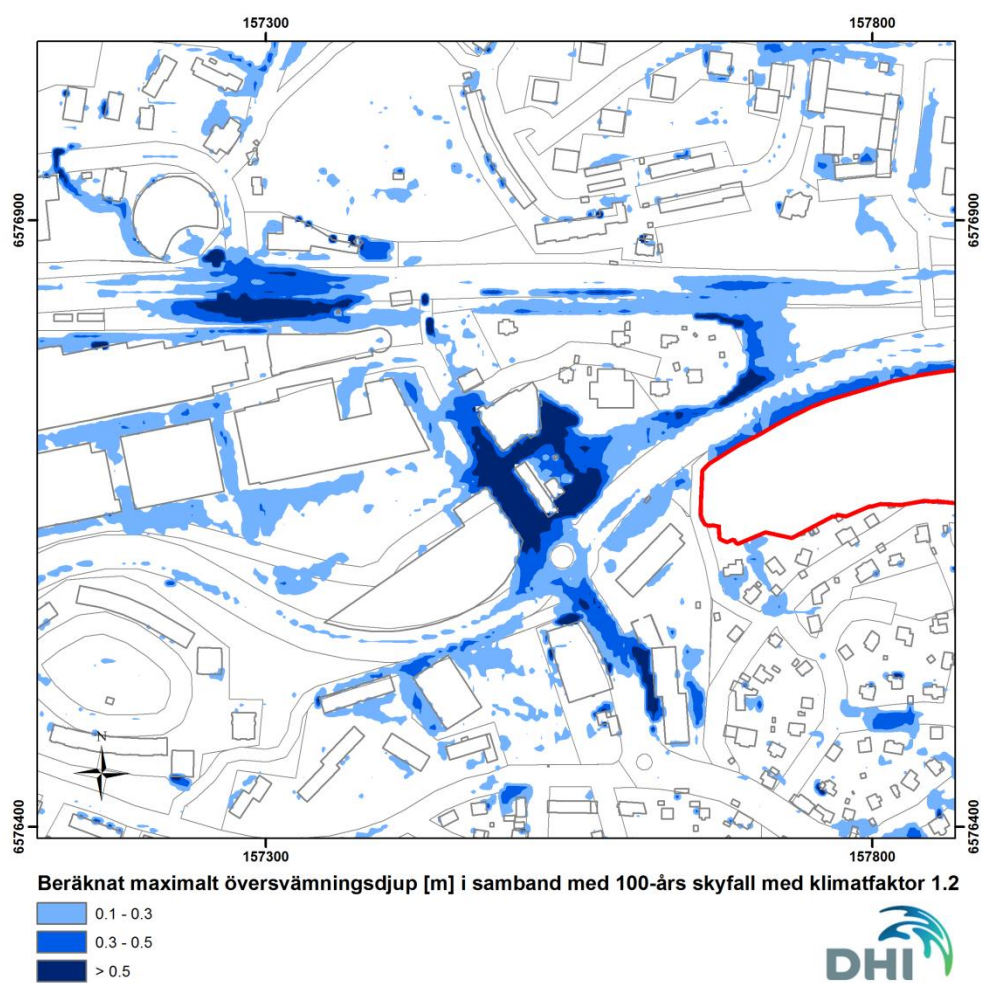
Tabell 1 Jämförelse av totalt översvämmad yta inom modellområdet vid olika översvämningsdjup för de båda beräkningsfallen.

Översvämningsdjup [m]	Översvämmad yta [ha], 100-årsregn	Översvämmad yta [ha], 100-årsregn inkl. klimatfaktor	Ökning [%]
> 0.1	78	94	20
> 0.3	20	26	33
> 0.5	8	10	36

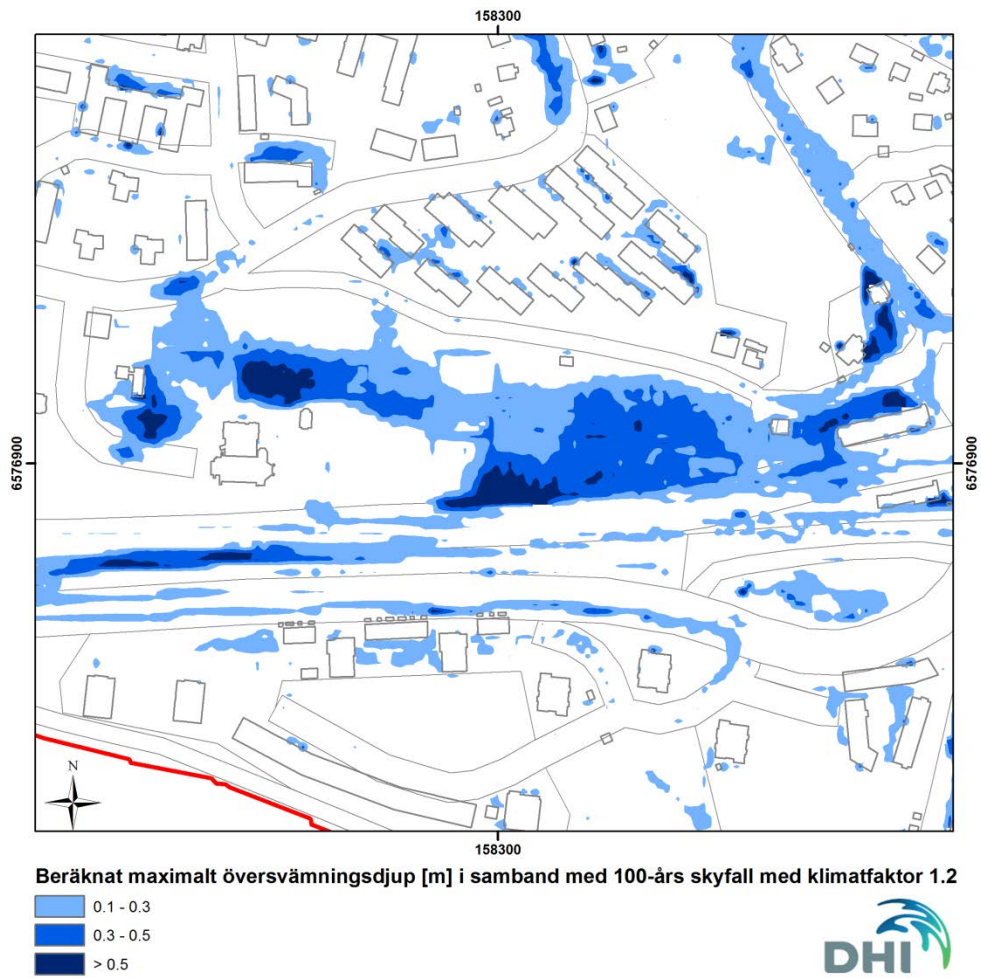
Ett ökat översvämningsdjup och en ökad översvämningsutbredning kan möjliggöra nya flödesvägar. T.ex. står det, vid beräkningen med 100-årsregnet inklusive klimatfaktor, så mycket vatten på Ica Maxis parkering (Figur 13) att vattnet kan rinna vidare och bidra till översvämningsar söderut.

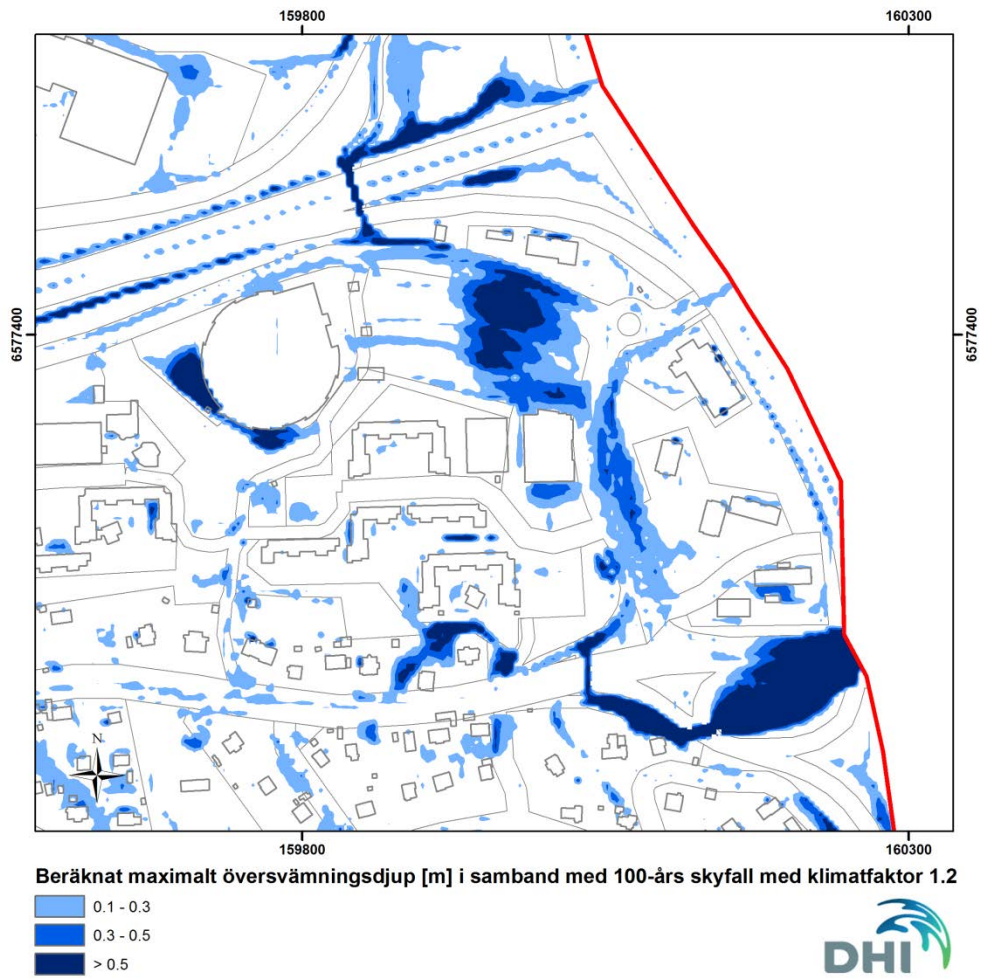
Figur 10 Beräknat maximalt översvämningsdjup vid 100-årsregn med klimatfaktor 1.2 för hela modellområdet. Markerat i bilden finns även de områden som redovisas i detalj (Figur 11 - Figur 13).

Figur 11 Beräknat maximalt översvämningsdjup vid 100-årsregn med klimatfaktor 1.2. Detalj över Sickla köp kvarter.

Figur 12 Beräknat maximalt översvämningsdjup vid 100-årsregn med klimatfaktor 1.2. Detalj över Järla station.

Figur 13 Beräknat maximalt översvämningsdjup vid 100-årsregn med klimatfaktor 1.2. Detalj över Ica Maxi.

4 Kommentarer till resultaten

4.1 Vatten intill husliv

Inom vissa områden kan det i resultatfilerna se ut som att det står vatten precis intill husliv, trots att dessa byggnader i verkligheten har mark som sluttar bort från byggnadsgrunden. Resultat som dessa, att det inom små smala områden uppstår översvämmade ytor trots att de i verkligheten ej kommer bildas precis där, beror dels på den horisontella upplösningen i beräkningsmodellen (4 m rutor) och dels på att det i höjdmodellen finns osäkerheter och mindre fel. Detta blir tydligast för stora flacka områden där den verkliga höjdskillnaden är liten. Här kan relativt små absoluta fel i höjdmodellen ge en viss felaktighet i resultaten. Speciellt vid kant till byggnader kan det uppkomma sådana fel, då höjdmodellen som levereras från Lantmäteriet är bearbetad för att ta bort byggnader och dylikt ur höjdmodellen. Lantmäteriets bearbetning sker per halvautomatik med storskalig bearbetning, och inga detaljstudier görs för respektive område som bearbetas.

Vid misstanke om missvisande resultat som kan vara avgörande för en riskvärdering kan det vara lämpligt att detaljstudera tillgänglig höjddata i bästa möjliga upplösning och som sista utväg göra platsbesök för att klarlägga de verkliga höjdförhållandena.

4.2 Osäkerheter i antaganden

Beräkningarna har gjorts med en markavrinningsmodell där ledningssystemets kapacitet hanterats med schablonmässiga avdrag motsvarande regn med olika återkomsttid. Infiltration på permeabla ytor har hanterats med en modul som beskriver infiltrations- och magasin kapacitet i det översta jordlagret. Regnen har antagits inträffa under en hydrologiskt torr sommarperiod vilket innebär att det översta jordlagret antagits vara i det närmaste torrt vid beräkningens start. Nämda förutsättningar och antaganden har gjorts med avseende på att så långt som möjligt beskriva en trolig situation där en del av vattnet hanteras via ledningssystemet eller infiltrerar. De största osäkerheterna ligger i bedömd kapacitet för ledningsnätet samt bedömd infiltrations- och magasineringsförmåga i marken. Desto mer extremt regn som studeras, desto mindre är dessa osäkerheter.

Det faktum att ledningsnätet inte beskrivs explicit, kan ge avvikelser lokalt genom att vatten från uppströms liggande områden dämmer upp på markytan vid lokala kapacitetsbrister i ledningsnätet.

Osäkerheterna i bedömd infiltrations- och magasineringsförmåga i marken kan lokalt vara ganska stor. I områden med stora arealer med genomsläppliga ytor är därför resultaten mer osäkra än inom tätare bebyggelse och stor andel hårdgjord yta. Då stora delar av modellområdet består av hårdgjord yta samt att delar av området består av berg är det endast ca 35 % av ytan som har möjlighet till någon

form av infiltration. Detta medför att osäkerheterna kring bedömd infiltrationsförmåga är begränsad.

5 Slutsatser och rekommendationer

Utredningen visar att de allra kraftigaste översvämningarna är relativt begränsade i areal utbredning. Två av de större översvämningssområdena ligger i närhet till Sickla köpcenter och Ica Maxi. Orsakerna till översvämningarna beror till stor del på att marknivåerna i områdena är sådana att vatten naturligt rinner dit. Omfattningen på översvämningarna beror i stor utsträckning på den höga graden av hårdgjord yta inom och omkring dessa områden. För dessa områden rekommenderas en detaljerad studie som inkluderar dagvattensystemets kapacitet och som tar fram åtgärdsförslag för en bättre hantering av ytavrinningen, t.ex. via styrda översvämningssvågar och kontrollerade översvämningssytor.

Utöver dessa områden observeras stora översvämningdjup vid knutpunkter i trafiken, t.ex. Nacka station och Järla station. Översvämningar som sker vid denna typ av infrastruktur kan orsaka stora konsekvenser för tillgängligheten för hjälpinsatser/utrymningsvägar etc. Dessa områden bör prioriteras för åtgärder.

Mindre privathushåll är inte lika drabbade av de kraftigaste översvämningdjupen men dagvattenavledningen kan inom vissa kvarter behöva undersökas ytterligare med mer detaljerade studier.

I ett första steg bör Nacka kommun prioritera vilka översvämningssvågar som är viktigast att åtgärda. Dels i förhållande till dagens situation, men även utifrån de nya planer som behandlas inom projektet ”Nacka bygger stad”. En ytterligare förtätning av området innebär sannolikt en ökad grad hårdgjord yta, något som i sin tur medför en större avrinning. Mer vatten att hantera på ytan riskerar större översvämningar. Kan man redan i planskedet ta hänsyn till dagvattenhantering i samband med skyfall, t.ex. genom en förändrad höjdsättning eller planering av översvämningssytor, kan konsekvenserna av en förtätning minskas. Terrängen på Västra Sicklaön erbjuder kraftiga höjdskillnader. Höjdskillnaderna kan utnyttjas för avledning av vatten, men de kan också orsaka att stora mängder vatten rinner till instängda lågpunkter. Detta bör tas i beaktande vid en framtida exploatering. Det är också viktigt att påpeka att den typ av skyfall som studerats i denna utredning ej enbart kommer att kunna hanteras med hjälp av ett ledningssystem. En fungerande hantering av skyfall kräver lösningar på markytan, så att volymerna kan kontrolleras och dirigeras till önskad plats.

Detaljstudier bör genomföras i områden som är kraftigt drabbade av marköversvämningar samt i områden där det planeras för större förändringar genom den framtida exploateringen. Sådana detaljstudier bör genomföras med en ökad upplösning på höjddata. I en detaljerad analys bör även en ledningsnätsmodell upprättas och anslutas till terrängmodellen. Genom att

inkludera ledningsnätet ges en möjlighet att på ett dynamiskt sätt beskriva översvämningsförloppet, såväl på marken som i systemet där under.

Öppenhet och mångfald

*Vi har förtroende och respekt för människors kunskap
och egna förmåga - samt för deras vilja att ta ansvar*

26 maj 2015

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL
Kommunstyrelsens stadsutvecklingsutskott

§ III

KFKS 2005/913-251

Överenskommelse med Nacka Energi om markförläggning av elledningar i Norra Skuru

Stadsbyggnadsprojekt 9104

Beslut

Kommunstyrelsens stadsutvecklingsutskott föreslår kommunstyrelsen fatta följande beslut.

Kommunstyrelsen beslutar att ingå föreslagen överenskommelse med Nacka Energi AB om markförläggning av elledningar inom detaljplaneområdet "Norra Skuru".

Ärendet

Inom stadsbyggnadsprojekt 9104 "Norra Skuru" ska kommunen bygga om gator och bygga ut vatten- och avloppsledning. I samband med detta ska Nacka Energi rusta upp sitt elnät i området. Nacka Energi har idag luftburna elledningar (trästolpar sitter vid sidan av vägen och i dessa hänger elledningar) vilka istället ska förläggas i marken, i kommunens gator. Kommunens gatuarbeten och delar av Nacka energis elledningsarbeten måste därför samordnas.

Mellan Nacka kommun och Nacka Energi finns ett distributionsavtal från 1981 som behöver förtydligas avseende markförläggning av Nacka Energis ledningar inom Norra Skuru. Därför har förslag till överenskommelse tagits fram. Överenskommelsen reglerar bland annat vilka kostnader som respektive part ska stå för och hur parterna ska samarbeta.

Handlingar i ärendet

Exploateringsenhetens tjänsteskrivelse den 6 maj 2015

Överenskommelse med bilagor

Ärendeöversikt med karta

Grunddata enskilt projekt

Beslutsgång

Stadsutvecklingsutskottet beslutade i enlighet med exploateringsenhetens förslag.

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

26 maj 2015

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL
Kommunstyrelsens stadsutvecklingsutskott

Protokollsanteckningar

Khashayar Farmanbar (S) lät, för Socialdemokraternas stadsutvecklingsutskottsgrupp, anteckna följande.

”Socialdemokraterna vill att alla kabelfieringsprojekt av elnätet ska samordnas med dragnings av fiber som ska kunna trafikeras av olika aktörer för att bidra till ökad konkurrens och förbättra tillgång till höghastighetsinternet.”

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

2015-05-06

TJÄNSTESKRIVELSE

Dnr KFKS 2005/913-251

Projekt 9104

Kommunstyrelsen

Överenskommelse med Nacka Energi om markförläggning av elledningar i Norra Skuru

Stadsbyggnadsprojekt 9104

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar att ingå föreslagen överenskommelse med Nacka Energi AB om markförläggning av elledningar inom detaljplaneområdet "Norra Skuru".

Sammanfattning

Inom stadsbyggnadsprojekt 9104 "Norra Skuru" ska kommunen bygga om gator och bygga ut vatten- och avloppsledningar. I samband med detta ska Nacka Energi rusta upp sitt elnät i området. Nacka Energi har idag luftburna elledningar (trästolpar sitter vid sidan av vägen och i dessa hänger elledningar) vilka istället ska förläggas i marken, i kommunens gator. Kommunens gatuarbeten och delar av Nacka energis elledningsarbeten måste därför samordnas.

Mellan Nacka kommun och Nacka Energi finns ett distributionsavtal från 1981 som behöver förtydligas avseende markförläggning av Nacka Energis ledningar inom Norra Skuru. Därför har förslag till överenskommelse tagits fram. Överenskommelsen reglerar bland annat vilka kostnader som respektive part ska stå för och hur parterna ska samarbeta.

Ärendet

Detaljplanen för Norra Skuru vann laga kraft 2014-05-08. Kommunen ska bland annat bygga om gator och bygga ut vatten- och avloppsledningar. I samband med detta ska Nacka Energi rusta upp sitt elnät i området. Nacka Energi har idag luftburna elledningar (trästolpar sitter vid sidan av vägen och i dessa hänger elledningar) vilka istället ska förläggas i marken, i kommunens gator. Kommunens gatuarbeten och Nacka energis elledningsarbeten måste därför samordnas.

Mellan Nacka kommun och Nacka energi finns ett distributionsavtal från 1981 som behöver förtydligas avseende markförläggning av Nacka Energis ledningar inom Norra Skuru. Därför har förslag till överenskommelse tagits fram, se bilaga 1. Överenskommelsen

reglerar bland annat vilka kostnader som respektive part ska stå för och hur parterna ska samarbeta.

Den entreprenör som kommunen anlitar för utbyggnad av gator och vatten- och avloppsledning kommer även att utföra vissa arbeten som är till för Nacka Energis räkning. Till exempel gräva, eller spränga, ledningsschakt för Nacka Energis ledningar i de nya gatorna. Nacka kommun ansvarar för att handla upp entreprenör och Nacka Energi är därmed beroende av att Nacka kommun gör en korrekt och bra upphandling.

Kommunens upphandling pågår och i dagsläget är sista anbudsdag satt till 2015-06-01. Målsättningen är att kontrakt kan tecknas innan sommarsemestern.

Överenskommelsen innebär sammanfattningsvis att:

- Parterna bekostar sin egen projektering
- Parterna ska delta i gemensamma projekterings-, samordnings- och byggmöten och ska stå för sina egna kostnader för detta
- Nacka Energi ansvarar för att söka eventuella bygglov som behövs för sina anläggningar
- Kommunen ansvarar för, och bekostar, upphandling av entreprenör och byggledning
- Kommunen ska ta skälig hänsyn till Nacka Energis intressen i upphandlingen. Som ett sätt att visa Nacka Energi att kommunen tar tillvara på deras intressen har ett takpris överenskommit på 3,5 miljoner kronor för Nacka Energis delar i upphandlingen. Detta takpris har beräknats utifrån de faktiska kostnaderna på Älgö och med en marginal uppåt. Om takpriset dock överskrids ska parterna komma överens om hur merkostnaden ska fördelas.
- Kommunen ska bekosta de provisorier på Nacka Energis nuvarande luftburna ledningsnät som måste till för att de ska kunna försörja området med el under pågående ombyggnad av gator. Det kan till exempel vara ett antal stolpar som tillfälligt (till dess att det nya markförlagda elnätet kan tas i drift) måste flyttas på grund av att kommunen ska bredda gatorna. Detta är praxis i kommundelen Boo, där Nacka kommun och Boo Energi samarbetat med förnyelseområden under många års tid, och anses därför inte kontroversiellt.

Ytterligare specificering av vilka kostnader respektive part ska stå för framgår av överenskommelsen.

Ekonomiska konsekvenser

De ekonomiska konsekvenserna för Nacka kommun är redan medtaget i den nya projektbudgeten för stadsbyggnadsprojekt 9104 "Norra Skuru" som beslutats i samband med tertialbokslut 1 2015, se bilaga 3 (Grunddata enskilt projekt). Detta avser kostnader för projektering, upphandling, provisorier för Nacka Energis elledning, byggledning med mera. Om anbudssumman avseende Nacka Energis arbeten överstiger taket på 3,5 miljoner

kronor kan en konsekvens bli att Nacka kommun tar en del av merkostnaden. Förhandling med Nacka Energi måste i så fall genomföras.

Bilagor

1. Överenskommelse med bilagor
2. Ärendeöversikt med karta
3. Grunddata enskilt projekt

Ulf Crichton

Exploateringschef
Exploateringsenheten

Jonas Nylander

Projektledare
Exploateringsenheten

Mellan Nacka Kommun, org. nr. 212000–0167 ("**Kommunen**") och Nacka Energi AB, org. nr. 556017–9532 ("**NEAB**") har nedan träffats följande

ÖVERENSKOMMELSE

nedan benämnt "**Överenskommelsen**" eller "**denna överenskommelse**"

1. Bakgrund

Detaljplanen Dpl 558 för Norra Skuru vann laga kraft den 8 maj 2014. Kommunen ska enligt detaljplanen bygga ut anläggningar såsom gator, vägbelysning, vatten- och avloppsledningar. Boende kommer ges möjlighet att ansluta sig till kommunalt vatten och avlopp. Vidare kommer nya markområden bebyggas och eventuellt kommer en ny förskola uppföras. Området är idag helt elektrifierat, men NEAB ser ett behov av att ersätta befintliga ledningar med tanke på ålder och kapacitet. Kommunen och NEAB förordar att schakt för kablar i kommunens gator och montering/sättning av nya elskåp genomförs i samma entreprenad som kommunens gatu- och vatten- och avloppsarbeten. För övriga arbeten kommer NEAB anlita egen entreprenör.

Kommunen och NEAB har den 10 april 1981 ingått avtal rörande elkraftsdistribution ("**Distributionsavtalet**"), se bilaga 1. Denna överenskommelse syftar till att förtydliga och ändra delar av Distributionsavtalets tillämplighet avseende samordning, byggnation och fördelning av kostnader avseende markförläggning av låg- och högspänningsledningar, uppförande av nätstation inom detaljplan Dpl 558 Norra Skuru och Rudsjövägen samt hantering av NEAB:s befintliga utrustning i samband med utförandet.

Kommunen är ansvarig för vägarna inom området "Norra Skuru" och för skötseln av dessa.

2. Inbördes ordning

Vid oklarheter eller motsägelsefulla uppgifter gäller Distributionsavtalet före denna överenskommelse.

3. Omfattning

Den totala ledningssträckan inom Norra Skuru är ca 3 400 m. Därutöver ska 26 kabelskåp monteras samt en nätstation uppföras.

Schaktsträckor med dess utsträckning och bredd samt placering av kabelskåp/nätstationer/stolpar finns redovisat i projekteringshandlingar daterade 2014-09-29 och överlämnade CAD-filer.

I samband med Kommunens utbyggnad av gator och va-ledningar kommer befintliga elledningar/elstolpar behöva flyttas eller ersättas provisoriskt på annat sätt för att elförsörjningen inom området ska fungera utan längre avbrott.

4. Projektering

Nacka kommun och NEAB utför och bekostar sina egna projekteringar som sedan samordnas. Elskåp/trästolpar ska placeras på ett säkert och estetiskt sätt.

5. Projekterings-, samordnings-, och byggmöten

Nacka kommun och NEAB ska under projekterings- och entreprenadtiden delta i gemensamma projekterings-, samordnings- och byggmöten. Nacka kommun och NEAB står för sina egna kostnader i samband med detta.

6. Markupplåtelse

§ 5 Markupplåtelse i Distributionsavtalet gäller fullt ut. Som ett förtydligande till § 5 åligger det NEAB att ansöka om och bekosta eventuella erforderliga bygglov som behövs för deras anläggningar.

7. Upphandling – val av entreprenör

Kommunen är ansvarig byggherre och ansvarig för upphandlingen av en gemensam entreprenör. Vid utvärdering av inkomna anbud ska Kommunen i skälig utsträckning ta hänsyn till NEABs intressen. Kommunen ska, vid begäran från NEAB, redovisa inkomna anbud efter att tilldelningsbeslut skickats.

De kostnader som NEAB ska stå för enligt § 10 p. 1 är begränsat till ett takpris om 3 500 000 kronor. Om takpriset överskrider åligger det Nacka kommun och NEAB att komma överens om en rimlig kostnadsfördelning dem emellan. Takpriset avser endast den kostnad som anges i anbudet för utförande av arbete enligt mängdförteckningen, och inte de faktiska kostnaderna och/eller merkostnader som kan tillkomma med anledning av ändrings- och tilläggsarbeten.

8. Kostnadsfördelning av entreprenaden

§ 9 Flyttning av elektriska ledningar och kostnadsfördelning i Distributionsavtalet utgår. Kostnader för entreprenaden ska fördelas mellan Kommunen och NEAB enligt §§ 7, 9 och 10 i denna överenskommelse.

Beträffande oförutsedda kostnader, som inte har en direkt anknytning till de kostnader som anges enligt §§9-10, åligger det parterna att komma överens om en rimlig kostnadsfördelning.

9. Kommunens kostnader

Kommunen ska stå kostnaden för:

1. Upphandling av entreprenör.
2. Flytt av elstolpar, elkabel, kabelskåp eller provisoriska lösningar om dessa hindrar utförandet av väg eller VA-ledningar.
3. Projekt- och bygglösning för alla arbeten som är kopplade till utbyggnad av allmänna anläggningar (gator, va-ledningar med mera) inom Dpl 558.

10. NEABs kostnader

NEAB ska stå kostnaden för:

1. Schakt, sprängning, förläggning av skyddsror eller kabelskydd och sättning av kabelskåp enligt AMA-koder i mängförteckningen, se bilaga 2.
2. Markförläggning av kablar i egen regi eller med egen entreprenör.
3. Kabel, permanenta trästolpar, kabelskåp, nätstation med tillhörande transformator.
4. Uppförande av nätstation i egen regi eller med egen entreprenör.
5. Inkoppling och rasing av egen anläggning.

11. Redovisning

NEAB åtar sig att ta fram en uppskattad kostnad för flytt av elledningar/elstolpar eller för den provisoriska lösning som kan uppkomma för att tillgodose elförsörjning inom området och presenterar detta för Kommunen vid byggmöten. Dessa arbeten utförs av NEABs egen entreprenör. Arbetet får inte utföras utan skriftligt godkännande eller beställning från Kommunens projektansvarige eller av denne särskilt utsedd person. Efter utfört arbete redovisas den verkliga kostnaden på byggmöten samt ÄTA-reglering.

När respektive etapp är färdigställd och slutreglering skett av uppmätta koder redovisas detta för NEAB för godkännande och fakturering.

Om en etapp inte är färdigställd och reglerad per den 30 november innevarande år ska en gemensam uppskattning av kostnaderna tas fram och delfaktureras senast den 31 december årligen.

12. Elanslutningar

NEAB:s regler för servisanslutningar gäller, se bilaga 3.

Gällande anslutningsavgift för byggström och permanent anslutning tillämpas NEAB:s aktuella prislistor, finns att läsa på www.nackaenergi.se.

13. Ändringar och tillägg

Ändringar och tillägg till denna överenskommelse ska upprättas skriftligen och undertecknas av parterna.

14. Tillämplig lag och tvist

Tvist angående tolkning och tillämpning av denna överenskommelse ska avgöras av allmän domstol enligt svensk rätt och på Kommunens hemort.

*****

Denna överenskommelse är upprättad i två (2) likalydande exemplar, varav parterna tagit varsitt.

Nacka den _____

Nacka den _____

Nacka Kommun

Nacka Energi AB

_____
Mats Gerdau
Kommunstyrelsens ordförande

_____
Henrik Svensson
Nätchef

_____
Ulf Crichton
Exploateringschef

Bilagor:

Bilaga 1 Distributionsavtal

Bilaga 2 Sammanställning av koder i MF Mark som helt eller delvis berör Nacka Energi

Bilaga 3 Information om anslutning av el till Nacka Energis nät

DISTRIBUTIONSAVTAL

mellan Nacke kommun, genom dess kommunstyrelse, nedan kallad kommunen, och Aktiebolaget Nacka elverk, nedan kallat elverket, rörande elkraftdistribution.

Avtalet gäller fr o m 1981-01-01.

§ 1

Distributionsrätt

Elverket äger rätten att handha all distribution av elektrisk kraft till förbrukare inom område i kommunen där elverket innehar områdeskoncession, i fortsättningen benämnt distributionsområde. Se karta (bilaga 1).

§ 2

Rätt att anlägga och bibehålla elektriska anläggningar

Mom 1

Kommunen medger elverket rätt att anlägga och bibehålla elektriska anläggningar för distribution av elektrisk kraft inom distributionsområdet.

Mom 2

Kommunen kan, efter samråd med elverket, medge annan kraftledningsägare rätt att för leverans till elverket eller till distributor eller förbrukare utanför elverkets distributionsområde anlägga kraftledningar inom distributionsområdet.

Mom 3

Vid upplåtelse enligt mom 2 bevakar kommunen elverkets rätt till ersättning från berörd ledningsägare för de ändringskostnader som upplåtelsen kan förorsaka elverket.

§ 3

Elverkets åtgärder

Mom 1

Elverket förbinder sig att tillgodose föreliggande behov av elektrisk kraft inom distributionsområdet.

Mom 2

Bestämmelserna i mom 1 gäller under förbehåll av att erforderliga tillstånd från myndigheter erhålles samt med reservation för naturhinder, materialsvårigheter, driftstörning, strejk, lockout, krig, eldsvåda, utebliven eller begränsad kraftleverans eller annan omständighet utom elverkets kontroll.

Mom 3

Elverket skall i möjligaste mån begränsa olägenheterna av inom mom 2 angivna handlingar.

§ 4

Ekonomisk drift

Elverket skall verka för god hushållning av energi och i övrigt drivas enligt företagsekonomiska grunder.

Avskrivningar skall göras enligt inom branschen tillämpade principer.

Med beaktande av dessa riktlinjer fastställer elverket efter överläggning med kommunen taxor och leveransvillkor med målsättning att med allmänt vedertagen teknik tillhandahålla konsumenterna elkraft till lägsta möjliga pris. Utformning av taxorna skall ske så, att energisparande stimuleras.

§ 5

Markupplåtelse

Kommunen förbinder sig att utan särskild kostnad upplåta kommunen tillhörig mark för elverkets nätstationer och ledningar inom distributionsområdet.

Om elverket önskar tillgång till kommunens mark för annat ändamål än nätstationer och ledningar, skall särskilt avtal om omfattning och avgift träffas mellan kommunen och elverket.

§ 6

Anläggningars utbyggnad

Elverket och hos kommunen berörd förvaltning skall samråda med varandra beträffande utbyggnaden av distributionsnätet för att ernå en ändamålsenlig placering av nätstationer och ledningar samt samplanering av olika anläggningsarbeten. Resultatet av samrådet dokumenteras genom ritning, påtecknad av parterna. Leder samrådet inte till enighet avgör kommunstyrelsen.

§ 7

Återställande av mark efter arbeten

Elverket är skyldigt att efter arbeten som elverket utför i kommunens gator, vägar och övriga områden, på ett tillfredsställande sätt och snarast möjligt återställa mark i förutvarande skick. Underlåter elverket detta inom rimlig tid, äger kommunen att låta utföra de erforderliga arbetena på elverkets bekostnad.

§ 8

Relationsritningar

Elverket är skyldigt att sedan anläggningarna utförts upprätta relationsritningar i sådan skala att anläggningarnas placering i plan i gata, väg eller motsvarande kan avläsas.

Kommunen är skyldig att tillhandahålla kartunderlag för ovannämnda relationsritningar till en kostnad som täcker framställandet av kopian.

§ 9

Flyttning av elektriska ledningar och kostnadsfördelning härför

Om kommunens planering eller verksamhet medför att elverkets ledningar måste flyttas eller ändras för att inte stå i strid med lag, författning eller föreskrift som reglerar ledningsbyggande eller kommunen kräver att elverkets ledningar flyttas eller ändras är elverket skyldigt att genomföra flyttningen eller ändringen.

Uppkomna kostnader härav fördelas på följande sätt

a) Flyttning av ledningar, som direkt användes för distribution till och inom, av ny eller ändrad stadsplan respektive byggnadsplan berört område, bekostas av elverket i fall då förändringen medför utökad eldistribution inom det berörda området och flyttningar kan utföras så att ledningarna i fortsättningen kan användas för områdets permanenta distribution.

b) Övriga ledningsflyttningar bekostas av kommunen, varvid elverket dock bekostar uppkommen standardhöjning.

§ 10

Vägbelysning

Elverket är skyldigt att enligt särskilt vägbelysningsavtal utföra och driva av kommunen beställda vägbelysningsanläggningar inom distributionsområdet.

§ 11

Ersättning till kommunen

Som ersättning för de kostnader som åsamkas kommunen enligt detta avtal betalar elverket till kommunen för varje kalenderår i efterskott senast tre månader efter årsslutet 23 kr per abonnemang respektive lägenhet vid kollektivleverans.

§ 12

Överlåtelse av avtal

Elverket är inte berättigat att utan kommunens medgivande på annan överlåta detta avtal eller väsentligt ändra distributionsområdet enligt bilaga 1.

§ 13

Tvist

Uppkommen tvist med anledning av detta avtal avgöres av allmän domstol om inte annat överenskommes.

§ 14

Uppsägning

Detta avtal skall upphöra att gälla 1989-12-31, om det av endera parten uppsagts senast ett år dessförinnan. I annat fall förlängs det automatiskt med tio år varje gång med möjlighet till uppsägning ett år före avtalsperiodens utgång.

Ersättningsbeloppet enligt § 11 kan dock omprövas per 1985-01-01 och därefter vart femte år med en uppsägningstid av ett år.

Detta avtal har upprättats i två exemplar, varav parterna har tagit var sitt.

Nacka 1981-04-10

Per-Olof Carlsson
Thomas Carlsson

Nacka 1981-04-10

Reinhold Eriksson
 /Reinhold Eriksson/
Nils-Erik Appelbom
 /Nils-Erik Appelbom/

Sammanställning av koder i MF Mark som helt eller delvis berör Nacka Energi

CBB.122 Jordschakt för utspetsning **(Del utav)**

CBB.32 Jordschakt för el och tele

CBB.71 Avtäckning av berg **(Del utav)**

CBC.32 Bergschakt för el och tele

CEC.12 Fyllning för utspetsning av ledning **(Del utav)**

CEC.22 Ledningsbädd för el och tele

CEC.32 Kringfyllning för el och tele

DBB.1213 Materialavskiljande lager av geotextil kring ledningsbädd och kringfyllning i ledningsgrav i jord. **(Del utav)**

DBB.1217 Materialavskiljande lager av geotextil i ledningsgrav i berg. **(Del utav)**

DEN.12 Kabelskydd av plaströr **(Avser läggning av kabelskydd typ SRN och SRS)**

PDE.92 Brunnar på skyddsledning för elkabel

SBN.611 Markeringsband utan söktråd

SKB.32 Kabelskåp för lågspänning

YCD.13 Relationsritningar för markförlagda kabelskyddsror för el och tele

YCE.13 Underlag för relationsritningar för markförlagda el och tele

YCQ.1131 Kontrollplaner för el och tele

YUR.6 Dokumentation av teknisk prestanda för el och tele

INFORMATION OM ANSLUTNING AV EL TILL NACKA ENERGI ELNÄT

Nacka Energi svarar för elnätet inom kommundelarna med postadress Nacka, Saltsjö-Duvnäs, Saltsjöbaden och Älta.

Adress och telefonnummer

Nacka Energi AB
Postadress: Box 753, 131 24 NACKA
Besöksadress: Järta Skolväg 23, NACKA
Telefon växel: 08-466 81 00
Fax: 08-718 45 14
Hemsida: <http://www.nackaenergi.se>

Information om avgifter m m

Kundtjänst 020-77 88 80
Planering, förläggning och
anslutning av servisledning .....
Upplysning vid grävningsarbete
om elkablars läge i mark .....

1. Priser och avgifter

Vår kundtjänst kan ge information om nätavtal och nätavgifter. Information om anslutningsavgifter har erhållits i samband med offert svar, saknar ni detta kan nytt erhållas från servisansvarige. Ovan nämnda priser och kostnader går även att finna på vår hemsida www.nackaenergi.se .

En förutsättning för att angiven anslutningsavgift skall gälla är att byggherren noggrant ombesörjer erforderlig kanalisation enligt punkt 5. Kan t ex inte serviskabeln dras in i kabelskyddsroret debiteras byggherren för de ökade kostnader detta medför.

Kostnaden för elmätaren, kabel och kabelskyddsror upp till 60 m på tomtmark ingår i avgifterna till Nacka Energi. Detsamma gäller underhåll och förnyelse av elservisledningen. Önskas 5-ledarkabel med skärm tillkommer en kostnad på 1000 kr.

2. Servisledning/anslutningspunkt (Gräns mellan Nacka Energi och kundanläggning).

Anslutningspunkten (Kan även kallas Leveranspunkt) för inkommande servisledning sker på anslutningsplint i kundens anläggning.

Om mätaren är placerad i mätarskåp är anslutningspunkten på anslutningsplinten för inkommande servisledning i mätarskåpet.

Om mätaren är placerad inomhus och kunden har jordkabelservis är anslutningspunkten utomhus på servisledningens anslutningsplint i säkringslådan, om sådan finns på husväggen. Om säkringslåda inte finns är anslutningspunkten inomhus på anslutningsplinten för inkommande servisledning på mätartavlan eller i servissäkringslådan.

3. Elinstallationen

Utvändigt placerad mätarskåp skall i första hand användas. Bara vid synnerliga skäl kan Nacka Energi godkänna andra lösningar. Vissa anslutningar kräver elrum. Där elrum blir aktuellt skall det vara placerat vid yttervägg i markplan eller i källarplan närmast markplan. Kablarna skall anslutas underifrån. Kunden ansvarar för håltagning samt återställning fram till anslutningspunkten.

En byggnad ansluten med en serviskabel och två eller fler abonnemang, ska alltid ha en gemensam servissäkring som installeras och bekostas av fastighetsägaren.

Elinstallationen i huset ska utföras i enlighet med, vid tid gällande, starkströmsföreskrifter, svensk standard samt Allmänna avtalsvillkor Nät för konsument resp. näringsidkare.

3.1 Servissäkring/huvudsäkring.

I första hand ska smältsäkring användas, övrigt hänvisar vi till SS437 01 40, 13.2.2 och 13.2.4 samt handbok 414, 9.2 och 9.3

I handbok 414, 10.2 står att läsa om villkoren för att en dvärgbrytare ska få användas för frånskiljning samt en vidare hänvisning till den frånskiljarsymbol som då krävs.

3.2 Mätsystem (Utförande)

Mätsystem för högst 63A ska utföras som direkt mätning. Mätsystem för 80A och uppåt ska utföras som strömtransformatormätning.

Det åligger fastighetsägaren att tillse att det finns framkomlig väg för antennkabel för mätinsamlingssystemet om så erfordras, samt möjlighet att placera yttre antenn. För antennkabel rekommenderas kabelstege alternativt kabelrör med en innerdiameter på minst 25mm

Vid installation av mätare i flerfamiljshus måste elinstallatör närvara vid drifttagning för att verifiera att rätt mätare matar rätt lägenhet.

3.3 Fasadmätarskåp.

Ska vara utfört enligt SS 430 01 10 utgåva 7. Mätarplatsen ska vara lätt åtkomlig och rätt placerad i höjd. Mätarplats utomhus får ej byggas in.

3.4 Apparater och bruksföremål

Hänvisas till SS 437 01 40

Motorer för värmepumpar bör förses med mjukstart SS 437 01 40, 8.2 utgåva 3

För att erhålla god effektbalans i elnätet är det av stor vikt med god belastningsfördelning i elinstallationen Se SS437 01 40, 8.1 utgåva 3.

3.5 Reservkraftsagregat.

För all inkoppling av reservkraft i kundanläggning krävs att en reservkraftsomkopplare är installerad så att förregling sker mot Nacka Energis matande serviskabel.

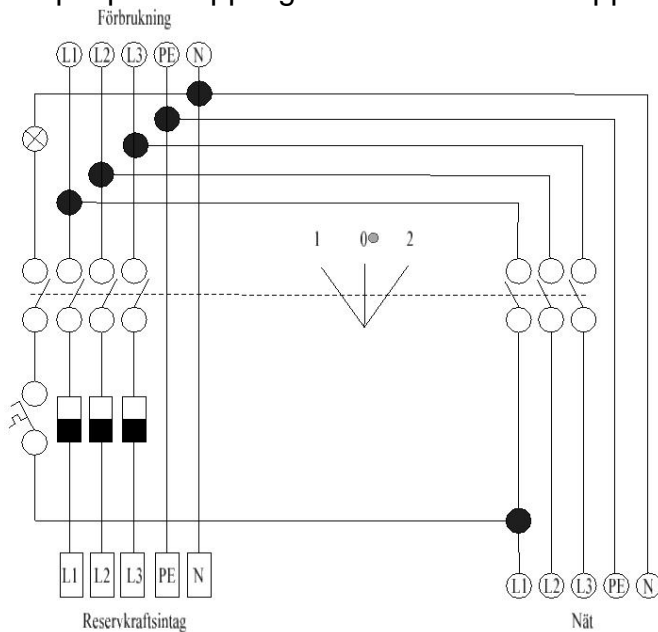
(Reservkraft får aldrig mata ut på Nacka Energis nät.)

För aggregat med automatstart vid spänningsbortfall och automatisk återgång via parallellning ska detta ske via fullgod fasningsutrustning.

Monterad reservkraftsomkopplare kräver färdiganmälan.

I övrigt hänvisas till SEK Handbok 447.

Exempel på inkoppling av reservkraftsomkopplare

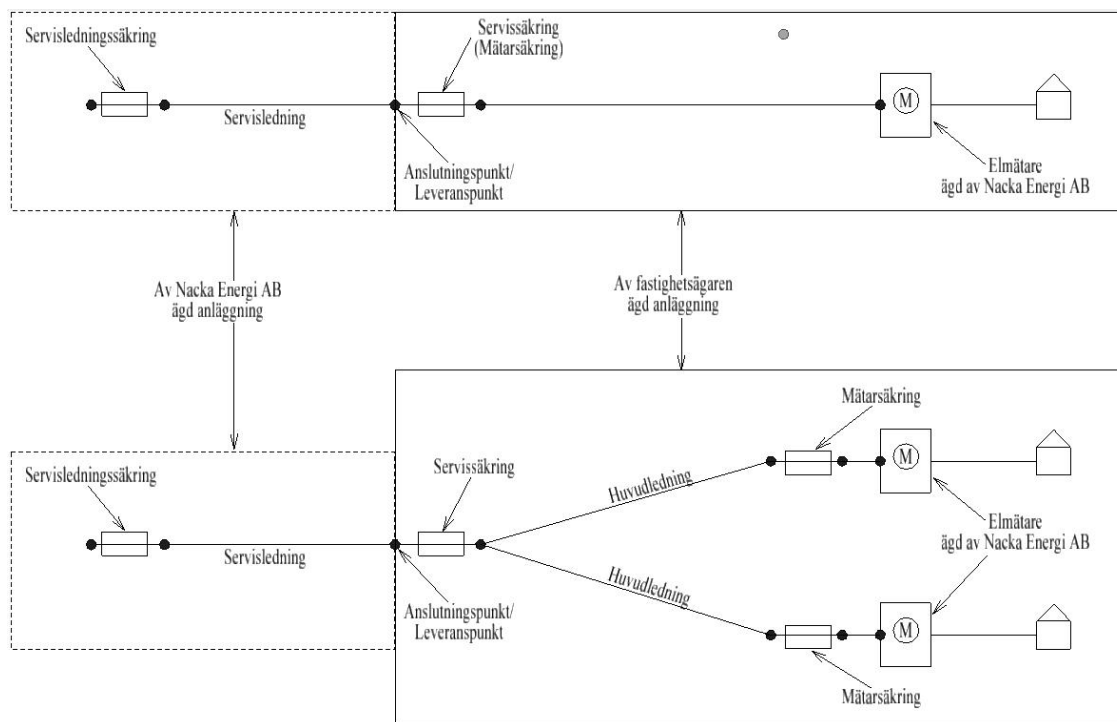
3.6 Potentialutjämning.

Hänvisas till SS436 40 00, kap 54 med bilagor.

Mer att läsa om potentialutjämning finns i SEK Handbok 413

4. Definitioner

- Anslutningspunkt (även kallad leveranspunkt) är ägräns mellan kundens och Nacka Energis el-anläggningar.
- Servisledningssäkring är den säkring som sitter i servisledningens startpunkt.
- Servissäkring är den säkring eller motsvarande överströmsskydd som sitter på inkommande servisledning i kundens anläggning. Servissäkringen är även avgiftsbestämmande för servisledningen. (Servissäkring kan ibland även kallas huvudsäkring vid enfamiljshus.)
- Mätarsäkring är den säkring som är avgiftsstyrande för nät abonnemanget. (Vid enbostadshus oftast den samma som servissäkring.)

5. Schakt för serviskabel. (Kanalisation)

Kund/Byggherren skall, inom sin fastighet tillsammans med elinstallatören, ombesörja och bekosta erforderlig schaktning inom tomtmark, håltagning, rörförläggning, tätning av kabelgenomföring, samt efterlagning på tomtmark.

Elservisledningens sträckning på tomtmark fastställs av byggherren i samråd med Nacka Energi. Typ av elservisledning och anslutningspunkt utanför tomtmark fastställs av Nacka Energi.

Kanalisationen består av kabelgrav och kabelskyddsror i tomtmark samt intag och utförs enligt EBR KJ41:05

Rörändar skall vara framtagna och dragropar rensade den dag servisinkopplingen är beställd.

Kabelskyddsror skall ha slät insida, innehålla dragtråd och vid rörlängd längre än 30 m skall beställaren tillse att dragrop finns.
Se även SS401 03 82 och SEK Handbok 429.

Kabelskyddsror tillhandahåller Nacka Energi. Eventuell utkörning av rör debiteras kunden.

6. Rutinkontakter mellan Byggherren, Elinstallatör och Nacka Energi

- Elinstallatören lämnar, i god tid, in skriftlig föransökan.
- Nacka Energi sänder faktura på anslutningsavgiften till beställaren enligt överenskommelse, dock senast när föransökan inkommit.
- Beställaren betalar anslutningsavgiften innan elinstallatören begär inkoppling av elservisledningen. Avgiften måste vara Nacka Energi tillhanda innan inkoppling utförs och elleveransen påbörjas.
- Elinstallatören sänder färdigförklarad ansökan och begär inkoppling av elservisledningen senast tio (10) arbetsdagar innan anläggningen är planerad att tas i bruk. Erfordras t.ex. kabelschakt över väg, kan leveranstiden öka.

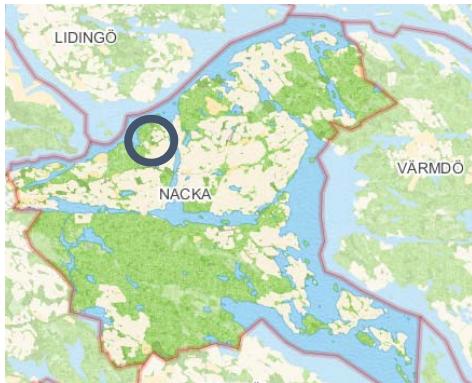
2015-05-07

Dnr KFKS 2005/913-251

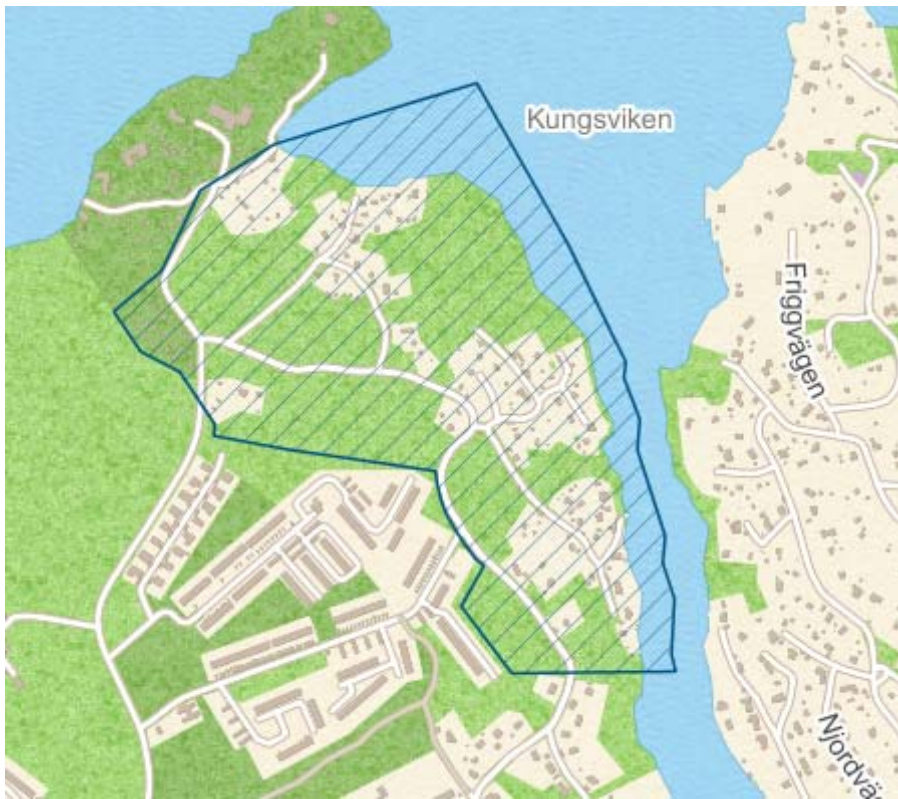

Ärendeöversikt Norra Skuru (fattade beslut) med kartor

	Beslut	Datum	Styrelse/ nämnd	Kommentar
✓	Start-PM stadsbyggnadsprojekt	2003-01-07	KS	§ 6, detaljplaneprogram
✓	Program, antagande	2005-02-14	KS	
✓	Detaljplan, samråd	2008-10-27	Planchef	Delegationsbeslut
✓	Detaljplan, yttrande, samråd	2009-03-10	KSAU	
✓	Gatukostnadsutredning, samråd	2008-10-27	Expl.chef	Delegationsbeslut
✓	Gatukostnadsutredning, granskning	2009-06-01	KS	§ 111
✓	Detaljplan, granskning	2009-06-10	MSN	§ 194
✓	Detaljplan, yttrande, utställning	2009-08-11	KSAU	
✓	Detaljplan, underrättelse	2011-03-29	Planchef	Delegationsbeslut
✓	Detaljplan, tillstyrkan	2011-06-07	MSN	§ 196
✓	Detaljplan, tillstyrkan	2011-10-24	KS	§ 215
✓	Gatukostnadsutredning, antagande av principer	2011-10-24	KS	§ 216
✓	Fastighetsplaner (2 st), tillstyrkan	2011-11-16	MSN	§ 328
✓	Fastighetsplaner (2 st), antagande	2011-12-11	KF	§ 347
✓	Detaljplan, antagande	2011-12-11	KF	§ 346
✓	Utbyggnads-PM, tillstyrkan	2015-03-17	NTN	§ 46
✓	Utbyggnads-PM, fastställande	2015-03-03	KSSU	§ 36
✓	Överenskommelse med Nacka Energi		KSSU	Behandlas 2015-05-26
✓	Överenskommelse med Nacka Energi		KS	Behandlas 2015-06-15
✓	Upphandling av entreprenör		Expl.chef	Delegationsbeslut
✓	Projektavslut, tillstyrkan		NTN	
✓	Projektavslut, tillstyrkan		MSN	
✓	Projektavslut		KS	

Norra Skuru inringat i kartan.

Projektet Norra Skurus avgränsning markerat med randig yta

Illustrationsplan för Norra Skuru

Projekttyp	Övrigt - blandat
Projektledare	Jonas Nylander, Exploateringsenheten
Pågående fas	Projektering
Beslut startPM	2003-01-07
Startbeslut projekt	2005-01-01
Detaljplan antagen	2010-10-15
Startbeslut genomförande	2014-04-30
Beslut utbyggnadsPM	2015-03-17
Driftöverlämning	2017-11-22
Beslut projektavslut	2019-11-21

Området består av ca 85 fastigheter varav ca 10 utgör kompletteringsfastigheter och är inte självständigt byggbara. Detaljplanearbete har vunnit laga kraft och syftar till att medge byggrätt för permanentbostadshus. Terrängen är mycket kuperad. Förutsättningarna för att försörja området med kommunalt vatten- och avlopp, ordna angöring till fastigheterna och möjliggöra kompletteringsbebyggelse är i vissa lägen väldigt svårt. Kommunen kommer genom planen få möjlighet att sälja ett antal stycketomter samt exploatering av två områden.

Start-slut	2003-01-07 - 2019-11-21
Byggherre	Enskilda fastighetsägare
Kvadratmeter BTA	7500
Totalt antal lägenheter	75
Antal lägenheter per år (År:antal lgh)	2014:2 2015:2 2016:5 2017:5 2018:20 2019:5 2020:2
Verksamheter - kvadratmeter BTA	0
Tomtarea kvadratmeter	90000
Nyanlagd gata kvadratmeter	7000
Nyanlagd gata, löpmeter	2000
Gatukostnad andel 1,0:tkr	187
Nyanlagd park, kvadratmeter	
Ny kommunal ledningsgrav, löpmeter	2000
Markförsäljning totalt	56500000
Markförsäljning (År: tkr)	2017: 27120 2018: 27120 2019: 2260

Totalt (tkr)	Budget		Prognos		Nettoinvesteringar (tkr)	
	Budget	Prognos	Verksamhet	Budget	Prognos	
Inkomster	64897	83197	Gata+park	-15045	-44206	
Intäkter	12000	13000	VA	-21875	-23898	
Utgifter	-64997	-103583	Planläggning	-3007	-2974	
Netto	11900	-7386	Mark	41214	52078	
			Övrigt	-1386	-1386	
			Summa	-100	-20386	

Lägesrapport	2015-04-28
Typ	Status Orsak
Tid	 Planen överklagades till mark- och miljödomstolen.
	Åtgärd

Kostnad

I samband med detaljprojektering av vägar, vatten- och avloppsledningar, trappor med mera framkommer det att kostnaderna har ökat jämfört med tidigare budget. Kostnaderna har ökat med ca 39 mkr och tidigare budget för markförsäljning har räknats upp med ca 19 mkr för intäkterna då den kommunala marken som kan säljas har ökat i värde.

Detaljplanen har vunnit laga kraft efter att ha överklagats till hos mark- och miljödomstolen. Tidplanen har förskjutits ytterligare ett år med tanke på detta.

Detta påverkar nettobudgeten med -19,3 mkr gentemot tidigare beslutad budget.

Produkt

Lägesbeskrivning

Detaljplanen vann laga kraft i maj 2014. Detaljprojektering av vägar, belysning, trappor, vatten- och avlopp med mera är färdig. Området har komplicerade terrängförhållanden vilket leder till högre utbyggnadskostnader än vad som tidigare varit känt. Byggstart för de kommunala anläggningarna beräknas till kvartal två 2015.

Kommunstyrelsen

Tilldelningsbeslut entreprenadupphandling Strategisk partnering

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen antar anbudsgivare nr 2 och beslutar att kommunen ska ingå förslaget avtal med denna anbudsgivare.

Sammanfattning

Efter beslut i kommunstyrelsens stadsutvecklingsutskott (KSSU) den 17 mars 2015, har enheten för fastighetsutveckling genomfört en upphandling för arbetsmetod strategisk partnering. För att finna det för Nacka kommun mest fördelaktiga anbudet har en väl beprövad metod används och i utvärderingen har kvalitet viktats till 80 % och pris till 20 %. Upphandlingen är under strikt anbudssekretess. Anbud har inkommit och utvärderingen är slutförd.

Upphandlingen har genomförts i enlighet med bestämmelserna i lagen om offentlig upphandling (LOU) med ett öppet förfarande.

Ärendet

Bakgrund

Efter beslut i kommunstyrelsens stadsutvecklingsutskott (KSSU) den 17 mars 2015¹, har enheten för fastighetsutveckling inlett en upphandling för arbetsmetod strategisk partnering.

Syftet med upphandlingen är att kommunen ska stå rustad att möta utmaningen med ett ökat behov i kommunen av nya välfärdsfastigheter i utbyggnad och renovering av befintliga fastigheter. Strategisk partnering är en samverkansform över tid för byggentreprenader där beställaren och entreprenören arbetar tillsammans som ett lag för projektets bästa. Detta

---

¹ KFKS, 2015/142-050

medför en bättre ekonomi, tidsvinster, högre kvalitet genom större delaktighet samt ökad mångfald.

Utvärdering av anbudsgivare

För att finna det för Nacka kommun mest fördelaktiga anbudet har en väl beprövad metod använts. Kvalitet har viktas till 80 % och pris till 20 %.

Kvalitet:

Här har anbudsgivarna utvärderats utifrån tre stycken huvudområden. Detta har gjorts dels genom skriftliga redogörelser i anbudet men anbudsgivarna har också fått komma till Nacka kommun och redogjort för sitt anbud muntligt med efterföljande intervju från Nackas sida. De tre huvudområdena var:

- Organisationens sammansättning och erfarenhet.
- Partneringupplägg och genomförandebeskrivning.
- Referensobjekt.

Pris:

Anbudsgivarna har lämnat ett arvode som täcker vinst, risk, garantikostnader och centrala administrativa kostnader (CAK).

Utvärdering av anbudet har skett i enlighet med förfrågningsunderlaget. Efter sammanställning av utvärderingskriterierna poängsättning, har anbudsgivare nr 2 kvalificerat sig som vinnare. Avtalet undertecknas av kommunstyrelsens ordförande och chefen för enheten för fastighetsutveckling.

Utvärderingsgruppen har bestått av: Lars Nylund (enhetschef, enheten för fastighetsutveckling), PO Andersson (upphandlingsexpert, inköpsenheten), Pierre Fällström (projektledare, enheten för fastighetsutveckling), Ronia Shakir (projektledare, enheten för fastighetsutveckling), Mattias Johansson (projektledare, enheten för fastighetsutveckling).

Arbetsmetod – Strategisk partnering

Med en kontrakterad strategisk partner kan enheten för fastighetsutveckling tillsammans med det strategiska partnerföretaget påbörja projekteringsarbete för bland annat Rödmyran vid Myrsjöskolan, vilket behövs för att kunna hålla tidplanen i det projektet.

Under vintern 2014/2015 har förfrågningsunderlaget tagits fram för upphandling av denna strategiska partnering. Förfrågningsunderlaget annonserades under april/maj månad 2015 i E-avrop samt på kommunens hemsida.

Upphandlingen har genomförts i enlighet med bestämmelserna i lagen (2007:1091) om offentlig upphandling (LOU) med ett öppet förfarande. Strategisk partnering utgör en

strukturerad samarbetsform där byggherren, verksamheten, entreprenörerna, konsulterna och andra nyckelaktörer arbetar gemensamt för projektets bästa. Man drar nytta av allas kompetens redan från tidigt skede och har en konstruktiv och öppen dialog under alla skeden av projektet, med syftet att uppnå bästa möjliga resultat med fokus på de gemensamt framtagna projektmålen.

Ekonomiska konsekvenser

Förutom ekonomiska fördelar ser enheten för fastighetsutveckling möjligheter med att kommunen arbetar med en gemensam öppen ekonomi som innefattar allt från inköp till drift och underhåll ur ett livscykelkostnadsperspektiv. I och med denna upphandling är avtalad part endast garanterad Myrsjöskolan.

Konsekvenser för barn

Då merparten av de identifierade projekten är skolor och förskolor medför detta arbetssätt stora fördelar för barn. I en strategisk partnering finns dessutom alla möjligheter att låta barn vara med och påverka framtagandet av deras framtida lärandemiljöer. Flera av projekten kommer att bedrivas under pågående skol- och fritidsverksamhet varför stor hänsyn till arbetsmiljön för barnen behöver beaktas. Med ett långsiktigt samarbete med en partner och med verksamheten ökar dessa möjligheter.

Bilagor

b_utvärderingskriterier

Lars Nylund
Enhetschef
Enheten för fastighetsutveckling

PO Andersson
Upphandlingsexpert
Inköpsenheten

UPPHANDLING AV STRATEGISK PARTNERING FÖR NACKA KOMMUN

Total				Maxp
AFB.531	Organisationens sammansättning och erfarenhet. (maxpoäng 40)	Beskriv projektorg. (maxp 16)	<ul style="list-style-type: none"> • Redovisa ert organisationsschema för denna strategiska partnering. Schemat kan omfatta fler personer utöver de projektdeltagare som redovisas med CV enligt nedan. Organisationen ska vara dimensionerad för att klara av projektportföljen. • Hur har ni valt ut denna organisation och varför? • Vilken erfarenhet har organisationen av att arbeta tillsammans sedan tidigare och hur har samarbetet fungerat? • Namnge personer från ert företag som tillför mervärden, utöver föreslagen organisation, och som kommer vara tillgängliga för denna strategiska partnering. I vilken/vilka faser är dessa personer tänkta att medverka (Fas 1, 2 och 3 – se AFD.1). Ange från vilken ort var och en utgår ifrån. • Beskriv hur det är tänkt att er organisation ska samarbeta med Nacka kommun och övriga aktörer. • Redovisa en huvutidplan och resursplan för hur ni kommer organisera er tillsammans med oss som beställare för att klara av att driva flera projekt samtidigt enligt informationen i detta FU. • Vilka mervärden anser ni att er organisation kan ge Nacka kommun i denna strategiska partnering. Lyft fram de 5 viktigaste mervärdena. Rangordna och motivera dessa. 	16
	Summa genomsnitt, beskrivning av projektorganisation:			Summa
		Projektdelt. med CV (maxp 24)	1. Ombud/affärschef	1
			2. Projektchefer eller motsvarande	4
			3. Projekteringsledare	4
			4. Platschef/Produktionschef 1	4
			5. Platschef/Produktionschef 2	4
			6. Kalkylator	3
			7. Inköpare	2
			8. Arbetsledare/produktionsledare nr 1	1
		9. Arbetsledare/produktionsledare nr 2	1	
Summa poäng:			40	

Maxp

AFB.532	Partneringupplägg och genomförandeplan (maxp 20)	Redovisa och definiera företagsledningens syn.	* Beskriv vad samverkansformen strategisk partnering innebär totalt sett för projekten. Vilka risker och möjligheter ser ni för ert egna företag och för oss som beställare?	
			* Redovisa och beskriv era verktyg och ert arbetssätt för öppenhet med full insyn för oss som beställare.	
			* Redogör hur projektet får del av era och underentreprenörers förmånliga inköpsavtal, rabatter och bakbonusavtal etc.	
			* Beskriv era inköpsrutiner och system såväl inom som utom landet och ert arbetssätt för hur ni säkerställer inköp av material till rätt pris och kvalitet.	
			* Beskriv hur ni vill handla upp konsulter och underentreprenörer till projektet och varför.	
			* Hur hanterar ni ett eventuellt stillestånd som projektet inte råår över om Nacka kommun inte kan erbjuda alternativa arbetsuppgifter? Vilka förslag till åtgärder ser ni för att minimera konsekvenserna i ett sådant fall?	
			Summa poäng:	
		Redovisa er genomförandeplan för respektive fas (se AFD.1)	* Genomförandeplanen ska omfatta såväl beskrivning som verktyg och arbetssätt i de olika faserna samt ett förslag på tidplan när insatser ska ske och vilka som ska medverka.	8
			* Redogör för hur ni kommer att arbeta med information, kommunikation och mötesteknik i projektering och produktion både med beställare, brukare, konsulter, entreprenörer samt övriga i projektet.	
			* Redogör för ert sätt att identifiera och hantera risker. Exemplifiera genom att skicka med en riskinventering ni genomfört i ett liknande projekt (gårna ett av referensprojekten).	
			* Redovisa era erfarenheter från tidigare projekt och hur ni tillämpar dem i detta projekt.	
			* På vilket sätt kan ni bidra till att förstärka CSR-arbetet inom denna strategiska partnering så att flera arbetslösa nackabor kan komma i arbete?	

			* Redovisa hur ni jobbar med kunskapsåterföring och spridning av erfarenheter inom företaget. Hur säkerställer ni att de olika kompetenser och erfarenheter som finns inom företaget kommer denna strategiska partnering till godo?	
			Summa poäng:	8
	Redovisa ert arbetssätt för respektive fas (se AFD.1)		* Hur hanterar ni ekonomifrågor såsom kostnadsstyrning, budgetsäkerhet, alternativkalkylering, inköpsprocess, materialval, uppföljning och redovisning?	
			* Hur kan era tidigare erfarenheter av miljövänligt byggande komma dessa projekt till godo?	
			* Hur arbetar ni för att logistikoptimera och skapa en effektiv APD-plan?	
			* Redovisa vilka konkreta metoder ni använder för att minska projektkostnaderna över tid. Vilka möjligheter ser ni att det långsiktiga partnerskapet kan ge?	
			* Hur ser ni att projektet ska handskas med störningar samt minimera dessa i och utanför projektet?	
			* Hur ser ni att projektet ska få med drift- och underhållsfrågor under hela processen?	
			* Hur skapar ni er produktionstidplan? Hur arbetar ni med arbetsberedningar och egenkontroller för att säkerställa rätt kvalitet i utförandet? Bifoga exempel.	
			* Redovisa ert förhållningssätt till arbetsmiljö och hälsa och hur ni kommer arbeta med det i projektet för att det ska implementeras i alla led.	
			Summa delpoäng:	8
			Summa poäng:	20

Maxp

AFB.533	Entreprenörs-arvode (maxp 20)		<p>CAK, uttryckt i procent, ska innefatta:</p> <ul style="list-style-type: none"> * Huvudkontor och bolagskostnader inkl. lednings- och stabsfunktioner. * Företagsledning som inte är projektanknutna, exempelvis ombudet. * Samtliga ledningssystem för kvalitets-, miljö-, ekonomi-, arbetsmiljö- och inköpssystem. * Alla support- och stödresurser (de som kommer anlitas direkt av projektet belastar rörlig del). * Verksamhetsutvecklingskostnader. * Ansvar- och arbetsplatsförsäkringar, självrisker, skadeståndskostnader samt IT-system. * Traktamentsersättning. * Avgifter till branschorganisationer, fackligt arbete etc. * Personalutbildningar och friskvård. 	20
			Summa poäng:	
				Maxp
AFB.534	Anbudspresentation och intervju med nyckelpersoner (maxp 15)		<p>Beställaren har för avsikt att bjuda in samtliga anbudsgivare som kommer till utvärderingsfasen för att muntligen få presentera anbudet och tilltänkta nyckelpersoner. I samband med presentationen kommer samtliga inbjudna nyckelpersoner att intervjuas. Utförligare information om intervjuer och utvärdering sänds till anbudsgivarna inom 14 dagar efter anbudsöppningen.</p>	10
			Intervju med nyckelperson	1
			Intervju med nyckelperson	1
			Intervju med nyckelperson	1
			Intervju med nyckelperson	1
			Intervju med nyckelperson	1
			Summa poäng:	
AFB.535	Referensprojekt (maxp 5)		Kompetensfrågor till referenser	2,5
			Samarbetsfrågor till referenser	2,5

26 maj 2015

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL
Kommunstyrelsens stadsutvecklingsutskott

§ 114

KFKS 2015/392-050

Upphandling för arbetsmetod strategisk partnering

Information

Beslut

Kommunstyrelsens stadsutvecklingsutskott noterar informationen rörande den pågående upphandlingen för arbetsmetoden strategisk partnering till protokollet.

Detta beslut fattas med stöd av punkten 43 i kommunstyrelsens delegationsordning.

Ärendet

Efter beslut i kommunstyrelsens stadsutvecklingsutskott (KSSU) den 17 mars 2015, (KFKS, 2015/142-050), har enheten för fastighetsutveckling inlett en upphandling för arbetsmetod strategisk partnering. För att finna det för Nacka kommun mest fördelaktiga anbudet används en väl beprövad metod och i utvärderingen viktas kvalitet till 80 % och pris till 20 %. Upphandlingen pågår och sista dag att lämna anbud var den 13 maj. Upphandlingen är under strikt anbudssekretess. Anbud har inkommit och utvärdering pågår.

Utvärderingen beräknas vara klar den 8 juni. Avsikten är att då inkomma med underlag för tilldelningsbeslut till kommunstyrelsens sammanträde den 15 juni. Kontraktstecknande bedöms då kunna ske före juli och semestertider.

Handlingar i ärendet

Enheten för fastighetsutvecklings tjänsteskrivelse den 19 maj 2015

Beslutsgång

Stadsutvecklingsutskottet beslutade i enlighet med enheten för fastighetsutvecklings förslag.

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

Kommunstyrelsen

Överenskommelse om länsgemensam funktion för en trygg, säker och störningsfri region

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar ingår den av Kommunförbundet Stockholms län föreslagna överenskommelsen om en samverkansfunktion med uppdraget att skapa en trygg, säker och störningsfri region, *Samverkan Stockholmsregionen*.

Kommunstyrelsen noterar att beslutet att ingå överenskommelsen har retroaktiv verkan från och med den 1 januari 2015.

Beslutet förklaras omedelbart justerat.

Sammanfattning

Den föreslagna överenskommelsen avser en samverkansfunktion för Stockholmsregionen för att stärka samverkan och samordna regionens resurser och för att minimera oönskade effekter av kända eller plötsliga händelser, olyckor eller kriser. Syftet är att öka krisberedskapen samt öka tryggheten och framkomligheten för Stockholmsregionens medborgare.

Totalt berörs ett 40-tal aktörer av samarbetet där den stora merparten utgörs av länets kommuner. Andra deltagare är aktörer inom trafik- och transportsektorn, räddningstjänsten, sjöfarten, försvarsmakten, SOS alarm, polisen samt länsstyrelsen. Tillsammans verkar alla parter för att skapa trygghet, säkerhet och framkomlighet för regionens invånare, både i vardag och i kris. Samarbetet kallas *Samverkan Stockholmsregionen*.

Kommunens kostnad för att delta i samarbetet är 1,50 kronor per invånare och år. För 2015 blir det cirka 143 000 kr, som belastar de statliga medel som kommunen får årligen för att stärka det lokala krishanteringsarbetet

Ärendet

En rad aktörer har de senaste åren arbetat med att stärka samverkan och samordna regionens resurser för att förebygga och minimera oönskade effekter av kända eller plötsliga händelser, olyckor eller kriser. En modell för samverkan togs fram 2014 i form av en avsiktsförklaring. Nu tas nästa steg i samverkan genom att kommunförbundet Stockholms län, KSL, har tagit

fram ett förslag till en överenskommelse¹. Kommunerna har varit representerade i arbetet genom att KSLs förbundsdirektör och några kommundirektörer har ingått i styrgruppen för projektet. I en särskild samordningsgrupp har fyra säkerhetschefer/säkerhetssamordnare från kommunerna funnits med. Samverkansmodellen har presenterats på kommundirektörsträff och kommunstyrelseordförändeträff inom KSL.

Deltagande parter

De deltagande parterna i den föreslagna överenskommelsen är länsstyrelsen Stockholm, kommuner i Stockholms län, Stockholms läns landsting, Försvarmakten Militärregion Mitt, SOS Alarm, Trafikverket, Polismyndigheten i Stockholms län, Stockholms hamnar AB, Storstockholms brandförsvaret, Södertörns brandförsvärsförbund och Brandkåren Attunda. Fler parter kan komma att medverka över tid.

Gemensamma utgångspunkter

Modellen bygger på ett samarbetsklimat baserat på öppenhet och respekt för den enskilda organisationens förutsättningar, parallellt med ett tydligt fokus på samhällsnyttan. Engagemanget har sin grund i förståelsen för att ingen enskild aktör ensam kan svara upp mot alla de utmaningar som ett komplext samhälle skapar. Samverkan mellan aktörer skapar effektivitet i det gemensamma arbetet, samtidigt som varje enskild aktör kan ta del av andras erfarenheter och kompetenser för att stödja och utveckla den egna verksamheten.

Varje aktör har ett eget ansvar, men bidrar samtidigt till ett koordinerat beslutsfattande genom att, tillsammans med övriga aktörer, inrikta och samordna det gemensamma, regionala arbetet. I detta ingår bland annat att:

- Förankra och kontinuerligt utveckla gemensamma rutiner och processer
- Representation i regionala samverkansforum
- Identifiera och genomföra gemensamma utbildningsinsatser
- Löpande pröva möjligheten att dela resurser och kompetens

Organisation och styrning

Regionala rådet, där länsstyrelsen har ordförandeposten, har det övergripande ansvaret för att samverkan sker utifrån överenskommelsen. Modellen utgår från en struktur som bygger på tre olika samverkansnivåer, som var och en har sitt specifika fokus när det gäller den gemensamma hanteringen av regionala frågor:

- Regionalt inriktande
- Regionalt samordnande
- Verkställande

---

¹ KSL:s styrelse beslutade om rekommendationen vid sitt sammanträde den 19 mars 2015.

Respektive nivå innehåller olika forum. Gemensamt för dessa är att deltagarna kallas utifrån funktion och mandat snarare än person, vilket säkerställer att rätt frågor hanteras av rätt personer i det specifika forumet. Samtliga forum ansvarar även för att återföra information till hemorganisationen, vilket skapar kontinuitet och effektivitet.

Varje forum arbetar i såväl löpande (ordinarie läge) som akuta/specifika situationer, vilka kräver särskild hantering (aktiverat läge). Länsstyrelsen i Stockholm har ett övergripande ansvar för att sammankalla och inledningsvis leda arbetet i dessa forum.

Uppföljning

Parterna ansvarar för att driva, utveckla och löpande följa upp arbetet utifrån Regionala rådets intentioner.

Ekonomiska förutsättningar

Länets kommuner finansierar tillsammans halva kostnaden för Samverkansfunktionen Stockholmsregionen och fördelar detta genom att betala en andel baserad på antalet invånare vid budgetårets start. Beloppet är 1,50 kronor per invånare och år och bygger på antal mantalsskrivna vid halvårsskiftet året före aktuellt budgetår. För Nacka kommuns del uppgår kostnaden för 2015 till cirka 143 000 kr och belastar de statliga medel som kommunen får årligen för att stärka det lokala krishanteringsarbetet.

Mats Bohman
Administrativ direktör
Stadsledningskontoret

Per Höglund
Säkerhetsstrateg
Juridik- och kanslienheten

Samverkan Stockholmsregionen

-Trygg, säker och störningsfri

Överenskommelse om gemensam funktion för regional samverkan inom ramen för avsiktsförklaringen -*En trygg, säker och störningsfri region*

Inledning

Kommunerna inom Stockholms län samt flertalet av regionens aktörer undertecknade år 2014 avsiktsförklaringen *En trygg, säker och störningsfri region*. Den slår fast ett grundläggande synsätt samt strukturer och processer för en effektiv, regional samverkan inom områdena trygghet, säkerhet och hantering av samhällsstörningar. Dessa ligger i linje med det nationella ramverk för ledning och samverkan som Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB, utarbetat. Avsiktsförklaringen innebar även att parterna senast 2015 skulle teckna en överenskommelse som säkrar det fortsatta gemensamma arbetet och övergången från utvecklingsprogram till ordinarie drift.

Detta dokument utgör den slutliga överenskommelsen och beskriver de gemensamma förutsättningarna för att realisera avsiktsförklaringen. Dokumentet beskriver bl.a.

- Aktörsgemensam funktion
- Driftform och styrning
- Årlig rambudget och modell för kostnadsfördelning

Parter

De parter som undertecknat avsiktsförklaringen *En trygg, säker och störningsfri region* är:

Kommuner i Stockholms län, Länsstyrelsen Stockholm, Försvarsmakten Militärregion Mitt, Polisen Region Stockholm, Stockholms läns landsting, SOS Alarm, Trafikverket, Storstockholms brandförsvär, Södertörns brandförsvärsförbund, Brandkåren Attunda och Stockholms hamnar. Ytterligare parter kan över tid ansluta sig

Mål och syfte

Överenskommelse syftar till att realisera avsiktsförklaringens intentioner med att över tid säkra en hållbar effektiv samverkan och en ökad gemensam förmåga att hantera samhällsstörningar i Stockholmsregionen. Med gemensamma strukturer och metoder för samverkan samt genom att skapa en aktörsgemensam funktion som är proaktiv, aktörsoberoende, uppdragsfokuserad och bygger på inlänade aktörsresurser säkras förutsättningarna för detta.

Aktörsgemensam funktion

Den gemensamma funktionen utgörs av ett samordningskansli som bemannas genom roterande inlån av personal från aktörerna. Uppgiften är att säkra koordinering av löpande drift, utveckling och lärande samt implementering mellan organisationerna i vardagen. Detta motsvaras i stort av det arbete som bedrivits och implementerats inom *Program för samverkan -Stockholmsregionen*.

Vid behov aktiveras en gemensam beredskapsfunktion, så kallade *Regionala samverkanskoordinatorer*, för att driva och kvalitetssäkra den samverkan och koordinering som krävs vid samhällsstörande händelser och skeenden. Samordningen och koordineringen ska stödjas oavsett om det handlar om en utdragen planerings- eller återuppbyggnadsfas eller akuta och plötsligt uppkomna situationer (se bilaga).

Driftform och bemanning

Den gemensamma funktionen förvaltas, samordnas och utvecklas inom ramen för överenskommelsen i form av en avtalsorganisation. Funktionen är således inte en egen juridisk person och saknar organisationsnummer.

Deltagande aktörer delar på ansvaret att låna ut personal som under överenskommen tid genomför uppdrag i det gemensamma samordningskansliet. Detta möjliggör utbyte av kompetens och bidrar till personlig och organisatorisk kompetensutveckling, långsiktigt ägarskap och en kostnadseffektiv drift. Aktör som bidrar med personal ersätts till redovisad självkostnad ur den gemensamma budgeten.

Bemanningen inom den gemensamma funktionen omfattar resurser motsvarande

- Två heltidstjänster (avser samordningschef och kommunikation/admin)
- Tre deltidstjänster (50-100 %), fördelas mellan "kommun", "blåljus" och "trafik"
- Regional samverkanskoordinator i beredskap (beredskapsfunktion som aktiveras vid händelse)

Parterna har delats in i kategorierna: "Kommun", "blåljus" och "trafik". Avsikten är att varje kategori bidrar med en deltidstjänst till samordningskansliet. På detta sätt roterar och fördelas uppdraget mellan parterna inom respektive kategori. Försörjning av eltidstjänster och beredskapsfunktion hanteras i särskild ordning.

Styrning

Regionala rådet är avtalsorganisationens formella ägarforum. Styrning sker genom *Regionala chefsgruppens* inriktning och beslut om årlig budget och verksamhetsplan samt övriga löpande uppdrag som fastställs. Det dagliga ledningsuppdraget för samordningskansliet och beslutad gemensam verksamhet ligger på funktionens *Samordningschef*. Denne är anställd vid Länsstyrelsen Stockholm men fullgör heltidstjänst i det gemensamma uppdraget och rapporterar till Regional chefsgrupp.

Gemensam rambudget

Rambudgeten för den gemensamma funktionen omfattar 6,5 Mkr per år och motsvarar i volym och ambition i den årliga rambudget som sedan 2011 disponerats av *Program för samverkan – Stockholmsregionen*. Två tredjedelar är avsatt som ersättning till aktörer för inlånad personal, resterande tredjedel avsätts för kostnader kopplade till gemensam planering, utbildning, utvärdering och utveckling.

Finansiering

Fördelning av kostnaden för den gemensamma funktionen bygger på principen att alla parter är med och bidrar.

Kommuner

Länets tjugosex kommuner finansierar tillsammans halva kostnaden och fördelar detta genom att betala en andel baserad på antalet invånare vid budgetårets start. Maxbeloppet är 1,50 kronor per invånare och år och bygger på antal mantalsskrivna vid halvårsskiftet år före aktuellt budgetår.

Övriga aktörer

Övriga aktörer finansierar tillsammans andra hälften och betalar en andel om 4,3 procent av den gemensamma rambudgeten, motsvarande max 280 Tkr. Beroende på vissa avtalsaktörers verksamhetsbredd och representation i de stående forumen erhålls dubbel verksamhetsandel. Detta gäller Trafikverket, Stockholms läns landsting samt Länsstyrelsen i egenskap av ordförandeorganisation med särskilt samordningsansvar.

Uppföljning och redovisning

Genomförda aktiviteter och upparbetade medel redovisas per tertial och faktureras parterna utifrån fördelningsmodell två ggr per år. Rambudgeten och ambitionen följs upp löpande med formell översyn med samtliga parter inför varje ny mandatperiod.

Överenskommelse

Överenskommelsen gäller vid undertecknande, eller motsvarande beslut, retroaktivt från och med 1 januari innevarande år och förlängs på löpande helår. Uppsägning av överenskommelse ska meddelas senast halvårsskiftet innan kommande helårsperiod.

Denna underskrift bekräftar deltagande enligt ovan och etablerat arbetssätt som säkerställer den gemensamma driften och vidareutvecklingen av *Samverkan Stockholmsregionen*, väl medveten om att detta bygger på ett långsiktigt engagemang, aktiv närvaro och deltagande från den egna organisationen.

Överenskommelse undertecknas

(År, månad, dag)

.....

.....

Namnförtydligande, titel, organisation

Bilaga: En trygg, säker och störningsfri region – modell för regional samverkan

Beslutsunderlag

Kommunstyrelsen

Överenskommelse om samverkan för en trygg, säker och störningsfri region

Rekommendation

Styrelsen beslutade vid sitt sammanträde den 19 mars 2015 att rekommendera länets kommuner att anta överenskommelsen om en trygg, säker och störningsfri region.

Ärendebeskrivning

En rad aktörer har de senaste åren arbetat med att stärka samverkan och samordna regionens resurser för att förebygga och minimera oönskade effekter av kända eller plötsliga händelser, olyckor eller kriser. En modell för samverkan togs fram 2014 i form av en avsiktsförklaring. Nu tas nästa steg i samverkan genom en gemensam överenskommelse. I den beskrivs konkret de gemensamma förutsättningarna för att realisera avsiktsförklaringen.

Dialog och förankring

Kommunerna har hittills varit representerade i arbetet genom att KSLs förbundsdirektör samt några kommundirektörer har ingått i styrgruppen för projektet. Fyra säkerhetschefer/säkerhetssamordnare från kommuner finns med i samordningsgruppen. Programmet har varit och presenterat samverkansmodellen på kommundirektörsträff och kommunstyrelse-ordförandeträff på KSL.

Tidsplan

Överenskommelsen gäller retroaktivt från 2015-01-01 och tills vidare.

Ärendegång

Rekommendationen adresseras till kommunstyrelserna enligt den rutin som gäller vid beslut i KSLs styrelse. KSL överlåter till kommunen att fatta beslut enligt gällande delegationsordning.

Kommunerna ombeds meddela sina ställningstaganden genom att sända in protokollsutdrag eller annan beslutshandling.

Beslut om antagande av överenskommelsen är att likställas med undertecknande. KSL underrättar *Samverkan Stockholmsregionen* om inkomna beslut från kommunerna.

Överenskommelsen gäller från 2015-01-01.

Svarsperiod

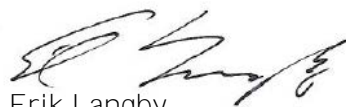
KSL önskar få kommunernas ställningstaganden **senast den 15 juni** med e-post till registrator@ksl.se

Frågor och information

Frågor med anledning av detta, välkommen att kontakta Anna Nerelius; e-post anna.nerelius@ksl.se, telefon 08-615 94 08

Med vänlig hälsning

KOMMUNFÖRBUNDET STOCKHOLMS LÄN

Erik Langby
ordförande

Madeleine Sjöstrand
direktör

2 juni 2015

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL
Kommunstyrelsens arbetsutskott

§ 89

KFKS 2015/396-041

Mål och budget 2016-2018 - ramärendet

Beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott överlämnar ärendet till kommunstyrelsen utan eget ställningstagande.

Ärende

I detta ärende redovisas ekonomiska ramar och budgetdirektiv för mål- och budgetarbetet 2016-2018. Utvecklingen av kommunens skatteintäkter 2016 är något starkare än under de senaste åren. Skatteintäktsökningen beräknas till ca 264,4 miljoner kronor, eller 5,7 procent 2016. Ökad inkomstutjämningsavgift och ökade arbetsgivaravgifter gör dock att det ekonomiska utrymmet 2016 blir begränsat. Nämndernas sammantagna volymökningar 2016 beräknas uppgå till 153 miljoner kronor.

Förslaget till ekonomiska ramar bygger vidare på en oförändrad skattesats (förutom skatteväxling) för hela budgetperioden. Pris- och lönekompensation är generellt inlagt med 0 procent för år 2016 och 1 procent för 2017 och 2018. En generell kompensation på 0,5 procent ges för att kompensera för höjt personalomkostnadspålägg (PO) 2016, till följd av ökade arbetsgivaravgifter och pensionskostnader. Uppräkningen är lägre än förväntade ökning av priser och löner vilket kommer att innebära behov av effektiviseringar de kommande åren.

De föreslagna ramarna ger ett balanskravsresultat på 104 miljoner kronor för 2016, vilket ger en nettokostnadsandel på 98,1 procent. Det är något högre än kommunens mål, som är att nettokostnadsandelen ska vara högst 97,5 procent, vilket skulle kräva ett balanskravsresultat på 125 miljoner kronor. Resultatnivån bedöms ändå rimlig med givna förutsättningar och kommer att kräva att effektiviseringar sker i verksamheterna. För 2017 och 2018 ger ramarna ett balanskravsresultat på 155 respektive 340 miljoner kronor. Målet för nettokostnadsandelen nås med dessa resultat.

Handlingar i ärendet

Stadsledningskontorets tjänsteskrivelse den 26 maj 2015
Ekonomiska ramar avseende driftbudget 2016-2018

Yrkanden

Mats Gerdau (M) yrkade att arbetsutskottet skulle överlämna ärendet till kommunstyrelsen utan eget ställningstagande.

Beslutsgång

Arbetsutskottet beslutade i enlighet med Mats Gerdaus yrkande.

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

2015-05-26

TJÄNSTESKRIVELSE
KSKF 2015/396-041

Kommunstyrelsen

Mål och budget 2016-2018 – ramärendet

Förslag till beslut

1. De ekonomiska ramar som redovisas i bilaga 1 till stadsledningskontorets tjänsteskrivelse den 26 maj 2015 ska ligga till grund för nämndernas budgetförslag avseende driftbudgeten.
2. Kommunstyrelsens verksamhetsutskott ska i budgetförslag för produktionsverksamheterna ange och beskriva de beräknade resultaten för respektive år 2016-2018.
3. Kommunstyrelsens arbetsutskott ska för resultatenheter inom myndighets- och huvudmannorganisationen ange och beskriva de beräknade resultaten för respektive år 2016-2018.
4. Nämndernas förslag till mål och budget ska i förekommande fall omfatta förslag till ändringar i taxor och innehålla förslag om checknivåer.
5. Nämndernas förslag till mål och budget ska omfatta de motioner som remitterats för beredning i det ärendet.
6. Nämndernas förslag till mål och budget ska lämnas till stadsledningskontoret senast den 25 september 2015.
7. Nämnderna och enheterna inom kommunstyrelsens ansvarsområde ska i sina förslag till mål och budget 2016-2018 redovisa följande särskilda uppdrag:
  - a) Nämnderna ska ge en kortfattad beskrivning av vad verksamheterna inom nämndens område särskilt kommer att fokusera på under 2016 men även åren 2017-2018.
  - b) Nämnderna ska beskriva utmaningar och möjligheter inom nämndens verksamhetsområde fram till år 2030.
  - c) Nämnderna ska redovisa jämförelser med liknande kommuner avseende kostnadsnivå och effektivitet i verksamheten.
  - d) Stadsbyggnadsdirektören ska som underlag till kommunstyrelsens förslag till mål och budget beskriva en långsiktig prognos och åtgärder för att förbättra det ekonomiska resultatet i den samlade projektportföljen för

exploateringsenheten. Målet är att verksamheten ska lämna överskott från och med 2018.

- e) Fastighetsdirektören får ett särskilt uppdrag att under 2016 arbeta igenom kontrakten för de största externa hyrorna för att se om det finns möjligheter till omförhandling för att åstadkomma lägre hyreskostnader för kommunen. En beskrivning av arbetet samt bedömning av möjliga ekonomiska konsekvenser ska lämnas som underlag till kommunstyrelsens förslag till mål och budget.
- f) Personaldirektören ska som underlag till kommunstyrelsens förslag till mål och budget beskriva aktiviteter som kommer att genomföras för att minska korttidsfrånvaron, för att kommunen ska kunna uppnå en besparing på 5 miljoner kronor årligen under perioden 2016-2018.

Sammanfattning

I detta ärende redovisas ekonomiska ramar och budgetdirektiv för mål- och budgetarbetet 2016-2018. Utvecklingen av kommunens skatteintäkter 2016 är något starkare än under de senaste åren. Skatteintäktsökningen beräknas till ca 264,4 miljoner kronor, eller 5,7 procent 2016. Ökad inkomstutjämningsavgift och ökade arbetsgivaravgifter gör dock att det ekonomiska utrymmet 2016 blir begränsat. Nämndernas sammantagna volymökningar 2016 beräknas uppgå till 153 miljoner kronor.

Förslaget till ekonomiska ramar bygger vidare på en oförändrad skattesats (förutom skatteväxling) för hela budgetperioden. Pris- och lönekompensation är generellt inlagt med 0 procent för år 2016 och 1 procent för 2017 och 2018. En generell kompensation på 0,5 procent ges för att kompensera för höjt personalomkostnadspålägg (PO) 2016, till följd av ökade arbetsgivaravgifter och pensionskostnader. Uppräkningen är lägre än förväntade ökning av priser och löner vilket kommer att innebära behov av effektiviseringar de kommande åren.

De föreslagna ramarna ger ett balanskravsresultat på 104 miljoner kronor för 2016, vilket ger en nettokostnadsandel på 98,1 procent. Det är något högre än kommunens mål, som är att nettokostnadsandelen ska vara högst 97,5 procent, vilket skulle kräva ett balanskravsresultat på 125 miljoner kronor. Resultatnivån bedöms ändå rimlig med givna förutsättningar och kommer att kräva att effektiviseringar sker i verksamheterna. För 2017 och 2018 ger ramarna ett balanskravsresultat på 155 respektive 340 miljoner kronor. Målet för nettokostnadsandelen nås med dessa resultat.

Konsekvenser för barn

De föreslagna ekonomiska ramarna innehåller ingen generell uppräknings för pris- och lön år 2016. Eftersom den förväntade pris- och löneutvecklingen i ekonomin generellt är högre kommer det att krävas effektiviseringar i verksamheterna för att hålla budget. Dessa bedöms dock inte behöva bli så omfattande att de går ut över kvaliteten i förskolor och

skolor i kommunen, inom individ- och familjeomsorgen eller inom andra verksamheter. För åren 2017-2018 är pris- och löneuppräkningshöjningen högre.

I sina mål- och budgetärenden kommer nämnderna att beskriva mål för de kommande tre åren och berätta mer i detalj om vad de kommer att fokusera på och också konsekvenser av föreslagna ramar. I kommunstyrelsens samlade förslag till mål och budget, som tas fram i oktober, kommer det därför att finnas en mer utförlig beskrivning av konsekvenser för barn av mål och budget 2016-2018.

Mål och budget – ramärendet

I ramärendet föreslås ekonomiska ramar för nämnderna för de tre kommande åren. Som grund till ramärendet ligger bedömningar av storleken på kommunens intäkter och kostnader under budgetperioden. Såväl intäkt- som kostnadsutvecklingen baseras till stor del på befolkningsutvecklingen. I bedömningen av skatteintäkter, statsbidrag och utjämning är Sveriges kommuner och landstings prognoser om utveckling av ekonomi, befolkning, arbetade timmar i riket o.s.v. ett viktigt underlag. De kostnadsförändringar som beaktas i ramärendet är främst de som beror på volymutveckling, d.v.s. att det blir fler (eller färre) personer i verksamheterna utifrån den prognostiserade befolkningsutvecklingen.

Utifrån det ekonomiska utrymme som de prognostiserade intäkterna och kostnaderna skapar föreslås ekonomiska ramar för nämnderna. I ramärendet ger också kommunstyrelsen uppdrag till nämnderna, som de ska beakta när de tar fram sina förslag till mål och budget för de kommande tre åren. Utifrån nämndernas förslag till mål och budget tar kommunstyrelsen fram ett samlat förslag till mål och budget för kommunen i oktober. Beslut om mål och budget för de kommande tre åren tas slutligen av kommunfullmäktige i november.

Förutsättningar i arbetet med mål och budget 2016-2018

Omvärld

Den internationella tillväxten återhämtar sig gradvis, efter några år av långsam utveckling. Den positiva påverkan från omvärlden och en svag krona stärker svensk ekonomi. Svensk inhemsk efterfrågan förväntas också stiga, då hushållen konsumtion fortsätter att öka. Enligt Sveriges kommuner och landstings (SKL) bedömning kommer tillväxten i Sverige därmed ligga på högre nivåer 2015 och 2016 än under senare år. Den allt starkare BNP-tillväxten innebär att det finns förutsättningar för en fortsatt sysselsättningsökning. SKL bedömer att sysselsättningen kommer att öka och att arbetslösheten kommer att sjunka till nivån 6,6 procent under 2016.

Skatteunderlaget påverkas därmed positivt, och beräknas växa med 4,5 procent 2015 och 5,2 procent 2016. Även utvecklingen av det reala skatteunderlaget blir högt under 2015 och 2016 och även under de två följande åren beräknas det reala skatteunderlaget ligga över snittet under 2000-talet.

BNP-utveckling samt skatteunderlagets utveckling, utfall och (SKL-) prognos

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
BNP-utveckling	1,3	2,3	3,2	3,3	2,4	1,8
Faktiskt skatteunderlag	3,4	3,2	5	5,4	4,3	4,2
Realt skatteunderlag	1,5	1,3	2,1	2,3	1,4	1,1

SKL bedömer att det sammantagna resultatet i kommunsektorn kommer att vara fortsatt relativt starkt under 2015, mot bakgrund av den förväntade goda utvecklingen av skatteunderlaget och den sista återbetalningen av försäkringspremier från AFA försäkring AB. Framöver bedömer dock SKL att det ekonomiska läget för kommunerna blir tuffare. Det beror bland annat på den demografiska utvecklingen, där en minskande andel av befolkningen är i arbetsför ålder (20-64 år) och den så kallade försörjningsbördan ökar.

Regeringens vårändringsbudget och ekonomiska vårproposition

Regeringen har lagt fram vårändringsbudget (som avser ändringar av budget för innevarande år) och vårproposition (som anger inriktning för kommande år). Sveriges kommuner och landsting sammanfattar de förslag som påverkar kommunerna:

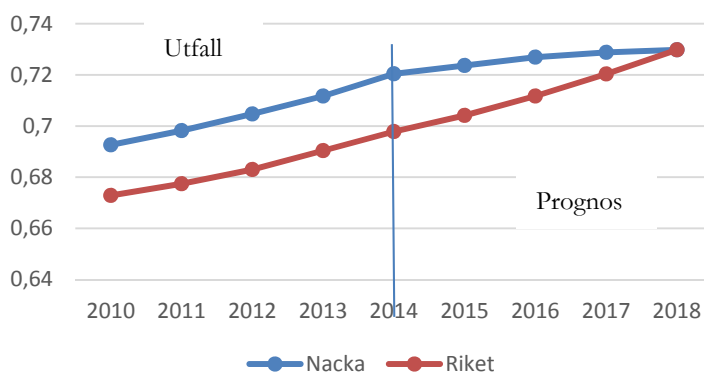
- Det generella statsbidraget ökar med 734 miljoner för 2015 och 2,2 miljarder år 2016 och 2,6 miljarder från 2017 som kompensation för att nedsättning av socialavgifterna för unga slopas.
- Den sedan tidigare aviserade satsningen på lågstadiet ligger fast med 2 miljarder per år från 2015.
- Minskade barngrupper i förskolan, 415 miljoner 2015 och 830 miljoner från år 2016.
- Klimatinvesteringar i kommuner och regioner anslås med 125 miljoner i år och därefter 600 miljoner.
- Upprustning av skollokaler, 15 miljoner i år och 330 miljoner 2016-2018.
- Satsning på ungdomar i jobb år 2015 178 miljoner för att uppgå till 3,5 miljarder år 2019.

Regeringen aviserar en miljardsatsning på äldreomsorgen 2016 för ökad bemanning. Satsningen finansieras till största del genom en omprioritering inom politikområdet äldre, där man lyfter bort tidigare startade och aviserade satsningar exempelvis inom områdena kompetensutveckling, måltider för äldre, kunskapsutveckling inom demensområdet, m.m. I vårpropositionen anger också regeringen att alla Sveriges kommuner ska ta ett solidariskt ansvar för flyktningmottagandet och samtidigt måste de möta rimliga och stabila förutsättningar. Regeringen avser därför att se över lagstiftningen och andra relevanta regelverk samt ersättningen till kommunerna. Det framgår inte av propositionen när översynen ska presenteras.

Befolkningsutveckling i Nacka

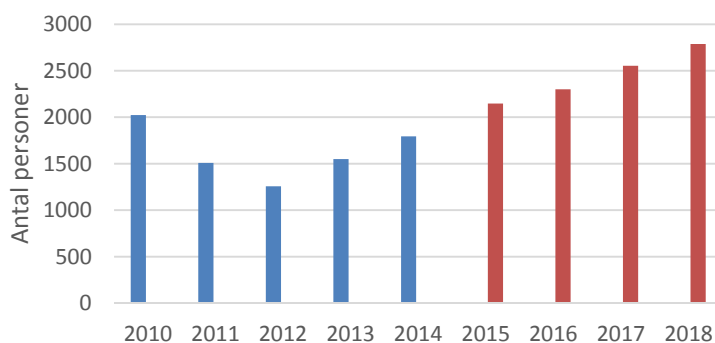
Även i Nacka kommun kommer försörjningsbördan öka under kommande år, då andelen barn och äldre ökar och andelen personer i förvärsaktiv ålder sjunker. Utvecklingen är dock inte alls så påfallande som när man ser till riket i sin helhet och till många andra kommuner. Nedan visas antalet barn och unga i Nacka och riket i relation till antalet personer i förvärsaktiv ålder (19-64 år). Resultatet i kostnadsutjämningsystemet beror inte på utvecklingen i den enskilda kommunen, utan på hur utvecklingen ser ut i relation till andra kommuner. Prognosen för riket och för Nacka kommun indikerar att Nacka kommer att få relativt mindre från kostnadsutjämnningen framöver.

Antalet barn och unga i relation till antal förvärsarbetande

Under den kommande budgetperioden förväntas folkmängden i Sverige passera 10 miljoner (2017) och folkmängden i Nacka kommun 100 000 invånare (i slutet av år 2016). Bygandet i Nacka har legat på måttliga nivåer under de senaste åren, men förväntas nu ta fart och därmed kommer befolkningstillväxten successivt att öka några år framöver. Folkmängden 31 december 2014 var 96 200 och prognostiseras öka till ca 98 300 i slutet av 2015.

Årlig befolkningstillväxt, utfall 2010-2014 och prognos 2015-2019

Ser man till befolkningsutveckling i olika åldersgrupper så fortsätter den kraftiga ökningen av antalet skolbarn under budgetperioden. Allra kraftigast är ökningen av barn 13-15 år – denna åldersgrupp kommer att öka med drygt 200 barn per år under 2015-2018. Det innebär ett således ett högt tryck på högstadieskolorna. Antalet barn i förskoleåldern börjar

återigen öka under budgetperioden, efter några år med ett sjunkande antal. Den lediga kapacitet som funnits på vissa förskolor bör därmed börja fyllas ut igen. Prognosen för utvecklingen av antalet förskolebarn (särskilt yngre) är av naturliga skäl mer osäker än prognosen för äldre barn, då inflyttning till kommunen (och därmed nya bostäder) samt födelsetal styr antalet i hög grad. En hög andel av skolbarnen bor redan i kommunen och är lättare att prognostisera, även om det sker in- och utflyttningar av dessa också. Antalet personer i gymnasieåldern börjar att öka under perioden, efter några år med relativt få personer i denna åldersgrupp.

Antalet äldre personer ökar kraftigt, men det är främst yngre äldre som ökningen gäller. Antalet personer över 80 år ökar med kring 100-150 per år under 2015-2018.

Folkmängd per åldersgrupp

	Utfall		Prognos-->				
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1-5 år	7 074	6 987	6 961	7 020	7 120	7 300	7 540
6-15 år	12 608	13 070	13 629	14 140	14 570	14 990	15 240
16-18 år	3 477	3 397	3 330	3 340	3 410	3 510	3 760
19-24 år	6 623	6 688	6 667	6 680	6 720	6 780	6 880
25-64 år	47 857	48 476	49 260	50 390	51 570	52 930	54 400
65-79 år	10 631	11 113	11 614	11 930	12 270	12 530	12 790
80-89 år	2 755	2 764	2 802	2 870	2 930	3 050	3 190
90-w år	670	698	687	730	770	780	800
Folkmängd totalt	92 873	94 423	96 217	98 370	100 670	103 220	106 000

Förändring av antal personer

	Utfall	Prognos-->			
	2014	2015	2016	2017	2018
1-5 år	-26	59	100	180	240
6-15 år	559	511	430	420	250
16-18 år	-67	10	70	100	250
19-24 år	-21	13	40	60	100
25-64 år	784	1 130	1 180	1 360	1 470
65-79 år	501	316	340	260	260
80-89 år	38	68	60	120	140
90-w år	-11	43	40	10	20
Folkmängd totalt	1 794	2 153	2 300	2 550	2 780

Kommunens utgångsläge

Kommunen hade ett bra resultat 2014. Årets resultat blev 420 miljoner kronor. Den höga nivån berodde på fastighetsförsäljningen i slutet av året, då kommunen sålde 39 fastigheter till Rikshem Tunaskolor AB för 1,8 miljarder kronor. Som följd av affären kunde kommunens låneskuld minskas från 1,9 till 0,8 miljarder kronor. Resultatet i den ordinarie

verksamheten blev 120 miljoner kronor. De flesta nämnder hade en budget i balans under året. Social- och äldre nämnden hade dock ett underskott på 38 miljoner kronor som främst berodde på fortsatt växande behov inom individ- och familjeomsorgen och området funktionsnedsättning.

Prognosen för kommunens resultat som tagits fram i samband med tertialbokslut 1 visar att kommunens ekonomiska läge är något försvagat sedan årsbokslutet för 2014. Prognosen för årets resultat är 49 miljoner kronor, vilket ligger 23 miljoner kronor under budgeterat resultat. Avvikelsen beror bl.a. på att det sammantagna resultatet för nämnderna är -41 miljoner kronor. Socialnämnden, utbildningsnämnden och Lokalenheten inom kommunstyrelsen står för merparten av det prognostiserade underskottet. Bedömningen är ändå att kommunens ekonomi är i balans, men det förutsätter att åtgärder vidtas för att nå budgeterat resultat.

Kommunens skuldsättning prognostiseras inte öka under 2015, utan uppgå till 700 miljoner kronor vid utgången av året. Detta har varit möjligt då placerade medel från fastighetsförsäljningen 2014 kunnat användas till att finansiera investeringar. För år 2015 prognostiseras investeringarna uppgå till drygt 700 miljoner kronor. Vad gäller investeringar har ett mer aktivt arbete med prioriteringar och med att finna alternativa lösningar bedrivits under föregående och innevarande år. Pågående investeringar för åren 2015-2018 omsluter knappt 2,5 miljarder kronor.

God ekonomisk hushållning i Nacka kommun

Enligt kommunallagen ska kommunen ha en god ekonomisk hushållning. I Nacka definierar vi det som att de åtta kommunövergripande målen nås. Nedan visas bedömningen som gjordes i samband med tertialbokslut 1.

Verksamhetsresultat	Läge	Insatta resurser	Läge
God kommunal service	■	Effektivt resursutnyttjande	■
Stor valfrihet	■	Lägsta möjliga skatt och påverkbara avgifter	■
Starkt medborgarinflytande	■	Kommunal ekonomi i balans	■
God livsmiljö och långsiktigt hållbar utveckling	■		
Trygg och säker kommun	■		

● UTMÄRKT ■ BRA ▲ HAR BRISTER

Nya kommunövergripande mål 2016

Under 2015 inleds ett arbete med att förbättra kommunens mål- och resultatstyrning. De övergripande målen ska bli tydligare och enklare för att få större styrverkan och bättre möta de utmaningar som ligger framför kommunen. Även de ekonomiska målen ska anpassas till den nya situationen, med en betydligt kraftigare tillväxttakt för kommunen. De nya målen kommer att ta sikte på önskad utveckling för kommunen fram till 2030. Inriktningen ska vara att vi ska vara bäst på att vara kommun. Kommunens vision *öppenhet och mångfald* samt

den grundläggande värderingen *förtroende och respekt för människor kunskap och förmåga och deras vilja att ta ansvar* ska fortsätta att vara styrande för och genomsyra all verksamhet som bedrivs i kommunen och alla beslut som fattas.

Ekonomiska ramar 2016-2018

Pris- och lönekomensation

Löneökningarna var enligt nationalräkenskaperna ytterligt låga 2014 (2,1 procent). De kommande åren väntas såväl större lönekostnadsökningar som en bättre produktivitetstillväxt. Lönekostnaderna (inklusive sociala avgifter) förväntas enligt SKLs ekonomirapport (april) att öka vilket presenteras i tabellen nedan.

	2015	2016	2017	2018
Lönekostnader inkl. sociala avgifter	3,5%	3,9%	3,5%	3,5%

Konsumentpriserna har de senaste åren utvecklats ytterst svagt, vilket gör att förväntningarna på de framtida prisutvecklingen väsentligt skruvats ned. Riksbanken befarar att de låga inflationsförväntningarna ska bli bestående, vilket i sin tur allvarligt skulle försvåra möjligheten att få upp inflationen till målsättningen 2 procent. Prognos för konsumentprisindex (KPI) presenteras i tabellen nedan.

	2015	2016	2017	2018
KPI	0,1%	1,5%	3,3%	3,0%

I underlaget för de ekonomiska ramarna ges ingen pris- och lönekomensation generellt för år 2016, medan en uppräknig ges med 1 procent för 2017 och 2018. För gymnasiet och Södertörns brandförsvaret sker en uppräknig i linje med förväntade avtal och överenskommelser. Det innebär 2 procent per år 2016-2018 för gymnasiet och för Södertörns brandförsvaret 2,6 procent 2015 och 2 procent 2016-2017. Se bilaga 1. I budgeten har 22,3 mnkr reserverats centralt för pris- och lönekomensation för att möjliggöra en prioritering i höst till områden där det är mest angeläget.

Eftersom löneavtalen kommer att hamna över den föreslagna komensationen för pris och lön måste effektiviseringar eller produktivitetsökningar till för att de ekonomiska ramarna ska hålla.

Komensation för höjt personalomkostnadspålägg (PO-pålägg)

För 2016 höjs PO-pålägget dels med anledning av att arbetsgivaravgifter för ungdomar har ökat genom att nedsättningen till unga har minskat (komensationen är sänkt tom 31 juni 2016, för att sedan helt upphöra), dels på grund av ökade pensionskostnader. För att vara konkurrensneutral ska PO-pålägget täcka arbetsgivaravgifter, avtalsförsäkringar och avtalspensioner. Jämfört med de föreslagna referensvärden som Sveriges kommuner och

landsting (SKL) ger ut för hela landet behöver kommunen ligga högre eftersom löneläget i Stockholm är högre än stora delar av landet.

	65 år -	26-64 år	26 år -	25 år-
Budget 2016	19,70%	40,50%		36,72%
SKL 15:15	15,31%	38,46%		31,26%
Budget 2015	21,92%	38,98%	21,80%	21,80%

Genom det kommunala utjämningsystemet kompenseras kommunerna med 221 kronor per invånare, d.v.s. 21,7 miljoner kronor för 2016. I underlaget för de ekonomiska ramarna är en kompensation generellt inlagt med 0,5 procent för år 2016, undantag för gymnasiet och Södertörns brandförsvärsförbund som har en högre prisuppräknning. Se bilaga 1.

Internräntan

Med anledning av ett lägre ränteläge sänks internräntan från 3 procent till 2,8 procent samt från 4 procent till 3,8 procent för de VA och avfallskollektivet. Internräntan ska spegla en långsiktig finansieringsnivå.

Återställande av resultat

Överföring av över- och underskott mellan åren är en central del av styrningen i Nacka och syftar till att skapa långsiktiga planeringsmöjligheter, ansvarstagande och hushållning med skattepengar för kommunens skolor, särskilda boenden och andra verksamheter och enheter. Under de senaste åren har såväl stora överskott som underskott ackumulerats av olika enheter.

Vid ingången av 2015 hade Valfärd skola ett ackumulerat underskott på 33,8 miljoner kronor och Valfärd samhällsservice ett ackumulerat underskott på 11,7 miljoner kronor. I förslaget till ekonomiska ramar är inlagt ett budgeterat överskott för produktionsverksamheterna på ca 0,5 % av omslutningen, i syfte att återställa de tidigare upparbetade underskotten i verksamheten. Valfärd Skola ska under perioden 2016-2018 årligen lämna ett överskott på 9,2 mnkr. Valfärd Samhällsservice ska, med start 2017, lämna ett årligt överskott på 2,7 mnkr. Valfärd samhällsservice har under 2014 och 2015 övertagit verksamheter med underskott och arbetar med att få balans i ekonomin. Årsprognosen för 2015 är ett underskott på 2 miljoner kronor. Mot bakgrund av detta har bedömningen gjorts att det är rimligt att budgetera med ett överskott för Valfärd skola först från 2017.

Fastighetsverksamheten ska under perioden 2016-2018 lämna ett överskott på 20 miljoner kronor. Hyrorna påverkas inte, utan detta är en effekt av 2015 års ändrade redovisningsprinciper där del av underhållet bokförs via balansräkningen (komponentavskrivning). Underhållets storlek kommer således inte att påverkas av förändringen.

Internhyror

Hyresintäkterna för skol- och förskoleverksamheterna samt Nacka seniorcenter följer tidigare beslutade hyreshöjningar för perioden 2013-2015, där den slutliga hyreshöjningen kommer att ske den 1 juli 2015. En justerande modell nyttjats under året 2015 vilket innebär att en utjämnad hyresökning för helåret skedde från den 1 januari 2015. Effekten av den utjämnande hyran innebär att hyran blir högre från och med den 1 januari 2016 och kan upplevas som en hyresökning vilket inte är fallet. Hyresnivån för 2016 är enligt den beslutade hyran 1 juli 2015. Hyresnivåerna för 2017 -2018 är inte beslutade.

Ett arbete pågår med att säkerställa att hyror för bostäder ligger i linje med rådande hyresnivåer i Nacka. Hyresintäkterna från stadshuset debiteras per medarbetare.

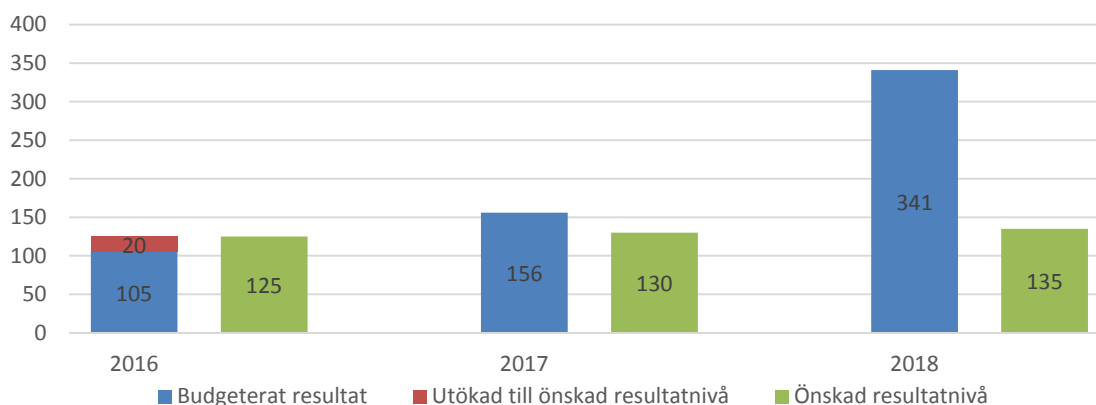
Ekonomi 2016-2018

I det följande redovisas utfallet för kommunens ekonomi med de förutsättningar och antaganden som redovisats ovan.

Resultatet

Balanskravsresultatet blir med givna förutsättningar 104,3 miljoner kronor år 2016. För 2017 och 2018 är balanskravsresultatet budgeterat till 154,8 respektive 340,4 miljoner kronor. Enligt kommunens fastslagna finansiella nyckeltal bör resultatet uppgå till 2,5 procent av skatter och bidrag, vilket skulle innebära ett resultat på 125 miljoner kronor 2016. Detta nås därmed inte år 2016. Bedömningen är att det är en tillräckligt stor utmaning att nå föreslaget resultat med de relativt låga uppräknings som föreslås.

Tabellen nedan visar de budgeterade resultatnivåerna och de önskvärda resultatnivåerna för planperioden. För 2016 saknas det 20 miljoner kronor för att den önskade nivån ska uppnås. För 2017 och 2018 är den uppnådd, främst beroende av försäljningsintäkter inom exploateringsområdet.

Realisationsvinster inom exploateringsverksamheten¹ är i ärendet budgeterat med 9,5 miljoner kronor för år 2016 och 31 miljoner kronor för 2017 och 227,5 miljoner kronor 2018 enligt försiktighetsprincipen. En ny bedömning görs till mål och budget i höst. De största delarna av reavinsterna kommer från försäljning av mark för bostadsbyggande.

I de ekonomiska ramarna ligger övertagandet av hälso- och sjukvård i bostad för särskild service och dagligverksamhet från landstinget. Övertagandet av denna verksamhet gäller under förutsättning att kommunfullmäktige fattar beslut om detta i juni 2015. Finansiering sker genom en skatteväxling.

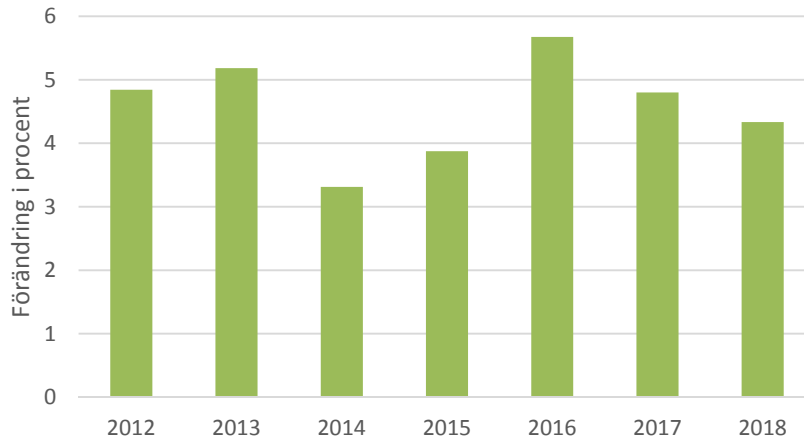
Resultaträkning	2014 Bokslut	2015 Budget	2015 Prognos	2016 Budget	2017 Plan	2018 Plan
Mnkr						
Verksamhetens nettokostnader före avskrivningar, jämförelsestörande poster och realisationsvinster	-4 095,2	-4349,3	-4 405,2	-4 574,2	-4 741,1	-4 763,7
Realisationsvinster försäljning tomträtter	7,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Övriga realisationsvinster	1 148,7	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
Avskrivningar	-255,8	-254,6	-221,9	-240,5	-246,3	-245,7
Verksamhetens nettokostnader	-3 195,1	-4603,0	-4 626,1	-4 813,7	-4 986,4	-5 008,5
Skattenetto	4 507,6	4696,8	4 682,2	4 947,9	5 185,4	5 410,2
Finansnetto	-42,2	-22,2	-7,2	-28,9	-43,3	-60,3
Resultat före extraordinära poster	1 270,3	71,6	49,0	105,3	155,8	341,4
Extraordinära poster	-850,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Årets resultat	420,3	71,6	49,0	105,3	155,8	341,4
Årets resultat (exklusive reavinster tomträttsförsäljningar)	-735,6	71,6	49,0	105,3	155,8	341,4
Synnerliga skäl	855,3					
Balanskravsresultat	119,7	70,6	48,0	104,3	154,8	340,4
Årets resultat exklusive realisationsvinster	-735,6	70,6	48,0	104,3	154,8	340,4

Skattenetto, statsbidrag och utjämning

Skattenettoprognosen för 2016 beräknas till 4 947,9 miljoner kronor, vilket är en ökning med 265,7 miljoner kronor eller 5,7 procent jämfört med prognos 2015.

¹ Realisationsvinster inom exploateringsverksamheten ses som en verksamhetsintäkt vilken inte ska exkluderas i balanskravsutredningen. Dessa ingår därför i Verksamhetens nettokostnader före avskrivningar, jämförelsestörande poster och realisationsvinster.

Årlig procentuell förändring av skatteintäkterna per år

Skatteintäkter

Jämfört med prognos 2015 beräknas skatteintäkterna att öka ytterligare de kommande åren. Skatteintäkterna ökar från 4702 miljoner kronor 2015 till 4967 miljoner kronor 2016, d.v.s. med 5,6 procent (264,4 mnkr). Därefter ytterligare 4,3 procent (213,4 miljoner kronor) för 2017 och 4,2 procent (217,4 miljoner kronor) 2018. Skatteintäktsökningen beror på att skatteunderlaget ökar, att antalet invånare i Nacka ökar samt på en löneväxling med landstinget för övertagande av verksamhet (hälso- och sjukvård i bostad för särskild service och dagligverksamhet).

Som en följd av sysselsättningsökningen, att den automatiska balanseringen i pensionssystemet släpper och relativt små höjningar av grundavdraget ökar skatteunderlaget kraftigt i år och nästa år. Ökningen är också en effekt av att avdragsrätten för pensionssparande trappas ned och tas bort. Denna effekt motsvaras dock av en lika stor minskning av statsbidraget. Antalet arbetade timmar påverkar också skatteintäkterna och dessa beräknas öka med 1,0 procent 2016, se tabellen nedan.

	2015	2016	2017	2018
Antal arbetade timmar, ökning	1,2%	1,0%	0,4%	0,3%

Enligt befolkningsprognosen kommer folkmängden i Nacka vara 98 000 den 1 november 2015, vilket är ca 2160 fler än motsvarande tidpunkt 2014. Skatteintäkter inklusive generella statsbidrag är för 2016 prognostiserade utifrån detta invånarantal. Skatteintäkterna 2017 och 2018 är baserade på 100 280 respektive 102 790 invånare.

2016 års skatteintäkter innehåller 4,5 miljoner kronor för övertagandet av hälso- och sjukvård i bostad för särskild service och dagligverksamhet från landstinget, och innebär att en skatteväxling om 2 öre.

Mnkr	2014 Bokslut	2015 Budget	2015 Prognos	2016 Budget	2017 Plan	2018 Plan
Skatteintäkter	4 451	4 691,2	4 702	4 966,8	5 180,2	5 397,6
Allmän kommunalskatt	4 461	4 683,4	4 694,7	4 966,8	5 180,2	5 397,6
Skatteavräkning	0	0,0	7,7	0,0	0,0	0,0
Statsbidrag	0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Avräkning	-9	7,9	0,0	0,0	0,0	0,0
Utjämnning mellan kommunerna	-125	-180,8	-211,8	-202,8	-178,6	-171,3
Inkomstutjämnning	-350	-354,8	-371,4	-370,8	-357,2	-333,5
Kostnadsutjämnning	255	258,5	257,0	305,3	338,9	353,9
Nivåjusteringar mm	79	25,7	13,1	-23,3	-43,8	-72,2
LSS	-108	-110,3	-110,6	-113,9	-116,6	-119,5
Statsbidrag	48	46,8	46,2	45,5	45,5	45,5
Maxtaxa	41	40,4	39,9	39,2	39,2	39,2
Personalförstärkning förskola	0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Generellt sysselsättningsstöd	0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Kvalitetssäkring barnomsorg	7	6,5	6,3	6,3	6,3	6,3
Summa skattenetto	4 374	4 557,2	4 536,8	4 809,5	5 047,1	5 271,8
Fastighetsavgift	134	139,6	138,4	138,4	138,4	138,4
Ersättning för Arbetsgivaravgifter			7,0			
Summa	4 508	4 696,8	4 682,2	4 947,9	5 185,4	5 410,2
Förändring föregående år, mnkr	145	189,2	174,7	265,7	237,5	224,8
Förändring föregående år, %	3,3	4,2	3,9	5,7	4,8	4,3

Utjämnning mellan kommunerna.

Inkomstutjämnningen

Nackas medelskattkraft är högre än i riket, vilket medför en avgift i inkomstutjämnings-systemet. Inkomstutjämnningen påverkas av hur inkomsterna ser ut i hela landet. Finansdepartementet föreslår att inkomstutjämnningen höjs från januari 2016 för de kommuner och landsting som betalar avgift. Nacka kommun betalar avgift och förändringen skulle innebära en avgiftsökning på 841 kronor per invånare, vilket motsvarar drygt 80 miljoner kronor per år. I finansdepartementets förslag finns en införandemodell, vilket innebär en ökad inkomstutjämnning med ca 25 miljoner kronor för 2016, 50 miljoner kronor för 2017 och 75 miljoner kronor för 2018. Den garanterade nivån i inkomstutjämnningssystemet ökar, därför kommer Nacka kommuns inkomstutjämningsavgift över tid att minska trots ökning på grund av föreslagna regelförändringar.

Kostnadsutjämnningen

Kostnadsutjämnningen innebär att kommuner som har en gynnsam struktur får skjuta till medel till kommuner som har en mindre gynnsam struktur. Systemet ska inte utjämna för de kostnadsskillnader som beror på varierande: ambitionsnivå, effektivitet och avgifter. Det

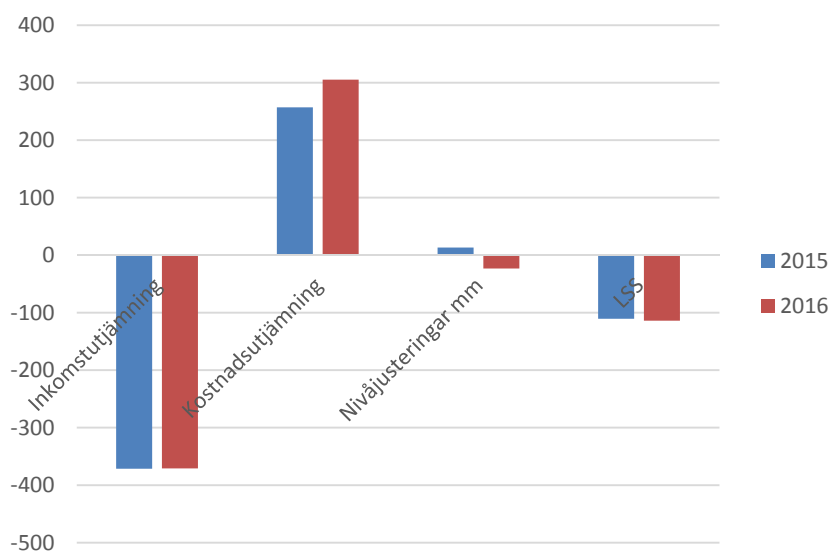

är ett inomkommunalt system d.v.s. utan statlig finansiering. Kostnadsutjämningen har flera delmodeller: barnomsorg, grundskola, individ- och familjeomsorg, barn med utländsk bakgrund, äldreomsorg, befolkningsförändringar, bebyggelsestruktur, löner och kollektivtrafik. Inom respektive delmodell jämförs varje kommun med det vägda riksgenomsnittet. Systemet har en eftersläpning, vilket innebär att kostnadsutjämningen för 2015 baseras på kostnadsstrukturen från 2013. År 2015 omfördelar kostnadsutjämningen 6,3 miljarder kronor. Definitiva beräkningar av kostnadsutjämningen för bidragsåret 2015 kom från SCB den 8 januari och innebär att prislapparna i kostnadsutjämningen minskat för Nacka, och därmed blir intäkterna från kostnadsutjämningen lägre än prognostiserat. Osäkerheten i prognosen för kostnadsutjämningen 2016 och framåt är högre än tidigare år. Det beror på att förslag om förändringar av delmodellerna individ- och familjeomsorgen och förskolan är ute på remiss, vilka föreslås införas redan den 1 januari 2016. Den beräkning som presenteras utgår från det nuvarande kostnadsutjämningsystemet och tar inte hänsyn till dessa eventuella förändringar.

Nivåjusteringen

Regleringsavgiften för 2016 är 23,3 miljoner kronor. I denna finns en finns en kompensation om 21,7 miljoner kronor (221 kronor per invånare) för ökade arbetsgivaravgifter för ungdomar.

I nedan figur visas hur utjämningsystemet beräknas påverka Nacka, åren 2015 och 2016.

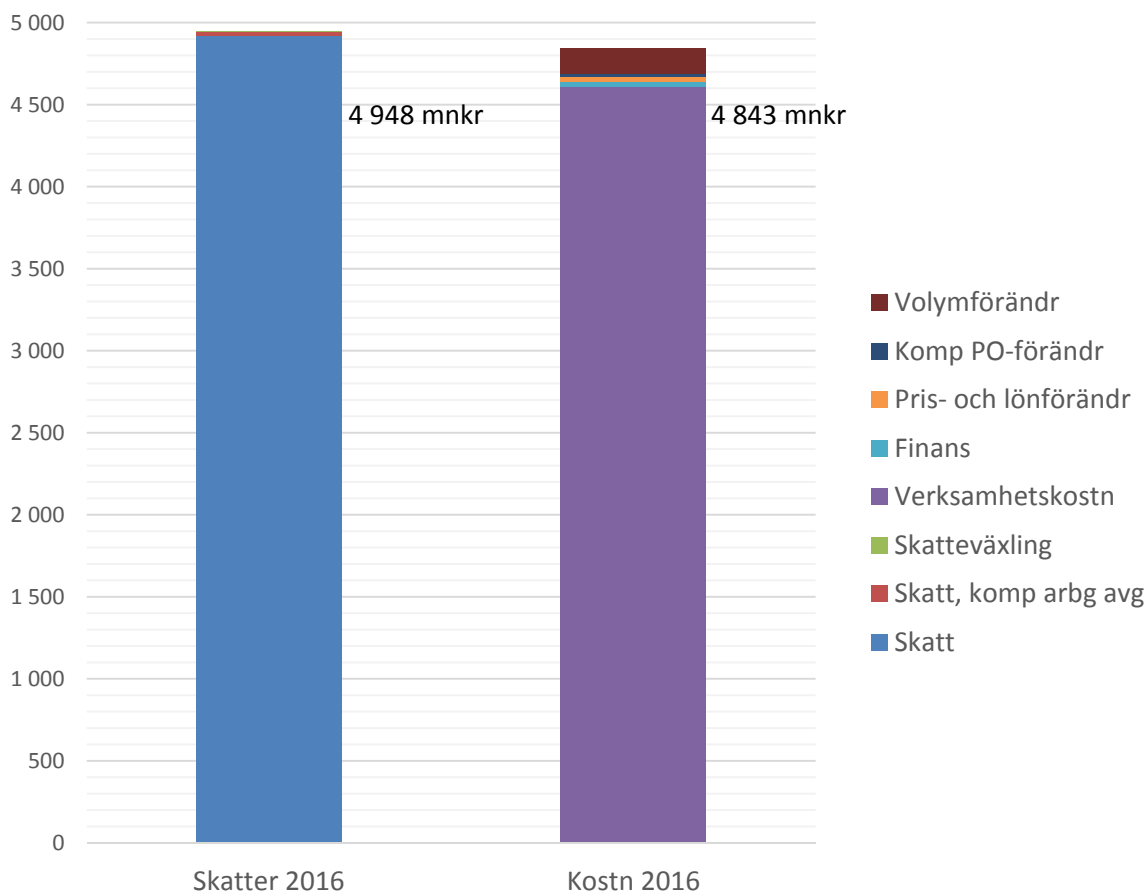

Det är viktigt att vid en jämförelse av skatteunderlagets ökning för olika år att också beakta de behov som kommunen möter, inte bara för att antalet personer ökar utan också för sammansättningen av befolkningen förändras.

Verksamhetens nettokostnader

Det är viktigt att vid en jämförelse av skatteunderlagets ökning för olika år också beakta de behov som kommunen möter, inte bara för att antalet personer ökar utan också för sammansättningen av befolkningen förändras. Nedan visas skatteintäkter och kostnader för 2016.

Volymförändringar

Förslaget innehåller volymökningar på drygt 153 miljoner kronor för 2016, jämfört med budget 2015. Det beror främst på volymtillväxt vad gäller antal personer och nyttjandegrad men även ökad kapitaltjänst.

	Volymförändring (mnkr)
Kommunstyrelsen	-2,0
Arbets- och företagsnämnden	9,6
Fritidsnämnden	-1,9
Kulturnämnden	0,9
Miljö- och stadsbyggnadsnämnden	0,0
Natur- och trafiknämnden	23,3
Socialnämnden	37,6
Utbildningsnämnden	57,1
Äldrenämnden	28,8
Överförmyndarnämnden	0,1
Summa	153,4

Kommunstyrelsen

Volymförändringen för kommunstyrelsen på -2,0 mnkr beror främst på att kapitalkostnaderna minskar jämfört med 2015. I bokslutet 2014 gjordes utrangeringar av inventarier och system som kommunen inte längre nyttjar. Utrangeringarna belastade det ekonomiska utfallet på stadsledningskontoret och några stödenheter i bokslutet 2014.

Arbets- och företagsnämnden

Volymförändringen för arbets- och företagsnämnden på 9,6 miljoner kronor sker främst inom arbetsmarknadsinsatser kundval och gymnasial vuxenutbildning.

Arbetsmarknadsinsatser kundval bygger på antagandet att 60 personer fler kommer i insats. Inom gymnasial vuxenutbildning finns en kostnadsökning dels baserad på demografi, räknat med 240 fler kursaktiviteter, dels beroende på ett minskat statsbidrag. Härutöver sker en korrigerande av ekonomiskt bistånd, där utfallet redan vid bokslut 2014 var 3,3 miljoner kronor högre än budget 2014 och 2015. Budgeten utökas 2016 med 3,3 miljoner kronor, till beräknat utfall 2015. Budgeten är beräknad på ökad befolkning samt prisuppgång per kund, vilket balanserats av en motsvarande kostnadseffektivisering.

Fritidsnämnden

Volymförändringen för fritidsnämnden på -1,9 mnkr beror dels på ökade driftkostnader med anledning av tillkommande anläggningar och ökade kapitalkostnader (ca 5 mnkr), dels på överföring av verksamhet till andra nämnder (-6,9 mnkr), såsom parkskötsel och föreningsstöd till äldre.

Kulturnämnden

Volymförändringen för kulturnämnden på 0,9 mnkr är främst hänförlig till musikskolan, där ca 140 fler musikaktiviteter beräknas att produceras med anledning av befolkningsökningen.

Antagandet är att efterfrågeandelen är oförändrad när det gäller musikskola och kulturkurser.

Natur- och trafiknämnden

Volymförändringen för natur-och trafiknämnden är 23,3 miljoner kronor. I detta belopp ligger övertagande av underhåll av lekplatser från fritidsnämnden på 6,7 miljoner kronor. Vidare har ramen minskats med 1,7 miljoner kronor för projektmedel som tillförts för året 2015.

Förändringarna för den skattefinansierade delen av verksamheten under åren 2016-2018 beror på tillkommande volymer av parkmark, vägyta, konstruktionsbyggnader (broar, kajer, tunnlar och liknade konstruktioner) samt belysningsarmaturer. Tillkommande volymer är relaterade till färdigställda stadsbyggnadsprojekt som övertagits och de investeringar natur- och trafiknämnden ansvarar för. Förändringen 2016 jämfört med 2015 är till 2,7 miljoner kronor.

Kvarnholmsförbindelsen (tunnel och bro) över Svindersviken finns i ramärendet förutom med normal kostnad för väg även med den särskilda driftövervakning som kommer att ske genom avtal med Trafik Stockholm. Efter några år, från 2018 eller 2019, tillkommer ytterligare insatser i form av särskilda inspektioner och underhållsåtgärder som då kräver nytt beslut om utökad ram för förbindelsen.

Budget för vinterunderhåll sänks för 2016 med närmare 3,3 miljoner kronor och är beräknad efter principen om genomsnittligt utfall under de senaste 4 åren inklusive innevarande års budget/prognos.

Kostnad för kapitaltjänst ökar kraftigt 2016 (med 18,9 miljoner kronor), bl.a. på grund av att exploateringsverksamheten har ökat takten i att aktivera investeringarna vilket medför högre kapitalkostnader för natur- och trafiknämnden.

Socialnämnden

Volymförändringen för socialnämndens beräknas till 37,6 miljoner kronor för 2016 samt 23,6 respektive 25,7 miljoner kronor för åren 2017 respektive 2018.

Individ- och familjeomsorgen, barn och unga +3 miljoner kronor: Antalet barn och unga 0-18 år förväntas öka med 2 130 personer under planeringsperioden. Beräkningen bygger på att vi lyckas hålla kvar antalet placeringar på samma nivå som 2014 och att volymökningen används till öppna insatser. 3 miljoner kronor räcker till öppenvårdsinsatser för 3-100 barn beroende på typ av insats. En farhåga är att önskad volym inte kommer att räcka p.g.a. den kraftiga befolkningsökningen främst i åldrarna 13-17 år, i vilka en större andel i den gruppen brukar behöva insatser.

Individ- och familjeomsorgen, vuxna + 2 miljoner kronor. När det gäller vuxna vet vi att cirka 10 procent av befolkningen har missbruks-/beroendeproblem.

Kostnadsutvecklingen är beroende av hur tidigt kommunen kan nå dessa grupper och hur väl vi kan samarbeta med landstinget i den gemensamma beroendemottagningen. Antalet personer som aktualiseras till socialtjänsten som saknar ett eget hem och lever i offentligt finansierat boende ökar. Bristen på hyresbostäder till låg hyra gör att det blir inlåsnings effekter som leder till ökade kommunala kostnader, vilket samtidigt leder till sämre måluppfyllelse för övriga insatser eftersom brukarens bostadsproblem lätt tar fokus från annat.

LSS/SOL-insatser för personer under 65 år +29,3 miljoner kronor: Antalet personer i målgruppen personer med funktionsnedsättning 0-64 år ökar, bl.a. på grund av att allt fler får en neuropsykiatrisk diagnos och då tillhör en personkrets som omfattas av rätt till insats enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Beräkningarna utgår från personer som redan får en insats och hur deras behov utvecklas med ålder, t.ex. behov av eget boende, daglig verksamhet när de slutar skolan. Liksom för befolkningen i stort blir målgruppen äldre och behöver en högre omsorgsnivå i takt med det. Beräkningarna utgår också från antaganden om nydiagnostiserade/nyskadade och inflyttning samt att försäkringskassan kontinuerligt omprövar sina beslut vilket ofta innebär att kommunen behöver träda in med kompletterande insatser. Den 1 oktober 2015 övertar kommunerna ansvaret för hälso- och sjukvård för denna grupp vilket finansieras genom skatteväxling fr.o.m. 2016. Socialnämnden begär att en del av dessa medel, 3,33 miljoner kronor, tillförs nämnden.

Övrigt: Kapitalkostnader beräknas öka med 2,1 miljoner kronor och 1,2 miljoner kronor avser utökning av tjänster för biståndshandläggning.

Utbildningsnämnden

Volymförändringen (ökade kostnader för checkram p.g.a. volymökningar) för utbildningsnämnden beräknas bli 44,7 mnkr för år 2016 och ytterligare 64,1 respektive 70,1 miljoner kronor för 2017 och 2018. Grundskolan står för trefjärdedelar av kostnadsförändringen år 2016.

Gymnasieskolans budget bestäms inom ramen för Stockholms läns samverkansavtal. Kommunförbundet Stockholms län kommer i juni att föreslå kommunerna en procentuell uppräknings. Ett antagande är att uppräkningsen blir två procent. I föreliggande förslag har inte volymuppräknings tagits med.

Regeringen har aviserat att vårdnadsbidraget ska avskaffas, men inte angivit någon tidpunkt eller om de föräldrar som idag har bidraget kommer att få behålla det. Inga förändringar föreslås därför i dagsläget.

Kostnaderna för likvärdighetsgarantin beräknas också öka till följd av volymökningar. Kostnaderna för barn i stort behov av särskilt stöd inom förskolan har ökat per barn, vilket förklarar nästan hälften av kostnadsökningen mellan åren 2015 och 2016. För år 2017 beräknas kostnaderna öka ytterligare med 6 miljoner kronor jämfört med år 2016, vilket framför allt beror på den stora ökningen av förskolebarn. Året därpå är det grundskolebarnen som står för den största ökningen.

Verksamhet	Prognos volymförändringar			Volymförändringar i tkr		
	2016	2017	2018	2016	2017	2018
Checkram				44 652	58 056	64 201
Förskola och pedagogisk omsorg	31	137	206	-9 020	15 251	22 348
Vårdnadsbidrag	0	0	0	0	0	0
Fritidshem 6 år	-29	-12	-3	-1 609	-640	-161
Fritidshem 7-9 år	78	45	-22	2 652	1 462	-731
Öppen fritidshemsverksamhet	124	107	124	160	149	174
Förskoleklass	-13	-14	-3	-489	-536	-239
Grundskola	542	437	337	43 279	35 357	27 433
Grundsärskola	0	0	0	130	0	0
Gymnasieskola	98	77	169	8 507	7 013	15 377
Gymnasiesärskola	3	0	0	1 042	0	0
Övrig ram				12 481	6 045	5 948
Likvärdighetsgarantin	Se ovan			12 481	6 045	5 948
Öppen förskola				0	0	0
Nämnd och m&h				0	0	0
Forskning och utveckling				0	0	0
Summa				57 133	64 101	70 149

Äldrenämnden

Volymförändringen för äldrenämnden beräknas till 28,8 miljoner kronor för 2016. Detta inkluderar kapitaltjänst och utökning av tjänster för biståndshandläggning inom myndighet- och huvudman. För åren 2017 respektive 2018 beräknas volymökningen till 18,8 miljoner kronor och 20,0 miljoner kronor.

Beräkningarna bygger bl.a. på att antalet personer 65 år och äldre förväntas öka med ca 1300 personer under planeringsperioden och att andelen 80 år och äldre också ökar något. Antalet platser i särskilt boende har ökat i en snabbare takt än vad som förutsetts och är i maj 2015 uppe i nivå med plan för 2016 (621 utnyttjade boendeplatser). Beräkningarna för 2016-2018 har korrigerats för det, liksom för att omsorgsnivån har ökat vilket leder till en ökad genomsnittlig kostnad per boendeplats.

Modellen liksom ersättningsnivån för hemtjänsttimmar har förändrats inför 2015, vilket ger en viss osäkerhet i beräknad volymutveckling eftersom den inte är jämförbar med tidigare års utfall. I förväntad volymutveckling ingår ett antagande om att den ska minska p.g.a. teknikutveckling och införande av digital överföring av utförda timmar. Att kostnadsökningen kan börja förutsätter att de teknikprojekt som pågår, och införandet av nytt verksamhetssystem, ger förväntat resultat i enlighet med tidplan. Nacka kommun ligger i framkant i denna utveckling och utsågs till E-hemtjänstkommun 2015. Upphandling pågår för att genomföra det sista ledet i att få en helt igenom digital larm/larmmottagningskedja vilket är ett krav för att ha en säker larmfunktion.

Överförmyndarnämnden

Volymförändringen för överförmyndarnämnden uppgår till 0,05 miljoner kronor för ökade kostnader för god man. Ökningen beror dels på befolkningstillväxten, dels på att vissa uppgifter har tagits över av kommuner från tingsrätter. Under de senaste åren har antalet aktiva personakter, det vill säga personer i behov av god man, ökat. Från 2011 till 2014 var ökningen av antalet akter 6,7 procent.

	2011	2012	2013	2014
Antal aktiva personakter	971	1010	1018	1036

God man för ensamkommande barn ökar stadigt medan övriga ställföreträdarskap varierar över tid. Det är lite svårt att föra statistik då många godmanskap är kortvariga och avslutas inom ett år. Det gäller särskilt för de ensamkommande barnen.

Verksamhetens nettokostnader Mnkr	2014 Bokslut	2015 Budget	2015 Prognos	2016 Budget	2017 Plan	2018 Plan
Kommunstyrelsen	-142,2	-129,0	-150,7	-129,4	-127,7	-132,0
KF och KS	-47,1	-36,7	-36,7	-36,9	-37,2	-41,1
Stadsledningskontoret och stödenheter	-73,1	-85,6	-85,6	-82,2	-82,1	-81,8
KS oförutsett	0,0	-10,1	-10,1	-10,1	-10,1	-10,1
Enheten för fastighetsutveckling	4,5	8,0	8,0	8,0	8,0	8,0
Lokalenheten	4,5	32,0	13,2	20,0	20,0	20,0
Nacka Brandstation	-5,9	-5,3	-5,3	-5,3	-5,4	-5,4
Södertörns Brandförsvarsförbund	-30,7	-31,3	-31,3	-32,1	-32,7	-33,4
Myndighets- och huvudmannaeenheter	2,7	0,0	-1,0	0,0	0,0	0,0
Kultur Fritidenheten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Social och äldre	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Utbildningsenheten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Natur och trafik	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stadsbyggnad och miljö	3,0	0,0	-1,0	0,0	0,0	0,0
Arbets- och företagsenheten	-0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Överförmyndarenheten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Produktionsverksamheter	2,9	0,0	-2,0	9,2	11,9	11,9
Välfärd skola	6,2	0,0	0,0	9,2	9,2	9,2
Välfärd samhällsservice	-3,3	0,0	-2,0	0,0	2,7	2,7
Tunnelbana (KS)	-850,0	-11,0	0,0	-12,8	-27,2	-24,3
Arbets- och företagsnämnden	-94,3	-168,5	-168,7	-179,0	-178,3	-181,0
Fritidsnämnden	-138,5	-145,0	-145,0	-143,8	-147,4	-151,4
Kulturnämnden	-127,2	-129,9	-129,9	-131,5	-133,7	-136,0
Miljö- och stadsbyggnadsnämnden	-26,7	-30,4	-30,4	-30,6	-30,9	-31,2
Natur- och trafiknämnden	-155,4	-188,7	-186,2	-223,1	-244,7	-262,7
Gata, väg, park, trafik, natur	-172,4	-198,7	-198,7	-223,1	-244,7	-262,7
VA-verket	22,4	10,0	10,0	0,0	0,0	0,0
Avfallsverket	-5,5	0,0	2,5	0,0	0,0	0,0
Socialnämnden	-1 336,8	-656,3	-666,3	-697,3	-728,2	-761,4
Utbildningsnämnden	-2 384,5	-2 489,1	-2 500,9	-2 563,4	-2 656,9	-2 757,7
Äldrenämnden		-662,8	-662,8	-695,0	-720,9	-748,4
Överförmyndarnämnden	-6,8	-7,4	-7,4	-7,5	-7,6	-7,7
Summa nämnder och verksamheter	-5 262,4	-4 618,1	-4 648,4	-4 813,4	-5 003,5	-5 193,7
Pensioner (utöver det som påförs nämnderna)	-105,4	-110,9	-108,8	-92,4	-104,9	-136,9
Avvecklingskostnader	-4,6	-5,0	-5,0	-5,0	-5,0	-5,0
Återbetalning AFA			22,0			
Internränta anläggningstillgångar	101,7	113,0	96,1	109,0	117,6	121,5
Avskrivningar	255,8	254,6	221,9	240,5	246,3	245,7
Pris- och lönereserv 2016, ofördelad				-22,3	-22,6	-22,8
Exploatering "reavinster"	69,6	17,0	17,0	9,5	31,0	227,5
Totalt	-4 945,2	-4 349,3	-4 405,2	-4 574,2	-4 741,1	-4 763,7
Förändring föregående år, mkr	-903,8	595,9		-224,9	-166,9	-22,6
Förändring föregående år, %	22,4	-12,0		5,2	3,6	0,5

Investeringar

Investeringsvolymen har de senaste fem åren legat rund 600- 700 miljoner kronor och prognoserna för kommande tre åren visar samma investeringsnivåer. I tabellen nedan framgår prognos för föreslagna nettoinvesteringar enligt tertial 1 år 2015.

Det investeringsutrymme som finns utan att kommunen ska behöva låna mer framgår av tabellen nedan. Det består av årets resultat inklusive avskrivningar.

Prognos för investeringar 2015-2018

År, mnkr	2015	2016	2017	2018	Totalt 2015-2018
Nettoinvesteringar	731	721	601	421	2 474
Investeringsutrymme, exklusive reavinst	254	336	371	360	1321
Differens	-477	-385	-230	-61	-1153

Differensen indikerar behov av ny skuldsättning i form av nya lån, för att täcka beslutade investeringar. Härutöver tillkommer ytterligare lånebehov för att täcka andra finansiella delar såsom exempelvis utbetalningar för tunnelbanan. Totalt beräknas låneskulden öka med 300-500 mnkr per år under planperioden.

Finansiella nyckeltal

För att mäta måluppfyllelsen av kommunstyrelsens mål att ekonomin ska vara långsiktigt hållbar följs fyra finansiella nyckeltal: nettokostnadsandel, soliditet, självfinansieringsgrad av finansieringar och låneskuld. För låneskulden beslutas om ett tak inför varje år, i mål och budget.

Finansiella nyckeltal	2014	2015	2015	2016	2017	2018
	Bokslut	Budget	Prognos	Budget	Plan	Plan
Nettokostnadsandel (nettokostnader/skattenetto), %	97,4	98,5	-99,3	-98,1	-97,6	-97,9
Soliditet, %	38,1	36,4	37,1	36,2	36,5	39,8
Förändring jmf föregående år, % -enheter	-2,1	-1,8	-1,0	-0,2	0,3	3,3
Soliditet inkl ansvarsförbindelse, %	14,2	14,7	15,4	16,2	17,5	21,3
Förändring jmf föregående år, inkl ansvarsförb., % -enheter	5,4	0,5	1,2	1,5	1,3	3,8
Självfinansieringsgrad, %	112,4	40,2	30,4	48,0	66,9	139,5

Nettokostnadsandelen mäter verksamhetens nettokostnader inklusive finansnetto och skattenetto i relation till skatteintäkter och utjämning. Långsiktigt är målet att nettokostnadsandelen bör vara högst 97,5 procent, vilket motsvarar en resultatandel på 2,5

procent. I detta förslag till budget ligger nettokostnadsandelen på 98,1 procent 2016, d.v.s. sämre än målnivån. För 2017-2018 är resultatandelen bättre, men målet nås inte.

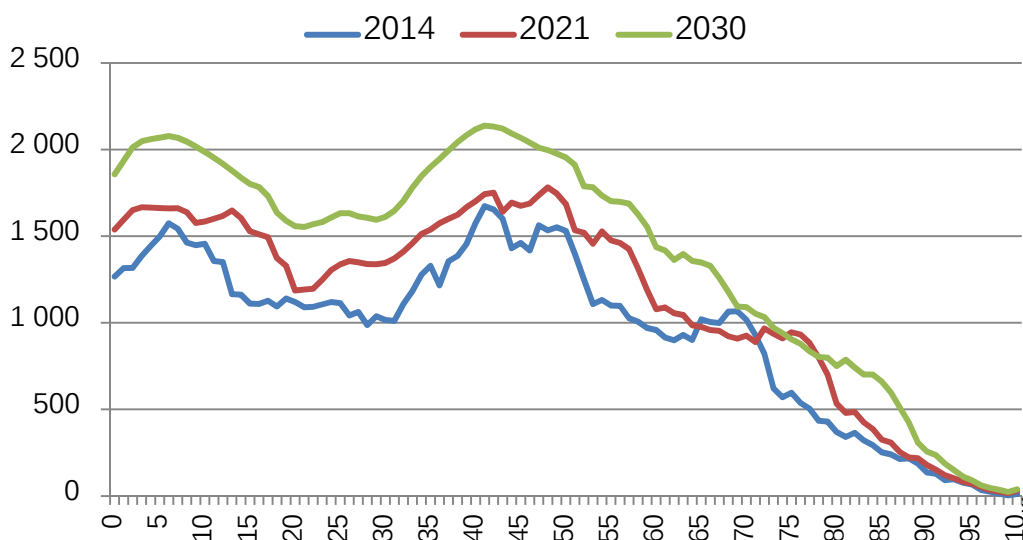
Målet för soliditeten – d.v.s. hur stor andel av tillgångarna som finansierats med egna medel – är att förändringen av nyckeltalet ska vara positiv mellan åren. Målet nås under perioden för soliditet inklusive ansvarsförbindelser. För att uppnå målet exklusive ansvarsförbindelser krävs ett högre resultat för 2016.

Självfinansieringsgrad ger en bild av hur stor andel som finansieras med egna medel – d.v.s. hur stor andel av skatteintäkterna som finns kvar för att investera årets investeringar, efter att den löpande driften finansierats. En självfinansieringsgrad på 100 procent eller mer innebär att kommunen kan finansiera samtliga investeringar som genomförts under året. Av de beslutade investeringarna för 2016 på 721 mnkr kan endast 48 procent finansieras med egna medel.

Utblick 2030

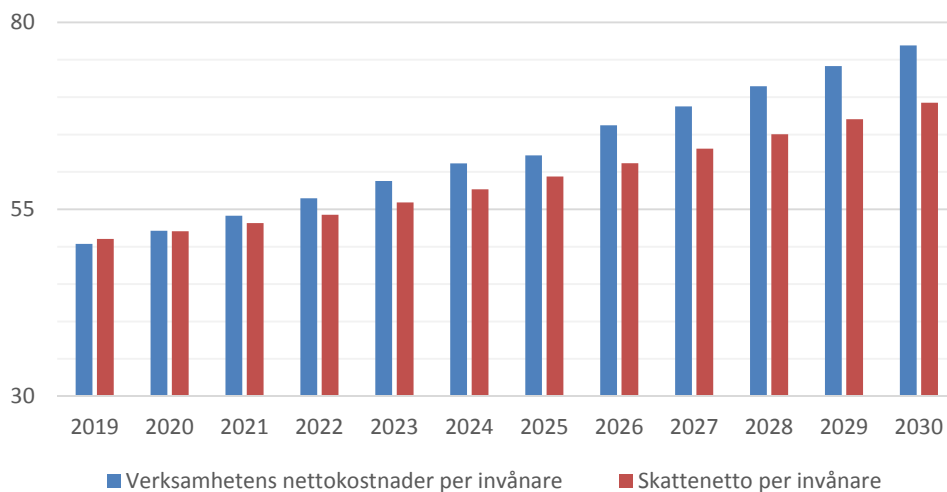
Inom kommunen bedrivs ett arbete med en långsiktig ekonomisk prognos för att fånga utvecklingen av ekonomin. Detta arbete ska ses med som ett scenario och för att få ett mer långsiktigt ekonomiskt tänkande.

Befolkningsutvecklingen bygger på det planerade byggandet av bostäder i kommunen. Från dagens dryga 96000 invånare beräknas Nacka ha 140000 invånare 2030. Under perioden kommer andelen barn och ungdomar att öka kontinuerligt, vilket ställer krav på att förskolor och skolor byggs ut i rätt tid. Andelen äldre kommer också att öka markant. Det medför ett ökat tryck på äldreboenden.

Tabellen nedan visar en möjlig utveckling av kommunens skatter och nettokostnader per invånare. Denna är baserad på dels befolkningsutvecklingen, dels uppräknad med pris och lönekomensation enligt SKLs senaste prognos. Under perioden 2019-2030 förväntas nettokostnaden per invånare att öka med ca 25 000 kr per invånare. Skattenettet ökar inte i samma takt. Ett växande gap uppstår mellan kommunens skattenetto och nettokostnader. Det innebär att prioriteringsfrågor, återhållsamhet och ett effektivt resursutnyttjande blir en allt viktigare fråga i den växande kommunen.

Scenario 2030 – skatter och nettokostnader

Bilagor

Bilaga 1. Ekonomiska ramar avseende driftbudget 2016-2018

Lena Dahlstedt
Stadsdirektör

Eva Olin
Ekonomidirektör

Maria Andersson
Budgetchef

Bilaga 1 Ekonomiska ramar (tkr)	Totalt 2015	Volför 2016		Komp PO 2016		P/L 2016		Totalt 2016	Volför 2017		P/L 2017		Totalt 2017	Volför 2018		P/L 2018		Totalt 2018
		tkr	%	%	tkr	%	tkr		tkr	%	%	tkr		tkr	%	%	tkr	
Kommunstyrelsen	-179 958	2 000	-1,1	0,3	-619	0,5	-813	-179 391	-13 503	7,5	1,0	-1 877	-194 771	538	-0,3	1,0	-1 926	-196 158
KF & KS	-36 670	0	0,0	0,5	-183	0,0	0	-36 854	0	0,0	1,0	-369	-37 222	-3 500	9,4	1,0	-407	-41 129
Stadsledningskontoret med stödenheter	-85 601	3 800	-4,4	0,5	-409	0,0	0	-82 210	897	-1,1	1,0	-813	-82 126	1 138	-1,4	1,0	-810	-81 798
Nacka Brandstation	-5 307	0	0,0	0,5	-27	0,0	0	-5 333	0	0,0	1,0	-53	-5 387	0	0,0	1,0	-54	-5 440
Södertörns Brandförsvär	-31 280	0	0,0	0,0	0	2,6	-813	-32 094	0	0,0	2,0	-642	-32 735	0	0,0	2,0	-655	-33 390
Tunnelbana	-11 000	-1 800	16,4	0,0	0	0,0	0	-12 800	-14 400	112,5	0,0	0	-27 200	2 900	-10,7	0,0	0	-24 300
Oförutsett	-10 100	0	0,0	0,0	0	0,0	0	-10 100	0	0,0	0,0	0	-10 100	0	0,0	0,0	0	-10 100
Arbets- och företagsnämnden	-168 514	-9 573	5,7	0,5	-890	0,0	0	-178 977	2 469	-1,4	1,0	-1 765	-178 274	-981	0,6	1,0	-1 793	-181 047
Grundläggande vuxenutb.check	-4 300	-280	6,5	0,5	-23	0,0	0	-4 603	-184	4,0	1,0	-48	-4 835	-150	3,1	1,0	-50	-5 035
Gymnasial vuxenutbildning.check	-29 000	-3 662	12,6	0,5	-163	0,0	0	-32 825	-1 163	3,5	1,0	-340	-34 328	-1 050	3,1	1,0	-354	-35 732
Svenska för invandrare, check	-10 500	-513	4,9	0,5	-55	0,0	0	-11 068	-568	5,1	1,0	-116	-11 752	-608	5,2	1,0	-124	-12 484
Arbetsmarknadsinsatser, check	-14 500	-1 673	11,5	0,5	-81	0,0	0	-16 254	-502	3,1	1,0	-168	-16 923	-474	2,8	1,0	-174	-17 571
Arbetsmarknad, övrigt	-24 245	-145	0,6	0,5	-122	0,0	0	-24 512	-284	1,2	1,0	-248	-25 044	-95	0,4	1,0	-251	-25 390
Ekonomiskt bistånd	-48 550	-3 300	6,8	0,5	-259	0,0	0	-52 109	5 170	-9,9	1,0	-469	-47 409	1 396	-2,9	1,0	-460	-46 473
Myndighet och huvudmannauppgifter	-36 669	0	0,0	0,5	-183	0,0	0	-36 852	0	0,0	1,0	-369	-37 221	0	0,0	1,0	-372	-37 593
Nämnd	-750	0	0,0	0,5	-4	0,0	0	-754	0	0,0	1,0	-8	-761	0	0,0	1,0	-8	-769
Fritidsnämnden	-145 039	1 915	-1,3	0,5	-716	0,0	0	-143 840	-2 100	1,5	1,0	-1 459	-147 399	-2 466	1,7	1,0	-1 499	-151 364
Kontantstöd	-9 370	0	0,0	0,5	-47	0,0	0	-9 417	-250	2,7	1,0	-97	-9 764	-250	2,6	1,0	-100	-10 114
Fritidsanläggningar	-76 499	3 165	-4,1	0,5	-367	0,0	0	-73 701	-1 050	1,4	1,0	-748	-75 498	-1 416	1,9	1,0	-769	-77 683
Öppen fritid och lovverksamhet	-26 800	0	0,0	0,5	-134	0,0	0	-26 934	0	0,0	1,0	-269	-27 203	0	0,0	1,0	-272	-27 475
Nämnd och nämndstöd	-1 150	0	0,0	0,5	-6	0,0	0	-1 156	0	0,0	1,0	-12	-1 167	0	0,0	1,0	-12	-1 179
Myndighet & huvudmanna	-5 200	0	0,0	0,5	-26	0,0	0	-5 226	0	0,0	1,0	-52	-5 278	0	0,0	1,0	-53	-5 331
Idrott- och fritidsenheten	-26 020	-1 250	4,8	0,5	-136	0,0	0	-27 406	-800	2,9	1,0	-282	-28 488	-800	2,8	1,0	-293	-29 581
Kulturnämnden	-129 909	-920	0,7	0,5	-654	0,0	0	-131 483	-909	0,7	1,0	-1 324	-133 716	-942	0,7	1,0	-1 347	-136 005
Musikskola	-28 300	-785	2,8	0,5	-145	0,0	0	-29 230	-775	2,7	1,0	-300	-30 305	-819	2,7	1,0	-311	-31 436
Bibliotek	-42 750	0	0,0	0,5	-214	0,0	0	-42 964	0	0,0	1,0	-430	-43 393	0	0,0	1,0	-434	-43 827
Övrig kulturverksamhet	-50 100	-135	0,3	0,5	-251	0,0	0	-50 486	-134	0,3	1,0	-506	-51 126	-123	0,2	1,0	-512	-51 762
Nämnd och nämndstöd	-750	0	0,0	0,5	-4	0,0	0	-754	0	0,0	1,0	-8	-761	0	0,0	1,0	-8	-769
Myndighet & huvudmanna	-8 009	0	0,0	0,5	-40	0,0	0	-8 049	0	0,0	1,0	-80	-8 130	0	0,0	1,0	-81	-8 211
Miljö- och stadsbyggnadsnämnden	-30 423	0	0,0	0,5	-152	0,0	0	-30 575	0	0,0	1,0	-306	-30 881	0	0,0	1,0	-309	-31 190
Nämnd och nämndstöd	-4 454	0	0,0	0,5	-22	0,0	0	-4 476	0	0,0	1,0	-45	-4 521	0	0,0	1,0	-45	-4 566
Anslag	-23 844	0	0,0	0,5	-119	0,0	0	-23 963	0	0,0	1,0	-240	-24 203	0	0,0	1,0	-242	-24 445
Projekt	-2 125	0	0,0	0,5	-11	0,0	0	-2 136	0	0,0	1,0	-21	-2 157	0	0,0	1,0	-22	-2 179
Natur och trafiknämnden	-198 737	-23 297	11,7	0,5	-1 110	0,0	0	-223 144	-19 140	8,6	1,0	-2 423	-244 707	-15 378	6,3	1,0	-2 601	-262 686
Gator, vägar, park & naturvård	-164 699	-23 297	14,1	0,5	-940	0,0	0	-188 936	-19 140	10,1	1,0	-2 081	-210 157	-15 378	7,3	1,0	-2 255	-227 790
Nämnd och Nämndstöd	-1 688	0	0,0	0,5	-8	0,0	0	-1 696	0	0,0	1,0	-17	-1 713	0	0,0	1,0	-17	-1 731
Myndighet & huvudmanna	-21 244	0	0,0	0,5	-106	0,0	0	-21 350	0	0,0	1,0	-214	-21 564	0	0,0	1,0	-216	-21 779
Entreprenad och övrig drift NR	-11 106	0	0,0	0,5	-56	0,0	0	-11 162	0	0,0	1,0	-112	-11 273	0	0,0	1,0	-113	-11 386

Bilaga 1 Ekonomiska ramar (tkr)	Totalt 2015	Volför 2016		Komp PO 2016		P/L 2016		Totalt 2016	Volför 2017		P/L 2017		Totalt 2017	Volför 2018		P/L 2018		Totalt 2018
		tkr	%	%	tkr	%	tkr		tkr	%	%	tkr		tkr	%	%	tkr	
Socialnämnden	-656 256	-37 620	5,7	0,5	-3 469	0,0	0	-697 345	-23 610	3,4	1,0	-7 210	-728 165	-25 700	3,5	1,0	-7 539	-761 404
IFO, Barn & Ungdom	-92 122	-3 000	3,3	0,5	-476	0,0	0	-95 598	-2 000	2,1	1,0	-976	-98 573	-2 000	2,0	1,0	-1 006	-101 579
IFO, vuxen	-42 797	-2 000	4,7	0,5	-224	0,0	0	-45 021	-2 000	4,4	1,0	-470	-47 491	-2 000	4,2	1,0	-495	-49 986
LSS/SOL	-375 418	-29 300	7,8	0,5	-2 024	0,0	0	-406 741	-19 000	4,7	1,0	-4 257	-429 999	-21 700	5,0	1,0	-4 517	-456 216
Socialpsykiatri	-40 799	0	0,0	0,5	-204	0,0	0	-41 003	0	0,0	1,0	-410	-41 413	0	0,0	1,0	-414	-41 828
Myndighet & huvudmanna	-95 837	-1 220	1,3	0,5	-485	0,0	0	-97 542	-610	0,6	1,0	-982	-99 133	0	0,0	1,0	-991	-100 125
Nämnd och nämndstöd	-9 283	-2 100	22,6	0,5	-57	0,0	0	-11 440	0	0,0	1,0	-114	-11 554	0	0,0	1,0	-116	-11 670
Utbildningsnämnden	-2 489 066	-57 133	2,3	0,4	-11 235	0,2	-5 984	-2 563 418	-64 101	2,5	1,1	-29 397	-2 656 916	-70 149	2,6	1,1	-30 609	-2 757 674
Förskola, check	-680 889	13 740	-2,0	0,5	-3 336	0,0	0	-670 485	-15 252	2,3	1,0	-6 857	-692 594	-22 347	3,2	1,0	-7 149	-722 091
Pedagogisk omsorg, check	-22 999	-4 719	20,5	0,5	-139	0,0	0	-27 857	0	0,0	1,0	-279	-28 136	0	0,0	1,0	-281	-28 417
Vårdnadsbidrag	-1 358	0	0,0	0,5	-7	0,0	0	-1 365	0	0,0	1,0	-14	-1 378	0	0,0	1,0	-14	-1 392
Fritidshem 6 år, check	-79 541	1 609	-2,0	0,5	-390	0,0	0	-78 322	641	-0,8	1,0	-777	-78 458	160	-0,2	1,0	-783	-79 081
Fritidshem 7-9 år, check	-142 714	-2 652	1,9	0,5	-727	0,0	0	-146 093	-1 462	1,0	1,0	-1 476	-149 030	731	-0,5	1,0	-1 483	-149 782
Förskoleklass, check	-57 071	489	-0,9	0,5	-283	0,0	0	-56 865	536	-0,9	1,0	-563	-56 893	239	-0,4	1,0	-567	-57 220
Grundskola, check	-911 356	-43 279	4,7	0,5	-4 773	0,0	0	-959 409	-35 357	3,7	1,0	-9 948	-1 004 713	-27 433	2,7	1,0	-10 321	-1 042 468
Grundskärskola, check	-21 849	-130	0,6	0,5	-110	0,0	0	-22 089	0	0,0	1,0	-221	-22 310	0	0,0	1,0	-223	-22 533
Öppen fritidsverksamhet, check	-5 019	-160	3,2	0,5	-26	0,0	0	-5 205	-149	2,9	1,0	-54	-5 408	-174	3,2	1,0	-56	-5 638
Gymnasieskola, check	-290 707	-8 507	2,9	0,0	0	2,0	-5 984	-305 198	-7 013	2,3	2,0	-6 244	-318 455	-15 377	4,8	2,0	-6 677	-340 509
Gymnasieskärskola, check	-11 154	-1 042	9,3	0,5	-61	0,0	0	-12 257	0	0,0	1,0	-123	-12 380	0	0,0	1,0	-124	-12 504
Likvärdighetsgarantin	-229 149	-12 482	5,4	0,5	-1 208	0,0	0	-242 839	-6 045	2,5	1,0	-2 489	-251 373	-5 948	2,4	1,0	-2 573	-259 894
Öppen förskola	-7 337	0	0,0	0,5	-37	0,0	0	-7 374	0	0,0	1,0	-74	-7 448	0	0,0	1,0	-74	-7 522
Nämnd & nämndstöd	-14 883	0	0,0	0,5	-74	0,0	0	-14 958	0	0,0	1,0	-150	-15 107	0	0,0	1,0	-151	-15 258
Myndighet & huvudmanna	-11 260	0	0,0	0,5	-56	0,0	0	-11 316	0	0,0	1,0	-113	-11 430	0	0,0	1,0	-114	-11 544
Forskning&Utveckling	-1 777	0	0,0	0,5	-9	0,0	0	-1 786	0	0,0	1,0	-18	-1 804	0	0,0	1,0	-18	-1 822
Äldrenämnden	-662 758	-28 760	4,3	0,5	-3 458	0,0	0	-694 975	-18 835	2,7	1,0	-7 138	-720 949	-20 015	2,8	1,0	-7 410	-748 373
Äldre	-636 037	-27 540	4,3	0,5	-3 318	0,0	0	-666 895	-18 225	2,7	1,0	-6 851	-691 971	-20 015	2,9	1,0	-7 120	-719 106
Myndighet & huvudmanna	-17 438	-1 220	7,0	0,5	-93	0,0	0	-18 751	-610	3,3	1,0	-194	-19 555	0	0,0	1,0	-196	-19 750
Nämnd och nämndstöd	-9 283	0	0,0	0,5	-46	0,0	0	-9 330	0	0,0	1,0	-93	-9 423	0	0,0	1,0	-94	-9 517
Överförmyndarnämnden	-7 407	-50	0,7	0,5	-37	0,0	0	-7 495	-50	0,7	1,0	-75	-7 620	-50	0,7	1,0	-77	-7 747
Överförmyndarverksamhet	-3 054	-50	1,6	0,5	-16	0,0	0	-3 120	-50	1,6	1,0	-32	-3 201	-50	1,6	1,0	-33	-3 284
Nämnd & nämndstöd	-170	0	0,0	0,5	-1	0,0	0	-171	0	0,0	1,0	-2	-173	0	0,0	1,0	-2	-175
Myndighet & huvudmanna	-4 183	0	0,0	0,5	-21	0,0	0	-4 204	0	0,0	1,0	-42	-4 246	0	0,0	1,0	-42	-4 288
Totalt	-4 668 068	-153 438	3,3	0,5	-22 341	0,1	-6 798	-4 850 644	-139 779	2,9	1,1	-52 974	-5 043 397	-135 143	2,7	1,1	-55 107	-5 233 647

2 juni 2015

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL
Kommunstyrelsens arbetsutskott

§ 90

KFKS 2014/785-140

Näringslivsstrategi Nacka kommun

Beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslår kommunstyrelsen fatta följande beslut.

Kommunstyrelsen antar näringslivsstrategi för Nacka kommun.

Kommunstyrelsen uppdrar till stadsledningskontoret att utarbeta en handlingsplan med anledning av näringslivsstrategin. Handlingsplanen ska föreslås kommunstyrelsen senast i februari 2016.

Ärende

I oktober 2014 fattade kommunstyrelsen beslut om att Nacka ska ha en näringslivsstrategi, vilket inte funnits tidigare. Beslutet är en naturlig konsekvens av den kraftfulla tillväxt som kommunen kommer att ha under de närmaste 15 åren.

I strategin finns fyra olika målgrupper definierade som relevanta för att uppnå målet; *nystartade företag, växande befintliga företag, nya etableringar och fastighetsutvecklare*. Fem strategiskt prioriterade områden är kopplade till dessa:

1. *En aktiv markpolitik som är tydligt kopplad till näringslivets etableringsförutsättningar*
2. *Ett dynamiskt företagsklimat som främjar innovation och entreprenörskap*
3. *God tillgång på arbetskraft med relevant kompetens*
4. *Kommunen erbjuder enkel, snabb och kundfokuserad myndighetsutövning som möter företagets behov*
5. *Stadsplaneringen ska skapa goda urbana lokaliseringsförutsättningar*

Alla de fem områdena är tydligt kopplade till kommunens rådighet och vad kommunen, ur detta perspektiv, kan göra för att underlätta för de valda målgrupperna att etablera och växa i Nacka.

Handlingar i ärendet

Stadsledningskontorets tjänsteskrivelse den 2 juni 2015

Näringslivsstrategi

Förutsättningar för företagsetablering i Nacka kommun

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

2 juni 2015

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL
Kommunstyrelsens arbetsutskott

Nya Nacka stad
Omvärldsanalys, underlag till näringslivsstrategi för Nacka kommun
Gatuplan och tredimensionella fastigheter
Näringslivsrådet bredband

Beslutsgång

Arbetsutskottet beslutade i enlighet med stadsledningskontorets förslag.

Protokollsanteckningar

Khashayar Farmanbar (S) lät, för Socialdemokraternas arbetsutskottsgrupp, anteckna följande.

”Näringslivsstrategin har varit behövd länge och det är bra att det är bra att det äntligen finns ett underlag för det fortsatta arbetet. Strategin efter en lång rad företagsflytt från Nacka som exempelvis Telia och CGI. Att understödja näringsetableringar är en viktig faktor för att skapa en levande kommun som inte bara blir en sovande förort. För dagens företag är god tillgång till internet en viktig faktor. Det gäller oavsett om det är en konsultföretagare som jobbar hemifrån, eller ett storföretag med stora kontorsutrymmen. Därför är vi något förvånade över ambitionen att senast 2020 ska 90 % av företag ha tillgång till bredband. Den ambitionsnivån förefaller tämligen lågt.”

Hans Peters (C) lät, för Centerpartiets arbetsutskottsgrupp, anteckna följande.

”Det är mycket positivt att näringslivsstrategin nu tagits fram och står i begrepp att antas. Också intressanta bilagor. Från Centerpartiets sida kan det eventuellt till kommunstyrelsens behandling den 15 juni, tillkomma synpunkter förslag till justeringar.”

Jan-Eric Jansson (KD) lät, för Kristdemokraternas arbetsutskottsgrupp, anteckna följande.

”Det är en övergripande utmaning för både Sverige och Nacka att öka sysselsättningen. Om det ska ske måste företagen växa och bli fler. I Kommunens sökande efter sin roll att vara aktör föreslås nu en Näringslivsstrategi som vi kristdemokrater stöder. Det är viktigt att strategin ger en inriktning i den stora tillväxt som Nacka befinner sig i när nya bostäder byggs. Vi ska som kommun ska vara aktiva och måna om att ge näringslivet goda etableringsförutsättningar. Kommunen kan föra en aktiv markpolitik, genomföra en stadsplanering som ger etableringsytor för företag, genom att ansvarsfullt bruka ”markmonopolet”

Nacka är en av landets bästa skolkommuner med en arbetsmarknadsorienterad vuxenutbildning, tillgång till specialiserad arbetsmarknadsutbildningar och i planering för att starta ett universitet. Det är resurser för att matcha företagens behov av rätt kompetens.

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

2 juni 2015

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL
Kommunstyrelsens arbetsutskott

Kraven på kommunen att vara en snabb och initierad part i myndighetsutövningen är tydlig från näringslivet. Det är inte alltid kommunen klarat av att svara upp till de förväntningarna om det beror på kompetens brist eller är en resursfråga är svårt för oss att svara på. Men kommunen har inte råd med en sådan tillväxthämmande faktur om Nacka ska vara en attraktiv kommun för både företag och nya invånare.”

Monica Brohede Tellström (FP) lät, för Folkpartiets arbetsutskottsgrupp, anteckna följande.

"Det är väldigt viktigt för oss med ett levande, väl fungerande näringsliv i Nacka med ett företagsklimat som stimulerar till ökat företagande och fler arbetsplatser. Nacka ska vara en kommun som är attraktiv både att bo, arbeta och leva sitt liv i. Denna strategi ger en bra grund för fortsatt positiv utveckling av företagsklimatet, men det förutsätter också att den konkretiseras i tydliga och ambitiösa handlingsplaner.

I detta skede vill folkpartiet särskilt peka ut två viktiga områden vi kommer att bevaka.

Målet om 90% av företagen som ska ha tillgång till bredband via fiber är baserat på den nationella målsättningen, och vi anser att vi borde kunna sikta högre än så i Nacka. För särskilda företagslokaler bör vi kunna uppnå i det närmaste 100%, och för företagare i hemmet så högt som det är möjligt. Kommunen måste vidta ytterligare åtgärder för att underlätta utbyggnaden av fibernätet.

Vi konstaterar att det inte är sannolikt att samtliga företags- och verksamhetslokaler i bottennivån kommer att bli uthyrda direkt när Nacka bygger stad, men det är viktigt att inte ge upp ambitionen om ett levande gatuliv genom att omvandla dessa lokaler till bostäder. Därför vill folkpartiet initiera en diskussion om hur dessa ytor på ett flexibelt sätt kan nyttjas på kort sikt för t.ex föreningsaktiviteter och mötesplatser.”

Ordförandes signatur 	Justerandes signatur 	Utdragsbestyrkande
---	---	--

Kommunstyrelsen

Näringslivsstrategi Nacka kommun

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen antar näringslivsstrategi för Nacka kommun.

Kommunstyrelsen uppdrar till stadsledningskontoret att utarbeta en handlingsplan med anledning av näringslivsstrategin. Handlingsplanen ska föreslås kommunstyrelsen senast i februari 2016.

Sammanfattning

I oktober 2014 fattade kommunstyrelsen beslut om att Nacka ska ha en näringslivsstrategi, vilket inte funnits tidigare. Beslutet är en naturlig konsekvens av den kraftfulla tillväxt som kommunen kommer att ha under de närmaste 15 åren.

I strategin finns fyra olika målgrupper definierade som relevanta för att uppnå målet; *nystartade företag, växande befintliga företag, nya etableringar och fastighetsutvecklare*. Fem strategiskt prioriterade områden är kopplade till dessa:

- 1. En aktiv markpolitik som är tydligt kopplad till näringslivets etableringsförutsättningar*
- 2. Ett dynamiskt företagsklimat som främjar innovation och entreprenörskap*
- 3. God tillgång på arbetskraft med relevant kompetens*
- 4. Kommunen erbjuder enkel, snabb och kundfokuserad myndighetsutövning som möter företagens behov*
- 5. Stadsplaneringen ska skapa goda urbana lokaliseringsförutsättningar*

Alla de fem områdena är tydligt kopplade till kommunens rådighet och vad kommunen, ur detta perspektiv, kan göra för att underlätta för de valda målgrupperna att etablera och växa i Nacka.

Ärendet

Bakgrund

I oktober 2014 fattade kommunstyrelsen beslut om att Nacka ska ha en näringslivsstrategi, vilket inte funnits tidigare. Beslutet är en naturlig konsekvens av den kraftfulla tillväxt som kommunen kommer att ha under de närmaste 15 åren. Ett lokalsamhälle i balans har inte bara olika former av bostäder utan också i hög grad arbetsplatser, gärna inom en mängd olika branscher.

I och med att tunnelbanan byggs ut till Nacka blir den regionala kopplingen mycket tydligare och därmed förstärks möjligheten att pendla såväl ut som in till Nacka. De förbättrade kommunikationerna kommer att innebära att företag som etablerar sig i Nacka lättare kan attrahera kompetens ur ett bredare geografiskt perspektiv än idag. Sannolikt kommer Nacka att bli mer attraktivt för företagsetableringar vilket innebär ett ökat antal arbetsplatser. Tunnelbanan ger också positiva synergier för befintliga företag där förbättrad regional tillhörighet kan höja såväl konkurrenskraft som förbättrad rekryteringsförmåga.

Syftet med att ta fram en näringslivsstrategi är att säkerställa relevanta kommunala insatser som ska skapa goda etablerings- och tillväxtförutsättningar för nya och befintliga företag. I beslutet om att ta fram en näringslivsstrategi formulerade kommunstyrelsen en målsättning om 15.000 nya arbetsplatser i hela Nacka fram till 2030. Av dessa arbetsplatser ska 10.000 skapas på Västra Sicklaön. Strategin ska också visa riktning till att skapa förbättrade lokaliseringsförutsättningar för nya och befintliga företag och förhoppningsvis peka ut vilka branschriktningar som kan bli berörda och vilka geografiska platser som kan komma i fråga. Strategin ska också verka för en övergripande ansvarsfördelning mellan berörda funktioner i kommunen. I strategin beskrivs därför också dess status som styrande dokument inom kommunen.

Processen

Sedan september 2014 har en mängd olika intervjuer med personer kopplade till företag i Nacka med omnejd genomförts. Intervjuer har också genomförts med förtroendevalda och tjänstemän i Nacka kommun samt ett antal övriga kommuner. Ett flertal workshops har hållits med deltagare från olika bransch- och företagsorganisationer, statliga och kommunala myndigheter, fastighetsägare, exploatörer, stadsplanerare, mäklare, investerare, olika branschorganisationer med flera. Totalt har mer än 250 personer engagerats i arbetet med ta fram de underlag som ligger till grund för överväganden och inriktning av strategin. Utöver detta har också en mängd olika studier och undersökningar genomförts. Genom det arbete som genomförts finns det nu ett material med potential att utgöra ett underlag till kommande handlingsplaner i strategins riktning.

Överväganden

Målet om 15.000 arbetsplatser är högt satt även om det fördelas över en 15-årsperiod. Samtidigt har kommunen under de senast 10 åren haft en arbetsplatstillväxt på cirka 650

arbetsplatser varje år. Om tillväxttakten håller i sig innebär det cirka 10.000 arbetsplatser fram till 2030 fördelat över hela kommunen (även om de flesta logiskt fördelar sig över Västra Sicklaön). Med tanke på den starka strukturella förändringen vad gäller infrastruktur och därmed förväntat förbättrade lokaliseringsfaktorer, är det inte otroligt att siffran 15.000 kan komma att överträffas.

Tillkommande arbetsplatser kommer enligt förslaget till strategi primärt att kunna ske inom tre olika kategorier:

- Nystartade företag
- Växande befintliga företag
- Nya inkommande etableringar

Den föreslagna strategin har fem strategiska områden angivna:

1. En aktiv markpolitik som är tydligt kopplad till näringslivets etableringsförutsättningar
2. Ett dynamiskt företagsklimat som främjar innovation och entreprenörskap
3. God tillgång på arbetskraft med relevant kompetens
4. Kommunen erbjuder enkel, snabb och smidig myndighetsutövning som möter företagets behov
5. Stadsplaneringen ska skapa goda urbana lokaliserings-förutsättningar

Alla de fem områdena är tydligt kopplade till kommunens rådighet och vad kommunen, ur detta perspektiv, kan göra för att underlätta för de valda målgrupperna att etablera och växa i Nacka. För att driva arbetet inom ramen för föreslagen strategi vidare föreslås att en handlingsplan utarbetas.

Bilagor

Näringslivsstrategi

Förutsättningar för företagsetablering i Nacka kommun

Nya Nacka stad

Omvärldsanalys, underlag till näringslivsstrategi för Nacka kommun

Gatuplan och tredimensionella fastigheter

Näringslivsrådet bredband

Lena Dahlstedt
Stadsdirektör

Anders Börjesson
Näringslivsdirektör

NÄRINGSLIVSTRATEGI

för maximal utveckling och tillväxt

Dokumentets syfte

Syftet med strategin är att tydliggöra kommunens strategiska vägval fram till 2030 för att stödja en näringslivsutveckling baserad på entreprenörens förmåga och näringslivets kraft.

Dokumentet gäller för

All kommunal verksamhet

Styrningen i Nacka utgår från kommunens vision om öppenhet och mångfald och den grundläggande värderingen om förtroende och respekt för människors kunskap och egen förmåga samt för deras vilja att ta ansvar. För varje nämnd fastställer kommunfullmäktige strategiska mål som ska styra mot att de åtta övergripande målen för hela Nacka kommun uppfylls. Resultatstyrning innebär att kommunen i tertial- och årsboks slut följer upp att verksamheten ger det resultat för medborgarna som kommunfullmäktige har beslutat om genom målen.

- Visionen om öppenhet och mångfald innebär att Nacka kommun verkar för ett dynamiskt företagsklimat som främjar innovation och entreprenörskap.
- Kommunens grundläggande värdering innebär att kommunens insatser för att allmänt stödja näringslivet utgår från att kommunen tror på entreprenörens förmåga och näringslivets kraft.

Näringslivsstrategin anger fem strategiska inriktningar som ska klargöra lokaliserings- och utvecklingsfaktorer som är avgörande för näringslivets intresse av att etablera sig och växa i Nacka kommun. Dessa stödjer kommunstyrelsens strategiska mål att skapa förutsättningar för minst 15 000 nya arbetsplatser i Nacka till 2030 varav minst 10 000 på västra Sicklaön.

Strategiska inriktningar
Kommunen har ett dynamiskt företagsklimat som främjar innovation och entreprenörskap
Kommunen bidrar till god tillgång på arbetskraft med relevant kompetens
Kommunen har en aktiv markpolitik som är tydligt kopplad till näringslivets etableringsförutsättningar
Kommunen verkar för att stadsplaneringen skapa goda urbana lokaliseringsförutsättningar
Kommunen erbjuder enkel, snabb och kundfokuserad myndighetsutövning som möter företagens behov

Diarienummer	Fastställd/senast uppdaterad	Beslutsinstans	Ansvarigt politiskt organ	Ansvarig processägare
KFKS 2015/	2015-	Kommunstyrelsen	Kommunstyrelsen	Näringslivsdirektören

Fem strategiska inriktningar bygger Nacka starkt och skapar förutsättningar för tillväxt

Kommunen har ett dynamiskt företagsklimat som främjar innovation och entreprenörskap genom att kommunen

- har partners som erbjuder forum för rådgivning, mentorskap och finansieringsinsatser, riktat till företag med tydlig tillväxtpotential
- bidrar till samordnad innovations- och nystartsrådgivning tillsammans med partners
- verkar för att flexibla fysiska miljöer skapas för nystartade företag
- utvecklar arbetet med tidig upphandlingsdialog och uppföljning för att ta tillvara innovation, utveckling och marknadskännedom i leverantörsledet
- utvecklar fler kundvalstjänster

Kommunen bidrar till god tillgång på arbetskraft med relevant kompetens genom att kommunen

- utvecklar matchningsinsatser som i hög grad baseras på företagets kompetensbehov
- låter näringslivets kompetensbehov stå som grund för utvecklingen av arbetsförlagd utbildning och praktik
- verkar för att kompetens- och utbildningsinsatser mobiliseras kring strategiska branscher
- verkar för att tillgängliggöra högre utbildning och forskning med tydlig inriktning mot näringslivets behov

Kommunen har en aktiv markspolitik som är tydligt kopplad till näringslivets etableringsförutsättningar genom

- ett välinventerat kommunalt markinnehav med hög grad av planberedskap
- en väl fungerande intern etableringsprocess och mottagningservice
- ett strukturerat samarbete med lokala fastighetsägare
- insatser för att minst 90 procent av alla företag har tillgång till fiber år 2020
- att näringslivets behov särskilt beaktas vid planering och utveckling av infrastruktur

Kommunen verkar för att stadsplaneringen skapar goda urbana lokaliseringsförutsättningar genom att

- analysera och påverka marknadens drivkrafter ur ett lokaliserings- och investerarperspektiv
- skapa kommersiella förutsättningar i bottenvåningar
- utnyttja T-banans stationslägen, dess kommersiella hävstång och attraktivitet ur ett etableringsperspektiv
- skapa hög totalvolym av verksamheter i kommersiellt attraktiva lägen
- reservera mark för kommande etableringar av kommersiella fastigheter
- planera för fastigheter med blandad funktion och verksamhet

Kommunen har en enkel, snabb och kundfokuserad myndighetsutövning som möter företagets behov genom att

- kontinuerligt utveckla och förstärka bemötande, tillgänglighet och kompetens inom de viktigaste myndighetsområdena
- erbjuda en förutsägbar, transparent och samordnad ärendeprocess
- erbjuda lättillgänglig och tydlig webbaserad tillstånds – och etablerings-guidning
- skapa förutsättningar för att åstadkomma småföretagarvänlig upphandling

Näringslivet skapar arbetsplatser

Näringslivsstrategins fem strategiska inriktningar syftar särskilt till att stärka förutsättningarna för tillväxt för de aktörer som förväntas skapa 15 000 nya arbetsplatser till 2030. De aktörerna är:

1. Nystartade företag
2. Växande befintliga företag
3. Nya inkommande etableringar
4. Fastighetsutvecklare

Kommunikation av Nackas lokala attraktionskraft

De fem strategiska inriktningarna får effekt genom en kommunövergripande kraftsamling kring kommunikation och utveckling av kommunens budskapsplattform.

Budskapsplattformen ska fokusera på

- den positiva bilden av Nackas goda företagsklimat och unika etableringsmöjligheter
- att Nacka är en plats där människor och företag kan må bra, växa och bygga sina liv och verksamheter
- att kontinuerligt informera om den infrastrukturella planeringen som påverkar näringslivet i Nacka. En stark tillväxt är i sig en stark attraktionskraft för näringslivsutveckling.

Resultatstyrning genom uppföljning

Resultatstyrning innebär att kommunen i tertial- och årsbokslut följer upp att strategin bidrar till de resultat som kommunfullmäktige har beslutat om.

Strategin ska aktualitetsprövas varje mandatperiod, med början mandatperioden 2018-2022. Vid aktualitetsprövningen ska genomslagskraften i de fem strategiska inriktningar särskilt prövas.

Förutsättningar för företagsetablering i Nacka kommun

Målgrupper och branscher

Tillkommande arbetsplatser kommer enligt förslaget till strategi primärt att kunna ske inom tre olika kategorier:

- Nystartade företag
- Växande befintliga företag
- Nya inkommande etableringar

Branschmässigt kommer fördelningen troligtvis motsvaras av den fördelning som finns Nacka idag. Strategin föreslår således ingen direkt avgränsning vad gäller prioriterade branscher. Fokus kommer dock ligga på kontorsetableringar som dels behövs för att skapa urban täthet och dynamik, dels erbjuda en positiv densitet och balans till alla bostäder som byggs på Västra Sicklaön. Den största tillväxten kommer att ske bland växande befintliga företag och nya inkommande etableringar. Strategin stödjer dessa perspektiv.

Kluster är eftertraktat för alla tillväxthungrande kommuner. Och självklart är frågan högtintressant för kommunen. Detta primärt ur två perspektiv:

- Befintliga kluster i Nacka
- På vilket sätt kan kommunen bidra till att stärka dessa

Om man bortser från handel, service och generella välfärdstjänster ur ett klusterperspektiv återstår det två, kanske tre exempel på klusterbildningar inom kommunen. I Kummelberg verksamhetsområde finns Sveriges enda helt privatfinansierade filmkluster. Här finns runt 15-20 företag som alla samarbetar och kompletterar varandra vad gäller reklam och spelfilm. Ett nygammalt kluster finns i Nacka Strand med inriktning på allt inom mode. Detta är redan nu ett av Europas starkaste koncentration av företag inom modebranschen. Möjligen skulle man också kunna säga att de hotell- och konferensanläggningar som ligger utefter Nackas norra kust, alla med inriktning på spa och hälsa, är att betrakta som ett kluster. Detta trots att den geografiska närheten inte är helt optimal. Dessa klusterbildningar kan sägas ingå i de målgrupper som beskrivs ovan.

Förutsättningar

Företag och arbetsställen

I Nacka kommun finns idag cirka 6.300 aktiva företag som tillsammans har drygt 6.500 arbetsställen (som utgör huvudsysselsättning för någon). Justerat till befolkningsstorlek har Nacka kommun fler aktiva företag än genomsnittet för Stockholms län och Sverige som helhet. Då samtliga arbetsställen räknas, alltså även de som inte utgör huvudsaklig sysselsättning, finns totalt nästan 13.000 arbetsställen i kommunen.

I Nacka är tillväxten sett till nya arbetsställen något högre än i Stockholms län som helhet. Det totala antalet arbetsställen har i Nacka ökat med 54 procent under perioden 2002-2013, jämfört med 44 procent i Stockholms län. Exklusive Stockholm stad är Nacka den kommun där flest företag startas. Så har det varit varje år sedan mätningen påbörjades 2007.

Sysselsättning

Vid senast mätningen (2013) förvärvsarbetade drygt 34.000 i Nacka (dagbefolkningen), medan antalet personer med bostad i kommunen som arbetade (nattbefolkningen) samma år uppgick till 47.500. I relation till befolkningen i arbetsför ålder har Nacka en högre andel anställda personer i kommunen än genomsnittet för kommuner i söderort, men en lägre andel än kommunerna i norrort. Sedan 2002 har antalet anställda på de olika arbetsställena i Nacka ökat med omkring 27 %. Tillväxten är därmed högre än i Stockholms län som helhet, där ökningen under samma period uppgår till drygt 21 %.

Branschstruktur

I termer av förvärvsarbetande är den största branschen handel, som sysselsätter nära nog 6.000 personer i Nacka. Detta motsvarar 17 procent av det totala antalet förvärvsarbetande med arbetsplats i Nacka. Nästa största bransch är företagstjänster, som sysselsätter cirka 4.900 personer, motsvarande 14 procent.

I absoluta tal har sysselsättningen ökat mest inom handel, företagstjänster och byggverksamhet under perioden 2007-2013. I procentuella termer har hotell- och restaurangverksamhet vuxit mest (cirka 39 procent under perioden 2007-2013). Jämfört med andra kommuner i länet har Nacka en stor branscbredd. Av totalt 821 studerade branscher finns sysselsatta inom 417 branscher representerade i kommunen. Endast Stockholm uppvisar en högre branscbredd. Då Nacka har sysselsatta inom fler branscher än övriga kommuner kan kommunen anses vara mindre sårbar för enskilda nedgångar i specifika branscher än huvuddelen av övriga Stockholmskommuner.

Geografiska förutsättningar

Tillväxt i stad

Stockholmsregionen är den mest kunskapsintensiva regionen utanför USA. Över 70 procent av alla företag i regionen tillhör den ständigt växande tjänstesektorn. Det är också här som det bildas flest nya företag. Över 250.000 företag finns i länet och de flesta hittar man inom segmentet upp till 250 anställda. Landets mest innovationsdrivna näringsliv hittar man också här.

Kännetecknade för tjänstesektorns lokaliseringmönster är att den attraheras av stadsmiljöer av hög urban kvalitet. Det innebär att klassisk blandad stad inte bara blir en eftertraktad livsmiljö för boende utan i lika hög grad för tjänste- och serviceföretag. En dynamisk stadsmiljö är således en mycket logisk förutsättning för ett växande näringsliv och ekonomisk tillväxt. De i Nacka dominerande branscherna är i stort sätt helt i paritet med dessa förutsättningar. Inte minst gäller detta handel och service.

I Nacka av idag är det på Västra Sicklaön som dessa urbana särdrag är mest förekommande. Denna typ av miljöer kommer att stärkas i mycket hög grad genom tillkomsten av tät och blandad stad i Sickla och i centrala Nacka. Primärt kopplat till de tre tunnelbanestationerna. Liknande miljöer, men i mindre skala, kommer även skapas i och med förtätningen av lokala centrum i Nacka. Primärt handlar det då om centrum i Älta, Orminge, Saltsjöbaden och Ektorp.

Tillväxt i verksamhetsområden

De allra flesta etableringsförfrågningarna i Nacka handlar om företag och fastighetsutvecklare med ambition att utveckla kontor i kombination med lättare tillverkning och service. Detta vill man då göra i egen regi eller för att hyra ut till andra. Vanligen, till skillnad av renodlade kontorsetableringar, äger kommunen denna typ av industrimark. Efterfrågan är mycket hög och kommunen har därför en ambition att löpande utveckla nya verksamhetsområden.

Det senast utvecklade verksamhetsområdet är Ältaberg där cirka 30 företag har etablerat fram till 2015. Området är i det närmaste fullt. Inom de närmsta åren blir det två nya verksamhetsområden i Saltsjö-Boo. Dessutom kommer mark tillföras Kummelberg verksamhetsområde. Detta stod färdigt 1983 och har idag mer än 300 företag.

Trender

Arbetsplatsen

När det gäller framtidens arbetsplats ska den vara flexibel och stödja såväl företagets processer som individens behov i en värld av allt snabbare förändringar. Kontorsarbetsplatsers utformning och miljö är dock under ständig omprövning. Lika delar kunskap om

arkitektoniska, tekniska, ekonomiska, psykosociala, sociala, medicinska och estetiska faktorer ger de bästa förutsättningarna för utveckling av optimala kontorsmiljöer. Samtidigt som kraven på flexibilitet dras till sin spets ökar behovet av ett kontor som skapar sammanhang, trygghet och bygger företagskultur.

Gränsen mellan arbetsplatser och publika ytor kommer troligen att suddas ut än mer. Redan idag väljer många att ha sin arbetsplats på ett kafé eller i en hotell lounge. Det finns också tecken på att "coworking" ökar där konkurrerande företag väljer att sitta tillsammans för att kunna utbyta erfarenheter. Tydligt är att kombinationen av en fast hemvist och tillgång till kreativa mötesplatser efterfrågas. Under IT-eran, i slutet av 90-talet, var detta mycket tydligt. Den stora skillnaden nu är att även stora industriföretag önskar tillgång till denna typ av mötesplatser som komplement till deras mer traditionella kontorsmiljöer. Det innebär att ytflexibla kontorshotell blir en tillgång och därför efterfrågas av de större kontorsföretagen. I denna kontext kan det lilla företaget möta det stora på nästan samma villkor. Gränssnittet skapar dynamik och förnyelse.

Att sitta hemma och arbeta verkar fortfarande vara en sporadisk lösning som i högre grad löser individens akut privata behov snarare än det skapar tillgång för arbetsgivaren. Detta innebär att man även fortsättningsvis bör mäta en arbetsplats i termen av kvadratmeter.

Innovation

I Sverige har allt större fokus lagts vid innovation under de senaste 15 åren. Inom tillväxtpolitiken har innovationsutveckling blivit ett alltmer viktigt inslag. Trenden är också att vi går mot en bredare syn på innovation där fler aktörer och delar i samhället involveras. Innovation, förnyelse och en vilja att hela tiden hitta nya lösningar på gamla och nya utmaningar har också kännetecknat Nacka kommuns interna arbete för att skapa en allt bättre välfärd.

Entreprenöriell förnyelse och innovation skapar enorma värden, utan att nödvändigtvis vara samhällsomvälvande. Det är också förnyelse, även i det lilla perspektivet, som är avgörande för fortsatt tillväxt och samhälls- och välfärdsutveckling. De flesta innovationer är entreprenörsdrivna. Vid den senaste mätningen av ALMI Stockholm var det bara Stockholm som hade fler pågående innovationsprojekt än Nacka.

Logiskt har de flesta (56 procent) innovationer sitt ursprung i traditionell produktutveckling för förhöjd prestanda. Tydligt är att det enskilda entreprenörskapet står för en mycket stor del av förnyelsen i samhället. Visserligen härrör 47 procent av alla innovationer från individer, anställda i företag, men detta visar ju bara hur avgörande den enskilda kreativiteten är för företagens utveckling. Utöver detta härrör 33 procent från enskilda uppfinnare och entreprenörer. Från akademien kommer 22 procent av innovationerna.

Nyföretagande

Nyföretagandet i Nacka ligger på en nationell toppnivå (mäts per 1000 invånare) och är en viktig del tillskapandet av såväl nya arbetsplatser såväl som ur ett generellt tillväxtperspektiv. Detta är en extra viktig faktor i och med att ägarbilden bland de mindre företagen i relativt hög grad kännetecknas av hög ålder. Även nationellt är det delvis ett problem att bristande succession/ägarbyte för med sig att fullt vitala företag läggs ner då ägarna beslutar sig för att gå i pension. Cirka 20 procent av bolagsstocken i Nacka befinner sig i detta läge. Ett välutvecklat nyföretagande kan således till viss del balansera risken att företag försvinner. Ett samhälle i utveckling skapar alltid utrymme för entreprenören.

Mindre företag

De små och medelstora företagen (0-50 anställda) tillskrivs en mycket stor betydelse för tillväxten. I Sverige utgör dessa företag 99 procent av den totala stocken. Över 65 procent av landets förädlingsvärde, omsättning och antal anställda i näringslivet kommer från denna grupp. I Nacka gäller i stort sätt samma förutsättningar.

Samtidigt som de små och medelstora företagen har en stor betydelse för ekonomin pekar studier och forskning på att det finns en rad hinder för deras möjligheter att växa. Exempel på sådana hinder är tillgången till infrastruktur och kompetent arbetskraft. Tillgången till extern finansiering är också ett stort problem för små företag i tidiga faser.

Västra Sicklaön

Det kan vara bra att skapa sig en bild av hur mycket lokalyta som krävs för att bereda plats för 15.000 arbetsplatser. Om man för enkelhetens skull utgår från att alla dessa arbetsplatser skulle skapas i form av kontorsmiljöer handlar det om minst 200-250.000 (cirka 15 kvadratmeter per arbetsplats, för volymhandel och dagligvaruhandel ligger motsvarande lokalyta på 75-100 kvadratmeter per arbetsplats) kvadratmeter lokalyta. Detta kan sägas motsvaras av 23 Hötorgsskrapor. Bara i Nacka stad, det vill säga 10.000 arbetsplatser, skulle det ur detta perspektiv handla om 15 Hötorgsskrapor. Riktigt så blir det dock inte. Den kraftfulla befolkningsökningen på Västra Sicklaön innebär en starkt utbyggd offentlig service. Det innebär att uppemot 2.000 arbetsplatser kommer att härbärgas inom ramen för andra fysiska strukturer än kontor. Processer för detta finns redan inom kommunen. Den starka ökningen av såväl dag- som nattbefolkning på Västra Sicklaön kommer att generera en ökad total konsumtionskraft i området om cirka 2,5 miljarder kronor och detta förväntas skapa cirka 500 nya arbetsplatser inom serviceområdet (handel, restaurang, annan service.). De flesta sugs upp av befintliga servicestrukturer som Sicklas Köp kvarter och Nacka Forum.

Det är troligt att förbättrade konkurrensförhållanden i och med tunnelbanan skapar tillväxt även bland befintliga företag. Inte minst inom kontorssegmentet. Det innebär att arbetsplatser här också kan skapas inom befintliga strukturer. Volymerna på detta måste dock analyseras vidare. Det är dock sammantaget inte helt osannolikt att summan av detta innebär att nya

kontorsmiljöer behöver skapas för drygt 5.000 arbetsplatser. Det handlar då om motsvarande 7-8 Hötorgsskrapor.

Den kommunala rådigheten över vilka företag som etablerar inom kontorssegmentet är begränsat. I de fall kommunen är fastighetsägare inleds etableringsprocessen genom en markanvisning som i sin tur leder till att en fastighetsutvecklare, via detaljplaneprocessen, skapar lokaler som förhoppningsvis efterfrågas av marknaden. Vilken typ av företag och dess branschtillhörighet som sedan konkret flyttar in ligger utanför kommunens kontroll. Här bistår kommunen med information och service för att förstärka etableringsprocessen gentemot tänkta hyresgäster.

Exempelvis ska en aktiv markpolitik logiskt kopplas till att Nacka måste utveckla rutiner och processer i syfte att låta kommunens markinnehav bli en hävstång för tillväxt. I detta ligger utveckla såväl affärsmässig service såväl som strategisk kunskap om markinnehavets möjligheter. Det ska inte bara vara självklart att etablera i Nacka. Det ska också vara enkelt. Ett annat exempel på strategiskt utvecklingsområde är kopplat till att många företag i Nacka är små. Det personliga entreprenörskapet är väl utvecklat. Inte sällan med starka innovativa inslag. Det ligger stor tillväxtpotential i detta. Uppfattningen är att samhällsstrukturen i Nacka göder detta utvecklingsklimat. Hög generell utbildningsnivå, goda socioekonomiska förutsättningar, stor etnisk blandning, välutvecklad samhällsservice och attraktiva livsmiljöer är extremt starka grundförutsättningar för ett välutvecklat entreprenörskap. Det finns orsak för kommunen att stödja detta. Att exempelvis göra rådgivningsprocesser, vad gäller innovation och entreprenörskap, tillgängligt för hela lokalsamhället. Detta och närheten till Stockholm, i kombination med tunnelbanans möjligheter vad gäller ökad regional tillgänglighet, kan faktiskt skapa ett ännu bättre tillväxtklimat i Nacka. Ett dynamiskt företagsklimat som främjar innovation och entreprenörskap.

Ett exempel på fråga som ibland dyker är varför Nacka kommun rankas relativt lågt i Svenskt Näringslivs ranking vad gäller företagens tillgång till kompetens. Utgångspunkten är att Sveriges största arbetsmarknad ligger om hörnet och var borde, om inte här, de bästa förutsättningarna finnas då det gäller att rekrytera relevant kompetens? Svaret skulle kunna vara att detta beror på att de flesta företag i Nacka är tämligen små. Även en normal rekryteringsprocess är komplicerad och inte sällan blir det fel. Minst var femte rekrytering blir fel, enligt forskningen. Därför är det logiskt att kommunen fortsätter utveckla olika typer av arbetsmarknadsefterfrågade utbildningsinsatser som dessutom kan anpassas efter mindre företagens förutsättningar. På detta sätt kan såväl individ som företag stå som vinnare.

Den goda stadsplaneringens betydelse för att skapa unika lokaliseringsförutsättningar är oomtvistlig. Och det handlar inte bara om att skapa täthet och densitet. Lika mycket betydelse har mötesplatsen och dessa förmåga att samspela med såväl byggnaders som individers inre rum. Över 80 procent av alla innovationer blir till utanför kontorsarbetsplatsen. Betydelsen för platsen förmåga att bidra till det oväntade mötet ska aldrig underskattas. Och de tre tyngsta faktorerna för kontorsetableringar är följande:

- Tillgång till restaurang och service
- Tillgång till spårbunden kollektivtrafik
- Vara del i ett kontorskluster

Detta tillsammans med att över 80 procent av regionens kontorsmarknad är fotgängarvänligt gör att det i Nacka stad kan skapas helt nya och förbättrade lokaliseringsförutsättningar.

Anders Börjesson

Nya Nacka stad

9 oktober 2014

Thomas Hellström

UPPDRAG

Nacka stad planerar för ca 14 000 bostäder (ca 30 000 inv) och 10 000 nya arbetsplatser.

Ambitionen är att staden ska vara "Nära och Nyskapande". Området planeras att få tre t-banestationer, i Sickla, i Järla samt i Nacka centrum, som dessutom kan få en uppgång mot Nacka strand.

1. Dels skall NIRAS räkna, dvs hur mycket handel och service kan det bli. **Avsnitten om ytor är i röd text.**
2. Dels skall vi se på hur vi kan skapa bra "stadskärnor".

Detta ska ske mitt emellan två starka handelsplatser (Sickla och Forum). Horisontår är 2025/2030.

Sammanfattande slutsatser

The power of ten – det är många aktiviteter på samma plats som skapar en levande stad

T ex

1. Park
2. Lekplats
3. Krog
4. Café
5. Dagligvarubutik
6. Förskola
7. Skola
8. Gym
9. Apotek

10. Vård

11. Kultur

12. Evenemang på torget

13. Frisör/skönhetssalong/

14. Skräddare/kemtvätt

Här kom vi upp i fjorton. Allt bör stödja platsen, dvs ligga så nära som möjligt! The power of ten är ett huvudskäl till att vissa platser lever – och andra inte.

Nacka Forum/Nacka centrum

Marknadsunderlaget växer med de planerade bostäderna.

Troligen inte någon stor utbyggnad av handel och service innan planerna för bostäderna blir konkreta (NIRAS bedömning).

Det kan bli några nya små restauranger i sollägen och där det är bra flöden. Totalt några hundra kvm. Det kan utredas vidare när vi kan se hur nya kvarter och stråk utformas. Motsvarar ca 20 årsarbeten=25 arbetstillfällen.

På lång sikt när alla bostäderna är klara i centra Nacka kan försäljningen i Nacka öka med flera hundra miljoner kr. Då kan det bli aktuellt med en viss utbyggnad av Nacka Forum. Även andra delar av Nacka samt Värmdö ökar ju också i befolkning. Totalt på sikt kanske 100-150 årsarbeten + kontoren.

Nacka Strand

4 000 invånare år 2025 + arbetande

Underlag för ett litet stadsdelscentrum. Samverka med sjöfronten.

50 Mkr dagligvaror år 2025 (ca 1 000 kvm)

10 nya Mkr restaurang (ca 250 nya kvm)

Gym (SATS finns redan)

Frisör (finns redan)

Lekplats och park

Förskolor/skolor

Vård

Mässa, hotell, bank mm finns redan

**Totalt 1 250 nya kvm handel och
Restaurang. Dessutom vård, skolor mm.**

Motsvarar ca 20 årsarbeten=25 arbetstillfällen.

"Restaurang- och fikautbud skulle gärna få vara större, särskilt nere vid vattnet. Livsmedelsaffär saknas, men antar att det beror på att det är mest företag och inte så många boende där."

Lokaler i bottenvåningarna utmed Augustendalvägen, här under arkaden, bidrar till ett aktiverat och levande gaturum

Järla

Järla Sjö, Ekudden och del av Talliden har ca 4 000 invånare idag + förtätning med 300 lägenheter samt arbetande.

60 Mkr dagligvaror 2025. **Ca 1 200 kvm, mer om någon vill satsa hårt.**

20 Mkr restaurang inkl nuvarande. **Kanske 250 nya kvm.**

Gym. Det finns troligen marknad. Järla har inget gym. **Ca 500 kvm.**

Frisör **50 kvm.**

Apotek. Kanske. **Ca 200 kvm i så fall.**

Skräddare/kem/sko/nyckel. **50 kvm**

Lekplats

Park

Arbetsplatser för lokala företag/förskola/skola/vård

Underlag för ett stadsdelscentrum med livsmedel, någon ny krog/hämtmat, gym mm. 2 000-2 500 kvm + kommunal service.

Samla verksamheterna vid t-banan. Se Power of ten.

Motsvarar ca 40 årsarbeten=50 arbetstillfällen + lokala mindre kontor.

Sickla

Den nya staden ökar förstås underlaget och investeringsutrymmet för Sickla köp kvarter. Det är en chans för fastighetsägarna och kommunen att tillsammans utveckla stadens kvaliteter i och kring dessa mötesplatser.

Atrium Ljungberg vill på sikt bygga om de äldre centrala husen och lägga bostäder och kontor ovanpå handeln.

Man vill även bygga handel, bostäder mm på den nuvarande markparkeringen. Parkeringen grävs ned. Man vill förena modern handel med gatuliv.

Det blir nog inte så stora nya ytor för handel, däremot kommer man på sikt att förädla ytor som nu är volymhandel, bedömer NIRAS. Försäljningen kan öka med ett par hundra Mkr.

Ett par nya restauranger kan det bli. Totalt ca 400 kvm bedömer NIRAS. De bästa lägena är i solläge vid t-banan vid Alphyddevägen (om det blir en uppgång där) och vid Järlaleden/Planiavägen i solläge (i det nya bostadsområdet, detta bör utredas vidare).

Totalt kan det i hela Sickla bli 100-150 årsarbeten=150-200 arbetstillfällen i handel och service plus kontorsarbetande.

8 000 arbetsplatser

NIRAS antar 20 kvm BTA per anställd. Det ger ca 160 000 kvm. Här antar vi kontorshus med en byggnadsyta på 2 500 kvm inkl en ljusgård i mitten på 500 kvm. BTA per plan 2 000 kvm. Varje hus har fyra våningsplan, dvs vi får ut 8 000 kvm per hus.

20 hus ger 160 000 kvm.

Kan man bygga fler och mindre kontorshus?

Ju länge man går ned från 1 500 - 2 000 kvm per plan desto mer begränsad blir marknaden. Företagen som hyr vill helst ha sina ytor i ett plan.

Av noderna bedömer NIRAS att Sickla är det bästa kontorsläget också i framtiden, följt av Nacka centrum och därefter Järla.

Värmdövägen

Värmdövägen kan bli en stadsgata med tre noder (i denna del av Nacka): Sickla; Järla och Nacka centrum. I två av noderna finns redan, mycket bostäder, handel, service och en del kontor.

I Järla finns bostäder, och ett par serveringar och kontor. När Järla får t-bana finns det enligt NIRAS bedömning underlag för ett mindre stadsdelscentrum.

Mellan noderna bedömer NIRAS att underlaget för handel och restauranger är litet, det är bättre både för de boende och för näringslivet att besöksintensiva verksamheterna koncentreras till noderna.

Verksamheter som kan passa på stadsgatan mellan noderna är företag som inte kan betala centrumhyror och som inte får plats där t ex små/medelstora inredningsbutiker, gym, och olika hantverkare som har nytta av skyltfönster, t ex möbeltafetserare. Dessa verksamheter behöver fortfarande kundflöden, dvs de ligger gärna nära (men inte i) noderna.

De behöver kantstensparkeringsplanering. Planera för det. Samtidigt är det centralt att trafikrytmen är lugn så att gatan blir trivsamt att röra sig på.

Grönt stråk Sickla-Järsla

Det finns goda förutsättningar för ett attraktivt grönt stråk från Sickla utmed Järlaleden, förbi Järsla och upp mot Nacka centrum. Här har kommunen redan goda idéer.

Om vi kan skapa ett attraktivt promenadstråk kommer det att kunna stärka våra tre noder. Särskilt den minsta noden, Järsla, kommer att vinna på det. Konkret kan det innebära att man på sin trevliga promenad stannar till i Järsla på det mysiga cafét som bör finnas där. Eller tittar in på Stalands.

Var kommer t-baneuppgångarna?

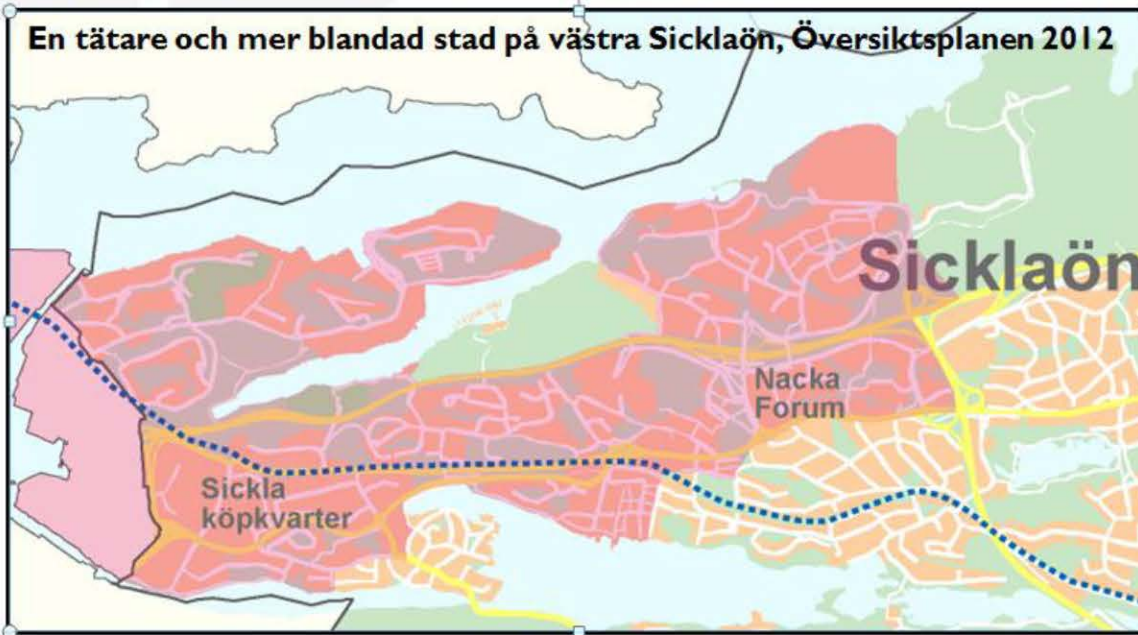
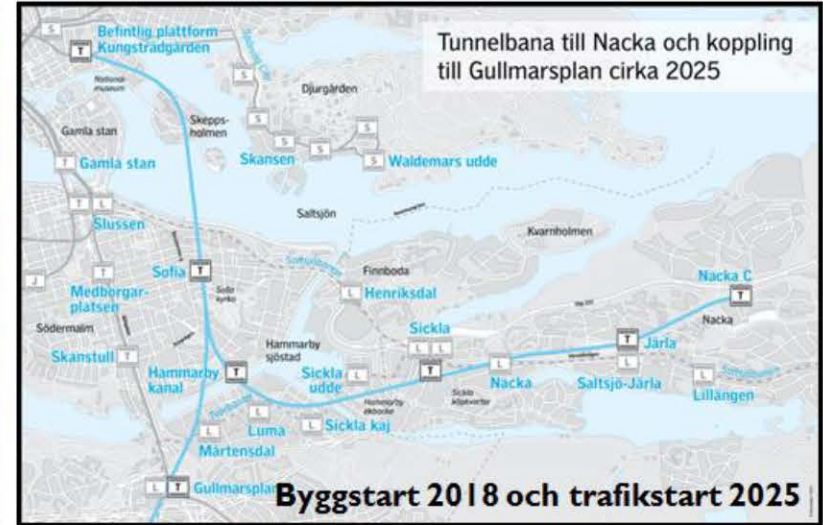
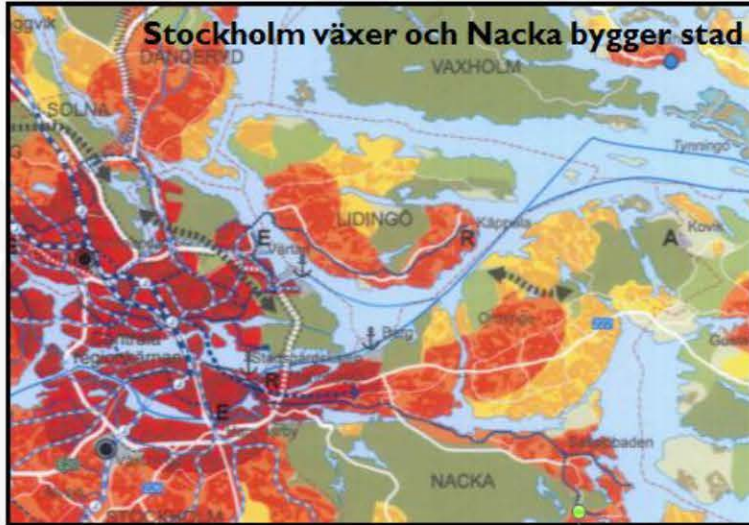

Starkast flöden för handel, service mm får man om man bara har en uppgång per station. Men det är oftast inte önskvärt av andra skäl, främst tillgängligheten för boende och arbetande.

Denna fråga är central för hur nya verksamheter skall kunna fungera i den nya staden. När vi vet mer om hur planeringen ser ut för uppgångarna, kan vi säga mer om goda lägen för handel, service, kontor mm.

Huvudutredning

Västra sicklaön år 2030

- 14 000 nya bostäder, 10 000 arbetsplatser
- 21 000 → 50 000 nackabor

Exploateringsområden, antal bostäder

Exploateringsområden på Västra Sicklaön Arbetsmaterial 2014-06-02
 Skiss 2030+ Totalt 16 512 bostäder varav 15 270 icke laga kraftvunna planer

---

Stadsdelscentra år 2025

På utdöende eller en framgångsfaktor?

Under många år var stadsdelscentra en krisbransch. I de stora städerna ser vi nu ett trendbrott. Den viktigaste drivkraften är tiden.

Många människor kan inte eller vill inte gå/cykla/resa mer än några minuter för vardagsbehov som dagligvaror, restaurangbesök eller träning. I varje fall inte alltid.

Definition: Ett stadsdelcentrum nås inom 5-7 minuter, om man inte naturligen passerar förbi.

Stadsdelscentra på 50- och 60-talen

De hade livsmedel, kläder, skor mm.

Nu är kärnan restauranger, friskvård, vård och ibland utbildning. Och dagligvaror förstås. E-handeln kommer att ta omsättning inom dagligvaruhandeln, men knappast dominera marknaden.

Denna trend mot det lokala kommer snarast förstärkas fram till år 2025-2030.

För shopping kommer stora köpcentra och city att dominera även år 2025, tillsammans med e-handeln.

Utformningen – en utmaning

En modern matbutik kräver 1 000-2 000 kvm och ett rationellt varumottag.

Samtidigt vill vi gärna ha fronten mot ett trevligt stadstorg med uteserveringar i solläge. T-bana, cykel och gående svarar för huvudelen av omsättningen.

Men det behövs parkering också. Minst 30 p-platser för en matbutik på 1 500 kvm, om vi har t-bana och många bostäder inom ca 300 meter.

Liljeholmskajen

Planerat torg i Ursvik. Strategisk Arkitektur.

*En stadskärna behöver inte vara så stor för att uppfattas som trivsamt
(tänk bort huset i bakgrunden och se på torghandeln)*

Fler matbutiker bostadsnära

Vi ser en tydlig trend när det gäller etableringen av nya stadsdelsbutiker (livsmedel).

I en färsk sammanställning är det 55-60 butiker av 71 som ligger centralt eller i en stadsdel. Även om vi tar hänsyn till att de externa etableringarna är större, hamnar huvuddelen av omsättningen centralt.

I Stockholms län är det bara i Veddesta (Willys) och Barkarby (Ica Maxi) där vi ser en extern etablering. I Barkarby byggs det dessutom bostäder (Barkarbystaden).

Kartläggningen avser om- och nyetableringar år 2014 och framåt (ICA-nyheter 29 aug 2014).

The power of ten – det är många aktiviteter på samma plats som skapar en levande stad

T ex

1. Park
2. Lekplats
3. Krog
4. Café
5. Dagligvarubutik
6. Förskola
7. Skola
8. Gym
9. Apotek

10. Vård
11. Kultur
12. Evenemang på torget
13. Frisör/skönhetssalong/
14. Skräddare/kemtvätt

Här kom vi upp i fjorton. Allt bör stödja platsen, dvs ligga intill! The power of ten är ett huvudskäl till att vissa platser lever – och andra inte.

Prognos år 2025. Boende

---

30 000 personer köper mat för 1 000 Mkr, varav ca 300 Mkr nära bostaden (E-handeln kan ta minst 10 %, dock distribueras en del via butik).

De äter/hämtar på restaurang etc för ca 800 Mkr, varav 150 Mkr nära bostaden (i förort).

Arbetande

---

10 000 arbetande köper mat för 30 Mkr och äter/hämtar på restaurang för upp mot 100 Mkr nära arbetet.

Totalt från boende och arbetande 330 Mkr dagligvaror och 150 Mkr restaurang, *om det finns ett bra utbud i stadsdelarna.*

Gymmarknaden för 30 000 + 10 000 personer är 30-40 Mkr varav kanske 20 Mkr är lokal.

Många intressen i en nod

En del intressen drar isär...

Vem håller ihop helheten?

Lokaler i "alla" bottenvåningar? De med starka flöden passar bra för handel, service, restaurang, etc. Men även kontor vill ha starka flöden.

Slutsats: I varje stadsdel brukar det vara en eller två gator eller noder som har tillräckligt starka flöden för handel och service. Det är förstås viktigt att veta vilka lägen som "bär" innan kommunen sätter skullkrav i gatuplan.

Var kommer t-baneuppgångarna?

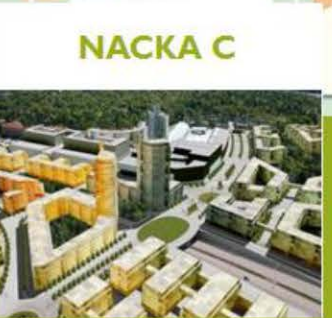

Starkast flöden för handel, service mm får man om man bara har en uppgång per station. Men det är oftast inte önskvärt av andra skäl, främst tillgängligheten för boende och arbetande.

Denna fråga är central för hur nya verksamheter skall kunna fungera i den nya staden. När vi vet mer om hur planeringen ser ut för uppgångarna, kan vi säga mer om goda lägen för handel, service, kontor mm.

HÄR BYGGER NACKA STAD

Utbyggd tunnelbana, 14 000 nya bostäder, 10 000 arbetsplatser gör västra Sicklaön till en levande stadsdel där det är attraktivt att leva, verka och bo.

Stadsdelarna

Nacka Centrum

Järla

Sickla

Kvarnholmen/Finnboda/Henriksdal

Nacka Strand

Nacka Forum/Nacka centrum

Marknadsunderlaget växer med de planerade bostäderna. Troligen inte någon stor utbyggnad av handel och service innan planerna för bostäderna blir konkreta (NIRAS bedömning).

Det kan bli några nya små restauranger i sollägen och där det är bra flöden. Totalt några hundra kvm. Det kan utredas vidare när vi kan se hur nya kvarter och stråk utformas.

Motsvarar ca 20 årsarbeten=25 arbetstillfällen.

På lång sikt när alla bostäderna är klara i centra Nacka kan försäljningen i Nacka öka med flera hundra miljoner kr. **Då kan det bli aktuellt med en utbyggnad.** Även andra delar av Nacka samt Värmdö ökar ju också i befolkning. Totalt på sikt kanske det motsvarar 100-150 årsarbeten + kontorsarbetande.

Forumvägen med torget. Power of ten?

Koppling idag från stadshuset till Forum

Vikdalsvägen i framtiden? Utkast från Unibail-Rodamco

Nacka Strand

4 000 invånare år 2025 + arbetande

Underlag för ett litet stadsdels-
centrum. Samverka med sjöfronten.

50 Mkr dagligvaror 2020-2025 (ca 1000 kvm)

10 Mkr restaurang (ca 250 nya kvm)

Gym (SATS finns redan)

Frisör (finns redan)

Lekplats och park

Förskolor/skolor

Vård

Mässa, hotell, bank mm finns redan

**Totalt 1 250 nya kvm handel och
Restaurang. Dessutom vård, skolor mm.**

Motsvarar ca 20 årsarbeten = 25 arbetstillfällen.

"Restaurang- och fikautbud skulle gärna få vara större, särskilt nere vid vattnet. Livsmedelsaffär saknas, men antar att det beror på att det är mest företag och inte så många boende där."

Lokaler i bottenvåningarna utmed Augustendalvägen, här under arkaden, bidrar till ett aktiverat och levande gaturum

Järla

Järla Sjö, Ekudden och del av Talliden har ca 4 000 invånare idag + förtätning med 300 lägenheter samt arbetande.

60 Mkr dagligvaror 2025. **Ca 1 200 kvm, ev. mer om någon vill satsa hårt.**

20 Mkr restaurang inkl nuvarande. **Kanske 250 nya kvm.**

Gym. Det finns troligen marknad. Järla har inget gym. **Ca 500 kvm.**

Frisör **50 kvm.**

Apotek. Kanske. **Ca 200 kvm i så fall.**

Skräddare/kem/sko/nyckel. **50 kvm**

Lekplats och park

Arbetsplatser för lokala företag/förskola/skola/vård

Underlag för ett stadsdelscentrum med livsmedel, någon ny krog/hämtmat, gym mm. 2 000-2 500 kvm + kommunal service.

Samla verksamheterna vid t-banan. Se Power of ten.

Motsvarar ca 40 årsarbeten = 50 arbetstillfällen + lokala mindre kontor.

Handel finns redan i Järla. T-baneuppgång?

Järla station

*Järla station mot Värmdövägen. T-baneuppgång
vid nya stadsgatan?*

Sickla

Den nya staden ökar förstås underlaget och investeringsutrymmet för Sickla köp kvarter. Det är en chans för fastighetsägarna och kommunen att tillsammans utveckla stadens kvaliteter i och kring dessa mötesplatser.

Atrium Ljungberg vill på sikt bygga om de äldre centrala husen och lägga bostäder och kontor ovanpå handeln.

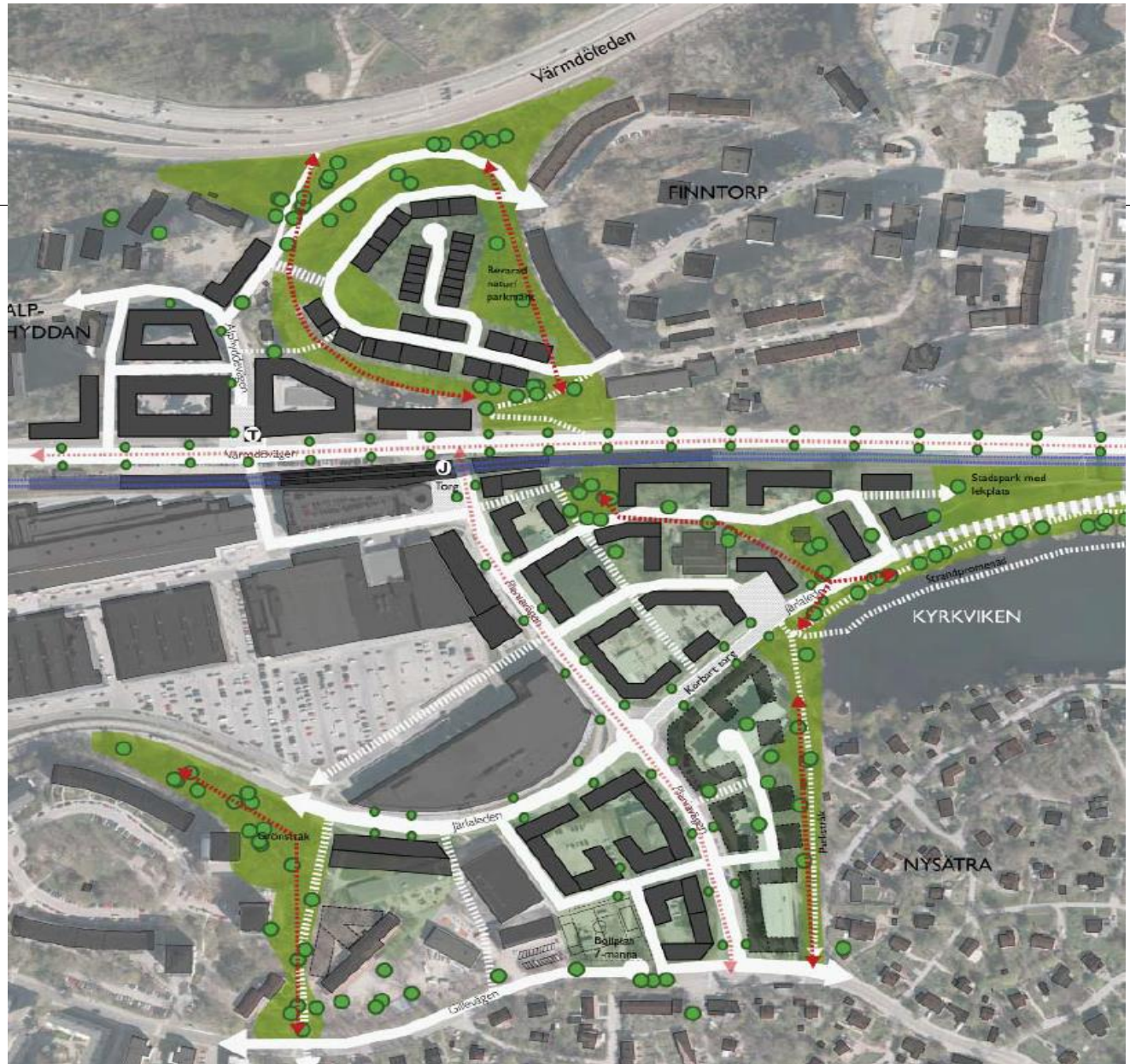
Man vill även bygga handel, bostäder mm på den nuvarande markparkeringen. Parkeringen grävs ned. Atrium Ljungberg vill förena modern handel med gatuliv i Sickla.

Det blir nog inte så stora nya ytor för handel, däremot kommer man att förädla ytor som nu är volymhandel, bedömer NIRAS. Försäljningen kan öka med ett par hundra Mkr enbart genom förädlingen.

Ett par nya restauranger kan det bli utanför Köp kvarteren. Totalt ca 400 kvm bedömer NIRAS. De bästa lägena är i solläge vid t-banan vid Alphyddevägen (om det blir en uppgång där) och vid Järtaleden/Planiavägen i solläge (i det nya bostadsområdet, detta bör utredas vidare).

Totalt kan detta i hela Sickla ge 100-150 nya årsarbeten = 150-200 arbetstillfällen i handel och service. Nya kontorsarbetande tillkommer.

Sickla
Alphyddan
Finntorp

Alphyddan några meter från Nacka Station

Illustrationen visar vy från Värmdövägen, med ny bebyggelse, tunnelbaneentré vid korsningen Alphyddevägen samt en upphöjd Saltsjöbana (White Arkitekter).

En entré att ta hand om

Värmdövägen

Värmdövägen kan bli en stadsgata med tre noder (i denna del av Nacka): Sickla, Järla och Nacka centrum. I två av noderna finns redan mycket bostäder, handel, service och en del kontor.

I Järla finns bostäder, och ett par serveringar och kontor. När Järla får t-bana finns det enligt NIRAS bedömning underlag för ett mindre stadsdelscentrum.

Mellan noderna bedömer NIRAS att underlaget för handel och restauranger är litet, det är bättre både för de boende och för näringslivet att besöksintensiva verksamheterna koncentreras till noderna.

Verksamheter som kan passa på stadsgatan mellan noderna är företag som inte kan betala centrumhyror och som inte får plats där t ex små/medelstora inredningsbutiker, gym, och olika hantverkare som har nytta av skyltfönster, t ex möbeltafetserare. Dessa verksamheter behöver fortfarande kundflöden, dvs de ligger gärna nära (men inte i) noderna.

De behöver kantstensparkeringsplanering. Planera för det. Samtidigt är det centralt att trafikrytmen är lugn så att gatan blir trivsamt att röra sig på.

Värmdövägen är både en kommunikationsled och en barriär

Grönt stråk Sickla-Järla-Nacka centrum

Det finns goda förutsättningar för ett attraktivt grönt stråk från Sickla utmed Järlaleden, förbi Järla och upp mot Nacka centrum. Här har kommunen redan goda idéer.

Om vi kan skapa ett attraktivt promenadstråk kommer det att kunna stärka våra tre noder. Särskilt den minsta noden, Järla, kommer att vinna på det. Konkret kan det innebära att man på sin trevliga promenad stannar till i Järla på det mysiga café som bör finnas där. Eller tittar in på Stalands.

Övergripande strukturplan KS feb 2014

403

Skiss delområde B: möjlig placering av gata och bebyggelse i förhållande till natur och befintlig bebyggelse. Möjligt antal våningar anges på respektive byggnad.

Skiss för nya bostäder vid Sickla

Stranden mittemot. En naturlig tillgång för stråket.

Perspektivet visar en möjlig utformning av ny strandpromenad längs Kyrkvikens norra sida. Viktigt är att utformningen sker med hänsyn till befintliga naturvärden samt med höga gestaltningsmässiga ambitioner. (Sweco)

Kvarnholmen, Finnboda och Finnberget

Kvarnholmen, Finnboda och Finnberget får ca 8 000 invånare (ca 1 400 år 2013) + arbetande.

100 Mkr dagligvaror 2020-2025. **Ica Nära kommer i Finnboda 2015.**

Slutsats: Stadsdelscentret i Kvarnholmen kan bli en "stadskärna"
30 Mkr restaurang. 4-5 krogar/hämtmat inkl de (bra) som finns

Gym

Apotek?

Frisör

Lekplats

Park

Arbetsplatser/förskola/skola

Vård

Avsedd för
Nacka kommun

Dokumenttyp
Rapport

Datum
Mars, 2015

OMVÄRLDSANALYS UNDERLAG TILL NÄRINGSLIVSSTRATEGI FÖR NACKA KOMMUN

OMVÄRLDSANALYS NÄRINGSLIVSSTRATEGI FÖR NACKA KOMMUN

Uppdragsgivare **Nacka kommun**
Datum **2015/03/25**
Utfört av **Ramböll Management Consulting**

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1.	UPPDRAGET OCH DESS GENOMFÖRANDE	1
1.1	Disposition	1
2.	NULÄGESANALYS NACKA KOMMUN	2
2.1	Företag och arbetsställen	2
2.2	Sysselsättning	2
2.3	Branschstruktur	3
3.	INNOVATION	5
3.1	Omvärldsfaktorer och trender	5
3.2	Strategier och handlingsplaner	7
3.3	Kommunal rådighet	8
4.	KAPITALFÖRSÖRJNING	9
4.1	Omvärldsfaktorer och trender	9
4.2	Strategier och handlingsplaner	11
4.3	Kommunal rådighet	13
5.	BESÖKSNÄRING	14
5.1	Omvärldsfaktorer och trender	14
5.2	Strategier och handlingsplaner	15
5.3	Kommunal rådighet	16
5.4	Indikatorer för uppföljning	17
6.	DIGITALISERING	18
6.1	Omvärldsfaktorer och trender	18
6.2	Strategier och handlingsplaner	20
6.3	Kommunal rådighet	21
7.	JÄMSTÄLLDHET OCH INTEGRATION	22
7.1	Omvärldsfaktorer och trender	22
7.2	Strategier och handlingsplaner	22
7.3	Integration	25
8.	REGIONAL UTVECKLING	27
8.1	Omvärldsfaktorer och trender	27
8.2	Centrala strategier och handlingsplaner	28
8.3	Kommunal rådighet	29
9.	REKOMMENDATIONER FÖR DET FORTSATTA ARBETET	31

1. UPPDRAGET OCH DESS GENOMFÖRANDE

Nacka kommun står inför en betydande omvandling de kommande åren med över 15 000 bostäder, tre tunnelbanestationer och totalt 15 000 nya arbetsplatser i hela kommunen fram till 2030. För att möta denna omvandling är Nacka kommun i stånd med att utarbeta en ny näringslivsstrategi med sikte på år 2030. Som en del i detta arbete finns ett behov av att (i) erhålla en uppdaterad nulägesbild av näringslivsutvecklingen i kommunen, samt (ii) beakta omvärldsfaktorer som utgör förutsättningar för den omvandling som kommunen står inför.

Ramböll Management Consulting (Ramböll) har på bakgrund av detta fått i uppdrag av Nacka kommun att genomföra en nulägesanalys av näringslivet i kommunen samt beskriva omvärldstrender, huvudsakliga styrdokument, samt kommunal rådighet inom sex utvalda områden bestående av:

- Innovation
- Kapitalförsörjning
- Besöksnäring
- Digitalisering
- Jämställdhet och integration
- Regional utveckling

För respektive område har konsulter med särskild sakområdeskunskap verksamma inom Ramböll givits ansvar att redogöra för de omvärldsfaktorer som präglar området liksom centrala strategier som styr områdets utformning framöver. Ovan listade fokusområden skiljer sig vid första anblick vad gäller dess relevans för framtagandet av en kommunal näringslivsstrategi. Nacka kommun har i sammanhanget en uttalad ambition om att vara bäst på att vara kommun. Utifrån detta perspektiv har ovan listade områden en tydlig koppling till näringslivsutveckling i kommunen. Digitalisering utgör exempelvis ett centralt verktyg för att erbjuda en bättre service till företag och medborgare i kommunen. Integration och jämställdhet utgör en förutsättning för att lösa företagets kompetensförsörjning på sikt givet det betydande generationsskifte som svenska små och medelstora företag står inför. Även om trenderna är globala och delvis styrs av policy på nationell nivå har den kommunala nivån genomgående rådighet att verka för dess utveckling inom den egna kommunen.

Föreliggande rapport skall ses som ett underlag för Nacka kommun att använda i dialoger med företrädare för näringslivet, enskilda företagare, men även i interna dialoger om hur kommunen samlat kan arbeta för att främja att näringslivet kan utvecklas på ett konkurrenskraftigt sätt. Underlaget är dock tämligen omfattande till sin karaktär varför dess huvudsakliga budskap och slutsatser återges i två kompletterande PowerPoint-presentationer.

1.1 Disposition

I följande kapitel presenteras först en nulägesanalys av näringslivsutvecklingen i Nacka kommun. I efterföljande kapitel redogörs för respektive fokusområde fördelat på omvärldsfaktorer och trender, centrala strategier, kommunal rådighet samt i den mån det är möjligt indikatorer för att följa upp respektive område. I rapportens avslutande kapitel ges rekommendationer för det fortsatta arbetet med, och innehållet i, Nacka kommuns kommande näringslivsstrategi.

2. NULÄGESANALYS NACKA KOMMUN

Nedan presenteras en övergripande sammanfattning av näringslivets utveckling i Nacka kommun. Analysen syftar till att komplettera befintlig kunskap om kommunens näringsliv som tagits fram i tidigare rapporter samt visa på huvudsakliga trender. I Bilaga 1 återges en detaljerad analys med tillhörande figurer av näringslivsutvecklingen i Nacka kommun. Den detaljerade analysen bär särskild relevans för inriktningen av den kommande näringslivsstrategin för Nacka kommun.

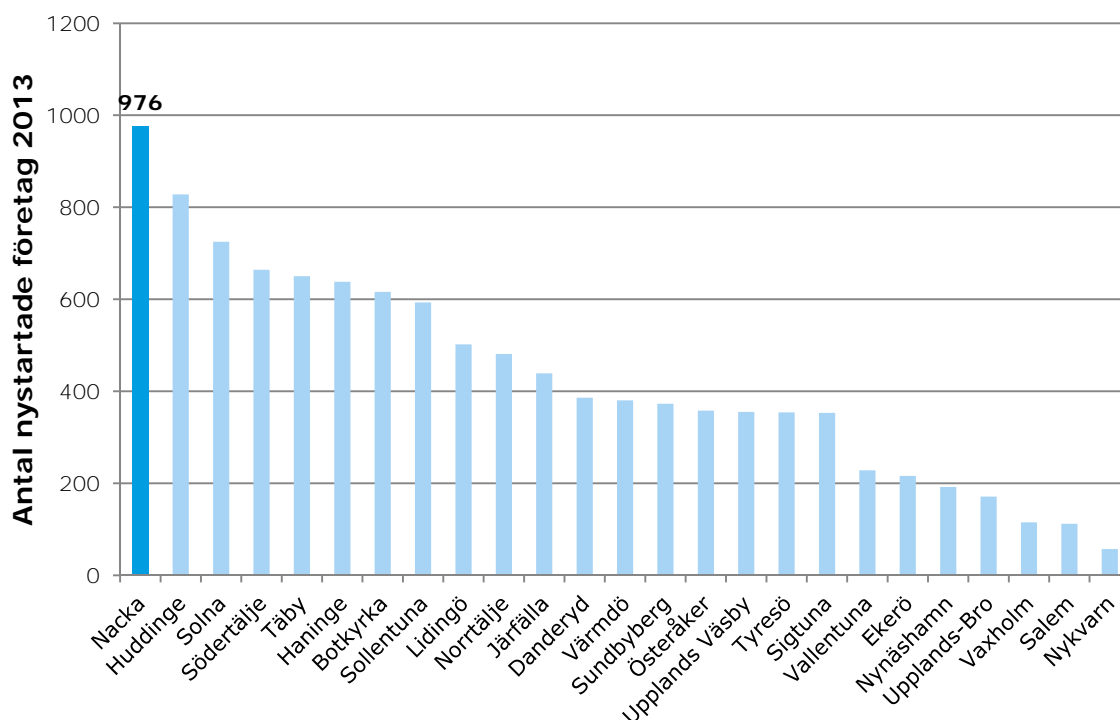
2.1 Företag och arbetsställen

I Nacka kommun finns cirka 6 300 aktiva företag som tillsammans har drygt 6 500 arbetsställen (som utgör huvudsysselsättning för någon). Justerat för befolkningsstorlek har Nacka kommun fler aktiva företag än genomsnittet både för Stockholms län och Sverige som helhet. Då samtliga arbetsställen räknas, alltså även dem som inte utgör huvudsaklig sysselsättning, finns totalt cirka 13 000 arbetsställen i kommunen.

I Nacka kommun är tillväxten sett till nya arbetsställen något högre än i Stockholms län som helhet. Det totala antalet arbetsställen har i Nacka ökat med cirka 54 procent under perioden 2002-2013, jämfört med 44 procent i Stockholms län (här räknas samtliga arbetsställen).

Exklusive Stockholm stad är Nacka den kommun där flest företag startas i Stockholms län: varje år sedan 2007 (som är det första året i data) startas flest antal företag i Nacka. Justerat för befolkningsstorlek befann sig Nacka på en femteplats i länet år 2013.

Figur 1. Antal nystartade företag 2013 i Stockholms stad (exkl. Stockholms stad)

Källa: Tillväxtanalys (2013) Statistikportalen, www.tillvaxtanalys.se

2.2 Sysselsättning

Totalt förvärvsarbetade drygt 34 000 personer i Nacka kommun år 2013 (dagbefolkningen), medan antalet personer med bostad i kommunen som arbetade (nattbefolkningen) samma år uppgick till cirka 47 500. Detta ger en kvot mellan dag- och nattbefolkning som uppgår till 0,72, vilket innebär en nettoutpendling av arbetskraft till andra kommuner. I relation till befolkningen i arbetsför ålder har Nacka en högre andel anställda personer i kommunen än genomsnittet för kommuner i söderort, men en lägre andel än kommunerna i Norrort.

Sedan 2002 har antalet anställda på de olika arbetsställena i Nacka kommun ökat med omkring 27 procent. Tillväxten är högre än i Stockholms län som helhet, där ökningen under samma period uppgår till drygt 21 procent.

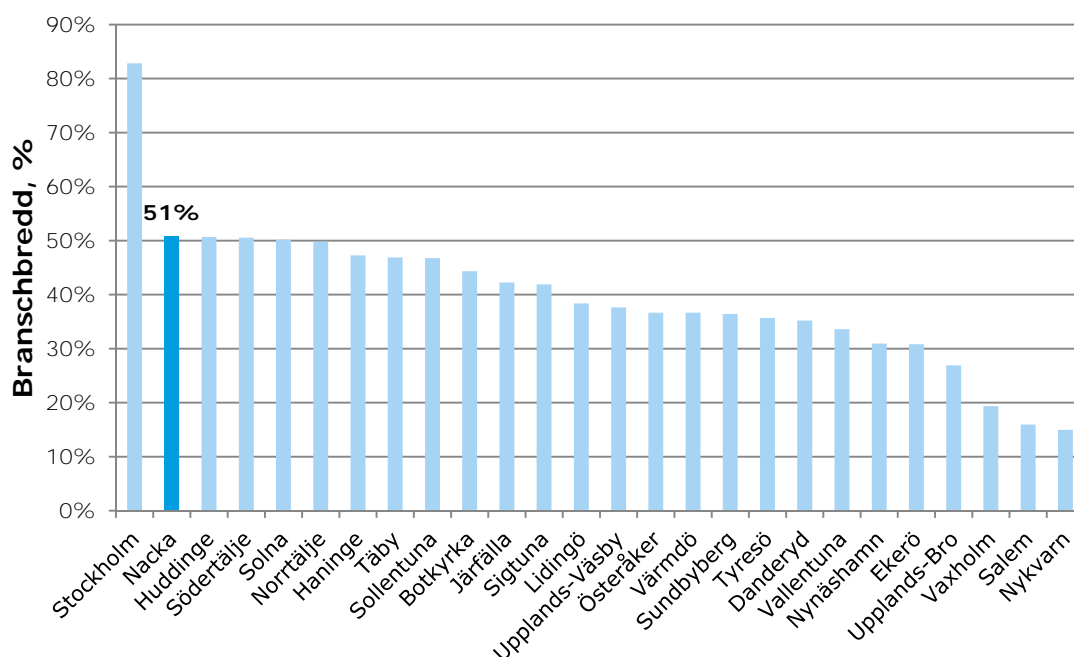
2.3 Branschstruktur

I termer av antal förvärvsarbetande är den största branschen i Nacka kommun (dagbefolkning) *Handel*, som sysselsätter nära 6 000 personer, motsvarande 17 procent av det totala antalet förvärvsarbetande med arbetsplats i Nacka kommun. Näst största bransch bland dagbefolkningen är *Företagstjänster*, som sysselsätter cirka 4 900 personer, motsvarande 14 procent. *Utbildning* och *Vård och omsorg* samlar båda cirka 13 procent vardera av den totala sysselsättningen i Nacka kommun.

I absoluta tal har sysselsättningen ökat mest inom *Handel*, *Företagstjänster* och *Byggverksamhet* under perioden 2007-2013. Dessa branscher har också vuxit mest i relativa termer, d.v.s. deras respektive andel av den totala sysselsättningen i Nacka kommun har vuxit mest. I procentuella termer har *Energiförsörjning*, *miljöverksamhet*, *Hotell- och restaurangverksamhet* och *Byggverksamhet* vuxit mest: 38-39 procent under perioden 2007-2013.

Jämfört med andra kommuner i länet har Nacka kommun en stor branschbredd: av totalt 821 studerade branscher finns sysselsatta i 417 branscher (51 procent) i kommunen. Endast Stockholms stad uppvisar en högre branschbredd (83 procent). Då Nacka har sysselsatta inom fler branscher än övriga kommuner kan kommunen anses vara mindre sårbar för enskilda nedgångar i specifika branscher än huvuddelen av övriga Stockholmskommuner.

Figur 2. Branschbredd i Stockholms stad 2013

Källa: rAps-RIS (2014) *Arbetsmarknad*

Av totalt 52 branscher uppvisar fyra branscher i kommunen en hög grad av specialisering, på så sätt att sysselsättning i dessa branscher är relativt sett mer vanligt i Nacka kommun jämfört med övriga länet. Branscherna är:

- Tillverkning av trä och varor av trä, rotting o.d. utom möbler
- Tillverkning av gummi- och plastvaror
- Detaljhandel utom med motorfordon och motorcyklar

- Tillverkning av kemikalier och kemiska produkter

Branscherna med hög specialiseringsgrad har också i procentuella termer vuxit snabbare än dem med låg och genomsnittlig specialiseringsgrad i kommunen, men ej i relativa termer, där gruppen med genomsnittlig specialiseringsgrad har vuxit mest. Inom gruppen med hög specialiseringsgrad finns också betydande variationer:

- Branschen *Tillverkning av gummi- och plastvaror* ökat från 13 till 60 sysselsatta, en procentuell ökning på 362 procent, medan *Tillverkning av kemikalier och kemiska produkter* har minskat från 300 till 104 personer, en minskning med 65 procent.
- Den bransch som har högst specialiseringsgrad i Nacka kommun, *Tillverkning av trä och varor av trä, rotting o.d. utom möbler*, har ökat från 75 till 91 personer (21 procent). Den fjärde branschen i denna grupp, *Detaljhandel utom med motorfordon och motorcyklar*, har ökat mest i absoluta termer, 943 personer och näst mest i procentuella termer, 37 procent.

Handel dominerar som bransch i flera Stockholmskommuner och förekomsten av olika typer av handel kan betraktas som en viktig förutsättning t.ex. för att attrahera befolkning och företag i andra branscher. En fråga för kommunen att diskutera är om det i Nacka finns särskilda typer av handel vars lokalisering gynnas av särskilda faktorer (t.ex. befolkning, geografi), som skiljer Nacka från andra kommuner.

Tre av de fyra mest specialiserade branscherna i termer av sysselsättning är alltså tillverkande branscher. Två av dessa har också utvecklats positivt i termer av sysselsättning under de senaste åren. Det kan därför finnas anledning för kommunen att ytterligare utreda dessa branschers förutsättningar och betydelse för näringslivet i kommunen

3. INNOVATION

3.1 Omvärldsfaktorer och trender

Innovationer är centrala för ekonomiskt välstånd, produktivitetsutveckling, samt för att utveckla lösningar kopplat till nya behov som uppstår. Innovation kan i sig uppstå i olika former. En innovation kan bestå av antingen produktinnovationer eller processinnovationer, där produktinnovation innebär nya eller bättre materiella varor eller immateriella tjänster, medan processinnovationer handlar om hur produkter och tjänster framställs. Andra typer av innovationer är organisatoriska innovationer, nya organisationssätt samt strategimässiga innovationer, exempelvis skapandet av nya marknader och nya affärsmodeller. OECD definierar innovation som:

”Införandet eller genomförandet av en ny eller väsentligt förbättrad vara, tjänst eller process, nya marknadsföringsmetoder eller nya sätt att organisera affärsverksamhet, arbetsorganisation eller externa relationer.”

I Sverige har ett allt större fokus lagts vid innovation under de senaste 15 åren. Inom tillväxtpolitiken har innovationsutveckling blivit ett alltmer viktigt inslag. Frågor om hur företag kan bli mer innovativa både genom utvecklingen av den egna organisationen och i samspel med andra företag, forskningsaktörer och samhällsaktörer är i särskilt fokus för olika policyinsatser. Samtidigt har även en bredare syn på innovation växt fram där olika delar av samhället ses som viktiga för att bidra till innovation. Två tydliga exempel på det med koppling till det offentliga uppdraget är innovationsupphandling och utmaningsdriven innovation.

3.1.1 Innovation som ett sätt att lösa samhällsutmaningar

Mot bakgrund av de stora samhällsutmaningarna – särskilt inom energi, hälsa och miljö – har efterfrågan och behovet av hållbara innovativa lösningar ökat under de senaste decennierna. Karakteristiskt för dessa samhällsutmaningar är att utmaningarna inte avgränsas till ett lokalt, regionalt eller nationellt perspektiv utan till ett internationellt. Lösningen på samhällsutmaningen involverar fler än en aktör. Det krävs ofta samverkan mellan olika samhällsfärer såsom näringsliv, forskning och samhälle.

Möjligheterna för innovation inom offentliga verksamheter lyfts allt oftare och har blivit ett allt viktigare inslag i samhällsdebatten. Potentialen för det offentliga att bidra till förnyelse, samhällsomställning, men också för att kunna tillgodose medborgarens behov på ett resurseffektivt sätt, är och kommer alltjämt vara stor.

Kopplat till innovation inom offentlig sektor pågår i dag olika initiativ för att stärka förutsättningarna. Den statliga utredningen ”Att tänka nytt för att göra nytta- om perspektivskiften i offentlig verksamhet”¹ identifierar olika viktiga områden för utveckling såsom att offentliga aktörer än mer ska utgå från behov hos medborgarna, ett ökat fokus på att kunna hantera komplexitet och samverka över politikområden, en styrning som inte i lika hög grad baseras på kontroll, utveckling av idéhanteringssystem och ledare som kan leda i förändring och i innovation.

Ett annat tecken på att innovation i offentlig sektor identifieras som än viktigare är att SKL och VINNOVA i januari 2015 fördjupade samarbetet genom en avsiktsförklaring för de närmaste tre åren. Tanken är att gemensamt erbjuda stöd till kommuner, landsting och regionala aktörer kopplat till att utveckla ledarskap och organisatoriska förutsättningar för innovation. Samarbetet ska även stimulera till utveckling av smarta välfärdstjänster med stöd av ny teknik.

Idag pågår bland annat olika satsningar för att öka innovationsförutsättningarna inom hälso- och sjukvården. VINNOVA har bland annat haft regeringens uppdrag att bidra till satsningar kring innovationsslussar och testbäddar inom hälso- och sjukvården i hela landet. Tanken är att detta ska leda till nya utvecklade produkter och tjänster, en förbättrad hälso- och sjukvård samt mera

---

¹ SoU 2013: 40

attraktiva arbetsmiljöer genom att personalen erbjuds alternativa karriärvägar och även möjligheter att påverka den egna arbetssituationen. VINNOVA har även genomfört andra satsningar kring innovation i offentlig verksamhet. Ett exempel är utlysningen FRÖN som har syftet att stimulera till innovationslust i den offentliga sektorn.

Nära kopplat till innovation inom offentligheten är begrepp som social innovation vilket handlar om innovationer som löser samhällsproblem på nya sätt. Ofta handlar det även om att involvera användare/medborgare på olika sätt i detta och att innovationen på något sätt kan bidra till samhällsnytta och samhällsekonomiska vinster. VINNOVA definierar bland annat social innovation som nya tjänster, varor, metoder och arbetssätt som bidrar till ett inkluderande och välmående samhälle.² Företag, ofta drivna av samhällsentreprenörer, kan till exempel kombinera ett visst vinstintresse med att göra en samhällsinsats.

3.1.2 Innovation uppstår ofta i ett samspel mellan olika perspektiv

Innovation uppstår ofta i samspel mellan olika perspektiv och i möten mellan olika aktörer. Det finns därför både olika begrepp som beskriver detta men också initiativ som bidrar till ett ökat fokus på just samspelet och samverkan kring innovation. Öppen innovation är ett begrepp inom innovationsområdet som alltmer används för att beskriva nödvändigheten av att företag allt mer öppnar upp sina innovationsprocesser för att kunna använda också extern kunskap i utvecklandet av innovationsförmågan. Sättet som företag "öppnar upp" kan till exempel handla om att söka efter nya produkter och tjänster hos mindre nystartade företag eller att ha en mycket tätare dialog med slutkunder, underleverantörer eller konkurrenter. Grundtanken kring öppen innovation handlar om att både använda de idéer som finns inom företagets ramar och utanför. Detta blir framförallt relevant i globalt konkurrensutsatta branscher och sektorer såsom t ex telekom men har ökat i relevans även för andra branscher.³ Öppen innovation har börjat användas som begrepp kopplat även till offentliga aktörer utifrån vikten av att ta till sig kunskap och idéer från omvärlden.

Andra begrepp och samverkansformer som har visat sig vara viktigt för innovationsförmågan är att företag är lokaliserade i kluster. Företag som är en del av ett kluster är mer innovativa. Kluster ökar förutsättningarna för att företag ska hitta kompetent personal. Krävande kunder i närmiljön bidrar till att nya lösningar skapas. Dessutom finns i kluster relaterade och stödjande företag som på olika sätt bidrar till utvecklingen (Exempelvis KIBS Knowledge intensive Business Services). Kostnaderna för företag att omvandla idéer till nya produkter och tjänster är mindre för företag i ett kluster än för företag utanför kluster.

Kluster kan bidra till innovation bland annat genom att samlokaliseringen för med sig korta kommunikationsvägar, snabba informationsflöden och kontinuerliga utbyten av idéer, innovationer och kompetens. Inom ramen för olika klusterinitiativ bedrivs även ett gemensamt arbete för innovation. Detta kan handla om samarbete kring olika delar av en innovationsprocess, allt från idégenerering till testning och demonstration av nya lösningar. Idag – och parallellt med klusterbegreppet – talas det även om olika typer av innovationsplattformar, som kan handla om mötesplatser och innovationsarbete i samverkan mellan olika branscher/sektorer såsom t ex hälsa och IT. Kopplat till hållbar stadsutveckling och nybyggnationer av områden skapas till exempel nya samverkansformer för att utveckla nya lösningar kopplat till hållbarhet (ekonomisk, miljömässig och social hållbarhet). I Stockholm finns till exempel OpenLab som är ett forsknings- och utbildningssamarbete där studenter och forskare från Karolinska Institutet, KTH, Stockholms Universitet, Södertörns Högskola tar sig an utmaningar som Stockholms stad, landstinget och Länsstyrelsen står inför kopplat till samhällsutmaningar. Målet är att ta fram nya lösningar genom tvärdisciplinär samverkan.

² VINNOVA Information VI 2015:04 Social Innovation

³ Begreppet Open Innovation kommer främst från studier av företags innovationsprocesser och lanserades av Henry Chesbrough

Vikten av att stärka ledarskapet kring innovation är ett annat fenomen som blivit allt mer tydligt. Nya tjänster har inrättats både i privat och offentlig verksamhet kopplat till innovationsledarskap. Kunskap har utvecklats kring vad ett ledarskap för innovation kräver. En ny standard för innovationsledning introducerades bland annat nyligen av SIS, Swedish Standards Institute. Tanken är ett mer strukturerat ledningssystem för innovation i verksamheter. Ledningssystemet innehåller bland annat ledarskapsfrågor och vikten av att involvera den högsta ledningen, att arbeta fram ledningsprocesser för innovation, att förstå och använda innovationsledningsmetoder, att skapa en kultur för innovation osv.

3.2 Strategier och handlingsplaner

Internationellt sätts allt större fokus vid innovation genom OECD:s Innovationsstrategi och inom EU och strategin för Europa 2020. Inom denna strategi ses innovation som ytterst viktigt för att öka den europeiska konkurrenskraften. Inom strategin lyfts vikten av att arbeta med en smart, uthållig och inkluderande tillväxt. För att nå en mer smart tillväxt lyfter strategin vikten av att den europeiska ekonomin blir ännu mer kunskaps- och innovationsbaserad. Detta betyder att kvaliteten på utbildningen, forskningsresultat, innovation och kunskapsöverföring samt användandet av IT och kommunikationsteknologier måste stärkas. Andra viktiga områden handlar om att stärka den europeiska inre marknaden kopplat till tjänster. Även kopplat till EU 2020 talas om att forsknings och innovationsresurser bör fokuseras mot s k samhällsutmaningar såsom klimatförändringar, energi och resurseffektivitet, hälsa och demografiska förändringar. Inom strategin finns vidare ett antal "flaggskeppsprojekt" med särskilda fokusområden såsom "A digital agenda" för Europa. Inom ramen för EUs strukturfonder och den regionala fonden är innovation ett viktigt område. Mellan 30-40 procent av strukturfondsmedlen i de kommande regionala programmen i Sverige kommer att satsas på innovationsinsatser för vilka de finns stora möjligheter för Nacka kommun att delta.

Ett begrepp som används kopplat till EU:s strategier med bäring på den regionala och lokala nivån är smart specialisering. Med smart specialisering åsyftas att företag, forskningscentra och universitet tillsammans identifierar en regions mest lovande specialisering. Inom EU-kommissionens förslag till framtida sammanhållningspolitik (2014-2020) utgör smart specialisering ett förhandsvillkor för ett av de tematiska mål som Sverige kan komma att investera i under nästa programperiod (FoU-mål). Genom att länka prioriterade verksamheter såsom exempelvis kluster, branscher eller kompetensområden till relaterade verksamheter lokalt, regionalt och internationellt ska smart specialisering bidra till en ökad effektivitet i användningen av offentliga medel för innovation och forskning.⁴

I Sveriges nationella innovationsstrategi talas om ett innovationsklimat som "ger bästa möjliga förutsättningar för individer, företag, offentlig verksamhet och civilsamhället att vara innovativa".

"Innovation handlar om nya eller bättre sätt att skapa värden för samhälle, företag och individer. Innovationer är nya lösningar som svarar mot behov och efterfrågan i vardagen och omvärlden. Värdet uppstår i nyttiggörandet och tillämpningen av en idé. Värdet som skapas kan ta många former – ekonomiska, sociala eller miljömässiga värden."⁵

I den nationella innovationsstrategin fastställs ett antal målsättningar som handlar om att skapa förutsättningar för företag i Sverige att växa genom att erbjuda innovativa lösningar på globala marknader och att företag arbetar systematiskt med att stärka sin innovationsförmåga. En förutsättning för detta är att Sveriges innovationsmiljöer är globalt attraktiva, att Sveriges regioner

⁴ Regionala innovationer- en introduktion till begrepp, praktik och politik

⁵ Den nationella innovationsstrategin, Näringsdepartementet

utvecklar sin innovationskraft utifrån sina unika förutsättningar och att strategier för innovation är förankrade i ett samlat regionalt ledarskap.

Innovationskraft Sthlm har sedan 2010 mobiliserat regionens aktörer i syfte att långsiktigt stärka Stockholmsregionens innovationsförmåga. Inom ramen för detta arbete har en regional innovationsstrategi tagits fram.⁶ Denna antogs 2012 och består av olika insatsområden såsom Forsknings- och innovationsstruktur, Innovationsupphandling, Kapitalförsörjning, Tvärvetenskap, Globalt attraktiv. Visionen är att Stockholm ska gå från dagens styrkeposition till att bli världens mest innovationsdrivna ekonomi år 2025. Ett antal mål är uppsatta för innovationsstrategin såsom att Stockholmsregionen ska uppfattas som mer attraktiv för studenter, forskare, experter, entreprenörer, investerare och internationella storföretag, samt att samverkan ska öka och resultatet från samarbeten förbättras genom bland annat bättre och utökade samarbeten mellan forskare, företag och politik/offentlig verksamhet. För varje insatsområde i strategin har handlingsprogram tagits fram. En rad aktörer i Stockholmsregionen har arbetat tillsammans för att konkretisera handlingsprogrammen och för att skapa förutsättningar för implementering av strategin.

Kommuner i Stockholmsområdet utvecklar innovationsstrategier för hela verksamheten. Stockholms stad är t ex i färd med att ta fram ett innovationsprogram. Andra exempel på kommuner i Sverige som har börjat ta initiativ inom området är Eskilstuna och Motala kommun.

3.3 Kommunal rådighet

Olika faktorer påverkar innovationsförutsättningar. Exempel på makrovillkor är till exempel regleringar, marknadsvillkor och normer som främjar innovation liksom skattesystem och infrastruktur. Regionala och lokala förutsättningar kan däremot handla om tillgång till fysisk och digital kommunikation, kompetent arbetskraft, tillgång till kapital och utbildnings- och forskningsresurser som kan vara relevanta för innovation. Förutom detta är det även viktigt med täthet och närhet, öppenhet och tolerans, det vill säga att det finns ett positivt klimat för förändring. Utifrån ett organisationsperspektiv är det viktigt hur företag och offentliga aktörer organiserar sitt innovationsarbete och hur organisationerna samverkar med andra.⁷

För en kommun kan således ett antal roller identifieras. Det kan handla om hur kommunen arbetar med kommunens egen organisation och hur möjligheterna till innovation kan förstärkas både utifrån ett internt arbete med även i samverkan med andra aktörer. Olika typer av innovationspartnerskap mellan kommun och andra aktörer som företag kan bidra till att stimulera fram innovativa och kommunalt behovsanpassade lösningar. Kopplat till samverkan med andra aktörer kan det handla om att tillsammans med akademi och företag utveckla nya lösningar kopplat till hållbara städer. Kommunen kan även ha en roll i att utveckla attraktiva och innovativa miljöer utifrån ett planeringsperspektiv⁸. I detta finns en rad aspekter som kan vara viktiga att ta hänsyn till såsom en täthet i stadsmiljöer som underlättar för överföring av kunskap och samarbete mellan forskare, företag och offentlighet. Attraktiva platser behövs där människor med olika kunskaper, erfarenheter och kreativa idéer lätt kan mötas. Det handlar här om allt från fysiska miljöer och arkitektoniska kvaliteter till att det bedrivs ett aktivt visionsarbete kring platsen.

Kommunerna kan även i kraft av sin upphandling bidra till att stimulera fram nya innovativa lösningar. Genom olika typer av innovationsupphandling har kommunen möjligheten att upphandla utifrån behov istället för att utgå från färdiga lösningar som finns på marknaden.

⁶ Strategin antogs av en ledningsgrupp bestående av de tre universiteten Karolinska Institutet, Kungliga Tekniska Högskolan och Stockholms Universitet samt Stockholms läns landsting, Stockholms stad, Kommunförbundet i Stockholms län, Stockholms handelskammare, Stockholm Business Region och Länsstyrelsen i Stockholm.

⁷ Den nationella innovationsstrategin, Working paper 2013:14 Innovationsklimatet i Sverige-indikatorer till den nationella innovationsstrategin 2013 Tillväxtanalys.

⁸ Ramböll bedriver exempelvis sådana partnerskap med Köpenhamns och Århus kommuner för att utveckla innovativa metoder för att utveckla "livable cities".

4. KAPITALFÖRSÖRJNING

För att nya företag skall kunna starta och utveckla sin verksamhet krävs det i de flesta fall kapital i någon form. Storleken på kapitalinsatsen och källan till kapitalet varierar dock stort mellan olika typer av företag. Det finns flera tänkbara finansieringskällor för företag: lån och krediter från banker eller andra kreditinstitut, externt ägarkapital från olika riskkapitalaktörer, affärsänglar, offentliga myndigheter (statliga eller regionala), leasing- och factoringföretag med mera. De olika finansieringskällorna delas ofta in i tre kategorier:⁹

1. Kapitaltillskott från ägare eller grundare ("interna" medel)
2. Extern skuldfinansiering ("externa" medel): t.ex. lån och krediter från banker eller offentliga aktörer
3. Externt ägarkapital ("externa" medel): t.ex. venture capital från investeringsfonder eller "informellt" venture capital från affärsänglar
4. Övrigt: t.ex. bidrag och projektmedel

I bilaga finns mer information om vad som kännetecknar de olika finansieringsformerna samt i vilken utsträckning företag använder dem.

4.1 Omvärldsfaktorer och trender

I den allmänna debatten tillskrivs de små och medelstora företagen en mycket stor betydelse för ekonomin i både Sverige och Europa. De utgör majoriteten av företagen: företag med 0-9 anställda ("mikroföretagen") utgör cirka 96 procent av alla företag i Sverige och då företag med 10-49 anställda ("småföretagen") läggs till utgör gruppen mer än 99 procent av alla företag. Till sammans står mikro- och småföretagen för cirka 65 procent av förädlingsvärde, omsättning och antal anställda i näringslivet i Sverige.¹⁰ Dessa företag fungerar bland annat som kanaler för kommersialisering av ny kunskap och teknik och som källor till nya växande företag. Konkurrenskraften och innovationsförmågan hos dessa företag beskrivs därför ofta som avgörande för framtida sysselsättning och för förnyelse av näringslivet.¹¹

Samtidigt som de små och medelstora företagens har en stor betydelse för ekonomin pekar studier, forskning och samhällsdebatt på att det finns en rad hinder för deras möjligheter att växa. Exempel på sådana hinder är tillgången till infrastruktur, tillgången till och kostnaden för kompetent arbetskraft, lagar och myndighetsregler, det allmänna näringslivsklimatet (inklusive skatteregler och skattesatser) samt tillgången till extern finansiering i form av lån, externt ägarkapital och garantier.¹² Just tillgången till extern finansiering beskrivs ofta utgöra ett särskilt stort problem för små företag i de tidiga faserna (unga, eller nystartade företag), då kommersiella banker och investerare upplever att det är mer riskfyllt att finansiera denna typ av företag än större och mer etablerade företag. Nedan redogörs kortfattat för några centrala omvärldsfaktorer och trender som diskuteras i den allmänna debatten och som påverkar företagens kapitalförsörjning. Redogörelsen avgränsas till att omfatta extern finansiering, i form av skuldfinansiering och ägarkapital i form av venture capital.

---

⁹ Söderblom (2012)

¹⁰ Tillväxtverket (2013b) *Tillväxtmöjligheter och tillväxthinder för svenska små och medelstora företag – Företagens villkor och verklighet 2011*

¹¹ Se t.ex. European Commission och European Investment Bank (2014) *Ex-ante assessment methodology for financial instruments in the 2014-2020 programming period*, Regeringskansliet (2008) "Hjälp till små och medelstora företag betyder mycket för exporten" och VINNOVA (2013) "Innovativa små och medelstora företag"

¹² Se t.ex. European Commission och European Investment Bank (2014) och Tillväxtverket (2013b)

4.1.1 Omvärldsfaktorer och trender inom skuldfinansiering

Utmaningar för utlåning till unga företag

De två huvudsakliga faktorer som styr de kommersiella bankernas och kreditinstitutens kreditgivning till företag är bedömd **framtida återbetalningsförmåga** samt förekomsten av **säkerheter**. Unga företag med begränsad omsättning och litet kassaflöde kan dock ha svårt att leva upp till långgivarens krav på att amortera och betala ränta. Dessutom är avsaknad av säkerheter och/eller historik enligt litteraturen särskilt vanligt i unga företag i tidiga skeden. De kommersiella bankernas och kreditgivarnas utlåning styrs dessutom av såväl amerikanska som europeiska och nationella regelverk, som har kommit att skäras i och med finanskrisen. De så kallade Baselreglerna har höjt kravet på bankernas kapitaltäckning, det vill säga den grad av eget kapital som bankerna måste ha i relation till sin totala utlåning. Trots finanskris och skärpta krav på bankerna ökar fortfarande utlåningen till företag i Sverige, men tillväxttakten i utlåningen minskar. Jämfört med utvecklingen i euroområdet, där utlåningen till företag minskar, är utvecklingen i Sverige således positiv.¹³

Förändringar i det offentliga främjandesystemet

Även det offentliga främjandesystemets låne- och krediterbjudanden är i förändring. I Sverige är Almi det offentliga huvudsakliga verktyg för att stärka de små och medelstora företagens tillgång till lån och krediter. I samband med finanskrisen fattade regeringen beslut om att öka Almis maximala andel i ett lån tillsammans med privata banker från 50 till 80 procent. Almi kan även finansiera hela beloppet för mikrolån och kan efter finanskrisen finansiera mikrolån upp till 250 000 kronor, jämfört med tidigare 100 000 kronor.¹⁴ Ett ytterligare exempel på systemets förändring är att Almi i januari 2015 lanserade ett nytt tillväxtlån för innovativa företag, som tagits fram tillsammans med Europeiska Investeringsfonden (EIF).¹⁵

Antalet bankkontor minskar utanför storstadsområdena

Alla kommuner i Sverige har tillgång till minst ett bankkontor, men Sverige har en låg bankkontorstäthet vid en jämförelse med andra europeiska länder. De flesta bankkontoren är lokaliserade i södra delen av Sverige och storstäderna, vilket följer hur befolkningen är fördelad i landet. Antalet bankkontor i Sverige har över en knapp tjuogoårsperiod (1993 till 2010) minskat från över 3000 till cirka 1800, motsvarande 40 procent. De delar av Sverige där antalet bankkontor har varit mest stabilt är i storstadskommunerna Stockholm, Göteborg och Malmö. Det finns enligt Backman (2013) ett mönster där bankkontoren försvinner främst på landsbygden, det vill säga i kommuner där det redan i utgångsläget finns färre bankkontor per invånare.¹⁶

4.1.2 Omvärldsfaktorer och trender inom externt ägarkapital i form av venture capital

Nedan diskuteras omvärldsfaktorer och trender inom venture capital, mot bakgrund dels av att investeringar i form av venture capital riktar sig primärt till de små och unga företagen, dels av att venture capital röner ett stort politiskt intresse nationellt och flertalet satsningar planeras i Sverige framöver (mer om detta i nästa kapitel).

En nedåtgående trend för venture capital-investeringar

Venture capital-investeringar i tidiga och tillväxtfaser i Sverige visar en nedåtgående trend. Från toppnivån på cirka 4,8 miljarder investerade kronor år 2008 hade investeringsvolymen minskat

¹³ Finansinspektionen (2013) *Bankernas räntor och utlåning, 28 maj 2013 (KV1, 2013)*, http://www.fi.se/upload/43_Utredningar/20_Rapporter/2013/bru_kv1_2013.pdf

¹⁴ För att undvika oönskad konkurrens med de privata bankerna är räntan på lån från Almi högre än på den privata marknaden. OECD (2013) påpekar att det därför är rimligt att tro att entreprenörer som sökt finansiering från Almi har banklån som sitt förstahandsval. Därför är det också sannolikt att de vänt sig till banken först, men att banken avslagit låneansökan alternativt begärt medfinansiering från Almi.¹⁴ Samtidigt kan nämnas att Almi ställer lägre krav på personliga säkerheter än vad de privata bankerna gör, vilket innebär att många entreprenörer kan ha Almi som sitt förstahandsval.

¹⁵ Almi (2015) "1,2 mdr till innovativa företag", <http://www.almi.se/Aktuellt/12-mdr-till-innovativa-foretag/>

¹⁶ Backman, Mikaela (2013) *Nyföretagande och närheten till finansiellt kapital*, Entreprenörskapsforum

till cirka 1,9 miljarder kronor år 2012, en minskning på cirka 60 procent.¹⁷ Nya siffror från Tillväxtanalys visar dock att investeringsaktiviteten ökade något under år 2013, då investeringar motsvarande två miljarder kronor genomfördes.¹⁸

Den svenska marknaden är stor, i ett internationellt perspektiv

Samtidigt som investeringsaktiviteten alltså har minskat framstår venture capital-marknaden i Sverige som stark i ett internationellt perspektiv: utifrån andelen investeringar i procent av BNP mellan åren 2007-2012 ligger Sverige näst högst i Europa med drygt 0,05 procent av BNP. Genomsnittet för EU är drygt 0,03 procent. I ett internationellt perspektiv är det enbart i Israel, USA, Kanada och Ungern som det investeras mer venture capital, i relation till BNP.¹⁹

Det privata kapitalet minskar, medan det offentliga ökar

Vid uppdelning av privata och offentliga fonders investeringar visar statistiken på en kraftig minskning bland de privata investeringarna under perioden 2008 till 2013. Privata investeringar utgör fortfarande den största delen, men under samma period har offentliga investeringar nästan fördubblats och gapet mellan privata och offentliga fonders totala venture capital-investeringar har minskat.

Venture capital-investeringar i Sverige är starkt koncentrerade till storstadsregionerna

Ur ett geografiskt perspektiv är investeringarna i Sverige ojämnt fördelade över landet. Mer än en femtedel av de totala beloppen som i Sverige investeras i storstadsregionerna Stockholm, Västsverige och Sydsverige. Enbart i Stockholmsregionen investeras mer än hälften av de totala beloppen i Sverige. Även det informella venture capital som investeras av affärsänglar och privatpersoner bedöms uppvisa en liknande fördelning: hälften av detta kapital uppskattas investeras i Stockholm och cirka en fjärdedel i Göteborg och Malmö tillsammans.²⁰

4.2 Strategier och handlingsplaner

4.2.1 Den internationella nivån: trender i OECD-länderna

I ett internationellt perspektiv kan följande huvudsakliga trender observeras vad avser policyinsatser för kapitalförsörjning för små och medelstora företag:

- Ökad policyfokus på finansiering i sådd och tidiga faser
- Fortsatt stark fokus på utbudssidan
- Skifte från direkta till indirekta instrument²¹

Majoriteten OECD-länder har haft offentligt finansierade bidrags-, låne- och garantisystem på plats i många år och sedan finanskrisen har omfattningen ökat. Trenden såväl internationellt som i Sverige är ett starkt fokus på att öka utbudet av finansiering, medan insatser för att främja företagets efterfrågan²² är betydligt mindre vanliga. Satsningar på att öka utbudet av externt ägarkapital (riskkapital) ökar i omfattning och blir fler både internationellt och i Sverige, särskilt satsningar på saminvesteringsfonder och fond-i-fonder, upplägg som också syftar till att stimulera det privata kapitalets investeringsvilja. Olika former av skatteavdrag för privata investerare har också ökat något i omfattning och utbredning i vissa OECD-länder, vilket innebär ett visst

¹⁷ Tillväxtanalys (2013a) *Riskkapitalmarknaden i Sverige 2013*, Statistik 2013:07

¹⁸ Tillväxtanalys (2014) *Riskkapitalstatistik 2013: Venture Capital – Investeringar i svenska portföljbolag*, Statistik 2014:05

¹⁹ OECD (2013) "Venture capital investments as a percentage of GDP (US Dollars)", http://www.oecd-ilibrary.org/industry-and-services/entrepreneurship-at-a-glance-2013/venture-capital-investments-as-a-percentage-of-gdp-us-dollars_entrepreneur_aag-2013-graph83-en

²⁰ Avdeitchikova (2008)

²¹ Wilson, K. och F. Silva (2013) "Policies for Seed and Early Stage Finance: Findings from the 2012 OECD Financing Questionnaire", *OECD Science, Technology and Industry Policy Papers*, No. 9

²² T.ex. insatser för att öka företagets kännedom om tillgängliga finansieringsmöjligheter och insatser för att göra företagen mer investeringsbara (öka deras "humankapitalförmågor")

skifte från direkta till indirekta policyinstrument för att främja företagens kapitalförsörjning. I tabellen nedan sammanställs utvecklingen i OECD-länderna de senaste fem åren.

4.2.2 EU-nivån: ett flertal initiativ, handlingsplaner och program

Kapitalförsörjning för små och medelstora företag har hög prioritet på EU-nivå. EU-kommissionen arbetar på flera olika sätt tillsammans med medlemsländerna och finansiella institutioner för att främja företagens tillgång till kapital. De huvudsakliga strategierna och handlingsplanerna på EU-nivå är:

- Action plan to improve access to finance for SMEs
- COSME-programmet²³ 2014-2020
- Programmet CIP²⁴ financial instruments 2007-2013
- Horizon 2020: InnovFin – EU Finance for Innovators

Redan under programperioden 2007–2013 uppmuntrade EU-kommissionen medlemsländerna att inom ramen för strukturfondsprogrammen istället för eller som komplement till bidrag (*grants*) använda återbetalningsbara ("revolverande") marknadskompletterande instrument såsom ägar-kapital, kreditgarantier och lån. För programperioden 2014–2020 för EU:s strukturfonder uppmuntrar kommissionen medlemsländerna att öka satsningar på finansieringsinstrument, med motiveringen att de kombinerar offentliga och privata medel i syfte att nå uppsatta mål och dessutom kan medföra avkastning och kapitalet kan därmed användas flera gånger.²⁵ Kapitalförsörjning i form av externt ägarkapital (venture capital) har också en framträdande roll i de svenska strukturfondsprogrammen för perioden 2014-2020 (se vidare nedan).

4.2.3 Sverige: flera statliga bolag och stiftelser i ett svåröverskådligt system som vuxit fram under lång tid

I Sverige (2011) förvaltar offentliga riskfinansiärer, för såväl låne- och externt ägarkapitalverksamhet, cirka 17 miljarder kronor (exkl. regioner och universitetsnära riskkapitalbolag). Av dessa är cirka 10 miljarder kronor avsatta för investeringar i externt ägarkapital (exklusive Sjätte AP-fondens investeringar i ägarkapital). Flera statliga bolag och stiftelser har i uppdrag att förbättra tillgången till kapital för företag och systemet med olika statliga aktörer har vuxit fram under lång tid, som ett resultat av ett flertal separata utredningar och har kritiserats för bristande transparens och överlappande verksamheter. Den svenska staten har spelat en aktiv roll i att försöka stimulera en vital riskkapitalmarknad och att åtgärda "kapitalgapet" i tidiga skeden (Ds 1994:52, 1994; SOU 1981:95, 1981; SOU 1996:69) och statlig finansiering med ägarkapital har förekommit i olika skepnader sedan 1970-talet.²⁶

I betänkandet *Innovationer och företagande – Sveriges framtid* (SOU 2008:121) föreslogs åtgärder för att effektivisera statens insatser på kapitalförsörjningsområdet. Sedan dess har de statliga bolagen Innovationsbron AB och Almi Företagspartner AB slagits ihop i syfte att koncentrera statens insatser till skeden och segment där det finns ett tydligt behov av marknadskompletterande finansiering. Samtidigt har nya aktörer tillkommit i form av de statliga bolagen Inlandsinnovation AB och Fouriertransform AB och inom ramen för strukturfondsperioden 2007-2013 har Sverige för första gången använt strukturfondsmedel till riskkapitalinvesteringar i små och medelstora företag i tidiga skeden, genom en satsning på elva regionala saminvesteringsfonder. Bakom fonderna, som finansieras av nationella och regionala medfinansiärer, står Almi Invest,

²³ Competitiveness of Enterprises and Small and Medium-Sized Enterprises

²⁴ Competitiveness and Innovation framework Programme

²⁵ Tillväxtverket (2015) *Förhandsbedömning för stöd till finansieringsinstrument inom den Europeiska regionala utvecklingsfonden 2014-2020*, Rapport 0183

²⁶ Riksrevisionen (2014) och Tillväxtanalys (2010) *Staten och riskkapitalet, Delrapport 1: Metodbeskrivning och kunskapsöversikt*, Rapport 2010:01, Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser: Östersund

Norrlandsfonden och Inlandsinnovation. I Stockholms programområde agerar Almi Invest Stockholm, som finansieras av Almi Företagspartner och Tillväxtverket.²⁷

Dessutom finns i det nya, nionde strukturfondsprogrammet som är nationellt, planer på ytterligare två riskkapitalfonder: en saminvesteringsfond för investeringar i företag inom Cleantech/miljöteknik samt en fond-i-fond som ska investera i nya venture capital-fonder, i syfte att främja den privata marknaden.²⁸ Den svenska staten och andra offentliga aktörer fortsätter därmed att spela en aktiv roll i att försöka stimulera riskkapitalmarknaden och att åtgärda "kapitalgapet" i tidiga skeden, med särskild tyngdpunkt på insatser som ökar *utbudet* av kapital.

4.2.4 Stockholm: kapitalförsörjning ett prioriterat område i tillväxtarbetet

Under hösten 2011 utarbetades prioriteringar i det regionala tillväxtarbetet i Stockholm som ett led i förberedelser inför programperioden för strukturfonderna 2014-2020. Utmaningarna i RUF 2010 utgjorde grunden för dessa prioriteringar. Dessa ska ha en tydlig och prioriterad roll i det regionala tillväxtarbetet och i den framtida sammanhållningspolitiken.²⁹ För att stärka Stockholmsregionens konkurrenskraft har fem områden identifierats som särskilt viktiga, som finns beskrivna i Stockholmsregionens handlingsprogram "Världens mest innovationsdrivna ekonomi" med sikte på år 2025 och i Stockholmsregionens innovationsstrategi. Ett av dessa områden är kapitalförsörjning och i handlingsprogrammet identifieras följande insatser:

- bevaka den nationella aktiviteten, eftersom ramarna för kapitalförsörjningen i stor utsträckning regleras på nationell nivå
- undersöka alternativ finansiering av en regional investeringsfond
- genomföra informationsinsatser riktade mot framförallt politiker – med kunskapsmaterial och seminarier där goda exempel från andra länder och potentialen i EU-reglementet lyfts fram inleda en dialog med industrin – det finns goda exempel på hur industrin tar ett regionalt ansvar genom att till exempel scouta små innovativa företag i regionen.

4.3 Kommunal rådighet

Enligt Kommunallagen kap. 2 § 8 får kommuner och landsting "genomföra åtgärder för att allmänt främja näringslivet i kommunen eller landstinget". Men, "individuellt inriktat stöd till enskilda näringsidkare får lämnas bara om det finns synnerliga skäl för det." Det är således svårt för en kommun att direkt stödja företag med finansiering, men kommunen kan ha en viktig roll i att *informera* företagen om tillgängliga finansieringsmöjligheter regionalt och nationellt och därigenom fungera som en intermediär, eller lots, mellan företagare och finansiering. Denna roll kan innebära ett flertal olika insatser: företagsbesök, företagarräffor i grupp och god information på kommunens hemsida om olika källor till bidrag, lån och ägarkapitalfinansiering och vad som kännetecknar olika finansieringsformer.

Såsom framgick av genomgången av olika finansieringskällor är olika former av kapitaltillskott från grundare eller närstående den huvudsakliga finansieringskällan för de flesta företag. Detta innebär att åtgärder som kan stärka företagets egna kapital blir viktiga, med andra ord åtgärder som stärker företagsklimatet generellt i kommunen och därmed skapar förutsättningar för företagen att använda sina resurser på mest effektiva sätt.

²⁷ Riksrevisionen (2014) och Tillväxtanalys (2010)

²⁸ Tillväxtverket (2015) "Nationella regionalfondsprogrammet"

²⁹ Förslag till regionalt strukturfondsprogram för investeringar i tillväxt och sysselsättning i Stockholm 2014-2020

5. BESÖKSNÄRING

5.1 Omvärldsfaktorer och trender

5.1.1 Ökat resande i Sverige och i världen

Besöksnäringen – och mer specifikt turismnäringen – är en starkt växande näring. Medan Sveriges totala export ökat med 57 procent sedan år 2000 har turismens exportvärde under motsvarande period ökat med 160 procent. Sett till hela den svenska exporten har turismens andel ökat från 3,9 procent år 2000 till 6,4 procent under 2013.³⁰ Besöksnäringen är relativt sett sysselsättningsintensiv. Under 2013 var medeltalet sysselsatta med turism 173 000, en ökning med 32 procent sedan 2000.³¹

Ökade reala inkomster, fler betalda semesterdagar, förbättrad mobilitet och ökade utbildningsnivåer är faktorer som bidragit till en ökad efterfrågan inom besöksnäringen inom Sveriges gränser. Även ur ett globalt perspektiv har efterfrågan på resor och utlandssemestrar ökat vilket bland annat hänger ihop med en ökad medelinkomst, ökad befolkning samt ett ökat antal flygresor. I den internationella konkurrensen står sig Sverige relativt väl. I World Economic Forum Index placerar sig Sverige på en niondeplats.³² I mätningen Lyfts Sveriges styrkor inom miljö och hållbarhet, lagar och regler, en fungerande IT-infrastruktur och kvaliteten i vår naturomgivning.³³

5.1.2 Paketering, produktifiering och tematisering

Besöksnäringen är en högst trendkänslig bransch där såväl privata som offentliga aktörer behöver följa utvecklingen i omvärlden för att upprätthålla konkurrenskraften gentemot andra destinationer (såväl länder som andra orter). En framträdande trend som präglar besöksnäringen är att utforma teman och arbeta med paketering. Hur teman och paket utformas har kommit att förändras över åren men generellt har det kommit att bli mer fokus på att ta tillvara på destinationens/ortens unika värden, det kan handla en särpräglad omgivning, historia, närheten till skärgård och stad eller konst och kulturarv. Besökarna i Sverige utgörs till stor del av köpstarka grupper som söker en kombination av upplevelser. Valen av teman har därför ofta utformats utifrån tanken om en aktiv semester där besökarna kan uppleva kultur och sevärdheter i kombination med segling, cykling, fisketurer och vandring. Betoningen på paketering grundar sig på tanken om att erbjuda en kombination av upplevelser och att skapa ett erbjudande som utgår från en större kontext.

5.1.3 Hållbarhet

Hållbarhet är en av de tydligaste trenderna och kan innebära olika saker för besöksnäringen i olika länder, men har i Sverige kommit att i första hand handla om energianvändning, utsläpp och markanvändning. Andra exempel på hållbarhetsfokus är satsningar på minskad bilturism och hänsynsfull turism, vilka är två av målen som upprättats av boverket i "Vision för Sverige 2025".³⁴ Kollektivtrafiken når nu också ett stort antal av regionernas lokala besöksmål. Andelen semesterresor med kollektivtrafik till de större resmålen har mångdubblats.³⁵

5.1.4 Digitalisering och innovationer inom besöksnäringen

Digitaliseringen har en stor inverkan på besöksnäringen och yttrar sig främst genom att resebyråer förvinner och hotell eller flyg bokas via söktjänster på internet, vilket understryker vikten av att vara bokningsbar på internet för lokala besöksmål.³⁶ Digitalisering kan även tänkas vara grunden till att trenden med "sharing economy" har fått ett stort genomslag för besöksnäringen.

³⁰ Tillväxtverket, (2014). *Fakta om svensk turism*.

³¹ Ibid.

³² World Economic Forum, (2013). *The Travel & Tourism Competitiveness Report 2013*, 17.

³³ Blanke, J., Chiesa, T., (2013). *The Travel & Tourism Competitiveness Report 2013 – reducing barriers to economic growth and job creation*.

³⁴ Boverket. *Vision för Sverige 2025*. Hämtad (2015-03-24).

³⁵ Boverket. *Gynna besöksnäringen, vision för Sverige 2025*. Hämtad (2015-03-24).

³⁶ Visit Sweden, (2013). Löpande omvärldsanalys.

AirBnB och Coachsurfing är två exempel inom besöksnäringen på kraftig frammarsch. Medvetenheten om att allt fler lämnar omdömen på internet har även kommit att öka förståelsen för vikten av god service bland näringsidkare och bland aktörer som erbjuder fortbildning för aktörer inom besöksnäringen. Alltmer fokus läggs idag på hemsideanalyser samt andra internetanalyser, vilket innefattar att analysera företagets aktiviteter på facebook, deras närvaro i övriga sociala medier samt vilken information som finns tillgänglig på hemsidan.

Andra områden som kommit att bli uppmärksammade inom besöksnäringen är det lokala värdskapet. Allt fler turistkontor har lagts ned vilket har föranlett ett behov av att sprida information på nya sätt. Behovet av att samverka och samarbeta och dela med sig av sina kunder har därför växt. Vidare har intresset för det svenska kulturarvet och matkulturen ökat vilket bidragit till att fler aktörer arbetar för att skapa paket och erbjudanden som tillmötesgår dessa önskemål.

5.2 Strategier och handlingsplaner

På EU-nivå återfinns främst EU-kommissionens *plan för turistnäringen* där näringen har utpekats ha hög prioritet och uttrycks spela en nyckelroll för ekonomin i Europa.³⁷ Ökad konkurrenskraft bland näringens företag samt hållbart och ansvarstagande resursanvändning ligger högt på agendan. Kommissionen har även upprättat en implementeringsplan som uppdateras kontinuerligt där insatser och omfattande turismrelaterade initiativ som skall implementeras tillkännages.³⁸ Förutom omfattande projektmedel som betalas ut till turismsatsningar inom strukturfonderna pågår även riktade EU-initiativ såsom *turism för seniorer*, *cykelturer*, *kulturturism* samt initiativ *för att öka besöksnäringens omsättning under lågsäsonger* (Calypso). Projekt som tilldelats strukturfondsfinansiering har framförallt varit relaterade till kvalitetsförbättringar, ökning av antalet rum respektive antalet gästnätter, produktutveckling och diversifiering.

I dagsläget finns ingen politiskt antagen nationell strategi i Sverige. Däremot finns näringens nationella strategi som tagits fram av Svensk Turism AB. **Nationell strategi för besöksnäringen** pekar ut vägval för att åstadkomma en så positiv utveckling som möjligt för besöksnäringen på medellång sikt (år 2015) och lång sikt (år 2020).³⁹ Strategin vilar på en vision om att Sverige år 2020 är ett av Europas mest attraktiva resmål med starka varumärken på nationell och destinationsnivå. Strategins tre fokusområden är Destinationsutveckling och teman, Offensiv marknadsföring och försäljning samt En samordnad besöksnäring. Enligt strategin utgörs en viktig utgångspunkt av att utveckla lokala strategier utifrån förutsättningar som finns på destinationen i kombination med övergripande och vedertagna principer och system, och att på så sätt skapa förutsättningar att attrahera besökare och skapa mer volym och nya affärer.⁴⁰

Den **nationella innovationsstrategin** syftar till att bidra med ett innovationsklimat som med sikte på år 2020 kan ge de bästa möjliga förutsättningarna för innovation i Sverige. Utveckling av innovationer inom besöksnäringen lyfts i strategin som ett sätt att bidra till mer attraktiva innovationsmiljöer i Sverige.⁴¹ Vikten av att innovationer och nya informationsteknologier lyfts även i EU:s politik för besöksnäringen och uttrycks vara ett område som kommer att utvecklas allt mer fram till 2020.⁴²

På den regionala nivån kan **Stockholmsstrategin 2020** lyftas fram. Målen inom denna strategi utgörs av att Stockholm ska vara ett besöksmål i världsklass och upplevas som säker, välkomnande och hållbar destination samt att antalet gästnätter och antalet anställda inom besöksnä-

³⁷ European Commission, (2010). *Communication from the Commission to The European Parliament, The Council, The European Economic and Social Committee and The Committee of the regions.*

³⁸ European Commission, (2010). *Implementation rolling plan of tourism action framework.*

³⁹ Svensk Turism, (2010). *Nationell strategi för svensk besöksnäring – hållbar tillväxt för företag och destinationer.* s 7

⁴⁰ Ibid.

⁴¹ Regeringskansliet, (2012). *Den nationella innovationsstrategin.*

⁴² European Commission, (2010). *Communication from the Commission to The European Parliament, The Council, The European Economic and Social Committee and The Committee of the regions.*

ringen skall öka med 50 procent, samt att det turistekonomiska inflödet ska öka med 80 procent. Huvudstrategierna innebär i korthet att öka tillgängligheten genom fler bäddar och fler direktförbindelser, få en gemensam målbild inom hela länet, öka den internationella marknadsföringen, skapa en ny finansieringsmodell och säkerställa ett gott värdskap.⁴³

Inom ramen för Stockholmsstrategin har även **Skärgårdsstrategin - destinationsutveckling av Stockholms skärgård för internationella marknader** (kallas vanligen enbart Skärgårdsstrategin) upprättats. Satsningen drivs i samarbete mellan 16 parter i skärgården och finansieras till hälften av Tillväxtverket.⁴⁴

5.3 Kommunal rådighet

I Sverige har en majoritet av kommunerna någon form av verksamhet riktad till turist- och besöksnäringen. Ofta är denna organiserad som en del av den kommunala förvaltningen, men det förekommer även olika former av mer fristående arrangemang i form av bolag, stiftelser eller föreningar. De aktiviteter som är vanligt förekommande inom kommunen gällande besöksnäringen handlar om information till turister och kommuninvånare, marknadsföring av kommunen/destinationen, försäljning och bokning inom och ibland utom kommunen, långsiktig utveckling av destinationen, deltagande i övergripande näringslivsutveckling samt produktutveckling/paketering. Eftersom det turistiska erbjudandet i regel är en sammansättning tjänster och produkter från såväl privata aktörer som stat och kommun har det offentliga många gånger en roll i samordningen av dessa produkter, samt i marknadsförings- och försäljningsleden.⁴⁵

Besöksnäringen är en näring som är beroende av god infrastruktur, väl fungerande service och enkel framkomlighet. Det är ofta av vikt att det finns ett utbud av olika aktiviteter, sevärdheter och förströelser för att uppfattas som en attraktiv destination. Kommunens interna och externa attraktivitet har en direkt koppling mellan dessa faktorer. Följaktligen innebär en större variation i serviceutbudet med fler tjänster av högre kvalitet och med längre öppettider/säsonger en ökad attraktivitet och för kommunen och den offentliga arenan kan insatser innebära ökade skatteintäkter och fler arbetstillfällen inom besöksnäringens område.

I det kommunala ansvaret ligger infrastruktur och basservice samt att sköta samordningen mellan olika aktörer. Att erbjuda synlighet för företag och aktörer på kommunens hemsida eller på särskilda portaler är ett annat sätt en kommun kan bidra. Vidare finns goda exempel på hur kommuner gått samman i avsiktsförklaringar för att utveckla besöksnäringen. Detta är ofta lyckosamt då arbetet med att stärka besöksnäringen inte sällan präglas av att en destinations gränser inte följer kommungränserna. Därmed har det visat sig framgångsrikt att samverka över kommungränserna i att marknadsföra destinationen.

Det behövs ökad kompetens inom besöksnäringen. Med anledning av att en stor del av de anställda inom besöksnäringen kommer direkt från gymnasiet kan ökad fokus läggas på att de för näringen aktuella gymnasieutbildningarna har ett relevant innehåll samt att de håller en god kvalitet. Detta för att säkerställa att goda förutsättningar finns för näringens fortsatta utveckling. Nedan följer exempel på de områden som kommunen kan hantera för att främja besöksnäringens utveckling och bidra till såväl intern som extern attraktivitet:

- Satsa på kollektivtrafik till besöksmål
- Identifiera områden för turism i översiktsplanen för att redan i planeringen ta hänsyn till besöksnäringen och dess möjligheter/behov
- Säkerställa att skyltningen är tillfredsställande

⁴³ Länsstyrelsen Stockholm, (2012). *Stockholmsstrategin 2020 – Så ska besöksnäringen öka med 50 procent*.

⁴⁴ Skärgårdsstrategin 2020. *Stockholms skärgård - året-runt-destination i världsklass*. Hämtad (2015-03-25).

⁴⁵ Svensk Turism AB, (2010). Nationell strategi för svensk besöksnäring.

- Bidra till att besöksnäringen och föreningslivet träffas, knyter kontakter med varandra, anordnar mötesplatser samt verka för fler evenemang
- Medverka med olika former av stöd till evenemangsarrangörer
- Medverka till och stärka satsningarna på entreprenörerna och deras utvecklingsmöjligheter/företagsutveckling
- Sprida en positiv syn till kommuninvånarna kring besöksnäringens betydelse för den lokala utvecklingen och sysselsättningen

5.4 Indikatorer för uppföljning

Det finns indikatorer som återkommande används för att mäta utvecklingen inom besöksnäringen. Det kan exempelvis utgöras av mätningar av:

- Ökat antal gästnätter
- Ökat antal besökare på lågsäsonger,
- Antal sysselsatta och omsättning i branschen hotell och restaurang, samt
- Mätning av antal produkter eller tjänster som utvecklats efter en strategisk satsning.

Utifrån såväl internationella som nationella trender avseende mål som fokuserar på kvalitetssystem och ökat antal utländska besökare kan även dessa teman utgöra goda indikatorer i utvecklingsarbetet. Indikatorer med inriktning mot att mäta kvalitén utifrån färdiga kvalitetssystem kan utgöras av exempelvis tillgänglighet (för funktionshindrade) samt ekologisk hållbarhet i verksamheten. Fler exempel på indikatorer som här kan nämnas är antal företag som finns bokningsbara online och antal företag som har informationsmaterial/hemsida på engelska och andra språk.

6. DIGITALISERING

6.1 Omvärldsfaktorer och trender

6.1.1 Näringslivets digitalisering

Digitaliseringen är samhällets mest omvälvande kraft. Digitaliseringen utgör idag fundamentet för en mycket stor andel av samhällets ekonomiska utveckling. Enbart IKT-sektorn i sig stod för 42 procent av produktivitetstillväxten i den svenska ekonomin under åren 2006-2013.⁴⁶ Produktivitetstillväxten som IKT-sektorn genererar är särskilt starkt knuten till Stockholm. Ingen kan idag säga hur viktig digitaliseringen är för samhällets ekonomiska utveckling. Det vi med säkerhet vet är att digitaliseringen utgör en radikal transformativ kraft för de allra flesta betydande näringar i Sverige och att den har ritat om spelplanen för Sveriges företag. Digitaliseringen möjliggör automatiseringen och robotiseringen. Den möjliggör för effektiviserande och kostnadssänkande operativa processer i företagen. Den möjliggör deltagande i globala värdekedjor och den möjliggör helt nya typer av affärsmodeller och kunderbjudanden.

Ett antal globala trender under de senaste åren har haft eller förväntas få särskilt stor påverkan på förutsättningarna för företagande:

- Stora data – stora datamängder analyseras och används för att fatta beslut
- Molntjänster – programvaruanvändning och lagring av data via internet för att tillgodose slutanvändarnas behov
- Sakernas internet – apparater, maskiner, fordon etc. kopplas upp mot internet som möjliggör övervakning och styrning av exempelvis en tvättmaskin, lastbil eller värmepump

Gemensamt för dessa trender är att utvecklingen går mycket fort. Varje år fördubblas antalet uppkopplade enheter.⁴⁷ De företag som lyckas anpassa sina verksamheter och affärsmodeller till dessa nya realiteter kommer också bli de företag som blir framgångsrika.

6.1.2 Digitaliseringen av det offentliga

På samma sätt som digitaliseringen går igenom alla former av företagsutveckling in i själva kärnverksamheterna för företagen, utgör digitaliseringen också en viktig motor för förändringen av det offentliga Sverige. Digitaliseringen öppnar upp möjligheter för att ta nya grepp kring stora samhällsutmaningar inom ett flertal områden såsom hälsa, utbildning och miljö.⁴⁸ Med utgångspunkt i den digitala utvecklingen som en betydande samhällsförändring är det möjligt att urskilja ett antal betydande trender som präglar digitaliseringsområdet med särskilt relevans för den kommunala nivån. Nedan listas dessa huvudsakliga trender.

- Ökat behov av digital kompetens i såväl privatlivet som i arbetslivet
- Krav på ökad överföringshastighet för att möjliggöra hanteringen av större mängder data – Bredband som en förutsättning för samhällsutvecklingen
- E-förvaltning och öppna data blir allt större del av den offentliga verksamheten (modernisera och effektivisera den offentliga sektorn)
- Digitaliserade välfärdstjänster blir allt mer utbredda
- Digitalisering ur ett jämställdhetsperspektiv

Digital kompetens lyfts fram som en förutsättning för att alla ska kunna ta del av de möjligheter som digitaliseringen erbjuder. Behovet av att ha tillgång till, och kunna använda sig av, digitala verktyg och tekniker är stort och ökar för varje år i takt med att allt större delar av arbetslivet, samhällslivet och privatlivet digitaliseras. Behovet av *kompetensutveckling* varierar till innehåll och omfattning, men finns i alla delar av samhället och inom alla kompetensnivåer.⁴⁹ I takt med digitaliseringens framfart har det även blivit mer fokus på det *digitala utanförskapet* som för-

⁴⁶ Tillväxtanalys (2015), *Rapport 2014: 13 - Digitaliseringens bidrag till tillväxt och konkurrenskraft i Sverige*.

⁴⁷ Ibid.

⁴⁸ Stiftelsen för internetinfrastruktur (2014).

⁴⁹ Regeringskansliet (2011) *It i människans tjänst – en digital agenda för Sverige*.

stärks.⁵⁰ För att motverka det digitala utanförskapet och stärka den digitala kompetensen i Sverige genomförs bland annat insatser som syftar till att öka tillgänglighet och användbarhet när det gäller offentliga e-tjänster. *Utbildningssystemet* lyfts här fram som det främsta verktyget för att rusta individer med digitala kunskaper och färdigheter. Under de senaste åren har skolans styrdokument setts över och förändrats för att ge förutsättningar för bättre digital kompetens hos lärare, elever och studenter.⁵¹

En väl utbyggd IT-infrastruktur med hög överföringskapacitet krävs för att ge likvärdiga förutsättningar för företagande, samhälle och individer i olika delar av landet. Användandet av bredband och internet är så omfattande att denna typ av infrastruktur är lika nödvändig för samhällets utveckling som hamnar, järnväg och vägar.⁵² I ett alltmer digitaliserat samhälle ställs även ökade krav på att kunna lagra och hantera stora datamängder, så kallad big data. De växande datamängderna gör bland annat att efterfrågan på bredband med hög överföringskapacitet är stark.⁵³ Att öka tillgången till hög överföringskapacitet har kommit att hamna alltmer i fokus för att säkra att svenska företag kan stå sig i konkurrens med företag i resten av världen.⁵⁴ Att utveckla och bygga ut bredbandsnätet är en högt prioriterad fråga i stora delar av landet. Post- och Telestyrelsens årliga bredbandskartläggning visar att bredbandsutbyggnaden fortsätter.⁵⁵ Rambölls uppföljning av arbetet med att ta fram och genomföra regionala digitala agendor visar att infrastruktur är ett av de vanligaste sakområdena som lyfts fram i de regionala digitala agendorna.⁵⁶

Arbetet med att modernisera och effektivisera den offentliga sektorn för att ge bättre service åt medborgarna via digitala lösningar framhålls av regeringen som en prioriterad del av digitaliseringsarbetet. En ökad samordning utgör en av de stora utvecklingspotentialerna när det handlar om e-förvaltning. Regeringen har beslutat att förstärka styrningen och samordningen av IT-användningen i statsförvaltningen. Under perioden 2015-2018 kommer 45 miljoner kronor att satsas årligen på innovativa och samverkande digitala lösningar. Ett antal statliga myndigheter får i uppdrag att vara utvecklingsmyndigheter och genomlysna utpekade områden ur ett digitaliseringsperspektiv. Bland annat ska följande områden prioriteras under 2015: *Digitala lösningar för ökat bostadsbyggande, bättre utnyttjande av miljöinformation speciellt geografisk miljöinformation, förenklat företagande samt en mer ändamålsenlig informationshantering i vården som underlättar personalens arbete samt förenklar situationen för patienten*. Dessutom ska IT-drift och datorhallar, användning av IT-konsulter genomlysas för att identifiera effektiviseringsmöjligheter.⁵⁷

Digitaliseringen innebär även högre krav på att offentliga aktörer ska öppna upp och möjliggöra för andra att använda data. Användning av öppna data och användning av sociala medier ökar möjligheterna till allmänhetens insyn och delaktighet. Regeringen har för avsikt att under perioden 2015-2018 prioritera insatser som syftar till att göra det lättare att hitta och använda öppna data och statliga tjänster som kan användas av andra system så att innovation kan stödjas.⁵⁸

Med en åldrande befolkning ställs stora krav på välfärdssystemen, där digitaliseringen kan utgöra ett verktyg för att hantera både dagens och morgondagens utmaningar. Under de senaste åren har kommuner och landsting fokuserat en stor del av digitaliseringsarbetet till e-hälsa. Arbetet

---

⁵⁰ Digital delaktighet för personer i digitalt utanförskap.

⁵¹ "It i skolan" <http://www.skolverket.se/skolutveckling/resurser-for-larande/itiskolan>

⁵² Regeringskansliet (2011) It i människans tjänst – en digital agenda för Sverige.

⁵³ Regeringskansliet (2011) It i människans tjänst – en digital agenda för Sverige.

⁵⁴ The Swedish Big Data Analytics Network (2012). *Big data Analytics. A research and Innovation Agenda for Sweden*.

⁵⁵ Post- och Telestyrelsen (2014) PTS Bredbandskartläggning 2013 – en geografisk översikt av bredbandstillgången i Sverige.

⁵⁶ Ramböll (2014) Nulägesanalys 2 Regionala digitala agendor. s 3f

⁵⁷ "Budget för informationssamhället" <http://www.regeringen.se/sb/d/2373/a/16433>

⁵⁸ "E-förvaltning" <http://www.regeringen.se/sb/d/12960>

koncentreras i mångt och mycket på att leverera nyttoeffekter av olika e-tjänster inom vård- och omsorg, leverera fler personliga e-tjänster för alla invånare, en kraftsamling för samordning och utveckling av e-hälsa i kommunal hälso- och sjukvård och socialtjänst samt ökat samspel med närliggande nationella och internationella reformprocesser och initiativ.⁵⁹

Inom området IT och jämställdhet finns mycket kvar att göra. En av utmaningarna handlar om att engagera fler kvinnor i it-relaterade utbildningar och yrken. Det råder idag en sned könsfördelning bland såväl yrkesverksamma i IT-branschen som inom IT-utbildningar vid universitet och högskolor.

6.2 Strategier och handlingsplaner

Våren 2010 presenterade EU-kommissionen en **Digital Agenda för Europa**, som ett av sju huvudinitiativ i EU:s övergripande strategi för tillväxt EU2020.⁶⁰ Den europeiska agendans övergripande mål är att utveckla en digital inre marknad i syfte att skapa en smart, hållbar och inkluderande tillväxt i Europa. Agendan innehåller ett hundratal åtgärdsförslag och bland dessa finns såväl nya rättsakter som mer stödande policyinitiativ.⁶¹ Agendans förslag är uppdelade i sju prioriterade områden som utgörs av olika aspekter av digitalisering.⁶²

It i människans tjänst – en digital agenda för Sverige antogs av regeringen hösten 2011 och pekar ut en gemensam inriktning och ett övergripande mål för svensk IT-politik. Enligt agendan ska Sverige vara bäst i världen på att använda digitaliseringens möjligheter. Med utgångspunkt i IT-användaren lyfter agendan fram behov av insatser inom följande fyra strategiska områden: lätt och säkert att använda, tjänster som skapar nytta, infrastruktur samt IT:s roll för samhällsutvecklingen. Sammanlagt 22 underområden, som till exempel digitalt innanförskap, offentlig förvaltning, bredband samt forskning och innovation, representerar de sakfrågor som svensk IT-politik kommer att fokusera på.⁶³ Den digitala agendan för Sverige ställer sig även bakom det mål som angavs redan 2009 i regeringens **Bredbandsstrategi för Sverige**.⁶⁴

Med utgångspunkt i de strategiska områden som formulerats i den digitala agendan för Sverige har strategier inom olika politikområden utarbetats. E-förvaltningsstrategin **Med medborgaren i centrum – för en digitalt samverkande statsförvaltning** syftar till att skapa en enkel, öppen och effektiv statsförvaltning som utgår från medborgarnas, företagens och organisationernas behov. Strategin innehåller delmål kring en ökad samverkan inom offentlig sektor och med privat sektor, öppna data och en effektivare förvaltning.⁶⁵ Sveriges kommuner och landstings **Strategi för eSamhället** har tagits fram för att stödja utvecklingen av e-förvaltning inom kommunal sektor. Strategin, som antogs år 2011, pekar ut tre övergripande mål för kommunal sektors utveckling av e-förvaltning som bidrag till e-samhället: enklare vardag för privatpersoner och företag, smartare och öppnare förvaltning stödjer innovation och delaktighet samt högre kvalitet och effektivitet i verksamheten.⁶⁶

Redan 2010 antogs **Nationell eHälsa – strategin för tillgänglig och säker information inom vård och omsorg** som handlar om hur framtidens vård och omsorg som helhet ska fungera och förbättras med hjälp av e-tjänster.⁶⁷ Under 2014 påbörjades även arbetet med att formulera en **Nationell strategi för skolans digitalisering**. De prioriterade områdena inom

⁵⁹ "eHälsa i Sverige" <http://www.nationellehalsa.se/>

⁶⁰ Europa 2020 – En strategi för smart och hållbar tillväxt för alla, KOM(2010) 2020

⁶¹ Europeiska kommissionen (2010) **Digital Agenda för Europa**. s 3

⁶² En pulserande digital inre marknad, Interoperabilitet och standardisering, Tillit och säkerhet, Snabb och ultrasnabb internetillgång, Forskning och innovation, Främjande av digital kompetens, digitala färdigheter och digital integration, samt Vinster för EU-samhället som möjliggörs av it

⁶³ Regeringskansliet (2011) **It i människans tjänst – en digital agenda för Sverige**. s 15f

⁶⁴ Regeringskansliet (2011) **Bredbandsstrategi för Sverige**.

⁶⁵ Regeringskansliet (2012) **Med medborgaren i centrum - regeringens strategi för en digitalt samverkande statsförvaltning**. s 7

⁶⁶ Sveriges Kommuner och Landsting (2011) **Strategi för eSamhället** s 7f

⁶⁷ Regeringskansliet (2010) **Nationell eHälsa – strategin för tillgänglig och säker information inom vård och omsor**. s 5

denna strategi är: elevernas lärande, ledning och styrning, infrastruktur, likvärdighet och resurser samt professionens praktik och kompetens.⁶⁸

Länsstyrelsen Stockholm har ställt sig bakom den digitala agendan för Sverige och ingått ett regionalt signatärskap som innebär att Länsstyrelsen ska verka för att ta fram en regional digital agenda. Bland annat Kommunförbundet i Stockholms Län och IT-forum, en sammanslutning av länets kommuner, Stockholms läns landsting deltar i arbetet. I dagsläget fungerar agendan mer som ett övergripande dokument och mindre som en handlingsplan. Stockholms digitala agenda har dock tagit fasta på ett antal områden som kommer att vara i fokus framöver, vilka utgörs av digitalisering kopplat till bland annat transport och samhällsbyggnad, interoperabilitet, innovation (med koppling till innovationsstrategin) samt öppna data.

6.3 Kommunal rådighet

Av *IT i människans tjänst – en digital agenda för Sverige* framgår att de offentliga aktörerna har ett ansvar för att skapa goda förutsättningar för utveckling av nya tjänster och etablering av infrastruktur. Det offentliga svarar för att utveckla, effektivisera och göra den egna förvaltningen mer tillgänglig med hjälp av IT. I agendan framhålls dessutom att kommuner har ett särskilt ansvar för att vara förebilder och pådrivande i arbetet med att alla ska kunna använda IT. Då Sveriges kommuner har olika förutsättningar vad gäller ekonomiska medel och kompetens har det föreskrivits att digitaliseringsarbetet ställer krav på nya former av samarbete med fler och nya aktörer på området liksom lokala, nationella och internationella aktörer. En stor del av detta handlar enligt den digitala agendan om att stimulera innovativt tänkande och utveckling av nya metoder och arbetssätt.⁶⁹ Under 2015 inleds en dialog med SKL om hur digital samverkan mellan kommun och landsting kan förbättras och förenklas.⁷⁰

Kommunen har möjlighet att göra insatser inom de flesta av de 22 sakområden som pekas ut som prioriterade i Digital agenda för Sverige. Kommunen ansvarar, som huvudmän för grundskolor och gymnasieskolor, för att elever ges möjlighet att utveckla sin digitala kompetens. Ett sätt att stärka den digitala kompetensen hos skolans personal är att utnyttja IT som en plattform vid kompetensutveckling.⁷¹ Kommuner har tillsammans med landsting ett stort ansvar för att stärka digitaliseringen inom hälso- och sjukvård samt socialtjänsten. För kommunens del handlar det till exempel om att säkerställa att vårdpersonal har tillgång till välfungerande och samverkande elektroniska stödsystem.⁷²

Det arbete som kommunen kan göra för att främja och stödja digitaliseringen av näringslivet bör utgå från näringslivets specifika utmaningar och behov. Insatser för att främja digitaliseringen bland företagen kan exempelvis handla om att erbjuda attraktiva och användarvänliga e-tjänster för företagen, erbjuda stöd-, informations- och marknadsföringsinsatser kopplat till kompetensförsörjning, exempelvis kring rekrytering av IT-specialister, samt säkerställa en välfungerande digital infrastruktur.

⁶⁸ "Nationella strategi-bloggen" <http://nationellstrategi.skiblogg.se/>

⁶⁹ Regeringskansliet (2011) *It i människans tjänst – en digital agenda för Sverige*

⁷⁰ "Budget för informationssamhället" <http://www.regeringen.se/sb/d/2373/a/16433>

⁷¹ Regeringskansliet (2011) *It i människans tjänst – en digital agenda för Sverige*. s 34

⁷² Regeringskansliet (2011) *It i människans tjänst – en digital agenda för Sverige*. s 30

7. JÄMSTÄLLDHET OCH INTEGRATION

7.1 Omvärldsfaktorer och trender

Jämställdhet mellan kvinnor och män är ett av EU:s värden och ingår i Lissabonfördraget som ett av gemenskapens grundläggande mål. Jämställdhet finns också med i EU:s stadga om grundläggande rättigheter som är en del av fördraget. Det strategiska jämställdhetsarbetet inom EU utgår från femåriga handlingsprogram som kommissionen upprättar. I nuvarande *Strategi för jämställdhet mellan kvinnor och män 2010-2015* betonas jämställdhetens bidrag till ekonomisk tillväxt och hållbar utveckling.⁷³ Därmed har strategin en tydlig koppling till EU:s tillväxtstrategi *Europa 2020*, som bland annat anger att 75 procent av européerna ska vara i arbete år 2020. För att målet ska kunna nås krävs ett medvetet jämställdhetsarbete så att kvinnors sysselsättningsnivå höjs.

Jämställdhetsperspektivet återfinns även inom de regionala strukturfondsprogrammen. Jämställdhet är ett av tre horisontella kriterier i *Europeiska regionalfonden* (ERUF), vilket innebär att alla projektansökningar bedöms utifrån hur väl jämställdhet integreras i projektets planering, genomförande och uppföljning.⁷⁴ I Sverige utgör ERUF utvecklingsinvesteringar som uppgår till 8 miljarder sek. *Europeiska socialfonden* (ESF), som används för att förstärka och utveckla den nationella arbetsmarknadspolitiken, ska enligt Europaparlamentets och rådets förordning bidra till lika villkor för kvinnor och män på arbetsmarknaden. Jämfört med föregående programperiod har EU-kommissionen skärpt kraven på jämställdhet i regelverket för programperioden 2014-2020. Från att tidigare ha varit ett bör-krav är det nu ett skall-krav att inkludera jämställdhetsperspektiv i samtliga program och insatser. Detta leder även till skärpta krav beträffande jämställdhet för ESF-programmet i Sverige.⁷⁵

7.2 Strategier och handlingsplaner

Det övergripande målet för den nationella jämställdhetspolitiken är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Utifrån detta arbetar regeringen med fyra delmål som handlar om:

- jämn fördelning av makt och inflytande
- ekonomisk jämställdhet
- jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet
- att mäns våld mot kvinnor ska upphöra

Jämställdheten i Sverige har tagit avgörande steg framåt, men utvecklingen går relativt långsamt i flera avseenden. Sverige går till exempel mot ett jämnare uttag av föräldrapenning, men kvinnor tar fortfarande ut merparten av dagarna med föräldrapenning. Även skillnaden mellan kvinnors och mäns tid i obetalt arbete minskar, men beror främst på att kvinnors obetalda tid minskar. Under de senaste decennierna har Sverige tagit små steg mot en mindre könssegregerad arbetsmarknad. Löneskillnaderna mellan kvinnor och män är nästan oförändrade jämfört med för 20 år sedan.⁷⁶ När det gäller företagande drivs de flesta företag fortfarande av män. År 2013 var 18 procent av de verksamma företagarna kvinnor, och resten män. Män och kvinnor är dessutom verksamma i olika branscher, vilket innebär att samtliga branscher utom tre domineras av män.⁷⁷

⁷³ Europeiska kommissionen (2010) *Strategi för jämställdhet mellan kvinnor och män 2010-2015*. s 3

⁷⁴ "Horisontella kriterier"

<http://eu.tillvaxtverket.se/planera/grundlaggandeforutsattningar/kriteriersomprojektetskauppfylla/horisontellakriterier.4.7fbf624914b100155a66336b.html>

⁷⁵ "Obligatoriskt med jämställdhet i nya ESF-programmet" <http://www.jamstall.nu/obligatoriskt-med-jamstallhet-i-nya-esf-programmet-1461/>

⁷⁶ Ibid.

⁷⁷ "Sju av tio företagare är män" http://www.scb.se/sv/_Hitta-statistik/Artiklar/Sju-av-tio-foretagare-ar-man

Förutom att EU:s fonder (se ovan) har stor påverkan nationellt finns även andra insatser där jämställdhet utgör ett centralt perspektiv. Med utgångspunkt i de jämställdhetspolitiska målen har regeringen antagit en rad strategier och handlingsplaner med särskilt fokus på jämställdhet inom det tillväxtpolitiska området. För att säkerställa att den regionala nivån tillvaratar jämställdhetsperspektivet i tillväxtarbetet har regeringen även beslutat om *Handlingsplan för en jämställd regional tillväxt 2012-2014*, där regionalt tillväxtansvariga aktörer har haft ansvaret att arbeta fram handlingsplaner med stöd av Tillväxtverket. Inom ramen för sitt uppdrag att stödja regionala aktörer har Tillväxtverket tagit fram *Riktlinjer för handlingsplan om jämställd regional tillväxt*. Dessutom pågår just nu ett arbete med att ta fram en nationell strategi för att kvinnor och män ska ha samma förutsättningar att ta del av det företagsfrämjande systemet. Även detta arbete leds av Tillväxtverket och kan ses som en fortsättning på det nationella programmet Främja kvinnors företagande som avslutas 2014/2015 och som bland annat bidragit till att uppmärksamma kvinnors och mäns olika förutsättningar att ta del av det offentligt finansierade företagsfrämjande systemets erbjudande.

Jämställdhetsområdet präglas utöver ovan nämnda strategier som har direkt påverkan på tillväxtarbetet av ett stort fokus på jämställdhetsintegrering. Regeringen har bland annat tagit fram *Strategi för arbetet med jämställdhetsintegrering i Regeringskansliet* för perioden 2012-2015. Målet är att regeringen ska ha bästa möjliga förutsättningar för att jämställdhet ska genomsyra regeringens politik. Strategin omfattar alla beslutsprocesser men pekar särskilt ut ett antal centrala och därmed mer prioriterade processer.⁷⁸ Att arbeta med jämställdhetsintegrering innebär att ett jämställdhetsperspektiv ska genomsyra all verksamhet.

Jämställdhetsintegreringen utgår från insikten att jämställdhet skapas där resurser fördelas och beslut fattas. Därför måste jämställdhetsperspektivet integreras i det ordinarie arbetet och i alla beslutsprocesser av de aktörer som normalt sett deltar i beslutsfattandet.⁷⁹ Idag är jämställdhetsintegrering den huvudsakliga strategin som används för att uppnå jämställdhet i Sverige.⁸⁰

7.2.1 Regionalt pågår jämställdhetsinsatser inom flera områden

Som nämndes i tidigare avsnitt har EU:s fonder stor påverkan på inriktningen av insatser som sker, såväl nationellt som regionalt. Att jämställdhet utgör ett horisontellt kriterium i ERUF och ESF har påverkan regionalt och i förlängningen även för kommuner i länet. Utöver detta finns ett antal andra strategier regionalt. I enlighet med regeringens instruktion⁸¹ tog Länsstyrelsen Stockholm fram *Jämställd Tillväxt i Stockholms län*, som är en handlingsplan för att integrera ett jämställdhetsperspektiv i det regionala tillväxtarbetet under perioden 2012-2014. Handlingsplanen har ett brett perspektiv på tillväxt och analyserar effekterna för kvinnor och män inom Stockholms läns prioriterade utmaningar: bostäder, infrastruktur, innovationskraft, arbetsmarknad och kompetensförsörjning, samt klimat och energi. Det övergripande målet är att länet ska vara en globalt ledande och attraktiv tillväxtregion med jämställda livsvillkor för kvinnor och män och en hållbar utveckling som bevarar goda levnadsförhållanden för kommande generationer.⁸²

Våren 2014 antogs *Stockholms läns strategi för jämställdhetsintegrering 2014-2018*. Strategin togs fram på regeringens uppdrag⁸³ och arbetades fram av Länsstyrelsen Stockholm i samverkan med Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Stockholms läns landsting, Polismyndigheten, i

⁷⁸ Regeringskansliet (2012) *Strategi för arbetet med jämställdhetsintegrering i Regeringskansliet*. Bilaga till regeringsbeslut 2012-03-01, nr II: 1, Dnr U2012/1388/JÅM. s 1f

⁷⁹ Statistiska centralbyrån (2014) *På tal om kvinnor och män LATHUND OM JÄM STÄLLDHET 2014*. s 3

⁸⁰ "Jämställdhetsintegrering" <http://www.regeringen.se/sb/d/3267>

⁸¹ Regleringsbrev för budgetåret 2012 avseende länsstyrelserna, punkt 29

⁸² "Jämställd tillväxt" <http://www.lansstyrelsen.se/stockholm/Sv/manniska-och-samhalle/jamstallldhet/Pages/jamstallld-tillvaxt.aspx>

⁸³ Regleringsbrev för budgetåret 2013 avseende länsstyrelserna, punkt 84.

samråd med kommuner och idéburen sektor. Tanken är att strategin ska utgöra en gemensam plattform för jämställdhetsintegrering för aktörer i Stockholms län.⁸⁴

Som ett led i fokuseringen på jämställdhetsintegrering har regeringen gett länsstyrelserna i uppdrag att verka för att den nationella jämställdhetspolitiken får genomslag i länen och länsstyrelsernas egen verksamhet.⁸⁵ Varje länsstyrelse har enligt regeringens instruktion tillsatt en särskilt sakkunnig i jämställdhet som arbetar med jämställdhetsuppdraget. Till exempel Länsstyrelsen i Stockholm arbetar med att utbilda alla nyanställda i jämställdhetsintegrering och mänskliga rättigheter. Vidare ges stöd till olika sakområden för jämställdhetsintegrering.⁸⁶

I Stockholms län har medvetenheten inom de offentliga verksamheterna om behovet och kunskapen om jämställdhetsintegrering ökat. De större myndigheterna, landsting och flera kommuner har ett pågående utvecklingsarbete och användningen av könsuppdelad statistik ökar i den löpande verksamhetsuppföljningen.⁸⁷

7.2.2 Näringslivsutvecklingen på kommunal nivå påverkas av den strategiska inriktningen på EU-, nationell- och regional nivå

Som nämnts i texten ovan finns ett antal centrala strategier och policys där jämställdhet utgör ett centralt perspektiv och som har påverkan på den kommunala näringslivsutvecklingen. Som ett inspel för hur detta skulle kunna yttra sig i praktiken kan inspiration hämtas från Länsstyrelsens framtagna Handlingsplan för Jämställd tillväxt. I den pekas ett antal områden ut med förslag på mål och aktiviteter som skulle kunna inspirera Nacka i framtida insatser. Nedan presenteras exempel hämtade ur handlingsplanen:

- **Innovationskraft:** Analyser visar att kvinnor och män finns inom olika branscher samt att resurser inom forskning främst läggs på områden som domineras av män och att kvinnor har svårare än män att få forskningsbidrag. Målsättningen är att jämställdhet ska vara en naturlig del av arbetet med Innovationskraft Stockholms olika handlingsprogram samt kommande strukturfondsarbete. Som aktiviteter anges att programmen ska jämställdhetsintegreras.
- **Företagande:** Analyser visar att 31 % av företagen i länet leds av kvinnor och 69% leds av män. Lägst företagandegrad har vissa grupper av utrikesfödda kvinnor. Dessutom är kunskapen om företagsstöd ojämnt fördelade mellan kvinnor och män. Målsättningen är att företagsstöd ska nå såväl utrikesfödda som inrikes födda kvinnor. Aktiviteter som föreslås är bland annat att samla kunskap om metoder för att nå utrikesfödda företagare, följa upp företagsstöd samt identifiera och synliggöra företagsfrämjare som arbetar strategiskt med jämställdhet.
- **Kompetensförsörjning:** Analyser visar att Stockholms län har en könssegregerad utbildnings- och arbetsmarknad. Endast 4 % män arbetar inom vård- och omsorg. Målsättningen är att öka andelen män på utbildningar inom vård- och omsorg- samt sjukvård på gymnasium, vuxenutbildning, yrkeshögskola och högskola. Tillsammans med aktörer inom området ska en handlingsplan tas fram.

Ett kraftfullt verktyg i arbetet med jämställdhet är att mäta jämställdhet, vilket i mångt och mycket handlar om att göra ordinarie uppföljningsstatistik könsfördelad. Flertalet kommuner i Stockholms län har arbetat relativt länge med att jämställdhetsintegrera sina verksamheter, vilket innebär att de även har arbetat med uppföljning. I sammanhanget kan Botkyrka kommun nämnas som ett gott exempel på en kommun i Stockholmsregionen som har jämställdhetsintegrerat sin verksamhetsuppföljning.

⁸⁴ Länsstyrelsen Stockholm (2014) *Jämställdhetsintegrering – strategi för Stockholms län 2014-2018*. Rapport 2014:5. s 7

⁸⁵ Förordning (2007:825) med länsstyrelseinstruktion, § 5

⁸⁶ "Länsstyrelsens jämställdhetsuppdrag" <http://www.lansstyrelsen.se/stockholm/Sv/manniska-och-samhalle/jamstalldhet/Pages/lansstyrelsens-jamstalldhetsuppdrag.aspx>

⁸⁷ Länsstyrelsen Stockholm (2014) *Jämställdhetsintegrering – strategi för Stockholms län 2014-2018*. Rapport 2014:5. s 3

7.3 Integration

7.3.1 Ökat antal asylsökande samt ökande invandring till Sverige

Idag råder en flyktingsituation i världen som är den allvarligaste sedan andra världskriget. Ungefär en promille av världens flyktingar söker asyl i Sverige varje år och under 2013 var Sverige det tredje största mottagarlandet av asylsökande i Europa (efter Tyskland och Frankrike). Totalt sökte fler än 54 000 personer från omkring 140 olika länder asyl i Sverige, en ökning med 24 procent jämfört med 2012.⁸⁸ Även invandringen till Sverige ökade med 12 procent under 2013 och ligger på den högsta nivån någonsin. Ökningen förklarades främst av att invandringen av medborgare från Syrien och Somalia ökade med drygt 13 000 personer jämför med 2012.⁸⁹

Med utgångspunkt i de möjligheter och utmaningar som den ökade invandringen innebär är integration en högst aktuell fråga för Sverige.

7.3.2 Regeringen fokuserar särskilt på kommunens roll

I februari 2015 presenterade regeringen fyra fokusområden för kommande satsningar på integration. De prioriterade områdena som tillsammans ska utgöra ett vägval för Sverige är jobb, skola, kommunmottagning och det civila samhällets bidrag. Under våren 2015 kommer regeringen att ta fram ett etableringspaket med reformer med utgångspunkt i de prioriterade områdena. Åtgärderna fokuserar på att komma till rätta med nyanländas etablering på arbetsmarknaden och i samhället.⁹⁰

- **Snabbt i jobb genom språk, utbildning, validering och bostad.** Regeringen framhåller att jobb är viktigast för vuxnas etablering. För att fler snabbare ska etablera sig på arbetsmarken krävs åtgärder som leder till bättre utbildning i svenska, en effektivare valideringsprocess och ökade möjligheter till kompletterande utbildning i kombination med praktik och jobb. Det krävs enligt regeringen även aktiva åtgärder mot diskriminering inom arbetslivet. Regeringen gör dessutom kopplingar mellan nyanländas etablering på arbetsmarknaden och bristen på bostäder. Regeringen vill satsa på åtgärder för att det ska byggas fler bostäder som kan komma nyanlända till nytta i de delar av landet där arbetsmarknaden är god.⁹¹
- **Varje barn och ungdom ska få en bra utbildning i förskola och skola.** Kommuner ska ges ökat stöd för att kunna ge nyanlända barn och ungdomar en bra utbildning i förskolor och skolor, och det sociala stöd som krävs för att unga ska få en bra start i livet. Tanken är att barn och ungdomar snabbt ska lära sig svenska, samtidigt som de fortsätter att utveckla sitt modersmål och sina ämneskunskaper parallellt med svenskundervisningen.⁹²
- **Alla kommuner ska bidra i mottagandet.** Regeringen betonar att etableringen av nyanlända är en nationell angelägenhet och att alla kommuner ska vara med och bidra till att nyanlända ska kunna etablera sig så snabbt som möjligt. Samtidigt avser regeringen att ge kommunerna bättre planeringsförutsättningar vid anvisning av nyanlända och möta rimliga och stabila ekonomiska villkor⁹³. Enligt statistik från Migrationsverket tar några av Sveriges kommuner emot långt fler flyktingar än andra. Storstadskommunerna tar emot flest flyktingar, men det är inte de folkrikaste kommunerna som tar emot flest flyktingar i förhållande till folkmängd. Små kommuner, som till exempel Lessebo, Sorsele, Fagersta och Vingåker, tar emot flest flyktingar i förhållande till antalet invånare till kommunen.⁹⁴

⁸⁸ "Högsta antalet asylsökande på 20 år" http://www.scb.se/sv_/Hitta-statistik/Artiklar/Hogsta-antalet-asylsokande-pa-20-ar/

⁸⁹ "Invandringen på rekordhög nivå" http://www.scb.se/sv_/Hitta-statistik/Artiklar/Invandringen-pa-rekordhog-niva/

⁹⁰ Dagens Nyheter. "Nyanländas etablering i Sverige ska reformeras". Publicerad 2015-02-19 <http://www.dn.se/debatt/nyanlandas-etablering-i-sverige-ska-reformeras/>

⁹¹ Ibid.

⁹² Ibid.

⁹³ Ibid.

⁹⁴ "Flyktingmottagandet i kommunerna" <http://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Fakta-om-migration/Migrationsverket---mitt-i-varlden-2013/Flyktingmottagandet-i-kommunerna.html>

- **Det civila samhället har en nyckelroll.** Regeringen lyfter fram civilsamhällets insatser för integrationen och vill därför ge stöd till folkrörelsernas och föreningarnas insatser i form av till exempel fadderfamiljer, idrottsverksamhet för barn, mentorer med samma yrkesbakgrund och språkkaféer.⁹⁵

7.3.3 Kommunen kan åta sig uppgifter kopplat till integration för att främja sysselsättning och tillväxt och därmed bidra till en ökad skattebas och stärkt lokalt näringsliv

Det övergripande målet för integrationspolitiken är "*Lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter för alla oavsett etnisk och kulturell bakgrund.*" Integrationspolitiken fokuserar på:

- ett effektivt system för mottagande och introduktion för nyanlända.
- fler i arbete och fler företagare.
- Likvärdighet i skolan, förbättrade språkkunskaper och utbildningsmöjligheter för vuxna.
- en effektiv bekämpning av diskriminering.
- en positiv utveckling i stadsdelar med utbrett utanförskap.
- en gemensam värdegrund i ett samhälle som präglas av en tilltagande mångfald.⁹⁶

Ett antal delar i integrationspolitiken utgör kommunala kärnuppgifter. Utbildning inom grundskola, gymnasieskola och kommunal vuxenutbildning är sådana och hör till de generella åtgärder som vänder sig till hela befolkningen. Kommunal vuxenutbildning är samtidigt en verksamhet av stor betydelse för många nyanländas arbetsmarknadsinträde. Kommunerna är även huvudmän för utbildning i svenska för invandrare (sfi) som särskilt riktar sig till nyanlända personer. Det kommunala ansvaret för dessa verksamheter regleras i Skollagen (2010:800). Kommunerna är därutöver skyldiga att anordna samhällsorientering för nyanlända som omfattas av lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.

Kommuner anordnar och bedriver även arbetsmarknadsrelaterade åtgärder i syfte att minska arbetslösheten och skapa möjligheter för arbetslösa att komma närmare den reguljära arbetsmarknaden. Kommunallagen (1991:900) anger vidare att kommunerna har möjlighet att åta sig uppgifter av allmänt intresse för kommunens invånare, där insatser för att främja sysselsättning och tillväxt kan ingå. Kommunerna har även möjlighet att ingå överenskommelse med Arbetsförmedlingen om att anordna arbetsförberedande aktiviteter för arbetssökande enligt lagen (2007:1360) om kommunernas medverkan i arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Kommunernas arbetsförberedande insatser riktar sig dock huvudsakligen till arbetslösa kommuninvånare som har behov av ekonomiskt bistånd för sin försörjning. Enligt Socialtjänstlagen (2001:453) ska socialtjänsten stärka den enskildes möjligheter att ta aktiv del i samhällslivet samt försörja sig själv. I detta stöd kan olika typer av kompetenshöjande insatser ingå. Kommunerna får dock inte bedriva verksamhet som faller inom ramen för statens och eller annan aktörs uppdrag. En kommunal arbetsförberedande insats ska därför komplettera den verksamhet som Arbetsförmedlingen bedriver för arbetssökande.⁹⁷

En tydlig drivkraft för en kommun att ta sig an frågor om integration utifrån ett näringslivsperpektiv handlar dels om att få ut människor i arbete och på så sätt stärka näringslivet och den egna skattebasen, dels bidra till ökad köpkraft i den egna befolkningen och på så sätt stärka det befintliga näringslivet lokalt.

⁹⁵ Ibid.

⁹⁶ <http://projektwebbar.lansstyrelsen.se/integration/Sv/lansstyrelsernas-uppdrag/Pages/lansstyrelsens-uppdrag.aspx>

⁹⁷ Från 2012:69 Med rätt att delta - Nyanlända kvinnor och anhöriginvandrare på arbetsmarknaden

8. REGIONAL UTVECKLING

8.1 Omvärldsfaktorer och trender

Den regionala utvecklingen i Sverige präglas av att omfatta många olika politikområden, vilka i sin tur är föremål för olika strategiska och politiska beslut. Detta avsnitt syftar till att beskriva de förutsättningar som råder för närvarande och framgent inom den regionala utvecklingens olika delar. Utgångspunkten är att ur ett aktörsperspektiv beskriva de huvudsakliga frågeställningarna på området samt de centrala strategier som fastslagits på området följt av en beskrivning av kommande prioriteringsområden för det kommunala arbetet.

In den mån det är möjligt att tala om omvärld och trender inom regional utveckling utgör regeringens Budgetproposition för utgiftsområde 19⁹⁸ (BP19) en viktig källa till att förstå hur den regionala utvecklingsprocessen stakas ut. BP19 utgår ifrån att regionerna ska ges möjlighet att växa och utvecklas utifrån sina respektive förutsättningar och att satsningar ska ske med fokus på ett förbättrat stöd till näringslivsutveckling och tillgång till finansiering, en fungerande arbetskraftsförsörjning, tillgång till offentlig och kommersiell service, utbildning samt investeringar i informationsteknik och infrastruktur. BP19 framhåller att det, förutom att skapa förutsättningar för hela landet, behövs en hållbar stadsutveckling som kan hantera de särskilda utmaningar som finns i staden och tillvarata utvecklingspotentialen i en ökad koncentration av befolkning, företag och kapital till städer och stadsregioner.

8.1.1 100 nya Stockholmare varje dag

Den demografiska utvecklingen tas upp i BP19 som en omvärldsfaktor som skapar utmaningar för den regionala tillväxtpolitiken. En stark urbanisering och en åldrande befolkning ställer stora krav på de lokala och regionala utvecklingsfunktionerna. Regeringen påpekar att det behövs åtgärder för att få in fler i arbete och för att förlänga arbetslivet. Dessutom behöver de möjligheter tas tillvara som invandringen till Sverige skapar.

8.1.2 "Glokal" framtid

En annan omvärldsfaktor som har betydelse för den regionala utvecklingen är globaliseringen, där BP19 menar att för företag på lokal nivå skapar globaliseringen både möjligheter och utmaningar genom att arbetskraften blir rörligare, fler kapitalflöden skapas och med det ökad handel. Men det konstateras att konkurrensen för de svenska företagen hårdnar på en alltmer internationaliserad marknad.

8.1.3 Möjligt att vara klimatsmart?

Vidare tar BP19 upp att miljöutmaningar ska ses som en möjlighet för hållbar regional tillväxt där det lokala och regionala miljöarbete ska bidra till en ökad takt att nå miljö kvalitetsmålen. Klimatförändringar påkallar åtgärder på alla nivåer för att kunna begränsa utsläpp av växthusgaser och anpassa samhället till ett förändrat klimat. BP19 understryker att det behövs en ökad samverkan mellan såväl statliga myndigheter på området men också mellan de statliga myndigheterna och aktörer på lokal nivå såsom kommuner. För näringslivet innebär detta sammantaget möjligheter för en miljödriven näringslivsutveckling.

8.1.4 Bygg som vi vill leva!

BP19 konstaterar att den fysiska planeringen har fått en central roll för den lokala och regionala näringslivsutvecklingen och för boendemiljöer framhålls det särskilt att "*ett utvecklat inomregionalt samarbete för att stärka samordningen mellan det regionala tillväxtarbetet och den kommunala översiktplaneringen därför är betydelsefullt*".⁹⁹ Samordning och samarbete mellan lokal och regional nivå behöver således utvecklas för att underlätta den rumsliga planeringen. Kunskap om olika sektorsområden kommer att behöva öka för att förstå de frågor som har betydelse för

⁹⁸ PROP. 2014/15:1 UTGIFTSOMRÅDE 19 Regional tillväxt

⁹⁹ PROP. 2014/15:1 UTGIFTSOMRÅDE 19 Regional tillväxt, s 40

en hållbar stadsutveckling i framtiden.¹⁰⁰ En av flera rapporter på området urbanisering är *Så vill vi bo – Om svenska folkets boendevärderingar* som dels menar att storstadsområdena som bostadsort främst attraherar gruppen unga samt att den hastiga arbetsmarknadsförstörelse som skett de senaste åren understryker att det regionala sammanhanget spelar en högre roll än tidigare genom exempelvis goda kommunikationer.¹⁰¹

8.1.5 EU med fokus på näringslivet

EU:s sammanhållningspolitik utgör även den en väsentlig beståndsdel för regeringens regionala tillväxtpolitik. Sammanhållningspolitiken finansieras med strukturfondsprogrammen som ska bidra till att stärka den regionala konkurrenskraften och sysselsättningen. I Sverige ska inriktningen för strukturfondsprogrammen för den kommande programperioden som nu löper till och med 2020 vara tydligt kopplade till Europa 2020-strategin och bidra till en smart och hållbar tillväxt för alla. De lokala och regionala förutsättningarna ska utgöra utgångspunkten för genomförandet av sammanhållningspolitiken i Sverige och därför vilar ansvaret för vad som prioriteras på den lokala och regionala nivån. En viktig utgångspunkt för att genomföra programmet är näringslivets medverkan. Nytt för den kommande programperioden är att privat medfinansiering av projekt kommer bli möjligt för att samfinansiera projekt med offentliga medel. Tydligt i den nya programperioden är att de projekt som genomförs ska präglas av ett resultatorienterat arbetssätt. BP19 framhåller att det därför behöver ställas krav på en god programlogik i strukturfondsprojekten och att det finns ett väl utformat uppföljnings- och utvärderingssystem för att det ska gå att bedöma sammanhållningspolitikens effekter och ändamålsenlighet.

8.1.6 SKL:s prioriteringar

Ser man till Sveriges Kommuner och Landstings (SKL) prioriterade arbetsområden för 2015 ligger fokus på angränsande frågor.¹⁰² För vart och ett av de prioriterade frågorna finns ett inriktningsmål följt av indikatorer. Bland de frågor som även tas upp i BP 19 är frågan om hur kommuner, landsting och regioners möjligheter att planera och genomföra en lokal bostadspolitik ser ut. SKL ser ett ökat behov av att verka för att stärka bland annat kommuner i framtida utmaningar på detta område. En annan fråga som SKL prioriterar är hur ekonomiska prognoser för kommun- och landstingssektorn kan ge förutsättningar att klara välfärdens långsiktiga behov. SKL kommer att verka för att kommunsektorn får stabila och förutsägbara villkor och bidrag från staten som ger förutsättningar att sköta ekonomin på ett ansvarsfullt sätt.

8.2 Centrala strategier och handlingsplaner

Den regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen (RUF 2010) ligger till grund för de regionala tillväxtfrågorna i Stockholmsregionen. Arbetet med en ny plan påbörjas nu av Stockholms läns landsting och Länsstyrelsen i Stockholms län där inriktningen bland annat lägger fokus på stärkt hållbarhet. Detta arbete kommer självklart ske i samverkan med regionens aktörer och pågår fram till 2018.

Som inspiration till arbetet med den nya utvecklingsplanen blir det väsentligt att se över de prioriteringar som fastslagits i andra regionala utvecklingsdokument. BP19 anger att Sverige ska ha lägst arbetslöshet i EU 2020. Vägen fram till detta ser regeringen att det handlar om satsningar som ska gynna denna målsättning. Regeringen har därför identifierat fyra prioriteringar i det regionala utvecklingsarbetet som ska vara vägledande fram till 2020:

¹⁰⁰ Uppdrag att upprätta och förvalta en plattform för frågor om hållbar stadsutveckling, S2013/3465/PBB

¹⁰¹ Så vill vi bo – Om svenska folkets boendevärderingar (2013) Kairos Future och Forskningsgruppen för samhälls- och informationsstudier

¹⁰² SKL:s prioriterade frågor för 2015: Ökad sysselsättning för personer med funktionsnedsättning, ökat bostadsbyggande, utvecklad barns- och ungdomsvård, bättre skolresultat, unga till arbete, sveriges viktigaste jobb, digitalisering för smartare välfärd, bättre vård och omsorg med stöd av digitala tjänster, brukare och patienter som aktiva medskapare, vårdens utveckling och likvärdighet, nyanländas etablering, välfärdens långsiktiga finansiering, samt tillhörande prioriterade EU-frågor, <http://skl.se/tjanster/omskl/inriktningochverksamhet/prioriteradefragor.865.html>

- Innovation och företagande
- Attraktiva miljöer
- Kompetensförsörjning
- Internationellt och gränsöverskridande samarbete

Den nationella strategin för regionala tillväxt och attraktionskraft 2014-2020¹⁰³ ska vara vägledande för regioner och myndigheter i det regionala tillväxtarbetet. De ovan fyra angivna prioriterade områden ska genomsyra arbetet med regionala utvecklingsstrategier och har tagits fram med sikte på att möta de samhällsutmaningar som bedömts påverka det svenska regionala utvecklingsarbetet.¹⁰⁴ Detta strategidokument tar fasta på att det regionala utvecklingsarbetet sker på olika nivåer parallellt och därför behövs det för genomförandet av politiken ett samspel mellan dessa nivåer på EU, nationell, regional och lokal nivå, där utgångspunkten bör vara de regionala utvecklingsstrategierna.

Den vägledning som gäller för EU:s strukturfonder i Stockholmsregionen är det så kallad *Programmet för det regionala strukturfondsprogrammet Stockholm*. Programmet ska bidra till investeringar i regional tillväxt och sysselsättning i Stockholm och utgår från regionens strategier och prioriteringar för hur regionen ska utvecklas. Målsättningen är hållbar stadsutveckling och har ett särskilt insatsområde (Huvudstadsregionens särskilda utmaningar) och fokuserar på tre tematiska mål:

- **Att stärka forskning, teknisk utveckling och innovation.**

Projekt som kan få stöd kan exempelvis göra infrastruktur för forskning och utveckling tillgänglig eller underlätta samarbete mellan högre utbildning, forskning och företag. Projekt som stödjer innovationsupphandling kan också få stöd, liksom de som syftar till att göra offentliga data tillgängliga för utveckling av produkter och tjänster.

- **Att öka små och medelstora företags konkurrenskraft.**

Medlen är avsedda för riskkapitalinvesteringar i små och medelstora företag. Andra projekt som kan stödjas kan till exempel arbeta med rådgivning och kunskapsöverföring för affärsutveckling eller internationalisering i företag.

- **Att stödja övergången till en koldioxidsnål ekonomi inom alla sektorer.**

Projekt som kan få stöd kan exempelvis röra forskning om energiteknik, göra energianvändningen inom transporter och bostäder effektivare eller underlätta för effektivare transporter.

8.3 Kommunal rådgivning

Som framkommer i detta avsnitt utgör de lokala förutsättningarna grundstommen i den regionala utvecklingen på flertalet områden. I strävan att se ett mer resultatinriktat genomförande av regional utvecklingspolitik behöver kommunens arbete inom vart och ett av de regionala utvecklingspolitiska områdena fokusera på samverkan, ledarskap och att hitta en förmåga att fånga upp goda exempel för att arbeta med lärande.

2006 genomförde OECD en så kallad *Territorial review* av Stockholm där det konstaterades att regionen är en av de mest framgångsrika i Europa. 2010 genomfördes en uppföljning av detta arbete där OECD lyfte att, trots ett relativt gott utgångsläge, fanns ett antal områden som kan utvecklas för att stärka regionens internationella konkurrenskraft. Ett av uppföljningsområdena handlade just om regional tillväxt där det konstaterade följande:

¹⁰³ Den nationella strategin för regionala tillväxt och attraktionskraft 2014-2020, N2014/2502 /RT

¹⁰⁴ demografisk utveckling, globalisering, klimat, miljö och energi samt behov av en inkluderande tillväxt

”Det krävs en bättre samordning av aktörer, program och strategier för ekonomisk utveckling. Samarbetet mellan offentlig och privat sektor behöver fördjupas och den internationella marknadsföringen förstärkas.”¹⁰⁵

I studien *Lokal och regional näringslivspolitik – konkurrens, samarbete, utveckling*¹⁰⁶ framgår att den komplexitet den regionala nivån representerar innebär att det har skett en institutionell förändring genom att nya lager av organisationer och policys lagts på redan existerande. Detta innebär att regioner och kommuner i ökad grad bättre behöver förstå varandras roller i arbetet utvecklingsarbetet. Här finns ett utrymme för kommuner som vill driva näringslivsfrågor framåt att få ett genomslag för det lokala näringslivsarbetet. Avslutningsvis är regionala utvecklingsfrågor ett politikområde som är svårt att mäta resultatet av insatserna, vilket gör bilden mer komplex och påkallar vikten av att bryta ner insatser i olika delar till vilka relevanta indikatorer kan kopplas och en kontinuerlig dialog kan föras med inblandade aktörer i det regionala utvecklingsarbetet. Med andra ord, näringslivsinsatser som bedrivs ensamt av Nacka kommun påverkas av en regional och nationell kontext som behöver tas i beaktande för uppföljning av det lokala näringslivsarbetet samt prägla den ambitionsnivå som läggs i kommande näringslivsstrategi.

---

¹⁰⁵ Stockholmsregionen i utveckling, Uppföljning av OECD Territorial Reviews Stockholm, OECD, 2010

¹⁰⁶ Persson, B, Lokal och regional näringslivspolitik – konkurrens, samarbete, utveckling, (2010), Linköpings universitet

9. REKOMMENDATIONER FÖR DET FORTSATTAR BETET

I detta avslutande kapitel ges rekommendationer för det fortsatta arbetet med Nacka kommuns kommande näringslivsstrategi. De rekommendationer som ges tar utgångspunkt i kommunens förutsättningar och förmodade utveckling på sikt.

Justerat för befolkningsstorlek har Nacka kommun fler aktiva företag än genomsnittet både för Stockholms län och för Sverige som helhet. Exklusive Stockholm stad är Nacka den kommun där flest företag startas i Stockholms län. Såväl i absoluta tal som i relativa termer har sysselsättningen ökat mest inom *Handel, Företagstjänster* och *Byggverksamhet*. Handel dominerar som bransch sett till antal sysselsatta i Nacka, liksom i flera andra Stockholmskommuner, och kan betraktas som en viktig förutsättning t.ex. för att attrahera befolkning och företag även i andra branscher. Samtidigt som Handel är en central näring i kommunen är tre av de fyra mest specialiserade branscherna i termer av sysselsättning tillverkande sådana, vilka även har utvecklats positivt i termer av sysselsättning under de senaste åren.

Nacka kommun har ett positivt pendlingsnetto, vilket innebär en större ut- än inpendling av arbetskraft till andra kommuner. De pågående infrastrukturinvesteringarna med tre nya tunnelbanestationer och 15 000 nya bostäder kommer i sig få en inverkan för både ut- som inpendlingen liksom ge upphov till framväxten av nya branscher i termer av såväl en ökad lokal efterfrågan som möjligheten att attrahera nya typer av arbetskraft till kommunen. Nedan presenteras de rekommendationer som Ramböll identifierat i syfte att realisera denna förmodade utveckling.

I Nacka kommun pågår för tillfället ett arbete med att ta fram en näringslivsstrategi med sikte på 2030. Som kan utläsas i projektdirektivet för strategiarbetet ligger fokus på fem huvudsakliga områden bestående av:

- Mark för lokalisering och planberedskap
- Utbyggnad av bredband och annan infrastruktur
- Arbetsmarknads- och utbildningsinsatser riktat till företag
- Kvaliteten i myndighetsutövning kring företagande
- Internationellt utbyte och samarbete

En stor del av den kommunala näringspolitiken handlar om kommunernas service till det lokala näringslivet. Baserat på de omvärldsfaktorer och prioriteringar som görs på EU, nationell och regional nivå och vilka beskrivits i föregående kapitel kan ett antal rekommendationer presenteras avseende både innehåll och genomförandet av det framtida näringslivsarbetet.

1.1 Rekommendationer kopplat till innehåll i Nacka kommuns näringslivsstrategi

- **Innovation:** Fokusera på att skapa mötesplatser för företag i angränsande näringar samt verka för en strukturerad innovationsledning i den egna kommunala verksamheten inom områden som öppna data, behovsstyrd förvaltning eller innovationsupphandling i syfte att i förlängningen främja det lokala näringslivet genom ett förbättrat kommunalt tjänsteutövande.
- **Kapitalförsörjning:** Inta en informera roll gentemot företagen om tillgängliga finansieringsmöjligheter regionalt och nationellt och därigenom fungera som en intermediär, eller lots, mellan företagare och finansiering. Denna roll kan innebära ett flertal olika insatser; företagsbesök, företagarträffar i grupp och god information på kommunens hemsida om olika källor till bidrag, lån och ägarkapitalfinansiering och vad som kännetecknar olika finansieringsformer.
- **Besöksnäring:** Definiera och förtydliga de målgrupper som den kommunala turism- och besöksnäringen vänder sig till. Erbjud synlighet för företag och aktörer på kommunens hemsida eller på särskilda portaler samt verka för tvärkommunal samverkan genom exempelvis avsiktsförklaringar för att utveckla den delregionala besöksnäringen.
- **Digitalisering:** Utgå från nationell best practice för kommuner i det kommunala utvecklingsarbetet kring digitalisering. Sök samverkansytor med andra kommuner, framför allt i länet, för att utnyttja synergier och dela på utvecklingskostnader. Arbeta strategiskt med digital-

sering som ett verktyg för förändring av den kommunala verksamheten. Utgå i detta arbete från gjorda erfarenheter, dvs. arbeta agilt och integrerat med frågeställningarna i hela den kommunala verksamheten, samt säkerställ att medarbetarna har och upplever sig ha tillräcklig kompetens för att utnyttja digitaliseringens möjligheter.

- **Jämställdhet och integration:** Säkerställ att kvinnor och män har samma förutsättningar att ta del av information om det företagsfrämjande systemet samt verka för att det kommunala näringslivsarbetet fångar upp behov från företagare med utländsk bakgrund, särskilt utländska kvinnors företagande. Delta i samt initiera insatser för att motverka en etnisk- och könssegregerad arbetsmarknad baserat på ungas utbildningsval på främst gymnasial nivå samt inom vuxenutbildning och YH.
- **Regional utveckling:** Säkerställ kännedom om strategiska prioriteringar på EU, nationell och regional nivå och dess överlappning med kommunala prioriteringar i syfte att delta i samt driva gemensamma projekt inom områden där nationella och regionala utvecklingsmedel inom de närmsta åren främst kommer att allokeras.

1.2 Rekommendationer kopplat till genomförande av Nacka kommuns näringslivsstrategi

- **Tvärkommunal samverkan** – För en storstadskommun som Nacka med närhet till andra centra spelar flertalet faktorer utanför det kommunala uppdraget en avgörande roll för företagens utveckling i kommunen. Hur länet som helhet utvecklas och huruvida det utbildas arbetskraft som kan möta företagens kompetensbehov samt kan arbetspendla till/från kommunen understryker det samspel med övriga kommuner i Stockholm som gemensamt avgör företagens möjligheter att växa. Budetproposition för utgiftsområde 19 framhåller exempelvis ett tydligt behov av *ett utvecklat inomregionalt samarbete för att stärka samordningen mellan det regionala tillväxtarbetet och den kommunala översiktsplaneringen* vad gäller bostadsmiljöer och försörjning. På samma sätt bör kommunen samverka för etableringen av för företagen efterfrågade utbildningsformer som YH-utbildning, frisökning inom vuxenutbildningen och yrkes-SFI liksom ett gemensamt marknadsföringsarbete för ökad besöksnäring och internationellt samarbete.
- **Brett synsätt på näringslivsutveckling** – Näringslivsutveckling innefattar betydligt mer än enkom insatser riktade direkt till företag. Inte minst i Stockholms län är en överhängande majoritet av företagen ensamföretagare. För dessa företag är den boendemiljö, livskvalitet och service som kommunen kan tillhandahålla sina invånare avgörande för dessa företags lokalisering i kommunen. Vidare kan områden som digitalisering av delar av det kommunala tjänsteutövandet vara en av flera preferenser som avgör ett mindre företags lokalisering i kommunen. Det huvudsakliga inspelet som kan ges för utformning av en näringslivsstrategi för Nacka med sikte på 2030 är att en sådan strategi ej kan vara separerad från övrigt utvecklingsarbete i kommunen. Såsom tidigare aviserats är det därmed positivt att Nacka kommuns näringslivsstrategi prioriterar områden som hög servicenivå till företagen, effektiva interna processer och god myndighetsutövning samt att upphandling, arbetsmarknads- och utbildningsinsatser riktade till företag, planberedskap och rådgivningsinsatser är tydliga fokusområden i strategin.
- **Samspel med överhängande strategier** – I så stor utsträckning som möjligt bör Nacka kommuns näringslivsstrategi överensstämma med de huvudsakliga dragen i EU2020, Nationella tillväxtstrategin 2014-2020 och RUFSS liksom inkorporera de i föreliggande rapport centrala handlingsplaner som *Handlingsplan för en jämställd regional tillväxt 2012-2014*, *Nationella innovationsstrategin*, *Stockholmsstrategin 2020* (besöksnäring) samt *It i människans tjänst – en digital agenda för Sverige*. Genom att delvis ta avstamp i dessa samt genomförda prioriteringar i det regionala strukturfondsprogrammet för Stockholm möjliggörs för deltagande i och stöd av nationella strukturer och program.
- **Uppföljning och styrning** – Det faktum att omvärldsfaktorer i större utsträckning än det kommunala företagsklimatet styr utvecklingen av företagens utveckling påverkar hur det näringslivsfrämjande arbetet kan följas upp. Givet problematiken med att identifiera kausala ef-

fektsamband mellan de kommunala insatserna och företagens utveckling bör uppföljningen av arbetet främst inrikta sig på resultatmål och brukaromdömen, för att i ett senare skede koppla dessa till en tydlig förändringslogik. Sådana mål kan ta utgångspunkt såväl i det formella kommunala tjänsteutövandet (ex. hantering av bygglov, markupplåtelse, serverings-tillstånd, miljö- och hälsoskydd och brandtillsyn) som att omfatta antalet företagsrådgivningar, arrangerade mötesplatser för näringslivet och utveckling i uppföljningar som SKL:s INSIKT och genom KOLADA. Målsättningar av typen antal nystartade företag och dess utveckling som indikatorer för det kommunala näringslivsarbetet med bristande validitet bör undvikas i största möjliga mån i annat än i uppsatta visions- och missionsformuleringar.

BILAGA 1

1.3 Företag och arbetsställen

Nedan presenteras antal företag samt antal arbetsställen i Nacka kommun. Företag och arbetsställen är olika begrepp och har olika statistik, då alla aktiva *företag* har minst ett, men kan ha flera *arbetsställen*. SCB definierar begreppet arbetsställe på följande sätt: "Med arbetsställe menas varje adress (lokal), fastighet eller grupp av närliggande lokaler och fastigheter där företag bedriver verksamhet. Arbetsstället är en förutsättning för att geografiskt kunna redovisa arbetsmarknadsstatistik."¹⁰⁷

1.3.1 Antal företag registrerade i kommunen

Det finns flera statistiska mått på antal företag. I den här analysen har Ramböll utgått från data som SCB har gällande de olika områden som undersöks, så också antal företag. I SCB:s undersökning RAMS (registerbaserad arbetsmarknadsstatistik) redovisas antalet företagsförekomster per kommun utifrån antal aktiva näringsverksamheter. För att betraktas som aktiv ska en skattskyldig person ha ägnat sig åt verksamheten i en omfattning som motsvarar minst en tredjedel av en anställning på heltid (500 timmar). Utifrån denna definition presenteras i nedanstående tabell några uppgifter kring företagsförekomster i Stockholms län, riket och i Nacka år 2013, det senaste år för vilka data finns tillgängliga.¹⁰⁸

Tabell 1. Antal företagsförekomster och arbetsställen

Region	Företagsförekomster	Arbetsställen
Riket	540 914	614 487
Stockholms län	139 500	150 517
Nacka	6 301	6 545
Nackas andel av Stockholms län	4,5%	4,3%

Källa: SCB (RAMS)

Enligt uppgifter från SCB (RAMS) fanns år 2013 således cirka 6 300 aktiva företag i Nacka kommun, motsvarande 4,5 procent av Stockholms läns samtliga företag. Totalt finns enligt RAMS 139 500 företag i Stockholms län, motsvarande en fjärdedel av landets samtliga företag.

Eftersom Nacka kommun har färre invånare Stockholms län totalt är det inte konstigt att en mindre del av företagen finns i Nacka. Nedan presenteras därför antalet företagsförekomster per hundra invånare i åldrarna 15-74 i varje kommun i Stockholms län samt i riket.¹⁰⁹ Av diagrammet framgår att Nacka har fler företag än både riksgenomsnittet och genomsnittet för samtliga Stockholmskommuner.

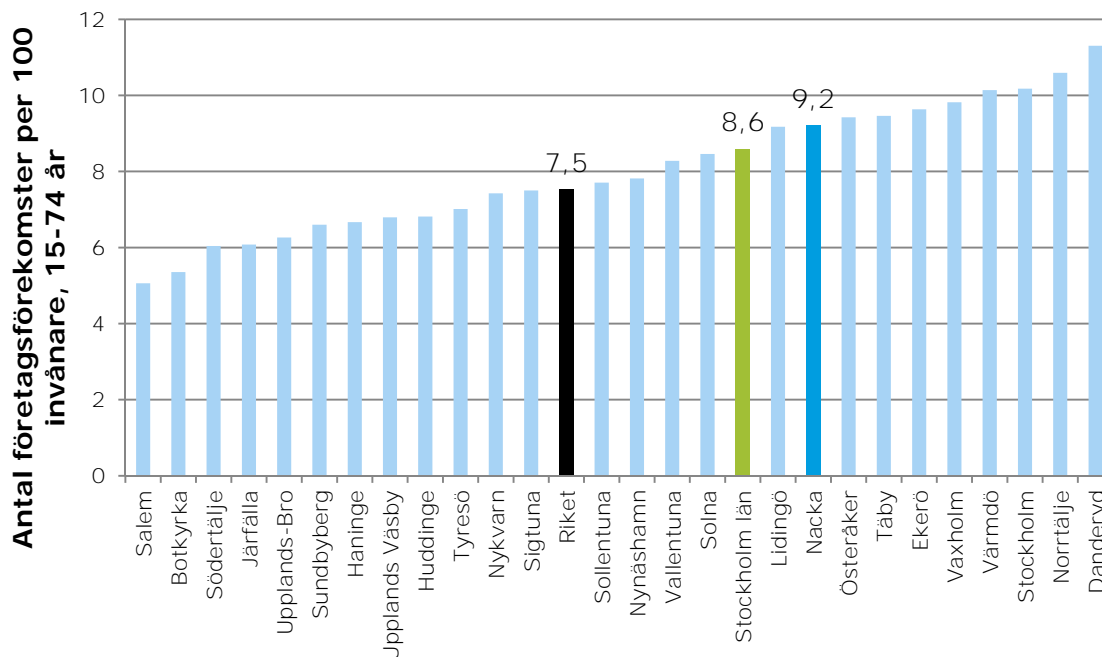
¹⁰⁷ SCB (2011) Definitioner, http://www.scb.se/Pages/List____261536.aspx, hämtad 2011-12-02

¹⁰⁸ SCB, "Antal företagsförekomster per kommun 2013", http://www.scb.se/sv_/Hitta-statistik/Statistik-efter-amne/Arbetsmarknad/Sysselsättning-forvarvsarbete-och-arbetstider/Registerbaserad-arbetsmarknadsstatistik-RAMS/7895/7902/117037/

¹⁰⁹ Ramböll har i beräkningen utgått från antalet invånare i kommunerna, länet och riket den 31 december 2013.

Figur 3. Antal företagsförekomster per hundra invånare i åldrarna 15-74 år (2013)

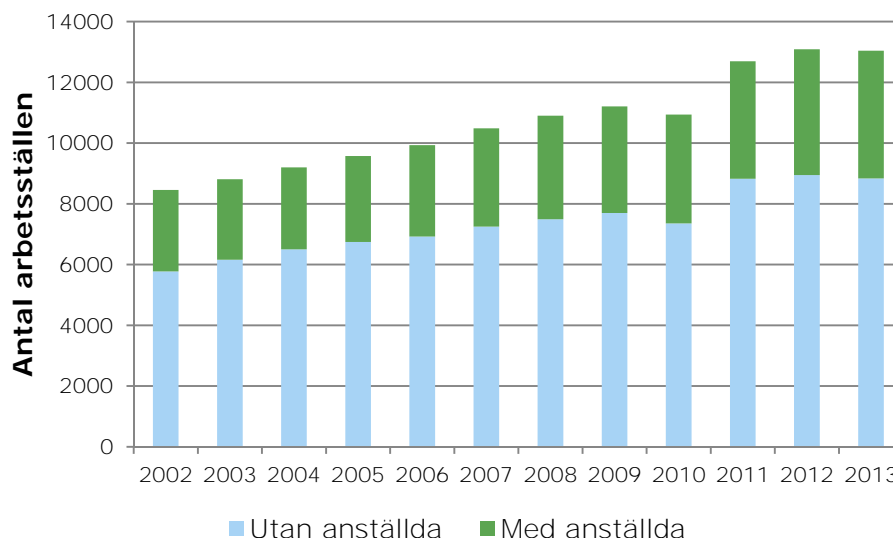
Källa: SCB (RAMS och Befolkning)

I Nacka kommun finns enligt SCB/RAMS och befolkningsstatistiken drygt 9 företag per hundra invånare i arbetsför ålder (15-74), att jämföra med det totala genomsnittet för riket som är 7,5 och för Stockholms län som är 8,6.

1.3.2 Antal arbetsställen i kommunen

I nedanstående diagram illustreras utvecklingen i antal arbetsställen i Nacka kommun, mellan åren 2002 och 2013. Antalet arbetsställen är uppdelat på arbetsställen med anställda och arbetsställen utan några anställda alls. Det senare rör sig om egenföretagare där inte ens ägaren är anställd vid företaget. Istället för lön tas eventuellt vinst ut. Arbetsställen utan anställda indikerar att företaget inte drivs på heltid, utan vid sidan av annan sysselsättning.

Figur 4. Antal arbetsställen med respektive utan anställda, år 2002-2013

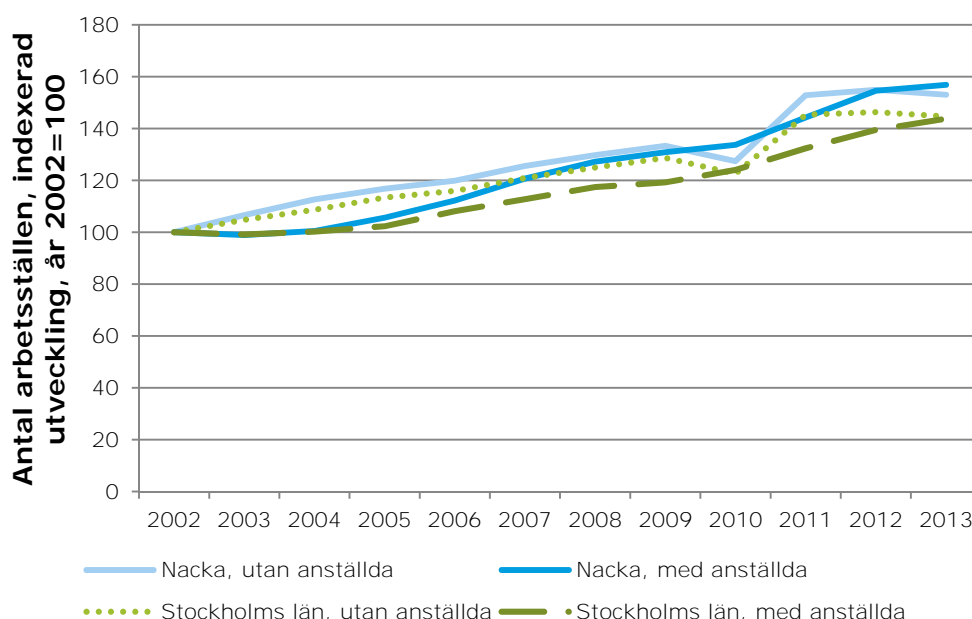
Källa: rAps-RIS (2011) *Näringsverksamhet*

I Nacka fanns år 2013 omkring 13 000 arbetsställen totalt. Cirka 4 200 av dessa arbetsställen har anställda och av dessa har 73 procent 1-4 anställda. Majoriteten arbetsställen, 8 835 stycken, har inte några anställda alls.

Sedan 2002 har antalet arbetsställen ökat i kommunen, även om antalet minskade år 2010 i förhållande till år 2009 samt år 2013 i förhållande till år 2012. Antalet arbetsställen med anställda har ökat från ca 2 700 till ca 4 200, en ökning med 57 procent. Under samma tid har antalet arbetsställen utan anställda ökat från drygt 5 700 till cirka 8 800, en ökning med 53 procent. Det totala antalet arbetsställen har ökat från cirka 8 500 till cirka 13 000, en ökning med cirka 54 procent.

Nedan illustreras den sammanlagda tillväxten i arbetsställen i Nacka och Stockholms län. Utvecklingen uttrycks som ett index, där varje år jämförs basåret 2002 som är lika med 100.

Figur 5. Indexerad utveckling av antal arbetsställen med och utan anställda i Nacka kommun och Stockholms län

Källa: rAps-RIS (2014) *Näringsverksamhet*

I Nacka kommun är tillväxten i nya arbetsställen något högre än i Stockholms län som helhet. Det totala antalet arbetsställen har i Nacka alltså ökat med cirka 54 procent under den studerade perioden, jämfört med 44 procent i Stockholms län.

1.3.3 Antal anställda vid dessa arbetsställen

Statistiken över antal anställda skiljer sig från uppgifter över antal sysselsatta/förvärvsarbetande, i och med att företagare inte räknas som anställda. Enligt den regionala statistikdatabasen rAps-RIS fanns 34 141 förvärvsarbetande (dagbefolkning 16+ år) i kommunen år 2013, mot 32 214 anställda. Detta bör betyda att mellanskillnaden, 1927 personer, motsvarar antalet företagare i kommunen.

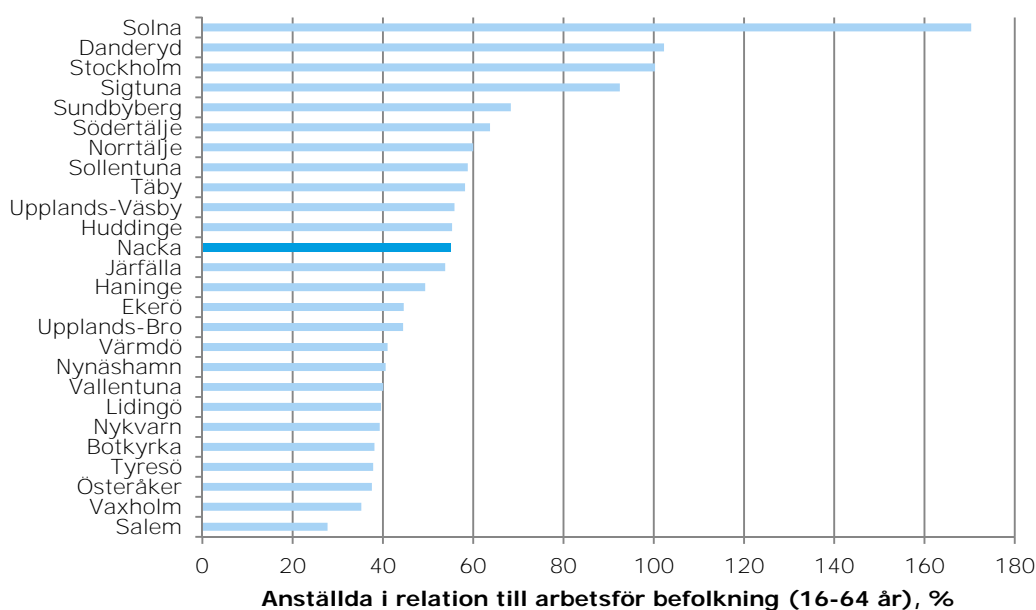
Sedan 2002 har antal anställda på de olika arbetsställena i Nacka kommun ökat med omkring 27 procent. Tillväxten är därmed något högre än i Stockholms län som helhet, där tillväxten under samma period uppgår till drygt 21 procent.

1.3.4 Antal anställda i relation till arbetsföra människor i kommunen

Nedan diagram illustrerar relationen mellan antal anställda och antal personer i arbetsför ålder (16-64 år) i Nacka och i övriga kommuner i Stockholms län. Denna relation är en indikator på hur "sysselsättningsintensiv" kommunen är, d.v.s. hur antalet anställda i kommunen förhåller sig till kommunens egen befolkningsstruktur. Siffrorna avser år 2013.

Generellt är "sysselsättningsintensiteten" högre i norrort, där antalet anställda i relation till den egna befolkningen i arbetsför ålder i genomsnitt uppgår till 71 procent (Stockholms stad ej medräknad). Solna är den kommun som sticker ut, med 1,7 anställda i relation till en invånare i arbetsför ålder. I söderort uppgår kvoten till i genomsnitt 49 procent (Stockholms stad ej medräknad). Tre kommuner i söderort har en högre kvot än genomsnittet för söderort, varav Nacka är en (55%). De övriga två är Södertälje (64%) och Huddinge (55%).

Figur 6. Antal anställda i relation till arbetsför befolkning i Stockholms stad

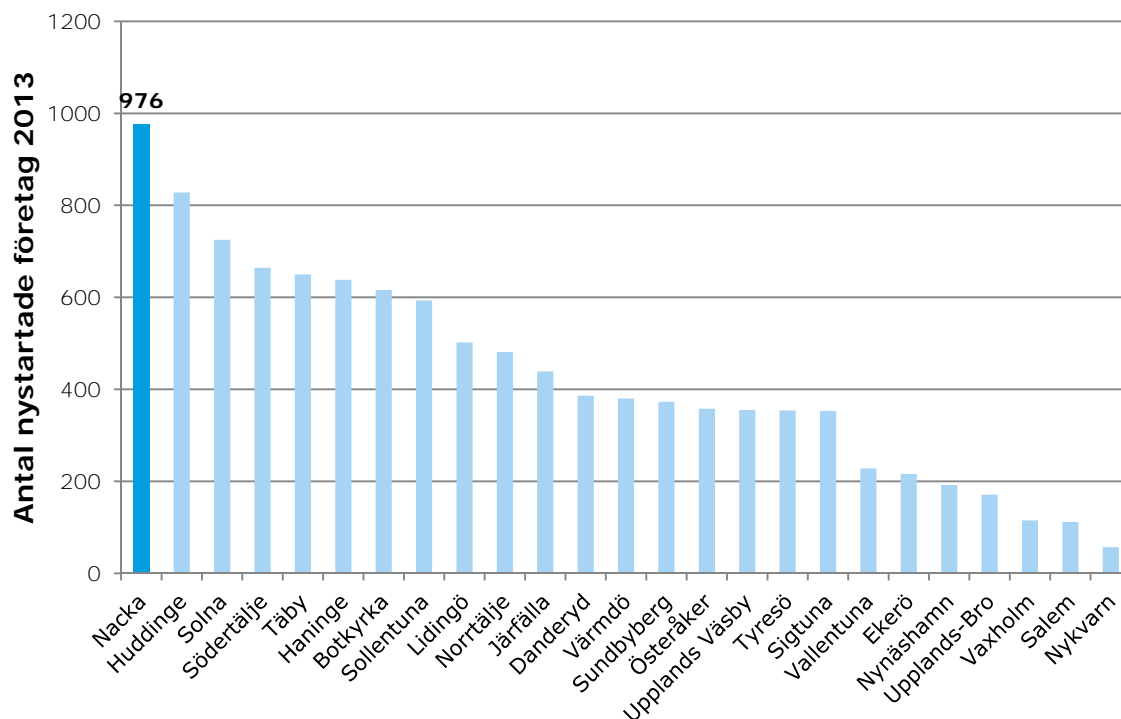

Källa: rAps-RIS (2014) *Näringsverksamhet och SCB Befolkning*

1.3.5 Nyföretagande

I nedan diagram illustreras antal nystartade företag 2010 per kommun i Stockholms län (Stockholms stad är undantagen då siffrorna inte är jämförbara med övriga kommuner i länet).

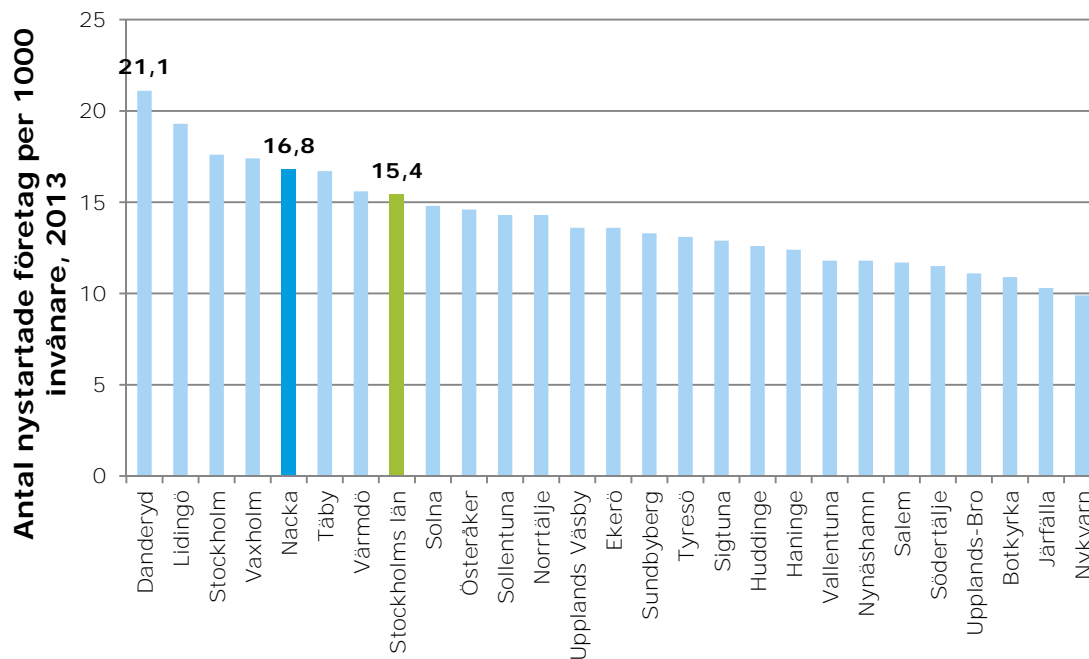
Figur 7. Antal nystartade företag 2013 i Stockholms stad (exkl. Stockholms stad)

Källa: Tillväxtanalys (2013) Statistikportalen, www.tillvaxtanalys.se

Exklusive Stockholm är Nacka den kommun där flest företag startas: varje år sedan 2007 (vilket är det första året i studerad data) startas flest företag i Nacka. I genomsnitt har 888 nya företag startats varje år i Nacka kommun under perioden 2007-2013 och år 2013 uppgick antalet till 976. Det är dock viktigt att också analysera nyföretagande i förhållande till kommunernas befolkningsstorlek. I nedan diagram belyses antal nystartade företag per 1 000 invånare i arbetsför ålder (16-64 år). Nacka placerar sig nu på femte plats i länet, med 16,8 nystartade företag per 1000 invånare. Detta är högre än länsgenomsnittet, som uppgår till 15,4. Kommunerna i norrort har generellt något högre siffror än kommunerna i söderort.

Figur 8. Antal nystartade företag per 1000 invånare 2013 i Stockholms stad

Källa: Tillväxtanalys (2013) Statistikportalen, www.tillvaxtanalys.se

1.4 Branschstruktur: nuläge (2013)

I detta avsnitt studeras branschstrukturen i Nacka. Först redovisas sysselsättningen i olika branscher, enligt Svensk näringsgrensindelning (SNI) på "grov" nivå, som innehåller totalt 15 branscher, därefter enligt SNI på så kallad "utökad" nivå, som innehåller totalt 52 branscher. Därefter görs jämförelser mellan branschstrukturen i Nacka kommun och Stockholms län genom att studera *branschbredd* och *relativ specialisering* (se vidare nedan). Data avser i samtliga fall den förvärvsarbetande dagbefolkningen 16+ år, vilket innebär att både anställda och företagare är medräknade.

1.4.1 Sysselsättning i olika branscher: grov nivå

Totalt arbetade drygt 34 000 personer i Nacka kommun år 2013 (dagbefolkningen), medan antalet personer med bostad i kommun som arbetade samma år uppgick till cirka 47 500. Detta ger en kvot mellan dag- och nattbefolkning som uppgår till 0,72, innebär en nettoutpendling av arbetskraft till andra kommuner.

Tabell 2. Branschstruktur i Nacka kommun 2013, Grov nivå

Bransch (SNI Grov)	Förvärvsarbetande 16+ år med arbetsplats i regionen (dagbefolkning)		Förvärvsarbetande 16+ år med bostad i regionen (nattbefolkning)		Relation dag- och nattbefolkning Kvot
	Antal	Andel, %	Antal	Andel, %	
G01 jordbruk, skogsbruk och fiske	69	0%	85	0%	0,81
G02 tillverkning och utvinning	1800	5%	2380	5%	0,76
G03 energiförsörjning; miljöverksamhet	159	0%	332	1%	0,48
G04 byggverksamhet	3178	9%	2719	6%	1,17
G05 handel	5974	17%	6050	13%	0,99
G06 transport och magasinering	1629	5%	1979	4%	0,82
G07 hotell- och restaurangverksamhet	1558	5%	1866	4%	0,83
G08 information och kommunikation	1354	4%	3975	8%	0,34
G09 finans- och försäkringsverksamhet	278	1%	2941	6%	0,09
G10 fastighetsverksamhet	564	2%	881	2%	0,64
G11 företagstjänster	4888	14%	8097	17%	0,60
G12 offentlig förvaltning och försvar	1531	4%	3105	7%	0,49
G13 utbildning	4494	13%	4728	10%	0,95
G14 vård och omsorg; sociala tjänster	4571	13%	5561	12%	0,82
G15 kulturella och personliga tjänster m.m.	1832	5%	2531	5%	0,72
G99 okänt	262	1%	278	1%	0,94
Totalt	34141	100%	47508	100%	0,72

Källa: rAps-RIS (2014) *Arbetsmarknad*

I termer av antal förvärvsarbetande är den största branschen i Nacka kommun (dagbefolkning) *Handel*, som sysselsätter nära 6000 personer, motsvarande 17 procent av det totala antalet förvärvsarbetande med arbetsplats i Nacka kommun. Kvoten mellan dag- och nattbefolkningen är 0,99, vilket innebär att dag- och nattbefolkning är i det närmaste lika till antalet: handeln dominerar som bransch i flera Stockholmskommuner och skapar förutsättningar för sysselsättning på den lokala marknaden. Näst största bransch bland dagbefolkningen är *Företagstjänster*, som sysselsätter cirka 4 900 personer, motsvarande 14 procent. I detta fall är kvoten mellan dag- och nattbefolkning 0,6, vilket innebär en nettoutpendling av sysselsatta inom branschen till andra kommuner. Företagstjänster är en disparat branschgrupp som består av ett flertal olika delbranscher, allt ifrån kunskapsintensiva tjänstenärningar såsom datakonsulter och FoU-institutioner till uthyrningsfirmor, fastighetsbolag med flera.

Utbildning och *Vård och omsorg* samlar båda cirka 13 procent vardera av den totala sysselsättningen i Nacka kommun. Såsom i fallet med *Handel* är kvoten mellan dag- och nattbefolkning högre än för övriga branscher i kommunen, vilket troligtvis innebär att sysselsättningen i huvudsak utgörs av personer som också bor i kommunen, vilket är kännetecknande för branscher som är starka på den lokala marknaden.

Den allra högsta kvoten mellan dag- och nattbefolkningen finns i *Byggverksamhet*: på varje sysselsatt inom branschen med bostad i Nacka kommun går 1,17 sysselsatta med arbetsplats i kommunen. De allra lägsta kvoterna återfinns inom *Finans- och försäkringsverksamhet* (0,09) och *Information och kommunikation* (0,34), där majoriteten sysselsatta sannolikt pendlar in till Stockholms stad.

1.4.2 Sysselsättning i olika branscher: utökad nivå

För att fördjupa beskrivningen av branschstrukturen i Nacka kommun redogörs härnäst för branschstrukturen enligt indelningen av SNI på så kallad "utökad" nivå, som består av totalt 52 branscher. För att underlätta framställningen avgränsas tabellen nedan till att innehålla de 20 största branscherna på denna nivå.

Tabell 3. Branschstruktur i Nacka kommun 2013, Utökad nivå

Bransch (SNI Utökad)	Förvärvsarbetande 16+ år med arbetsplats i regionen (dagbefolkning), antal	Förvärvsarbetande 16+ år med arbetsplats i regionen (dagbefolkning), andel (%)	Relation mellan dag- och nattbefolkning, kvot
U46 utbildning	4494	13%	0,95
U25 detaljhandel utom med motorfordon och motorcyklar	3487	10%	1,22
U22 byggverksamhet	3178	9%	1,17
U24 parti-och provisionshandel utom med motorfordon	2038	6%	0,74
U49 öppna sociala insatser	1667	5%	1,08
U47 hälso- och sjukvård	1610	5%	0,55
U44 rese-, bevaknings-, fastighetsservice- och kontorstjänster m.m.	1574	5%	0,93
U28 hotell- och restaurangverksamhet	1558	5%	0,83
U45 offentlig förvaltning och försvar; obligatorisk socialförsäkring	1531	4%	0,50
U26 transport och magasinering	1411	4%	0,90
U48 vård och omsorg med boende	1294	4%	1,16
U50 kultur, nöje och fritid	961	3%	0,82
U38 arkitekt- och teknisk konsultverksamhet; teknisk provning och analys	925	3%	0,71
U51 annan serviceverksamhet och personliga tjänster	871	3%	0,64
U37 verksamheter som utövas av huvudkontor; konsulttjänster till företag	834	2%	0,48
U31 dataprogrammering, datakonsultverksamhet och informationstjänster	802	2%	0,36
U15 tillverkning av datorer, elektronikvaror, optik, elapparatur och andra maskiner och apparater	684	2%	0,89
U35 fastighetsverksamhet	564	2%	0,64
U23 handel samt reparation av motorfordon	449	1%	1,01

och motorcyklar			
U41 andra specialiserade företagstjänster inkl. veterinärverksamhet	412	1%	0,81
Totalt 20 största branscherna	30 344	89%	0,82

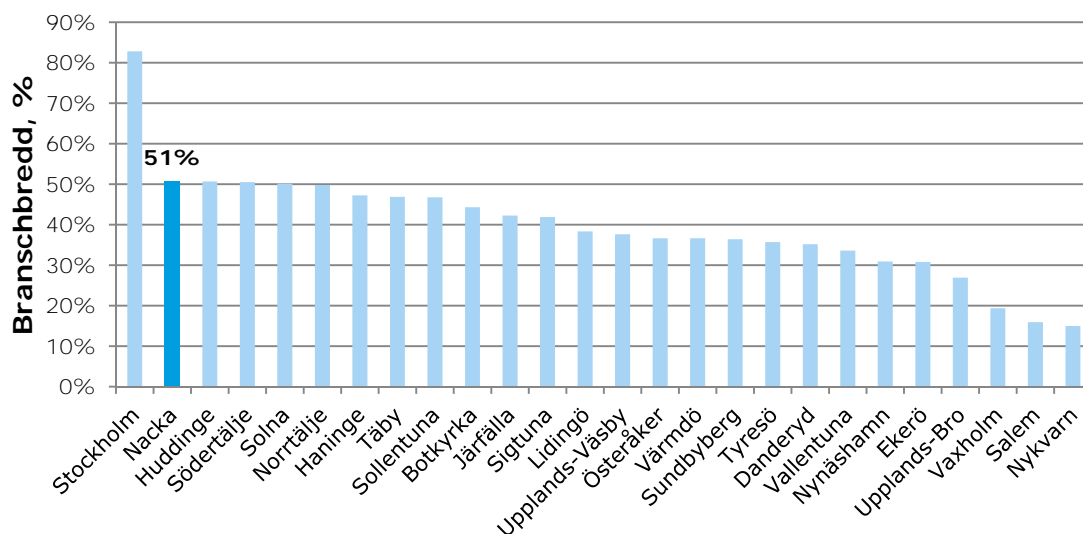
Källa: rAps-RIS (2014) *Arbetsmarknad*

De 20 största branscherna av totalt 52 på den utökade nivån sysselsätter drygt 30 000 personer i kommunen, motsvarande 89 procent av dagbefolkningen. **Utbildning** är den största branschen i kommunen, med cirka 4 500 sysselsatta, motsvarande 13% av dagbefolkningen. Branschen sammanfaller också med branschen Utbildning på den tidigare redovisade grova nivån av SNI. Det samma gäller den tredje största branschen **Byggverksamhet**, som också utgör en bransch enligt den grova nivån. Näst största bransch på den utökade nivån är **Detaljhandel utom med motorfordon och motorcyklar**, som utgör en av tre branscher inom **Handel**. Detaljhandel utom med motorfordon och motorcyklar sysselsätter cirka tio procent av dagbefolkningen i kommunen, nära 3 500 personer. Kvoten mellan dag- och nattbefolkning är högre än ett, vilket innebär en nettoinpendling av arbetskraft till kommunen i denna bransch. Övriga delbranscher inom handeln är **Parti-och provisionshandel utom med motorfordon**, som sysselsätter cirka sex procent av dagbefolkningen (cirka 2 000 personer) och **Handel samt reparation av motorfordon och motorcyklar**, som sysselsätter en procent (cirka 450 personer).

1.4.3 Branschstrukturen i Nacka jämfört med Stockholms län

Frågan härnäst är hur branschstrukturen i Nacka skiljer sig från övriga Stockholms län. Detta kan studeras på flera sätt. I denna rapport väljer vi att redovisa två indikatorer: **branschbredd** och **relativ specialisering**. Med **branschbredd** avses här antalet branscher där det finns förvärvsarbete dagbefolkning i kommunen. Ju fler branscher som är representerade inom kommunen desto mindre är sårbarheten i kommunen för eventuella nedgångar inom enstaka branscher. Branschbredden beräknas som antalet branscher i vilka det finns förvärvsarbete dagbefolkning i kommunen, dividerat med det totala antalet branscher som finns. I detta fall används SNI 2007 på den mest detaljerade nivån, den så kallade femsiffriga nivån, som består av totalt 832 branscher, då både den grova och utökade nivån är alltför grova för ändamålet (nästan samtliga kommuner har enligt dessa nivåer sysselsättning i alla branscher). Det totala antalet branscher i beräkningen är 821.¹¹⁰

Figur 9. Branschbredd i Stockholms stad 2013

Källa: rAps-RIS (2014) *Arbetsmarknad*

¹¹⁰ Det totala antalet branscher i rAps-RIS är 832 men det finns tio branschgrupper med beteckningen "Övrigt". Ramböll har valt att räkna bort dessa då ingen kommun har förvärvsarbete i någon av grupperna "Övrigt". Även "näringsgren okänd" har räknats bort.

I Nacka kommun finns förvärvsarbetsdagbefolkning i 417 branscher av maximalt 821 på SNI femsiffernivå, vilket ger en branschbredd som motsvarar 51 procent. Genomsnittet för hela länet uppgår till 40 procent.¹¹¹ Av figuren framgår att denna branschbredd är den näst högsta i Stockholms län. Högst är branschbredden i Stockholms stad, där förvärvsarbetsdagbefolkning finns i 680 branscher (83 procent) och lägst i Nykvarns kommun, med 123 branscher (15 procent). Då Nacka har sysselsatta inom fler branscher än flertalet övriga kommuner kan kommunen anses vara mindre sårbar för enskilda nedgångar i specifika branscher än huvuddelen av övriga Stockholms stad.

Härnäst studeras hur specialiserat näringslivet i Nacka är. Att vissa näringar tenderar att vara specialiserade till vissa regioner beror dels på interna skalfördelar, d.v.s. att den lokala miljön ger goda förutsättningar i form av en stark hemmamarknad. Det beror även på företagsexterna skalfördelar eller samlokaliseringfördelar till följd av en regions ekonomiska miljö som uppstår då flera företag inom samma bransch finns i varandras närhet. Tillsammans bidrar dessa till att ytterligare stärka komparativa fördelar i produktionen inom en specifik bransch i en region. Att ett företag väljer att lokalisera sig där det redan finns produktion inom samma bransch förklaras av att man genom geografisk närhet kan dra nytta av kunskapsutbredningen och att tillgången på specifikt utbildad arbetskraft är god.

Med *relativ specialisering* avses här den relativa sysselsättningen i olika branscher i Nacka kommun, jämfört med Stockholms län som helhet. I ett första steg beräknas andelen sysselsatta i varje bransch i Nacka kommun, i relation till den totala sysselsättningen i kommunen. I nästa steg beräknas motsvarande andel för länet. Därefter divideras andelen sysselsatta i varje bransch i Nacka kommun med andelen sysselsatta i motsvarande branscher i länet. Detta genererar en "specialiseringskvot" som visar huruvida sysselsättningen i relativa termer är större eller mindre i Nacka jämfört med länet som helhet. Om kvoten överstiger ett är andelen sysselsatta i branschen i fråga i Nacka kommun större än motsvarande andel i länet, vilket betyder att Nacka är relativt mer specialiserat i branschen och således har komparativ fördel i termer av sysselsättning. Om kvoten understiger ett är Nacka relativt mindre specialiserad inom branschen i fråga än länet. Generellt kan sägas att en kvot mellan 0,7 och 1,5 representerar en genomsnittlig specialisering, medan en kvot som överstiger 1,5 betyder en hög grad av specialisering och en kvot som understiger 0,7 betyder en låg grad av specialisering. För denna beräkning används SNI 2007 på utökad nivå (52 branscher).

I Nacka kommun finns fyra branscher med hög specialiseringskvot (större än 1,5), som tillsammans samlar elva procent av den totala sysselsättningen i kommunen. Majoriteten branscher (30) uppvisar en genomsnittlig specialiseringskvot och dessa samlar cirka 81 procent av samtliga sysselsatta i kommunen. Resterande 18 branscher uppvisar en låg specialiseringskvot och i dessa återfinns cirka åtta procent av det totala antalet sysselsatta i kommunen.

Tabell 4. Specialiseringsgrad och antalet branscher i Nacka kommun 2013

Specialiseringsgrad	Specialiseringskvot	Antal branscher	Fördelning av branscher (%)	Fördelning av förvärvsarbetsdagbefolkning (%)
Hög	>1,5	4	7,7	11,0%
Genomsnittlig	0,7-1,5	30	57,7	80,8%
Låg	<0,7	18	34,6	8,2%
Totalt		58	100	100

Källa: rAps-RIS (2014) *Arbetsmarknad*

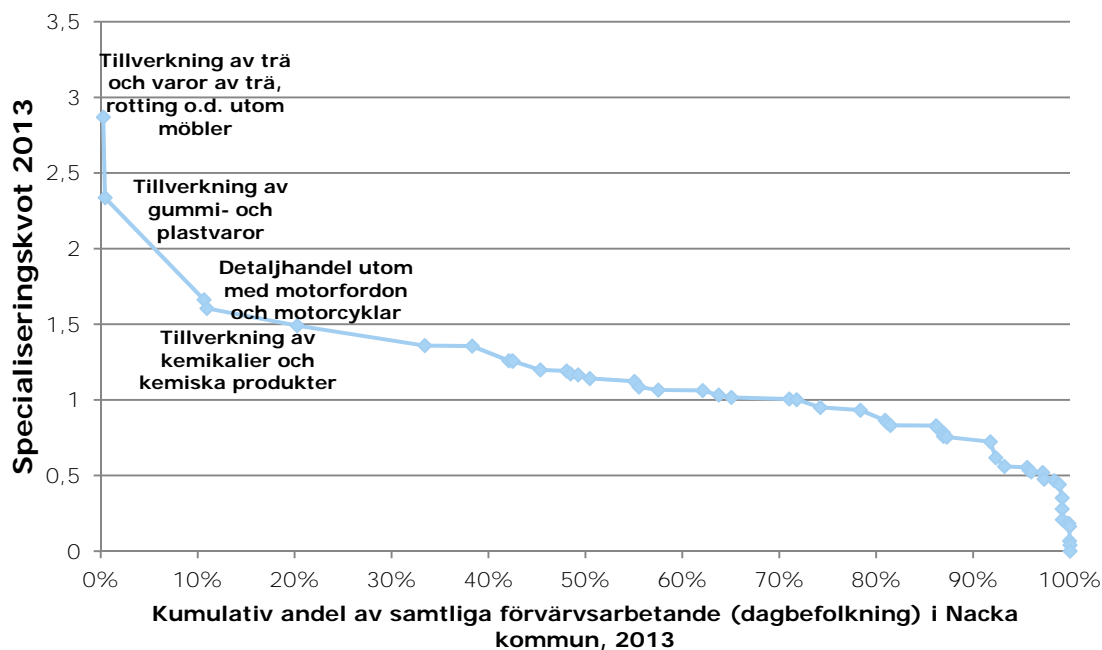
De fyra branscherna med hög specialiseringskvot är:

¹¹¹ Genomsnittet är i detta fall beräknat som ett ovägt, aritmetiskt snitt av branschbredden i samtliga 26 kommuner.

- Tillverkning av trä och varor av trä, rotting o.d. utom möbler
- Tillverkning av gummi- och plastvaror
- Detaljhandel utom med motorfordon och motorcyklar
- Tillverkning av kemikalier och kemiska produkter

I figuren nedan illustreras fördelningen av de 52 branscherna utifrån specialiseringskvot på vertikal axel och den kumulativa sysselsättningen på horisontell axel.

Figur 10. Specialiseringskvoter och sysselsättning i Nacka kommun 2013

Källa: rAps-RIS (2011) *Arbetsmarknad*

Den bransch som i relativa termer (och i termer av sysselsättning) är mest specialiserad i Nacka kommun jämfört med Stockholms län är *Tillverkning av trä och varor av trä, rotting o.d. utom möbler*, i vilken sysselsättning i relativa termer är 2,9 gånger mer vanligt förekommande i Nacka kommun. På andra plats återfinns *Tillverkning av gummi- och plastvaror*, där sysselsättning i relativa termer är 2,3 gånger mer vanligt förekommande i Nacka kommun. *Detaljhandel utom med motorfordon och motorcyklar* uppvisar en specialiseringskvot på 1,7 och *Tillverkning av kemikalier och kemiska produkter* 1,6.

Såsom diskuterats tidigare dominerar handel i flera Stockholmskommuner och förekomsten av olika typer av handel kan betraktas som en viktig förutsättning t.ex. för att attrahera befolkning och företag i andra branscher. En fråga för kommunen att diskutera är om det i Nacka finns särskilda typer av handel i kommunen vars lokalisering gynnas av särskilda faktorer (t.ex. befolkning, geografi), som skiljer Nacka från andra kommuner.

Tre av de fyra mest specialiserade branscherna i termer av sysselsättning är alltså tillverkande branscher. Som redovisas nedan har två av dessa också utvecklats positivt i termer av sysselsättning de senaste åren. Det kan därför finnas anledning för kommunen att ytterligare utreda dessa branschers förutsättningar och betydelse för näringslivet i kommunen.

1.5 Branschstruktur: utveckling 2007-2013

Avslutningsvis studeras hur olika branscher har utvecklats över tid i Nacka kommun, i termer av sysselsättning (förvärvsarbetande dagbefolkning 16+ år). Den tidsperiod som studeras är åren 2007-2013, på grund av att omläggningsen i Svensk näringsgrensindelning (SNI) från SNI2002 till SNI2007 inte möjliggör jämförelser längre bakåt i tiden. Inledningsvis redovisas utvecklingen i

branscherna på grov nivå, därefter utifrån indelningen av olika branscher i olika specialiseringsgrader.

Totalt sett har antalet sysselsatta i kommunen ökat med cirka 12 procent under perioden 2007-2013. Den största procentuella tillväxten har skett inom *Hotell- och restaurangverksamhet* samt *Energiförsörjning; miljöverksamhet*, som båda vuxit med 39 procent. Den sistnämnda branschen är emellertid liten i absoluta tal och ökningen i antal personer uppgår endast till 45. Hotell- och restaurangbranschen, som år 2013 sysselsatte nära 1 600 personer, har däremot ökat med 437 personer. Den största absoluta ökningen har skett i den idag största branschen, *Handel*, som vuxit med 954 personer, motsvarande 19 procent.

När det gäller branschstrukturens utveckling är det också intressant att beakta vilka branscher som vuxit eller ökat relativt andra branscher. Nedanstående tabell innehåller därför information både om hur mycket varje enskild bransch vuxit i antal personer och i procent, men också relativt andra branscher. Den relativa tillväxtsiffran har räknats ut genom att andelen sysselsatta i varje bransch år 2013 har jämförts med motsvarande andel för år 2007.

Tabell 5. Absolut, procentuell och relativ tillväxt per bransch, 2007-2013

Bransch	Tillväxt, antal personer	Tillväxt, procent	Relativ tillväxt, procentenheter
G01 jordbruk, skogsbruk och fiske	+16	+30%	0,0
G02 tillverkning och utvinning	-154	-8%	-1,1
G03 energiförsörjning; miljöverksamhet	+45	+39%	+0,1
G04 byggverksamhet	+876	+38%	+1,8
G05 handel	+954	+19%	+1,1
G06 transport och magasinering	+207	+15%	+0,1
G07 hotell- och restaurangverksamhet	+437	+39%	+0,9
G08 information och kommunikation	-1872	-58%	-6,6
G09 finans- och försäkringsverksamhet	-4	-1%	-0,1
G10 fastighetsverksamhet	+173	+44%	+0,4
G11 företagstjänster	+893	+22%	+1,2
G12 offentlig förvaltning och försvar	+352	+30%	+0,6
G13 utbildning	+657	+17%	+0,6
G14 vård och omsorg; sociala tjänster	+747	+20%	+0,9
G15 kulturella och personliga tjänster m.m.	+238	+15%	+0,1
G99 okänt	+35	+15%	0,0
Totalt	+3600	+12%	-

Källa: rAps-RIS (2011) *Arbetsmarknad*

Relativt andra branscher har *Byggverksamhet*, *Företagstjänster* och *Handel* vuxit mest, medan *Information och kommunikation*, *Tillverkning och utvinning* samt *Finans- och försäkringsverksamhet* förlorat i sysselsättningsandel.

För att återknyta till den tidigare analysen av relativ specialisering redovisas nedan sysselsättningsutvecklingen i branscherna med låg, genomsnittlig och hög specialiseringsgrad.

Tabell 6. Absolut, procentuell och relativ tillväxt per specialiseringsgrad, 2007-2013

Specialiseringsgrad	Tillväxt, antal personer	Tillväxt, procent	Relativ tillväxt, procentenheter
Låg (<0,7)	-1702	-38%	-6,5

Genomsnittlig (0,7-1,5)	4492	+19%	+5,2
Hög (>1,5)	810	+28%	+1,4

Källa: rAps-RIS (2011) *Arbetsmarknad*

Branschgruppen med hög specialiseringsgrad har i procentuella termer vuxit snabbare än dem med låg och genomsnittlig specialiseringsgrad, men ej i relativa termer där gruppen med genomsnittlig specialiseringsgrad har vuxit mest. Inom gruppen med hög specialiseringsgrad, som alltså består av fyra branscher, finns också betydande variationer. Branschen *Tillverkning av gummi- och plastvaror* ökat från 13 till 60 sysselsatta, en procentuell ökning på 362 procent, medan *Tillverkning av kemikalier och kemiska produkter* har minskat från 300 till 104 personer, en minskning med 65 procent. Den bransch som har högst specialiseringsgrad i Nacka kommun, *Tillverkning av trä och varor av trä, rotting o.d. utom möbler*, har ökat från 75 till 91 personer (21 procent). Den fjärde branschen i denna grupp, *Detaljhandel utom med motorfordon och motorcyklar*, har ökat mest i absoluta termer, 943 personer och näst mest i procentuella termer, 37 procent.

BILAGA 2: FINANSIERINGSKÄLLOR FÖR UNGA FÖRETAG

1.5.1 Kapitaltillskott från grundare eller närstående är den huvudsakliga finansieringskällan

Med kapitaltillskott från ägare eller grundare avses kapital från ägaren eller grundaren själv, antingen från henne/honom själv eller tillsammans med släkt och vänner. I de allra flesta nya företag handlar det om att ägaren investerar personligt sparande i företaget. Det kan även handla om vinstmedel som genereras i verksamheten, men i tidiga skeden är det relativt ovanligt att företag går med vinst. Olika former av kapitaltillskott från ägare eller grundare utgör den absolut största finansieringskällan för unga och små företag. Det finns inga exakta siffror men uppskattningar gör gällande att mellan 60 och 80 procent av alla nya företag finansierar uppstarten genom sådant kapital.¹¹² Vad gäller "ägarkapital eller lån från släkt och vänner" finns en studie som uppskattar att cirka sju procent av de nya företagen i Sverige i någon utsträckning finansieras av lån eller andra från släkt och vänner, men denna siffra är osäker.¹¹³

1.5.2 Extern skuldfinansiering är den huvudsakliga källan till extern finansiering

Med extern skuldfinansiering avses lånekapital, i form av både kortfristiga och långsiktiga skulder som företag återbetalar till långgivaren med ränta. Lån från kommersiella banker och andra kreditinstitut är den vanligaste externa finansieringsformen för unga och små företag, såväl i Sverige som i andra länder.¹¹⁴ Det finns ingen exakt statistik över omfattningen av den kommersiella utlåningen till företag i Sverige, men i en studie uppges att cirka 14 procent av de nya företagen finansierar sin uppstart med hjälp av banklån.¹¹⁵

Som komplement till den privata lånemarknaden finns olika former av lån, villkorslån och krediter från offentliga aktörer, såsom Almi och Norrlandsfonden. Enligt en grov uppskattning erhåller sex till åtta procent av alla nystartade företag i Sverige lån från Almi.¹¹⁶

1.5.3 Externt ägarkapital utgör en mycket liten andel av finansieringen av nya företag

Externt ägarkapital, eller riskkapital, avser investeringar i företags egna kapital, det vill säga investeraren blir i någon utsträckning delägare i företaget. Riskkapitalinvesteringar kan delas in i olika tillgångsslag:

- Private equity: investeringar i onoterade bolags ägarkapital (utanför börsen)
- Public equity: investeringar i börsnoterade bolags ägarkapital (på börsen)

Inom private equity finns ett antal s.k. investeringssegment, såsom venture capital (s.k. formellt venture capital) och affärsänglar (s.k. informellt venture capital)¹¹⁷. Utmärkande för venture capital, vare sig det är formellt eller informellt, är¹¹⁸:

- Investeringarna görs i onoterade företags egna kapital (aktier)
- Investeringarna karaktäriseras av ett aktivt och tidsbegränsat engagemang i företagen: efter ett antal år (ofta 3-7 år) kommer investeraren att gå ur företaget genom att det noteras eller säljs till någon annan intressent

Till skillnad från traditionella banker är aktörerna på venture capital-marknaden specialiserade på nya verksamheter och de allra tidigaste faserna i ett företags utveckling: venture capital handlar om investeringar i relativt tidiga skeden av ett företags utveckling, då företaget går från en utvecklingsfas till att starta försäljning eller expandera vidare. Utöver att investera i form av

¹¹² Söderblom (2012)

¹¹³ Kontigo (2011) *Små företags behov av krediter och systemen för att tillgodose dem: Om kunskapsläget, främjandesystemet och Tillväxtverkets roll*

¹¹⁴ Söderblom (2012), OECD (2013) *Financing SMEs and Entrepreneurs 2013: An OECD Scoreboard*, s. 214

¹¹⁵ Kontigo (2011)

¹¹⁶ Söderblom (2012), s. 22

¹¹⁷ Inom private equity finns även segmenten "buyout" och "turn-around", som avser investeringar i mogna bolag (ofta majoritetsinvesteringar)

¹¹⁸ Se t.ex. Braunerhjelm, Pontus (1999) "Venture capital, mångfald och tillväxt", *Ekonomisk debatt*, årg 27, nr 4

pengar är investeraren aktiv i företaget och tillför icke-finansiella värden (kompetens och nätverk) som kan bidra till en värdeutveckling i företaget. Venture capital är en finansieringskälla som riktar sig till framförallt innovativa företag med hög tillväxtpotential, där risken i samband med produkten, tjänsten eller marknadsefterfrågan är hög. Endast cirka en procent av alla nya företag i Sverige uppskattas ha tagit in venture capital.¹¹⁹

Skillnaden mellan venture capital (formellt) och affärsänglar (informellt) är att det förstnämnda utgörs av bolag (ofta kallade investeringsfonder, venture capital-fonder eller venture capital-bolag) medan de sistnämnda är privatpersoner, till exempel före detta entreprenörer som investerar en del av sin förmögenhet i företag utan familjeanknytning. Den informella marknaden och förekomsten av affärsänglar är en viktig förutsättning för en välfungerande venture capital-marknad. Det finns inga exakta mått på affärsängelaktiviteten i Sverige, eftersom det handlar om privatpersoners (eller nätverk av privatpersoner) investeringar: de utgör en mycken liten andel av befolkningen och är svåra att fånga in via tillgängliga data. Det finns dock ett antal undersökningar som har försökt fånga in svenska affärsänglars aktivitet och de visar att affärsänglar har en stor betydelse för finansieringen av svenska små och medelstora företag. Utifrån en extrapolering bedöms affärsänglar och privatpersoner i Sverige investera mellan 3,5-4 miljarder kronor årligen¹²⁰, vilket är mer än den formella venture capital-marknaden under de senaste åren.

1.5.4 Övriga källor till kapitalförsörjning såsom till exempel bidrag/projektmedel spelar en viktig roll för många företag

Utöver extern skuldfinansiering och externt ägarkapital finns ett rad olika bidrag/företagsstöd, projektmedel och andra finansieringskällor för företag i tidiga skeden, som tillhandahålls av myndigheter såsom Tillväxtverket, VINNOVA och länsstyrelser/regionförbund. Det finns ingen totalöversikt över omfattningen av dessa, men olika källor indikerar att det rör sig om mellan 50-100 olika stödformer.¹²¹

På senare tid har det också vuxit fram nya alternativ till extern finansiering, såsom crowdfunding. Tanken är att många privatpersoner, investerare eller entreprenörer gemensamt bidrar med medel till en entreprenöriell verksamhet.¹²² Crowd-funding är egentligen inte en finansieringskälla, utan en metod för att samla in extern finansiering, som sedan kan yttra sig på olika sätt, t.ex. som lån, externt ägarkapital eller rena bidrag. Men crowd-funding förtjänar att lyftas fram, då det är ett fenomen på framväxt som rönt stort intresse bland såväl entreprenörer som bland investerare.

Informellt venture capital har stor betydelse för företag i de tidigaste faserna

Kunskapsläget om affärsänglar och deras investeringar är generellt svagt: dels på grund av det i stor utsträckning handlar om en "osynlig" marknad utan offentliga statistikregister, dels på grund av oklara definitioner. Inte desto mindre spelar affärsänglar och privatpersoner en stor roll för företag i de tidigaste skedena: de uppskattas investera cirka 3,5-4 miljarder kronor årligen, vilket är mer än den formella venture capital-marknaden. Enligt Tillväxtanalys (2013) finns också anledningar att tro att omfattningen av affärsängelmarknaden har ökat de senaste åren.¹²³

¹¹⁹ Tillväxtanalys (2011), SVCA "Private equity på tre minuter", <http://www.svca.se/sv/Om-riskkapital/Om-riskkapital/Riskkapital-pa-tre-minuter/>

¹²⁰ Tillväxtanalys (2011), Avdeitchikova, Sofia (2008) "Close-ups from afar: the nature of the informal venture capital market in a spatial context", Doktorsavhandling, *Lund University Press*

¹²¹ Se t.ex. <http://www.driva-eget.se/bidrag>

¹²² För mer information om crowd funding, se Tillväxtverket (2013a) *Tillväxt genom Crowdfunding?*, Rapport 0156

¹²³ Tillväxtanalys (2013b) *Affärsänglar, riskkapitalfonder och policyportföljer*, Rapport 2013:08

Omvärldsfaktorer och trender som kan förklara utvecklingen

Den generella slutsatsen är att venture capital-marknadens återhämtning i Sverige varit svag efter "IT-bubblan". Nedan listas några möjliga orsaker till det beskrivna tillståndet och utvecklingen på venture capital-marknaden, utifrån forskning och samhällsdebatt:¹²⁴

- Venture capital-fonder har uppvisat låg avkastning
- Branschens nedgång beror på cykliska variationer och därför naturlig
- Problemen finns på efterfrågesidan: antalet investeringsbara företag är för få
- Venture capital dras till tillväxtregioner, men skapar dem inte
- Exitmarknaderna krymper
- Målbranscherna (t.ex. IT/Telekom, Life Sciences och Cleantech) förändras och företagens kapitalbehov minskar i takt med t.ex. digitalisering
- Långa investeringshorisonter: venture capital-fonder sätts vanligen upp i ett tioårigt perspektiv, medan tiden från initial investering till försäljning (exit) ofta är längre (vilket påverkar avkastningen negativt)
- Stora, institutionella investerare (banker, pensionsfonder och försäkringsbolag) har minskat sina innehav och allt fler investeringar görs av "nya" typer av investerare: fömögna individer, affärsänglar och s.k. "family offices"
- Regelverksförändringar: *Lagen om förvaltare av alternativa investeringsfonder* (LAIF) som trädde i kraft i juli 2013 kan enligt vissa intressenter komma att medföra väsentliga kostnader och ett omfattande arbete för förvaltare av venture capital-fonder som måste anpassa sig till den nya regleringen¹²⁵. Kapitalkraven i *Basel III* kan också komma att få en negativ effekt på institutionella investerares incitament och vilja att investera i venture capital-fonder

---

¹²⁴ Se t.ex. Söderblom (2012), Tillväxtanalys (2012) *Privat riskkapital och Cleantech – Förutsättningar och hinder utifrån investerarnas perspektiv*, Rapport 2012: 10, Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser: Östersund och Avdeitchikova, Sofia (2014) "Riskvilligt kapital – Statens roll", Power point-presentation

¹²⁵ Se t.ex. Finansinspektionen (2014) "Frågor & svar om lagen om det nya regelverket för förvaltare av alternativa investeringsfonder (LAIF),

http://www.fi.se/upload/30_Regler/60_Vagledning/Alternativa%20investeringsfonder/2014/fos_alternativa_investeringsfonder_20140108.pdf och SVCA (2013b) "Remissvar Finansinspektionens föreskrifter om förvaltare av alternativa investeringsfonder", <http://www.svca.se/wp-content/uploads/2014/03/Remissvar-SVCA-Finansinspektionen-Dnr-12-3251.pdf>

BILAGA 3: STOCKHOLMS LÄNS STRATEGI FÖR JÄMSTÄLLDHETSINTEGRERING

Våren 2014 antogs **Stockholms läns strategi för jämställdhetsintegrering 2014-2018**.

Strategin togs fram på regeringens uppdrag¹²⁶ och arbetades fram av Länsstyrelsen Stockholm i samverkan med Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Stockholms läns landsting, Polismyndigheten, i samråd med kommuner och idéburen sektor. Tanken är att strategin ska utgöra en gemensam plattform för jämställdhetsintegrering för aktörer i Stockholms län. Enligt strategin är det övergripande regionala jämställdhetsmålet att kvinnor och män i Stockholms län ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Vidare anger strategin regionala delmål som ska vara uppnådda år 2018. I strategin anges också en rad indikatorer som används för att följa upp de regionala delmålen för jämställdhetsintegrering. Nedan följer dessa indikatorer (med viss anpassning till ett kommunalt perspektiv) uppdelade på de fem delmålen i strategin¹²⁷.

- **Mål 1: Kvinnor och män har samma makt och inflytande i Stockholms län**
  - o Kommunstyrelsens ordförande, styrelser och ledning i börsföretag, chefer i privat sektor efter typ av chef, chefer i offentlig sektor efter typ av chef, ledamöter i utbildningsstyrelser, kvinnor/män
  - o Upplevd trygghet i boendemiljön, kvinnor/män (BRÅ)
  - o Medborgar-, kund- och patientenkäter om inflytande och bemötande avseende offentlig service, kvinnor/män
- **Mål 2: Kvinnor och män har samma ekonomiska självständighet i Stockholms län**
  - o Lönestatistik, män/kvinnor (Jämix, SCB)
  - o Arbetstidsstatik heltid/deltid, kvinnor/män (Jämix, SCB)
  - o Sysselsättningsgrad kvinnor/män, utrikes-/inrikesfödda, arbetslöshetsstatistik kvinnor/män, flickor/pojkar 15-24 år, utrikes-/inrikesfödda
  - o Aktiviteter och projekt inom strukturfonds- och innovationsprogrammen riktade mot kvinnor/män och fördelningen av medel på kvinnor/män
  - o Företagandegrad män/kvinnor, utrikes-/inrikesfödda.
  - o Fördelning av företagare kvinnor/män, utrikes-/inrikesfödda.
  - o Andel kvinnor/män på vårdutbildningar på olika utbildningsnivåer
  - o Andel kvinnor/män på IT/teknik på gymnasie- och högskolenivå
- **Mål 3: Kvinnor och män tar lika stor del av det obetalda arbetet i Stockholms län**
  - o Uttag av föräldrapenning, kvinnor/män (Försäkringskassan)
  - o Deltidsarbete på grund av omsorg om barn eller nära anhöriga, kvinnor/män
  - o Tillfällig föräldrapenning (Försäkringskassan), tid ägnad på obetalt arbete (SCB:s tidsanvändningsstudie), kvinnor/män
- **Mål 4: Mäns våld mot kvinnor har upphört i Stockholms län**
  - o Indikatorer tas fram av Operation Kvinnofrids medverkande aktörer i samband med genomförandeplaner under våren 2014.
- **Mål 5: Den offentliga servicen är jämställd i Stockholms län**

¹²⁶ Regleringsbrev för budgetåret 2013 avseende länsstyrelserna, punkt 84.

¹²⁷ Länsstyrelsen Stockholm (2014) Jämställdhetsintegrering – strategi för Stockholms län 2014-2018. Rapport 2014:5. s 17f

- Medborgarenkäter, brukarundersökningar, patient- och kundenkäter om nöjdhet, inflytande och bemötande, fördelning av resurser, kvinnor/män
- Offentligt anställdas kunskaper om jämställdhet (Kompetensmätning för t.ex. socialtjänst och skola)

Genomgående uppföljningar av strategin är planerade till 2016 och 2018.¹²⁸

---

¹²⁸ Länsstyrelsen Stockholm (2014) *Jämställdhetsintegrering – strategi för Stockholms län 2014-2018*. Rapport 2014:5. s 7

GATUPLAN OCH TREDIMENSIONELLA FASTIGHETER

13 MARS 2015

PROJEKT

Gatuplan och tredimensionella fastigheter
Nacka kommun

NIRAS AB

Besöksadress: Fleminggatan
14, 9 tr - 112 26
Boxadress: Box 70375
107 24 Stockholm, Sverige

556534-9767

www.niras.se

T: +46 0850384400

F: +460850384492

E: info@niras.se

D: 08-503 84475

E: thomas.hellstrom@niras.se

INNEHÅLL	
1	Uppdrag 1
2	Förutsättningar för att bilda en 3D-fastighet 1
3	Utvecklingen av 3D-fastigheter i Sverige 2
3.1	Fastighetsbildningar totalt (alla fastigheter) 2
3.2	3D fastigheter 3
3.3	Några företag som har arbetat med 3D-fastigheter inom handel 4
3.3.1	Boultbee 4
3.3.2	Citycon AB 4
3.3.3	JR Kvartersfastigheter 4
3.3.4	JM AB 5
3.3.5	Andra byggbolag och fastighetsägare 5
4	Utmaningar vid 3D-fastighetsbildning 6
5	NIRAS slutsatser 7

1 UPPDRAG

NIRAS har av Anders Börjesson fått i uppdrag att skriva en PM om företag som arbetar med att köpa och förvalta bottenvåningar i nya stadsdelar.

2 FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR ATT BILDA EN 3D-FASTIGHET

Sedan år 2004 är tredimensionell fastighetsbildning (s.k. 3D-fastighet) möjlig inom svensk fastighetsrätt. Tredimensionell fastighetsbildning innebär en effektivare användning av fastigheter.

Fördelarna med 3D-fastigheter är exempelvis att byggnader och anläggningar i stadskärnor kan användas effektivare. Det kan bland annat ske genom att befintliga hus byggs på med ytterligare våningsplan eller att det byggs bostäder, affärer och kontor över spårområden.

Det kan också innebära en effektivare användning av allmänt ägd mark genom att man exempelvis kan ha parkeringsgarage under markytan.

Tredimensionell fastighetsbildning innebär att fastigheter kan avgränsas i höjd- och djupled, vilket resulterar i att olika våningsplan i samma byggnad kan ha olika ägare. Med tredimensionell fastighetsbildning möjliggörs exempelvis att en befintlig kommersiell fastighet kan byggas på med våningar för bostadsändamål och att dessa våningar utgör en eller flera separata fastigheter. Likaså kan tunnlar och underjordiska anläggningar utgöra enskilda fastigheter. En tredimensionell fastighet behöver i dessa fall inte omfatta någon mark. Däremot måste en 3D-fastighet ha en sluten volym, och man kan inte bilda en fastighet av hela utrymmet ovanför eller under markytan. Fastigheten måste med andra ord vara begränsad både horisontellt och vertikalt och hela utrymmet definierat.

3D-fastigheter bildas genom en lantmäteriförrättning, och på så sätt kan ett våningsplan med kommersiell verksamhet bilda en egen fastighet och därmed urholka en befintlig fastighet för bostadsändamål. Vid denna typ av fastighetsbildning förekommer vanligtvis att en fastighet belägen på ett övre våningsplan, måste ha servitutsrätt till trapphus och hissar på den nedre fastigheten.

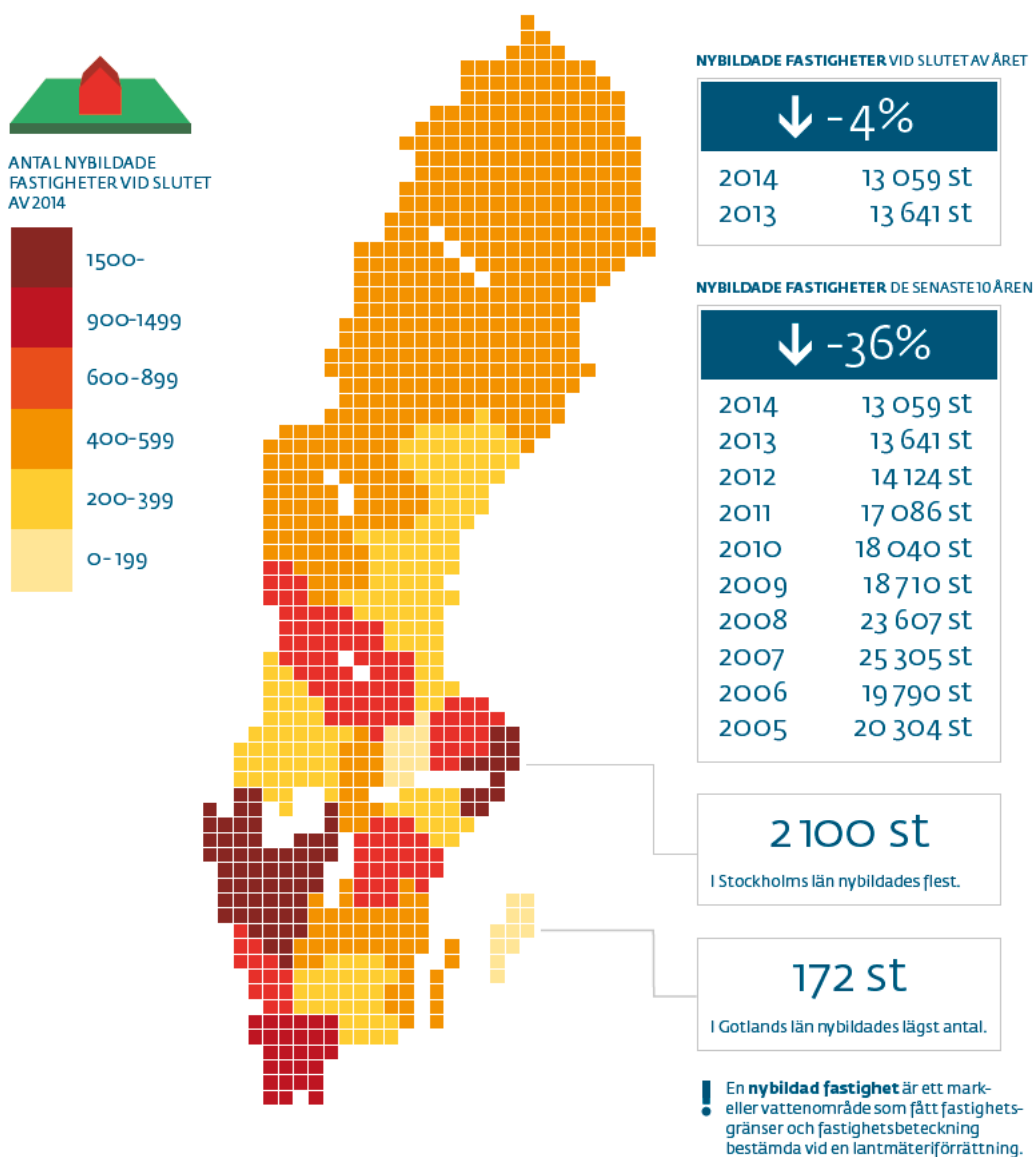
Det förutsätts också att 3D-fastigheten leder till en mer ändamålsenlig förvaltning av anläggningen eller att den behövs för finansieringen eller uppförandet. Fastigheten ska inrymma minst tre bostadslägenheter för att det ska vara tillåtet att bilda en 3D-fastighet avsedd för bostadsändamål.

Ett skäl till 3D-bildningar kan vara att en oäkta bostadsrättsförening vill skilja av de kommersiella verksamheterna i gatuplanet, bli för att kunna bli en äkta förening.

3 UTVECKLINGEN AV 3D-FASTIGHETER I SVERIGE

3.1 Fastighetsbildningar totalt (alla fastigheter)

Sverige fick något färre (minus fyra procent) nybildade fastigheter år 2014 jämfört med 2013. Under den senaste tioårsperioden har antalet nybildade fastigheter minskat med 36 procent. Vid slutet av 2014 nybildades totalt 13 059 fastigheter i Sverige.

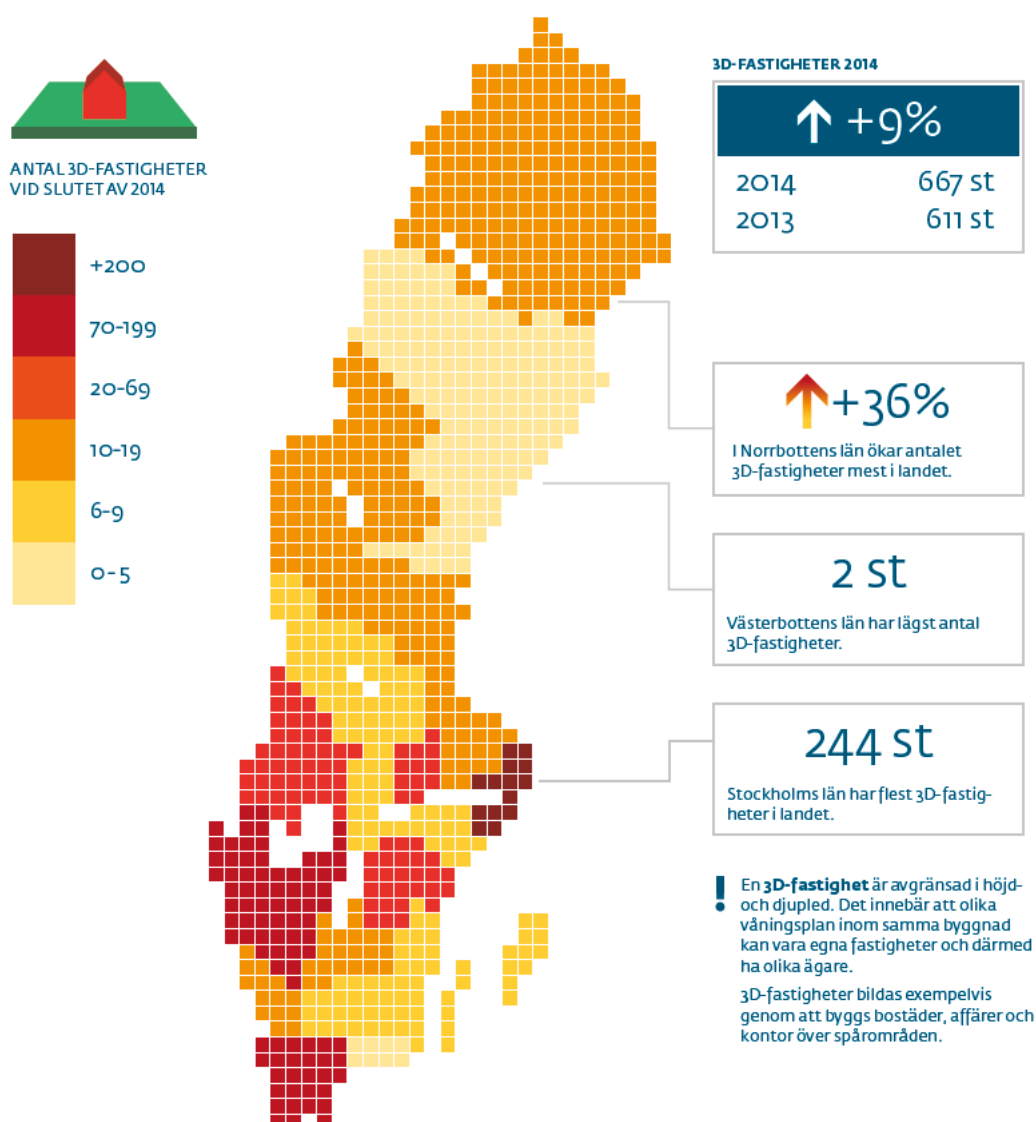

Källa: Lantmäteriet

3.2 3D fastigheter

Under år 2014 bildades det 667 stycken 3D-fastigheter vilket är ca 5 % av det totala antalet fastighetsbildningar det året. Antalet 3D-fastigheter i landet har ökat med nio procent det senaste året. Vid slutet av 2014 fanns det totalt 667 3D-fastigheter. Ökningen av 3D-fastigheter har avmattats något (i %).

Flest 3D-fastigheter, 244 stycken, finns i Stockholms län. Av dessa tillkom fyra under 2014. Västra Götalands län har näst flest med 131 stycken 3D-fastigheter. Där tillkom också flest i landet under året – nio stycken. Trea på listan är Skåne län med 78 stycken 3D-fastigheter.

Källa: Lantmäteriet

3.3 Några företag som har arbetat med 3D-fastigheter inom handel

När den nya lagstiftningen kom på plats var det engelska bolaget Boulton tidigt ute. Sedan var det lugnt i flera år när det gäller handel. På senare år har Citycon varit aktivt.

3.3.1 Boulton

Fastighetsbolaget Boulton var tidigt ute och styckade av bostäder genom 3D-bildningat främst i Fältöversten, Ringen och Högdalen. Boulton är inte längre verksamma i Sverige.

3.3.2 Citycon AB

Citycon har gjort 3D-bildningar i Liljeholmstorget och Tumba centrum med handel, bostäder mm. Citycon är en av de stora centrumägarna i Stor-Stockholm, förutom ovansående äger man också Kista Galleria, Jakobsbergs centrum och Åkersberga centrum.

3.3.3 JR Kvartersfastigheter

JR Kvartersfastigheter (JR) arbetar sedan ett par år med utveckling av kommersiella stråk, i såväl befintlig stadsmiljö som nybyggnadsprojekt. Med fokus på handel, service och upplevelser tar JR ett helhetsgrepp kring utbud och flöden i ett givet område.

Genom tredimensionell fastighetsbildning kan JR äga lokaler i gatuplan, utan att behöva förvärva hela fastigheterna. Det ger möjlighet att skapa goda förutsättningar för kommersiella aktörer att verka i gatuplan som en del av ett större sammanhang. Med en plan för hur hela området ska utvecklas kan även gatu- och torgmiljöer tas med.

I nybyggnadsprojekt vill JR komma in på ett tidigt stadium och arbeta tillsammans med kommunen redan på planstadiet. Centralt i denna typ av projekt är fortfarande möjligheten till tredimensionell fastighetsbildning.

JR arbetar med tre urvalskriterier för att delta i projekt:

1. Ytan för handel och service bör vara minst 10 000 kvm
2. Marknadsunderlaget måste till stor del ha etablerats när handeln öppnar
3. JR vill delta aktivt i planeringen av stadsdelen

JR arbetar för närvarande med tre projekt: Gasverksområdet i Norra Djurgårdsstaden, Årsta centrum i Uppsala och Frihamnen i Göteborg. Alla tre är pågående, Frihamnen har just startat. JR har där fått en markanvisning på 20 000 kvm i markplan.

3.3.4 JM AB

JM har deltagit i många 3D fastighetsbildningar under de tio år som det varit möjligt. Huvudelen av fastigheterna är bostadsrättsföreningar (brf) eller kontor med kommersiella lokaler i bottenvåningen. 3D-bildningar kan också innehålla parkeringsgarage mm.

I Torsvik på Lidingö sålde JM bottenvåningarna till en privat fastighetsägare. För Brommaplan planerar JM en 3D-bildning med bostäder, kontor, stadsdelscentrum, bussterminal och p-garage i separata fastigheter.

Lagstiftningen fungerar enligt JM bra. Det är viktigt att de olika fastighetsägarna är professionella och vet vad en 3D-bildning innebär, vilket inte alltid är fallet. Lantmäteriet är ett bra stöd i processen. Det finns också ett par bra konsulter som kan hjälpa till vid 3D-bildningar.

JMs erfarenhet är att om det skall vara attraktivt att äga och förvalta ett centrum i gatuplan, får det inte vara för litet. 10 000 kvm kan vara ett riktmärke.

Det kan också fungera bra att ha lokaler i bottenplantet på en brf, JM brukar föredra att verksamheterna upplåts med bostadsrätt, det ökar stabiliteten. Föreningen kan då också säga nej till överlåtelser (om det finns goda skäl för det). Då är det ofta inte fråga om 3D-bildningar.

JM är med de första åren som stöd till brf. JM ser till att det oftast finns femårskontrakt på plats med verksamheterna i gatuplanet, om de är hyresgäster.

NIRAS bedömer inte att JM är intresserade av att köpa bottenvåningar separat.

3.3.5 Andra byggbolag och fastighetsägare

Flertalet stora byggbolag och fastighetsägare har från tid till annan arbetat med 3D-fastighetsbildning. NIRAS bedömer inte att de stora bolagen har ett primärt intresse av att separat köpa entréplanen, t ex i ett stadsdelscentrum.

Det finns ett par företag som har stor praktisk erfarenhet av att förvalta och utveckla stadsdelscentra, men där 3D inte är en avgörande del av affärsidén. Ett sådant är Fastpartner, se vidare i NIRAS slutsatser.

4 UTMANINGAR VID 3D-FASTIGHETSBLDNING

När tredimensionella fastigheter och fastighetsutrymmen bildas måste nödvändiga rättigheter tillförsäkras som fastigheten behöver för att fungera på ett ändamålsenligt sätt. Vilka rättighetslösningar som ska väljas för att detta krav ska vara uppfyllt, är enligt lagen upp till lantmätaren att avgöra. Dock föreslår lantmäteriet att sakägarnas önskemål bör ges stor betydelse. Hur rättighetsfördelning ska ske har varit oklart sedan lagstiftningen kom. Även om lag och doktrin ger direktiv om hur detta ska ske, är det inte alltid självklart hur reglerna ska appliceras i verkligheten.

Enkätundersökningar (Lina Asplin och Sofia Henriksson, KTH 2012) har visat att de flesta fastighetsägare verkar ha förstått fastighetsindelningen och rättigheternas innebörd och att de inte hade velat ha mer inflytande i beslutandet av vilken rättighetslösning som skulle väljas.

De fastighetsägare som har uppgett att de har någon typ av problem, anser att de inte har haft någon dialog med lantmätaren om vilken rättighetslösning som skulle väljas. De önskar även att de hade haft mer inflytande i detta val. Studien visar även att de flesta är nöjda med de rättighetslösningar som har valts. Övervägande del anger att förvaltningen av gemensamhetsanläggningar och servitut och samarbetet med andra berörda fastighetsägare har fungerat bra.

Dock är det över en tredjedel av de svarande som har beskrivit någon typ av problem och de flesta av dessa är att hänföra till tredimensionell fastighetsindelning. De problem som framkommit har främst rört ofullständiga rättigheter, antingen finns ett behov av komplettering av en rättighet eller har en rättighet saknats helt. Några problem har varit att hänföra till driften av rättigheterna och i några fall har problem som rör gränsdragning mellan fastigheter framkommit.

Vilka rättigheter som ska väljas beror på förutsättningarna från fall till fall. Flexibla lösningar, som är överskådliga och där detaljeringsgraden inte är för hög, är något som bör eftersträvas för att lösningarna även ska fungera i framtiden och med nya fastighetsägare.

Det är viktigt att lantmätaren har en tidig dialog med fastighetsägaren, och att denne är lyhörd inför fastighetsägarens önskemål, för att förhindra framtida problem. Där användningsområdena är olika bör rättighetslösningarna separeras så långt det är möjligt med hänsyn till fastigheternas begränsningar. Det har även kunnat konstateras att det är viktigt att lantmätaren är extra noggrann och även, vid behov, rådgör med kollegor när denne handlägger ärenden rörande tredimensionell fastighetsbildning.

5 NIRAS SLUTSATSER

Bottenvåningar i stadsdelscentra är inte någon enkel bransch. Den mest logiska tagaren är nog oftast ägaren till bostäderna och/eller kontoren ovanpå. Det kan i fallet bostäder vara antingen en ägare till hyreslägenheter eller en bostadsrättsförening.

Om det är en brf som skall ta över är det bra om byggaren/säljaren ser till att det finns hyreskontrakt tecknade med verksamheterna, gärna femårskontrakt. JM, tex är med i förvaltningen åtminstone ett par år innan brf får överta ansvaret.

En generell lärdom från tidigare 3D-projekt är att professionella fastighetsägare anser att 3D-bildningar fungerar väl. Ändå är lantmätarens roll mycket viktig. Denna ska ju bl a fördela ansvar, kostnadsandelar mm. Ju fler oerfarna fastighetsägare som är med i ett projekt, desto mer avgörande blir lantmätarens roll.

JR kan vara ett bra alternativ, men NIRAS bedömer att de möjliga kommersiella ytorna, vid sidan av Sickla köpkvarter och Nacka Forum, är för små för att JR skall komma ifråga.

Avgörande för en tagare av enbart gatuplanet i en stadsdel (eller en central del av stadsdelen) är att det finns en affärsmässig logik i att äga och förvalta bottenvåningarna. I Sickla kan det vara Atrium Ljungberg. För dem kan det vara bra att samordna utbudet i stadsdelen. Samtidigt är det inte säkert att Atrium Ljungberg är intresserade av att "konkurrera med sig själva" och sprida ut verksamheterna i gatuplan över en betydligt större yta än vad de har idag. Nacka kommun kan/bör resonera med Atrium Ljungberg om saken.

Samma resonemang kan föras med Unibail-Rodamco i anslutning till framtida Nacka centrum.

Annars är nog som nämnts ägaren till bostäderna den mest logiska parten, och då är ofta inte 3D aktuellt. Ju större förvaltningsobjekt, desto bättre. Ju noggrannare kommunen har varit med att se till att de gatuplansverksamheter man planerar för, verkligen ligger i bra stråk och som fungerar (för butiker, restauranger mm) desto bättre är förutsättningarna för att det långsiktigt skall gå bra att förvalta och utveckla fastigheter. Särskilt små fastighetsägare med begränsad ekonomi kan få problem med lokaler i dåliga lägen. Till slut hyr en svag fastighetsägare ut till "vem som helst" även till verksamheter som inte är till nytta för stadsdelen.

Det finns som nämnts fastighetsägare som arbetar mycket med att förvalta och utveckla stadsdelscentra, men där 3D inte är en avgörande del av affärsidén. En sådan är Fastpartner. De äger bl a Märsta, Tensta, Rinkeby och Hässelby gård. En stor del av ägandet är handel men det är också offentlig service, både i gatuplan och högre upp i fastigheterna. Ägandet på de övre planen är en viktig del av den totala ekonomin.

Fastpartner ser positivt på att äga och utveckla mindre centra, även i nya stadsdelar. En fördel med nya områden är att man kan vara med och påverka planeringen av handel och service från början. Man arbetar just nu med utbyggnader av handeln både i Märsta och i Hässelby gård.

I Järla bedömer NIRAS att det finns förutsättningar för ett litet stadsdelscentrum. Detta gäller oavsett om man gör en 3D-bildning eller inte. Här är det särskilt viktigt med en omsorgsfull planering med tanke på:

1. Konkurrensen från Nacka Forum och Sickla
2. Att det kan behövas i vart fall en stor lokal (dagligvaror) och troligen ytterligare ett par stora lokaler
3. Stråk och platsbildningar
4. Kontakten med befintliga bostadsområden, t ex Järla sjö.

Bredband för näring

Bredbandsstrategi för Sverige (2009)

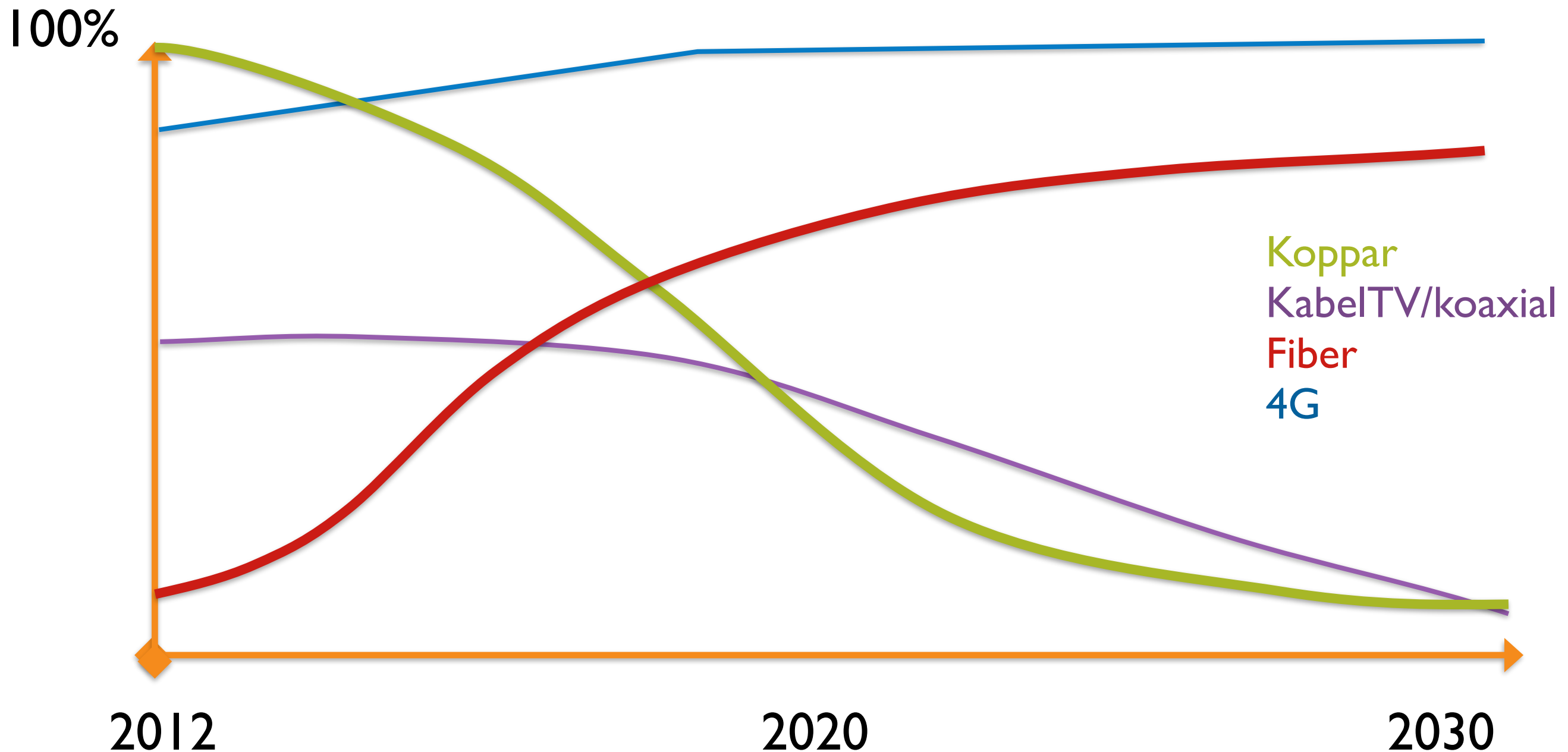
Bredband i världsklass

År 2020 bör 90 procent av alla hushåll och företag ha tillgång till bredband om minst 100 Mbit/s.

Redan år 2015 bör 40 procent ha tillgång till bredband med den hastigheten.

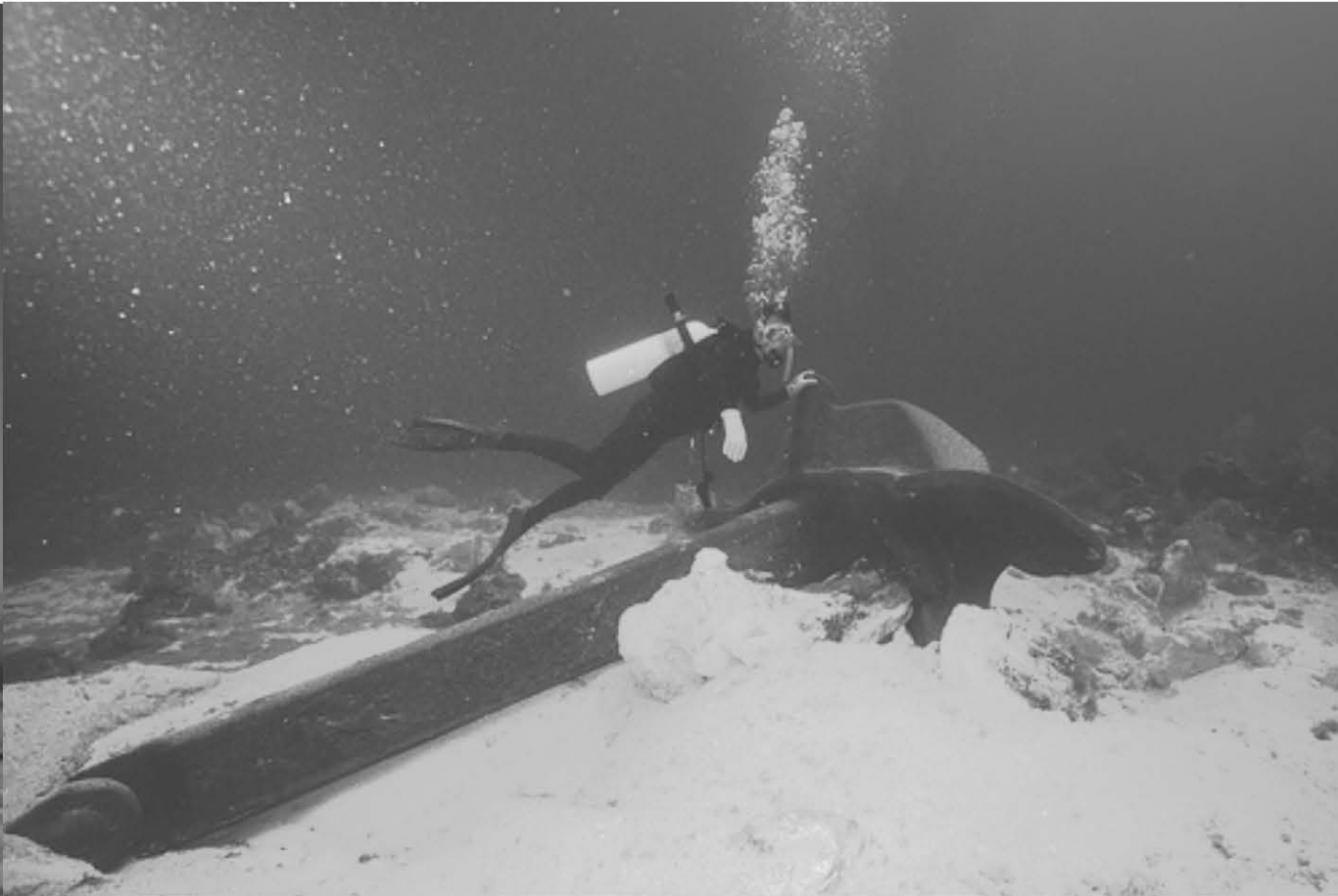

Förväntad utveckling för olika accesslag

Uppskattning baserat på diskussioner med nätägare. Avser Stockholms läns tätorter.

Trådlöst ./. fiber

Fiber!

Endast fiber kan leverera tjänster av slaget som på något vis rör media eller andra krävande tillämpningar.

Alla dagens mobiloperatörer har begränsningar i användandet.

Detta är även bilden från EU, SKL, PTS och i viss mån regeringen

Var står vi idag?

Storsatsning på villafiber!

Största utbyggnaden
av accessnät sedan
1960-talet
(enl. Skanova)

Väldigt få aktörer!

I kranskommuner i
princip endast:

Men når fibern företagen?

Jobbar?

Fibertäckning i Duvnäs

I stamnäten finns Televerket kvar

Begränsad tillgång till parallella nät

Endast Skanova har utbredd täckning över hela länet.

Stokab fokuserar på centralaste Stockholm.

Stamnät från **Stokab** & **Tele2**

Stadsnät

STADSNÄT PRESENTERAR

KOMMUNALT FIBERNÄT

MER FARTFYLLT ÄN DET LÅTER

VI I ÖREBRO, KUMLA OCH LINDESBERG ÄGER ETT SUPERSNABBT FIBERNÄT TILLSAMMANS.
BESTÄLL INTERNET, TV OCH TELEFONI AV DIG SJÄLV ISTÄLLET.

VET DU INTE OM DU ÄR MED I STADSNÄT, GÅ TILL RUBRIKEN ANSLUT DIG.
ANNARS, KLICKA PÅ **TJÄNSTEGUIDEN** FÖR ATT BESTÄLLA.

Viss revival på
andra håll

Större aktörer kan
tjäna pengar

Men
värdekedjan...?

Så vad kan vi göra?

Förenkla för
marknaden?

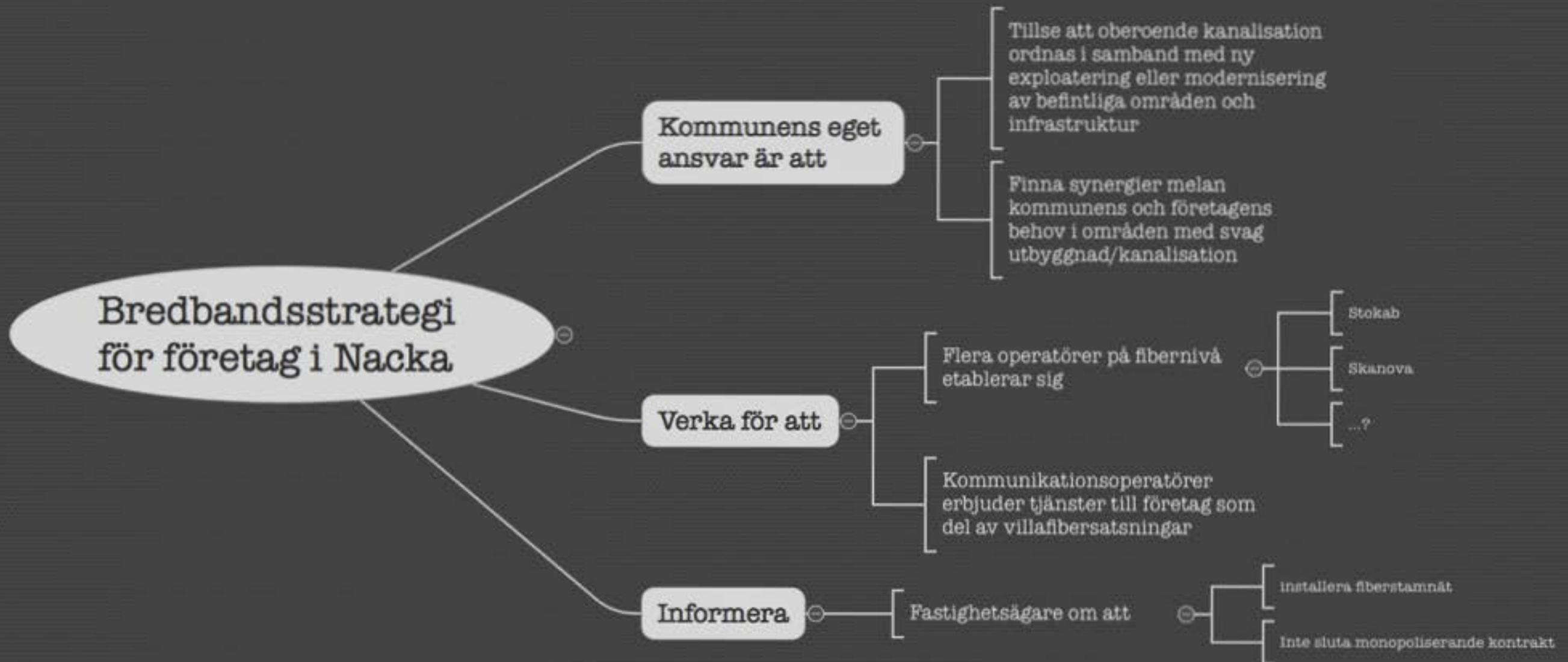
Stadsnät?

Mittemellan?

Grundnivå (hygien)

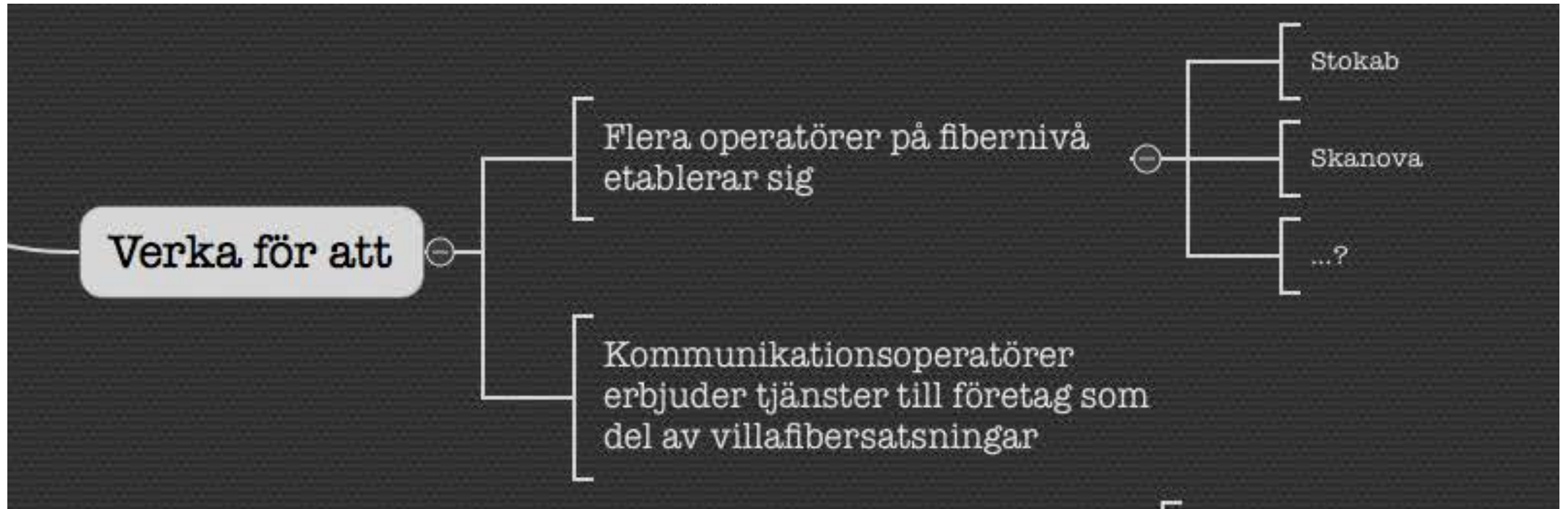

Policies (eller direktiv (?)) + budget

Tydligt ansvar vid exploatering, underhåll mm

Samverkansforum

Del i planering & exploatering

**Diskussioner (fortsatta) med relevanta parter
+ ev. utifrån kommunens behov**

Informationsmaterial

Del i exploateringsdiskussioner

Mer aktiva åtgärder

Nacka stad

Uttalad policy att ha samma täckning med flera fiberaktörer som i Stockholms innerstad (98% av fastigheterna med näringsverksamhet eller flerbostadshus).

Kan kräva avtal med Stokab och beredskap för vissa kostnader om inte (mot förmodan) nödvändiga marknadsmässiga drivkrafter

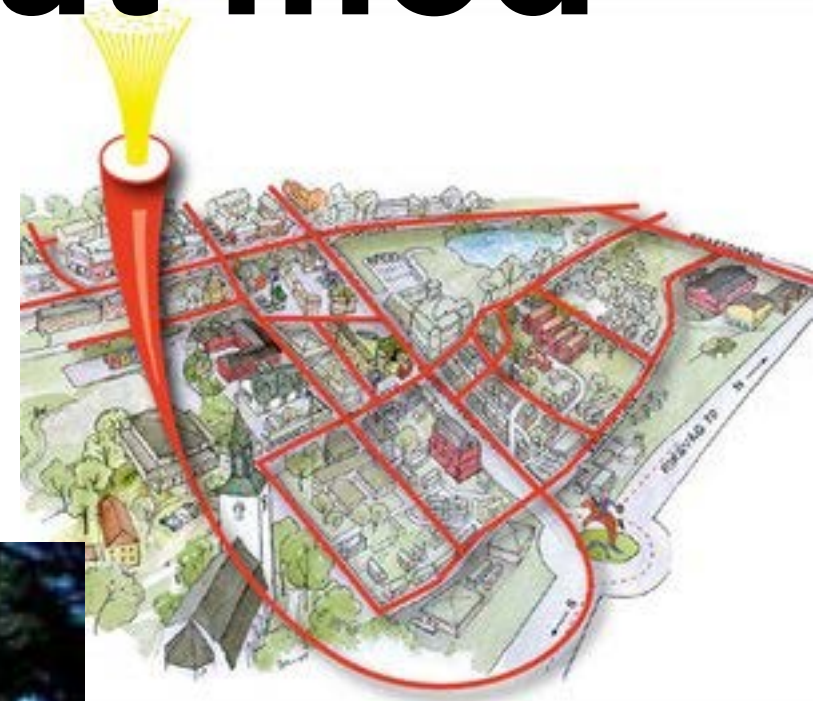

**Kan kommunen stödja nya
kontors/arbetstrender?
Free Wi-Fi i publika miljöer?**

Bygga hybrid-stadsnät med Stokab + ny teknik? Kick-back-affär?

./ diskussion

gustaf@radar.se

+46 735 100 200

2 juni 2015

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL
Kommunstyrelsens arbetsutskott

§ 91

KFKS 2014/309-639

Nytt internationellt universitet i Nacka

Beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslår kommunstyrelsen fatta följande beslut.

Kommunstyrelsen noterar informationen i rapporten "Nytt internationellt universitet i Nacka – en studie av förutsättningar, utmaningar och möjligheter att etablera ett universitet i Nacka".

Kommunstyrelsen uppdrar till stadsledningskontoret att ta fram förslag på hur projektet kan drivas vidare. Förslaget ska redovisas för kommunstyrelsen senast i oktober 2015.

Ärende

Baserat på ett initiativ från moderaterna i Nacka i april 2014 har kommunstyrelsen inlett ett arbete med att belysa förutsättningar, utmaningar och möjligheter för att etablera ett nytt internationellt universitet i Nacka. I En genomgång av förutsättningar, regelverk och finansieringsmodeller har gjorts och redovisas i rapporten tillsammans med en analys av befolkningsprognoser och kompetensförsörjningsbehov. Rapporten går igenom möjligheter att starta nya lärosäten samt ett antal internationella exempel på nystartade universitet. Förstudierapporten visar att det svenska högskolesystemet inte är anpassat för att främja nya initiativ inom ramen för det statligt finansierade högskolesystemet. Regelverket är komplicerat och oförutsägbart. Ett antal olika vägar för en etablering kan identifieras. I bedömningen av vilka vägval som bör göras bör utgångspunkten vara att Nacka ska göra något nytt. Förstudiens analyser och slutsatser behöver diskuteras inför ställningstagande om i vilken form projektet ska drivas vidare.

Handlingar i ärendet

Stadsledningskontorets tjänsteskrivelse den 11 maj 2015

Nytt internationellt universitet i Nacka – en studie av förutsättningar, utmaningar och möjligheter att etablera ett universitet i Nacka

Beslutsgång

Arbetsutskottet beslutade i enlighet med stadsledningskontorets förslag.

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

2 juni 2015

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL
Kommunstyrelsens arbetsutskott

Protokollsanteckningar

Khashayar Farmanbar (S) lät, för Socialdemokraternas arbetsutskottsgrupp, anteckna följande.

”Vi socialdemokrater vill se fler utbildningsplatser inom högre utbildning och forskning. Det gäller utökning av utbildningsplatser på befintliga lärosäten, men också nyetableringar. Vi har ambitionen att Nacka ska få ett lärosäte för högre utbildning. Närhet och koppling mellan högre utbildning och det innovationscentrum som vi vill etablera skapar goda förutsättningar för välbefinnande och ett gott samhälle med skatteintäkter som kan satsas på välfärd och infrastruktur. Av rapporten framgår att etableringar är väldigt tids- och resurskrävande, något som vi socialdemokrater påpekade även för ett år sedan. Därför är det viktigt att ha ärliga och realistiska ambitioner. Ett lärosäte som etableras med sänkta kvalitetskrav är inte den framtidssatsning som vi ser framför oss. Inte heller avsaknad av ambitioner och visioner är något att lockas över. Vi ser framemot det fortsatta arbetet att kunna hitta en pragmatisk och framkomlig väg.”

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

2015-05-11

TJÄNSTESKRIVELSE
KFKS 2014/309-639

Kommunstyrelsen

Nytt internationellt universitet i Nacka

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen noterar informationen i rapporten ”Nytt internationellt universitet i Nacka – en studie av förutsättningar, utmaningar och möjligheter att etablera ett universitet i Nacka”.

Kommunstyrelsen uppdrar till stadsledningskontoret att ta fram förslag på hur projektet kan drivas vidare. Förslaget ska redovisas för kommunstyrelsen senast i oktober 2015.

Sammanfattning

Baserat på ett initiativ från moderaterna i Nacka i april 2014 har kommunstyrelsen inlett ett arbete med att belysa förutsättningar, utmaningar och möjligheter för att etablera ett nytt internationellt universitet i Nacka. I En genomgång av förutsättningar, regelverk och finansieringsmodeller har gjorts och redovisas i rapporten tillsammans med en analys av befolkningsprognoser och kompetensförsörjningsbehov. Rapporten går igenom möjligheter att starta nya lärosäten samt ett antal internationella exempel på nystartade universitet. Förstudierapporten visar att det svenska högskolesystemet inte är anpassat för att främja nya initiativ inom ramen för det statligt finansierade högskolesystemet. Regelverket är komplicerat och oförutsägbart. Ett antal olika vägar för en etablering kan identifieras. I bedömningen av vilka vägval som bör göras bör utgångspunkten vara att Nacka ska göra något nytt. Förstudiens analyser och slutsatser behöver diskuteras inför ställningstagande om i vilken form projektet ska drivas vidare.

Ärendet

I april 2014 behandlade kommunstyrelsen ett initiativ till att driva ett arbete för att få ett internationellt universitet till Nacka. Initiativet resulterade i ett projektdirektiv som kommunstyrelsen fattade beslut om 1 september 2014. Projektdirektivet angav att en förstudie skulle genomföras för att utveckla initiativet i en första etapp. Ett första delmål var att utifrån befintliga utredningar, promemorior och skrivelser beskriva regionens behov av ett till universitet och möjligheterna för ett sådant att etableras i Nacka. Ett andra delmål var att reda ut de grundläggande förutsättningarna som krävs för ett nationellt eller

internationellt universitet, avseende finansiering, ekonomi, juridik, stadsplanering etc. Målet var att presentera en förstudierapport före sommaren.

En genomgång av förutsättningar, regelverk och finansieringsmodeller har gjorts och redovisas i rapporten tillsammans med en analys av befolkningsprognoser och kompetensförsörjningsbehov. Rapporten går igenom möjligheter att starta nya lärosäten samt ett antal internationella exempel på nystartade universitet.

Arbetet med förstudien har letts av utbildningsdirektör Susanne Nord som projektägare med enhetschef Kersti Hedqvist som projektledare. Projektet har haft en styrgrupp samt en arbetsgrupp som bidragit till förstudiens underlag och till rapporten.

Förstudierapporten visar att det svenska högskolesystemet inte är anpassat för att främja nya initiativ inom ramen för det statligt finansierade högskolesystemet. Regelverket är komplicerat och oförutsägbart. Ett antal olika vägar för en etablering kan identifieras:

- Verka för en ny statlig satsning i Nacka och att bygga upp ett nytt lärosäte från grunden
- Något av de statliga universiteten förlägger filial i Nacka
- Ett utländskt lärosäte placerar filial i Nacka
- Bygga upp nytt universitet på privat initiativ
- Utlysa internationell tävling där marken erbjuds

Alternativen bör övervägas utifrån rapportens redovisade analyser och en fördjupad analys av förutsättningarna i det fortsatta arbetet. Förstudiens analyser och slutsatser behöver diskuteras inför ställningstagande om i vilken form projektet ska drivas vidare. Ett sådant ställningstagande bör göras under hösten 2015. I bedömningen av vilka vägval som bör göras bör utgångspunkten vara att Nacka ska göra något nytt. De senast startade universiteten i världen har alla kommit till på sätt som är andra än de traditionella, flera av dem är samarbeten mellan framgångsrika universitet som etablerar sig i flera världsdelar. De nya universiteten är multidisciplinära och ger utbildningar som är designade för att möta kommande arbetsmarknad.

Ekonomiska konsekvenser

Ärendet är ett informationsärende och har inga särskilda ekonomiska konsekvenser. Om kommunstyrelsen fattar beslut om att gå vidare med projektet behöver de ekonomiska konsekvenserna belysas.

Konsekvenser för barn

Förstudien har i sig inga konsekvenser för barn. Beroende på vilka beslut som fattas om fortsättning av arbetet kan det på sikt få positiva konsekvenser för barn som ges ytterligare möjlighet till högre utbildning i framtiden.

Bilagor

1. Nytt internationellt universitet i Nacka – en studie av förutsättningar, utmaningar och möjligheter att etablera ett universitet i Nacka
2. Projektdirektiv Initiativ för ett nytt internationellt universitet i Nacka
3. Initiativ för ett nytt internationellt universitet till Nacka!

Susanne Nord
Utbildningsdirektör

Kersti Hedqvist
Enhetschef

FÖRSTUDIE

Internationellt universitet i Nacka

– en studie av förutsättningar, utmaningar och
möjligheter att etablera ett universitet i Nacka

2015-05-11
Kersti Hedqvist
KFKS 2014/309-639

Innehållsförteckning

1	Sammanfattning	5
2	Uppdraget	5
3	Vad är ett universitet?	6
3.1	Kort historisk tillbakablick	6
4	Det svenska högskolesystemet	7
4.1	Kort om högskolesektorn	7
4.2	Resurstilldelningssystemet i högskolan	7
4.3	Styrning och kontroll	8
4.4	Studiestöd	8
5	Möjligheter att starta nya universitet	9
5.1	Statligt finansierat universitet	9
5.2	Internationellt universitet	9
5.3	Exempel på lärosäten som etablerats de senaste 20 åren	10
5.3.1	De senast startade lärosätena i Sverige	10
5.3.2	Försök till nya universitet och högskolor i Sverige	10
5.3.3	Nystartade universitet i Norden	11
5.3.4	Nya universitet i övriga världen	12
5.3.4.1	Skoltech	12
5.3.4.2	University Campus Suffolk	13
5.3.4.3	Singapore University of Technology and Design	13
5.3.4.4	UC Merced	13
5.3.4.5	NYCTech	13
5.3.4.6	Analys av etablering av universitet i andra länder	13
6	Finansieringsmodeller	14
6.1	Möjligheter till statlig finansiering	14
6.2	Möjligheter till avgiftsfinansiering	14
7	Utbildningsutbud och arbetsmarknadens behov	14
7.1	Befolkningsprognos och regionens tillväxt	15
7.2	Kompetensförsörjningsbehov	15
7.2.1	Antal utbildningsplatser	15

7.2.2	Efterfrågan högskoleplatser	15
7.2.2.1	Vilka program söker blivande studenter?	16
7.2.3	Efterfrågan på arbetskraft.....	16
7.2.4	Arbetsmarknad kort sikt.....	17
7.2.5	Arbetsmarknad längre sikt.....	17
8	Regional utveckling (RUFs)	18
8.1	Humankapitalets betydelse för ekonomisk tillväxt.....	18
9	Framtidens arbetsmarknad och utmaningar	19
9.1	Demografi och Sverige i världen.....	19
9.2	Vad behöver samhället för kunskap och kompetens?.....	20
9.2.1	Ny typ av kunskap och utbildning	20
9.2.2	Forskning, innovation och sysselsättning	21
9.3	Vad vill dagens unga	21
9.4	Sammanfattning av utmaningar och potentiella lösningar	22
10	Analys av utmaningar och möjligheter.....	22
10.1	Bredd eller spets	23
10.2	Avgiftsfinansierat eller statliga anslag.....	23
10.3	Lokalt eller globalt	24
10.4	Faktakompetens eller relationskompetens	24
10.5	Utbudstyrt eller efterfrågestyrt	24
10.6	Digitalt eller fysiskt	24
10.7	Scenarioanalys.....	25
11	Varför ett universitet i Nacka.....	27
11.1	Framgångsfaktorer och vinster	27
11.2	Fallgropar och risker	28
11.3	Kan en kommun starta ett universitet?.....	29
11.4	Möjliga vägar framåt.....	29
12	Referenser	31

I Sammanfattning

Genomgången visar på svårigheter att starta nya universitet i Sverige. Regelverket är komplicerat och brister i förutsebarhet. Enligt Svenskt näringsliv finns intresse för att etablera nya utbildningsinstitutioner i Sverige både från utländska och svenska aktörer. Det svenska regelverket är inte anpassat för att få in nya initiativ. Systemet är lika för svenska och utländska intressen samtidigt som det finns möjlighet om än i viss gråzon för utländska universitet att ta avgifter enligt sitt eget lands lagstiftning.

De främsta motiven för utländska lärosäten att etablera en filial i ett annat land är möjligheterna att nå nya marknader med stor efterfrågan, ökade intäkter samt att stärka det egna varumärket. Marknaden i Sverige domineras av statlig utbildning med lärosäten som funnits i många år. Högre utbildning (om den finansieras med statliga medel) är avgiftsfri och kraven för ny etablering mycket höga.

Det ligger inte inom ramen för det kommunala uppdraget att bedriva högre utbildning och forskning. Kommunallagen ger inte utrymme för att bedriva universitetsverksamhet. En kommun kan däremot agera som katalysator och skapa förutsättningar för annan aktör att etablera universitetsverksamhet.

De senast startade universiteten i världen har alla kommit till på sätt som är andra än de traditionella, flera av dem är samarbeten mellan framgångsrika universitet som etablerar sig i flera världsdelar. De nya universiteten är multidisciplinära och ger utbildningar som är designade för att möta kommande arbetsmarknad. Det är viktigt att fundera över vad Nacka vill åstadkomma med att få ett universitet etablerat – är det fler utbildningsplatser generellt i regionen eller är det något nytt som kompletterar och utmanar dagens högskolesystem?

2 Uppdraget

Kommunstyrelsen gav 7 april 2014 stadsledningskontoret i uppdrag att arbeta för att ett universitet etableras i Nacka (se bilaga 1, politikerinitiativ). Ett projektdirektiv beslutades av kommunstyrelsen 1 september 2014. Direktivet anger att en förstudie ska genomföras under hösten 2014 och våren 2015 och presenteras för kommunstyrelsen innan sommaren 2015 (se bilaga 2, projektdirektiv).

Förstudien ska utveckla initiativet och ange förutsättningar, möjligheter och eventuell hinder. Enligt direktivet ska dels ekonomiska och finansiella förutsättningar samt juridik och regelverk för nationella och internationella universitet utredas, dels rikets och regionens behov av ytterligare ett universitet och förutsättningarna för att ett sådant etableras i Nacka analyseras.

Ansvarig för projektet är utbildningsdirektör Susanne Nord och projektledare enhetschef Kersti Hedqvist. Projektet styrs av en styrgrupp med stadsdirektören Lena Dahlstedt, utbildningsdirektör Susanne Nord, näringslivsdirektör Anders Börjesson, ekonomidirektör Eva Ohlin, direktör för arbete och fritid Malin Westerback, produktionsdirektör för välfärd skola Einar Fransson, strategi och förnyelsedirektör Klara Palmberg Brorbyd samt projektledare Kersti Hedqvist. Till projektet har en arbetsgrupp knutits (se bilaga 3, arbetsgrupp). Arbetsgruppen har den sammansättning som

behövs för det läge projektet behöver och medlemmarna kan komma att kompletteras och bytas ut över tid.

Arbetsgruppen har genomfört de utredningar som ligger till grund för denna rapport. Intervjuer har genomförts med aktörer inom högskolesektorn, näringsliv och andra intressenter samt regionala aktörer.

3 Vad är ett universitet?

3.1 Kort historisk tillbakablick

Ordet universitet kommer etymologiskt sett från latin, *universitas*, helhet eller samfund. Förebilden för dagens universitet är Antiken och Platons akademi. Syftet med den ursprungliga akademien var framförallt att träna de praktiska färdigheterna istället för att lära ut kunskap. De ämnen som tränades var på grundnivå modersmålet, litteraturläsning och grammatik. Den högre undervisningen hade ytterligare två ämnen, retorik och dialektik (filosofi).

Universitet i den betydelse det har idag grundades under medeltiden. De första universiteten i Europa grundades av Katolska kyrkan. Under medeltiden hade universiteten fyra fakulteter; teologi, juridik, medicin och filosofi (i den rangordningen). Den anglosaxiska universitetstraditionen grundades på 1800-talet. Enligt denna var universitetens uppgift att förbereda studenten ”för att fylla varje post med heder och bemästra varje ämne”.¹

Universitetsutbildning handlade inte om att lära ut specifika yrkesfärdigheter. Inte heller att bedriva forskning eller ens forskningsanknuten undervisning var huvudsyftet. I stället handlade det om en fostran som i stor utsträckning utgick ifrån den grekiska klassiska litteraturen med fäktning och vältalighet som viktiga beståndsdelar och som innebar mer än bara utbildning i vår moderna mening.

I Tyskland formulerade Wilhelm von Humboldt, verksam under början av 1800-talet en universitetsideologi som lägger tonvikten på ämnesspecialisering och forskningsanknytning av utbildningen. Professorernas roll stärktes och principen om lärarens frihet att undervisa vad de i enlighet med sin forskningskompetens ansåg mest centralt etablerades. Studenterna hade också en motsvarande frihet att ta del av föreläsningar och övrig undervisning som de själva önskade.

Den svenska universitetstraditionen utgår från den Humboldtska traditionen. Samtidigt har trenden de senaste decennierna gått mot att minska professorers makt och att styra utbildningsutbud och dimensionering hårdare från staten. Lärosätena styr själva utbildningens innehåll och examensmål men för yrkesexamina finns nationella regler.

---

¹ John Newman, The Idea of a University från 1852

4 Det svenska högskolesystemet

4.1 Kort om högskolesektorn

Skillnaden mellan ett universitet och en högskola är att ett universitet i princip kan inrätta vilket ämne som helst samt bedriva forskarutbildning. Tidigare kunde ett universitet inte bli av med en examensrätt men sen ett antal år kan även universitet förlora examensrätter efter utvärdering. En högskola däremot får inte bedriva forskarutbildning om den inte efter ansökan fått rätt till vetenskapsområde. Forskarutbildning får då bara bedrivas inom det vetenskapsområdet.

För att ha rätt att bedriva utbildning som resulterar i en svensk högskoleexamen krävs examenstillstånd enligt den nationella examensordningen. Ett lärosäte får inte utfärda examen som inte relaterar till ett examenstillstånd.

Det finns 12 statliga universitet, två fristående utbildningsanordnare med universitetsstatus, 18 statliga högskolor i Sverige samt en rad enskilda utbildningsanordnare med rätt att utfärda examina på grundnivå och i några fall på avancerad nivå.

Det finns två tendenser som utmärker högskolans utveckling under senare tid. Den ena är att högskolan har blivit allt mer internationellt präglad med global rekrytering i allt högre grad. Detta har vi under flera år konstaterat när det gäller studentrekryteringen, till utbildning på såväl grundnivå och avancerad nivå som forskarnivå. Detta gäller även högskolans personal, som har ett större inslag av utländsk bakgrund än den svenska befolkningen i övrigt.

Den andra tendensen är att högskolan har blivit mer forskningsinriktad. Svenska lärosäten har under många år varit inne i en expansiv period med ökande intäkter, men det är främst forskningsintäkterna som har ökat. På utbildningssidan har det varit stora volymmässiga svängningar. De senaste årens utveckling mot färre nybörjare i högskolan och ökat fokus på forskning har förstärkts ytterligare under 2013 – men i betydligt lugnare takt.

Även när man jämför utbildningsnivån i befolkningen har Sverige länge hamnat högt i internationella jämförelser. Men flera länder har under senare år byggt ut högskoleutbildningen påtagligt, medan Sverige under flera år bara genomfört tillfälliga utbyggnader. På senare år har andelen unga med högskoleutbildning ökat mindre i Sverige än i flera andra länder.

De senaste årens utveckling har inneburit en konsolideringsfas där flera lärosäten samlat sig geografiskt och där några lärosätessammanslagningar skett.

4.2 Resurstilldelningssystemet i högskolan

Den statliga finansieringen av högskoleutbildning sker genom tilldelning av ett takbelopp till lärosätet. Ersättningen ges i förhållande till hur många studenter som varit antagna/registerade på utbildningar (helårsstudenter) och antalet poäng studenterna tenderat med godkänt resultat (helårsprestationer). Varje helårsstudent och helårsprestation ger en ersättning som summerar upp till ett belopp. Takbeloppet utgör maximal ersättningsnivå som kan erhållas. Prislapparna för helårsstudenter och helårsprestationer varierar mellan olika utbildningsområden. Utbildningar

inom humaniora/samhällsvetenskap har en lägre ersättning än exempelvis utbildningar inom teknik, naturvetenskap och medicin som anses vara mer resurskrävande att erbjuda. Ersättningsnivåerna för utbildningar inom det konstnärliga området (särskilt opera) är högst. Mellan ersättning för humaniora och opera skiljer det en faktor 10. Ersättningen för naturvetenskap och teknik är ungefär dubbelt så hög som ersättningen för humaniora/samhällsvetenskap.

4.3 Styrning och kontroll

Den svenska högskolan har en relativt stark statlig styrning och kontroll. Utbildningarnas kvalitet granskas med jämna mellanrum och Universitetskanslerämbetet har makt att dra tillbaka examensrätter. Utvärderingarna av utbildningarnas kvalitet görs med samma kriterier för alla lärosäten.

Vid fördelning av anslagen anges i flera fall tydligt inom vilket område nya utbildningsplatser ska användas inom. Resurstilldelningssystemet i högskolan är det mest prestationsrelaterade resurstilldelningssystem som finns inom staten. Samtidigt finns också en relativt stor autonomi i hur verksamheten bedrivs. Forskaren och läraren har en stor frihet att bestämma mål och metod. Det kollegiala styret är fortfarande stort inom det svenska högskolesystemet även om universitetsledningarna de senaste 10 åren fått mer makt. Den autonomireform som genomfördes för några år sedan har inneburit att det är upp till respektive lärosäte att besluta om sin egen interna organisation. De flesta universitet har dock valt att inte ändra strukturerna i någon större utsträckning.

4.4 Studiestöd

Det är regeringen eller en myndighet som beslutar om vilka utbildningar som ger rätt till studiestöd. De svenska utbildningarna finns i studiestödsförordningen (2000:655) och bilagan till den.

De utbildningar som har examensrätt och som har statligt anslag ger också rätt till studiestöd. Det går också att få studiestöd för att studera utomlands. Krav för att kunna få studiestöd är att utbildningen är på heltid (inom EES och Schweiz räcker att utbildningen är på deltid). Utbildningen ska pågå i minst 13 veckor (EES och Schweiz minst 3 veckor). Utbildningen ska avslutas med prov eller leda till examen samt vara godkänd av Universitets- och högskolerådet. Utbildningen ska också vara ställd under landets statliga kontroll. Enligt CSN räknas alla studier som bedrivs utomlands som utlandsstudier. Distanstudier anses vara utlandsstudier som ger rätt till studiemedel om den studerande är antagen vid en läroanstalt utomland. Studiemedel får inte lämnas för en utbildning som är jämförbar med en utbildning i Sverige som inte ger rätt till studiemedel, eller som inte rimligen bör ge rätt till studiemedel.

5 Möjligheter att starta nya universitet

5.1 Statligt finansierat universitet

Universitetsbegreppet är inte skyddat i Sverige. För att få bedriva högre utbildning med statlig finansiering krävs dock att Riksdagen fattar beslut. En förutsättning för att få anslag för att bedriva universitetsverksamhet är att utbildningen fått examenstillstånd. Examensrätt prövas av Universitetskanslerämbetet som också granskar och utvärderar befintliga examensrätter (i princip bara de som kan resultera i fil kand eller högre examen).

De flesta universitet och högskolor som har anslagsfinansiering är statliga lärosäten. Några undantag finns. Chalmers (universitet) och Jönköpings högskola (med rätt att examinera inom forskarutbildning i viss ämnen) är stiftelser men har sitt ursprung som statliga lärosäten och omorganiserades till stiftelseformen 1994. Övriga lärosäten som har anslagsfinansiering är små högskolor med utbildning inom ett relativt smalt område, exempelvis sjuksköterskeutbildning.

En grundläggande förutsättning för anslagsfinansierade universitet och högskolor är att utbildningen ska vara avgiftsfri. För utbytesstudenter inom EU gäller samma princip. Däremot måste studenter som kommer från utomeuropeiska länder betala avgift enligt självkostnadsprincipen.

Högskolesektorn expanderade kraftfullt under 1990-talet. Politiken var inriktad på att utveckla de regionala högskolorna och att utveckla högskolor till universitet. Under 1990-talet fick Sverige de tre senaste statligt finansierade lärosätena Södertörns högskola, Malmö högskola och Högskolan på Gotland som alla bildades 1998 (högskolan på Gotland gick sommaren 2013 upp i Uppsala universitet och upphörde som egen högskola). Den stora satsningen på fler högskoleplatser gjordes samtidigt som Sverige hade en lågkonjunktur med relativt hög arbetslöshet. Under förra regeringens två mandatperioder expanderade sektorn mer måttligt. Antalet universitet och högskolor minskade genom några sammanslagningar och trenden var konsolidering och fokusering på de forskningsstarka universiteten. Den nya regeringen indikerar att fler platser kommer att tillföras högskolan och att det kommer att fördelas främst till regionala högskolor för breddad rekrytering.

5.2 Internationellt universitet

Ett lärosäte från annat land kan med all sannolikhet etablera sig i Sverige och erbjuda utbildning enligt sitt lands lagstiftning. Frågan har dock aldrig prövats. Med tanke på hur studiestödssystemet är utformat är det förmodligen inte möjligt att få studiestöd för studier på internationellt lärosäte i Sverige. Det skulle inte klassas som utlandsstudier. Däremot är det klart att studiestöd kan erhållas för distansutbildning.

Ett lärosäte från annat land skulle kunna etablera sig i Sverige och erhålla svensk examensrätt. Ett sådant lärosäte skulle då behandlas på samma sätt som exempelvis stiftelsehögskolor som har statlig finansiering men inte är statliga. Det anses dock som svårt att få svensk examensrätt eller tillstånd att etablera sig i Sverige på samma villkor som de statliga lärosätena.

Ett utländskt lärosäte kan ge en så kallad Joint degree tillsammans med svenskt lärosäte. Om ett utländskt universitet förlägger en avgiftsfinansierad utbildning till Sverige med nära samarbete med svenskt lärosäte kan det uppfattas som ett kringgående av principen om avgiftsfri svensk utbildning.

Vad gäller finansiering får studentavgifter hos ett EU-universitet inte vara högre i Sverige än i det egna landet. Ett utomeuropeiskt lärosäte får ta ut avgifter enligt sina nationella bestämmelser om sådana finns.

5.3 Exempel på lärosäten som etablerats de senaste 20 åren

Vi har sökt efter exempel på universitet som har startat eller försökt starta de senaste decennierna framförallt i Norden, men även utanför Norden. Vi försöker belysa hur och varför universiteten startades, vem som driver, finansiering och inriktning, samt hur de passat in i och hanterat regelverket i landet. Syftet är att dra lärdomar till kommunens arbete om universitet i Nacka, och det är då värdefullt både att hitta framgångskoncept och försök som inte har slagit väl ut.²

5.3.1 De senast startade lärosätena i Sverige

Det senaste statliga lärosäte som startats är som tidigare nämnts Södertörns högskola, Malmö högskola och Högskolan på Gotland som alla bildades 1998.

Newmaninstitutet är en högskola i Uppsala, grundad 2001 av jesuitorden i Sverige och medarbetarna kring tidskriften Signum. Newmaninstitutet drivs av jesuitorden och samarbetar med andra filosofisk-teologiska högskolor och universitet runt om i världen. Institutet erbjuder ett rikt utbud av kurser, utbildning och fortbildning. Hösten 2010 ackrediterades Newmaninstitutet som högskola efter att regeringen beslutade att bevilja Newmaninstitutet rättigheter att ge kandidatexamen i teologi.

5.3.2 Försök till nya universitet och högskolor i Sverige

Utöver de statliga högskolorna ovan har två högskoleverksamheter startats i Sverige under de senaste decennierna. Bägge drivs av organisationer, i det ena fallet en FN institution, i det andra Nordiska ministerrådet. Driftsformen har inneburit att de inte kunnat få examenstillstånd i Sverige, vilket innebär problem för en del elever att få utbildningen erkänd.

Två utländska skolor har i samarbete med företag i Sverige velat starta utbildning i Sverige, i det ena fallet i företagsekonomi, och i det andra fallet lärarutbildning. De har inte beviljats examenstillstånd, med hänvisning till att de bedömts inte kunnat erbjuda tillräcklig lärarkompetens mm. Ingen av dem har startat. Ytterligare ett initiativ finns, från två konsulter som vill starta en särskild lärarutbildning, men den befinner sig ännu på planeringsstadiet, och förutsätter lagändringar för att kunna genomföras med det planerade upplägget.

---

² Redovisningen baseras framförallt på Svenskt Näringslivs rapport Sverige som universitetsmarknad – Hur etablering av nya aktörer inom högre utbildning kan underlättas, 2013, som baseras på underlag från Faugert&co, samt rapporten Utländska utbildningsanordnare i Norden, Faugert&co, 2014.

Utbildning och inriktning	Kontext, initiativtagare, omfattning	Status tillstånd och finansiering
World Maritime university, master och forskarutbildning i havsfrågor	1993. Drivs av FN institution. 200 elever per år.	Ej möjligt få examenstillstånd pga att den som FN institution har immunitet. Drivs vidare.
Nordiska högskolan för folkhälsovetenskap, master och forskarutbildning	Lyder under Nordiska ministerrådet. 400 elever på deltid.	Ansökt om examenstillstånd 2012, men inte fått pga ej juridisk eller fysisk person. Ska läggas ned
BFH, praktiskt inriktad kandidatutbildning i företagsekonomi	Samarbete mellan schweizisk skola och svenskt företag. Mål 50 elever per år.	Ej beviljat examenstillstånd pga brist på lärarkompetens och specialisering. Har ej startat.
Åbo Akademi, lärarutbildning	Samarbete mellan den finska skolan och stiftelsen Viktor Rydberg, vill knyta samman teori och praktik.	Universitetskanslersämbetet föreslår avslag pga lärarresurs, miljö och kvalitetssäkring. Enligt uppgift från UKÄ har regering beslutat om avslag. Har ej startat.
Johan Skyttes högskola, spetsutbildning för lärare och ledare	Två utbildningskonsulter vill erbjuda kortare lärarutbildning för personer med ämneskunskap, vilket kräver lagförändring.	Planeringsfas. Söker finansiering för att ta fram ansökan

5.3.3 Nystartade universitet i Norden

I våra nordiska grannländer finns fyra nystartade verksamheter på universitetsnivå som alla är relativt små. Initiativtagare är två universitet i Storbritannien respektive Estland. Det brittiska universitet driver utbildning med gott rykte och har stor efterfrågan. Det estniska universitet hade tidigare elever från Finland som kom till Estland och vill erbjuda utbildningen på deras hemmaplan.

Utbildningarna är ackrediterade genom universitet i hemlandet. De behandlas som företag i Danmark respektive Finland och får inget statligt stöd i utan utbildningen är avgiftsfinansierad. Skolan i Danmark har sökt men inte fått statlig finansiering.

Utbildning och inriktning	Kontext, initiativtagare, omfattning	Status tillstånd och finansiering
---------------------------	--------------------------------------	-----------------------------------

Henley Business school, Danmark, företagsekonomi, master	Startade 86 av det brittiska universitetet. Drivs av fristående stiftelse. 50-60 studenter per år tas in, deltid.	Finansieras genom avgifter (400 tdkr). Försökt men ej fått statlig finansiering.
Henley Business school, Finland, företagsekonomi, master	Startade 86, god marknad och stor efterfrågan på utbildning med gott rykte, del av det brittiska universitet. 20 studenter per år	Finansieras genom avgifter. Ej ansökt om tillstånd.
Estonian Business school, Finland företagsekonomi, kandidat	Etablerad 2011. Skälet var det ökande antalet elever från Finland som läste kurser i Tallinn. För elever som vill ha en internationell examen. 160 elever.	Avgifter. Ej ansökt om finansiering.
Tallin University Law school, Finland juridik	Startade 2012. Vill ge möjlighet för finska elever att studera i Finland. Eleverna vill ha de särskilda kurser som de erbjuder, utb på engelska. 120 elever.	Avgifter. Ej ansökt om finansiering.

Sammanfattningsvis visar kartläggningen att i sex av de tio fallen där universitet och högskolor har startats av andra än staten har det funnits utländska universitet bakom initiativet. Därmed har det funnits både en organisation och ett utarbetat koncept som man har velat sprida vidare bakom. I två fall är det internationella organisationer som är initiativtagare och i ett tredje fall en konfessionell organisation. Bara i ett fall kommer initiativet enbart från ett inhemskt företag. Ett annat genomgående resultat är svårigheten att få examensrätt. Den enda skola som fått examensrätt är Eastmaninstitutet. De övriga skolornas utbildning finansieras genom avgifter, vilket sannolikt begränsar möjligheten till större elevvolym.

5.3.4 Nya universitet i övriga världen

Nya universitets etableras i andra delar av världen. Här är några exempel på nya universitet och något om den kontext de vuxit fram ur.

5.3.4.1 Skoltech

Skoltech (Skolkovo Institute of Science and Technology) I samarbete med Massachusetts Institute of Technology (MIT) ligger i Skolkovo, nära Moskva. Universitetet som är privat bildades 2011. All utbildning ges på engelska. Skoltech anger att universitet bildats utifrån att Ryssland länge legat långt fram i teknikutveckling men saknar ett entreprenörskap som krävs för att fortsätta ligga i framkant. Utbildningen är forskningsnära och integrerad med innovation och entreprenörskap.³

³ <http://www.skoltech.ru/en>

5.3.4.2 University Campus Suffolk

University Campus Suffolk (UCS) är en ny form av lärosäte som samlar kunskap från flera partners tillsammans med två lärosäten med examensrätt University of East Anglia och University of Essex. UCS bildades 2007 bland annat för att tillgodose de regionala behoven av kompetens.⁴

5.3.4.3 Singapore University of Technology and Design

Singapore University of Technology and Design (SUTD) är etablerat i samarbete med bland andra MIT. SUTD strävar efter kreativ teknisk forskning och utbildning baserad på design med en multidisciplinär inriktning. Fokus på design är för att inte bara examinera studenter med god kunskap i teknik utan studenter med förståelse för att designa innovationer för morgondagen.⁵

5.3.4.4 UC Merced

UC Merced är en del av University of California. Planerna på ett nytt stort campus tog form redan i slutet av 80-talet. 2005 kunde de första studenterna antas till utbildning. Bakgrunden var ett ökat behov av högre utbildning i regionen där University of California såg möjligheten att expandera. UC Merced har utbildning inom teknik, naturvetenskap, humaniora, samhällsvetenskap och medicin.⁶

5.3.4.5 NYCTech

New York stad gjorde 2011 en upphandling/tävling av ett nytt universitetscampus för teknik. Den som tog hem uppdraget var Cornell University tillsammans med Technion-Israel Institute of Technology. Staden skänker marken där det nya universitetet kommer att ligga samt har anslagit 100 miljoner \$ för infrastrukturförbättringar.⁷

5.3.4.6 Analys av etablering av universitet i andra länder

Bland argumenten som framförs vid bildandet av dessa universitet framgår att det i vissa fall handlar om att ett område varit en ”blind fläck”, dvs. utifrån befolkningsstruktur bör det finnas ett universitet i regionen (gäller t.ex. UCS, England). I vissa fall har det funnits samarbeten med andra universitet och den nationella strukturen har möjliggjort start av universitet (gäller t.ex. SUTD i Singapore, som samarbetar med MIT, USA, och Zhejiang University, Kina). I några fall har funnits en ambition att starta ett universitet/campus i regionen, frågan har i dessa fall varit var. Detta gäller t.ex. Skoltech, NYCTech och UC Merced i Kalifornien. Vad gäller UC Merced och NYCTech var ett av skälen till val av plats att marken donerades. Detsamma gäller för NYCTech men i det fallet var platsen förvalt och istället fick universitet tävla om möjligheten att

---

⁴ <https://www.ucs.ac.uk/home.aspx>

⁵ <http://www.bloomberg.com/news/articles/2011-12-19/cornell-university-said-to-be-chosen-by-new-york-for-engineering-campus>

⁶ <http://www.ucmerced.edu/>

⁷ <http://www.bloomberg.com/news/articles/2011-12-19/cornell-university-said-to-be-chosen-by-new-york-for-engineering-campus>

starta verksamhet på platsen. För både NYCTech och UC Merced garanterade staden/regionen att satsa på infrastrukturen.

Sammanfattningsvis visar denna genomgång att argumentationen i samband med nyetablering av universitet främst handlar om behov och lokalisering. Det har funnits ett behov utifrån en befolkningsstruktur eller utifrån en vilja att expandera ett universitet och utifrån detta behov har ett visst område haft goda argument för lokalisering.

6 Finansieringsmodeller

6.1 Möjligheter till statlig finansiering

För att få statlig finansiering för ett nytt universitet krävs i princip att verksamheten är på plats med lärare/forskar, lokaler, planerade utbildningsprogram etcetera för att examensrätt ska kunna erhållas. Examensrätt är en förutsättning för att få statlig finansiering men ingen garanti. Det är alltså fullt möjligt enligt rådande system att ett lärosäte satsar stora resurser för att få till en examensrätt, beviljas den men inte får några statliga anslag för att finansiera verksamheten. Även om statliga anslag skulle beviljas krävs ett stort riskkapital för att etablera verksamheten innan finansiering kan erhållas.

6.2 Möjligheter till avgiftsfinansiering

Det är möjligt för svenska lärosäten att erbjuda avgiftsbelagd utbildning. Det kan dock inte ske parallellt med statlig finansiering utan här rör det sig om ett vägval. Det finns lärosäten i Sverige som har avgiftsfinansierad utbildning på hög nivå. Det mest kända exemplet är Berghs school of Communications. Utbildningen är avgiftsbelagd men ger rätt till studiestöd.

Universitet från andra europeiska länder får inte ta högre avgifter än de gör in sina hemländer oavsett om kostnaderna för att bedriva verksamheten skulle vara större. Lärosäten från utomeuropeiska länder kan ta avgifter enligt sitt lands regelverk (om sådant finns).

Om det blir aktuellt att gå vidare med förutsättningen att en framtida utbildning ska vara avgiftsfinansierad bör betalningsviljan hos svenska studenter bör bedömas genom en marknadsanalys – vad är det som krävs i status eller specialisering för att det ska vara relevant att betala en avgift när annan utbildning i Sverige är avgiftsfri? En analys av vad som krävs för att intressera utländska studenter att studera i Nacka bör också genomföras.

7 Utbildningsutbud och arbetsmarknadens behov

Stockholmsregionen växer så det knakar. Det är inte bara i Nacka som befolkningsökningen är påtaglig, utan även i regionen och östra Mellansverige. Arbetsmarknaden i regionen är inte oberoende av omvärlden, tvärtom påverkas kompetensförsörjning av internationella rörelser. Att långsiktigt öka arbetskraftsutbudet är en av rikets och Stockholms läns största utmaningar.

7.1 Befolkningsprognos och regionens tillväxt

Om tio år beräknas folkmängden i Nacka vara 120 000 och år 2030 beräknas minst 140 000 personer bo i Nacka. Befolkningstillväxten kommer att vara som högst på Sicklaön. Befolkningstillväxten beräknas ligga på omkring 2600 personer per år.

Prognosen för Stockholms län är att befolkningen år 2030 är 2 696 000 invånare, vilket kan jämföras med 2 181 318 invånare år 2014. Prognosen bygger på stockholmsförhandlingarn och är lågt räknad jämfört med kommunernas egna beräkningar som ger en prognos med ännu större tillväxt.

De flesta universitet, framför allt de mer specialiserade och de med spetsutbildning har ett långt större upptagningsområde än regionen. Därför kan det även vara intressant att följa prognosen även för östra Mellansverige (Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Västmanlands, Örebro, Gävleborgs och Östergötlands län). Inför år 2030 finns en låg respektive hög prognos för befolkningstillväxt för östra Mellansverige. År 2010 var antalet invånare 3 895 000 invånare. Den låga prognosen ger 4 224 000 invånare år 2030 medan den höga prognosen ger 4 464 000 invånare.

7.2 Kompetensförsörjningsbehov

7.2.1 Antal utbildningsplatser

I en internationell jämförelse är utbildningsnivån i Sverige hög. Men flera länder har under senare år byggt ut högskoleutbildningen påtagligt, medan Sverige under flera år bara genomfört tillfälliga utbyggnader. På senare år har andelen unga med högskoleutbildning ökat mindre i Sverige än i flera andra länder. De senaste åren har Sverige haft en utveckling mot färre nybörjare i högskolan och ett ökat fokus på forskning. Högskolan har även blivit mer internationellt präglad med ökad global rekrytering av såväl studenter som personal. Det är även en förskjutning mot högre andel studenter på programutbildningar och lägre andel på fristående kurser.

År 2013 var antalet anslagsfinansierade helårsstudenter 293 700 på grundnivå och avancerad nivå. Därtill kommer 2 400 studieavgiftsskyldiga, alltså totalt 296 100 helårsstudenter.

Under hela 1980-talet var antalet högskoleplatser oförändrat. Under 1990-talet och början av 2000-talet byggdes den högre utbildningen ut kraftigt och i princip dubblerades antalet studenter. Under 2000-talet har antal helårsstudenter varierat mellan ca 275 000 till ca 310 000 studenter. 2010 och 2011 hade flest antal studieplatser i landet någonsin. 2013 minskade de anslagsfinansierade platserna med 6 500 helårsstudenter jämfört med 2012 som en anpassning till anslagen. Antal studieplatser vid Stockholms universitet och Södertörns högskola har dock legat relativt stilla.

7.2.2 Efterfrågan högskoleplatser

Vid antagningen till hösten 2014 fortsatte tendensen med fler sökande och färre antagna som pågått under ett antal år. Inför studiestarten höstterminen 2014 var det omkring 430 000 sökande till högskoleutbildning, vilket var fler än någonsin tidigare. Andelen antagna per sökande har de senaste åren minskat procentuellt, men sett i ett längre perspektiv har dock andelen antagna ökat.

7.2.2.1 Vilka program söker blivande studenter?

Det finns ett femtiotal yrkesexamensprogram, utöver det finns det generella eller konstnärliga examen. Av alla behöriga förstahandssökande till de olika yrkesexamensprogrammen hösten 2013 hade civilingenjörsprogrammet flest sökande. Därefter följde sjuksköterskeutbildningen samt juristutbildningen och socionomutbildningen.

För program som leder till en generell eller konstnärlig examen var det flest sökande inom företagsekonomi, handel och administration, följt av information, datavetenskap och systemvetenskap och i tredje hand ledning och administration.

Universitet med specialisering eller spetsutbildningar rekryterar i högre utsträckning från hela landet. Kungliga Tekniska Högskolan (KTH) rekryterar flest studenter utanför Stockholms län, nästan 60 procent kommer ifrån övriga riket eller är utländska studenter. Södertörns högskola har tvärtom den högsta andelen rekrytering av både regionala studenter och av högskolenyborjare, cirka 75 procent rekryteras regionalt och är högskolenyborjare utan tidigare erfarenhet av högskolestudier.

7.2.3 Efterfrågan på arbetskraft

Nästan 80 procent av de som tog examen från högskolan under läsåret 2009/10 hade etablerat sig på arbetsmarknaden under 2011. Generellt är de som har en högskoleutbildning arbetslösa i lägre utsträckning än de som bara har en utbildning från gymnasieskolan och grundskolan.

Det är viktigt att skilja på kort och lång sikt när arbetsmarknadens behov av arbetskraft diskuteras. Det är även intressant att se i ett längre framtidsscenario hur efterfrågan och utmaningarna ser ut. På kort sikt är konjunkturläget mycket betydelsefullt för arbetsmarknaden. Studenter som börjar sina utbildningar i år kommer ut på arbetsmarknaden om tre till sex år. På lång sikt är det andra faktorer än konjunkturläget som är viktiga för efterfrågan på olika examensgrupper. Det kan vara hur näringsgrenarna utvecklas, hur arbetsmarknadens sammansättning av olika yrken ser ut eller demografiska förutsättningar, som bland annat påverkar hur många som går i pension. På ytterligare längre sikt är det intressant att följa de trender som finns och reflektera i vad det innebär för arbetsmarknaden. På kort respektive lång sikt diskuteras arbetsmarknaden utifrån de yrken vi känner till idag. Men i framtidssceneriet blir fokus bredare och lite mer spekulativt om vilka typer av uppgifter samhället behöver och blivande studenters intresse.

Efterfrågan på arbetskraft ser olika ut i olika regioner. Stockholms län har den största andelen sysselsatta med lång högskoleutbildning, 23 procent av den totala sysselsättningen år 2000. I övriga riket var andelen 14 procent år 2000. Malmöregionen och Göteborg har också en högre andel än rikssnittet med 17 procent respektive 16 procent. Det går att anta att det sker en fortsatt koncentration av sysselsättningen till Stockholms län fram till år 2020. I sysselsättningstermer väntas därmed omvandlingen från varu- till tjänsteproducerande sektorer fortsätta.

Stockholm rekryterar också i högre grad sin arbetskraft från övriga landet och övriga storstadsregioner, vilket tydliggörs genom en högre utbildningsnivå, men en måttlig andel högskolestuderande.

7.2.4 Arbetsmarknad kort sikt

Brist på olika yrken som kräver högskoleutbildning kan antingen bero på att lärosätena av olika skäl inte antar tillräckligt många studenter (utbildningar inom vårdsektorn) eller att studenternas intresse för utbildningen är för litet (förskollärare och yrkeslärare). Beräkningarna hur arbetsmarknaden förväntas vara när de som började studera läsåret 2013/14 visar på en framtida brist på bland annat yrkeslärare och speciallärare, biomedicinska analytiker, högskoleingenjörer, receptarier, sjuksköterskor och tandläkare. Exempel på yrken där det utbildas fler än det finns efterfrågan på är personalvetare, konstnärer, socionomer och journalister. Fritidspedagoger, biomedicinska analytiker, yrkeslärare, speciallärare, högskoleingenjörer, samhällsvetare, receptarier och förskollärare är grupper där det kan bli brist om inte antalet nybörjare ökar.

7.2.5 Arbetsmarknad längre sikt

Den totala efterfrågan på arbetskraft förväntas öka med nära 200 000 personer i Stockholmsregionen fram till 2020. Knappt tre av fyra förväntas utgöras av personer med eftergymnasial utbildning. Det samlade behovet av personer med gymnasial utbildning beräknas också öka till 2020 men i mindre utsträckning.

Fram till 2020 väntas stora pensionsavgångar. De som går i pension behöver ersättas av fler än vad som motsvaras av de unga som kommer upp i den ålder när de vanligtvis träder in på arbetsmarknaden.

Inom flera yrkesområden kommer brist på arbetskraft att bli ett växande problem och det förstärks av att utbildningsdimensioneringen inte alltid överensstämmer med behoven på arbetsmarknaden. Denna situation är särskilt svår att lösa om orsaken är ett bristande intresse hos unga att utbilda sig mot ett visst yrkesområde.

Prognos ökad efterfrågan fram till 2020:

- samhällsvetenskap, juridik, handel och administration
  - o efterfrågetillväxt förväntas för ekonomer (34 procent) och jurister (33 procent).
- teknik och tillverkningsområdet
  - o I genomsnitt bedöms efterfrågan på civilingenjörer öka med mer än 30 procent.
- hälso- och sjukvård samt social omsorg
- eftergymnasialt utbildade inom naturvetenskap, matematik
  - o Den största efterfrågetillväxten beräknas röra systemvetare
- Personer med pedagogisk utbildning
  - o Efterfrågan beräknas öka för samtliga lärargrupper utom yrkeslärare för vilken efterfrågan år 2020 motsvarar 2009 års nivå. Grundskolelärare är den lärarkategori som förväntas möta den största efterfrågeökningen.

Prognos överskott 2020:

- Överskott främst inom området samhällsvetenskap, humaniora och konst
  - o Därmed väntas en situation med ett överutbud av utbildad arbetskraft inom detta område under prognosperioden. För exempelvis journalister beräknas tillgången vara högre än efterfrågan fram till år 2020.

8 Regional utveckling (RUFs)

Stockholmsregionen är en stark kunskapsregion. Här finns ett kunskapsintensivt näringsliv, utbildning och forskning av hög internationell klass. Befolkningen har också en hög utbildning. Befolkningen förväntas öka kraftigt i regionen och arbetsmarknaden förändras mot än mer kunskapsintensiv produktion av varor och tjänster. En del av arbetskraften kommer att behöva rekryteras från övriga riket och internationellt. Regionen behöver också vara beroende av att kunna utbilda och attrahera den egna befolkningen för att klara kompetensförsörjningen.

Enligt beräkningar i den regionala planen (RUFs) behöver regionens antal högutbildade öka från dagens 300 000 till 570 000 år 2030 (alternativ hög). I ett lägre räknat alternativ är motsvarande siffra 40 procent. Båda alternativen kräver en förstärkning av den högre utbildningen inom regionen. För alternativ hög med cirka 3000 examinerade per år (motsvarande halva Stockholms universitet) och enligt alternativ låg en ökning med 2200 examinerade per år (en tredjedel av Stockholms universitet). Regionen kommer också att behöva en ökad inflyttning av högutbildade.

Planeringsmålet för regionen fram till 2030 är att: utbildningsystemet är väldimensionerat, tillgängligt och av högsta kvalitet. För att nå detta är åtaganden för regionens aktörer att:

- säkra en utbildning med hög kvalitet i hela regionen
- anpassa yrkesutbildningen till arbetsmarknaden och individernas efterfrågan
- Bygga ut och effektivisera den högre utbildningen i regionen.
- Understödja universitet och högskolor för att uppnå hög kvalitet.

För en regional dialog kring kompetensförsörjningen har ett antal områden prioriterats i ett handlingsprogram. Fokus har lagts på området som rör ett dynamiskt utbud av högutbildad arbetskraft samt studenters möjligheter till boende. Målbilden för ett dynamiskt utbud är att Stockholmsregionens högskoleutbildningar har en mycket hög kvalitet och är internationellt konkurrenskraftiga genom en tydlig anknytning till forskning och arbetsliv. De attraherar studenter från hela Sverige och utlandet. Arbetslivsanknytningen är ett utmärkande drag. Målbilden för handlingsområdet studiesocialt perspektiv – bostäder för studenter är: Regionen tillhandahåller studentbostäder till 30 procent av studentpopulationen.

Nacka har sedan kommunen bildades haft en ständig tillväxt. Fram till 2030 kommer detta att fortsätta med en byggnation på 14 000 bostäder bara i centrala Nacka. Kommunen har också höga ambitioner att aktivt bidra till regionens kompetensförsörjning. Dessa två aspekter är några av de viktigaste utmaningarna som Nacka vill medverka kring vad gäller regionens utveckling. Nacka kommun utgör en viktig kommun i regionens arbete och mål med att vara den mest attraktiva regionen i Europa (RUFs 2010). Kommunens utveckling är således viktig ur ett regionalt men även internationellt perspektiv.

8.1 Humankapitalets betydelse för ekonomisk tillväxt

Företagsetableringar och nya arbetstillfällen tenderar att koncentreras till regioner med en hög andel högutbildade. Storstadsregioner har förmåga att attrahera högutbildade vilket stärker humankapitalet och därmed också intresset för företag att etablera sig. Detta ger positiva effekter

för den ekonomiska tillväxten. Konkurrensen om högutbildade och om ”talangerna” ökar snabbt i takt med att ekonomin blir alltmer globaliserad. Hur regionen fortsatt ska arbeta för att öka humankapitalet är därför en av de stora utmaningarna. Regionen behöver fortsatt inflöde av studenter från övriga landet och även från utlandet. Det är viktigt att övergången till högre studier i regionen ökar samtidigt som kvaliteten inom hela utbildningssystemet stärks.

9 Framtidens arbetsmarknad och utmaningar

Utifrån framtidsscenarier, trender och värderingar går det att reflektera över vad det vad som har bäring på ett framtida internationellt universitet. Några trender som kan komma att påverka framtidens utbildning och kunskap är globalisering, ökat välstånd i världen, accelerationstakten, demografin, nya typer av nätverk. Men även värderingar hos presumtiva studenter kan ha inverkan på val av utbildning och yrken.

9.1 Demografi och Sverige i världen⁸

Det finns en demografisk utmaning, folk lever längre. I och med det minskar andelen i arbetsför ålder. Fram till år 2030 beräknas andelen i de mest yrkesaktiva åldrarna (20–64 år) minska från 58 till 54 procent, vilket innebär att det kommer att uppstå ett växande underskott på arbetskraft. De områden där efterfrågan på arbetskraft framför allt beräknas överstiga tillgången är inom hälso- och sjukvården samt den sociala omsorgen, följt av utbildningsväsendet och inom tjänstesektorn. Den demografiska utmaningen innebär också minskning av skatteintäkter och högre offentliga utgifter.

En annan utmaning är den ökade globaliseringen. Sverige är ett av världens mest globaliserade och exportberoende länder. Det ställer stora krav på utvecklingskraften och omställningsförmågan både hos Sverige som land och hos svenska företag och anställda. Den här utvecklingen har inneburit att många arbeten som inte kräver särskilt hög utbildning eller andra särskilda kvalifikationer har försvunnit. Men även att allt fler arbeten kräver allt större kunskaper och kompetenser, att kraven på de anställdas produktivitet har ökat, och att arbetsmarknaden för dem som saknar tillräckliga kunskaper och kompetenser har blivit allt svårare. Att det har blivit allt svårare för dem med låg utbildning och relativt låg produktivitet beror också på att det svenska lönekostnadsläget är högt, vilket höjer kraven på de anställdas produktivitet. Dessa krav kan förväntas öka i takt med att Kina och andra tillväxtländer fortsätter att utvecklas.

I OECD-länder och utvecklingsländer ökar välståndet och invånarna får det allt bättre ställt. Fler länder går från jordbruks eller industrisamhälle till kunskapssamhälle. I framtiden kan det därmed innebära en ökad internationell konkurrens, även i de arbeten som kräver högre utbildning i likhet med den internationella konkurrensen som det nu är för yrken med lägre utbildning.

En annan utmaning är att nyttja den kompetens som finns. Utrikes födda arbetar oftare än inrikes födda i yrken under sin utbildningsnivå. Drygt 70 procent av de inrikes födda, och utrikes födda från Norden, med eftergymnasial utbildning arbetade 2010 också i ett yrke som krävde

---

⁸ Framtidskommissionen

eftergymnasial utbildning. Bland utrikes födda från EU/EFTA-länder var andelen drygt 60 procent och bland övriga utrikes födda var andelen knappt 50 procent.

9.2 Vad behöver samhället för kunskap och kompetens?

9.2.1 Ny typ av kunskap och utbildning⁹

En trend är acceleration, dvs att allt har ökat i takt. Det gäller såväl kunskap, varor som information. Det som krävs, enligt en specialstudie bland svenska personalchefer inom ramen för projektet Högskola 2025, är ”förmågan att hantera komplexa frågor och sammanhang” som ses som den mest kritiska kompetensen när de söker högskoleutbildad personal. Kunskap blir bara en råvara. I projektet beskrivs att vi är på väg mot en ekonomi där tänkandet och tanken, inte kunskapen i sig, är själva tillväxtmotorn. Ska högskolan vara relevant krävs att den utvecklar och lär ut tänkandets hantverk i den tappning som arbetslivet kräver. Vi måste bli skickliga i att organisera tänkande och innovation, bygga tankefabriker, inte för att ersätta vår industriella bas, men för att stärka den. Det är intressant att koppla projektet Högskola 2025 till trenden om ökat nätverkande. Enligt trenden ersätter nätverk hierarkier, utmanar vårt sätt att tänka och traditionella institutioner såsom nationalstat och kyrka, men kanske även universiteten?

Datorer, maskiner och robotar håller på att ta över allt fler av våra arbetsuppgifter. Muskelkraft ersätts av maskiner, hjärnkraft ersätts av datorer. I takt med att även tjänsteorienterade yrken sätts under press från framtida automatisering och robotisering så kommer betydligt fler än de i tillverkningsindustrin se arbetstillfällena krympa rejält. Allt som kan automatiseras kommer sannolikt att automatiseras. I en förlängning är det inte otänkbart att vi som en följd får en teknologisk arbetslöshet. Framtidens arbetsuppgifter blir troligtvis allt mer sofistikerade och komplexa vilket vi kan förstå bland annat av att studera vilka arbeten som ökar och vilka som minskar. Det är tydligt att de välbetalda yrkena som sannolikt är högkvalificerade, komplexa och kreativa med krav på relationskompetens är de som ökar kraftigt. Samtidigt som även lågbetalda serviceyrken som åtminstone under överskådlig tid kan ersättas med robotkraft också ökar.¹⁰

Sverige är känsligt för datorisering. Femtiotre procent av dagens anställda beräknas kunna ersättas av digital teknik under de kommande två decennierna, mot 47 procent i USA. Det innebär att 2,5 miljoner jobb i Sverige påverkas. Skillnaden beror bland annat på att Sverige fortfarande har fler industrijobb som kan komma att automatiseras.¹¹

För att identifiera framtidens arbetsmarknad behöver vi fundera på vad datorer och robotar är sämre på att utföra än människan. Det kan vara saker som fantasi, kreativitet, innovation, nätverkande, relationer, design, inspiration, känslor, drömmar, omtanke om andra, förhandling och liknande. Det är dessa egenskaper och förmågor som kan tänkas värdesättas högre i framtiden. Framtidens arbetsmarknad kan också antas gå i riktning mot att möta trenden med ökat hälsofokus och tjänster som höjer livskvaliteten för oss människor.

⁹ Futurwise, Kairos future, institutet för framtidsstudier Köpenhamn, Stiftelsen för strategisk forskning.

¹⁰ SNS Analys nr 28. Teknisk utveckling och jobbpolarisering.

¹¹ Stiftelsen för strategisk forskning, Vartannat jobb automatiseras inom 20 år – utmaningar för Sverige

Med den snabba takten på arbetsmarknaden, ökad datorisering och även med ett förväntat fokus på tänkandet och tanken snarare än kunskapen i sig kan medarbetares roll ändras. Istället för att vara kunskapsbärare kan det tänkas bli en övergång att arbeta med att driva utveckling och anpassa produktionen till samhällets förändringar. Kanske vi alla behöver inse att vi är utbytbara och att det kan gå fort.

9.2.2 Forskning, innovation och sysselsättning¹²

Sverige ligger högt i antal publicerade forskningsartiklar men först på 55:e plats i världen när det gäller omsatt sysselsättning från innovation. Innovation i världen har förskjutits österut, förut var det USA, Västeuropa och Japan som dominerade. I undersökningen IUS, Innovation union scoreboard, ligger Sverige på sista plats av 29 länder när det gäller innovativ tillväxt. Kina och Sydkorea har 20 gånger större innovativ tillväxt. Idag är vi det land i Norden som har minst andel utbildade unga människor.

9.3 Vad vill dagens unga¹³

En av faktorerna för att råda bot på framtida brist på arbetskraft är att det finns intresse för relevanta yrkesområden och möjlighet att därmed få en bra matchning mellan efterfrågan och utbud. Värderingar och önskat läge om framtiden samt ungdomars uppfattning om det troliga framtida samhället kan ge en indikator på framtidens efterfrågan på utbildning. Till viss del hänger värderingar samman med livscykeln, men det finns också skillnader mellan generationer. Det sägs att vi formar våra värderingar framför allt fram till 30-års ålder.

En utmaning för Sverige är om 90-talisterna är tillräckligt engagerade och vill arbeta tillräckligt hårt för att möta den internationella konkurrensen. Det finns undersökning som visar att den generationen är intresserade av hårt arbete. Entreprenörskap handlar för 90-talister mer om självförverkligande och kreativitet och att skapa företag, exempelvis inom musik, konst eller design. Arbete tillsammans och nätverk kommer att behövas menar de unga, men inte nödvändigtvis i fysisk mening utan genom sociala media. De tror att de inte kommer att behöva arbeta lika hårt som sina föräldrar för att lyckas. Unga idag ser jobb som en väg till självförverkligande och något de gör för sin egen del. De är intresserade av hälsa, välbefinnande och personlig utveckling och vill styra sina egna liv medan lön, status och makt bedöms som mindre viktigt.

Det har varit en trend av individualism, postmaterialism och självförverkligande hos unga generationer. Men den yngsta generationen har inte längre de mest extrema värdena i dessa frågor, extremerna tillhör snarare 80-tals generationen.

Landets säkerhet och en värld i fred bedöms mindre viktigt i yngre generationen jämfört med äldre generationer. Tvärtom är ett behagligt samt ett spännande liv och ett liv fullt av njutning högre värderat i yngre generationen och det är troligen inte bara livscykeffekter. Unga väljer i undersökningar ord som yttrandefrihet, fred, mänskliga rättigheter, och ekonomisk stabilitet för

¹² DN 29 mars 2015.

¹³ Kairos future och Quattroporte, Futurewise

att beskriva samhället i högre utsträckning än äldre. Men även ord som bra jobb, trevligt hem har ökat på bekostnad av fred, kärlek och förståelse.

9.4 Sammanfattning av utmaningar och potentiella lösningar

- Framtidens utmaningar
  - Datorer och robotar skapar nya behov av arbetskraft och förmågor hos anställda såsom, nätverkande, kreativitet, innovation, relationer, design, inspiration m.m. Framtidens arbetsuppgifter kommer att bli allt mer sofistikerade och komplexa.
  - Andel i arbetsför ålder minskar.
  - Global konkurrens om arbetskraft, inte bara lågkvalificerade jobb utan även risk att kvalificerade arbeten försvinner
  - Sverige ett exportberoende land, måste snabbt kunna ställa om sig till efterfrågan, vilket innebär ett det krävs en flexibel arbetsmarknad.
  - Innovativ tillväxt, Sverige måste bli bättre på omsatt sysselsättning från innovation
- För att möta utmaningarna
  - Använda de estetiska ämnena som injektion/drivkraft i att skapa kreativa studenter. Kombinera teoretiska och estetiska ämnen och kultur.
  - Inte lära ut fakta snarare tänkande.
  - Flexibilitet under ett arbetsliv, ständigt lärande. Inte bara utbildning för unga vuxna, utbildning behövs under hela livet. Hitta former för omställningsutbildning.
  - Öka andelen personer med eftergymnasial utbildning att arbeta med motsvarande, framför allt öka de med utländsk utbildning att arbeta i motsvarande arbete. Öka tempot i validering av examen.
  - Universitet som stöd för självskapande utbildning och nätverk och inte som institution. Skapa förutsättningar för att varje individ själv kan utveckla sina förmågor och kompetenser

10 Analys av utmaningar och möjligheter

Genomgången visar på stora svårigheter att starta nya universitet i Sverige. Regelverket är komplicerat och brister i förutsebarhet. Ett tydligt exempel är Åbo Akademi/Viktor Rydberg som inte fick sin ansökan beviljad. Systemet skapar en form av moment-22 situation där det krävs att lokaler, lärare, forskare, infrastruktur, kvalitetssäkring mm finns på plats för att man ska kunna få examensrätt samtidigt som examensrätten i sig inte är en garanti för statlig finansiering. I praktiken innebär det ett regelverk som slår olika för statliga initiativ och privata. De statliga har i princip sin finansiering säkrad genom att det är samma aktör som beslutar om anslag.

Enligt Svenskt näringsliv finns intresse för att etablera nya utbildningsinstitutioner i Sverige både från utländska och svenska aktörer.¹⁴ Det svenska regelverket är inte anpassat för att få in nya

---

¹⁴ http://www.svensktnaringsliv.se/material/rapporter/sa-lockas-nya-aktorer-till-hogre-utbildning_572221.html

initiativ. Systemet är lika för svenska och utländska intressen samtidigt som det finns möjlighet om än i viss gräzon för utländska universitet att ta avgifter enligt sitt eget lands lagstiftning.

Högskolelagens krav på forskningsanknuten grundutbildning är också en faktor som gör läget något oklart. Det är oklart hur ett utländskt lärosäte som önskar bedriva utbildning i Sverige men bedriva forskning i sitt hemland skulle behandlas ur den aspekten.

Enligt Svenskt näringsliv brukar de främsta motiven för utländska lärosäten att etablera en filial i ett annat land vara möjligheterna att nå nya marknader med stor efterfrågan, ökade intäkter samt att stärka det egna varumärket. Marknaden i Sverige domineras av statlig utbildning med lärosäten som funnits i många år. Högre utbildning (om den finansieras med statliga medel) är avgiftsfri och kraven för ny etablering mycket höga. Sverige och särskilt Stockholm har dock möjlighet att locka till sig studenter från övriga Europa och kan erbjuda en intressant forskningsmiljö genom de stora universiteten.

För att ge en bild av de vägval ett fortsatt projekt skulle ställas inför följer här en scenarioanalys utifrån flera olika parametrar. Analysen kan och bör fördjupas inför ställningstagande om projektets fortsatta inriktning.

10.1 Bredd eller spets

Ett perspektiv som måste övervägas för ett nytt universitet är frågan om bredd eller spets. De tre senast startade statliga lärosätena Södertörns högskola, Malmö högskola och Högskolan på Gotland är alla lärosäten som baseras på en breddutbildning (även om Gotland lyckats skapa en dataspelsutbildning med stor spets) I stockholmslärosätenas utbud finns en rad breddutbildningar. Det är svårt att få universitetsstatus med stor bredd utan hög forskningskompetens (Södertörns högskola) och det är svårt att rekrytera goda forskare till lärosäten utan tydlig spets.

Spetsutbildningar kräver att resurser koncentreras och en tydlig spetsverksamhet kanske inte blir lika omfattande som ett breddlärosäte har förutsättningar att bli. Bland de exempel som tidigare redovisats bör Skoltech lyftas fram. Det är uppbyggt med privata resurser och ger spetsutbildning på en global arena. Ett alternativ är att ett högstatusuniversitet från annat land väljer att förlägga en filial i Nacka.

Behovet av spetskompetens i framtiden kanske främst ligger inom mer kreativa kompetenser och förmåga till multidisciplinära förhållningssätt snarare än extremt fördjupade kunskaper inom specifika ämnen. Här är STDU med sitt multidisciplinära förhållningssätt intressant att studera vidare.

10.2 Avgiftsfinansierat eller statliga anslag

Ett av de vägval ett framtida universitet behöver göra är om verksamheten ska sträva efter statlig finansiering eller en finansiering genom avgifter och/eller privata bidrag. En statlig finansiering skulle innebära en stor trygghet för den framtida universitetsverksamheten. Att sträva efter statlig finansiering har samtidigt visat sig svårt och kräver stor politisk vilja. Det skulle också skapa ytterligare ett universitet med samma styrning som de redan existerande universiteten. Att bygga upp ett nytt lärosäte med statlig finansiering är ett mycket långsiktigt projekt. Södertörns högskola bildades 1998 och är idag en etablerad högskola med kontroll på ekonomi och verksamhet. Bara för några år sedan hade dock högskolan stora ekonomiska bekymmer och har tvingats skära ner i

delar av verksamheten. Södertörns högskola dock inte fått sin ansökan att bli ett universitet beviljad.

Alternativet att skapa en avgiftsfinansierad verksamhet kräver istället antingen ett lärosäte från annat land som kan ta avgifter enligt sitt lands lagstiftning eller en verksamhet som inte har examensrätt enligt svensk lagstiftning, som exempelvis RMI Berghs. En svensk högskoleutbildning med examensrätt ska vara avgiftsfri.

Om valet skulle bli att arbeta vidare utifrån en avgiftsfinansierad verksamhet behöver en gedigen marknadsanalys göras. En sådan satsning kräver sannolikt spets och ett starkt varumärke för att studenter ska vara beredda att betala för sin utbildning när annan utbildning i landet är avgiftsfri. En avgiftsfinansierad verksamhet skulle ge utrymme för något annat än det som finns inom ramen för svenskt högskolesystem idag.

10.3 Lokalt eller globalt

Ett av de ställningstaganden som behöver göras är vem ett nytt universitet är till för. Vilket behov ligger till grund för satsningen? Antingen är det regionens ungdomar som ska ha tillgång till mer utbildning och där ett nytt lärosäte skulle konkurrera som samma studenter som övriga universitet i regionen eller också är det ett lärosäte med global rekrytering som drar till sig talanger.

10.4 Faktakompetens eller relationskompetens

Den moderna svenska universitetstraditionen baseras på den Humboldtska inriktningen där forskningsanknytningen är basen för högre utbildning. Professorer och andra forskare styr utbildningens innehåll i stor utsträckning vilket skapar djupa ämneskunskaper samtidigt som utbildningarna också ger en generell kompetens. Svenska studenter får gedigna ämneskunskaper med viss generell kompetens. Trenden vid nystartade universitet är istället att gå mot mer multidisciplinära förhållningssätt och mer baserat på kreativitet och innovation, exempelvis STDU och Skoltech. En djupare analys av vad framtidens yrkesliv kommer att kräva i form av kompetens och förmågor behöver göras i ett fortsatt arbete.

10.5 Utbudstyrt eller efterfrågestyrt

Dagens högskoleutbildningar är i stor utsträckning utbudsstyrda. Trenden har gått mot mer programutbildningar vilket skett delvis på bekostnad av utbudet av enskilda kurser. Utbudet ger studenten något mindre möjligheter att själv bygga sin utbildning. Samtidigt kommer framtidens arbetsmarknad troligtvis att kräva ett mer multidisciplinärt förhållningssätt och där studentens unika kompetens är det som kan skapa framgång. I det fortsatta arbetet bör en analys göras av hur ett mer efterfrågestyrt utbildningsutbud kan skapa och vilken kompetens som kommer att behövas i framtiden.

10.6 Digitalt eller fysiskt

Den traditionella universitetsutbildningen är till största delen campusförlagd. Föreläsningar blandas med seminarier, gruppundervisning och självstudier. Vissa lärosäten har satsat på distansutbildning och utbudet av andra studieformer än campusundervisning börjar finnas. Det statliga resurstilldelningssystemet premierar utbildningar med hög genomströmning och campusutbildningar har generellt mycket högre genomströmning än distansutbildningar.

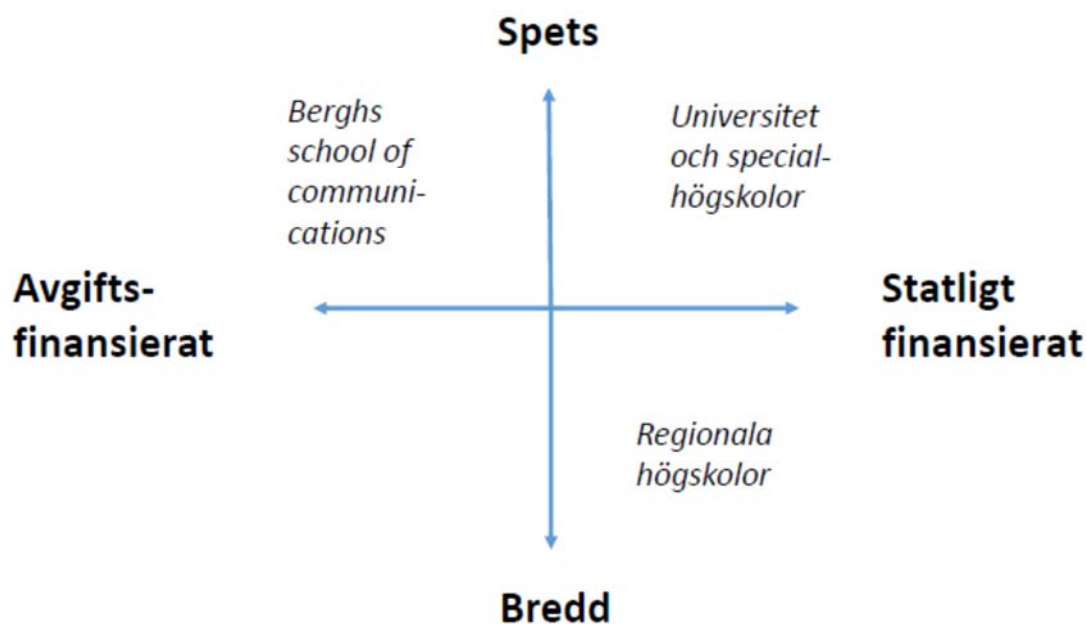

Samtidigt kommer dagens studenter i allt mindre utsträckning direkt från gymnasieskolan och kan ägna heltid till studierna på ett campus. Dagens studenter har många gånger jobb vid sidan av studierna, har familj och är över 25 år, det man inom högskolan kallar ”icke traditionella studenter”. Dagens campusutbildningsutbud är inte anpassat för dessa studenter.

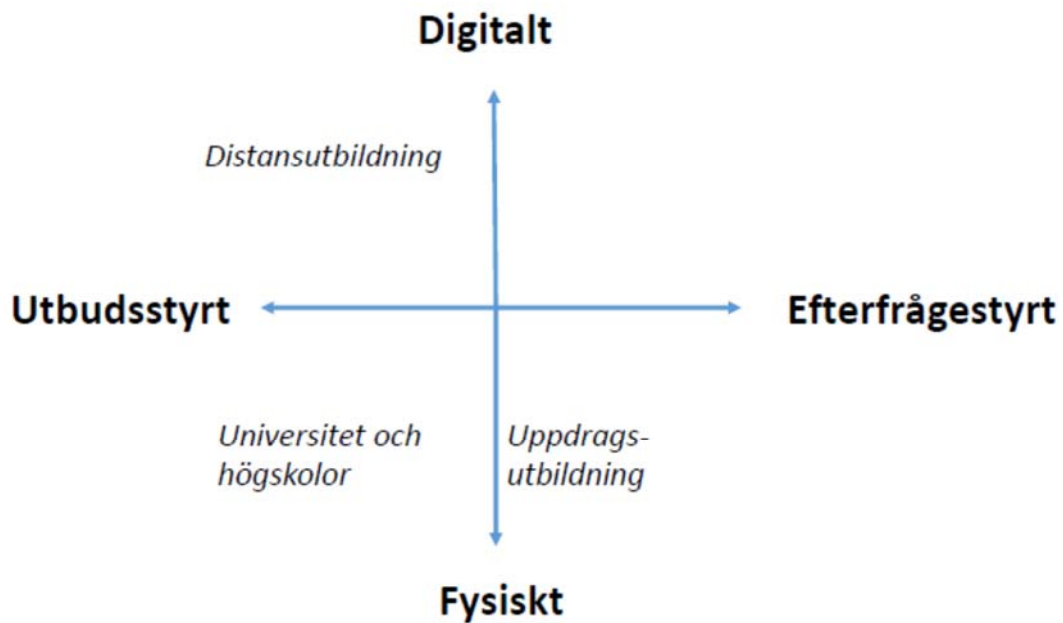
Internationellt finns lärosäten som endast erbjuder distansutbildning på nätet. Flera stora universitet har också börjat ge så kallade Massive Open Online Courses (MOOC). Idag är det möjligt att läsa utbildningar på prestigeuniversitet som Harvard och Stanford helt på distans, främst som kompetensutveckling efter avslutad högre utbildning.

10.7 Scenarioanalys

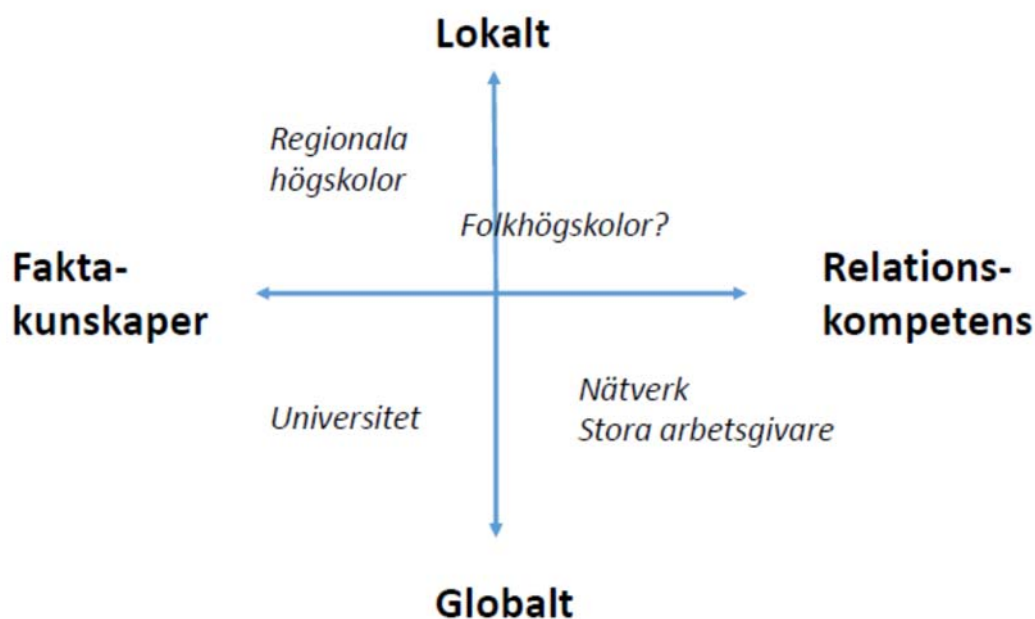
För att göra en analys av var dagens högskolesystem befinner sig och var det eventuellt saknas ett utbud har en enkel scenarioanalys gjorts. Analysen behöver fördjupas och förfinas i ett fortsatt arbete.

Om man lägger ihop parametrarna rörande finansiering respektive spets och bredd blir bilden något tydligare. Dagens högskolesystem har mycket få starka lärosäten i kvadranten avgiftsfinansiering och spets. Berghs school of communications har inte någon examensrätt (om de haft det skulle högskolan inte kunna ta ut avgifter för utbildningen) men erbjuder utbildning på mycket hög nivå. Det är knappast förvånande att det inte finns något lärosäte med bredd som är avgiftsfinansierat. Eftersom utbildning är kostnadsfri i Sverige finns inget marknadsutrymme för en sådan utbildning.

Dagens högskolesystem är i första hand utbudsstyrt även om det ständigt pågår utveckling av utbildningarna för att anpassas till förändringar i omvärlden, arbetslivets behov och studenternas önskemål. Mycket få utbildningar är efterfrågestyrda. En stor del av högskoleutbudet i Sverige är också campusutbildning. Några lärosäten har utvecklat distansutbildning men vid de större universiteten är den typen av utbildningsform fortfarande en mindre del av utbudet. Vad gäller efterfrågestyrd utbildning med fokus på digital högskoleutbildning har det inte varit möjligt att hitta några tydliga exempel.

Vad gäller utbildningen i förhållande till lokalt eller globalt perspektiv finns båda perspektiven inom dagens högskolesystem. De mer regionala högskolorna rekryterar lokalt även om flera mindre lärosäten också rekryterar studenter från exempelvis Asien som då betalar avgifter för att gå utbildningen. Vid de stora lärosätena sker rekryteringen både lokalt och globalt.

Med den Humboldtska traditionen baserar både mer regionala högskolor och stora universitet sin utbildning på senaste forskningen och faktakunskaper. Få utbildningar betonar relationell kompetens och multidisciplinärt förhållningssätt även om det finns många goda exempel som till exempel masterutbildningen vid Stockholm resiliens centrum vid Stockholms universitet¹⁵ och kursen open lab som är ett samarbete mellan flera lärosäten i Stockholm samt Stockholms stad, Landstinget och Länsstyrelsen i Stockholm.¹⁶

II Varför ett universitet i Nacka

II.1 Framgångsfaktorer och vinster

Nackas närhet till Stockholms innerstad ger möjligheter till att ta del av stadens utbud. Med Nackas geografiska läge utgör de centrala delarna en del av den regionala citykärnan som ger möjlighet till ett regionalt samspel med synergieffekter men även konkurrens av utbud och efterfrågan inom olika områden.

¹⁵ <http://www.stockholmresilience.org/21/education/second-level-studies.html>

¹⁶ <http://openlabsthlm.se/about/>

Den stora satsning som nu görs på utbyggnad av tunnelbanan samt kapacitetsförbättringar i övriga kollektivtrafiknät gör att Nackas förutsättningar ökar. Utvecklingen av infrastrukturen förstärker möjligheten att snabbt och smidigt ta sig till och från Nacka i ett trafiksystem som hänger ihop med övriga regionen.

En framgångsfaktor som nämnts vid flera av de genomförda intervjuerna är tillgång till studentbostäder. Bostadspriserna är höga och tillgången på bostäder begränsad i Stockholm vilket gör att det är svårt för unga att hitta bostad.

Fördelarna för Nacka med högre utbildning inom kommunens gränser är bland annat att det skulle utgöra en del av den blandning och mångfald som ska karaktärisera Nacka stad. Samspelet mellan det lokala näringslivet och behovet av utbildning skulle kunna stärkas. Redan idag pågår insatser, inte minst från kommunens sida, att arbeta med matchning av människors behov av utbildning och arbete. Här skulle kommun, näringsliv och universitetsutbildning gemensamt kunna hitta former för en än bättre koppling mellan näringsliv och högre utbildning. En satsning skulle kunna ge ett blomstrande näringsliv och en mycket kompetent arbetskraft.

Universitetsutbildning är också en möjlighet för kommunen att förstärka sitt varumärke och att profilera sig. En sådan satsning skulle ge ytterligare ökad attraktivitet för området vilket ger effekter inte bara centralt i Nacka utan för hela kommunen. En profilering av innehåll och struktur för en universitetsutbildning är viktig. Det gäller att hitta något unikt som kan utvecklas och som också efterfrågas.

Dagens universitetssystem är mycket enhetligt även om lärosäten strävar efter profilering. Ett nytt universitet skulle kunna bidra med viktig konkurrens. Dagens högskolesystem är traditionellt och trögrörligt. I en föränderlig värld kan ett nytt universitet med annan form av organisation vara mer lyhörd för trender och framtidsutmaningar.

Svenskt näringsliv menar att det finns vissa faktorer som talar för Nacka: Bra transporter, tillgång till mark, hög levnadsstandard, bra ”skolkommun” och en kommun som satsar. För att gå vidare behöver argument för Nacka samt en analys av vad ett nytt universitet skulle kunna fylla för lucka kan vara en möjlig väg framåt. Det kommer dock att bli en process där man måste vara villig att utmana systemet.

11.2 Fallgropar och risker

Dagens högskolesystem är inte byggt för att släppa in nya aktörer vilket skapar höga trösklar för en etablering. I det fortsatta arbetet kommer det att krävs en stark vilja och förmåga att utmana systemet. Det är oklart vilket intresse som idag finns på regeringsnivå att etablera ytterligare ett lärosäte. Om statlig finansiering eftersträvas kommer det att bli en konkurrenssituation gentemot övriga lärosäten och en satsning i Stockholmsregionen skulle ställas mot regionalpolitiska överväganden.

Det går inte heller att helt förlita sig på att Nackas varumärke i sig är underlag nog för att skapa inriktning och innehåll för universitetsutbildningarna. Kommunen må ha en härlig skärgård och många grönytor, berikande kultur- och stadsmiljöer men det räcker troligen inte som

förutsättningar för att ett universitet ska etablera sig. En fallgrop att se upp med är att inte få en oseriös aktör som erbjuder examina med tveksamt värde på arbetsmarknaden.

En utmaning för Nacka är att säkra tillgången till studentbostäder och att kunna ”spara” mark för en framtida etablering av ett universitet.

11.3 Kan en kommun starta ett universitet?

Det ligger inte inom ramen för det kommunala uppdraget att bedriva högre utbildning och forskning. Kommunallagen ger inte utrymme för att bedriva universitetsverksamhet. En kommun kan däremot agera som katalysator och skapa förutsättningar för annan aktör att etablera universitetsverksamhet.

11.4 Möjliga vägar framåt

Ett antal olika vägar för en etablering kan finnas, här redovisas några av dem utan ställningstagande. Alternativen bör övervägas utifrån ovan redovisade analyser och en fördjupad analys av förutsättningarna i det fortsatta arbetet.

Verka för en ny statlig satsning i Nacka och att bygga upp ett nytt lärosäte från grunden

Dagens system är inte byggt för att släppa in nya initiativ. Ett sådant vägval skulle kräva mycket politisk vilja på riksnivå och ett stort mod. Fördelen är en stabilitet finansiellt samtidigt som högskolesektorn skulle få ett tillskott som är ytterligare ”more of the same”.

Något av de statliga universiteten förlägger filial i Nacka

Möjligheten finns att något befintligt lärosäte skulle vilja förlägga utbildning i Nacka. Det skulle då bli ett filialcampus som relativt snabbt skulle kunna komma på plats. Risken med en sådan väg är att besluten hamnar helt i händerna på det lärosäte som valt att etablera ett filialcampus. Dagens högskolesektor strävar idag snarare efter konsolidering och koncentration.

Ett utländskt lärosäte placerar filial i Nacka

Ett utländskt lärosäte skulle kunna etablera filialcampus i Nacka (det är olika konsekvenser om det rör sig om ett Europeiskt eller utomeuropeiskt lärosäte).

Bygga upp nytt universitet på privat initiativ

Ett nytt universitet baserat på privat initiativ är en möjlighet. Ett sådant lärosäte måste dock vara avgiftsfinansierat och kan inte få svensk examensrätt. Eventuellt skulle ett sådant kunna byggas upp i samarbete med utländska lärosäten (jämför Skoltech och STDU).

Utlysa internationell tävling där marken erbjuds

New York utlyste en tävling där marken var gratis. Syftet var att bygga ett nytt ingenjörs-campus och flera universitetsaktörer med intresse av att expandera sin verksamhet var intressenter. Här är frågan om Nacka och Stockholm är tillräckligt attraktivt för att en tävling av det här slaget skulle kunna generera intresse från prestigeuniversitet.

Skapa en plattform för att kunna erbjuda/samla distansutbildningar från flera lärosäten

En möjlighet är att inte skapa ett fysiskt universitet utan snarare en mötesplats där det erbjuds möjlighet att nå distansutbildningar på flera internationella lärosäten.

I bedömningen av vilka vägval som bör göras bör utgångspunkten vara att Nacka ska göra något nytt. De senast startade universiteten i världen har alla kommit till på sätt som är andra än de traditionella, flera av dem är samarbeten mellan framgångsrika universitet som etablerar sig i flera världsdelar. De nya universiteten är multidisciplinära och ger utbildningar som är designade för att möta kommande arbetsmarknad. Det är viktigt att fundera över vad Nacka vill åstadkomma med att få ett universitet etablerat – är det fler utbildningsplatser generellt i regionen eller är det något nytt som kompletterar och utmanar dagens högskolesystem?

12 Referenser

Intervjuer:

Carin Callerholm och Mikael Härjevik, Universitetskanslerämbetet (UKÄ)
 Per Fagrell, Teknikföretagen
 Peter Gudmundson och Johan Blaus, KTH
 Peter Haglund och Jan Lindqvist, Tillväxt och regionplaneförvaltningen, SLL
 Patrik Krassén, Svenskt näringsliv
 Göran Melin, Faugert&co
 Maria Rankka, Stockholms handelskammare
 Karin Uddén och Ylva Disheden, Länsstyrelsen Stockholm
 Staffan Ström, Nacka kommun
 Astrid Söderbergh Widding och Åsa Borin, Stockholms universitet

Rapporter/motsv:

Antagning till högre utbildning höstterminen 2014, Universitets- och högskolerådet
 Befolkningsprognos 2014-2023/45, Stockholms läns landsting
 Handlingsprogram Kunskapsregion Stockholm, TMR (SLL)
 Lärosätena har anpassat sig till lägre utbildningsvolym, statistisk analys, UKÄ 2014-03-11
 Global Youth, Kairos Future 2013
 RUFS 2010, SLL
 Statistik Myndigheten för yrkeshögskolan, www.myh.se
 Statistik Universitetskanslerämbetet, www.uka.se
 Sverige som universitetsmarknad, Patric Krassén, Svenskt näringsliv, 2014
 Sverigestudien 2014, synliggör våra värderingar, www.sverigestudien.se
 Tema trender I tiden, nyhetsbrev januari 2015, Futurewise
 Universitet och högskolor i Stockholms län – nuläge och trender, Rapport 9:2007 RTK (SLL)
 Universitet och högskolor, årsrapport 2014, Universitetskanslerämbetet
 Var finns jobben? Bedömning till och med första halvåret 2015 och en långsiktig utblick,
 Arbetsförmedlingen
 Värderingsförändringar i Sverige 1988-2011, Henrik Oscarsson
 Whats on 2015 – Heaven or Hell?, Kairos Future Trend Report, December 2014
 Year 2030 according to the 90's, Quattroporte och Therefore Design, November 2010
 Yttrande över ÅA/VR lärarutbildning ABs ansökan om tillstånd att utfärda ämneslärarexamen
 med inriktning mot arbete i gymnasieskolan i engelska, Universitetskanslerämbetet

Öppenhet och mångfald

*Vi har förtroende och respekt för människors kunskap
och egna förmåga - samt för deras vilja att ta ansvar*

2 juni 2015

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL
Kommunstyrelsens arbetsutskott

§ 93

KFKS 2015/277-610

SOU 2013:52; moderniserad studiehjälp

Yttrande till regeringen

Beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslår kommunstyrelsen fatta följande beslut.

Kommunstyrelsen antar av utbildningsnämnden föreslaget yttrande över SOU 2013:52, moderniserad studiehjälp.

Ärende

Betänkandet innehåller förslag som avser inackordering, elevresor och gymnasiebidrag (ersätter så kallat extra bidrag). Dessutom tillkommer förslag som gäller unga föräldrar, nya studerandegrupper, konsekvenser av ogiltig frånvaro och hur studiebidraget betalas ut. Utbildningsnämnden har tagit fram ett förslag till yttrande från Nacka kommun.

Bedömning av förslagen är att de flesta går i linje med de förändringar som har skett i skollagstiftningen i övrigt och på flera områden förenklar Nacka kommuns arbete med studiestödet. Det förslag som får tydligast konsekvenser för kommunsektorn är förslaget att finansiering och handläggning av inackorderingsbidrag ska finansieras genom att statsbidraget för inackorderingsstöd hålls inne från kommunerna och att handläggningen överförs till CSN. Eftersom kostnaderna tas inom statsbudgeten i framtiden förväntas det inte påverka kommunens ekonomi.

I förslaget ingår att utbetalningen av studiehjälp ska gå direkt till omyndiga och inte till deras vårdnadshavare. Utbildningsnämnden anser att det här förslaget är otillräckligt utrett och kan leda till negativa konsekvenser.

Handlingar i ärendet

Stadsledningskontorets tjänsteskrivelse den 25 maj 2015

Förslag till yttrande över betänkanden Moderniserad studiehjälp

Protokollsutdrag utbildningsnämnden den 21 maj 2015 § 35

Sammanfattning SOU 2013:52

Beslutsgång

Arbetsutskottet beslutade i enlighet med stadsledningskontorets förslag.

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

2015-05-25

TJÄNSTESKRIVELSE
KFKS 2015/277-610

Kommunstyrelsen

SOU 2013:52; moderniserad studiehjälp

Yttrande till regeringen

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen antar av utbildningsnämnden föreslaget yttrande över SOU 2013:52, moderniserad studiehjälp.

Sammanfattning

Betänkandet innehåller förslag som avser inackordering, elevresor och gymnasiebidrag (ersätter så kallat extra bidrag). Dessutom tillkommer förslag som gäller unga föräldrar, nya studerandegrupper, konsekvenser av ogiltig frånvaro och hur studiebidraget betalas ut. Utbildningsnämnden har tagit fram ett förslag till yttrande från Nacka kommun.

Bedömning av förslagen är att de flesta går i linje med de förändringar som har skett i skollagstiftningen i övrigt och på flera områden förenklar Nacka kommuns arbete med studiestödet. Det förslag som får tydligast konsekvenser för kommunsektorn är förslaget att finansiering och handläggning av inackorderingsbidrag ska finansieras genom att statsbidraget för inackorderingsstöd hålls inne från kommunerna och att handläggningen överförs till CSN. Eftersom kostnaderna tas inom statsbudgeten i framtiden förväntas det inte påverka kommunens ekonomi.

I förslaget ingår att utbetalningen av studiehjälp ska gå direkt till omyndiga och inte till deras vårdnadshavare. Utbildningsnämnden anser att det här förslaget är otillräckligt utrett och kan leda till negativa konsekvenser.

Betänkandets förslag

Studiehjälpen infördes under 1960-talet och har endast genomgått smärre förändringar sedan dess. Studiehjälp omfattar tre huvudkategorier; studiebidrag, extra tillägg och inackorderingstillägg.

Utredningen om moderniserad studiehjälp tillsattes 2012 och betänkandet överlämnades till den dåvarande regeringen i juni 2013. Regeringen beslutade emellertid att inte remittera utredningen. Den nuvarande regeringen har beslutat att remittera den igen och remisstiden löper ut den 24 juni 2015.

Stöd för inackordering

I dag är ansvaret för inackorderingsstöd delat mellan kommunerna och staten, vilket innebär att elevernas hemkommuner svarar för stödet till elever i skolor med offentlig huvudman och att CSN svarar för stödet till elever i skolor med enskilda huvudmän. Det delade ansvaret innebär att förutsättningarna för rätt till inackorderingsstöd samt storleken på stödet skiljer sig åt. För att få till stånd en likabehandling föreslås att endast en huvudman ska ha ansvaret för inackorderingsstödet, bland annat att villkoren ska vara desamma för elever i kommunala och fristående skolor.

Utredaren föreslår därför att CSN får ta över ansvaret för inackorderingsstödet bland annat för att tillämpningen ska bli mer enhetlig. Utredaren föreslår vidare att beloppet ska höjas eftersom beloppets storlek inte har höjts sedan 1995 och cirka 40 procent av kommunerna inte lämnar inackorderingsstöd med annat belopp än minimibeloppet. I betänkandet föreslås att stödet höjs med cirka 25 procent.

Rätten till inackorderingsstöd föreslås även fortsatt ansluta till gymnasieskolans och gymnasiesärskolans programstruktur. En förutsättning för att få inackorderingsstöd för att gå en vald utbildning är att en utbildning inom samma program eller inriktning inte finns vid en skola på hemorten.

Vissa nationella program, såsom naturbruks- och hantverksprogrammen har dock långt fler separata yrkesutgångar, än nationella inriktningar. Rätten till inackorderingsstöd föreslås därför vidgas för elever på dessa program som det får förstås, att även om programmet finns på hemorten men inte utgången så kan man ändå få stöd.

Ändring i lagen om kommunernas skyldighet att svara för vissa elevresor

Kommunerna svarar för kostnaderna för gymnasieelevers dagliga resor mellan bostaden och skolan, oavsett om studierna bedrivs i Sverige eller utomlands. CSN lämnar bidrag för dagliga resor till de elever som har rätt till studiehjälp för studier utomlands. Elever som studerar utomlands har således rätt till bidrag för dagliga resor enligt två olika regelverk. Det statliga stödet lämnas emellertid endast under förutsättning att stöd inte har lämnats från elevens hemkommun. Bidraget kommer därför endast i fråga för ett tiotal elever som inte är folkbokförda i en svensk kommun.

Eftersom stödet berör ytterst få personer samt medför betydande administrativa kostnader finns inte skäl att ha kvar stödet, utan förordningen om bidrag till dagliga resor i utlandet bör upphävas. I betänkandet lämnas även förslag om att ersättning för dagliga resor och

inackorderingsstöd inte ska utgå samtidigt. Idag finns en möjlighet för elever som saknar folkbokföring och vistas utomlands att ha rätt till elevresor.

Stöd för inackordering och dagliga resor för personer med funktionsnedsättning

Från och med höstterminen 2013 får elever i gymnasiesärskolan rätt till inackorderingsstöd och inackorderingstillägg. Vissa elever med funktionsnedsättning kan också ha rätt till stöd enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, socialtjänstlagen eller via det så kallade Rg-bidraget (riksrekryterande gymnasieskola) för att möjliggöra studier på annan ort än i hemkommunen.

Utredningens analys av befintliga stödsystem visar att dessa inte alltid är anpassade till den nivå av stöd som det finns behov av och att många elever med funktionsnedsättning har påtagliga merkostnader för måltider och anpassat boende vid en inackorderingssituation. För att elever med funktionsnedsättningar ska kunna välja utbildning på likvärdiga grunder som andra gymnasieelever är det utredarens bedömning att det finns behov av ett kompletterande bidrag till elever som studerar på annan ort och som har merkostnader till följd av sina funktionsnedsättningar.

I betänkandet föreslås att om en elev, till följd av funktionsnedsättning, är i behov av hjälp med sina måltider eller av en anpassad bostad på studieorten ska han eller hon ha rätt till ett extra inackorderingsstöd för studerande med funktionsnedsättning.

Stödet ska som mest kunna uppgå till 1 800 kronor per fyraveckorsperiod. Några merkostnader för resor bedöms bidraget inte behöva täcka. Däremot föreslås en viss utvidgning av rätten till skolskjuts så att reglerna för elever på fristående gymnasiesärskolor blir mer jämförbara med dem för elever på kommunala gymnasiesärskolor.

Gymnasiebidrag ersätter det extra tillägget

Ett viktigt led i förändringen och moderniseringen av studiehjälpen är att renodla den utbildningspolitiska dimensionen. Utredaren förslår därför att det familjepolitiskt präglade extra tillägget inom studiehjälpen avvecklas. Behovet av ett ekonomiskt stöd kvarstår emellertid för målgruppen.

I betänkandet föreslås att de resurser som används till det extra tillägget förs över till det ekonomiska familjepolitiska området. I stället för tillägget införs ett nytt, sökbart och behovsprövat stöd, kallat *gymnasiebidrag* som är riktat till gymnasiestuderande ungdomar från resurssvaga hushåll. Försäkringskassan föreslås svara för administrationen av det nya bidraget.

Det nuvarande extra tillägget syftar till att ungdomar från inkomstsvaga hushåll ska kunna bedriva gymnasiestudier. Ungdomar i den aktuella åldersgruppen bedöms generellt ha ett

större behov, och därför kosta mer, än barn i yngre åldersgrupper. Resurserna går efter prövning till de mest behövande. Inkomstgränser och bidragsbelopp har emellertid lämnats oförändrade sedan mitten av 1990-talet, vilket gjort att målgruppen successivt har förändrats. I betänkandet föreslås en betydande höjning av bidragsbeloppet och inkomstgränsen jämfört med det extra tillägget. Gymnasiebidrag föreslås lämnas med 1 100 kronor per månad till de elever som tillsammans med sina föräldrar har en bidragsgrundande inkomst på mindre än 210 000 kronor per år och i övrigt uppfyller kraven för rätt till bidraget. Reformen finansieras med medel som frigörs genom övergången till faktisk studietid i studiebidraget.

Omfördelningen innebär en satsning för att stödja ungdomar som kommer från inkomstsvaga hushåll. Vissa förändringar föreslås vad gäller beräkningen av den bidragsgrundande inkomsten för gymnasiebidraget. Den ska utgöras av hushållets inkomst enligt i huvudsak samma regler som för beräkning av bostadsbidrag.

Stöd till unga studerande föräldrar

Ungdomar utan fullföljd gymnasieutbildning, till exempel studerande som avbrutit sina studier då de fått barn, har svårt att etablera sig på arbetsmarknaden. Det är av stor vikt att dessa ungdomar påbörjar eller återupptar sin gymnasieutbildning efter föräldraledigheten. Enligt nu gällande regelverk kommer en förälder som ännu inte fyllt 21 år och som efter föräldraledigheten mottar försörjningsstöd för sig själv och barnet att förlora detta stöd om studierna återupptas. I samband med att studierna återupptas övergår försörjningsansvaret till den unge förälderns egna föräldrar, eftersom dessa bär det ekonomiska ansvaret för sitt barn så länge det går i gymnasieskolan och inte har fyllt 21 år. Regelverket motverkar således målet att alla ungdomar ska slutföra en gymnasial utbildning.

I syfte att göra det möjligt för unga föräldrar att påbörja eller återuppta gymnasiestudier föreslås i betänkandet att ett särskilt bidrag skapas. Det tänkta bidraget utformas som en förstärkning av gymnasiebidraget och avser i huvudsak att täcka den egna och barnets försörjning. Det ska ge den unga föräldern en ekonomisk standard, som i huvudsak är likvärdig den som ekonomiskt bistånd skulle ha gett.

En studerande som har barn som är folkbokfört hos den studerande och stadigvarande sammanbor med honom eller henne, samt uppfyller kraven för det föreslagna gymnasiebidraget, ska ha rätt till ett bidrag om 3 500 kronor per månad. För varje barn kan endast ett bidrag lämnas. För varje ytterligare barn utöver det första lämnas 500 kronor per månad. Stödet bör utbetalas till den studerande själv, även om han eller hon är omyndig. Stödet ska kallas *föräldratillägg* och administreras av Försäkringskassan.

Nya studerandegrupper i studiestödssystemet

Ungdomar som på grund av en funktionsnedsättning har fått sin skolgång förlängd får i dag ekonomisk ersättning från sjukförsäkringen i form av aktivitetsersättning. Ungdomar som går i gymnasiesärskolan får förlängt barnbidrag i stället för studiebidrag.

Olika utredningar och rapporter har påpekat att detta är en opåkallad särbehandling och att aktivitetsersättning vid förlängd skolgång fungerar som en inkörsport till ett långvarigt beroende av socialförsäkringssystemet.

Utredarens bedömning är att vid en modernisering av studiehjälpen är det naturligt att, i den mån det är möjligt, även inkludera dessa studerandegrupper i studiestödssystemet.

Alla ungdomar med funktionsnedsättning som studerar på gymnasienivå föreslås få studiehjälp istället för förlängt barnbidrag och aktivitetsersättning till och med första kalenderhalvåret det år han eller hon fyller 20 år. Har studierna inte avslutats senast under första kalenderhalvåret det år de fyller 20 år ska eleven få rätt till studiemedel med det högre bidragsbeloppet under den tid som de avslutar sina studier. CSN föreslås administrera även dessa delar av studiestödssystemet.

Reformen medför den ekonomiskt största förändringen för studerande i åldern 19–20 som hittills kunnat få aktivitetsersättning, men som nu föreslås få studiehjälp. För de yngre och äldre eleverna och deras familjer blir förändringen påtagligt mindre.

Möjligheten att införa ett sommartillägg speciellt för de nya studerandegrupperna har övervägts, men utredarens bedömning är att de ramar direktiven uppställer inte tillåter införandet av ett bidrag av den omfattning som skulle krävas för att göra skillnad för målgruppen. För att begränsa de ekonomiska konsekvenserna för studerandegruppen föreslås en statlig sommarjobbssatsning för studerande som fått sin skolgång förlängd till följd av en funktionsnedsättning.

Till följd av förslaget om att avskaffa aktivitetsersättning vid förlängd skolgång föreslås vissa förändringar av rätten till aktivitetsersättning vid nedsatt arbetsförmåga. Ekonomiskt är det stor skillnad mellan att få aktivitetsersättning och studiehjälp. För att undvika att elever i gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan hoppar av sina studier av ekonomiska skäl införs en huvudregel om att den som hoppar av sina studier och som av Försäkringskassan bedöms ha rätt till förmånen, får aktivitetsersättning tidigast två månader efter avhoppet. Endast i undantagsfall ska avsteg göras från en sådan karenstid.

Förslag lämnas om övergångsregler som innebär, att den som påbörjat en utbildning med nuvarande förmåner får behålla dem tills utbildningen avslutats.

Ogiltig frånvaro

För att studiehjälp ska lämnas krävs att eleven är närvarande i skolan. Frånvaro vid enstaka lektioner bör dock kunna tolereras i studiestödshänseende. Däremot ska det upprepade skolket beivras. Dagens regelverk innebär att en studerande som har mer än några enstaka timmars ogiltig frånvaro under en månad inte anses bedriva heltidsstudier och att han eller hon därmed förlorar sin rätt till studiehjälp. Utöver studiebidrag, extra tillägg och inackorderingstillägg riskerar eleven och dennes vårdnadshavare också att gå miste om en rad familjeekonomiska bidrag, som är kopplade till rätten till studiehjälp. Effekterna av en kortvarig olovlig frånvaro blir då oproportionerliga.

I betänkandet föreslås en ordning som innebär att när en studerande har ogiltig frånvaro, som är

- upprepad och uppgår till minst fyra lektioner under en vecka ska
- studiebidrag för en vecka inte lämnas,
- upprepad och uppgår till minst sexton lektioner under fyra på
- varandra följande veckor, ska studiehjälp för fyra veckor inte lämnas, sammanhängande och uppgår till minst en vecka ska studiehjälp för fyra veckor inte lämnas

Personliga omständigheter bör kunna beaktas genom att förslag förs fram om en regel som stadgar att vid synnerliga skäl kan studiehjälp lämnas trots att den studerande har ogiltig frånvaro i sådan omfattning att studiehjälpen skulle ha dragits in.

Förslaget innebär att elevens skolk beivras på ett tidigt stadium, och att beloppet som dras in blir skäligt i förhållande till omfattningen av den ogiltiga frånvaron. Skolan hinner påbörja arbetet med att uppmärksamma, utreda och åtgärda den ogiltiga frånvaron innan rätten till studiehjälp upphör och de bidrag som är kopplade till denna också dras in.

En läroanstalt ska varje månad till CSN lämna ett frånvarounderlag med uppgifter om en studerande har varit ogiltigt frånvarande i sådan omfattning att studiehjälp inte ska lämnas. Alla elever med studiehjälp ska omfattas av de regler om ogiltig frånvaro som föreslås. En läroanstalt ska emellertid inte rapportera en studerandes ogiltiga frånvaro om rektor bedömer att den studerande till följd av en funktionsnedsättning inte förstår konsekvenserna av sitt handlande.

Sommarjobb för funktionshindrade elever

En permanent statlig satsning på sommarjobb för studerande ungdomar som fått sin skolgång förlängd på grund av en funktionsnedsättning ska genomföras. Satsningen avser sommarjobb i privat regi, samt hos kommuner, landsting och ideella föreningar. Arbetsförmedlingen kommer att tilldelas ett statligt stöd som sedan fördelas till respektive arbetsgivare i enlighet med ett fastställt ansökningsförfarande.

Utbetalning av studiehjälp

Studiehjälp för omyndiga studerande utbetalas i dag till den studerandes föräldrar. Denna ordning kan ge upphov till problem för de unga studerande som av olika skäl inte bor tillsammans med sina föräldrar. En utbetalning till föräldrarna kan i en del fall innebära att bidraget inte kommer den studerande till godo. I betänkandet förs förslag fram om en modernisering av studiehjälpen. Vidare bör syftet med stödet omformuleras till att enbart vara ett stöd för studier och inte längre ett stöd till barnfamiljer. Mål för stödet ska bland annat vara att stödja ungdomars utveckling till självständiga och ansvarstagande medborgare genom att ge dem ansvar för en egen ekonomi. En utbetalning av studiebidraget till den studerande skulle ytterligare betona att studiebidraget är ett bidrag, som är riktat till den studerande och inte till hans eller hennes familj. En ordning som innebär, att man förlorar ersättningen om man skolkar blir sannolikt lättare att ta till sig om den studerande själv får disponera studiebidraget. En utbetalning till de studerande skulle sålunda vara en tydlig renodling av stödet som utbildningspolitiskt till sin karaktär.

Studiebidrag föreslås därför som huvudregel utbetalas även till omyndiga studerande. Den studerande bör som en följd av förslaget även ha talerätt i ärenden som rör bidraget. Under vissa förhållanden bör emellertid studiebidraget för omyndiga studerande utbetalas till vårdnadshavare, en socialnämnd eller annan person.

Inackorderingsstöd för en omyndig studerande föreslås emellertid även fortsättningsvis betalas ut till den studerandes vårdnadshavare. Reglerna om utbetalning av inackorderingsstöd för omyndiga studerande till socialnämnd, familjehem eller andra personer föreslås bli anpassade så att de bättre stämmer överens med reglerna om utbetalning av barnbidrag.

För att minska risken för att förslaget om utbetalning av studiebidrag till omyndiga studerande medför att ungdomar skuldsätts vid unga år, läggs förslag avseende olika åtgärder för att begränsa antalet återkrav av studiehjälp samt återkravens storlek.

Ekonomiska konsekvenser av förslagen

Förslagen innebär en renodling av det finansiella ansvaret för studiestödet. Kostnaderna för inackordering och studiebidrag blir kvar inom dagens utgiftsområde (utbildning) medan stöd till ekonomiskt svaga hushåll förs över till den ekonomiska familjepolitiken. Samtidigt förs nya studerandegrupper in i studiestödssystemet. Utgifterna för inackorderingsstödet ökar på grund av de föreslagna reformerna. Denna utgiftsökning täcks genom att statsbidraget till kommunerna minskas när det kommunala inackorderingsstödet avskaffas. Övergången till att lämna studiehjälp under faktisk studietid leder till en besparing på 240 miljoner kronor.

Utgifterna för det extra tillägget försvinner när det avvecklas. Dessa resurser överförs till det familjeekonomiska området där de tillsammans med reformutrymmet från övergången till

faktisk studietid i studiebidraget finansierar det nya gymnasiebidraget och föräldratillägget. Reformen innebär en omfördelning från det generella till de riktade stöden. Att föra in nya studerandegrupper i studiestödssystemet innebär att utgifterna för studiestödet ökar. Denna utgiftsökning täcks emellertid helt genom att medel frigörs då aktivitetsersättning vid förlängd skolgång avvecklas. Kostnaderna för den föreslagna sommarjobbssatsningen finansieras också med dessa medel. De föreslagna reformerna beräknas sammantaget inte medföra ökade utgifter för staten. Förslagen innebär tvärtom en större utgiftsminskning inom socialförsäkringens område.

Utbildningsnämndens bedömning

Utbildningsnämnden behandlade förslag till yttrande från Nacka kommun vid sitt sammanträde den 21 maj 2015, § 35. Av underlaget för beslutet framgår följande.

Bedömning av förslagen är att de flesta går i linje med de förändringar som har skett i skollagstiftningen i övrigt och på flera områden förenklar Nacka kommuns arbete med studiestödet. Ett sådant område är t.ex. inackorderingsbidraget där handläggningen går över till CSN i sin helhet vilket också borde gynna de studerande.

Flera av förslagen berör få elever och har begränsade konsekvenser. Ett sådant förslag är förändringen vad gäller reseersättning som gäller elever som inte är folkbokförda i Sverige och som vistas utomlands. Vad gäller förslaget om dagliga resor för elever med funktionshinder gäller det bara för elever som går ett extra år. Det särskilda bidrag som införs avser enbart föräldrar under 20 år som får barn under studietiden. Här anser utbildningsnämnden att det bör övervägas om detta bidrag verkligen ska betalas direkt till den studerande när de fortfarande bor hos sina föräldrar.

Det förslag som får tydligast konsekvenser för kommunsektorn är förslaget att finansiering och handläggning av inackorderingsbidrag ska finansieras genom att statsbidraget för inackorderingsstöd hålls inne från kommunerna och att handläggningen överförs till CSN. Eftersom kostnaderna tas inom statsbudgeten i framtiden förväntas det inte påverka Nacka kommuns ekonomi.

Ett område som har diskuterats är att reglerna för utbetalning av studiestöd i samband med ogiltig frånvaro ändras för att tydliggöra reglerna och för att begränsa konsekvenserna vad gäller annat ekonomiskt stöd när eleverna på grund av frånvaro förlorar studiehjälpen. Även här bedömer utbildningsnämnden att det är fråga om mindre justeringar i regelverket, men att de begränsningar av konsekvenserna som införs är till elevernas fördel. Det som borde diskuteras här är rutinerna för att rapportera närvaro där det förekommer att vårdnadshavare sjukanmäler sina barn utan att det är sjuka.

Utredaren föreslår vidare att reglerna ändras så att utbetalningen av studiehjälp ska gå direkt till omyndiga och inte till deras vårdnadshavare. Utbildningsnämnden anser att det här

förslaget är otillräckligt utrett och kan leda till negativa konsekvenser. Framförallt gäller det när eleverna fortfarande bör hemma och förväntas bidra till hushållets försörjning.

Utredaren föreslår visserligen att förslaget ska kompletteras med andra regler för att skydda eleverna och även möjliggöra att vårdnadshavarna får betalningen under vissa omständigheter. Men dessa kompletteringar av bestämmelserna är till stor del outredda.

Utredaren föreslår vidare att ett statsbidrag ska införas för att stödja kommunerna att ordna sommarjobb till studerande med funktionshinder och som finansieras av arbetsförmedlingen. Nacka ordnar sommararbete redan idag men alla sökande kan inte beredas plats i dag. Förslaget bör alltså gynna de studerande.

Bilagor

Förslag till yttrande över betänkanden Moderniserad studiehjälp

Protokollsutdrag utbildningsnämnden den 21 maj 2015 § 35

Sammanfattning SOU 2013:52

Lena Dahlstedt
Stadsdirektör
Stadsledningskontoret

Susanne Nord
Utbildningsdirektör

Yttrande över betänkandet **Moderniserad studiehjälp (SOU 2013:52) U2013/4160/SF**

Nacka kommun har fått möjlighet att yttra sig över betänkandet enligt ovan.

Kommunen tillstyrker

- att CSN helt tar över beslut om inackorderingsstöd enligt förslagen i betänkandet
- att reglerna om elevresor ändras enligt förslaget i betänkandet
- att förslagen vad gäller dagliga resor för elever med funktionshinder ändras enligt betänkandet
- att gymnasiebidraget införs
- att reglerna för utbetalning av studiestöd i samband med ogiltig frånvaro ändras

Kommunen avstyrker

- förslaget att ändra utbetalning av studiehjälp till omyndiga studenter
- förslaget om avskaffad aktivitetsersättning vid förlängd skolgång

Nacka kommun föreslår att det vidare utreds under vilka omständigheter som föräldrabidraget ska kunna betalas ut till den studerandes föräldrar.

Nacka kommuns överväganden

Stöd för inackordering

I dag är ansvaret för inackorderingsstöd delat mellan kommunerna och staten, vilket innebär att elevernas hemkommuner svarar för stödet till elever i skolor med offentlig huvudman och att CSN svarar för stödet till elever i skolor med enskilda huvudmän. Det delade ansvaret innebär att förutsättningarna för rätt till inackorderingsstöd samt storleken på stödet skiljer sig åt. För att få till stånd en likabehandling föreslås att endast en huvudman ska ha ansvaret för inackorderingsstödet, bland annat att villkoren ska vara desamma för elever i kommunala och fristående skolor.

Nacka kommun anser att övervägandena är rimliga och att förslaget gynnar eleverna eftersom det innebär en justering uppåt av bidraget och en mer enhetlig tillämpning. Nacka har haft en mer generös tillämpning av bidraget än vad skollagen kräver och har även beviljat andrahandsmottagna elever stöd till inackordering oavsett vilka yrkesutgångar som

erbjuds på framförallt naturbruks- och hantverksprogrammen. I och med att statsbidraget hålls inne och ersättningen i framtiden hanteras via statsbudgeten förväntas inte förslaget medföra några ökade kostnader.

Ändring i lagen om kommunernas skyldighet att svara för vissa elevresor.

Kommunerna svarar för kostnaderna för gymnasieelevers dagliga resor mellan bostaden och skolan, oavsett om studierna bedrivs i Sverige eller utomlands. CSN lämnar bidrag för dagliga resor till de elever som har rätt till studiehjälp för studier utomlands. Elever som studerar utomlands har således rätt till bidrag för dagliga resor enligt två olika regelverk. Förslaget om ändring i denna del berör omkring tio elever årligen i Sverige.

Nacka kommun anser att denna förändring av bestämmelserna är rimlig. Dagens situation berör så vitt känt, inte någon elev som är folkbokförd i Nacka.

Stöd för inackordering och dagliga resor för personer med funktionsnedsättning

Utredningens analys av befintliga stödsystem visar att dessa inte alltid är anpassade till den nivå av stöd som det finns behov av och att många elever med funktionsnedsättning har påtagliga merkostnader för måltider och anpassat boende vid en inackorderingssituation. För att elever med funktionsnedsättningar ska kunna välja utbildning på likvärdiga grunder som andra gymnasieelever är det utredarens bedömning att det finns behov av ett kompletterande bidrag till elever som studerar på annan ort och som har merkostnader till följd av sina funktionsnedsättningar.

Nacka kommun tillstyrker förslaget och anser att det är bra att studerande med funktionshinder får samma möjligheter som elever utan funktionshinder att välja skola utanför hemorten.

Gymnasiebidrag ersätter det extra tillägget

Nacka kommun har tagit del av utredningen som pekar dels på att det extra tillägget har betydelse för de resurssvagaste hushållen och att det inte är rimligt med tre ersättningsnivåer som finns inom det extra tillägget idag.

Nacka kommun tillstyrker förslaget att handläggning och utbetalning av det extra tillägget överförs till Försäkringskassan och efter ansökan utgår med en enhetlig ersättning.

Stöd till unga studerande föräldrar

I syfte att göra det möjligt för unga föräldrar att påbörja eller återuppta gymnasiestudier föreslås i betänkandet att ett särskilt bidrag skapas. Det tänkta bidraget utformas som en förstärkning av gymnasiebidraget och avser i huvudsak att täcka den egna och barnets försörjning. Det ska ge den unga föräldern en ekonomisk standard, som i huvudsak är likvärdig den som ekonomiskt bistånd skulle ha gett.

Nacka kommun tillstyrker förslaget att ett nytt bidrag – föräldrabidrag – tillskapas och att det utbetalas till den studerande själv. Utbildningsnämnden anser att regeringen bör överväga under vilka omständigheter föräldrabidraget ska betalas ut till den studerandes föräldrar.

Nya studerandegrupper i studiestödssystemet

Aktivitetsersättning för förlängd skolgång avskaffas som socialförsäkringsförmån. Rätten till förmån kvarstår tills det att eleven avslutat sina studier om han eller hon har beviljats aktivitetsersättning vid förlängd skolgång innan avskaffandet. Under den tid som aktivitetsersättning för förlängd skolgång lämnas har dessa elever inte rätt till studiemedel.

Utredaren anser att ersättningen är oskälig i jämförelse med andra studerandegrupper men gör ingen djupare analys av varför det är oskäligt för denna grupp. Att denna studerandegrupp skulle vara överkompenserad har inte utretts ordentligt. Utbildningsnämnden avstyrker därför förslaget.

Ogiltig frånvaro

I betänkandet föreslås en ordning som innebär att när en studerande har ogiltig frånvaro, som är

- upprepad och uppgår till minst fyra lektioner under en vecka ska studiebidrag för en vecka inte lämnas,
- upprepad och uppgår till minst sexton lektioner under fyra på varandra följande veckor, ska studiehjälp för fyra veckor inte lämnas,
- sammanhängande och uppgår till minst en vecka ska studiehjälp för fyra veckor inte lämnas

Nacka kommun menar att utredaren inte tillräckligt utrett frågorna kring ogiltig frånvaro vad gäller möjligheter till fusk genom t.ex. felaktig rapportering från föräldrarna. Vårdnadshavarna har möjlighet att medverka till att ogiltig frånvaro blir giltigt genom att rapportera felaktigt, t.ex. rapportera in elever som sjuka trots att de är friska.

Utredarens förslag är begränsat. Det mildrar konsekvenserna av dagens tillämpning när det gäller att dra in studiestöd för elever som är ogiltigt frånvarande, men förändrar inte reglerna på ett mer genomgripande sätt. Utbildningsnämnden anser att det är ett bra förslag att begränsa konsekvenserna av dagens tillämpning när det gäller andra förmåner vilket idag kan påverka resurssvaga hushåll på ett sätt som inte är rimligt. Utbildningsnämnden tillstyrker förslaget och anser att personliga omständigheter bör kunna beaktas och att konsekvenserna av indraget bidrag vid ogiltig frånvaro bör begränsas. Utbildningsnämnden anser dock att utredaren förbisett problematiken kring vårdnadshavarnas delaktighet när ogiltig frånvaro blir giltig och att denna fråga borde utredas.

Sommarjobb för funktionshindrade elever

En permanent statlig satsning på sommarjobb för studerande ungdomar som fått sin skolgång förlängd på grund av en funktionsnedsättning ska genomföras. Satsningen avser

sommarjobb i privat regi, samt hos kommuner, landsting och ideella föreningar. Arbetsförmedlingen kommer att tilldelas ett statligt stöd som sedan fördelas till respektive arbetsgivare i enlighet med ett fastställt ansökningsförfarande.

Nacka kommun tillstyrker förslaget eftersom det bör innebära att flera i denna studerandekategori får sommarjobb.

Utbetalning av studiehjälp

Studiebidrag föreslås som huvudregel utbetalas även till omyndiga studerande. Den studerande bör som en följd av förslaget även ha talerätt i ärenden som rör bidraget. Under vissa förhållanden bör emellertid studiebidraget för omyndiga studerande utbetalas till vårdnadshavare, en socialnämnd eller annan person.

Däremot föreslås inackorderingsstöd för en omyndig studerande även fortsättningsvis betalas ut till den studerandes vårdnadshavare. Reglerna om utbetalning av inackorderingsstöd för omyndiga studerande till socialnämnd, familjehem eller andra personer föreslås bli anpassade så att de bättre stämmer överens med reglerna om utbetalning av barnbidrag.

Nacka kommun har tagit del av utredarens förslag men anser att utredaren inte tillräckligt utrett hur de negativa konsekvenserna av förslaget kan begränsas. Utredaren föreslår visserligen att för att förslaget om utbetalning av studiebidrag till omyndiga studerande medför att ungdomar skuldsätts vid unga år, ska även förslag läggas avseende olika åtgärder för att begränsa antalet återkrav av studiehjälp samt återkravens storlek. Hur dessa förslag och begränsningar ska se ut framgår dock inte tillräckligt tydligt eller hur de kommer att begränsa de negativa konsekvenserna.

Nacka kommun är positiv till att de unga får ett ökat ansvar och instämmer i en del av resonemangen i betänkandet. Betänkandet tar däremot inte tillräcklig hänsyn till att även om studiestödet är riktat till den studerande och inte till familjen, ingår ersättningen i familjens samlade ekonomi och om den studerande inte förmår ta sitt ansvar får förslaget negativa konsekvenser. Principiellt har dagens studerande mycket ansvar för sina studier och att även låta dem ta ansvar för studiebidraget tillför inte mycket ur principiellt perspektiv. Nacka kommun avstyrker därför förslaget.

På Nacka kommuns vägnar

Mats Gerdau
Ordförande för kommunstyrelsen

Lena Dahlstedt
Stadsdirektör

21 maj 2015

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL
Utbildningsnämnden

§ 35

Dnr KFKS 2015/277-610

Remiss betänkandet Moderniserad studiehjälp (SOU 2013:52)

Beslut

Utbildningsnämnden föreslår kommunstyrelsen att anta bifogat förslag till yttrande.

Paragrafen förklarades omedelbart justerad.

Ärendet

Regeringen har remitterat betänkandet enligt ovan till Nacka kommun. Utbildningsnämnden har fått i uppdrag att lämna ett förslag till yttrande till kommunstyrelsen.

Handlingar i ärendet

Utbildningsenhetens tjänsteskrivelse 2015-05-21

Förslag till yttrande

Betänkandet Moderniserad studiehjälp (SOU 2013:52)

Yrkanden

Ordförande Tobias Nässén (M) yrkar bifall till utbildningsenhetens förslag.

Beslutsgång

Utbildningsnämnden beslutar i enlighet med Tobias Nässéns yrkande.

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

Sammanfattning

Modernisering av studiehjälpen

Studiehjälpen formades vid mitten av 1960-talet. Därefter har den endast genomgått smärre förändringar. Skola, arbetsmarknad och samhällslivet i övrigt har däremot genomgått stora förändringar under denna 50-årsperiod. Behovet av en modernisering av studiehjälpen är därför stort.

Utgångspunkten i betänkandet är att en modern studiehjälp ska vara renodlad, ändamålsenlig, enhetlig och inkluderande. Därför behöver studiehjälpens karaktär av studiestöd stärkas. Uttalat familjeekonomiskt motiverade inslag ska utmönstras i syfte att uppnå ett mer renodlat studiestöd. För att nå rätt målgrupp och för att få avsedd effekt bör de belopp och inkomstgränser som fastställdes i mitten av 1990-talet anpassas till dagens inkomst- och kostnadsnivå. För att göra stödet mer förutsägbart och för att höja rättssäkerheten bör administrationen av bidragen till inackordering förenhetligas. Slutligen bör studiehjälpen, i den mån det är möjligt, även inkludera studerande med funktionsnedsättning.

Sammantagna innebär förslagen i detta betänkande att målen för den moderniserade studiehjälpen bör kunna sammanfattas i följande punkter;

- Studiehjälpen ska främja samhällets kompetensförsörjning genom att markera att samhället sätter värde på att ungdomar fortsätter att studera efter grundskolan.
- Studiehjälpen ska begränsa incitamenten att av ekonomiska skäl avstå från gymnasiestudier.
- Studiehjälpen ska främja aktiva studier på heltid.
- Studiehjälpen ska bidra till att undanröja geografiska hinder för att genomföra gymnasieutbildning.

- Studiebidraget ska stimulera den studerande att påbörja och fullfölja en gymnasial utbildning.
- Studiebidraget ska stödja ungdomars utveckling till självständiga och ansvarstagande medborgare genom att ge dem ansvar för en egen ekonomi.

Studiebidrag för faktisk studietid

I en moderniserad studiehjälp föreslås studiebidraget kvarstå som ett generellt studiestöd till studerande på gymnasienivå i åldern 16-20 år. Totalt omfattar studiehjälpen cirka 3 600 miljoner kronor per år. Ungefär 90 procent används till det generella studiebidraget, 260 miljoner kronor går till inackorderingsstöd och 100 miljoner kronor, i form av extra tillägg, till ekonomiskt svaga hushåll. I samband med moderniseringen föreslås resurser föras från det generella till de riktade stöden.

I syfte att stärka studiehjälpens karaktär av studiestöd föreslås att bidrag ska utgå för faktisk studietid. Studiebidraget ska beräknas per vecka och utgå under normalt 40 veckor. Det sammanlagda bidraget under ett läsår blir då 9 760 kronor, eller 740 kronor lägre än för närvarande. Besparingen, 240 miljoner kronor, används bl.a. för att finansiera ett förbättrat stöd till ekonomiskt svaga hushåll med barn i gymnasieskolan och ett stöd till gymnasieelever som har barn.

Studiehjälp och EU-rätten

Inför Sveriges anslutning till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) har den svenska regeringen förklarat att studiebidraget och det extra tillägget inom studiehjälpen ska vara sådana familjeförmåner som avses i förordning (EEG) nr 1408/71 om tillämpningen av systemen för social trygghet m.m., som nu är ersatt av förordning (EG) nr 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen. Inackorderingstillägget faller dock utanför tillämpningsområdet för dessa förordningar och betraktas som en social förmån enligt förordning 492/2011(EU) om arbetskraftens fria rörlighet inom unionen.

Enligt uppdraget ska utredaren bedöma om studiehjälpen kan undantas från reglerna i förordning 883/2004.

EU-domstolen har i ett flertal fall bedömt vilka nationella förmåner som utgör familjeförmåner och därmed omfattas av förordning 1408/71. Domstolen har i dessa avgöranden satt upp två förutsättningar för att en nationell förmån ska anses vara en social trygghetsförmån. Vid bedömningen av studiebidraget är den första förutsättningen, att någon individuell skönsmässig behovsprövning inte ska ske vid beviljandet av förmånen, uppfylld. När det gäller den andra förutsättningen, att förmånen ska hänföra sig till ett av de sakområden som anges i förordning 1408/71, ska denna bedömning grundas på förmånens grundläggande kännetecken, i synnerhet dess syfte och villkoren för att den beviljas.

I detta betänkande föreslås att studiebidraget moderniseras och att syftet med stödet i enlighet med reformen omformuleras till att enbart vara ett stöd för studier, inte ett stöd till barnfamiljer. Om studiebidraget renodlas till ett utbildningspolitiskt stöd på sätt som föreslås får möjligheten att undanta studiebidraget från reglerna i förordning 883/2004 anses öka.

EU-domstolen kan emellertid, trots studiebidragets förändring, anse att studiebidraget även syftar till att utgöra en del av samhällets stöd till familjerna och bidra till att utjämna kostnaderna för barnens uppfostran och utbildning. Det som kan tala för detta är det förhållandet att studiebidraget lämnas under tid som den studerande omfattas av sina föräldrars underhållsskyldighet.

Det extra tilläggets syfte är uttalat familjepolitiskt, vilket innebär att bidraget rimligtvis skulle betraktas som en familjeförmån av EU-domstolen. I betänkandet föreslås att det extra tillägget avskaffas inom studiehjälpen och att det i stället inrättas ett nytt bidrag kallat gymnasiebidrag inom den ekonomiska familjepolitiken. Om förslaget genomförs kommer med stor sannolikhet även gymnasiebidraget att klassificeras som en familjeförmån.

Uppdraget innefattar även att klargöra om nuvarande regler om studiehjälp är förenliga med EU-rätten.

Bestämmelserna om studiehjälp för utlandsstudier skiljer sig åt beroende på om studierna bedrivs inom eller utanför Norden. Detta är inte förenligt med EU-rätten, vilket har medfört att Centrala studiestödsnämnden (CSN) från och med hösten 2011 utvidgat möjligheten till studiehjälp för studier inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) och i Schweiz.

Rätten till svensk studiehjälp för utlandsstudier bör därför vara densamma inom EES och i Schweiz. Kraven på att studierna inte

med lika stor fördel kan bedrivas vid en svensk läroanstalt, att den studerande har varit folkbokförd i Sverige under de senaste två åren och att studierna omfattar minst tre månaders heltidsundervisning, bör därför tas bort för studier inom EES och i Schweiz. Dessa krav ska dock kvarstå för studier utanför EES och Schweiz.

Kravet på svenskt medborgarskap, eller utländskt medborgarskap som ska jämföras med ett svenskt medborgarskap, för att studiehjälp ska lämnas för utlandsstudier, ska gälla även för studier i Norden.

Stöd för inackordering

I dag är ansvaret för inackorderingsstöd delat mellan kommunerna och staten, vilket innebär att elevernas hemkommuner svarar för stödet till elever i skolor med offentlig huvudman och att CSN svarar för stödet till elever i skolor med enskilda huvudmän. Det delade ansvaret innebär att förutsättningarna för rätt till inackorderingsstöd samt storleken på stödet skiljer sig åt. Det är angeläget att villkoren för elever i kommunala respektive fristående skolor är lika. För att få till stånd en likabehandling föreslås att endast en huvudman ska ha ansvaret för inackorderingsstödet.

Det finns i dag stora skillnader mellan de olika kommunerna när det gäller rätten till inackorderingsstöd samt storleken på stödet. Ett statligt ansvar skulle innebära ett enhetligt regelverk och en enda beslutande myndighet. Detta innebär, förutom ett mer likvärdigt stöd, även en enklare, tydligare och mer rättssäker ordning. Staten genom CSN föreslås därför ges det samlade ansvaret för inackorderingsstöd inom ramen för studiehjälpen. Stödet ska benämnas *inackorderingsstöd*.

Eftersom det statliga inackorderingstilläggets storlek inte har höjts sedan 1995 och cirka 40 procent av kommunerna inte lämnar inackorderingsstöd med annat belopp än minimibeloppet, är det rimligt att höja inackorderingsstödet. I betänkandet föreslås att stödet höjs med cirka 25 procent.

Rätten till inackorderingsstöd föreslås även fortsatt ansluta till gymnasieskolans och gymnasiesärskolans programstruktur. En förutsättning för att få inackorderingsstöd för att gå en vald utbildning är att en utbildning inom samma program eller inriktning inte finns vid en skola på hemorten.

Vissa nationella program, såsom naturbruks- och hantverksprogrammen har dock långt fler separata yrkesutgångar, än nationella inriktningar. Rätten till inackorderingsstöd föreslås därför vidgas för elever på dessa program.

Stöd för dagliga resor

Kommunerna svarar för kostnaderna för gymnasieelevers dagliga resor mellan bostaden och skolan, oavsett om studierna bedrivs i Sverige eller utomlands. CSN lämnar bidrag för dagliga resor till de elever som har rätt till studiehjälp för studier utomlands. Elever som studerar utomlands har således rätt till bidrag för dagliga resor enligt två olika regelverk. Det statliga stödet lämnas emellertid endast under förutsättning att stöd inte har lämnats från elevens hemkommun. Bidraget kommer därför endast i fråga för ett tiotal elever som inte är folkbokförda i en svensk kommun. Eftersom stödet berör ytterst få personer samt medför betydande administrativa kostnader finns inte skäl att ha kvar stödet, utan förordningen om bidrag till dagliga resor i utlandet bör upphävas.

I betänkandet lämnas även förslag om att ersättning för dagliga resor och inackorderingsstöd inte ska utgå samtidigt.

Stöd för inackordering och dagliga resor för personer med funktionsnedsättning

Från och med höstterminen 2013 får elever i gymnasiesärskolan rätt till inackorderingsstöd och inackorderingstillägg. Vissa elever med funktionsnedsättning kan också ha rätt till stöd enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, socialtjänstlagen (2001:453) eller via det så kallade Rg-bidraget för att möjliggöra studier på annan ort än i hemkommunen.

Utredningens analys av befintliga stödsystem visar att dessa inte alltid är anpassade till den nivå av stöd som det finns behov av och att många elever med funktionsnedsättning har påtagliga merkostnader för måltider och anpassat boende vid en inackorderings-situation. För att elever med funktionsnedsättningar ska kunna välja utbildning på likvärdiga grunder som andra gymnasieelever är det utredarens bedömning att det finns behov av ett

kompletterande bidrag till elever som studerar på annan ort och som har merkostnader till följd av sina funktionsnedsättningar.

I betänkandet föreslås att om en elev, till följd av funktionsnedsättning, är i behov av hjälp med sina måltider eller av en anpassad bostad på studieorten ska han eller hon ha rätt till ett extra inackorderingsstöd för studerande med funktionsnedsättning. Stödet ska som mest kunna uppgå till 1 800 kronor per fyra veckorsperiod. Några merkostnader för resor bedöms bidraget inte behöva täcka. Däremot föreslås en viss utvidgning av rätten till skolskjuts så att reglerna för elever på fristående gymnasiesärskolor blir mer jämförbara med dem för elever på kommunala gymnasiesärskolor.

Gymnasiebidrag ersätter det extra tillägget

Ett viktigt led i förändringen och moderniseringen av studiehjälpen är att renodla den utbildningspolitiska dimensionen. Utredaren föreslår därför att det familjepolitiskt präglade extra tillägget inom studiehjälpen avvecklas. Behovet av ett ekonomiskt stöd kvarstår emellertid för målgruppen.

I betänkandet föreslås att de resurser som används till det extra tillägget förs över till det ekonomiska familjepolitiska området. I stället för tillägget införs ett nytt, sökbart och behovsprövat stöd, kallat *gymnasiebidrag* som är riktat till gymnasiestuderande ungdomar från resurssvaga hushåll. Försäkringskassan föreslås svara för administrationen av det nya bidraget.

Det nuvarande extra tillägget syftar till att ungdomar från inkomstsvaga hushåll ska kunna bedriva gymnasiestudier. Ungdomar i den aktuella åldersgruppen bedöms generellt ha ett större behov, och därför kosta mer, än barn i yngre åldersgrupper. Resurserna går efter prövning till de mest behövande. Inkomstgränser och bidragsbelopp har emellertid lämnats oförändrade sedan mitten av 1990-talet, vilket gjort att målgruppen successivt har förändrats.

I betänkandet föreslås en betydande höjning av bidragsbeloppet och inkomstgränsen jämfört med det extra tillägget. Gymnasiebidrag föreslås lämnas med 1 100 kronor per månad till de elever som tillsammans med sina föräldrar har en bidragsgrundande inkomst på mindre än 210 000 kronor per år och i övrigt uppfyller kraven för rätt till bidraget. Reformen finansieras med medel som

frigörs genom övergången till faktisk studietid i studiebidraget. Omfördelningen innebär en satsning för att stödja ungdomar som kommer från inkomstsvaga hushåll.

Vissa förändringar föreslås vad gäller beräkningen av den bidragsgrundande inkomsten för gymnasiebidraget. Den ska utgöras av hushållets inkomst enligt i huvudsak samma regler som för beräkning av bostadsbidrag.

Stöd till unga studerande föräldrar

Ungdomar utan fullföljd gymnasieutbildning, t.ex. studerande som avbrutit sina studier då de fått barn, har svårt att etablera sig på arbetsmarknaden. Det är av stor vikt att dessa ungdomar påbörjar eller återupptar sin gymnasieutbildning efter föräldraledigheten.

Enligt nu gällande regelverk kommer en förälder som ännu inte fyllt 21 år och som efter föräldraledigheten mottar försörjningsstöd för sig själv och barnet att förlora detta stöd om studierna återupptas. I samband med att studierna återupptas övergår försörjningsansvaret till den unge förälderns egna föräldrar, eftersom dessa bär det ekonomiska ansvaret för sitt barn så länge det går i gymnasieskolan och inte har fyllt 21 år. Regelverket motverkar således målet att alla ungdomar ska slutföra en gymnasial utbildning.

I syfte att göra det möjligt för unga föräldrar att påbörja eller återuppta gymnasiestudier föreslås i betänkandet att ett särskilt bidrag skapas. Det tänkta bidraget utformas som en förstärkning av gymnasiebidraget och avser i huvudsak att täcka den egna och barnets försörjning. Det ska ge den unga föräldern en ekonomisk standard, som i huvudsak är likvärdig den som ekonomiskt bistånd skulle ha gett.

En studerande som har barn som är folkbokfört hos den studerande och stadigvarande sammanbor med honom eller henne, samt uppfyller kraven för det föreslagna gymnasiebidraget, ska ha rätt till ett bidrag om 3 500 kronor per månad. För varje barn kan endast ett bidrag lämnas. För varje ytterligare barn utöver det första lämnas 500 kronor per månad. Stödet bör utbetalas till den studerande själv, även om han eller hon är omyndig.

Stödet ska kallas *föräldratillägg* och administreras av Försäkringskassan.

Nya studerandegrupper i studiestödssystemet

Ungdomar som på grund av en funktionsnedsättning har fått sin skolgång förlängd får i dag ekonomisk ersättning från sjukförsäkringen i form av aktivitetsersättning. Ungdomar som går i gymnasiesärskolan får förlängt barnbidrag i stället för studiebidrag. Olika utredningar och rapporter har påpekat att detta är en opåkallad särbehandling och att aktivitetsersättning vid förlängd skolgång fungerar som en inkörsport till ett långvarigt beroende av socialförsäkringssystemet.

Min bedömning är att vid en modernisering av studiehjälpen är det naturligt att, i den mån det är möjligt, även inkludera dessa studerandegrupper i studiestödssystemet.

Alla ungdomar med funktionsnedsättning som studerar på gymnasienivå föreslås få studiehjälp istället för förlängt barnbidrag och aktivitetsersättning till och med första kalenderhalvåret det år han eller hon fyller 20 år. Har studierna inte avslutats senast under första kalenderhalvåret det år de fyller 20 år ska eleven få rätt till studiemedel med det högre bidragsbeloppet under den tid som de avslutar sina studier. CSN föreslås administrera även dessa delar av studiestödssystemet.

Reformen medför den ekonomiskt största förändringen för studerande i åldern 19–20 som hittills kunnat få aktivitetsersättning, men som nu föreslås få studiehjälp. För de yngre och äldre eleverna och deras familjer blir förändringen påtagligt mindre.

Möjligheten att införa ett sommartillägg speciellt för de nya studerandegrupperna har övervägts, men min bedömning är att de ramar direktiven uppställer inte tillåter införandet av ett bidrag av den omfattning som skulle krävas för att göra skillnad för målgruppen. För att begränsa de ekonomiska konsekvenserna för studerandegruppen föreslås en statlig sommarjobbssatsning för studerande som fått sin skolgång förlängd till följd av en funktionsnedsättning.

Till följd av förslaget om att avskaffa aktivitetsersättning vid förlängd skolgång föreslås vissa förändringar av rätten till aktivitetsersättning vid nedsatt arbetsförmåga. Ekonomiskt är det stor skillnad mellan att få aktivitetsersättning och studiehjälp. För att undvika att elever i gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan hoppar av sina studier av ekonomiska skäl införs en huvudregel om att den som hoppar av sina studier och som av Försäkringskassan bedöms ha rätt till förmånen får aktivitetsersättning tidigast två

månader efter avhoppet. Endast i undantagsfall ska avsteg göras från en sådan karenstid.

Förslag lämnas om övergångsregler som innebär, att den som påbörjat en utbildning med nuvarande förmåner får behålla dem tills utbildningen avslutats.

Ogiltig frånvaro

För att studiehjälp ska lämnas krävs att eleven är närvarande i skolan. Frånvaro vid enstaka lektioner bör dock kunna tolereras i studiestödshänseende. Däremot ska det upprepade skolket beivras.

Dagens regelverk innebär att en studerande som har mer än några enstaka timmars ogiltig frånvaro under en månad inte anses bedriva heltidsstudier och att han eller hon därmed förlorar sin rätt till studiehjälp. Utöver studiebidrag, extra tillägg och inackorderingstillägg riskerar eleven och dennes vårdnadshavare också att gå miste om en rad familjeekonomiska bidrag, som är kopplade till rätten till studiehjälp. Effekterna av en kortvarig olovlig frånvaro blir då oproportionerliga.

I betänkandet föreslås en ordning som innebär att när en studerande har ogiltig frånvaro, som är

- upprepad och uppgår till minst fyra lektioner under en vecka ska studiebidrag för en vecka inte lämnas,
- upprepad och uppgår till minst sexton lektioner under fyra på varandra följande veckor, ska studiehjälp för fyra veckor inte lämnas,
- sammanhängande och uppgår till minst en vecka ska studiehjälp för fyra veckor inte lämnas

Personliga omständigheter bör kunna beaktas genom att förslag förs fram om en regel som stadgar att vid synnerliga skäl kan studiehjälp lämnas trots att den studerande har ogiltig frånvaro i sådan omfattning att studiehjälpen skulle ha dragits in.

Förslaget innebär att elevens skolk beivras på ett tidigt stadium, och att beloppet som dras in blir skäligt i förhållande till omfattningen av den ogiltiga frånvaron. Skolan hinner påbörja arbetet med att uppmärksamma, utreda och åtgärda den ogiltiga frånvaron innan rätten till studiehjälp upphör och de bidrag som är kopplade till denna också dras in.

En läroanstalt ska varje månad till CSN lämna ett frånvarounderlag med uppgifter om en studerande har varit ogiltigt frånvarande i sådan omfattning att studiehjälp inte ska lämnas.

Alla elever med studiehjälp ska omfattas av de regler om ogiltig frånvaro som föreslås. En läroanstalt ska emellertid inte rapportera en studerandes ogiltiga frånvaro om rektor bedömer att den studerande till följd av en funktionsnedsättning inte förstår konsekvenserna av sitt handlande.

Utbetalning av studiehjälp

Studiehjälp för omyndiga studerande utbetalas i dag till den studerandes föräldrar. Denna ordning kan ge upphov till problem för de unga studerande som av olika skäl inte bor tillsammans med sina föräldrar. En utbetalning till föräldrarna kan i en del fall innebära att bidraget inte kommer den studerande till godo.

I betänkandet förs förslag fram om en modernisering av studiehjälpen. Vidare bör syftet med stödet omformuleras till att enbart vara ett stöd för studier och inte längre ett stöd till barnfamiljer. Mål för stödet ska bland annat vara att stödja ungdomars utveckling till självständiga och ansvarstagande medborgare genom att ge dem ansvar för en egen ekonomi. En utbetalning av studiebidraget till den studerande skulle ytterligare betona att studiebidraget är ett bidrag, som är riktat till den studerande och inte till hans eller hennes familj. En ordning som innebär, att man förlorar ersättningen om man skolkar blir sannolikt lättare att ta till sig om den studerande själv får disponera studiebidraget. En utbetalning till de studerande skulle sålunda vara en tydlig renodling av stödet som utbildningspolitiskt till sin karaktär.

Studiebidrag föreslås därför som huvudregel utbetalas även till omyndiga studerande. Den studerande bör som en följd av förslaget även ha talerätt i ärenden som rör bidraget. Under vissa förhållanden bör emellertid studiebidraget för omyndiga studerande utbetalas till vårdnadshavare, en socialnämnd eller annan person.

Inackorderingsstöd för en omyndig studerande föreslås emellertid även fortsättningsvis betalas ut till den studerandes vårdnadshavare. Reglerna om utbetalning av inackorderingsstöd för omyndiga studerande till socialnämnd, familjehem eller andra

personer föreslås bli anpassade så att de bättre stämmer överens med reglerna om utbetalning av barnbidrag.

För att minska risken för att förslaget om utbetalning av studiebidrag till omyndiga studerande medför att ungdomar skuldsätts vid unga år, läggs förslag avseende olika åtgärder för att begränsa antalet återkrav av studiehjälp samt återkravens storlek.

Ekonomiska konsekvenser av förslagen

Förslagen innebär en renodling av det finansiella ansvaret för studiestödet. Kostnaderna för inackordering och studiebidrag blir kvar inom dagens utgiftsområde medan stöd till ekonomiskt svaga hushåll förs över till den ekonomiska familjepolitiken. Samtidigt förs nya studerandegrupper in i studiestödssystemet.

Utgifterna för inackorderingsstödet ökar på grund av de föreslagna reformerna. Denna utgiftsökning täcks genom att statsbidraget till kommunerna minskas när det kommunala inackorderingsstödet avskaffas.

Övergången till att lämna studiehjälp underfaktisk studietid leder till en besparing på 240 miljoner kronor.

Utgifterna för det extra tillägget försvinner när det avvecklas. Dessa resurser överförs till det familjeekonomiska området där de tillsammans med reformutrymmet från övergången till faktisk studietid i studiebidraget finansierar det nya gymnasiebidraget och föräldratillägget. Reformen innebär en omfördelning från det generella till de riktade stöden.

Att föra in nya studerandegrupper i studiestödssystemet innebär att utgifterna för studiestödet ökar. Denna utgiftsökning täcks emellertid helt genom att medel frigörs då aktivitetsersättning vid förlängd skolgång avvecklas. Kostnaderna för den föreslagna sommarjobbssatsningen finansieras också med dessa medel.

De föreslagna reformerna beräknas sammantaget inte medföra ökade utgifter för staten. Förslagen innebär tvärtom en större utgiftsminskning inom socialförsäkringens område.

Kommunstyrelsen

SOU 2015:12; Överprövning av upphandlingsmål m.m.

Yttrande till regeringen

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen antar föreslaget yttrande över SOU 2015:12; Överprövning av upphandlingsmål m.m.

Sammanfattning

Den så kallade Överprövningsutredningens förslag syftar till att komma tillrätta med de problem som orsakas av att upphandlingar stoppas när de begärs överprövade i domstol, SOU 2015:12.

Stadsledningskontoret har tagit fram ett förslag till yttrande från Nacka kommun. I det föreslår kontoret sammanfattningsvis följande.

- Nacka kommun tillstyrker förslaget om att en upphandlande myndighet får genomföra temporär direktupphandling om överprövningen av en upphandling tar längre tid än 90 dagar.
- Den föreslagna tidsfristen för förvaltningsrätt att avgöra mål på 90 dagar bör göras mer flexibel och bör räknas från det att kommunikeringen är avslutad.
- De förslag till processrättsliga ändringar som är tänkta att koncentrera prövningen till första instans, förvaltningsrätten, tillstyrks.
- Nacka kommun tycker att det borde ha lagts fram förslag om avgifter för att begära överprövning och att förlorande part ska ersätta den andra partens rättegångskostnader.

Ärendet

Regeringen beslutade den 21 november 2013 (dir. 2013:105) att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att se över rättsmedlen i upphandlingslagstiftningen, det vill säga möjligheten att bland annat överpröva en upphandling. Utredaren skulle även närmare utreda frågan om så kallad temporär direktupphandling samt utreda frågor om avgifter och processkostnader i upphandlingsmål. Syftet med utredningen var att öka effektiviteten i upphandlingsförfarandena genom att finna sätt att komma tillrätta med de problem som

orsakas, både samhällsekonomiskt och för berörda aktörer, av att upphandlingar stoppas när de begärs överprövade i domstol.

I kommittédirektiven nämndes två olika strategier som utredningen borde undersöka i syfte att öka effektiviteten i upphandlingsförfarandena. Den ena strategin innebar att man skulle försöka minska antalet ansökningar om överprövning genom antingen ansökningsavgifter eller processkostnadsansvar. Den andra strategin innebar att man skulle vidta åtgärder som minskar de negativa konsekvenserna av att en upphandling blir överprövad.

Regeringen beslutade om tilläggsdirektiv till utredningen den 30 april 2014 (dir. 2014:63) samt den 11 december 2014 (dir. 2013:15).

Förslag till lagändringar

Förlängd avtalsspärr

Utredningen föreslår att den automatiska avtalsspärren kvarstår. I dag inträder en avtalsspärr om tio dagar efter att tilldelningsbesked meddelats. När en leverantör ansöker om överprövning av avtal fortsätter avtalsspärren automatiskt under prövningen i förvaltningsrätten (förlängd avtalsspärr). Detta innebär att inget avtal får tecknas under denna tid.

Alternativet till automatisk avtalsspärr är att förvaltningsrätten fattar interimistiska beslut i varje enskilt mål. Enligt utredningen råder, i praxis, en stark presumtion för att meddela interimistiskt beslut att inte låta upphandlingen fortgå och därför skulle inte problem med stoppade upphandlingar minska nämnvärt om den förlängda avtalsspärren skulle ersättas med interimistiska beslut. I stället ökar arbetsbördan för domstolarna.

Stadsledningskontoret anser, trots utredningens bedömning, att förvaltningsrätterna bör fatta ett interimistiskt beslut i varje enskild upphandling. Ett sådant förslag skulle vara ett steg i rätt riktning, eftersom en skadebedömning då faktiskt görs i varje enskilt mål. Överprövningarna skapar även mycket merarbete för kommunen.

Undantag för temporär direktupphandling

Utredningen föreslår att det införs en regel som exemplifierar att omständigheter som kunnat förutses av den upphandlande myndigheten är att upphandlingen begärs överprövad och att överprövning sker i en instans.

Exemplifieringen tydliggör att en upphandlande myndighet endast behöver förutse att överprövning sker i en instans.

Förslaget innebär att en upphandlande myndighet inte kan åberopa grunden ”omständigheter som inte kunnat förutses av den upphandlande myndigheten” i LOU syfte att genomföra en direktupphandling under överprövningstiden i förvaltningsrätten vilket

skett i vissa fall men inte ansetts förenligt med bestämmelserna om upphandling. Förslaget är kopplat till förslaget nedan om en tidsfrist för förvaltningsrättens prövning.

Förslaget bör tillstyrkas då det skapar förutsägbarhet och klargör rättsläget.

En tidsfrist för förvaltningsrättens prövning

Utredningen föreslår att, om det inte finns synnerliga hinder, ska förvaltningsrätten avgöra mål om överprövning av upphandling innan det att 90 dagar har gått från att ansökan om överprövning kom in till rätten. Upphandlingsmålen ska handläggas skyndsamt.

Förslaget innebär, tillsammans med ovan nämnda exemplifiering, att en upphandlande myndighet kan, efter 90 dagar, om målet inte har avgjorts i förvaltningsrätten eller överprövats till kammarrätten, tillämpa förhandlat förfarande utan annonsering (direktupphandla) under överprövningstiden och fram till dess att ny upphandling kunnat genomföras om övriga förutsättningar för synnerlig brådska är uppfyllda.

Stadsledningskontoret anser att förslaget om att upphandlande myndigheter, om en överprövning pågår längre än 90 dagar, får göra en temporär direktupphandling under överprövningstiden och till dess att ny upphandling kunnat genomföras bör tillstyrkas eftersom det ökar förutsägbarheten för upphandlande myndigheter.

Det bör införas en tidsfrist, men den kan komma att ses som både tak och golv samt innebära att möjligheten att begära anstånd minskar. Det uppstår då en risk för att det inte kommer att medges tid som behövs för att utreda frågorna grundligt. I stället bör tiden räknas från det att kommunikeringen är avslutad.

Avgifter vid ansökan om överprövning samt ersättning för processkostnader

Utredningen presenterar inte några förslag som rör avgifter vid ansökan i mål om överprövning eller ersättning för processkostnader.

Enligt utredningen är den strategi som innebär en minskning av antalet överprövningar inte en framkomlig väg då det kan ifrågasättas ur rättssäkerhetssynpunkt att ha som mål att minska antalet överprövningar. Att införa en ansökningsavgift eller ansvar för processkostnader skulle kunna riskera att medföra att även befogade ansökningar om överprövningar minskar.

I dag kan en leverantör genom att väcka talan om skadestånd få sina processkostnader ersatta. Utredningen föreslår därför att en regel införs som innebär att processkostnader i överprövningsmål inte utgör ersättningsgill skada i syfte att återställa balansen mellan parterna i upphandlingsmål.

Stadsledningskontoret anser, till skillnad från utredningens bedömning, att avgifter och processkostnader bör införas. Nacka kommun har tidigare för fram fördelarna med dessa

förslag. Det skulle vara ett steg i rätt riktning och minska, i vart fall, vissa överprövningar som saknar grund.

Att återställa balansen mellan leverantörer och upphandlande myndigheter är viktigt och bör tillstyrkas, men Stadsledningskontoret hade hoppats på att utredningen skulle presentera förslag om avgifter samt ersättning för processkostnader.

Preklusionsfrist, den s.k. mellanvägen

Med termen preklusionsfrist menas att vissa av de inledande momenten i en upphandling endast får överprövas inom en viss tid. Utredningen föreslår, i stället för preklusionsfrist, att det införs en så kallad påtalandeskyldighet (kallas av jurister ”mellanväg”) för leverantörer avseende fel och brister innan halva tiden för att lämna anbudsansökan eller anbud i upphandlingen har löpt ut. Enligt utredningen uppnås det huvudsakliga syftet med en preklusionsfrist genom mindre ingripande åtgärder eftersom leverantören inte ovillkorligen måste väcka talan i domstol när fel eller brister upptäcks i en upphandling. Förslaget syftar till att främja dialog mellan upphandlande myndighet och leverantör och därigenom torde behovet att ansöka om överprövning minska.

Stadsledningskontoret tillstyrker förslaget som torde leda till ökad dialog mellan leverantör och upphandlande myndighet, men förslaget bör utredas ytterligare eftersom flera tolkningssvårigheter kan uppkomma vid tillämpningen.

Nya omständigheter i kammarrätt

En bestämmelse införs som innebär att en part i kammarrätten till stöd för sin talan får åberopa en omständighet eller bevis som inte lagts fram tidigare endast om parten gör det sannolikt att omständigheten eller beviset inte kunnat åberopas vid förvaltningsrätten eller parten annars haft giltig ursäkt att inte göra det.

Syftet med förslaget är att koncentrera målen till underrätt, vilket är positivt eftersom det innebär effektivitetsfördelar och påskyndar överprövningsprocessen och bör därför tillstyrkas. Men samtidigt kan målen i underrätt svälla eftersom parterna vill försäkra sig om att samtliga omständigheter åberopats.

Övriga förslag

Övriga förslag i betänkandet som stadsledningskontoret valt att inte kommentera rör tidsfrist för ansökan om upphandlingsskadeavgift, frist för väckande av talan om skadestånd samt pröva upphandlingen efter ogiltigförklaring av avtal, dvs. att domstol kan förordna om att upphandling ska göras om eller att ett beslut om upphandling ska upphävas.

Förslaget till yttrande

Yttrandet inleds med att anföra att förslagen i betänkandet i stort är juridiskt mycket väl belysta men det saknas en mer ingående analys av konsekvenser för den kommunala verksamheten. Inför utdragna överprövningsprocesser ställs upphandlande myndigheter inför problematiken mellan att följa upphandlingslagstiftningen och att följa andra författningsreglerade skyldigheter. Fler företrädare för bland annat upphandlande myndigheter som har praktisk och verksamhetsnära erfarenhet av överprövade upphandlingar, bör ha deltagit i utredningen. Stadsledningskontoret tror inte att de förslag som nu läggs fram får önskade effekter.

Genom att införa en tidsfrist på 90 dagar för prövning i upphandlingsmål ökar förutsägbarheten för upphandlande myndigheter och de kan, om mål inte avgjorts inom 90 dagar, tillämpa förhandlat förfarande utan annonsering (direktupphandla) under överprövningstiden och fram till dess att ny upphandling kunnat genomföras om övriga förutsättningar för synnerlig brådska är uppfyllda.

Därutöver, genom den föreslagna s.k. mellanvägen, som innebär att det införs en påtalandeskyldighet för leverantörer avseende fel och brister innan halva tiden för att lämna anbud i upphandlingen löpt ut, stimuleras dialog och torde medföra att antalet överprövningar minskas.

Bilagor

1. Förslag på yttrande
2. Sammanfattning av utredningen och författningsförslag, SOU 2015:12

Mats Bohman
Administrativ direktör

Johanna Höglund Elmstedt
Kommunjurist

FÖRSLAG TILL
YTTRANDE
KFKS 2015/352-050

Finansdepartementet
Enheten för upphandlingsrätt
103 33 Stockholm

Överprövning av upphandlingsmål m.m. (SOU 2015:12)

Sammanfattning

Nacka kommun anser att förslagen i stort är väl genomarbetade men saknar en mer verksamhetsnära konsekvensanalys i betänkandet.

Nacka kommun anser att förvaltningsrätterna bör fatta interimistiskt beslut och göra en skadeavvägning i varje enskilt mål. Kommunen tillstyrker förslaget om att en upphandlande myndighet får genomföra temporär direktupphandling om överprövningen av en upphandling tar längre tid än 90 dagar. Nacka kommun anser att tidsfristen för förvaltningsrätt att avgöra mål på 90 dagar bör göras mer flexibel både för att det kan gå snabbt att kommunicera vissa mål och för att parterna i mer komplicerade mål har behov av mer tid för utredning innan yttrande avges. Tidsfristen bör därför räknas från det att kommunikeringen är avslutad.

Avgifter vid ansökan om överprövning samt ersättning för rättegångskostnader bör införas. Nacka kommun tillstyrker förslaget om den så kallade mellanvägen samt förslaget om att koncentrera målen till underrätt genom att begränsa parts möjligheter i kammarrätt att åberopa nya omständigheter eller nytt bevis.

Allmänt

Nacka kommun vill inledningsvis anföra att förslagen i betänkandet i stort är juridiskt mycket väl belysta men kommunen saknar mer ingående analys av konsekvenser för till exempel den kommunala verksamheten. Kommunen hade gärna sett fler företrädare för såväl upphandlande myndigheter som leverantörer som har praktisk och verksamhetsnära erfarenhet av överprövade upphandlingar, i utredningen.

De problem det innebär för en kommun som tillhandahåller offentlig service, att ett stort antal upphandlingar överprövas borde ha beaktats i större utsträckning i betänkandet. I sista hand är det barn, ungdomar, äldre och sjuka som blir lidande av att kommunen inte kan tillgodose behov som kommunen enligt lag är skyldig att tillhandahålla. Kommunen anser inte att lagen om offentlig upphandling (LOU) i sig är det stora bekymret, det är det faktum

att en stor del av genomförda upphandlingar överprövas och det merarbete och den osäkerhet detta innebär, som är problematiskt.

Försenade upphandlingar medför problem och kan lamslå en hel verksamhet, hur väl den upphandlande myndigheten än planerat genomförandet av upphandlingen tidsmässigt. Därutöver orsakar överprövningar ekonomiska förluster hos kommunen, fokus flyttas från affärsprocessen och upphandlande myndigheter vågar inte utnyttja de möjligheter som finns i LOU av rädsla för att upphandlingen blir överprövad. Osäkerheten om avtalet, både för beställaren och vinnande leverantör/er, i upphandlingen som överprövas består under hela den förlängda avtalsspärren. Vinnande leverantör vet inte om den kommer att kunna få tillhandahålla varorna/tjänsterna i upphandlingen och därmed om den får de intäkter de räknat med, och för upphandlande myndighet råder osäkerhet om behovet kommer att kunna tillgodoses.

Enligt kommittédirektiven är syftet med utredningen att komma tillrätta med de problem som uppstår när upphandlingar stoppas efter att ha begärts överprövade. Utredningen skulle ta fram förslag för att dels minska de negativa konsekvenserna av att en upphandling blir överprövad, dels minska antalet överprövningar bland annat genom ansökningsavgifter eller processkostnadsansvar. Nacka kommun tror inte att de förslag som nu läggs fram får önskade effekter.

Nacka kommun väljer att kommentera följande förslag.

Förlängd avtalsspärr, undantag för temporär direktupphandling och en tidsfrist för förvaltningsrättens prövning

Nacka kommun anser att förvaltningsrätterna bör fatta interimistiskt beslut och i varje enskilt mål göra en skadeavvägning, istället för att en förlängd avtalsspärr löper automatiskt i samtliga överprövningar. Skäl, enligt utredningen, för att inte ändra från dagens system är att alternativet skapar merarbete för domstolarna och att problemen med stoppade upphandlingar inte skulle minska nämnvärt. Nacka kommun anser trots detta att förslaget skulle vara ett steg i rätt riktning, eftersom en skadebedömning då faktiskt görs i varje enskilt mål. Överprövningarna skapar även mycket merarbete för kommunen.

Under tiden som den förlängda avtalsspärren gäller, kan avtal inte ingås. Nacka kommun tillstyrker förslaget om att upphandlande myndigheter, om en överprövning pågår längre än 90 dagar, får göra en temporär direktupphandling under överprövningstiden och till dess att ny upphandling kunnat genomföras.

Förvaltningsrätten ska, enligt utredningens förslag, avgöra mål om överprövning av upphandling innan det att 90 dagar har gått från att ansökan om överprövning kom in till

rätten. Nacka kommun tillstyrker att det införs en tidsfrist men ser en risk med att införa en tidsfrist med ett bestämt antal dagar då den kan komma att ses som både tak och golv, det vill säga förvaltningsrätten kommer att pröva de överprövade upphandlingarna inom 90 dagar, även om målen, i vissa fall, hade kunnat prövas mer skyndsamt. Förslaget kan också komma att innebära att möjligheten att begära anstånd minskar. Det uppstår en risk för att det inte kommer att medges tid som behövs för att utreda frågorna grundligt.

Nacka kommun anser därför att tiden bör räknas från det att kommunikeringen är avslutad. Det är rimligt att förvaltningsrätten avgör mål om överprövning inom 14 dagar från det att kommunikeringen är avslutad. Temporär direktupphandling bör då tillåtas om ett mål om överprövning inte är avgjort senast inom totalt 90 dagar, oavsett om förvaltningsrätten avgjort målet eller inte.

Avgifter vid ansökan om överprövning

Nacka kommun har tidigare, i samband med remissynpunkter avseende Upphandlingsutredningens bedömning vad gäller avgifter (SOU 2013:12), framfört att behovet av avgifter bör utredas ytterligare. Kommunen har därvid framfört att upphandling som måltyp redan är tillräckligt väsensskild från andra måltyper i förvaltningsrätt för att avgifter ska kunna tas ut.

Nacka kommun vidhåller att, även om det i dag inte finns någon tradition med ansökningsavgift eller att en part får ersättning för sina rättegångskostnader i förvaltningsrätt, bör det tas fram ett förslag om att införa en sådan avgift. Som utredningen konstaterar tas avgifter ut vid överklaganden i en rad europeiska länder. Nacka kommun anser att avgiftens storlek, trots ökade administrativa kostnader för domstolarna och att systemet avviker från de principer som i dag gäller, skulle kunna vara kopplad till värdet av den omtvistade upphandlingen eftersom avgiften då blir proportionell.

Ett förslag om att införa avgifter skulle avhålla, i vart fall vissa, så kallade okynnesöverprövningar och skulle leda till en viss lättnad för upphandlande myndigheter. Nacka kommun menar att en sådan avgift därför bör införas.

Ersättning för processkostnader

Nacka kommun anser att förslaget om att införa en regel som innebär att processkostnader i överprövningsmål inte utgör ersättningsgill skada är ett steg i rätt riktning eftersom förslaget återställer balansen mellan parterna i upphandlingsmål. En upphandlande myndighet kan aldrig få sina kostnader ersatta - och det är viktigt att balansen mellan motparterna är lika. Förslaget innebär att vardera parten får stå för sina egna kostnader i överprövningsmål.

Nacka kommun har, i samband med remissynpunkter avseende Upphandlingsutredningens bedömning vad gäller rättegångskostnader (SOU 2013:12) framfört att frågan om rättegångskostnader och avgifter ytterligare bör utredas. Nacka kommun håller fast vid sin synpunkt att ett förslag om ersättning av rättegångskostnader bör presenteras eftersom det skulle leda till att minska överprövningar som saknar grund. Ett sådant förslag skulle i så fall gälla för båda parter, dvs. att förlorande part ersätter vinnande part för dennes rättegångskostnader oavsett om det är en leverantör eller upphandlande myndighet som berörs.

Preklusionsfrist

Nacka kommun tillstyrker förslaget och anser att det, ur ett processrättsligt perspektiv, finns fördelar och kan minska antalet överprövningar genom en ökad dialog mellan upphandlande myndighet och leverantör. Kommunen anser dock att förslaget bör utredas ytterligare eftersom det finns ett flertal frågeställningar som kommer att uppkomma vid tillämpningen av bestämmelsen.

Sannolikt kommer leverantörerna att påtala flera fel och brister innan halva tiden för att lämna anbud i upphandlingen löpt ut för att försäkra sig om att inte förlora möjligheten att senare överpröva eftersom domstolen, om påtalandeskyldigheten inte uppfyllts, ska avstå från att besluta om ingripande på den aktuella grunden. Dessutom kan fråga uppstå om när och hur en leverantör har påtalat fel eller brist i upphandlingen. Det bör klargöras på vilket sätt denna påtalandeskyldighet ska göras, till exempel om skriftligt är ett krav. Fråga uppkommer även, om en upphandlande myndighet rättat ett påtalat fel, har då leverantören försuttit sin möjlighet att överklaga eller får leverantören ny tid att påtala ett eventuellt fel eller brist i en upphandling.

Nya omständigheter i kammarrätt

Nacka kommun tillstyrker förslaget som innebär att målen koncentreras till underrätt, men en möjlig nackdel som kan uppkomma är att målen i förvaltningsrätt blir större eftersom parterna kommer att försäkra sig om att åberopa samtliga omständigheter och bevis som kan läggas fram och handläggningstiden kommer därmed att öka till följd av detta.

Därutöver kan, i överprövningsmål, finnas starka tredjemansintressen, t.ex. äldre och sjuka, som kan lida skada om en kommun inte, utan giltig ursäkt, fört fram vissa omständigheter i förvaltningsrätten. Detta är en omständighet som behöver ses över om förslaget genomförs.

Nacka dag som ovan

Mats Gerdau
Kommunstyrelsen ordförande

Lena Dahlstedt
Stadsdirektör

Sammanfattning

Betänkandet innehåller författningsförslag som syftar till att öka effektiviteten i upphandlingsförfarandena. Förslagen påverkar i första hand dels företag som önskar delta i offentlig upphandling dels upphandlande myndigheter eller enheter men också allmänheten i form av skattebetalare och avnämare samt domstolar.

I kommittédirektiven nämns två olika strategier som utredningen bör undersöka i syfte att öka effektiviteten i upphandlingsförfarandena. Utredningen ska finna sätt att komma till rätta med de problem som orsakas, både samhällsekonomiskt och för berörda aktörer, av att upphandlingar stoppas när de begärs överprövade i domstol. Den ena strategin innebär att man försöker minska antalet ansökningar om överprövning genom antingen ansökningsavgifter eller processkostnadsansvar. Den andra strategin innebär att man vidtar åtgärder som minskar de negativa konsekvenserna av att en upphandling blir överprövad. En given utgångspunkt för utredningen är att eventuella förändringar av regelverket inte får innebära att rättssäkerheten eftersätts.

Ansökningsavgift och processkostnadsansvar

Den strategi som innebär att man försöker minska antalet ansökningar om överprövning genom antingen ansökningsavgifter eller processkostnadsansvar och därmed antalet stoppade upphandlingar har av utredningen inte ansetts vara en framkomlig väg. Utredningen har därför inte föreslagit att ansökningsavgifter eller processkostnadsansvar bör införas. I dag är det dock i vissa situationer möjligt för en leverantör att genom skadestånd få ersättning för sina processkostnader medan den upphandlande myndigheten/enheten aldrig kan få sina kostnader ersatta, vilket enligt utredningens mening skapar en obalans mellan parterna. Utredningen föreslår därför en

regel som innebär att kostnader för ombud, biträde, utredning eller annat (processkostnader) som en part skäligen har behövt för att ta till vara sin rätt i överprövningsmål inte utgör ersättningsgill skada. Utredningens avsikt med den föreslagna regeln är att återställa balansen mellan parterna i upphandlingsmål.

Strategin som innebär att man vidtar åtgärder som minskar de negativa konsekvenserna av att en upphandling blir överprövad har av utredningen ansetts vara en mera framkomlig väg.

Förlängd avtalsspärr

Utredningen ska enligt direktiven överväga om den förlängda avtalsspärren bör avskaffas. Om systemet skulle avskaffas måste domstolen enligt utredningens mening i stället fatta ett interimistiskt beslut, där också i och för sig en skadebedömning måste göras. Med beaktande av att det enligt praxis råder stark presumtion för att meddela interimistiskt beslut att inte låta upphandlingen fortgå anser utredningen att ett återinförande av regler som innebär att förvaltningsrätten ska fatta interimistiskt beslut inte skulle innebära att problemet med stoppade upphandlingar skulle minska nämnvärt. I stället kommer det att skapa merarbete för förvaltningsrätterna. Utredningen föreslår därför att den förlängda avtalsspärren ska kvarstå i befintlig omfattning.

Pröva efter ogiltigförklaring eller efter avtal

Utredningen anser inte att man skulle vinna något i effektivitetshänseende i upphandlingsprocessen om domstolen efter ogiltigförklaring sedan också skulle pröva upphandlingen. Utredningen bedömer att något behov inte heller finns av att vid en överprövningsprocess efter det att ett avtal har slutits mellan en upphandlande myndighet eller enhet och en leverantör, vid sidan om möjligheten att ogiltigförklara avtalet, ge domstolarna möjlighet att förordna om att en upphandling ska göras om eller att ett beslut om upphandling ska upphävas.

Preklusionsfrist m.m.

Utredningen har också i uppdrag att överväga om det ska införas en preklusionsfrist innebärande att ansökan om överprövning som avser brister i det konkurrensuppsökande skedet måste göras inom en viss tid vid påföljd att frågan annars inte prövas. Utredningen har funnit att en renodlad sådan inte bör införas. Utredningen föreslår i stället en alternativ lösning, den s.k. mellanvägen. Förslaget innebär att det införs en påtalandeskyldighet (mellanväg) för leverantörer avseende fel och brister innan halva tiden för att lämna anbudsansökan eller anbud i upphandlingen löpt ut. Genom den föreslagna regeln förstärks incitamenten till dialog mellan leverantörer och upphandlande myndigheter/enheter hellre än domstolsprocesser. Om dialog förs mellan parterna kan fel och brister uppdragas och rättas till i ett tidigare skede vilket skulle kunna leda till att behovet av att ansöka om överprövning minskar. Enligt utredningens mening borde upphandlingsmålen i domstol bli mer renodlade till följd av den s.k. mellanvägen vilket borde leda till en bättre och effektivare process.

Som utredningen ser det borde upphandlingsprocessen vidare bli effektivare om processen koncentreras till underrätt. Utredningen har därför föreslagit att en regel bör införas i upphandlingslagarna som innebär att en part i kammarrätten till stöd för sin talan får åberopa en omständighet eller bevis som inte lagts fram tidigare endast om parten gör sannolikt att omständigheten eller beviset inte har kunnat åberopas vid förvaltningsrätten eller att parten annars haft giltig ursäkt att inte göra det.

Tidsfrist och direktupphandling

Utredningen föreslår att det ska införas en tidsfrist på 90 dagar för förvaltningsrätternas handläggning och att det också ska införas ett skyndsamhetskrav i författningstexten. Utredningen föreslår också att det i författningstexten exemplifieras att en upphandlande myndighet/enhet bör kunna förutse att en upphandling begärs överprövad och att överprövning sker i en instans. Överprövningar är en viktig del av rättssäkerheten vid upphandlingar. Samtidigt innebär en överprövning att hela upphandlingsprocessen stannar upp, eftersom varken leverantören eller myndigheten/enheten kan vara

säker på när och om kontraktet kan undertecknas. De flesta överprövningar avgörs relativt snabbt men 25 procent av överprövningarna tar längre tid än tre månader för förvaltningsrätterna att avgöra. I tre fjärdedelar av alla överprövningar slutar överprövningsprocessen när förvaltningsrätten har fattat sitt slutliga beslut. En fjärdedel av förvaltningsrättens avgörande överklagas till kammarrätt men det är dock enbart cirka fem procent av förvaltningsrättens avgörande som sakprövas i kammarrätt. I mindre än en procent av det totala antalet annonserade upphandlingar sker således en sakprövning i två instanser.

Systemet med upphandlingar inklusive överprövningssystemet handlar, som utredningen ser det, inte bara om att skydda den leverantör som anser sig förfördelad under något stadium i upphandlingsförfarandet utan också om att man ska kunna tillhandahålla varor och tjänster för allmänheten på ett bra sätt. Konsekvensen av ett system där överprövningar stoppar upp och fördröjer upphandlingar under en längre period drabbar ytterst allmänheten. En lång process kan exempelvis innebära att ett antal personer inte får den livsnödvändiga medicin de skulle behöva.

Med de föreslagna författningsändringarna avseende en tidsfrist för förvaltningsrätternas prövning samt exemplifieringen av vad upphandlande myndighet/enhet kunnat förutse vill utredningen göra upphandlingsprocessen mer förutsebar och i vissa fall göra överprövningstiden betydligt kortare än tidigare. Leverantörer och upphandlande myndigheter/enheter kan med de föreslagna ändringarna bättre planera sin verksamhet. Genom en bättre planering bör också möjligheterna till att göra en god affär förbättras.

Om en ansökan om överprövning avslås i förvaltningsrätten och därefter inte överklagas till högre instans bör kontrakt kunna slutas efter drygt tre månader. Om en ansökan om överprövning inte stannar vid förvaltningsrättens avgörande eller inte avgjorts inom den tidsfrist som anges för förvaltningsrättens prövning bör en upphandlande myndighet eller enhet kunna tillämpa förhandlat förfarande utan föregående annonsering under överprövningstiden och till dess att en ny upphandling kunnat genomföras om övriga förutsättningar för synnerliga brådska är uppfyllda. Att en upphandling begärs överprövad borde då inte få den konsekvensen att en enskild individ inte kan få sitt behov tillgodosett på grund av att en överprövning drar ut på tiden. Det blir också mer rättssäkert för

företag att ingå avtal med upphandlande myndighet eller enhet under överprövningstiden.

Tidsfrist för ansökan om upphandlingsskadeavgift

Regeringen har tidigare ansett att den nuvarande tidsfristen för att ansöka om upphandlingsskadeavgift är väl avvägd. Enligt utredningens mening bör det därför komma fram skäl som medför att den bedömningen bör frångås. Konkurrensverket har pekat främst på att den korta tiden får till följd att Konkurrensverket sammanfattningsvis inte kan utreda och ansöka om påförande av avgift i alla de fall där det kan anses vara påkallat. I sin skrivelse har verket dock inte närmare redogjort för vilka alternativa möjligheter att lösa frågan verket har utrett. Det finns t.ex. inte något underlag som gör det möjligt att utreda om det problem som Konkurrensverket anser finnas skulle gå att åtgärda genom t.ex. omorganisation av verksamheten eller omfördelning av resurser. Utredningen anser mot bakgrund av det anförda att de argument som tidigare lagts fram emot en tvåårig tidsfrist väger tyngre än de skäl som Konkurrensverket framfört för en förlängning av tidsfristen. Utredningen föreslår därför ingen förändring av reglerna. Frågan bör i stället hanteras som en fråga om resursfördelning inom Konkurrensverket.

Frist för väckande av talan om skadestånd

Enligt utredningens mening har det inte kommit fram några skäl som leder till slutsatsen att fristen för att väcka talan om skadestånd bör förlängas. Utredningen föreslår därför inte att fristen för att väcka talan om skadestånd bör ändras. Däremot anser utredningen att den tidpunkt från vilken fristen för att väcka talan om skadestånd ska räknas borde ändras för att vara förenlig med unionsrätten.

1 Författningsförslag

1.1 Förslag till lag om ändring i lagen (2007:1091) om offentlig upphandling

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2007:1091) om offentlig upphandling

dels att 4 kap. 5 §, 16 kap. 6, 20 och 21 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det i lagen ska införas en ny bestämmelse, 16 kap. 6 a § av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Förhandlat förfarande utan föregående annonsering

4 kap.

5 §¹

En upphandlande myndighet får använda förhandlat förfarande utan föregående annonsering vid tilldelning av kontrakt som avser byggtreprenader, varor och tjänster om

1. det vid ett öppet eller selektivt förfarande inte lämnats några anbudsansökningar eller inte lämnats några anbud eller inte lämnats några lämpliga anbud och de ursprungliga villkoren för kontraktet inte ändrats väsentligt,

2. det som ska upphandlas av tekniska eller konstnärliga skäl eller på grund av ensamrätt kan fullgöras av endast en viss leverantör, eller

3. det är absolut nödvändigt att tilldela kontraktet, men synnerlig brådskas, orsakad av omständigheter som inte kunnat förutses av

---

¹ Senaste lydelse 2010:571.

den upphandlande myndigheten gör det omöjligt att hålla tidsfristerna vid öppet, selektivt eller förhandlat förfarande med föregående annonsering.

Exempel på en omständighet enligt första stycket 3 som kunnat förutses av den upphandlande myndigheten är att upphandlingen begärs överprövad och att överprövning sker i en instans.

Om Europeiska kommissionen begär det, ska den upphandlande myndigheten i en rapport till kommissionen redovisa sådana ärenden där bestämmelserna i första stycket 1 har tillämpats av myndigheten.

Överprövning av en upphandling

16 kap.

6 §²

Om den upphandlande myndigheten har brutit mot de grundläggande principerna i 1 kap. 9 § eller någon annan bestämmelse i denna lag och detta har medfört att leverantören har lidit skada eller kan komma att lida skada, ska rätten besluta att upphandlingen ska göras om eller att den får avslutas först sedan rättelse har gjorts.

Om en överträdelse enligt första stycket avser fel eller brist som finns innan halva tiden för att lämna anbudsansökan eller anbud i upphandlingen har löpt ut, ska rätten besluta om ingripande endast om leverantören visat att anmärkning mot felet eller bristen gjorts hos den upphandlande myndigheten eller hos allmän förvaltningsdomstol i ett mål om överprövning. Anmärkning ska ske innan halva tiden för att lämna anbudsansökan eller anbud har

² Senaste lydelse 2011:1030.

gått, dock får anmärkning alltid göras inom tio dagar från det att leverantören fick kännedom eller borde ha fått kännedom om felet eller bristen.

Överprövning av en upphandling får inte ske efter det att avtal har slutits mellan den upphandlande myndigheten och en leverantör.

Mål om överprövning av upphandling ska handläggas skyndsamt.

Om inte synnerliga hinder finns ska förvaltningsrätten avgöra mål om överprövning av upphandling innan det att 90 dagar har gått från det att ansökan om överprövning kom in till rätten.

6 a §

En part får i kammarrätten till stöd för sin talan åberopa en omständighet eller ett bevis som inte lagts fram tidigare endast om

1. parten gör sannolikt att omständigheten eller beviset inte kunnat åberopas vid förvaltningsrätten, eller

2. parten annars haft giltig ursäkt att inte göra det.

Skadestånd

20 §³

En upphandlande myndighet som inte har följt bestämmelserna i denna lag ska ersätta därigenom uppkommen skada för en leverantör.

Rätten till skadestånd inbegriper ersättning till en anbudssökande eller anbudsgivare som har deltagit i en offentlig upphandling

³ Senaste lydelse 2010:571.

och som har haft kostnader för att förbereda anbud och i övrigt delta i upphandlingen, om åsidosättandet av bestämmelserna i denna lag menligt har påverkat hans eller hennes möjligheter att tilldelas kontraktet.

Kostnader för ombud, biträde, utredning eller annat som en part skäligen har behövt för att ta till vara sin rätt i mål angående överprövning utgör inte ersättningsgill skada.

21 §⁴

Talan om skadestånd ska väckas vid allmän domstol inom ett år från den tidpunkt då avtal har slutits mellan den upphandlande myndigheten och en leverantör eller har förklarats ogiltigt enligt 13 § genom ett avgörande som har vunnit laga kraft. Väcks inte talan i tid, är rätten till skadestånd förlorad.

Talan om skadestånd ska väckas vid allmän domstol inom ett år från den tidpunkt då leverantören fick kännedom om eller borde ha fått kännedom om att avtal har slutits mellan den upphandlande myndigheten och en leverantör eller från den tidpunkt då avtal har förklarats ogiltigt enligt 13 § genom ett avgörande som har vunnit laga kraft. Väcks inte talan i tid, är rätten till skadestånd förlorad.

För sådan upphandling som avses i 1 kap. 2 § andra stycket ska talan om skadestånd väckas vid allmän domstol inom ett år från den tidpunkt då avtal har slutits mellan den upphandlande myndigheten och en leverantör eller har förklarats ogiltigt enligt 13 § genom ett avgörande som har vunnit laga kraft. Väcks inte talan i tid, är rätten till skadestånd förlorad.

---

⁴ Senaste lydelse 2011:1030.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2017.
  2. Äldre bestämmelser gäller, förutom 4 kap. 5 § andra stycket och 16 kap. 6 § fjärde stycket, för upphandlingar som har påbörjats före ikraftträdandet.

2 juni 2015

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL
Kommunstyrelsens arbetsutskott

§ 94

KFKS 2015/352-050

SOU 2015:12; överprövning av upphandlingsmål m.m.

Yttrande till regeringen

Beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott noterar informationen till protokollet.

Ärende

En statlig utredning har sett över hur överprövningar i upphandlingsmål skulle kunna bli effektivare. Stadsledningskontoret anser att Nacka kommun bör yttra sig och kommer att ta fram ett förslag till yttrande till kommunstyrelsens sammanträde den 15 juni 2015.

Handlingar i ärendet

Stadsledningskontorets tjänsteskrivelse den 20 maj 2015
Sammanfattningen i utredningen och författningsförslag

Beslutsgång

Arbetsutskottet beslutade i enlighet med stadsledningskontorets förslag.

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

Kommunstyrelsen

Förslag om att ta bort fritidspeng ur bestämmelsen om särskilt ekonomiskt stöd i socialtjänstlagen

Yttrande till regeringen

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen antar föreslaget yttrande till regeringen över förslag i promemoria från socialdepartementet om att ta bort de särskilda bestämmelserna om fritidspeng i 4 a kap socialtjänstlagen.

Sammanfattning

Familjer som har försörjningsstöd kan under vissa omständigheter få så kallad fritidspeng, som avser kostnader för fritidsaktiviteter för barnen i familjen. Fritidspengen är ett tillägg till försörjningsstödet. Regeringen vill ta bort fritidspengen då regeringen tycker att utformningen av den inte stämmer överens med intentionerna i socialtjänstlagen och dess principer om den enskildes ansvar och självbestämmande.

I förslaget till yttrande vill Nacka kommun att fritidspengen ska vara kvar. Den är ett positivt tillskott som går oavkortat till barnen och är därmed angelägen ur ett barnperspektiv, precis som var meningen med att införa den. Att, som regeringen föreslår, höja riksnormen och öka det generella stödet till idrottsrörelsen bedöms inte tillgodose barnperspektivet på samma sätt som fritidspengen gör.

Ärendet

Sedan den 1 juli 2014 finns en bestämmelse i 4 a kap socialtjänstlagen om ett ekonomiskt stöd för barns fritidsaktiviteter, som kallas fritidspeng. Den innebär att hushåll med barn i årskurs 4-9 har rätt till ersättning för vissa fritidsaktiviteter om hushållet har och har haft försörjningsstöd under de senaste sex månaderna. Fritidspengen kan uppgå till högst 3000 kronor per barn och år. Kommunerna får kompensation från staten för utbetalning av fritidspengen.

Inför införandet av fritidspengen fick ett antal kommuner möjligheter att komma med synpunkter. Samtliga svarande kommuner var positiva till att införa fritidspengen. Syftet vid införandet var att göra det möjligt för barn i familjer med knappa ekonomiska resurser att få delta i aktiviteter på sin fritid och därmed ges möjlighet till ökad delaktighet i samhället, vilket regeringen ansåg vara angeläget ur ett barnrättsperspektiv.

I promemorian anges att motivet till ett avskaffande är att regeringen anser att utformningen av fritidspengen inte stämmer överens med intentionerna i socialtjänstlagen och dess principer om den enskildes ansvar och självbestämmande. Någon uppföljning och utvärdering som visar hur man kommit fram till denna ståndpunkt presenteras inte i promemorian.

Stadsledningskontoret har tillsammans med arbets- och företagsenheten granskat regeringens förslag. Utredningen visar att vare sig de familjer som fått tillgång till stödet eller från dem som handlägger de ärendena tycker att fritidspengen hotar intentionerna med socialtjänstlagen. Det har alltså inte kommit fram något som stödjer den problembild som regeringen framför i promemorian. Upplevelsen är i stället att fritidspengen är ett positivt tillskott som går oavkortat till barnen och därmed är angeläget ur ett barnperspektiv, såsom var meningen vid införandet. Att höja riksnormen och öka det generella stödet till idrottsrörelsen bedöms inte tillgodose barnperspektivet på samma sätt som fritidspengen nu gör. Mot den bakgrunden föreslås Nacka kommun motsätta sig ett avskaffande av fritidspengen i yttrandet.

Bilagor

1. Yttrande till regeringen, 2015-06-15
2. Promemoria 2015-05-13 från socialdepartementet

Helena Meier
Stadsjurist
Stadsledningskontoret

Catharina Granath
Kommunjurist
Juridik- och kanslienheten

2015-05-25
FÖRSLAG TILL
YTTRANDE
KFKS 2015/378-716

Regeringen
Socialdepartementet
103 33 STOCKHOLM

Yttrande över promemoria om förslag till ändring i socialtjänstlagen (2001:453) avseende avskaffande av bestämmelserna om fritidspeng (S2015/3614/FST)

Nacka kommun har fått en inbjudan att lämna synpunkter på förslaget i promemorian att avskaffa reglerna om fritidspeng i socialtjänstlagen och vill framföra följande.

Synpunkterna behandlar huvudfrågan i förslaget, det vill säga om fritidspengen bör avskaffas och de överväganden som ligger bakom regeringens ställningstagande. Nacka går inte in på de enskilda författningsförslagen i sitt yttrande.

Nacka kommun håller med regeringen om att det är av största vikt att barn i ekonomiskt utsatta familjer har samma förutsättningar att utöva fritidsaktiviteter som andra barn. Kommunen håller dock inte med om att utformningen av fritidspengen strider mot intentionerna med socialtjänstlagen. Det presenteras inte heller någon utredning i förslaget, som ligger till grund för den uppfattningen utan det är oklart vilka problem som har iakttagits på det området. Nacka kommun har inte upplevt att möjligheten att bevilja fritidspeng står i konflikt med vare sig socialtjänstlagens principer om eget ansvar och självbestämmande eller den kommunala självstyrelsen.

Fritidspengen är i och för sig begränsad till sin utformning eftersom den enbart riktar sig till barn i årskurserna 4- 9 och då det finns vissa krav på fritidsaktivitetens form. Naturligtvis hade det varit önskvärt med en mer flexibel syn på möjliga fritidsaktiviteter och att även barn i andra åldrar fått tillgång till ersättningen. Nacka kommun ser ändå mycket positivt på att det finns möjlighet att ge ett riktat stöd till fritidsaktiviteter för barn i ekonomiskt utsatta familjer. Fritidspengen har ett stort värde eftersom den bidragit till en förstärkning av barnperspektivet.

Fritidspengen har ett självständigt värde utifrån barnperspektivet på ett helt annat sätt än riksnormen. En ersättning inom ramen för riksnormen medför visserligen att familjen får en något utökad möjlighet att välja vilka kostnader som ska täckas. Eftersom det rör sig om så lite pengar finns dock en stor risk att dessa medel inte kommer barnen till del på samma sätt

som fritidspengen idag gör. För de flesta familjer som lever med försörjningsstöd under längre perioder handlar de ekonomiska ställningstagandena snarare om bortval än om val och det finns en stor risk att barnens behov av en meningsfull fritid prioriteras bort om det riktade stödet ersätts med generella höjningar av en redan alltför låg ersättning.

Nacka menar alltså att en höjning av riksnormen inte kan ersätta en resursförstärkning som är direkt riktad till de ekonomiskt mest utsatta familjerna. Generella anslag till ideella föreningar riskerar dessutom att gynna de barn som lever i resursstarka familjer och områden.¹

Reglerna om fritidspeng trädde i kraft den 1 juli 2014 och har alltså tillämpats under en förhållandevis kort tid. Nacka kommun anser att det hade varit önskvärt med en utvärdering av reglerna innan beslut fattas om att de ska avskaffas.

Mot bakgrund av att Nacka inte delar regeringens problembild utan tvärtom ser övervägande fördelar med fritidspengen, kan Nacka inte ställa sig bakom regeringens förslag. Nacka kommun motsätter sig därmed regeringens förslag att avskaffa fritidspengen.

Nacka dag som ovan

Mats Gerdau
Kommunstyrelsens ordförande

Lena Dahlstedt
Stadsdirektör

---

¹ Se Statens stöd till idrotten. Uppföljning 2014, Centrum för idrottsforskning, 2015

REGERINGSKANSLIET

NACKA KOMMUN 584

2015-05-15

Dnr
L11ET
Dpl

Promemoria

2015-05-13

Socialdepartementet

Enheten för familj och sociala tjänster

Kansliråd

Karin Stillerud

Telefon 08 405 34 17

Mobil 072 530 59 04

Telefax 08 10 36 33

E-post karin.stillerud@regeringskansliet.se

Remisspromemoria om förslag till ändring i socialtjänstlagen (2001:453) avseende avskaffande av bestämmelserna om fritidspeng

Författningsförslag

Förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453)

Härigenom föreskrivs i fråga om socialtjänstlagen (2001:453)¹
dels att 4 a kap. ska upphöra att gälla,
dels att 9 kap. 1 § och 16 kap. 3 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 kap.

1 §²

Om någon genom oriktiga uppgifter eller genom underlåtenhet att lämna uppgifter eller på annat sätt förorsakat att ekonomiskt bistånd enligt 4 kap. 1 § eller fritidspeng enligt 4 a kap. 1 § betalats ut obehörigen eller med för högt belopp, får socialnämnden återkräva vad som har betalats ut för mycket.

Om någon genom oriktiga uppgifter eller genom underlåtenhet att lämna uppgifter eller på annat sätt förorsakat att ekonomiskt bistånd enligt 4 kap. 1 § betalats ut obehörigen eller med för högt belopp, får socialnämnden återkräva vad som har betalats ut för mycket.

¹ Senaste lydelse av

4 a kap. 1 § 2014:468

4 a kap. 2 § 2014:468

4 a kap. 3 § 2014:468

² Senaste lydelse 2014:468.

rubriken till 4 a kap. 2014:468.

Om någon i annat fall än som avses i första stycket tagit emot sådant ekonomiskt bistånd obehörigen eller med för högt belopp och skäligen borde ha insett detta, får socialnämnden återkräva vad som har betalats ut för mycket.

16 kap.

3 §³

Socialnämndens beslut får överklagas till allmän förvaltningsdomstol, om nämnden har meddelat beslut i fråga om

- ansökan enligt 2 a kap. 8 §,
- bistånd enligt 4 kap. 1 §,
- *fritidspeng enligt 4 a kap. 1 §*,
- vägran eller nedsättning av fortsatt försörjningsstöd enligt 4 kap. 5 §,
- förbud eller begränsning enligt 5 kap. 2 §,
- medgivande enligt 6 kap. 6 §,
- medgivande enligt 6 kap. 12 §,
- återkallelse av medgivande enligt 6 kap. 13 §,
- samtycke enligt 6 kap. 14 §, eller
- avgifter eller förbehållsbelopp enligt 8 kap. 4–9 §§.

Beslut i frågor som avses i första stycket gäller omedelbart. En förvaltningsrätt eller kammarrätt får dock förordna att dess beslut ska verkställas först sedan det har vunnit laga kraft.

På begäran av sökanden får verkställandet av beslut om bistånd enligt 4 kap. 1 § senareläggas om verkställandet sker inom ett valfrihetssystem enligt lagen (2008:962) om valfrihetssystem.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2016.

2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för en ansökan om ersättning för kostnader för barns fritidsaktiviteter som har prövats före ikraftträdandet. Detsamma gäller mål och ärenden om sådan ersättning till dess att målet eller ärendet har vunnit laga kraft.

---

³ Senaste lydelse 2014:468.

Inledning

En arbetsgrupp inom Socialdepartementet har tagit fram denna promemoria med ett förslag om att avskaffa den s.k. fritidspengen i socialtjänstlagen (2001:453).

Nuvarande reglering

I 4 a kap. socialtjänstlagen (2001:453) finns det sedan den 1 juli 2014 bestämmelser om ersättning för barns kostnader för fritidsaktiviteter. Bestämmelserna innebär i huvudsak att hushåll med barn i årskurs 4-9 har rätt till ersättning för fritidsaktiviteter (fritidspeng) om hushållet vid ansökan har försörjningsstöd och har haft försörjningsstöd under minst sex månader den senaste tolv månadersperioden. Barnets fritidsaktiviteter ska vara regelbundna och ledarledda samt främja ett aktivt deltagande i samhällets gemenskap. I 2 kap. socialtjänstförordningen (2001:937) anges bl.a. att fritidspengen uppgår till högst 3 000 kronor per barn och tolv månadersperiod.

Förslag om ändring i socialtjänstlagen

Förslag: Bestämmelserna om fritidspeng i 4 a kap. socialtjänstlagen (2001:453) avskaffas fr.o.m. 1 januari 2016.

Skälen för förslaget: Regeringen avser att i budgetpropositionen 2016 gå fram med förslag om att avskaffa bestämmelserna om ersättning för barns fritidsaktiviteter, den så kallade fritidspengen.

Det är av största vikt att barn i ekonomiskt utsatta familjer har samma förutsättningar att utöva fritidsaktiviteter som andra barn. Fritidspengen betalas ut till barn som lever i hushåll med försörjningsstöd i minst sex månader och enligt vissa angivna kriterier. Den utformning som fritidspengen har överensstämmer dock inte med intentionerna i socialtjänstlagen och dess principer om den enskildes ansvar och självbestämmande. Ett stöd till barn i ekonomiskt utsatta familjer bör istället vara utformat så att det möjliggör för både flickor och pojkar att själv välja hur han eller hon ska spendera sin fritid. En generell förstärkning av det ekonomiska biståndet är därför att föredra. Därmed får också fler flickor och pojkar i ekonomiskt utsatta familjer en ekonomisk förstärkning.

Regeringen föreslog i budgetpropositionen för 2015 att de medel som avsatts för fritidspengen istället skulle användas för att finansiera en höjning av barndelen i riksnormen för barn i åldrarna 7-18 år. Regeringen har i 2015 års vårproposition aviserat att regeringen i budgetpropositionen för 2016 kommer att föreslå att bestämmelserna om fritidspeng upphör att gälla från och med 1 januari 2016 och att medlen istället avsätts till att höja riksnormen för barn.

Utöver rätten till försörjningsstöd finns dessutom en rätt till bistånd till livsföringen i övrigt vilket innebär att socialnämnden kan ge bistånd till skäliga kostnader för rekreation, om det finns särskilda skäl. Möjlighet finns t.ex. för den enskilde att ansöka om bistånd för att kunna betala en aktivitet i förskott som inte ryms inom en normal månadsbudget.

Det är angeläget att göra satsningar på andra områden i samhället som underlättar för både flickor och pojkar att bedriva en aktiv fritid och inte minst viktigt är att underlätta för barn i ekonomiskt och socialt utsatta livssituationer. Regeringen har tillsatt en utredning med uppdrag att ta fram en nationell strategi för den kommunala musik- och kulturskolan (Dir 2015:46). Utredaren har bland annat i uppdrag att ta fram förslag på hur den kommunala musik- och kulturskolan kan göras mer tillgänglig och jämlik.

De ideella krafterna inom idrottsrörelsen och det breda föreningslivet gör ovärderliga insatser för att engagera och aktivera barn och unga. Regeringen har i vårändringsbudget för 2015 föreslagit att medlen till idrottsrörelsen höjs med 32 miljoner kronor från halvårsskiftet i år och i 2015 års vårproposition aviserar förslag om att avsätta 64 miljoner kronor årligen från och med 2016 för att stärka förutsättningarna för nyanlända barn och ungdomar och vuxna att delta i idrottsaktiviteter.

Parallellt med de här föreslagna lagändringarna bedrivs ett arbete inom regeringskansliet med förordningsändringar avseende riksnormen. Avsikten är att de medel som avsatts för fritidspenget istället används för att förstärka det ekonomiska biståndet.

Ikraftträdande

Det är angeläget att lagändringarna träder i kraft så snart som möjligt. Förslaget är därför att lagändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2016.

Följdändringar

Borttagandet av bestämmelserna i socialtjänstlagen (2001:453) om fritidspeng kommer att medföra följdändringar i socialtjänstförordningen (2001:937).

Konsekvenser

Ekonomiska konsekvenser

Socialstyrelsen har haft i uppdrag att ta fram statistik över utbetalning av fritidspeng. En första preliminär statistik kommer att publiceras i slutet av maj 2015.

I och med avskaffandet av fritidspengen kommer det bidrag som betalas ut till kommunerna för detta ändamål att upphöra. Samtidigt upphör kommunernas kostnader för fritidspengen, varför förslaget sammantaget inte får några ekonomiska konsekvenser för kommunerna.

Konsekvenser för det kommunala självstyret

Förslaget innebär att ett åliggande för kommunerna tas bort vilket främjar det kommunala självstyret.

Konsekvenser för barnet

Ett avskaffande av fritidspengen utan att samtidigt vidta andra åtgärder skulle minska möjligheterna för barn i familjer med långvarigt försörjningsstöd att delta i fritidsaktiviteter. Parallellt med de här föreslagna lagändringarna bedriver därför regeringen ett arbete med förordningsändringar avseende riksnormen i försörjningsstödet, som innebär en förstärkning av det ekonomiska biståndet. Därmed ges barn som lever i hushåll med tillfälligt behov av försörjningsstöd en ekonomisk förstärkning. Dessa förordningsändringar bör planeras att träda ikraft samtidigt med de föreslagna lagändringarna.

Författningskommentar

Förslaget till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453)

9 kap.

1 §

Paragrafen har ändrats till följd av upphävandet av 4 a kap., dvs. pga. avskaffandet av bestämmelserna om ersättning för barns kostnader för fritidsaktiviteter.

Övervägandena finns i avsnitt Förslag om ändring i socialtjänstlagen.

16 kap.

3 §

Paragrafen har ändrats till följd av upphävandet av 4 a kap., dvs. pga. avskaffandet av bestämmelserna om ersättning för barns kostnader för fritidsaktiviteter.

Övervägandena finns i avsnitt Förslag om ändring i socialtjänstlagen.

Övergångsbestämmelsen

Bestämmelserna om ersättning för kostnader för barns fritidsaktiviteter (fritidspeng) ska upphöra att gälla vid utgången av december 2015. Äldre föreskrifter ska dock fortfarande gälla för en ansökan om fritidspeng som har prövats före ikraftträdandet. Detsamma gäller mål och ärenden om sådan ersättning till dess att målet eller ärendet har vunnit laga kraft. Övergångsbestämmelsen innebär att obehörigen eller felaktigt utbetald fritidspeng får återkrävas även efter lagens ikraftträdande och att bestämmelserna om fritidspeng även fortsättningsvis ska tillämpas i mål och ärenden som avser sådana ansökningar om ersättning som har prövats före lagens ikraftträdande.

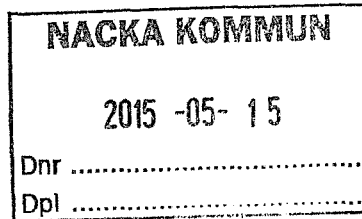

REGERINGSKANSLIET

Remiss

2015-05-13

S2015/3614/FST

Socialdepartementet*Enheten för familj och sociala tjänster**Kansliråd Karin Stillerud**Telefon 08-405 34 17**E-post karin.stillerud@regeringskansliet.se***PM Förslag till avskaffande av fritidspeng i socialtjänstlagen (2001:453)****Remissinstanser:**

1. Riksdagens ombudsmän (JO)
2. Kammarrätten i Göteborg
3. Förvaltningsrätten i Karlstad
4. Diskrimineringsombudsmannen
5. Konsumentverket
6. Inspektionen för vård och omsorg
7. Socialstyrelsen
8. Myndigheten för handikappolitisk samordning Handisam
9. Barnombudsmannen
10. Statskontoret
11. Skolverket
12. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor MUCF
13. Institutet för social forskning vid Stockholms universitet SOFI
14. Malmö Högskola

15. Arvika kommun
16. Askersunds kommun
17. Bodens kommun
18. Bollebygds kommun
19. Botkyrka kommun
20. Dorotea kommun
21. Gnosjö kommun
22. Gotlands kommun
23. Gullspångs kommun
24. Göteborgs kommun
25. Haparanda kommun
26. Hofors kommun
27. Malmö kommun
28. Mörbylånga kommun
29. Nacka kommun

30. Nykvarns kommun
31. Nässjö kommun
32. Ragunda kommun
33. Simrishamns kommun
34. Stenungsunds kommun
35. Stockholms kommun
36. Södertälje kommun
37. Timrå kommun
38. Umeå kommun
39. Uppsala kommun
40. Vännäs kommun
41. Västerås kommun
42. Åmåls kommun
43. Åtvidabergs kommun
44. Övertorneå kommun

45. Akademikerförbundet SSR
46. Barnens rätt i samhället (Bris)
47. Föreningen Sveriges socialchefer
48. Idéburna organisationer med social inriktning (Forum)
49. Landsorganisationen i Sverige (LO)
50. Landsrådet för Sveriges ungdomsorganisationer (LSU)
51. Nätverket mot socialt utanförskap
52. Majblommans riksförbund
53. Riksförbundet Frivilliga samhällsarbetare
54. Riksidrottsförbundet
55. Rädda Barnen
56. Samarbetsorgan för etniska organisationer i Sverige (SIOS)
57. Sociala Missionen
58. Stiftelsen Allmänna Barnhuset
59. Stiftelsen Göteborgs Kyrkliga Stadsmission
60. Sveriges Kommuner och Landsting
61. Sveriges Kvinno- och tjejjourers riksförbund (SKR)
62. Sveriges Kulturskoleråd
63. Sveriges Makalösa föräldrar
64. Verdandi
65. Vision

Remissvaren ska

- ha kommit in till Socialdepartementet **senast den 13 augusti 2015**.
- skickas in i elektronisk form både i word- och pdf-format.
- skickas till följande e-postadresser:
s.registrator@regeringskansliet.se och
s.fst@regeringskansliet.se.

Var god ange remissens diarienummer S2015/3614/FST.

I remissen ligger att regeringen vill ha synpunkter på förslagen eller materialet i betänkandet.

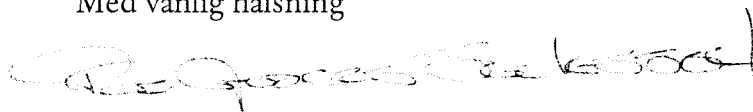
Frågor kring remissen besvaras av Karin Stillerud, Socialdepartementet, telefon 08-405 34 17.

Myndigheter under regeringen är skyldiga att svara på remissen. En myndighet avgör dock på eget ansvar om den har några synpunkter att redovisa i ett svar. Om myndigheten inte har några synpunkter, räcker det att svaret ger besked om detta.

För **andra remissinstanser** innebär remissen en inbjudan att lämna synpunkter.

Råd om hur remissyttranden utformas finns i Statsrådsberedningens broschyr "Svara på remiss. Hur och varför?" Broschyren kan beställas från Regeringskansliet, Information Rosenbad, 103 33 Stockholm eller hämtas från nätet: www.regeringen.se Utredningens betänkande finns tillgängligt på regeringens hemsida.

Med vänlig hälsning

Per-Anders Sunesson
Departementsråd

2 juni 2015

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL
Kommunstyrelsens arbetsutskott

§ 95

KFKS 2015/378-716

Förslag om att ta bort fritidspeng ur bestämmelsen om särskilt ekonomiskt stöd i socialtjänstlagen

Yttrande till regeringen

Beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott noterar informationen till protokollet.

Ärende

År 2014 infördes regler om ersättning för barns kostnader för fritidsaktiviteter, så kallad fritidspeng, i 4 a kap socialtjänstlagen. I en promemoria föreslår socialdepartementet att denna form av ersättning ska tas bort. Stadsledningskontoret kommer att lägga fram ett förslag till yttrande från Nacka kommun vid kommunstyrelsens sammanträde den 15 juni 2015.

Handlingar i ärendet

Stadsledningskontorets tjänsteskrivelse den 21 maj 2015
Promemoria 2015-05-13 från socialdepartementet

Beslutsgång

Arbetsutskottet beslutade i enlighet med stadsledningskontorets förslag.

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

2 juni 2015

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL
Kommunstyrelsens arbetsutskott

§ 96

KFKS 2015/230-109

Utredning kring Matchningsanställningar (A 2014:D)

Beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslår kommunstyrelsen fatta följande beslut.

Kommunstyrelsen antar föreslaget yttrande över utredningen kring Matchningsanställningar (A 2014:D)

Ärende

Nacka ställer sig positiv till utredningens förslag, som ligger i linje med den verksamhet som kommunen redan bedriver sedan 2011. Utredningen föreslår att de så kallade matchningsaktörerna även ska kunna bli tillfälliga arbetsgivare för medborgare på väg till egenförsörjning. Denna funktion finns inte i Nackas verksamhet och kan därför bli ett komplement till Nackas insatser.

Handlingar i ärendet

Arbets- och företagsnämndens protokollsutdrag den 20 maj 2015 § 34

Arbets- och företagsenhetens tjänsteskrivelse den 23 april 2015

Förslag till yttrande

Utredningens förslag

Beslutsgång

Arbetsutskottet beslutade i enlighet med arbets- och företagsnämndens förslag.

Protokollsanteckningar

Maria Lähetkangas (S) lät, för Socialdemokraternas arbetsutskottsgrupp, anteckna följande.

”Socialdemokraterna noterar att moderaterna i Nacka ställer sig positiva till regeringens förslag till matchningsanställningar. I yttrandet kan man inledningsvis läsa att Nacka kommun i stor utsträckning likställer matchningsanställningar med kommunens Jobb- och utbildningsexperter. Yttrandet avslutas dock positivt med att matchningsanställningar kan utgöra ett komplement i Nacka kommun för att underlätta långtidsarbetslösas väg in på arbetsmarknaden.”

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

20 maj 2015

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL
Arbets- och företagsnämnden

§ 34

AFN 2015/22-001

Utredning kring Matchningsanställningar (A 2014:D)

Beslut

Arbets- och företagsnämnden föreslår kommunstyrelsen anta föreslaget yttrande över utredningen kring Matchningsanställningar (A 2014:D).

Arbets- och företagsnämnden förklarar paragrafen omedelbart justerad.

Ärendet

Nacka ställer sig positiv till utredningens förslag, som ligger i linje med den verksamhet som kommunen redan bedriver sedan 2011. Utredningen föreslår att de så kallade matchningsaktörerna även ska kunna bli tillfälliga arbetsgivare för medborgare på väg till egenförsörjning. Denna funktion finns inte i Nackas verksamhet och kan därför bli ett komplement till Nackas insatser.

Handlingar i ärendet

Arbets- och företagsnämndens tjänsteskrivelse den 23 april 2015

Bilaga: Förslag på yttrande från Nacka kommun

Bilaga: Utredningens förslag

Beslutsgång

Arbets- och företagsnämnden beslutade i enlighet med förslag till beslut.

Arbets- och företagsnämnden förklarade paragrafen omedelbart justerad.

Protokollsanteckningar

Maria Lähetkangas (S) lät anteckna följande till protokollet.

”Socialdemokraterna noterar att moderaterna i Nacka ställer sig positiva till regeringens förslag till matchningsanställningar. I yttrandet kan man inledningsvis läsa att Nacka kommun i stor utsträckning likställer matchningsanställningar med kommunens Jobb- och utbildningsexperter. Yttrandet avslutas dock positivt med att matchningsanställningar kan utgöra ett komplement i Nacka kommun för att underlätta långtidsarbetslösas väg in på arbetsmarknaden.”

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

2015-04-23

TJÄNSTESKRIVELSE
AFN 2015/22-001

Arbets- och företagsnämnden

Utredning kring Matchningsanställningar (A 2014:D)

Förslag till beslut

1. Arbets- och företagsnämnden föreslår kommunstyrelsen anta föreslaget yttrande över utredningen kring Matchningsanställningar (A 2014:D).
2. Ärendet justeras i omedelbar anslutning till arbets- och företagsnämndens sammanträde.

Sammanfattning

Nacka ställer sig positiv till utredningens förslag, som ligger i linje med den verksamhet som kommunen redan bedriver sedan 2011. Utredningen föreslår att de så kallade matchningsaktörerna även ska kunna bli tillfälliga arbetsgivare för medborgare på väg till egenförsörjning. Denna funktion finns inte i Nackas verksamhet och kan därför bli ett komplement till Nackas insatser.

Ärendet

Bakgrund

Det har kommit en remiss från Arbetsmarknadsdepartementet till Nacka kommun om utredningen av förutsättningar för matchningsanställningar. Utredningens uppdrag var att utreda förutsättningarna för ett nytt arbetsmarknadspolitiskt program, matchningsanställningar. Syftet med matchningsanställningen är att ta tillvara varje individs arbetsförmåga, och att skapa nya möjligheter till arbete för personer som varit arbetslösa under mycket lång tid. Matchningsanställningen är en subventionerad anställning som kombinerar arbete med kompetensutveckling, och inkluderar socialt och praktiskt stöd till både individ och till arbetsplats.

Utredningen framhäver trygghetsmomentet. Individen har sin anställning och lön hos matchningsaktören oavsett hur matchningen mellan individ och specifik arbetsplats faller ut. Arbetsgivaren betalar bara för de utförda uppgifterna och har chansen att pröva en individ innan man eventuellt tar arbetsgivaransvaret.

Kommunens synpunkter

Nacka anser att det mycket angeläget att erbjuda förstärkta insatser för målgruppen långtidsarbetslösa. Det är även positivt att möjligheter till arbete kompletteras med kompetenshöjande insatser.

Nacka kommun erbjuder ett kundvalssystem inom arbetsmarknadsinsatser sedan 2011. Syftet är att erbjuda Nackas medborgare, som är i bidragsberoende, stöd på vägen till egenförsörjning. Nackas jobb- och utbildningsexperter erbjuder en mångfald av aktiviteter i arbetet med insatsen, som anpassas efter individens behov. Det är vanligt att medborgare som får beslut om kommunalt finansierad arbetsmarknadsinsats har brister i sin utbildningsbakgrund. Ofta efterfrågar medborgaren även yrkeskurser, som vanligen genomförs av Nackas jobb- och utbildningsexperter i nära samarbete med en arbetsplats. Jobb- och utbildningsexperterna har då ett ansvar för att ge socialt och praktiskt stöd till både individ och till arbetsplatsen. I vissa fall har det även varit lämpligt att kommunen har gått in som tillfällig arbetsgivare inom ramen för så kallade Offentligt skyddad anställning (OSA).

I Nackas kundvalssystem har de auktoriserade jobb- och utbildningsexperterna till stor del redan idag uppdraget som matchningsaktör, som föreslås i utredningen. I utredningen föreslås att matchningsaktören även blir tillfällig arbetsgivare för den jobbsökande. Nackas jobb- och utbildningsexperter har dock inte detta uppdrag. Därmed kan utredningens förslag utgöra ett komplement till de insatser som redan idag erbjuds i Nacka.

Ekonomiska konsekvenser

Förslagen i utredningen bedöms inte få några ekonomiska konsekvenser för Nacka. Möjligen kan det ske en marginell ekonomisk förbättring då fler medborgare lite snabbare kommer till egenförsörjning.

Konsekvenser för barn

Förslagen i utredningen kan leda till att fler Nackabor snabbare kommer till egenförsörjning, vilket givetvis leder till mer stabila förutsättningar för de familjer och barn som berörs.

Bilagor

1. Förslag på yttrande från Nacka kommun
2. Utredningens förslag

Carina Filipovic
Enhetschef
Arbets- och företagsenheten

Staffan Ström
Rektor för vuxenutbildningen
Arbets- och företagsenheten

2015-05-12

FÖRSLAG TILL YTTRANDE
AFN 2015/22-001

Arbetsmarknadsdepartementet
103 33 Stockholm

Yttrande över utredning kring Matchningsanställningar (A 2014:D)

Nacka kommun ställer sig positiv till utredningens förslag, som ligger i linje med den verksamhet som kommunen redan bedriver sedan 2011. Utredningen föreslår att de så kallade matchningsaktörerna även ska kunna bli tillfälliga arbetsgivare för medborgare på väg till egenförsörjning. Denna funktion finns inte i Nackas verksamhet och kan därför bli ett komplement till kommunens redan befintliga insatser inom målgruppen.

Nackas arbetsmarknadsinsatser

Nacka kommun har utvecklat ett kundvalssystem inom arbetsmarknadsinsatser sedan 2011. Syftet är att erbjuda Nackas medborgare, som är i bidragsberoende, stöd på vägen till egenförsörjning. Alla Nackabor, som är registrerade som arbetslösa på arbetsförmedlingen, kan kontakta en karriärvägledare i Nacka kommun som fattar beslut om insatsen. Före beslutet kontaktas arbetsförmedlingens handläggare för att stämma av att kommunens beslut samordnas med tidigare myndighetsbeslut. När kommunen har fattat beslut om insatsen får medborgaren välja bland de 25 auktoriserade jobb- och utbildningsexperter (utförare), såväl privata som offentliga, som Nacka samarbetar med. Jobb- och utbildningsexperternas uppdrag är att stödja medborgaren så att medborgaren är i egenförsörjning när insatsen är klar.

Arbetet med insatsen inleds med att jobb- och utbildningsexperter, tillsammans med medborgaren, tar fram en individuell genomförandeplan som ligger till grund för arbetet. Planen ska sedan godkännas av kommunens karriärvägledare innan arbetet med insatsen kan inledas. Genomförandeplanen baseras på medborgarens behov och kan innehålla allt från social träning till yrkesutbildningar inom ramen för vuxenutbildningen. Det är vanligt att medborgare som får beslut om kommunalt finansierad arbetsmarknadsinsats har brister i sin utbildningsbakgrund. Ofta efterfrågar medborgaren även yrkeskurser, som vanligen genomförs av Nackas jobb- och utbildningsexperter i nära samarbete med en arbetsplats. Jobb- och utbildningsexperterna har då ett ansvar för att ge socialt och praktiskt stöd till både individ och till arbetsplatsen

Nacka jobb- och utbildningsexperter erbjuder en mångfald av aktiviteter i arbetet med insatsen, ofta ingår komvux-kurser som en del av insatsen. Då målet för insatsen är egenförsörjning arbetar många jobb- och utbildningsexperter nära näringslivet. Det lokala näringslivet är i regel positivt till att samarbeta och Corporate Social Responsibility (CSR) är ett väl etablerat begrepp i Nackasamhället. Det är vanligt att en del av den insats som kommunen fattar beslut om sker som en praktikplats där jobb- och utbildningsexperterna ger stöd till såväl arbetsgivaren som till medborgaren. I vissa fall har det även varit lämpligt att kommunen har gått in som tillfällig arbetsgivare inom ramen för så kallad offentlig skyddad anställning (OSA).

Matchningsaktören som tillfällig arbetsgivare kan utgöra ett komplement till Nackas befintliga insatser

Tillfälliga arbetsgivare utgör ett komplement till Nackas kundvalssystem, där de auktoriserade jobb- och utbildningsexperterna till stor del redan idag har uppdraget som matchningsaktör, som föreslås i utredningen. I utredningen föreslås att matchningsaktören även blir tillfällig arbetsgivare för den jobbsökande. Nackas jobb- och utbildningsexperter har dock inte detta uppdrag. Därmed kan utredningens förslag utgöra ett komplement till de insatser som redan idag erbjuds i Nacka.

Nacka dag som ovan

Mats Gerdau
Kommunstyrelsens ordförande

Lena Dahlstedt
Stadsdirektör

Matchningsanställningen – nya vägar till jobb

Till statsrådet Ylva Johansson

Den 30 juni 2014 beslutade Arbetsmarknadsdepartementet att tillsätta en utredning för att utreda förutsättningarna för matchningsanställningen (A 2014:D). Enligt direktivet (Bilaga 1) ska utredaren utreda förutsättningarna för en i tid och omfattning begränsad verksamhet, matchningsanställningar, som skulle kunna utgöra ett komplement till sysselsättningsfasen i jobb- och utvecklingsgarantin. Utredaren ska även lämna förslag på lämpliga former för en eventuell verksamhet på längre sikt. Uppdraget ska slutredovisas 1 mars 2015.

Som utredare förordnades från och med den 30 juni 2014 Anders Lago. Som ämnessakkunniga i utredningen anställdes fr.o.m. 1 september 2014 Departementssekreterare Marie Gartell, fr.o.m. 15 september 2014 anställdes Utredaren Hanna Wallinder och fd. bitr. GD Arbetsförmedlingen Lena Liljebäck (halvtid) i utredningen. Utredningen har anlitat Setterwalls advokatbyrå för juridisk kompetens. Yvonne Thorsén, Arbetsförmedlingen, har biträtt utredningen. Utredningen har vidare biträtts av en referensgrupp inom regeringskansliet. I referensgruppen har följande personer deltagit. Petra Capelle (ersatte Pontus Ringborg), och Mira Hjelm Östh, Arbetsmarknadsdepartementet. Katarina Richardson, Anna-Karin Jansson, Leif Ljungqvist, och Lina Schött Finansdepartementet. Eeva Seppälä, Socialdepartementet. Martin Persson, Näringsdepartementet, och Carina Cronsioe, Utbildningsdepartementet.

Utredningen överlämnar härmed utredningen
Matchningsanställningen – nya vägar till jobb.

Stockholm 1 mars 2015

Anders Lago

/Marie Gartell
Lena Liljebäck
Hanna Wallinder

1 Inledning

Utredningen fick i uppdrag att utreda förutsättningarna för ett nytt arbetsmarknadspolitiskt program, matchningsanställningen. Syftet med matchningsanställningen är att ta tillvara varje individs arbetsförmåga, och att skapa nya möjligheter till arbete för personer som varit arbetslösa under mycket lång tid. Matchningsanställningen är en subventionerad anställning som kombinerar arbete med kompetensutveckling, och inkluderar socialt och praktiskt stöd både till individ och till arbetsplats.

Subventionerade anställningar har länge utgjort ett viktigt arbetsmarknadspolitiskt verktyg, och ska stimulera till anställning av individer som varit utan arbete länge. Subventionerade anställningar innebär att individerna får kollektivavtalsenliga löner, samtidigt som arbetsgivaren erhåller en subvention vad avser lönekostnaden. Trots mycket höga lönesubventioner, och en historiskt hög långtidsarbetslöshet, är det många arbetsgivare som inte anställer med stöd. En anledning är att det är viktigare för arbetsgivaren att hitta personer med relevant kompetens och som passar i den egna verksamheten, än att anställningskostnaden är låg. Om arbetsgivaren känner osäkerhet vad avser en individs arbetsförmåga, och om hur väl individen kommer att fungera i verksamheten, finns således en risk att en anställning inte kommer till stånd.

Utgångspunkten för matchningsanställningen är att minska betydelsen av den osäkerhet som arbetsgivare kan känna inför att anställa personer som varit utan arbete en lång tid.

Matchningsanställningen innebär att individen anställs hos en matchningsaktör, som har arbetsgivaransvaret för individen. Individen utför sitt arbete hos ett kundföretag, som betalar matchningsaktören för tjänsten. Detta innebär att arbetsgivare – i form av kundföretag – ges möjlighet att pröva hur en individ

fungerar i verksamheten utan att ett anställningsförhållande behöver komma till stånd. Att kundföretaget betalar för arbetskraften medför att individerna kommer kunna utföra arbetsuppgifter som det finns ett behov av. Kundföretagen kan finnas på hela arbetsmarknaden, inom alla sektorer och branscher.

Matchningsanställningen medför samtidigt en ökad trygghet för individen, som oavsett hur matchningen mellan individ och en specifik arbetsplats faller ut, har sin anställning och lön hos matchningsaktören. En viktig del av matchningsaktörens arbete är att stärka individerna, tillhandahålla kompetensutvecklande insatser samt att bistå med både praktiskt och socialt stöd på arbetsplatsen. I matchningsanställningen tas individernas förmåga och produktivitet tillvara, samtidigt som individerna får arbetslivserfarenhet. Matchningsanställningen kan utgöra ett komplement till, och bidra till en avveckling av, sysselsättningsfasen.

I de samråd utredningen haft med parterna på arbetsmarknaden har en tydlig hållning varit att mer måste göras för att minska långtidsarbetslösheten. Parterna har därför ställt sig positiva till att pröva nya vägar till jobb för individer som varit utan arbete en längre tid. En förutsättning för genomförbarheten av matchningsanställningen är att arbetsmarknadens parter kommer överens om villkoren för anställningen. I samråden har det vidare framkommit att en översyn av hela systemet av subventionerade anställningar behövs.

Långtidsarbetslösheten har ökat, arbetslöshetstiderna har blivit allt längre, och en allt större andel av de långtidsarbetslösa består av individer med en svag förankring på arbetsmarknaden. Vidare kommer de stora flyktingströmmarna öka utbudet av arbetskraft de närmaste åren, och i och med att det tar tid att etablera sig på arbetsmarknaden finns det en stor risk att arbetslösheten i gruppen kommer vara mycket hög under flera år framöver. Givet denna utveckling, och utifrån erfarenheter från tidigare lågkonjunkturer, finns det risk att långtidsarbetslösheten kommer vara kvar på höga nivåer en lång tid framöver. För att undvika att individer permanent stängs ute från arbetsmarknaden är det angeläget att pröva nya vägar till jobb för personer som varit utan arbete länge.

1.1 Utredningens uppdrag och arbete

Utredningen har fått i uppdrag att utreda förutsättningarna för en i tid och omfattning begränsad verksamhet, matchningsanställningen.¹ I uppdraget ingår även att utreda förutsättningar och lämpliga former för en eventuell verksamhet på längre sikt. Verksamhetens effekter ska kunna utvärderas.

Utredningen ska föreslå utformning samt utreda genomförbarheten av verksamheten. Utgångspunkten för matchningsanställningens utformning ska vara att minska den osäkerhet som en arbetsgivare kan känna inför att anställa en individ som varit utan arbete under mycket lång tid.

Arbetsmarknadens parter har en viktig roll vad gäller hur arbetsmarknaden fungerar, inte bara på grund av att löner och anställningsvillkor regleras i kollektivavtal utan också genom kunskap om, och verktyg, för hur arbetsmarknaden kan göras mer inkluderande. En viktig del av utredningens arbete varit att föra en dialog med arbetsmarknadens parter. Utredningen har haft möten på handläggarnivå och bjudit in till samråd med ledande företrädare för de centrala parterna på arbetsmarknaden samt de fackförbund och arbetsgivarorganisationer som tecknat YI-avtal. Utredningen har haft inledande möten och samråd samt avstämningar under arbetets gång. Utredningen har vidare fört en dialog med bland annat flera lokala initiativ (exempelvis Telge Tillväxt och Peritos), kommuner, branschorganisationer, stora och små arbetsgivare, bemanningsföretag, utbildningsföretag, forskarsamhället, översynen av Arbetsförmedlingen (A 2014:02), Samhall, och Arbetsförmedlingen (i Bilaga 2 redovisas utredningens samråd och möten).

1.2 Förslaget i korthet

Målgruppen för matchningsanställningen är personer som tidigare under arbetslöshetsperioden ska ha prövats mot arbetsmarknaden genom olika insatser, där ibland inom ramen för jobb- och utvecklingsgarantins två första faser, men trots det inte fått ett

---

¹ Se Bilaga 1 för fullständiga utredningsdirektiv.

arbete.² Ytterligare förutsättningar för att anvisas till en matchningsanställning är att individen är motiverad att delta, och bedöms kunna tillgodogöra sig de insatser som erbjuds inom ramen för programmet.

Arbetslöshetstiderna har blivit allt längre och en allt större andel av de långtidsarbetslösa består av individer med en svag förankring på arbetsmarknaden. Lågutbildade, utomeuropeiskt födda, personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga och äldre är överrepresenterade bland de långtidsarbetslösa. Jobbchansen för dessa grupper är små, och har minskat.

Matchningsanställningen kombinerar arbete med kompetensutveckling, och inkluderar socialt och praktiskt stöd både till individ och till arbetsplats. Matchningsanställningen innebär att individen arbetar 75 procent av tiden, och deltar i övriga delar av matchningsanställningen resterande tid. Minst 15 procent av tiden ska individen delta i kompetensutvecklande insatser. Individen har sin anställning hos en matchningsaktör, men utför sitt arbete hos ett kundföretag. Kundföretaget betalar matchningsaktören för tjänsten.

Matchningsaktörens åtagande är långsiktigt (en anvisning sker på 24 månader). Matchningsaktören ansvarar för att rusta och stödja individen genom att *i*) hyra ut individen till kundföretag där individen utför sitt arbete, *ii*) tillhandahålla kompetensutvecklande insatser i form av till exempel kortare yrkesinriktade kurser, och *iii*) tillhandahålla stöd och matchning och bistå med praktiskt och social stöd till både individ och till arbetsplats. Matchningsanställningen bygger på relationen mellan matchningsaktören och individen som gemensamt bildar en länk till kundföretaget.

Matchningsanställningen skapar förutsättningar för att individ och arbetsgivare – i form av kundföretag – kan pröva hur väl en individ fungerar i verksamheten utan att ett anställningsförhållande behöver komma till stånd, *samtidigt* som individen har en anställning och får en lön. Detta skapar en grundtrygghet för individen, som oavsett hur matchningen mellan individen och en

---

² Individers om deltagit i jobb- och utvecklingsgarantins två första faser har varit arbetslösa i omkring 3 år.

specifik arbetsplats visar sig falla ut, har sin anställning (och lön) hos matchningsaktören under den period programmet pågår. Att matchningsaktören arbetar med att rusta och matcha individen under den tid programmet pågår, kan samtidigt avlasta Arbetsförmedlingen och frigöra resurser för ett utökat matchningsarbete på myndigheten.

Matchningsaktörer föreslås utses genom tillämpning av Lagen om offentlig upphandling (LOU). En anledning till att upphandla tjänsten är att matchningsanställningen ska vara förenlig med EU-rätten och reglerna om statligt stöd. LOU medför möjligheter att begränsa antalet leverantörer och därmed underlätta, och hålla nere kostnaderna för, kontroll och uppföljning. En annan anledning är att det finns befintliga verksamheter med värdefull kompetens och erfarenhet som skulle kunna tas tillvara.

Alla ekonomiska aktörer på marknaden har rätt att delta i upphandlingar. Den upphandlande myndigheten har dock möjlighet att uppställa kvalificeringskriterier för urval av leverantörer. Exempel på aktörer som bedöms kunna delta i en upphandling och bli matchningsaktörer är företag som har vana att jobba med individer som står långt från arbetsmarknaden och bland annat har erfarenhet av rekrytering, omställning och/eller bemanning.³

Den föreslagna ersättningsmodellen innebär att det medför en kostnad för matchningsaktören att individen finns i verksamheten – matchningsaktören kan enbart få intäkter från verksamheten genom att leverera resultat i enlighet med målsättningen för tjänsten. Matchningsaktören kan få intäkter på två sätt. Dels genom att hyra ut individens arbetskraft till ett kundföretag, dels genom att matchningsaktören får en prestationsbaserad ersättning om individen får annan anställning eller påbörjar reguljär utbildning. Vidare är utgångspunkten att kostnaden för tjänsten inte ska överstiga de kostnader staten har för andra liknande insatser, riktade till målgruppen, i offentlig regi.

Matchningsanställningen kan komma att utgöra ett viktigt komplement till befintliga insatser riktade till målgruppen. Utgångspunkten för matchningsanställningen är att minska

---

³ Exempelvis rekryteringsföretag, omställningsföretag, sociala företag, utbildningsföretag och bemanningsföretag.

betydelsen av den osäkerhet som en arbetsgivare kan känna inför att anställa en individ som varit utan arbete en lång tid. Mot bakgrund av befintlig kunskap vad avser arbetsgivarnas rekryteringsbeteende kan detta vara avgörande för att arbetsgivaren ska våga pröva en individ som varit utan arbete mycket länge i sin verksamhet (se Kapitel 11). Därmed kan matchningsanställningarna bidra till att skapa nya vägar till jobb för individer som varit utan arbete under en lång tid, och till att individernas produktivitet tas till vara.

Försöksverksamhet och utvärdering

Matchningsanställningarna föreslås, inledningsvis, genomföras i form av en försöksverksamhet. Detta innebär att verksamheten är begränsad i tid och omfattning. Utredningen föreslår att försöksverksamheten pågår under tre år, och omfattar ett inflöde på omkring 2000 individer årligen.

En försöksverksamhet skapar förutsättningar för att följa upp och utvärdera insatsen. Den grundläggande frågan som en utvärdering kan besvara är hur väl matchningsanställningen fungerar i relation till andra insatser riktade till målgruppen.

Resultaten av utvärderingen bör kunna tas tillvara redan under pågående försöksverksamhet, men framför allt utgöra ett beslutsunderlag vad avser om matchningsanställningen ska förlängas eller permanentas – och i så fall hur den bäst utformas. Vidare kommer en utvärdering av matchningsanställningen att bidra till ökad kunskap vad avser effekten av arbetsmarknadspolitiska insatser riktade till målgruppen, och därmed till en bättre och mer effektiv arbetsmarknadspolitik för de långtidsarbetslösa.

Utformning på längre sikt

Det finns inte i nuläget anledning att föreslå någon annan utformning av matchningsanställningen på längre sikt. Dock kan utformningen av matchningsanställningen komma att förändras över tid, inte minst utifrån de kunskaper och erfarenheter som en försöksverksamhet kan generera. Däremot har utredningen

analyserat alternativa sätt, till att upphandla tjänsten, att utse matchningsaktörer.

Det övergripande syftet med att låta privata aktörer agera på marknaden för arbetsmarknadspolitik är att öka effektiviteten i arbetsmarknadspolitiken, och samtidigt öka individernas valfrihet och självbestämmande. Styrningen ska skapa incitament för aktörerna att tillhandahålla tjänster av hög kvalitet och med goda resultat. Dock har erfarenheterna visat att det är svårt att utforma styrningen för att garantera en tjänst av hög kvalitet. Verksamheterna har ibland också lockat oseriösa aktörer. Alternativ till att låta kompletterande aktörer leverera matchningsanställningen skulle till exempel vara att ge ett uppdrag till ett statligt bolag (liknande Samhalls uppdrag), eller till kommunerna.

En anledning till att utredningen föreslår att matchningsanställningen upphandlas under försöksverksamheten, är att det bedöms vara en fördel att använda sig av befintliga verksamheter. Det kan vara kostsamt att, exempelvis, starta ett nytt statligt bolag eller låta kommunerna starta nya verksamheter för att genomföra försöksverksamheten.⁴ Vidare är bedömningen att det finns befintliga aktörer med värdefull kunskap och erfarenhet som kan tas tillvara. En annan viktig anledning är att undvika att ersättningen till matchningsaktörerna utgör statligt stöd.⁵ I rättslig mening är både statliga bolag och kommuner att betrakta som "företag". Därmed kan statligt stöd till dessa aktörer vara otillåtet enligt artikel 107.1 i fördraget om Europiska unionens funktionssätt. Att utse matchningsaktörer genom upphandling är ett sätt att beakta reglerna om statligt stöd. Det finns flera undantag från regleringen av statligt stöd, och möjligheten att utse matchningsaktörer utan upphandling kan prövas parallellt med att försöksverksamheten pågår. En försöksverksamhet skulle genom att bidra med viktiga erfarenheter och lärdomar kunna öka

---

⁴ Det bedöms inte heller som lämpligt att ge uppdraget till Samhall då ersättningen till Samhall för närvarande utreds av EU-kommissionen. EU-kommissionen utreder huruvida ersättningen till Samhall utgör statligt stöd.

⁵ Enligt artikel 107.1 i EUF-fördraget är stöd som ges av en medlemsstat eller med hjälp av statliga medel, av vilket slag det än är, som snedvrider eller hotar att snedvrider konkurrensen genom att gynna vissa företag eller viss produktion, oförenligt med den inre marknaden i den utsträckning det påverkar handeln mellan medlemsstaterna.

förutsättningar för att på sikt, om önskvärt, utse matchningsaktörer utan upphandling (se Kapitel 8).

1.3 Disposition

Rapporten är uppdelad i tre delar. I den första delen (Del I) av rapporten presenteras förslaget i dess olika delar. Den andra delen (Del II) av rapporten behandlar anställningen, regler om statligt stöd, upphandlingsregler och upphandlingens utformning. Den tredje delen av rapporten (Del III) syftar till att sätta matchningsanställningen i ett sammanhang, samt till att tillhandahålla fördjupningar vad avser områden som anses särskilt angelägna för att underbygga förslaget.

I Kapitel 2 presenteras förslag på utformning av försöksverksamhet. I följande kapitel presenteras förslag på utformning av utvärdering av försöksverksamheten. I Kapitel 4 presenterar vi hur matchningsanställningen kan utformas på längre sikt. I Kapitel 5 diskuteras hur matchningsanställningen förhåller sig till andra arbetsmarknadspolitiska insatser, och i Kapitel 6 belyser vi möjliga konsekvenser av förslaget.

I den andra delen av rapporten behandlas viktiga juridiska aspekter. Kapitel 7 behandlar anställningen och det arbetsrättsliga regelverket, och Kapitel 8 hur matchningsanställningen förhåller sig till EUs regler om statligt stöd. I Kapitel 9 diskuteras det upphandlingsjuridiska regelverket, och i Kapitel 10 mer specifikt hur regelverket kan tillämpas på matchningsanställningen.

I den tredje delen av rapporten, i Kapitel 11, 12, 13, 14, och 15 behandlas bland annat utvecklingen av långtidsarbetslösheten på den svenska arbetsmarknaden, marknad och efterfrågan, befintliga arbetsmarknadspolitiska insatser och effekter av dessa, erfarenheter av privata aktörer samt ersättningen vid arbetslöshet.

2 juni 2015

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL
Kommunstyrelsens arbetsutskott

§ 97

KFKS 2015/195-616

Samverkan kring Sfi-bas-utbildning för kortutbildade och analfabeter – förslag till överenskommelse från Kommunförbundet Stockholms Läns styrelse

Beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslår kommunstyrelsen fatta följande beslut.

Kommunstyrelsen antar den av Kommunförbundet Stockholms Läns föreslagna överenskommelse mellan kommunerna i Stockholms län om samverkan kring Sfi-basutbildning för kortutbildade och analfabeter.

Ärende

Kommunförbundet Stockholms län har lämnat en rekommendation att teckna en överenskommelse med Nacka kommun om att erbjuda förstärkt språkutbildning i svenska för invandrare med bristfällig utbildningsbakgrund i hemlandet.

Det är angeläget att erbjuda förstärkta insatser för målgruppen korttidsutbildade elever inom svenska för invandrare då elevresultaten många gånger behöver förbättras. Satsningen ligger därmed i linje med nämndens strävanden att förbättra resultaten inom sfi. Det är även positivt att förslaget innehåller arbetsmarknadsintroduktion då det är vanligt att elever inom svenska för invandrare inte har goda kontakter med arbetslivet.

Ett förslag till samarbete har skickats på tjänstemannaremiss under 2014 till arbets- och företagsenheten, som ställde sig positiv. Dock var Nacka angelägen om att basutbildning inom svenska för invandrare (sfi-bas) inte skulle bli ett nytt regionalt utbildningssystem, utan samordnas med befintliga. I förslag till överenskommelse finns nu flera öppningar för ökad samordning.

Handlingar i ärendet

Arbets- och företagsnämndens protokollsutdrag den 20 maj 2015 § 31

Arbets- och företagsenhetens tjänsteskrivelse den 25 april 2015

Överenskommelse mellan kommunerna i Stockholms län om samverkan kring Sfi-basutbildning för kortutbildade och analfabeter - rekommendation från Kommunförbundet Stockholms län, 2015-03-19 Dnr KSL/14/0074-34

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

2 juni 2015

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL
Kommunstyrelsens arbetsutskott

Yrkanden

Khashayar Farmanbar (S) yrkade att kommunen i sina förhandlingar med Kommunförbundet Stockholms län driver att SFI-utbildningar ska placeras på rimligt avstånd eller att de studerande erbjuds kostnadsfri SL-kort.

Mats Gerdau (M) yrkade bifall till arbets- och företagsnämndens förslag.

Beslutsgång

Med avslag på Khashayar Farmanbars yrkande beslutade arbetsutskottet beslutade i enlighet med Mats Gerdaus yrkande.

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

20 maj 2015

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL
Arbets- och företagsnämnden

§ 31

AFN 2015/28-106

Samverkan kring Sfi-bas-utbildning för kortutbildade och analfabeter – förslag till överenskommelse från Kommunförbundet Stockholms Läns styrelse

Beslut

Arbets- och företagsnämnden föreslår kommunstyrelsen att anta den av Kommunförbundet Stockholms Läns föreslagna överenskommelsen mellan kommunerna i Stockholms län om samverkan kring Sfi-basutbildning för kortutbildade och analfabeter.

Arbets- och företagsnämnden beslutar att ge uppdrag åt rektor för vuxenutbildning i Nacka att driva på gentemot KSL att någon av sfi-bas-utbildningarna lokaliseras på rimligt pendlingsavstånd för nackabor, samt att rektor arbetar för att godkännande av nya anordnare som uppfyller kriterierna, inte hindras av att det redan finns ett visst antal anordnare.

Arbets- och företagsnämnden förklarar paragrafen omedelbart justerad.

Ärendet

Kommunförbundet Stockholms län har lämnat en rekommendation att teckna en överenskommelse med Nacka kommun om att erbjuda förstärkt språkutbildning i svenska för invandrare med bristfällig utbildningsbakgrund i hemlandet.

Det är angeläget att erbjuda förstärkta insatser för målgruppen korttidsutbildade elever inom svenska för invandrare då elevresultaten många gånger behöver förbättras. Satsningen ligger därmed i linje med nämndens strävanden att förbättra resultaten inom sfi. Det är även positivt att förslaget innehåller arbetsmarknadsintroduktion då det är vanligt att elever inom svenska för invandrare inte har goda kontakter med arbetslivet.

Ett förslag till samarbete har skickats på tjänstemannaremiss under 2014 till arbets- och företagsnämnden, som ställde sig positiv. Dock var Nacka angelägen om att basutbildning inom svenska för invandrare (sfi-bas) inte skulle bli ett nytt regionalt utbildningssystem, utan samordnas med befintliga. I förslag till överenskommelse finns nu flera öppningar för ökad samordning.

Handlingar i ärendet

Arbets- och företagsnämndens tjänsteskrivelse den 25 april 2015

Bilaga: Förslag till yttrande från Nacka kommun

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

20 maj 2015

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL
Arbets- och företagsnämnden

Bilaga: Överenskommelse mellan kommunerna i Stockholms län om samverkan kring Sfi-basutbildning för kortutbildade och analfabeter - rekommendation från

Kommunförbundet Stockholms län, 2015-03-19 Dnr KSL/14/0074-34

Bilaga: Överenskommelse mellan kommunerna i Stockholms län om samverkan kring Sfi-bas-utbildning för kortutbildade och analfabeter, bilaga till brevet

Bilaga: Kvalitetskriterier för sfi-basutbildning, bilaga till brevet

Bilaga: Budget BAS helår, bilaga till brevet

Yrkanden

Ylva Sandström (M) yrkade ett tillägg att arbets- och företagsnämnden beslutar att ge uppdrag åt rektor för vuxenutbildning i Nacka att driva på gentemot KSL att någon av sfi-bas-utbildningarna lokaliseras på rimligt pendlingsavstånd för nackabor, samt att rektor arbetar för att godkännande av nya anordnare som uppfyller kriterierna, inte hindras av att det redan finns ett visst antal anordnare.

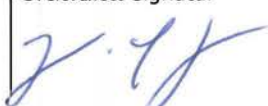
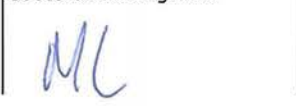
Beslutsgång

Arbets- och företagsnämnden beslutade i enlighet med förslag till beslut.

Arbets- och företagsnämnden beslutade i enlighet med Ylva Sandströms (M) tilläggsyrkande.

Arbets- och företagsnämnden förklarade paragrafen omedelbart justerad.

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

2015-04-25

TJÄNSTESKRIVELSE
AFN 2015/28-106

Arbets- och företagsnämnden

Samverkan kring Sfi-bas-utbildning för kortutbildade och analfabeter – förslag till överenskommelse från Kommunförbundet Stockholms Läns styrelse

Förslag till beslut

1. Arbets- och företagsnämnden föreslår kommunstyrelsen att anta den av Kommunförbundet Stockholms Läns föreslagna överenskommelsen mellan kommunerna i Stockholms län om samverkan kring Sfi-basutbildning för kortutbildade och analfabeter.
2. Ärendet justeras i omedelbar anslutning till arbets- och företagsnämndens sammanträde.

Sammanfattning

Kommunförbundet Stockholms län har lämnat en rekommendation att teckna en överenskommelse med Nacka kommun om att erbjuda förstärkt språkutbildning i svenska för invandrare med bristfällig utbildningsbakgrund i hemlandet.

Det är angeläget att erbjuda förstärkta insatser för målgruppen korttidsutbildade elever inom svenska för invandrare då elevresultaten många gånger behöver förbättras. Satsningen ligger därmed i linje med nämndens strävanden att förbättra resultaten inom sfi. Det är även positivt att förslaget innehåller arbetsmarknadsintroduktion då det är vanligt att elever inom svenska för invandrare inte har goda kontakter med arbetslivet.

Ett förslag till samarbete har skickats på tjänstemannaremiss under 2014 till arbets- och företagsenheten, som ställde sig positiv. Dock var Nacka angelägen om att basutbildning inom svenska för invandrare (sfi-bas) inte skulle bli ett nytt regionalt utbildningssystem, utan samordnas med befintliga. I förslag till överenskommelse finns nu flera öppningar för ökad samordning.

Ärendet

Bakgrund

Kommunförbundet Stockholms län har skickat en rekommendation att teckna en överenskommelse till Nacka, se bilaga 1 - 3. Överenskommelsen rör att erbjuda förstärkt språkutbildning i svenska för invandrare med dålig utbildningsbakgrund i hemlandet genom samverkan i Stockholms län.

Förslaget

Innehållet i förslaget är enligt Kommunförbundet Stockholms län:

”I ett samarbete på Södertörn har sedan 2013 pågått ett projekt kring att ta fram och genomföra en utbildning i svenska för invandrare för kortutbildade och analfabeter. Utbildningen bedrivs sammanhängande under hela dagar och ger förutom undervisning i svenska också bland annat enkel matematik, omvärldskunskap, hälsa/motion samt arbetsmarknadsintroduktion.

Utbildningen har nu pågått i ca ett och ett halvt år och resultaten fortsätter att vara goda. I utbildningen sfi-bas når 88 procent av deltagarna A-betyget på 300 timmar, motsvarande uppgift för riksgenomsnittet är 53 procent. På utbildningen har en socioekonomisk kalkyl genomförts vilken visar att trots att utbildningen har en högre kostnad per månad, blir den ekonomiskt effektivare i längden. Kommunen och särskilt socialtjänstens försörjningsstöd gör ekonomiska vinster på utbildningen. Eftersom sfi-bas riktar sig till personer med stora behov av stöd behöver utbildningen finnas på flera platser i länet men ändå med ett likvärdigt koncept. Utbildningen har därför konstruerats med olika noder som är tänkta att finnas i länet. I dagsläget finns huvudnoden i Södertälje. Järfälla och Sigtuna har också startat varsin nod i samarbete med Södertälje.

Sfi-bas-utbildningens betalningsmodell är tänkt att vara densamma som betalningsmodellen för sfx (utbildning inom svenska för invandrare där man rekryterar elever med samma yrkesbakgrund i hemlandet). Syftet med en likartad betalningsmodell är att underlätta hanteringen för kommunen. En översyn av sfx-överenskommelsen och därtill hörande överenskommelse kring sfx-samordnartjänsten genomförs under 2015. Eventuellt kan överenskommelserna föras samman i en och samma text för att underlätta för kommunerna.”

Enhetens synpunkter

Det är angeläget att erbjuda förstärkta insatser för målgruppen korttidsutbildade elever inom svenska för invandrare då elevresultaten många gånger behöver förbättras. Satsningen ligger därmed i linje med nämndens strävanden att förbättra resultaten inom svenska för invandrare. Det är även positivt att förslaget innehåller arbetsmarknadsintroduktion, då det är vanligt att elever inom svenska för invandrare inte har goda kontakter med arbetslivet.

Då antalet elever med dessa behov inte är så stort i Nacka är det även lämpligt att erbjuda denna typ av tjänster genom kommunalt samarbete. Arbetet med en gemensam vuxenutbildningsregion i Stockholms län, som leds av Kommunförbundet Stockholms län, är därför en lämplig struktur för denna utbildning.

Sammantaget bedömer enheten att förslaget ligger i linje med Nackas arbete med att utveckla och förbättra vuxenutbildningen och föreslår att Nacka tecknar överenskommelsen.

Kommunförbundet Stockholms län skickade under hösten 2014 ut förslaget till sfi-bas på tjänstemannaremiss till länets kommuner. Arbets- och företagsenheten svar var positivt, men Nacka påpekade att det var viktigt att denna utbildning integrerades i den befintliga strukturen för sfx-utbildningar. Olika utbildningssystem leder till administrativt merarbete för kommunerna och Nacka är angelägen om att resurserna i första hand går till undervisningen.

I förslaget från Kommunförbundet Stockholms län har denna integration inte genomförts. Dock finns vissa öppningar för denna utveckling, se följande utdrag från brevet till kommunerna:

”Sfi-bas-utbildningens betalningsmodell är tänkt att vara densamma som betalningsmodellen för sfx. Syftet med en likartad betalningsmodell är att underlätta hanteringen för kommunen. En översyn av sfx-överenskommelsen och därtill hörande överenskommelse kring sfx-samordnartjänsten genomförs under 2015. Eventuellt kan överenskommelserna föras samman i en och samma text för att underlätta för kommunerna.”

Ekonomiska konsekvenser

Det är svårt att överblicka hur många elever i Nacka som har behov av de tjänster som erbjuds i förslaget. Då Nacka arbetar med kundval är det även svårt att överblicka hur många som kommer att efterfråga denna utbildning. Uppskattningsvis rör det sig om i storleksordningen något tiotal elever per år.

Utbildningen har något högre kostnader än vad motsvarande kurser kostar med Nackas checkbelopp. Det är dock rimligt att anta att utbildningen är mer effektiv då man samlar elever med liknande utbildningsbakgrund. Sammantaget bedömer enheten att överenskommelsen kan leda till att kostnaderna kan öka marginellt.

Bilagor

1. Överenskommelse mellan kommunerna i Stockholms län om samverkan kring Sfi-basutbildning för kortutbildade och analfabeter - rekommendation från Kommunförbundet Stockholms län, 2015-03-19 Dnr KSL/14/0074-34

2. Överenskommelse mellan kommunerna i Stockholms län om samverkan kring Sfi-bas-utbildning för kortutbildade och analfabeter, bilaga till brevet
3. Kvalitetskriterier för sfi-basutbildning, bilaga till brevet
4. Budget BAS helår, bilaga till brevet

Malin Westerback
Direktör för arbete och fritid

Staffan Ström
Rektor för vuxenutbildningen
Arbets- och företagsenheten

Överenskommelse mellan kommunerna i Stockholms län om samverkan kring Sfi-bas-utbildning för kortutbildade och analfabeter

Rekommendation

KSLs styrelse beslutade vid sitt sammanträde 2015-03-19 att rekommendera kommunerna i länet att anta överenskommelsen om samverkan kring sfi-bas.

Ärendebeskrivning

I ett samarbete på Södertörn har sedan 2013 pågått ett projekt kring att ta fram och genomföra en sfi-utbildning för kortutbildade och analfabeter. Utbildningen bedrivs sammanhängande under hela dagar och ger förutom undervisning i svenska också bl.a. enkel matematik, omvärldskunskap, hälsa/motion samt arbetsmarknadsintroduktion.

Utbildningen har nu pågått i ca ett och ett halvt år och resultaten fortsätter att vara goda. I utbildningen sfi-bas når 88% av deltagarna A-betyget på 300 timmar, motsvarande uppgift för riksgenomsnittet är 53%. På utbildningen har en socioekonomisk kalkyl genomförts vilken visar att trots att utbildningen har en högre kostnad per månad, blir den ekonomiskt effektivare i längden. Kommunen och särskilt socialtjänstens försörjningsstöd gör ekonomiska vinster på utbildningen.

Eftersom sfi-bas riktar sig till personer med stora behov av stöd behöver utbildningen finnas på flera platser i länet men ändå med ett likvärdigt koncept. Utbildningen har därför konstruerats med olika noder som är tänkta att finnas i länet. I dagsläget finns huvudnoden i Södertälje. Järfälla och Sigtuna har också startat varsin nod i samarbete med Södertälje.

Sfi-bas-utbildningens betalningsmodell är tänkt att vara densamma som betalningsmodellen för sfx. Syftet med en likartad betalningsmodell är att underlätta hanteringen för kommunen. En översyn av sfx-överenskommelsen och därtill hörande överenskommelse kring sfx-samordnartjänsten genomförs under 2015. Eventuellt kan överenskommelserna föras samman i en och samma text för att underlätta för kommunerna.

Dialog och förankring

Sfi-bas-utbildningens överenskommelse är framtagen i samarbetet kring sfi-bas där flera kommuner varit involverade. Överenskommelsen har också presenterats för förvaltningschefer, vid rektorsmöte och i vuxenutbildningsregionens expertgrupp kring sfi för inhämtande av synpunkter och förankring. Sfi-bas har dessutom själv ägnat tid till att förankra utbildningen i länets kommuner. Utbildningsidén har också presenterats på ett möte med kommundirektörerna.

Remissbehandling

Överenskommelsen remissbehandlades av länets kommuner under hösten 2014. 22 svar inkom varav de flesta var positiva till insatsen. Remissen frågade efter allmänna synpunkter och mer specifika, bl.a. på hur kommunen ser på konstruktionen av sfi-bas med noder, på huvudnodens samordningsfunktion och på de föreslagna kvalitetskriterierna. De svar som inkom har lett till justeringar, bl.a. kring olika bestämmingar av insatsen och i beskrivningen av noder och den samordnande nodens roll.

Ärendegång

Rekommendationen adresseras till kommunstyrelserna enligt den rutin som gäller vid beslut i KSLs styrelse. KSL överlåter till kommunen att fatta beslut enligt gällande delegationsordning.

Kommunerna ombeds meddela sina ställningstaganden genom att sända in protokollsutdrag eller annan beslutshandling.

Svarsperiod

KSL önskar få kommunernas ställningstaganden **senast 2015-06-15** med e-post till registrator@ksl.se

Frågor och information

Frågor med anledning av detta besvaras av:

Christina Hassel, telefon 08-615 9419, e-post christina.hassel@ksl.se

Med vänlig hälsning

KOMMUNFÖRBUNDET STOCKHOLMS LÄN

Erik Langby
ordförande

Madeleine Sjöstrand
direktör

2 juni 2015

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL
Kommunstyrelsens arbetsutskott

§ 98

KFKS 2015/390-799

Omvärlds- och framtidsspaning

Rapport

Beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslår kommunstyrelsen fatta följande beslut.

Kommunstyrelsen noterar rapporten omvärlds- och framtidsspaning till protokollet.

Ärende

En första rapport om omvärlds- och framtidsspaning har tagits fram. Tre områden presenteras, megatrender, värderingar och arbetsmarknad. I detta steg har förnyelseenheten samlat olika befintliga generella trendanalyser i kortform. Rapporten är tänkt att fungera som inspiration till diskussioner inför de utmaningar Nacka kommun står inför och en aptitretare för ytterligare spaningar.

Tio megatrender presenteras i rapporten: demografi, individualisering, kommersialisering, digitalisering och teknikutveckling, hälsa och miljö, acceleration, välstånd, globalisering, nätverkande samt urbanisering. Även svenskarnas värderingar presenteras i korthet både i global jämförelse men även förändringar över tid. Värderingarna är vad vi tycker är viktigt för oss som personer men också värderingar kring nationen och kommunen. Rapporten ger även en inblick i framtidens arbetsmarknad utifrån trender. Några av utmaningarna för framtida arbetsmarknad är kopplat till flera av megatrenderna, exempelvis teknikutveckling, demografi och global konkurrens.

Handlingar i ärendet

Förnyelseenhetens tjänsteskrivelse den 19 maj 2015

Rapport Omvärlds- och framtidsspaning

Beslutsgång

Arbetsutskottet beslutade i enlighet med förnyelseenhetens förslag.

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

2015-05-19

TJÄNSTESKRIVELSE
KFKS 2015/390-799

Kommunstyrelsen

Omvärlds- och framtidsspaning

Rapport

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen noterar rapporten omvärlds- och framtidsspaning till protokollet.

Sammanfattning

En första rapport om omvärlds- och framtidsspaning har tagits fram. Tre områden presenteras, megatrender, värderingar och arbetsmarknad. I detta steg har förnyelseenheten samlat olika befintliga generella trendanalyser i kortform. Rapporten är tänkt att fungera som inspiration till diskussioner inför de utmaningar Nacka kommun står inför och en aptitretare för ytterligare spaningar.

Tio megatrender presenteras i rapporten: demografi, individualisering, kommersialisering, digitalisering och teknikutveckling, hälsa och miljö, acceleration, välstånd, globalisering, nätverkande samt urbanisering. Även svenskarnas värderingar presenteras i korthet både i global jämförelse men även förändringar över tid. Värderingarna är vad vi tycker är viktigt för oss som personer men också värderingar kring nationen och kommunen. Rapporten ger även en inblick i framtidens arbetsmarknad utifrån trender. Några av utmaningarna för framtida arbetsmarknad är kopplat till flera av megatrenderna, exempelvis teknik utveckling, demografi och global konkurrens.

Ärendet

En första rapport om omvärlds- och framtidsspaning har tagits fram. Tre områden presenteras, megatrender, värderingar och arbetsmarknad. I detta steg har förnyelseenheten samlat olika befintliga generella trendanalyser i kortform. I rapporten presenteras ingen analys av vad spaningen innebär för Nacka. Rapporten är tänkt att fungera som inspiration till diskussioner inför de utmaningar vi står inför och en aptitretare för ytterligare spaningar.

Några sammanfattande delar av rapporten är de 10 megatrenderna: demografi, individualisering, kommersialisering, digitalisering och teknikutveckling, hälsa och miljö, acceleration, välstånd, globalisering, nätverkande samt urbanisering.

Det finns stora skillnader i värderingar såväl mellan länder, inom Sverige men även mellan generationer. I global jämförelse sticker svenskarnas värderingar ut. Svenskar värderar självförverkligande och livskvalitet men även sekulära och rationella värden högre än något annat land. Det finns några gemensamma viktiga personliga värden som nämns i flera studier. Det är familj, trygghet, ärlighet och hälsa. Det finns tecken att svenskarnas värderingar går mer mot att tillfredsställa våra basbehov snarare än personlig utveckling eller behov av tillväxt och meningsskapande.

Svenskarnas betraktelse av värden för att beskriva nationen respektive kommunen visar att arbetstillfällen och sin negativa motpol arbetslöshet dominerar beskrivningen om önskad respektive nuvarande läge. Medborgarinflytande, engagemang, pålitlig samhällsservice och långsiktighet är ord som är viktiga i den önskade kulturen för kommunen.

Utmaningar för framtida arbetsmarknad är att datorer och robotar skapar nya behov av arbetskraft och förmågor hos anställda. Det kan vara exempelvis nätverkande, kreativitet, innovation, relationer, design, inspiration m.m. Andel personer i arbetsför ålder minskar. Det är en global konkurrens om arbetskraft, inte bara lågkvalificerade jobb försvinner utan även kvalificerade arbeten.

Ekonomiska konsekvenser

Inga ekonomiska konsekvenser.

Konsekvenser för barn

Ärendet i sig ger inga konsekvenser för barn.

Bilagor

Rapport Omvärlds- och framtidsspaning

Kersti Hedqvist
Enhetschef

Tove Löfgren
Förnyelseenheten

Omvärlds- och framtidsspaning

2015-05-05

Tove Löfgren

KFKS 2015/390-799

Innehållsförteckning

1	Sammanfattning	3
2	Introduktion	4
2.1	<i>Varför framtids-, omvärlds- och trendspana? .....</i>	<i>4</i>
3	10 st megatrender.....	4
4	Värderingar.....	7
4.1	<i>Våra personliga värderingar.....</i>	<i>7</i>
4.2	<i>Värderingar kring nation och kommun – arbete är det allra viktigaste, vi vill vara delaktiga i vår kommun .....</i>	<i>11</i>
5	Arbetsmarknad – flera av megatrenderna påverkar våra jobb	12
5.1	<i>Ungas bild av framtida arbetsmarknad - självförverkligande mer viktigt än lön och status .....</i>	<i>14</i>

I Sammanfattning

Detta är ett första steg i omvärlds- och framtidsspaning. I detta steg har förnyelseenheten samlat olika generella trendanalyser i kortform. Tre områden presenteras: megatrender, värderingar och arbetsmarknad. I rapporten presenteras ingen analys av vad spaningen innebär för Nacka. Rapporten är tänkt att fungera som inspiration till diskussioner inför de utmaningar vi står inför och en aptitretare för ytterligare spaningar.

Det finns 10 megatrender: demografi, individualisering, kommersialisering, digitalisering och teknikutveckling, hälsa och miljö, acceleration, välstånd, globalisering, nätverkande samt urbanisering.

I global jämförelse sticker svenskarnas värderingar ut. Vi värderar självförverkligande och livskvalitet men även sekulära och rationella värden högre än något annat land.

Det finns några gemensamma viktiga personliga värden som nämns i flera studier som viktiga. Det är familj, trygghet, ärlighet och hälsa. Det finns tecken att svenskarnas värderingar går mer mot att tillfredsställa våra basbehov snarare än personlig utveckling eller behov av tillväxt och meningsskapande.

Svenskarna värderar arbetstillfällen högst för både nation och kommun. På kommunal nivå önskar man vara delaktig i frågor som rör mig personligen och lokalsamhället. Medborgarinflytande, engagemang, pålitlig samhällsservice och långsiktighet är ord som är viktiga i den önskade kulturen för kommunen.

Utmaningar för framtida arbetsmarknad är att datorer och robotar skapar nya behov av arbetskraft och förmågor hos anställda. Det kan vara exempelvis nätverkande, kreativitet, innovation, relationer, design, inspiration m.m. Andel i arbetsför ålder minskar. Det är en global konkurrens om arbetskraft, inte bara lågkvalificerade jobb försvinner finns även risk att kvalificerade arbeten försvinner. Sverige är ett exportberoende land, måste snabbt kunna ställa om sig till efterfrågan, vilket innebär en flexibel arbetsmarknad.

Ungdomar drömmer ett bra jobb och ett trevligt hem jämfört med tidigare snarare undersökningar då fred, kärlek och förståelse var viktigare. Den största skräcken är arbetslöshet. Ett bra jobb handlar främst om självrespekt och personlig tillfredsställelse är viktigast för den framtida karriären. De vill styra sina egna liv medan lön, status och makt bedöms som mindre viktigt.

2 Introduktion

Detta är ett första steg i omvärlds- och framtidsspaning. I detta steg har förnyelseenheten samlat olika generella trendanalyser i kortform. Rapporten har växt fram ur spaning för projektet ett internationellt universitet och social hållbarhet. Då flera delar i spaningarna är generell och kan vara av intresse för andra verksamheter har det sammanfattats som en egen rapport.

Tre områden presenteras: megatrender, värderingar och arbetsmarknad. I rapporten presenteras ingen analys av vad spaningen innebär för Nacka. I förstudien för ett internationellt universitet finns framtidsspaningen om arbetsmarknad med reflektion kring vad det kan innebära för ett framtida universitet. Se rapporten som inspiration till diskussioner inför de utmaningar vi står inför och en aptitretare för ytterligare spaningar och kommande analyser.

2.1 Varför framtids-, omvärlds- och trendspana?

Trendbegreppet är olika beroende på var man befinner sig, inom modebranschen har det en annan betydelse än om man jobbar med statistik. Inom samma begreppsvärld finns även omvärldsspaning och –analys samt framtidsspaning. Trend är de stora samhällsdragen, omvärldsbevakning mer riktat hur andra gör. Trender och medborgares beteenden påverkar kommunen som organisation men även samhället.

Samhället är i ständig förändring. Vi behöver förstå vår dåtid, samtid och framtid för att möta utmaningar och tillvarata möjligheter. Ett sätt att förstå vår samtid och framtid är att inventera och analysera trender och värderingar. Det hjälper oss att lyfta blicken och tolka tidiga signaler. Det i sin tur kan hjälpa oss att arbeta proaktivt. Det kan innebära att planera för framtiden och aktivt arbeta för att stärka positiva trender men även förebygga oönskade framtidsscenarioer.

I denna rapport använder vi oss av redan identifierade trender och omvärldsspaningar.¹

3 10 st megatrender

Megatrender är de stora, globala förändringarna i samhällsutvecklingen som kommer att påverka oss de kommande 10-15 åren. Det finns flera uppsättningar av megatrender, men ofta handlar det om att samma fenomen men benämns

---

¹ Underlag för rapporten är: SOM -undersökningen 1988-2011 Värderingsförändringar i Sverige 1988-2011 Henric Oscarsson, Sverigestudien 2014, Kairos future trend 2015, World value survey "kulturkartan 2015", Kairos future Global Youth 2013, Quattroporte 90-talister, Futurewise analys utifrån tidskrift samt om arbetsmarknaden, framtidskommissionen, Institutet för framtidsstudier Köpenhamn, Stiftelsen för strategisk forskning.

något olika. Megatrender säger något om den troliga framtiden, men det finns också andra möjliga framtidsscenarier. Stora händelser såsom 11:e september kan tillfället stoppa eller förändra ett scenario. Det kan även bli så stora motreaktioner mot en trend att de faktiskt ändras.

Det finns en anammad syn att GUD styr framtiden. Det vill säga Globalisering, Urbanisering och Digitalisering. Men det är inte bara gud som styr, för att komplettera den bilden finns det ytterligare trender som bör läggas till och som vi bör förhålla oss till. Som en hjälp att minnas de 10 megatrenderna² använder vi första orden i alla megatrenderna och bildar då orden **GUD**, **HAV** och **KIND**, kanske en liten dikt kan vara en hjälp för att minnas?

Om man vill se trender på sikt
ta hjälp av GUD eller en dikt.
Liksom jorden snurrar runt sitt nav
formar trendvågor, stora som små, ett HAV
En KIND har sidor två
trender kanske ett frö till framtiden kan så.

D – Demografi

Världens befolkning åldras, vi lever allt längre och världens kvinnor har fött färre barn de senaste 55 åren. Det påverkar arbetsmarknaden när antalet människor i arbetsför ålder minskar. Det påverkar även genom exvis minskade skatteintäkter och högre offentliga kostnader. De äldre är mer aktiva och har andra förväntningar än tidigare generationer.

I – Individualisering

Vi går från kollektivistiska samhällsnormer. En central målsättning för den moderna människan är att utmärka sig från mängden och därigenom nå en högre position i den sociala hierarkin baserat på normer och värderingar. Vi förväntar oss unika produkter och vi kräver mer individuell uppmärksamhet, vilket påverkar individers liv men även företag och organisationer.

K – Kommersialisering

Digitaliseringen har gjort det mycket lättare att nå konsumenter världen över, internet underlättar kommersialiseringen genom att göra det både billigare och snabbare för företag att sälja till en global marknad. Det ger konsumenten fler val och ökar konkurrens bland företag.

T – Digitalisering och teknikutveckling

De viktigaste områdena för teknologiutveckling under de kommande årtiondena är IT, bio- och nanoteknik samt energi. Informationsteknologin har lett till enorma

² De 10 megatrenderna är hämtade från Institutet för framtidsstudier Köpenhamn, med tillägg från bland annat Kairos future.

förändringar de senaste årtiondena. År 2020 kommer datorerna att vara ungefär 200 gånger snabbare än dagens datorer och kommer att ha en minneskapacitet som är 1 000 gånger så stor. Datorer och robotar kommer att utföra allt mer komplexa uppgifter och internet kommer att vara en grogrund för helt nya, virtuella näringsgrenar. Därutöver kommer också utveckling av bioteknik genom kartläggningen av människans DNA, kloning av däggdjur och genmodifiering av växter och djur och Nanoelektronik kan, inom ett par år, ersätta mikroelektronik. En bit längre in i framtiden finns nanomaskiner, mikroskopiska robotar som till exempel simmar omkring i vårt blodomlopp och tar bort cancer och beläggningar.

H - Hälsa och miljö

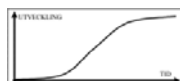
Idag har fitnesscenter blivit hälsocenter och har fått en mer spirituellt och personlighetsutvecklande framtoning. Megatrenden hälsa och miljö har stor betydelse för världsekonomin. Hushållen spenderar mer och mer pengar på miljö och hälsa och antalet företag inom hälsovård fyrdubblades under första halvan av 00-talet. Den moderna människan äter hälsosamt och är medvetna om sambandet mellan hälsa och miljö.

A – Acceleration

Kunskap, varor och information, allt har ökat i takt. Vi gör flera dagliga val. Vi byter jobb, partner, idéer osv snabbare än någonsin. Individier likväl som företag måste vara förändringsberedda.

V – Välstånd

OECD-länder och utvecklingsländer får det bättre ställt. Flera länder går från jordbruks eller industrisamhälle till kunskapssamhälle. Nya typer av tjänster efterfrågas.

G – Globalisering

Globaliseringen är inget nytt, men det kommer bli ytterligare globala flöden av människor, kapital, varor, tjänster, information m.m. Globalisering gör det mer lika världen över, men vi blir även mer medvetna om regionala och lokala skillnader.

N – Nätverkande

Nätverkande har blivit ett centralt begrepp som genomsyrar vårt sätt att tänka. Nätverk ersätter hierarkier, utmanar vårt sätt att tänka och traditionella institutioner såsom nationalstaten, kyrkan, kulturen och språk.

U – Urbanisering

Stad

Fler kommer att leva i städer, framför allt sker stor förändring i Asien och Afrika. Det kan skapa utmaning för infrastruktur men även grogrund för social oro.

4 Värderingar

Värderingar hjälper oss att ge en bild av vårt samhälle utifrån vi människor som skapar och lever i samhället. Vad vi värderar ger oss också en bild av hur vi vill att samhället utvecklas. Personliga värderingar är mycket stabila och värderingsförändringar går mycket långsamt. Att fånga de små värderingsförändringarna är därför intressant och kanske kan säga något om framtiden. Men samtidigt handlar det om att se de breda dragen för att tolka en generell samhällsutveckling och inte se varje enskild förändring som ett tecken eller bevis på vart vi är på väg.

Värderingar skiljer sig åt mellan länder, vilket kulturkartan nedan visar. Det finns även skillnader inom Sverige och mellan generationer. Skillnaderna mellan generationer finns beroende på omständigheter och levnadsvillkor vid födelsetiden. Men det finns livscykeffekter, det vill säga värderingar utifrån var man befinner sig i livet. I denna rapport är skillnaden mellan generationerna mest intressant för att identifiera värderingsförskjutningar.

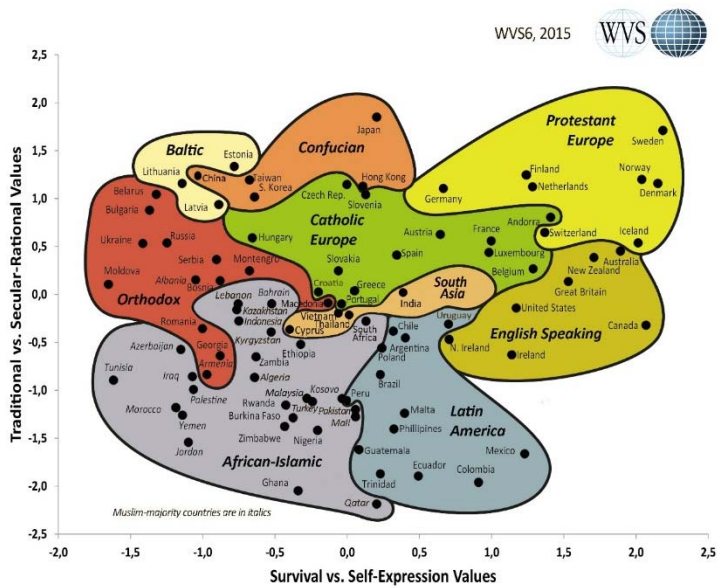
Värderingar kan delas i flera områden, personliga värderingar, värderingar om samhället idag men även ett önskat läge i framtiden.

4.1 Våra personliga värderingar

Vi börjar med att se våra personliga värderingar i ett internationellt perspektiv. Kulturkartan tas fram från World Value Survey och baserar sig på medborgarnas värderingar. Den senaste kartan publicerades 2015 och är resultat av den sjätte vågens mätningar. Det är även intressant att följa förändringar i kartan.

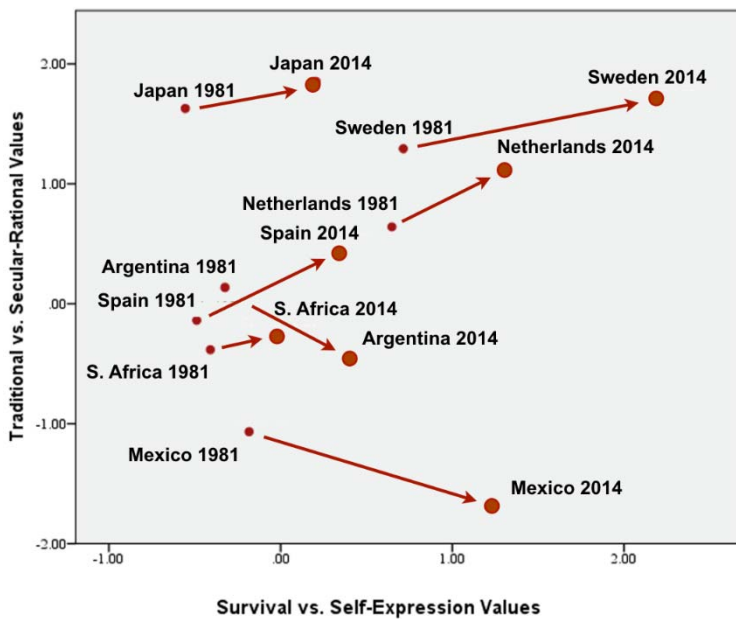
4.1.1 Sverige sticker ut

I kulturkartan nedan är länderna placerade efter sina värden på två axlar. Den undre axeln, x-axeln, mäter synen på livet i en rangordning från ren överlevnad till livskvalitet, tillit och självförverkligande. Ju längre högerut ett land placerar sig, desto viktigare är individens frihet. Den vänstra axeln, y-axeln, mäter traditionella värderingar där religiösa föreställningar och respekt för auktoriteter hamnar långt ned och sekulära, rationella, hamnar högre upp på skalan.

Sverige sticker ut tillsammans med de nordiska länderna. Vi befinner oss långt ut på båda axlarna, dvs både höga värden för individuell frihet och livskvalitet men även sekulära och rationella värderingar.

3

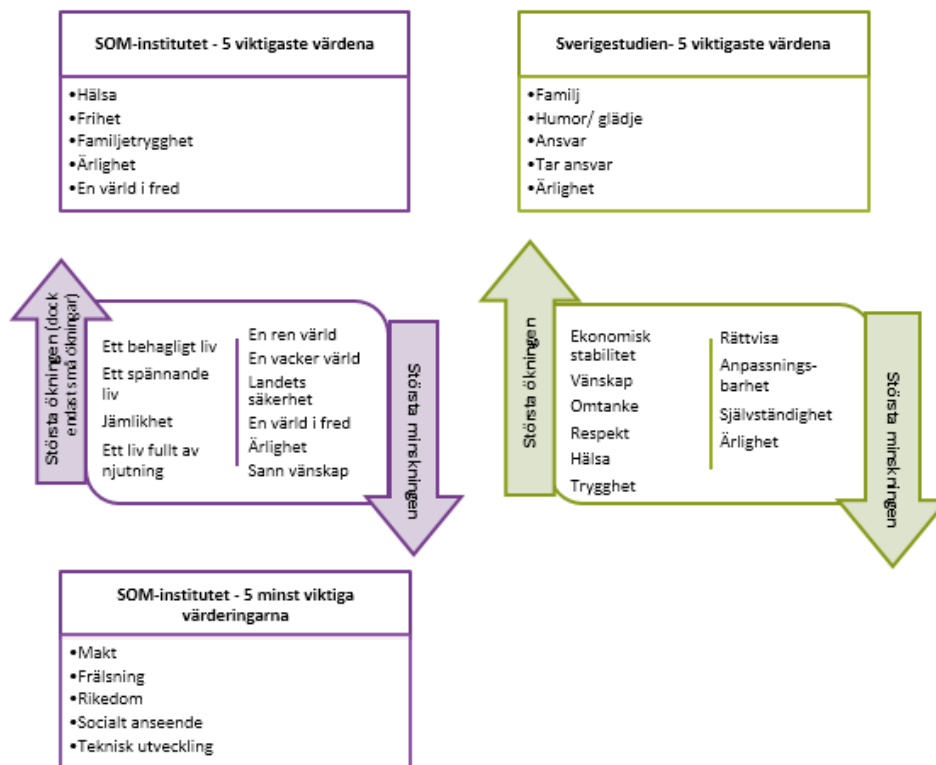
Denna karta visar värderingsförändringar för de länder med som varit med sedan första mätningen 1981. Många länder gått mot högra krysset, men inte alla. Ryssland, som inte är med på kartan, sticker ut och går mot mer religiositet. Vad som hänt sen förra mätningen är bland annat att de baltiska länderna har gått mot väst.

³ Kulturkartan 2015, WVS6. World Values Survey. Ronald Inglehart "Cultural evolution" (2015).

4.1.2 Värderingar i Sverige – familj, trygghet, ärlighet och hälsa är viktigt för oss

SOM-institutet har sedan 1988 följt svenskarnas värderingar.⁴ En annan undersökning som mäter värderingar är Sverigestudien, den har dock bara pågått sedan 2009.⁵ Se figur nedan för extrem förkortning av de båda studierna.

Sverigestudien pekar på att det har blivit mer fokus på att tillfredsställa våra basbehov snarare än personlig utveckling eller behov av tillväxt och meningsskapande. I studien är ekonomisk stabilitet nytt för 2014, även omtanke och vänskap har ökat jämfört med rättvisa, anpassningsbarhet och självständighet som har försvunnit. I SOM studien ökade de individualistiska värderingarna, exvis ett liv fullt av njutning, fram till 2002 men har nu minskat något. Även självförverkligande har minskar under 2000-talet. Några gemensamma viktiga värden i båda studierna är familj, trygghet, ärlighet och hälsa. Antingen är värdena med på topplistan eller ökat i betydelse.

⁴ SOM-institutets undersökningar, Henrik Oscarsson
Värderingsförändringar i Sverige 1988-2011.

⁵ I SOM undersökningen ställs frågan Hur viktigt är följande saker för Dig?

I Sverigestudien ställs frågan beskriv vem du är genom att välja ut tio för dig viktiga värderingar/egenskaper/beteenden. Välj inte ut ord vem du vill vara.

Både SOM och Sverigestudien utgår från svar från respondenter om sina egna värderingar. Ett annat sätt att studera värderingar är att analysera beteenden. Ett beteende som kan vara intressant att studera är vilka tidningar och tidskrifter som vi läser. Futurewise har gjort en sådan granskning som fångar i mångt och mycket samma värderingar som de båda ovanstående undersökningarna. Deras analys visar på att svenskarna är trygghetsökande, hemmet och familjen är den ultimata tryggheten. Vi uppvisar en viss ängslighet samtidigt som vi söker efter sanning och värdesätter äkthet och autenticitet. Hälsa är också viktigt kopplat inte bara för att må bra utan även för att visa på prestation och identitet.

4.1.3 Ungas värderingar – individualistiska drömmar snarare än idealistiska, de yngsta är inte de mest extrema

Ungdomar drömmer ett bra jobb och ett trevligt hem jämfört med tidigare undersökningar då fred, kärlek och förståelse var viktigare. Stabilitet, trygghet, jämställdhet, valfrihet och hälsa är viktigt men även klimatfrågan. Den största skräcken är arbetslöshet. 80 % av svenska ungdomarna tycker att demokrati är den bästa styrningen och ungdomarna litar i större utsträckning på FN. Svenska ungdomars tilltro den nationella styrningen har ökat. Tidigare värden som individualism och postmaterialism och självförverkligande har minskat hos unga. De yngsta idag är inte den generation med mest extrema värderingar, det är snarare 80-talisterna som har de mest extrema värderingar. Det finns inget som tyder på att den uppkopplade trenden försvinner, dagens unga tänker att världen fungerar bättre tack vare tekniken.⁶

Även om klimatfrågan är viktig finns åsikter att miljön redan är förstörd och det är ingen idé att leva hållbart. Det kan hänga ihop med den identifierade individualismen/egoismen och ökade materialismen. 90-talisterna tror att år 2030 måste vi tänka egoistiskt för att lyckas och att vi kommer att konsumera mer. Även den tekniska utvecklingen nämns och man tror att den kommer vara mer intuitiv.⁷ Hos unga i SOM undersökningen ökar värden som ett behagligt liv, ett spännande liv och ett liv fullt av njutning. Medan landets säkerhet, en värld i fred är mindre viktigt för unga och har minskat mer än för äldre generationer. Det har visat sig vara en generationsförändring snarare än livscykeffekt.

---

⁶ Kairos future Global youth 2013.

⁷ Quattroporte undersökning om 90-talister.

4.2 Värderingar kring nation och kommun – arbete är det allra viktigaste, vi vill vara delaktiga i vår kommun

Förutom personliga värderingar kan det vara intressant att följa värderingar kopplade till nationen och kommunen. Sverigestudien ställer frågor om värdebeskrivning av nuvarande läge i Sverige respektive kommun men även frågor om viktigaste värderingar för att det ska fungera som bäst.⁸

Nuvarande värderingar		Önskade värderingar	
Kommun	Nation	Kommun	Nation
Arbetslöshet	Arbetslöshet	Arbetsstillfällen	Arbetsstillfällen
Kostnadsjakt	Byråkrati	Ekonomisk stabilitet	Ekonomisk stabilitet
Byråkrati	Yttrandefrihet	Ansvar kommande generationer	Ansvar kommande generationer
Miljömedvetenhet	Osäkerhet om framtiden	Miljömedvetenhet	Väl fungerande sjukvård
Mångfald	Materialistiskt	Demokratiska processer	Bevarande av naturen
Osäkerhet om framtid	Fred	Långsiktighet	Miljömedvetenhet
Resursslöseri	Resursslöseri	Bevarande av naturen	Demokratiska processer
Kortsiktighet	Skyller på varandra	Pålitlig samhällsservice	Fred
Förvirring	Kortsiktighet	Medborgarinflytande	Omsorg om äldre
Stolthet över att bo i kommunen	Utbildningsmöjligheter	Engagemang	Jämlikhet

Arbetsstillfällen och sin negativa motpol arbetslöshet dominerar beskrivningen om önskad värdering respektive nuvarande läge. Generellt ser svenskarna ljusare på tillvaron, men endast små förändringar har skett sedan 2013. Stolthet över att leva/bo/verka i kommunen har ökat och är nu med på listan.

Det finns regionala skillnader, exvis är mångfald en beskrivning av nuvarande Storstockholm, men inte storgöteborg. Göteborg är ensamma om att makt och att skyller på varandra är ord som beskriver staden, Stockholm är däremot ensamma om ekonomisk stabilitet och arbetsstillfällen. Sammanställningen visar att man på kommunal nivå önskar vara delaktig i frågor som rör mig personligen och lokalsamhället. Medborgarinflytande, engagemang, pålitlig samhällsservice och långsiktighet är ord som är viktiga i den önskade kulturen för kommunen.

⁸ Frågorna i Sverigestudien: ”Välj ut tio av följande värderingar/egenskaper/beteenden som bäst beskriver det Sverige/den kommun du lever i idag.” ”Välj ut tio av följande värderingar/egenskaper/beteenden som du anser vara centrala för att Sverige/din kommun skall kunna fungera som bäst.”

Ett annat sätt att visa på nuvarande och önskade värderingar är att visa på värderingsgap, hur man beskriver kommunen idag jämfört med vad som är centralt för att kommunen ska fungera allra bäst. Här presenteras värderingsgapen på kommunalnivå, arbetstillfällena är det område med allra störst gap.

5 Arbetsmarknad – flera av megatrenderna påverkar våra jobb

Flera av megatrenderna påverkar den framtida arbetsmarknaden. Inte minst digitaliseringen och teknikutvecklingen, men även bland annat globaliseringen, demografin och det ökade välståndet i världen. Kanske även hälsotrenden kan ge ny arbetsmarknad?

Den demografisk utmaning att människor lever längre leder till andelen i arbetsför ålder minskar. Fram till år 2030 beräknas andelen i de mest yrkesaktiva åldrarna (20–64 år) minska från 58 till 54 procent, vilket innebär att det kommer att uppstå ett växande underskott på arbetskraft.⁹

En annan utmaning är den ökade globaliseringen. Sverige är ett av världens mest globaliserade och exportberoende länder. Det ställer stora krav på utvecklingskraften och omställningsförmågan både hos Sverige som land och hos svenska företag och anställda. Många arbeten som inte kräver särskilt hög utbildning eller andra särskilda kvalifikationer har försvunnit och allt fler arbeten

---

⁹ Framtidskommissionen Ds 2013:19, Svenska framtidsutmaningar Slutrapport från regeringens Framtidskommission

kräver allt större kunskaper och kompetenser. Det svenska lönekostnadsläget är högt, vilket höjer kraven på de anställdas produktivitet.

I OECD länder och utvecklingsländer ökar välståndet och får det allt bättre ställt. Fler länder går från jordbruks eller industrisamhälle till kunskapsamhälle. I framtiden kan det därmed innebära en ökad internationell konkurrens, även i de arbeten som kräver högre utbildning i likhet med den internationella konkurrensen det nu är för yrken med lägre utbildning.

Sverige är känsligt för datorisering. Femtiotre procent av dagens anställda beräknas kunna ersättas av digital teknik under de kommande två decennierna, mot 47 procent i USA. Det innebär att 2,5 miljoner jobb i Sverige påverkas. Skillnaden beror bland annat på att Sverige fortfarande har fler industrijobb som kan komma att automatiseras.¹⁰ Muskelkraft ersätts av maskiner, hjärnkraft ersätts av datorer. I takt med att även tjänsteorienterade yrken sätts under press från framtida automatisering och robotisering så kommer betydligt fler än de i tillverkningsindustrin se arbetstillfällena krympa rejält. Framtidens arbetsuppgifter blir troligtvis allt mer sofistikerade och komplexa.

För att identifiera framtidens arbetsmarknad behöver vi funderar på vad datorer och robotar är dåliga på. Det kan vara saker som fantasi, kreativitet, innovation, nätverkande, relationer, design, inspiration, känslor, drömmar, omtanke om andra, förhandling och liknande¹¹. Det är dessa egenskaper och förmågor som kan tänkas värdesättas högre i framtiden. Framtidens arbetsmarknad kan också antas möta trenden med ökat hälsofokus och tjänster som höjer livskvaliteten för oss människor.

Sammanfattning av framtidens utmaningar för arbetsmarknad

- Datorer och robotar skapar nya behov av arbetskraft och förmågor hos anställda såsom, nätverkande, kreativitet, innovation, relationer, design, inspiration m.m. Framtidens arbetsuppgifter kommer att bli allt mer sofistikerade och komplexa.
- Andel i arbetsför ålder minskar.
- Global konkurrens om arbetskraft, inte bara lågkvalificerade jobb försvinner utan även att kvalificerade arbeten.
- Sverige ett exportberoende land och vi måste snabbt kunna ställa om sig till efterfrågan. Vilket innebär ett det krävs en flexibel arbetsmarknad.

---

¹⁰ Stiftelsen för strategisk forskning, Vartannat jobb automatiseras inom 20 år – utmaningar för Sverige

¹¹ Futurewise

5.1 Ungas bild av framtida arbetsmarknad - självförverkligande mer viktigt än lön och status

Unga drömmer om ett bra jobb. Vad är då ett bra jobb? Ett bra jobb handlar främst om självrespekt och personlig tillfredsställelse. Unga idag ser jobb som en väg till självförverkligande och för sin egen skull, de är intresserade av hälsa, välbefinnande och personlig utveckling. Kunskapsföretag bedöms som mest intressanta att arbeta inom. Det är viktigare att styra sina egna liv medan lön, status och makt bedöms som mindre viktigt.¹²

En utmaning för Sverige är om 90-talisterna bryr sig tillräckligt och vill arbeta tillräckligt hårt för att möta den internationella konkurrensen. Entreprenörskap handlar för 90-talister mer om självförverkligande och kreativitet och skapa företag, exvis inom musik, konst eller design. Arbeta tillsammans och nätverk kommer att behövas menar de unga, men inte nödvändigtvis i fysisk mening utan genom social media. De tror att de inte kommer att behöva arbeta lika hårt som sina föräldrar för att lyckas.¹³

---

¹² Kairos future Global Youth 2013

¹³ Quattroporte 90-talister

Öppenhet och mångfald

*Vi har förtroende och respekt för människors kunskap
och egna förmåga - samt för deras vilja att ta ansvar*

2 juni 2015

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL
Kommunstyrelsens arbetsutskott

§ 99

KFKS 2015/387-105

Nacka i Eurocities våren 2015

Beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslår kommunstyrelsen fatta följande beslut.

Kommunstyrelsen noterar informationen till protokollet.

Ärende

Nacka kommun har valt att från år 2014 engagera sig i nätverket Eurocities för att få en bred europeisk kanal till kunskapsutbyte och omvärldsspaning. Under våren 2015 har Nacka presenterat kundval och arbetsmarknadsfrågor vid Economic Development Forum, gått med i ett expertsamarbete kallat "Edge-of-center transformation", samt deltar i möten om ekosystemtjänster och kreativa medborgardialoger/medskapande. Nackas arbete med kundval för bla arbetsmarknadsinsatser har väckt intresse och kommer även finnas med i en sammanställning som Eurocities gör tillsammans med EU-kommissionen om städers roll i social inkludering.

Handlingar i ärendet

Förnyelseenhetens tjänsteskrivelse den 20 maj 2015
Presentation från Nacka vid EDF i Genova i april 2015
Presentation från Solna vid EDF i Genova i april 2015

Beslutsgång

Arbetsutskottet beslutade i enlighet med förnyelseenhetens förslag.

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

2015-05-20

TJÄNSTESKRIVELSE
KFKS 2015/387-105

Kommunstyrelsen

Nacka i Eurocities våren 2015

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen noterar informationen till protokollet.

Sammanfattning

Nacka kommun har valt att från år 2014 engagera sig i nätverket Eurocities för att få en bred europeisk kanal till kunskapsutbyte och omvärldsspaning. Under våren 2015 har Nacka presenterat kundval och arbetsmarknadsfrågor vid Economic Development Forum, gått med i ett expertsamarbete kallat "Edge-of-center transformation", samt deltar i möten om ekosystemtjänster och kreativa medborgardialoger/medskapande. Nackas arbete med kundval för bla arbetsmarknadsinsatser har väckt intresse och kommer även finnas med i en sammanställning som Eurocities gör tillsammans med EU-kommissionen om städers roll i social inkludering.

Ärendet

Varför Eurocities?

I oktober 2013 beslutade kommunstyrelsen att Nacka kommun skulle gå med i nätverket Eurocities, då det bedömdes vara ett lämpligt forum vad gäller medlemssammansättning, aktivitet och organisation. Med sitt kontor i Bryssel och över 170 medlemsstäder från framför allt de europeiska storstadsregionerna har Eurocities en reell roll i att föra lokal nivåns röst på Brysselarenan, förmedla erfarenheter mellan medlemmarna och nätverka och driva internationella projekt. Arbetet sker i de sex olika fora och deras underliggande arbetsgrupper. För Nackas integrerade satsning på att bygga stad är Economic Development Forum, EDF, en kanal till inspiration, kunskapsutbyte och omvärldsbevakning. EDF innefattar arbetsgrupperna Integrated urban development, City branding and attractiveness, Entrepreneurship and SMEs, Cohesion policy and structural funds, Innovation, Metropolitan areas och International economic relations.

Våren 2015

I april 2015 deltog Annika Londono från förnyelseenheten och Staffan Ström från arbets- och företagsenheten i EDF:s möte i Genova, Italien. Nacka och Solna gjorde en gemensam presentation på seminariet "Helping people to develop right skills and find jobs", se bifogade presentationer. Presentationen väckte stort intresse och flera frågor ställdes om Nackas kundvalssystem och de resultat som vi har uppnått.

Inom ramen för arbetsgrupperna Integrated Urban Development, som leds av Stockholm, samt Metropolitan Areas, som leds av Oslo, är Nacka inbjudna till ett närmare tvåårssamarbete under arbetsnamnet "Edge-of-center transformation". Upplägget är att städerna (hittills Oslo, Stockholm/Nacka, Utrecht, Wien och Brno) deltar med ett par planerare eller stadsutvecklingsstrateger i ett tätare erfarenhetsutbyte med studiebesök till städernas pågående projekt, kollegialt bollplank enligt modell peer-group samt fördjupning inom gemensamma utmaningar. Ambitionen är att bredda perspektiven och få in ekonomiska och sociala perspektiv på storstadstillväxten. Från Nacka kommun deltar bla Andreas Totschnig från enheten för strategisk stadsutveckling samt Ann-Christin Rudström från förnyelseenheten. Därutöver har Nacka även fått en inbjudan från London och Milano att ingå i ett samarbete kring hållbarhet inom ramen för EU-kommissionens Lighthouse-utlysning om smarta städer, vilket för närvarande utreds närmare.

Vid nästa arbetsgruppträff för Integrated Urban Development, som samarrangeras tillsammans med Eurocities Environment Forum under Green Week i Bryssel 3-6 juni, är Nacka kommun inbjudna att presentera och diskutera ekosystemtjänster. Magnus Rothman från miljöenheten och Annika Londono från förnyelseenheten deltar i presentation och möte. I maj/juniskiftet 2015 deltar dessutom Katarina Fredrika från Konsten att skapa stad och Ulrika Westin från kultur- och fritidsenheten i ett möte på temat Creative Citizenship, som även syftar till att starta upp ett samarbete eller en arbetsgrupp om kreativa dialogmodeller och medskapande. Mötet arrangeras av Atens stad och Eurocities Culture Forum och går av stapeln i Aten.

En framåtblick

Eurocities har sitt årsmöte i Malmö/Köpenhamn 4-6 november under temat Living cities - sustainable growth and quality of life. Detta är det årliga tillfället då alla fora träffas samtidigt och mötet samlar medlemsstädernas tjänstemän samt politiker. Nacka kommer få delta i en politisk panel den 4 november där fyra politiker från olika delar av Europa får prata arbetsmarknadsfrågor i plenum, mer information kommer.

Arbetsgruppen Economic Development Forum söker en värd för mötet i september/oktober 2016. Nacka, Solna och Stockholm lobbar tillsammans för att få mötet förlagt till vår storstadsregion och göra ett gemensamt upplägg där integrerad stadsplanering, företagande och arbetsmarknadsfrågor skulle kunna utgöra agendan. För Nackas del finns t.ex. möjligheter att inom programmet arrangera en konferens om

kundval/valfrihet och lära oss mer om hur andra städer arbetar med liknande frågor. Mer information och eventuella förslag till beslut följer.

Som städernas röst gentemot kommissionen har Eurocities format en sk. Social Investment Package (SIP) taskforce i syfte att påvisa städernas roll i att tackla social exkludering, investera i humankapital samt erbjuda effektiv och givande medborgarservice. SIP har utvecklats i samarbete med kommissionens DG Employment. Under våren 2015 har SIP valt arbetsmarknadsfrågor som fokusområde och samlar in goda exempel bland medlemsstäderna. Nacka har skickat en beskrivning av sin kundvalsmodell för arbets- och studieinsatser och blivit utvalda att finnas med i den kommande samlingen.

Bilagor

1. Presentation från Nacka vid EDF i Genova i april 2015
2. Presentation från Solna vid EDF i Genova i april 2015

Kersti Hedqvist
Förnyelseenheten

Annika Londono
Förnyelseenheten

Vouchers for Jobs – the path to the Labor Market in Nacka

Staffan Ström

Director of Municipal Adult Education

staffan.strom@nacka.se

Municipal Department of Labor and Enterprise

”A profit in every citizen working”

Objective

Together with the local business community we provide inclusion and economic growth in Nacka

Options

Invest in local inclusion Output

- Lower rate of unemployment (3.9 %)
- Decreasing costs for social programs during more than a decade (increased population)

Municipal vouchers

1. Swedish language courses for immigrants
2. Municipal adult education (primary school, upper secondary school, training courses)
3. Introduction to Nacka Community for immigrants
4. Training for inclusion - labor market introduction
5. Workplace training, internship
6. Counseling for studies

Basic principles

- We meet the citizen in need of inclusion and offer guidance
- We analyze the individual needs and decide on actions (proper vouchers)
- The citizen chooses a subcontractor/provider, which delivers the service
- We finance, control and measure the performance at the subcontractors

Some figures in Nacka

- Annual costs: 10 million EUR
- 6 000 citizens in one or more programs
- Total population: 96 000

Municipal Vouchers for jobs - conclusions

- Offer high quality in the municipal financed service to the citizens
- Involve the citizen in the service program by choosing provider/contractor
- Stimulate quality and results by competition amongst the providers
- Encourage dynamics and innovation in the service offer by the providers – ”free game” for the providers in the framework of national laws etc
- The municipality is not regulating how the providers work, just measuring quality and results – full transparency

SOLNA STAD

Actions for jobs in the City of Solna, Stockholm region, Sweden

Ulla Johansson
Business Development Officer

Solna: part of a growing Stockholm region

Solna facts

74 000 inhabitants
 9 000 businesses
 75 000 work places
 98 % live in apartments
 59 % are 25 – 64 years old
 26 % foreign born

33 % foreign background
 57 % post-secondary education
 44 % one-person households
 Sweden's most business friendly
 municipality 2014 for the 7th time
 in a row

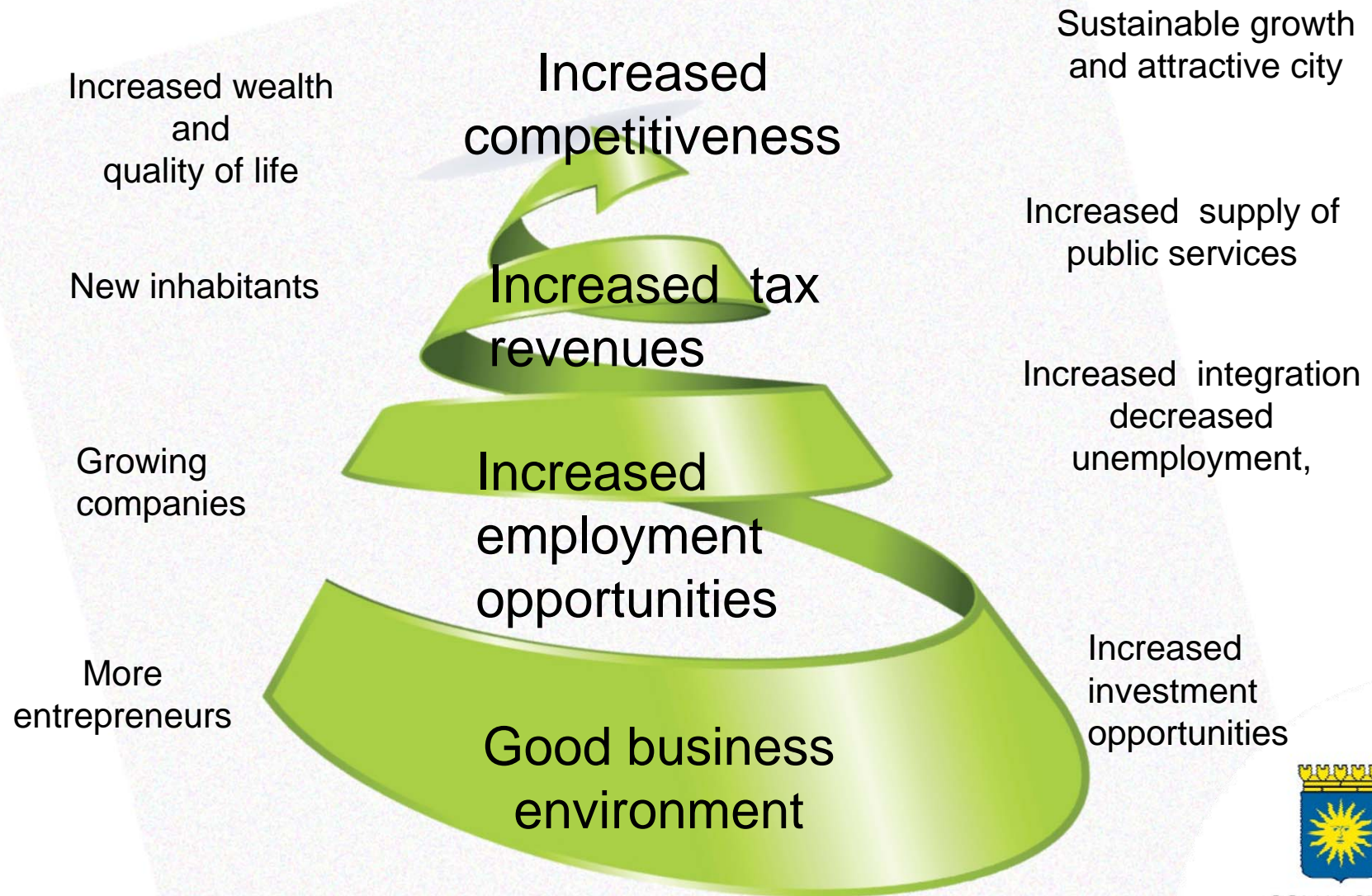
SOLNA STAD

Helping people to develop the right skills and find jobs

- An individualized approach for all
- Good and close relationships and cooperation with employers (both public and private)
- An open mindset and positive attitudes for a diverse Europe

The growth spiral

Win-win-win-win!

Citizen

- Self- sufficient
- Part of the "talent pool"
- Part of the society/
integrated

City of Solna

- Reduced costs
- Increased tax revenues

Solna

- Reduced unemployment
- Reduced segregation
- Increased educational
level

Employers/Partners

- Supply of work worce
- Efficient recruitment
process

Thank you for listening!

Ulla Johansson
ulla.johansson@solna.se

SOLNA STAD

2 juni 2015

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL
Kommunstyrelsens arbetsutskott

§ 102

KFKS 2014/435-002

Kommunstyrelsens delegationsordning

Politikerinitiativ den 2 juni 2014 av Sidney Holm (MP)

Beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslår kommunstyrelsen fatta följande beslut.

Kommunstyrelsen noterar stadsledningskontorets redovisning till protokollet.
Kommunstyrelsen beslutar att kommunen inte vidare behöver utreda lagligheten i kommunstyrelsens delegation till dess verksamhetsutskott.

Kommunstyrelsen beslutar att orden ” produktionsområde eller” ska utgå ur punkterna 91-92 i kommunstyrelsens delegationsordning.

Ärende

Sidney Holm (MP) ifrågasätter om kommunstyrelsen har delegerat för mycket till sitt verksamhetsutskott, när den beslutat att delegera frågor om hur tjänstemannaorganisationen av den kommunala produktionen av välfärdstjänster är strukturerad. Enligt kommunallagen får inte ärenden om verksamhetens mål, inriktning, omfattning eller kvalitet delegeras.

Stadsledningskontoret menar att kommunens styrsystem med

- 1) mål som beslutas av kommunfullmäktige,
- 2) av kommunfullmäktige beslutade kundvalssystem där efterfrågan avgörs av dem som nyttjar kommunens välfärdstjänster,
- 3) de av kommunfullmäktige beslutade ägardirektiven för den kommunala produktionen och
- 4) kommunfullmäktiges beslut att det ska finnas ett verksamhetsutskott inom kommunstyrelsen som ansvarar för produktionsverksamheten innebär att det är förenligt med kommunallagen att kommunstyrelsen har delegerat till sitt verksamhetsutskott att besluta i strukturfrågor.

Kommunstyrelsen har dock i sin instruktion för hur hela kommunens tjänstemannaorganisation är organiserad beslutat om den övergripande indelningen i det som kallas produktionsområden och hur de ska benämnas. Beslut att ändra dem eller vad de ska heta bör därför inte ingå i verksamhetsutskottets ansvar. Stadsledningskontoret föreslår därför att orden ”produktionsområde eller” ska utgå ur punkterna 91-92 i delegationsordningen.

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

2 juni 2015

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL
Kommunstyrelsens arbetsutskott

Handlingar i ärendet

Stadsledningskontorets tjänsteskrivelse den 20 maj 2015.
Politikerinitiativ

Yrkanden

Sidney Holm (MP) yrkade, med instämmande av Khashayar Farmanbar (S) att punkt 91 i delegationsordningen ska utgå.

Beslutsgång

Med avslag på Sidney Holms yrkande beslutade arbetsutskottet i enlighet med stadsledningskontorets förslag.

Reservationer

Khashayar Farmanbar (S) reserverade sig mot beslutet.

Sidney Holm (MP) reserverade sig mot beslutet.

Ordförandes signatur	Justerandes signatur	Utdragsbestyrkande
		

2015-05-20

TJÄNSTESKRIVELSE
KFKS 2014/435-002

Kommunstyrelsen

Kommunstyrelsens delegationsordning

Politikerinitiativ den 2 juni 2014 av Sidney Holm (MP)

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen noterar stadsledningskontorets redovisning till protokollet. Kommunstyrelsen beslutar att kommunen inte vidare behöver utreda lagligheten i kommunstyrelsens delegation till dess verksamhetsutskott.

Kommunstyrelsen beslutar att orden ” produktionsområde eller” ska utgå ur punkterna 91-92 i kommunstyrelsens delegationsordning.

Sammanfattning

Sidney Holm (MP) ifrågasätter om kommunstyrelsen har delegerat för mycket till sitt verksamhetsutskott, när den beslutat att delegera frågor om hur tjänstemannaorganisationen av den kommunala produktionen av välfärdstjänster är strukturerad. Enligt kommunallagen får inte ärenden om verksamhetens mål, inriktning, omfattning eller kvalitet delegeras.

Stadsledningskontoret menar att kommunens styrsystem med

- 1) mål som beslutas av kommunfullmäktige,
- 2) av kommunfullmäktige beslutade kundvalssystem där efterfrågan avgörs av dem som nyttjar kommunens välfärdstjänster,
- 3) de av kommunfullmäktige beslutade ägardirektiven för den kommunala produktionen och
- 4) kommunfullmäktiges beslut att det ska finnas ett verksamhetsutskott inom kommunstyrelsen som ansvarar för produktionsverksamheten

innebär att det är förenligt med kommunallagen att kommunstyrelsen har delegerat till sitt verksamhetsutskott att besluta i strukturfrågor.

Kommunstyrelsen har dock i sin instruktion för hur hela kommunens tjänstemannaorganisation är organiserad beslutat om den övergripande indelningen i det som kallas produktionsområden och hur de ska benämnas. Beslut att ändra dem eller vad de ska heta bör därför inte ingå i verksamhetsutskottets ansvar. Stadsledningskontoret föreslår

därför att orden ”produktionsområde eller” ska utgå ur punkterna 91-92 i delegationsordningen.

Förslagen i politikerinitiativet

Kommunstyrelsens verksamhetsutskott fullgör enligt reglemente kommunstyrelsens ansvar för produktionen av kommunalt finansierade tjänster till medborgarna. I den delegationsordning som gällde när politikerinitiativet lades, hade kommunstyrelsen delegerat till sitt verksamhetsutskott att besluta om större verksamhetsförändringar samt start och nedläggning av verksamhet. Sidney Holm (MP) föreslog i initiativet att det skulle utredas av juridisk expertis om den angivna delegationen stred mot kommunallagen. Han åberopade som grund för sitt förslag att kommunfullmäktiges revisorer tidigare hade anfört att delegationsbestämmelsen skulle strida mot bestämmelserna i 6 kap 34 § kommunallagen, som säger att en nämnd inte får delegera ärenden som avser verksamhetens mål, inriktning, omfattning eller kvalitet.

Stadsledningskontorets utredning och bedömning

Kommunfullmäktige har i kommunstyrelsens reglemente beslutat att kommunstyrelsen ska tillhandahålla kommunal produktion av tjänster i den omfattning som efterfrågas¹.

I reglementet anges vidare att det inom styrelsen ska finnas ett verksamhetsutskott som i enlighet med kommunfullmäktiges direktiv (ägardirektiv) och delegationsordning fullgör kommunstyrelsens ansvar för produktionen av kommunalt finansierade tjänster till medborgarna².

Den kommunala produktionen är indelad i *produktionsområden*. Produktionsområden delas sedan in i *verksamhetsområden*. Det finns två produktionsområden; Valfärd skola och Valfärds samhällsservice. *Rektor* är inom Valfärd skola chef för verksamhetsområde som motsvarar skollagens begrepp skolenhet³. Inom Valfärd samhällsservice är *verksamhetschef* chef för verksamhetsområde.

Kommunstyrelsens delegationsordning har ändrats sedan politikerinitiativet lades fram. Kommunstyrelsen har i nu gällande delegationsordning delegerat följande till sitt verksamhetsutskott, som avser hur den kommunala produktionen av välfärdstjänster är strukturerad.

Punkt	Beslutanderätt
90	Besluta om förändring av verksamhetsområde

¹ § 2 punkten P i kommunstyrelsens reglemente

² § 7 i kommunstyrelsens reglemente

³ Omfattar verksamhetsområdet enbart förskola är förskolechef chef för verksamhetsområdet.

91	Besluta om större verksamhetsförändringar samt start och nedläggning av produktionsområde eller verksamhetsområde
92	Besluta om indelning av eller namn på produktionsområde eller verksamhetsområde

När det gäller den kommunala produktionens mål bestäms den av de mål som kommunfullmäktige beslutar om för välfärdstjänsten som sådan. Inriktningen, omfattningen och kvalitet styr kommunfullmäktige genom ägardirektiv och genom att ha infört kundvalssystem, där kommunfullmäktige har beslutat att det är medborgarnas efterfrågan som styr omfattningen och ytterst vad som är upplevd kvalitet.

Enligt stadsledningskontorets uppfattning är det fullt förenligt med 6 kap 34 § kommunallagen att i den struktur som kommunfullmäktige har beslutat om, verksamhetsutskottet får besluta om förändring av verksamhetsområde, förändringar av verksamheten så att den motsvarar vad medborgarna efterfrågar, start och nedläggning av verksamhetsområde. I ljuset av att kommunstyrelsen i sin instruktion har beslutat vilka produktionsområden som ska finnas och vilka namn de ska ha, bör dock orden ”produktionsområde eller” utgå ur punkterna 91 och 92.

Förslagets ekonomiska konsekvenser

Att anlita en extern konsult för att utreda kommunstyrelsens delegationsordning kan ha en beräknad kostnad på cirka 100 000 kronor.

Konsekvenser för barn

Förslaget har inga direkta konsekvenser för barn.

Bilaga

Politikerinitiativ

Lena Dahlstedt
Stadsdirektör
Stadsledningskontoret

Strider kommunstyrelsens långt gångna delegationsordning mot lagen?

Politikerinitiativ till kommunstyrelsens sammanträde 2014-06-02

Sidney Holm

Miljöpartiet de gröna

I enlighet med punkten 76 i *Instruktion och delegationsordning för kommunstyrelsen* kan kommunstyrelsen delegera beslutsrätten *"om större verksamhetsförändringar samt start och nedläggning av verksamhet"* till verksamhetsutskottet.

Kommunens revisorer har tidigare riktat kritik mot kommunstyrelsen. De anser att det strider mot bestämmelserna i 6 kap 34 § kommunallagen, som säger att en nämnd *"inte får delegera ärenden som avser verksamhetens mål, inriktning, omfattning eller kvalitet."*

Därför yrkar jag på att:

- **Det utreds av juridisk expertis om kommunstyrelsens delegationsordning avseende punkt 76 strider mot kommunallagen.**

.....

Sidney Holm

Kommunstyrelsen

Förordnande av personuppgiftsombud

Förslag till beslut

1. Kommunstyrelsen beslutar att entlediga Börje Sjölund från uppdraget att vara personuppgiftsombud för kommunstyrelsen.
2. Kommunstyrelsen beslutar att förordna Anneli Sagnérius till nytt personuppgiftsombud för kommunstyrelsen.

Ärendet

Enligt personuppgiftslagen (1998:204) är det i en kommun de enskilda nämnderna som är personuppgiftsansvariga för de uppgifter som behandlas inom det egna ansvarsområdet. Personuppgiftsombudets uppgift är bland annat att självständigt se till att den personuppgiftsansvarige behandlar personuppgifter på ett lagligt och korrekt sätt och i enlighet med god sed. Personuppgiftsombudets ska påpeka eventuella brister i hanteringen till den personuppgiftsansvarige och i vissa fall Datainspektionen. Den personuppgiftsansvarige behåller alltid det yttersta ansvaret för all behandling även om ett personuppgiftsombud har förordnats.

Då nuvarande personuppgiftsombud i kommer gå i pension föreslås Anneli Sagnérius, kommunjurist, förordnas som nytt personuppgiftsombud för kommunstyrelsen.

Ekonomiska konsekvenser

Inga ekonomiska konsekvenser noteras med anledning av förslaget.

Konsekvenser för barn

Inga konsekvenser för barn noteras med anledning av förslaget.

Helena Meier
Stadsjurist

Kristina Himmelstrand
Enhetschef
Juridik- och kanslienheten